

**Listing and Selling Homes
From San Jose to Sacramento**

JASSI GILL Broker/Owner
Ph: 510-304-9292
Refinance Now
@ZERO COST
Call Sukhi Gill: 510-207-9067
CA DRE Lic. #01180969

CA DRE #00966763

Golden State Realty
Please Contact For Commercial or Residential Needs

ਅਸੀਂ ਲੋਨ ਲੈਣ ਵਿਚ ਤੁਹਾਡੀ ਮਦਦ ਕਰਦੇ ਹਾਂ

Call: Sohanpreet 'Sam' Chahal
Ph: 916-612-5773
email: samchahal@hotmail.com
Serving all over California

Sam Chahal
CA Lic. 01504071

Certified Insurance Agent
Global Green
INSURANCE AGENCY

ਹੈਲਥ ਇੰਸੂਰੈਂਸ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ
ਫੋਨ: 510-487-1000
MANN@GGIABA.COM
Mann Insurance Brokers Inc.
4123 Dyer St., #230, Union City, CA 94587

Nineteenth Year of Publication ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ ਐਡੀਸ਼ਨ Price 50¢
ਸ਼ਿਕਾਗੋ, ਸੈਨ ਫਰਾਂਸਿਸਕੋ ਅਤੇ ਨਿਊ ਯਾਰਕ ਤੋਂ ਇਕੋ ਸਮੇਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਹਫ਼ਤਾਵਾਰ

ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼

Punjab Times, Vol 19, Issue 08, February 24, 2018 20451 N. Plum Grove Rd., Palatine, IL 60074 Ph: 847-359-0746, Fax: 847-705-9388

Email: punjabtimes1@gmail.com
www.punjabtimesusa.com

ਜਸਟਿਨ 'ਸਿੰਘ' ਟਰੂਡੋ ਲਈ ਭਾਰਤ ਨੇ ਬਾਹਾਂ ਨਾ ਫੈਲਾਈਆਂ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ (ਗੁਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਵਿਰਕ): ਕੈਨੇਡਾ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਜਸਟਿਨ ਟਰੂਡੋ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਭਾਰਤ ਫੇਰੀ ਮੌਕੇ ਨਰੇਂਦਰ ਮੋਦੀ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਅਪਣਾਏ ਰਵੱਈਆ 'ਤੇ ਵੱਡੇ ਸਵਾਲ ਉਠ ਰਹੇ ਹਨ। ਸਵਾਲ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਨਰੇਂਦਰ ਮੋਦੀ ਪ੍ਰੋਟੋਕੋਲ ਤੋਂ ਕੇ ਇਜ਼ਰਾਈਲ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਬੈਂਜਾਮਿਨ ਨੇਤਨਯਾਹੂ, ਬੰਗਲਾਦੇਸ਼ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਸ਼ੇਖ ਹਸੀਨਾ, ਆਬੁਧਾਬੀ ਦੇ ਪ੍ਰਿੰਸ ਸ਼ੇਖ ਮੁਹੰਮਦ ਬਿਨ ਜਾਇਦ ਤੇ ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਬਰਾਕ ਓਬਾਮਾ ਨੂੰ ਹਵਾਈ ਅੱਡੇ ਉੱਤੇ 'ਜੀ ਆਇਆ' ਆਖ ਸਕਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਅੱਠ ਵਿਕਸਤ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਸ਼ੁਮਾਰ ਕੈਨੇਡਾ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨੂੰ ਇਹ ਮਾਣ ਕਿਉਂ ਨਾ ਮਿਲਿਆ?

ਟਰੂਡੋ ਦੇ ਸਵਾਗਤ ਲਈ ਦਿੱਲੀ ਹਵਾਈ ਅੱਡੇ 'ਤੇ ਮੋਦੀ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਜੂਨੀਅਰ ਮੰਤਰੀ ਗਜੇਂਦਰ ਸਿੰਘ ਸ਼ੇਖਾਵਤ ਹੀ ਪਹੁੰਚੇ। ਦਿੱਲੀ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਆਗਰਾ, ਅਹਿਮਦਾਬਾਦ ਤੇ ਮੁੰਬਈ ਵਿਚ ਕੇਂਦਰ ਜਾਂ ਸੂਬਾ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਕੋਈ ਵੱਡਾ ਨੁਮਾਇੰਦਾ ਟਰੂਡੋ ਨਾਲ ਨਜ਼ਰ ਨਾ ਆਇਆ। ਉਹ ਜਦੋਂ ਆਗਰਾ ਗਏ ਤਾਂ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਯੋਗੀ ਅਦਿਤਿਆਨਾਥ ਵੀ ਦੂਰ ਹੀ ਰਹੇ। ਜਸਟਿਨ ਟਰੂਡੋ, ਮੋਦੀ ਦੇ ਸੂਬੇ ਗੁਜਰਾਤ ਪਹੁੰਚੇ ਅਤੇ ਮਹਾਤਮਾ ਗਾਂਧੀ ਦੇ ਸਾਬਰਮਤੀ ਆਸ਼ਰਮ ਵਿਚ ਪਰਿਵਾਰ ਸਮੇਤ ਚਰਖਾ ਕੱਟਿਆ, ਪਰ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਕੋਈ ਸੀਨੀਅਰ ਮੰਤਰੀ ਇਥੇ ਵੀ ਨਜ਼ਰ ਨਾ ਆਇਆ। ਟਰੂਡੋ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਮੁਲਾਕਾਤ ਦਾ ਸਿਰਫ 20 ਮਿੰਟ ਦਾ ਸਮਾਂ ਮਿਲਿਆ। ਕੈਨੇਡਾ ਦੀ 3.6 ਕਰੋੜ ਆਬਾਦੀ ਵਿਚ 14 ਲੱਖ ਭਾਰਤੀ ਹਨ।

ਦੋਵਾਂ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਸਾਲਾਨਾ 43.140 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦਾ ਵਪਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਕ ਸਾਲ ਵਿਚ ਕੈਨੇਡਾ ਨੇ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਤਕਰੀਬਨ 96 ਹਜ਼ਾਰ ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦਾ ਨਿਵੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਉਪਰੋਕਤ ਅੰਕੜੇ ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਫੀ ਹਨ ਕਿ ਕੈਨੇਡਾ ਭਾਰਤ ਲਈ ਆਰਥਿਕ ਪੱਖੋਂ ਕੀ ਅਹਿਮੀਅਤ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। ਇਹੀ ਨਹੀਂ, ਕੈਨੇਡਾ ਦੀ ਸੰਸਦ ਵਿਚ 2 ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਟਰੂਡੋ ਵੱਲੋਂ

ਵੱਖਰੇ ਸਿੱਖ ਰਾਜ ਵਾਲੇ ਮੁੱਦੇ ਕਾਰਨ ਬਣੀਆਂ ਦੂਰੀਆਂ

ਕਾਮਾਗਾਟਾਮਾਰੂ ਦੀ 1914 ਵਿਚ ਵਾਪਰੀ ਘਟਨਾ ਲਈ ਮੁਆਫੀ ਮੰਗਣਾ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਨਾਲ ਸਦਭਾਵਨਾ ਵਧਾਉਣ ਦਾ ਵੱਡਾ ਕਦਮ ਸੀ। ਹੁਣ ਸਵਾਲ ਉਠ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਅਜਿਹੀ ਕਿਹੜੀ ਮਜਬੂਰੀ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਆਰਥਿਕ ਪੱਖੋਂ ਲਾਹੇਵੰਦ ਮੁਲਕ ਦੇ ਮੁਖੀ ਨੂੰ ਅਣਗੋਲਿਆ ਕਰਨਾ ਪਿਆ।

ਅਸਲ ਵਿਚ, ਭਗਵਾ ਪਿਰ ਹੁਣ ਤੱਕ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ 'ਸੱਚੀ ਰਾਸ਼ਟਰਵਾਦੀ' ਪਿਰ ਵਜੋਂ ਪ੍ਰਚਾਰਦੀ ਰਹੀ ਹੈ। ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਜਿੱਤ ਪਿੱਛੋਂ ਇਸ ਨੇ ਹਰ ਸੂਬੇ ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਆਪਣੇ 'ਦੇਸ਼ ਭਗਤੀ ਵਾਲੇ ਜਜ਼ਬੇ' ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਰੱਖਿਆ। ਇਹੀ ਕਾਰਨ ਹੈ ਕਿ ਗੁਜਰਾਤ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਐਨ ਮੌਕੇ ਉੱਤੇ ਭਾਜਪਾ ਨੇ ਆਪਣੇ 'ਵਿਕਾਸ ਮਾਡਲ' ਨੂੰ ਲਾਂਭੇ ਕਰ ਕੇ ਕਾਂਗਰਸ ਨੂੰ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੀ

ਹਮਾਇਤੀ ਸਾਬਤ ਕਰਨ 'ਤੇ ਸਾਰਾ ਟਿੱਲ ਲਾ ਦਿੱਤਾ। ਮਸਲਾ ਹੁਣ ਵੀ ਇਹੋ ਹੈ। ਅਗਲੇ ਵਰ੍ਹੇ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਹਨ। ਮੋਦੀ ਸਰਕਾਰ ਇਹ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦੇਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਵਿਚ ਹੈ ਕਿ ਭਾਰਤ ਦੀ ਏਕਤਾ ਵੱਲ ਅੱਖ ਚੁੱਕਣ ਵਾਲੇ ਮੁਲਕ ਨਾਲ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਰੱਖਣ ਦੇ ਪੱਖ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਜਸਟਿਨ ਟਰੂਡੋ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਖਾਲਿਸਤਾਨੀ ਪੱਖੀ ਹੋਣ ਵਜੋਂ ਪ੍ਰਚਾਰਿਆ ਜਾਂਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। 2017 ਦੀ ਟੋਰਾਂਟੋ ਵਿਚ ਖਾਲਸਾ ਡੇਅ ਪਰੇਡ ਵਿਚ ਜਸਟਿਨ ਟਰੂਡੋ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਏ ਸਨ। ਇਸ ਪਰੇਡ ਵਿਚ ਉਸ ਆਗੂ ਦਾ ਸਨਮਾਨ ਵੀ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੇ 1984 ਸਿੱਖ ਕਤਲੇਆਮ ਵਿਚ ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਦੱਸਣ ਦਾ ਮਤਾ ਉਥੋਂ ਦੀ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਵਿਚ ਰੱਖਿਆ ਸੀ, ਜਿਸ 'ਤੇ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇਤਰਾਜ਼ ਵੀ ਜਤਾਇਆ ਸੀ। ਕੈਨੇਡਾ ਦੇ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਵਿਚ ਭਾਰਤੀ ਸਿਆਸਤਦਾਨਾਂ ਦੇ ਸਟੇਜ ਸਾਂਝੀ ਕਰਨ ਉੱਤੇ ਲਾਈ ਰੋਕ ਵੀ ਮੋਦੀ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਚੁਭ ਰਹੀ ਹੈ। ਕੈਨੇਡਾ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਦੋ ਸਿੱਖ ਮੰਤਰੀਆਂ ਨੇ ਟਰੂਡੋ ਦੇ ਦੌਰੇ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਾਂਝੇ ਬਿਆਨ ਵਿਚ ਸਫਾਈ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਸੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਗਰਮਖਿਆਲੀਆਂ ਦੀ ਹਮਾਇਤੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਟਰੂਡੋ ਨੇ ਮੁੰਬਈ ਵਿਚ ਪੱਤਰਕਾਰ ਮਿਲਣੀ ਵਿਚ ਆਖ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਕੈਨੇਡਾ ਅਖੰਡ ਭਾਰਤ ਦੀ ਹਮਾਇਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਅਤਿਵਾਦ ਅਤੇ ਨਫਰਤ ਫੈਲਾਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਤਾਕਤਾਂ ਬਾਰੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਸੁਚੇਤ ਹੈ, ਪਰ ਇਸ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਆਪਣਾ ਰਵੱਈਆ ਨਹੀਂ ਬਦਲਿਆ।

ਕੈਨੇਡਾ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਦੇ ਭਾਰਤ ਦੌਰੇ (ਬਾਕੀ ਸਫਾ 6 ਉੱਤੇ)

ਬੰਦੂਕ ਸਭਿਆਚਾਰ ਖਿਲਾਫ ਅਮਰੀਕਾ 'ਚ ਲਾਮਬੰਦੀ

ਵਾਸ਼ਿੰਗਟਨ: ਫਲੋਰਿਡਾ ਦੇ ਹਾਈ ਸਕੂਲ ਵਿਚ ਵਾਪਰੀ ਗੋਲੀਬਾਰੀ ਦੀ ਘਟਨਾ ਪਿੱਛੋਂ ਦੇਸ਼ ਭਰ ਦੇ ਸਕੂਲਾਂ ਦੇ ਬਾਹਰ ਧਰਨੇ-ਮੁਜ਼ਾਹਰਿਆਂ ਦੀ ਮੁਹਿੰਮ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਅਮਰੀਕੀ ਸੰਸਦ ਵਿਚ ਵੀ ਗੰਨ ਕੰਟਰੋਲ

ਗਿਆ ਹੈ। ਹਥਿਆਰ ਸਭਿਆਚਾਰ ਖਿਲਾਫ ਇੰਨੇ ਵੱਡੇ ਧਰਨੇ 'ਤੇ ਲਾਮਬੰਦੀ ਨੂੰ ਡੋਨਲਡ ਸਰਕਾਰ ਲਈ ਵੱਡੀ ਚੁਣੌਤੀ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਵਿਰੋਧ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਨੇ ਹਥਿਆਰਾਂ ਦੀ ਨੁਮਾਇਸ਼ ਲਈ ਟਰੰਪ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਸਿੱਧਾ

ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਨੂੰ ਸਖਤ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਮੰਗ ਜ਼ੋਰ ਫੜ ਰਹੀ ਹੈ। ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਹੱਕਾਂ ਲਈ ਕਾਰਜਸ਼ੀਲ ਗਰੁੱਪਾਂ ਵੱਲੋਂ 14 ਮਾਰਚ ਨੂੰ ਗੰਨ ਕੰਟਰੋਲ ਦੇ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਅਮਰੀਕੀ ਸੰਸਦ ਦੀ ਢਿੱਲ ਮੱਠ ਖਿਲਾਫ ਰੋਸ ਦਰਜ ਕਰਾਉਣ ਲਈ ਮਹਿਲਾ ਮਾਰਚ ਉਲੀਕਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।

ਨੈਟਵਰਕ ਫਾਰ ਪਬਲਿਕ ਐਜੂਕੇਸ਼ਨ ਨਾਂ ਦੇ ਇਕ ਗਰੁੱਪ ਵੱਲੋਂ 20 ਅਪਰੈਲ ਨੂੰ 'ਨੈਸ਼ਨਲ ਐਕਸ਼ਨ ਡੇਅ' ਮਨਾਉਣ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ

ਦੋਸੀ ਮੰਨਿਆ ਹੈ। ਦੱਸ ਦਈਏ ਕਿ ਫਲੋਰਿਡਾ ਹਾਈ ਸਕੂਲ ਵਿਚੋਂ ਕੱਢੇ ਗਏ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਨੇ ਸਕੂਲ 'ਚ ਅਸਾਲਟ ਰਾਈਫਲ ਨਾਲ ਅੰਨ੍ਹੇਵਾਹ ਗੋਲੀਬਾਰੀ ਕਰ ਕੇ 17 ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਜਾਨ ਲੈ ਲਈ। ਇਸੇ ਸਾਲ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿਚ ਗੋਲੀਬਾਰੀ ਦੀਆਂ 18 ਵਾਰਦਾਤਾਂ ਵਾਪਰ ਚੁੱਕੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਲੋਕਾਂ ਵੱਲੋਂ ਬੰਦੂਕਾਂ ਦੀ ਖਰੀਦ ਉੱਤੇ ਪਾਬੰਦੀ ਲਾਉਣ ਦੀ ਮੁਹਿੰਮ ਵਿੱਢੀ ਹੈ।

We Do Real Estate in Bay Area & Central Valley
We do loans anywhere in California

AMANS. HUNDAL
Broker/Realtor/MBA
BRE# 01839828
NMLS# 162808
16 Corning Ave, Ste. 230, Milpitas, CA 92035
3819 Northern Oak Dr., Ceres, CA 95307
CDPE, SFR *LAR 2010, 2011, 2012 Masters Club
Masters Emerald Award 2010, 2011

Cell: 408-816-0408
Tel: 209-918-6464
Fax: 866-594-4680
email: realtoramanhunda@gmail.com

Fresh Sweets, Snacks & Food
Catering with portable Tandoor for up to 10000 guests
Lunch - Dinner - Take Out - Banquets

Raja SWEETS & CATERING
AUTHORIZED CATERER FOR MAJOR 5-STAR HOTELS

Raja Sweets & Indian Cuisine
31853 Alvarado Blvd. Union City CA 94587
Ph. (510) 489-9100 Fax (510) 489-9111

Raja Indian Cuisine & Bar
1275 W Winton Ave. Hayward CA 94545
Ph. (510) 264-9300 Fax (510) 264-9345

ਹਰ ਮੌਕੇ ਜਿਵੇਂ ਅਖੰਡ ਪਾਠ, ਜਨਮ ਦਿਨ, ਵਿਆਹ ਸ਼ਾਦੀ ਜਾਂ ਪਰਟੀ ਲਈ ਦਸ ਹਜ਼ਾਰ ਬੰਦਿਆਂ ਤੱਕ ਦੇ ਖਾਣੇ ਦਾ ਇੰਤਜ਼ਾਮ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ।

Call Makhan Bains or Ravinder Singh for your next Party 1-866-FOR RAJA www.RajaSweets.com

Law Office of Manpreet S. Gahra

> ਇਮੀਗਰੇਸ਼ਨ ਸੇਵਾਵਾਂ
> ਫੈਮਿਲੀ ਲਾਅ
> ਬਿਜਨਸ ਲਾਅ

Criminal Defense (DUI, simple battery, domestic violence, immigration post-conviction relief)

Berkeley Office
2161 Shattuck Ave., 304, Berkeley
Ph: 510-841-4582 Fax: 510-217-6847

Sacramento Office
Call For Appointment
Ph: 916-970-5611
Email: manpreet@gahralaw.com

Manpreet S. Gahra
Attorney At Law

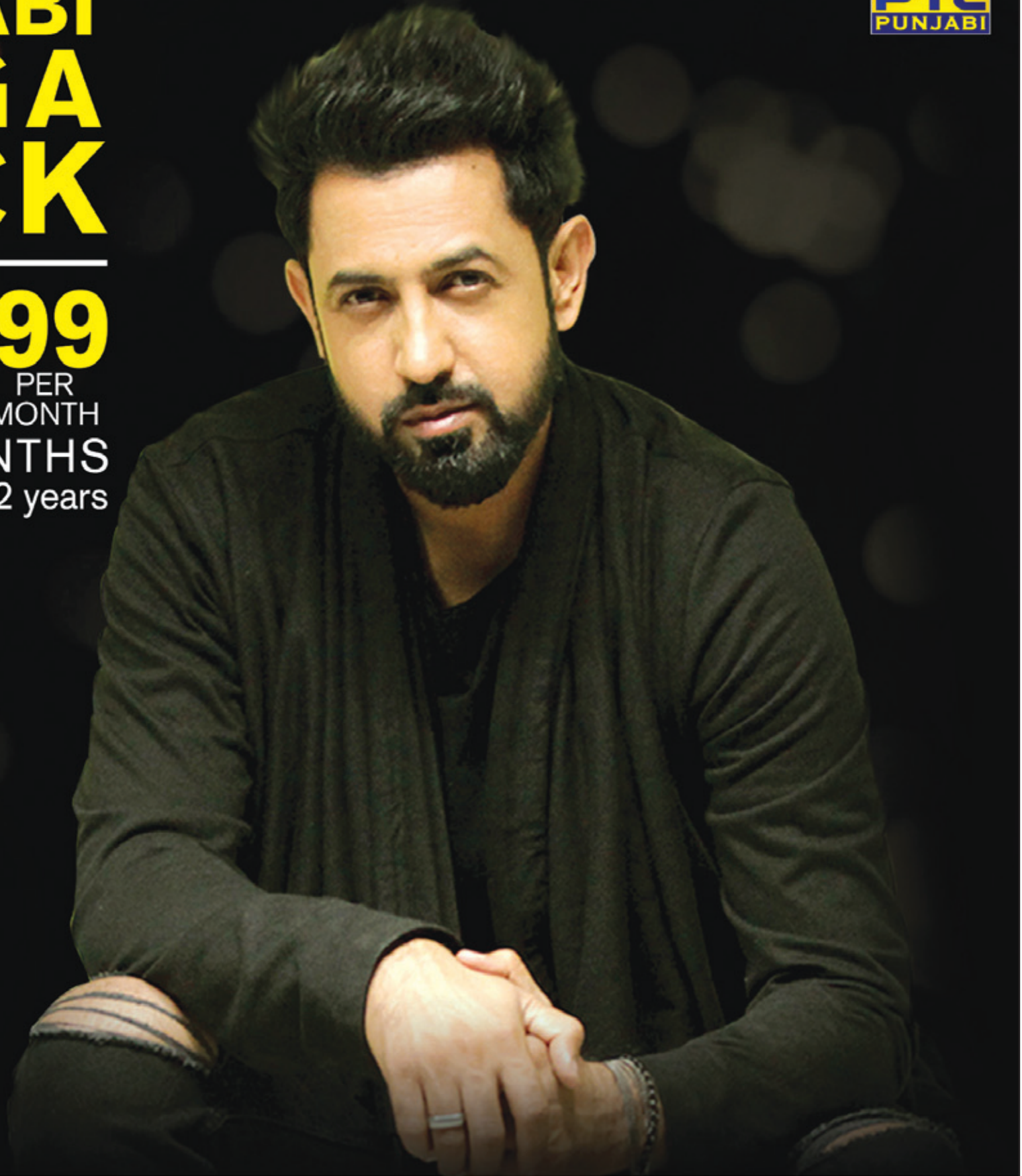
PUNJABI MEGA PACK

\$14⁹⁹

PER
MONTH

FOR 24 MONTHS

Save \$240 over 2 years

CALL OR VISIT YOUR LOCAL RETAILER - WE SPEAK PUNJABI!

GO SATELLITE CITY

530-777-0290

1528 COLUSA HWY STE B, YUBA CITY, CA 95993

SUN WIRELESS

888-350-8005

114-11 101 AVE, SOUTH RICHMOND HILL, NY 11419

dish
AUTHORIZED RETAILER

All offers require credit qualification, 24-month commitment with early termination fee and eAutoPay. **\$240 Savings Offer:** Valid for activation and installation of qualifying new DISH service. Requires subscription to a qualifying American or DishLATINO package in addition to Punjabi Mega Pack. Receive a monthly credit of \$10 for the first 24 months. **Important Terms and Conditions: Promotional Offers:** International programming requires America's Top 120 or higher. Upfront activation and/or receiver upgrade fees may apply based on credit qualification. After 24-month promotional period, then-current monthly price applies and is subject to change. Offer ends 4/18/18. **2 Year Commitment:** Early termination fee of \$20/mo. remaining applies if you cancel early. **Hopper:** Monthly fees: Hopper, \$15; Joey, \$7; Super Joey, \$10. With PrimeTime Anytime record ABC, CBS, FOX and NBC plus two channels. With addition of Super Joey record two additional channels. Watching live and recorded TV anywhere requires an Internet-connected, Sling-enabled DVR and compatible mobile device. **Premium Channels:** Subject to credit qualification. After 3 mos., you will be billed \$60/mo. for HBO, Cinemax, Showtime, Starz and DISH Movie Pack unless you call to cancel. **Installation/Equipment Requirements:** A second dish antenna may be required to view both International and American programming. Free Standard Professional Installation only. Leased equipment must be returned to DISH upon cancellation or unreturned equipment fees apply. **Other:** All prices, fees, charges, packages, programming, features, functionality and offers subject to change without notice. After 6 mos., you will be billed \$8/mo for Protection Plan unless you call to cancel. Free standard professional installation only. Taxes or reimbursement charges for state gross earnings taxes may apply. Additional restrictions and taxes may apply. © 2017 DISH Network L.L.C. All rights reserved. HBO®, Cinemax® and related channels and service marks are the property of Home Box Office, Inc. SHOWTIME is a registered trademark of Showtime Networks Inc., a CBS Company. STARZ and related channels and service marks are property of Starz Entertainment, LLC.

ਜੱਸੀ ਗਿੱਲ ਲੋਕ ਇਨਸਾਫ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਅਮਰੀਕਾ ਇਕਾਈ ਦੇ ਜਨਰਲ ਸਕੱਤਰ ਨਿਯੁਕਤ

ਜੱਸ ਐਲਖ

ਲੁਧਿਆਣਾ (ਬਿਊਰੋ): ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ ਤੋਂ ਉਘੇ ਬਿਜਨਸਮੈਨ ਸ. ਜਸਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ (ਜੱਸੀ) ਗਿੱਲ ਨੂੰ ਲੋਕ ਇਨਸਾਫ ਪਾਰਟੀ ਦੀ

ਜਸਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ (ਜੱਸੀ) ਗਿੱਲ

ਸਿੰਘ ਬੈਂਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿੱਥੇ ਲੁਧਿਆਣਾ ਨਗਰ ਨਿਗਮ ਚੋਣਾਂ ਦੌਰਾਨ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਅਤੇ ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਔਰਤਾਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਰੋਲ ਹੈ,

ਅਜੀਤਪਾਲ ਸਿੰਘ ਬੁੱਟਰ

ਇਹ ਸਾਫ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਬੈਠੇ ਪੰਜਾਬੀ ਭਰਾ ਜਿੱਥੇ ਲੁਧਿਆਣਾ ਨਗਰ ਨਿਗਮ ਚੋਣਾਂ ਦੌਰਾਨ ਚੋਣ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਲੁਧਿਆਣਾ

ਲੋਕ ਇਨਸਾਫ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਆਗੂਆਂ ਦੀ ਵੀਡੀਓ ਕਾਨਫਰੰਸ ਦੀ ਇਕ ਝਲਕ

ਅਮਰੀਕਾ ਇਕਾਈ ਦਾ ਜਨਰਲ ਸਕੱਤਰ ਅਤੇ ਸ. ਅਜੀਤਪਾਲ ਸਿੰਘ ਬੁੱਟਰ ਨੂੰ ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ ਸੈਂਟਰਲ ਦਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਨਿਯੁਕਤੀਆਂ ਕਰਦਿਆਂ ਲੋਕ ਇਨਸਾਫ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਅਤੇ ਵਿਧਾਇਕ ਸ. ਸਿਮਰਜੀਤ

ਉਥੇ ਬਾਹਰਲੇ ਮੁਲਕਾਂ ਵਿਚ ਬੈਠੇ ਪੰਜਾਬੀ ਭਰਾਵਾਂ ਦਾ ਵੀ ਅਹਿਮ ਰੋਲ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਐਨ. ਆਰ. ਆਈ. ਲੁਧਿਆਣਾ ਪੁੱਜਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਏ ਹਨ ਅਤੇ ਨਿਗਮ ਚੋਣਾਂ ਦੌਰਾਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਚੋਣ ਪ੍ਰਚਾਰ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਅਮਰੀਕਾ ਇਕਾਈ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਜੱਸ ਐਲਖ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਿਚ ਹੋਈ ਮੀਟਿੰਗ ਦੌਰਾਨ ਵੀਡੀਓ ਕਾਨਫਰੰਸ ਉਪਰੰਤ ਸ. ਬੈਂਸ ਨੇ ਲੁਧਿਆਣਾ ਵਿਖੇ ਪੱਤਰਕਾਰਾਂ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰਦਿਆਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਪਰਵਾਸੀ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨਾਲ ਵੀਡੀਓ ਕਾਨਫਰੰਸ ਦੌਰਾਨ ਹੋਈ ਗੱਲਬਾਤ ਤੋਂ

ਪੁੱਜ ਰਹੇ ਹਨ, ਉਥੇ ਬਾਹਰ ਬੈਠ ਕੇ ਵੀ ਉਹ ਆਪਣੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰਾਂ ਅਤੇ ਦੋਸਤਾਂ-ਮਿੱਤਰਾਂ ਸਮੇਤ ਸਮੂਹ ਲੁਧਿਆਣਾ ਵਾਸੀਆਂ ਨੂੰ ਅਪੀਲ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਉਹ ਲੋਕ ਇਨਸਾਫ ਪਾਰਟੀ ਅਤੇ ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਸਾਂਝੇ ਉਮੀਦਵਾਰ ਨੂੰ ਜਿਤਾਉਣ।

ਮੀਟਿੰਗ ਦੌਰਾਨ ਜੱਸ ਐਲਖ ਨੇ ਨਵ-ਨਿਯੁਕਤ ਅਹੁਦੇਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਧਾਈ ਦਿੱਤੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਅਮਰੀਕਾ, ਕੈਨੇਡਾ, ਫਰਾਂਸ ਸਮੂਹ ਬਾਹਰਲੇ ਮੁਲਕਾਂ ਦੀ ਪੂਰੀ ਟੀਮ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਕੁਲਦੀਪ ਸਿੰਘ ਪੱਡਾ,

ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ (ਹਲੈਂਡ), ਰੁਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ (ਪ੍ਰਧਾਨ ਨਾਰਵੇ), ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਭੁੱਲਰ (ਪ੍ਰਧਾਨ ਆਸਟਰੀਆ), ਚਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ (ਪ੍ਰਧਾਨ ਪੁਰਤਗਾਲ), ਨਰਿੰਦਰਪਾਲ ਸਿੰਘ (ਪ੍ਰਧਾਨ ਡੈਨਮਾਰਕ), ਹਰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ (ਪ੍ਰਧਾਨ ਸਪੇਨ), ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਮਨੀ (ਮੀਤ

ਪ੍ਰਧਾਨ ਸਪੇਨ), ਜਸਵਿੰਦਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਰਾਠ (ਮੀਡੀਆ ਇੰਚਾਰਜ ਜਰਮਨੀ), ਕੁਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨਾਹਲ (ਜਨਰਲ ਸਕੱਤਰ ਜਰਮਨੀ) ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਇਟਲੀ ਤੋਂ ਜਸਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਲਾਟੀ ਅਤੇ ਕੁਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ (ਪ੍ਰਧਾਨ ਫਰਾਂਸ) ਸਣੇ ਹੋਰਨਾਂ ਨੇ ਨਵੇਂ ਅਹੁਦੇਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਵਧਾਈ ਦਿੱਤੀ।

Home Loans

The perfect Home Loan is waiting for you!

- First Time Home Buyers
- Refinance at lower rates
- Pre- Approvals
- Down as low as 1%.

(Restrictions Apply)

- Hard Money Loans

ਅੱਜ ਹੀ ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ

Ph: 510-415-2368

Alliance Bay Funding Inc.

31080 Union City Blvd, #201, Union City, CA 94587

Manjit Gill

Cal Bre# 01700446
NMLS# 358965

To Advertise with Punjab Times
Call: 847-359-0746
punjabtimes1@gmail.com

HIGH QUALITY PICTURE
HD TVI, SDI, IP

We install anywhere in California
NEW TREND IN SECURITY SYSTEM
ULTRA HIGH DEFINITION
MOTORIZED LENS

Call Sukhpal for your next security solution purchase
2 YEAR WARRANTY

vista
CCTV TECHNOLOGY
SOLUTION PROVIDER COMPANY
661-586-5080
commvision@sbcglobal.net

PERSONAL INJURY ATTORNEYS
LAW OFFICES OF MANPREET S. BAINS
LAW OFFICES OF WILLIAM E. WEISS
AN ASSOCIATION OF LAW FIRMS

Offering Joint Representation at No Additional Cost
No Fees Unless Recovery for Your Injuries is Made

Car Accidents • Motorcycle and Bicycle Accidents • Bus and Truck Accidents
Injured Pedestrian • Wrongful Death • Brain and Head Injuries • Burn Injuries
Spinal Cord Injuries • Fractures and Joint Injuries • Construction Injuries • Civil Rights

RECENT RECOVERIES OBTAINED:*

- \$4,000,000 Settlement for Motor Vehicle Accident
- \$10,100,000 Confidential Settlement for Motorcycle/Truck Accident
- \$4,200,000 Judgment for Premises Liability/Assault

*Past Performance Not a Guarantee of Future Results

Personal Injury matters are time sensitive!

For a free consultation, please call (510) 474-0028
E-mail: BainsWeiss@gmail.com

Serving the Bay Area and Beyond • Offices in San Francisco and Union City

ਭਾਰਤੀ ਬੈਂਕਾਂ ਨੂੰ ਟੱਕਰਿਆ ਇਕ ਹੋਰ ਵਿਜੇ ਮਾਲਿਆ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਭਾਰਤੀ ਬੈਂਕਾਂ ਦੇ 9 ਹਜ਼ਾਰ ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਮਾਰ ਕੇ ਇੰਗਲੈਂਡ ਭੱਜੇ ਕਾਰੋਬਾਰੀ ਵਿਜੇ ਮਾਲਿਆ ਦੀ ਹਵਾਲਗੀ 'ਚ ਜੁਟੀ ਨਰੋਂਦਰ ਮੋਦੀ ਸਰਕਾਰ ਪੱਲੇ ਉਸ ਸਮੇਂ ਨਮੋਸ਼ੀ ਪਈ ਜਦੋਂ ਅਜਿਹਾ ਹੀ ਕਾਰਾ ਕਰ ਕੇ ਹੀਰਿਆਂ ਦਾ ਕਾਰੋਬਾਰੀ ਨੀਰਵ ਮੋਦੀ ਤੇ ਮੇਹਲ ਚੋਕਸੀ ਵੀ ਵਿਦੇਸ਼ ਜਾ ਬੈਠੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਨੈਸ਼ਨਲ ਬੈਂਕ ਨੂੰ ਕੁਝ ਬੈਂਕ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ 11400 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦਾ ਚੂਨਾ ਲਾਇਆ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਇਸ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰ ਰਹੇ ਈ.ਡੀ. ਵਿਭਾਗ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਦੀ ਰਕਮ 14,400 ਕਰੋੜ ਤੋਂ ਵੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੈ। ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ 'ਤੇ ਦੱਸਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਘੁਟਾਲੇ ਕਾਰਨ ਨੁਕਸਾਨ ਦੀ ਰਕਮ 36 ਹਜ਼ਾਰ ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਤੱਕ ਵੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਨੈਸ਼ਨਲ ਬੈਂਕ ਨੂੰ ਅੰਦਰੂਨੀ ਆਡਿਟ ਦੌਰਾਨ ਉਪਰੋਕਤ ਘਪਲੇ ਦਾ ਪਤਾ 15 ਜਨਵਰੀ ਨੂੰ ਲੱਗਿਆ। ਦੋਵਾਂ ਕਾਰੋਬਾਰੀਆਂ ਦੇ ਵਿਦੇਸ਼ ਭੱਜਣ ਪਿੱਛੋਂ ਘਪਲੇ ਦਾ ਰੋਲਾ ਪਾਉਣ ਕਾਰਨ ਵੀ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਨੀਅਤ 'ਤੇ ਸਵਾਲ ਉਠ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵਿਜੇ ਮਾਲਿਆ ਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਲਲਿਤ ਮੋਦੀ ਨੇ ਇਹੋ ਕੁਝ ਕੀਤਾ ਸੀ।

ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਹੈ ਕਿ ਨੀਰਵ ਮੋਦੀ ਮੁੰਬਈ ਵਿਚ ਇਸ ਬੈਂਕ ਦੀ ਇਕ ਸ਼ਾਖਾ ਤੋਂ ਫਰਜ਼ੀ ਗਾਰੰਟੀ ਲੈ ਕੇ ਦੂਸਰੇ ਬੈਂਕਾਂ ਦੀਆਂ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚਲੀਆਂ ਸ਼ਾਖਾਵਾਂ ਤੋਂ ਕਰਜ਼ਾ ਲੈਂਦਾ ਰਿਹਾ। ਉਸ ਨੇ ਸਵਿੱਫਟ ਮੈਸੇਜਿੰਗ ਪ੍ਰਬੰਧ ਦੇ ਜ਼ਰੀਏ ਆਪਣੀਆਂ ਗਹਿਣਿਆਂ ਦੀਆਂ ਕੰਪਨੀਆਂ ਲਈ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਕਰਜ਼ੇ ਲਏ। ਇਸ ਘੁਟਾਲੇ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਣ 'ਤੇ ਨੀਰਵ ਮੋਦੀ ਦੇ ਦਿੱਲੀ, ਮੁੰਬਈ ਤੇ ਸੂਰਤ ਆਦਿ ਵਿਚ ਦਰਜਨਾਂ ਹੀ ਟਿਕਾਣਿਆਂ 'ਤੇ ਛਾਪੇ ਮਾਰੇ ਗਏ। ਉਸ ਦੀ 5,100 ਕਰੋੜ ਦੇ ਲਗਭਗ ਮੁੱਲ ਦੀ ਸੰਪਤੀ ਵੀ ਜ਼ਬਤ ਕਰ ਲਈ ਗਈ ਹੈ।

ਬੈਂਕ ਵੱਲੋਂ ਘੁਟਾਲਾ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਣ 'ਤੇ 31 ਜਨਵਰੀ ਨੂੰ ਉਸ ਖਿਲਾਫ਼ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਦਰਜ ਕਰਵਾਈ ਗਈ ਸੀ ਪਰ ਇਹ ਕਾਰਵਾਈ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਉਹ ਦੇਸ਼ 'ਚੋਂ ਭੱਜ ਗਿਆ ਸੀ।

91 ਜਲ ਸੋਮਿਆਂ ਦਾ ਪੱਧਰ ਦੇ ਫੀਸਦੀ ਡਿੱਗਿਆ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਭਾਰਤ ਦੇ 91 ਵੱਡੇ ਜਲ ਸੋਮਿਆਂ ਦੇ ਪਾਣੀ ਦਾ ਪੱਧਰ ਪਿਛਲੇ ਹਫ਼ਤੇ ਆਪਣੀ ਕੁੱਲ ਸਮਰੱਥਾ 41 ਫੀਸਦੀ ਤੋਂ ਘਟ ਕੇ 39 ਫੀਸਦੀ ਰਹਿ ਗਿਆ ਹੈ। ਜਲ ਸੋਮਿਆਂ ਬਾਰੇ ਕੇਂਦਰੀ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ 15 ਫਰਵਰੀ ਤੱਕ ਇਨ੍ਹਾਂ ਜਲ ਸੋਮਿਆਂ 'ਚ 63.597 ਅਰਬ ਕਿਊਬਿਕ ਮੀਟਰ (ਬੀ.ਸੀ.ਐਮ.) ਪਾਣੀ ਸੀ। ਜਲ ਸੋਮਿਆਂ ਦਾ ਮੌਜੂਦਾ ਪੱਧਰ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਇਸੇ ਸਮੇਂ ਦੇ ਪੱਧਰ ਨਾਲੋਂ 88 ਫੀਸਦੀ ਰਹਿ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਪਿਛਲੇ ਇਕ ਦਹਾਕੇ ਦੌਰਾਨ ਪਾਣੀ ਦੇ ਪੱਧਰ ਦਾ ਔਸਤਨ 91 ਫੀਸਦੀ ਵੀ ਹੈ।

ਹੁਣ ਨੀਰਵ ਮੋਦੀ 11400 ਕਰੋੜ ਦਾ ਚੂਨਾ ਲਾ ਕੇ ਫਰਾਰ

ਸੱਤ ਸਾਲਾਂ 'ਚ 22700 ਕਰੋੜ ਤੋਂ ਵੱਧ ਲੈ ਕੇ ਦੌੜੇ ਅਰਬਪਤੀ

ਪੀ.ਐਨ.ਪੀ. 'ਚ ਹੋਏ ਮਹਾਘੁਟਾਲੇ ਨਾਲ ਬੈਂਕਿੰਗ ਸਿਸਟਮ ਹਿੱਲ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਸਰਕਾਰ ਭਾਵੇਂ ਬੈਂਕਿੰਗ ਸਿਸਟਮ ਮਜ਼ਬੂਤ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰੇ ਪਰ ਪਿਛਲੇ 7 ਸਾਲ 'ਚ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਕਈ ਅਰਬਪਤੀ ਬੈਂਕਾਂ ਦਾ 22743 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਲੈ ਕੇ ਫਰਾਰ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਬੈਂਕਾਂ 'ਚ ਹੋਏ ਘੁਟਾਲੇ ਸਬੰਧੀ ਆਈ.ਆਈ.ਐਮ. ਬੈਂਗਲੁਰੂ 'ਚ ਕੀਤੀ ਖੋਜ ਦੌਰਾਨ ਸਾਹਮਣੇ ਆਇਆ ਕਿ 2012 ਤੋਂ 2016 ਦੇ ਦਰਮਿਆਨ ਸਰਕਾਰੀ ਬੈਂਕਾਂ ਦੇ ਕੁੱਲ 227.43 ਅਰਬ ਰੁਪਏ ਡੁੱਬ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਸਿਰਫ਼ ਸਾਲ 2017 'ਚ ਬੈਂਕਾਂ ਦਾ 179 ਕਰੋੜ ਦਾ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋਇਆ।

ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ. ਵੱਲੋਂ ਨੀਰਵ ਮੋਦੀ ਦੀ ਕੰਪਨੀ ਫਾਇਰ ਸਟਾਰ ਡਾਇਮੰਡ ਦੇ ਮੁੱਖ ਵਿੱਤ ਅਧਿਕਾਰੀ ਅਤੇ ਸਵਰਗੀ ਧੀਰੂਭਾਈ ਅੰਬਾਨੀ ਦੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਸਮਝੇ ਜਾਂਦੇ ਵਿਪੁਲ ਅੰਬਾਨੀ ਤੋਂ ਪੁੱਛ-ਗਿੱਛ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ. ਮੁਤਾਬਕ ਵਿਪੁਲ ਅੰਬਾਨੀ ਪਿਛਲੇ ਤਿੰਨ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਮੁੱਖ ਵਿੱਤ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੇ ਅਹੁਦੇ 'ਤੇ ਤਾਇਨਾਤ ਹੈ ਅਤੇ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਵਿੱਤੀ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਤੋਂ ਵਾਕਿਫ਼ ਸੀ। ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ. ਵੱਲੋਂ ਨੀਰਵ ਦੇ ਮਾਮੇ ਦੀ ਗੀਤਾਂਜਲੀ ਗਰੁੱਪ ਦੀਆਂ

18 ਕੰਪਨੀਆਂ ਦੇ ਵਿੱਤੀ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਦੀ ਵੀ ਪਤਤਾਲ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ।

ਈ.ਡੀ. ਕਾਲੇ ਧਨ ਨੂੰ ਸਫੈਦ ਬਣਾਉਣ ਤੋਂ ਰੋਕਣ ਵਾਲੇ ਐਕਟ ਤਹਿਤ ਮੋਦੀ, ਚੋਕਸੀ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ਦੀਆਂ ਕਰੀਬ ਦੋ ਦਰਜਨ ਅਚੱਲ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਜ਼ਬਤ ਕਰਨ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਈਡੀ ਅਤੇ ਆਮਦਨ ਕਰ ਵਿਭਾਗ ਵੱਲੋਂ ਭਾਰਤ ਅਤੇ ਵਿਦੇਸ਼ 'ਚ ਕਰੀਬ 200 ਫਰਜ਼ੀ ਕੰਪਨੀਆਂ ਨੂੰ ਜਾਂਚ ਦੇ ਘੇਰੇ ਵਿਚ ਲਿਆ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਫੰਡ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਜਾਂ ਫੰਡਾਂ 'ਚ ਹੋਰ-ਫੇਰ ਲਈ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ।

ਰੋਟੇਮੈਕ ਦਾ ਮਾਲਕ ਵੀ 800 ਕਰੋੜ ਲੈ ਕੇ ਭੱਜਿਆ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਰੋਟੇਮੈਕ ਪੈਨ ਕੰਪਨੀ ਦਾ ਮਾਲਕ ਵਿਕਰਮ ਕੋਠਾਰੀ ਵੀ ਅਲਾਹਾਬਾਦ ਬੈਂਕ, ਬੈਂਕ ਆਫ ਇੰਡੀਆ ਤੇ ਯੂਨੀਅਨ ਬੈਂਕ ਆਫ ਇੰਡੀਆ ਸਮੇਤ ਹੋਰਨਾਂ ਸਰਕਾਰੀ ਬੈਂਕਾਂ ਨਾਲ 800 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੀ ਠੱਗੀ ਮਾਰ ਕੇ ਵਿਦੇਸ਼ ਨੱਠ ਗਿਆ ਹੈ। ਕਾਨਪੁਰ ਅਧਾਰਤ ਇਸ ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਮਾਲਕ ਨੇ ਪੰਜ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਰਕਾਰੀ ਬੈਂਕਾਂ ਤੋਂ ਅੱਠ ਸੌ ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਦਾ ਕਰਜ਼ਾ ਲਿਆ ਸੀ।

ਸ਼ਿਵ ਸੈਨਾ ਵੱਲੋਂ ਨੀਰਵ ਨੂੰ ਰਿਜ਼ਰਵ ਬੈਂਕ ਦਾ ਗਵਰਨਰ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਸਲਾਹ

ਮੁੰਬਈ: ਭਾਜਪਾ ਦੀ ਸਹਿਯੋਗੀ ਸ਼ਿਵ ਸੈਨਾ ਨੇ ਸਰਕਾਰ 'ਤੇ ਤਨਜ਼ ਕਸਦੇ ਹੋਏ ਕਿਹਾ ਕਿ ਨੀਰਵ ਮੋਦੀ ਨੂੰ ਭਾਰਤੀ ਰਿਜ਼ਰਵ ਬੈਂਕ ਦਾ ਗਵਰਨਰ ਬਣਾ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਕਿ ਉਹ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਬਰਬਾਦ ਕਰ ਸਕੇ। ਸ਼ਿਵ ਸੈਨਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਬਿਲਕੁਲ ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਨੀਰਵ ਮੋਦੀ ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਨਾਲ ਪਿਛਲੇ ਮਹੀਨੇ ਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਫਰਾਰ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਹੈ।

ਭਾਜਪਾ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਭਜਾਇਆ ਨੀਰਵ ਮੋਦੀ: ਕੇਜਰੀਵਾਲ

ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਅਰਵਿੰਦ ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਨੇ ਨੀਰਵ ਮੋਦੀ ਦੇ ਵਿਦੇਸ਼ ਫਰਾਰ ਹੋਣ 'ਚ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਮਿਲੀਭੁਗਤ ਹੋਣ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਲਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕੀ ਇਸ 'ਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕਰਨਾ ਸੰਭਵ ਹੈ ਕਿ ਉਹ (ਨੀਰਵ ਮੋਦੀ) ਜਾਂ ਵਿਜੇ ਮਾਲਿਆ ਭਾਜਪਾ ਦੀ ਮਦਦ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਦੇਸ਼ ਛੱਡ ਕੇ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਭਾਜਪਾ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਨੀਰਵ ਮੋਦੀ ਦੇਸ਼ ਵਿਚੋਂ ਫਰਾਰ ਹੋਇਆ।

ਮਲਾਲਾ ਲਈ ਹੋਵੇਗਾ 'ਪੈਡ ਮੈਨ' ਦਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸ਼ੋਅ

ਮੁੰਬਈ: ਨੋਬੇਲ ਅਮਨ ਇਨਾਮ ਜੇਤੂ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਮੂਲ ਦੀ ਮਲਾਲਾ ਯੂਸਫਜ਼ਈ ਨੇ ਮਾਹਵਾਰੀ ਦੌਰਾਨ ਔਰਤਾਂ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਤੇ ਬਿਹਤਰ ਸਾਂਭ-ਸੰਭਾਲ ਦੀ ਲੋੜ ਸਬੰਧੀ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਆਰ. ਬਾਲਕੀ ਦੀ ਤਾਜ਼ਾ ਫਿਲਮ 'ਪੈਡ ਮੈਨ' ਵਿਚ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸੁਨੇਹੇ ਨਾਲ ਆਪਣੀ

ਇਕਮੁਠਤਾ ਦਾ ਇਜ਼ਹਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਸ੍ਰੀ ਬਾਲਕੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਮਲਾਲਾ ਲਈ ਫਿਲਮ ਦਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸ਼ੋਅ ਦਿਖਾਉਣ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਬਣਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ, "ਮਲਾਲਾ ਵੱਲੋਂ ਸਾਡੀ ਫਿਲਮ ਦੀ ਹਮਾਇਤ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਅਸੀਂ ਮਾਣ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਅਜਿਹੇ ਲੋਕ ਹੀ 'ਪੈਡ ਮੈਨ' ਵਿਚ ਸਾਡੇ ਵੱਲੋਂ ਇਸ ਵਿਸ਼ੇ ਉੱਤੇ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸੁਨੇਹੇ ਨੂੰ ਅਗਾਂਹ ਲਿਜਾਣਗੇ। ਹੁਣ ਮਾਹਵਾਰੀ ਦੀ ਹਕੀਕਤ ਉੱਤੇ ਹੋਰ ਪਰਦਾ ਨਹੀਂ ਪਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਅਸੀਂ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਮਲਾਲਾ ਵਰਗੀਆਂ ਤਾਕਤਵਰ ਆਵਾਜ਼ਾਂ ਇਸ ਸੁਨੇਹੇ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਲੈ ਕੇ ਜਾਣ।" ਉਨ੍ਹਾਂ ਮਲਾਲਾ ਨੂੰ ਇਹ ਫਿਲਮ ਦਿਖਾਏ ਜਾਣ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਦਾ ਇਜ਼ਹਾਰ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਿੰਨਾ ਛੇਤੀ ਸੰਭਵ ਹੋ ਸਕਿਆ ਅਸੀਂ ਉਸ ਨੂੰ ਫਿਲਮ ਦਿਖਾਵਾਂਗੇ।

ਲਵਲੀ ਨੇ ਮੁੜ ਫੜਿਆ

ਕਾਂਗਰਸ ਦਾ ਹੱਥ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਦਿੱਲੀ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਅਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਲਵਲੀ ਨੇ ਭਾਜਪਾ ਦਾ ਸਾਥ ਛੱਡ ਕੇ ਕਾਂਗਰਸ ਦਾ ਹੱਥ ਮੁੜ ਫੜ ਲਿਆ। ਦਿੱਲੀ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਅਜੈ ਮਾਕਨ ਵੱਲੋਂ ਦਰਕਿਨਾਰ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਖਫਾ ਹੋ ਕੇ ਸ੍ਰੀ ਲਵਲੀ ਨਿਗਮ ਚੋਣਾਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਭਾਜਪਾ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਏ ਸਨ।

ਮੋਦੀ ਸਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਬੈਂਕ ਨੀਤੀਆਂ ਨੇ ਡਰਾਏ ਪਰਵਾਸੀ ਪੰਜਾਬੀ

ਬੈਂਕਾਂ ਵਿਚੋਂ ਧੜਾ ਧੜ ਪੈਸੇ ਕਢਵਾਉਣ ਦਾ ਸਿਲਸਿਲਾ ਜਾਰੀ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਮੋਦੀ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਬੈਂਕ ਨੀਤੀ ਤੋਂ ਪਰਵਾਸੀ ਪੰਜਾਬੀ ਡਾਢੇ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਹਨ। ਨੋਟਬੰਦੀ ਪਿੱਛੋਂ 31 ਮਾਰਚ, 2018 ਤੱਕ ਸਾਰੇ ਬੈਂਕ ਖਾਤੇ ਆਧਾਰ ਕਾਰਡ ਨਾਲ ਜੋੜਨਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਕਰਨ ਅਤੇ ਬੈਂਕਾਂ 'ਚ ਜਮ੍ਹਾਂ ਪੂੰਜੀ ਦੀ ਕੋਈ ਗਰੰਟੀ ਨਾ ਹੋਣ ਬਾਰੇ ਲਿਆਂਦੇ ਜਾ ਰਹੇ ਚਰਚਿਤ ਇਨਸੋਲਵੈਂਸੀ ਐਂਡ ਬੈਂਕਰਪਸੀ ਐਕਟ ਦੀ ਚਰਚਾ ਨੇ ਪਰਵਾਸੀ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਅੰਦਰ ਇੰਨੀ ਦਹਿਸ਼ਤ ਵਾਲਾ ਮਾਹੌਲ ਪੈਦਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲੱਗਣ ਲੱਗ ਪਿਆ ਕਿ ਜੇਕਰ 31 ਮਾਰਚ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਬੈਂਕਾਂ ਜਾਂ ਹੋਰ ਵਿੱਤੀ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਕੋਲ ਜਮ੍ਹਾਂ ਪਈ ਆਪਣੀ ਰਕਮ ਨਾ ਕਢਵਾਈ ਤਾਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਰਕਮ ਮਿੱਟੀ ਹੀ ਹੋ ਜਾਵੇ।

ਇਸੇ ਦਹਿਸ਼ਤ ਵਿਚ ਪਰਵਾਸੀ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿੱਤੀ ਨੁਕਸਾਨ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਹ ਨਾ ਕਰਦਿਆਂ ਆਪਣੀਆਂ ਐਫ.ਡੀਜ਼. ਨੂੰ ਤੁੜਵਾਉਣ ਤੇ ਜਮ੍ਹਾਂ ਪੂੰਜੀ ਨੂੰ ਕਢਵਾਉਣ ਲਈ ਧੜਾਧੜ ਯਤਨ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਹਨ। ਬੈਂਕ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਸਹਿਮੇ ਹੋਏ ਪਰਵਾਸੀ ਪੰਜਾਬੀ ਨਿਵੇਸ਼ਕਾਂ ਦੇ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਫੋਨ ਜਾਂ ਈ.ਮੇਲਜ਼ ਆ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਤੇ ਉਹ ਜਮ੍ਹਾਂ ਪੂੰਜੀ ਹਰ ਹਾਲ 'ਚ ਕਢਵਾਏ ਜਾਣ ਲਈ ਕਾਹਲੇ ਪਏ ਹੋਏ ਹਨ। ਪਰਵਾਸੀ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੇ ਬੈਂਕਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਫਾਇਨਾਂਸ ਕੰਪਨੀਆਂ ਵਿਚ ਵੀ ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ ਉੱਤੇ ਪੈਸਾ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਵਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਪਰਵਾਸੀ ਪੰਜਾਬੀ ਆਪਣੇ

ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰਾਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਕਰ ਕੇ ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੁਖਤਿਆਰਨਾਮੇ ਭੇਜ ਕੇ ਜਮ੍ਹਾਂ ਪੂੰਜੀ ਕਢਵਾਏ ਜਾਣ ਲਈ ਆਖ ਰਹੇ ਹਨ। ਬੈਂਕ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਨਵੰਬਰ ਤੋਂ ਫਰਵਰੀ ਤੱਕ ਆਮ ਕਰ ਕੇ ਪਰਵਾਸੀ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਬੈਂਕਾਂ ਵਿਚ ਧੜਾਧੜ ਪੂੰਜੀ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਵਾਉਣ ਦੇ

ਪਰ ਇਸ ਵਰ੍ਹੇ ਇਸ ਨੂੰ ਬਰੇਕਾਂ ਹੀ ਲੱਗ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਜਲੰਧਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਵਿਚ 44 ਬੈਂਕਾਂ ਦੀਆਂ 817 ਬ੍ਰਾਂਚਾਂ ਵਿਚ 31 ਦਸੰਬਰ, 2017 ਤੱਕ ਪਰਵਾਸੀ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੀ 13,300 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਪੂੰਜੀ ਜਮ੍ਹਾਂ ਸੀ। ਲੀਡ ਬੈਂਕ ਦੇ ਮੈਨੇਜਰ ਵਤਨ ਸਿੰਘ ਅਨੁਸਾਰ 31 ਦਸੰਬਰ, 2017 ਤੱਕ ਪਰਵਾਸੀ

ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੇ ਤਕਰੀਬਨ 450 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਕਢਵਾ ਲਏ ਸਨ। ਬੈਂਕ ਸੂਤਰਾਂ ਮੁਤਾਬਕ ਜਨਵਰੀ ਮਹੀਨੇ ਪਰਵਾਸੀ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਜਮ੍ਹਾਂ ਪੂੰਜੀ ਕਢਵਾਉਣ 'ਚ ਇਕਦਮ ਤੇਜ਼ੀ ਆਈ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਨੈਸ਼ਨਲ ਬੈਂਕ ਦੇ ਚਿਜਨਲ ਦਫਤਰ ਦੀ ਸੂਚਨਾ ਮੁਤਾਬਕ 350 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਸਿਰਫ਼ ਇਸ ਬੈਂਕ ਤੋਂ ਹੀ ਕਢਵਾਏ ਗਏ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਰਕਮ ਕੁੱਲ ਜਮ੍ਹਾਂ ਪੂੰਜੀ ਦਾ 10 ਫੀਸਦੀ ਤੋਂ ਵਧੇਰੇ ਬਣਦਾ ਹੈ। 10 ਫੀਸਦੀ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਮੰਨ ਕੇ ਮੋਟੇ ਅੰਦਾਜ਼ੇ ਮੁਤਾਬਕ ਸਾਰੀਆਂ ਬੈਂਕਾਂ ਤੋਂ ਕਢਵਾਈ ਪੂੰਜੀ

1300 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਤੋਂ ਵੱਧ ਬਣਦੀ ਹੈ। ਨੋਟਬੰਦੀ ਤੇ ਜੀ.ਐਸ.ਟੀ. ਕਾਰਨ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਮੰਦੇ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋਏ ਬੈਂਕਾਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਪਰਵਾਸੀ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਇਕਦਮ ਪੈਸਾ ਕਢਵਾਏ ਜਾਣ ਦੇ ਰੁਝਾਨ ਤੋਂ ਬੇਹੱਦ ਚਿੰਤਤ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਪਰਵਾਸੀ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੇ ਮੂੰਹ ਫੇਰਨ ਨਾਲ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਆਰਥਿਕਤਾ ਨੂੰ ਵੱਡਾ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਤੇ ਖਾਸ ਕਰ ਕੇ ਸਾਰਾ ਪੈਸਾ ਕਢਵਾ ਕੇ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ 'ਚ ਲਿਜਾਣਾ ਪੰਜਾਬ ਲਈ ਵੱਡਾ ਝਟਕਾ ਹੋਵੇਗਾ।

ਜ਼ੈਨਬ ਅਨਸਾਰੀ ਦੇ ਕਾਤਲ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ-ਏ-ਮੌਤ

ਲਾਹੌਰ: ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੀ ਅਤਿਵਾਦ ਵਿਰੋਧੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਮੁਲਕ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਮਹਿਜ਼ ਚਾਰ ਦਿਨਾਂ ਅੰਦਰ ਸੱਤ ਸਾਲਾ ਬੱਚੀ ਨਾਲ

ਬਲਾਤਕਾਰ ਤੇ ਹੱਤਿਆ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਦਾ ਨਿਬੇੜਾ ਕਰਦਿਆਂ ਸਿਲਸਿਲੇਵਾਰ ਕਤਲ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹਤਿਆਰੇ ਨੂੰ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਹੈ। ਇਥੇ ਕੋਟ ਲਖਪਤ ਜੇਲ੍ਹ 'ਚ ਕੈਮਰੇ ਦੀ ਨਿਗਰਾਨੀ ਵਿਚ ਉਚ ਸੁਰੱਖਿਆ ਹੇਠ ਚੱਲੇ ਟਰਾਇਲ ਦੌਰਾਨ ਜੱਜ ਸੱਜਾਦ ਹੁਸੈਨ ਨੇ 23 ਸਾਲਾ ਇਮਰਾਨ ਅਲੀ ਨੂੰ ਬੱਚੀ ਦੇ ਕਤਲ,

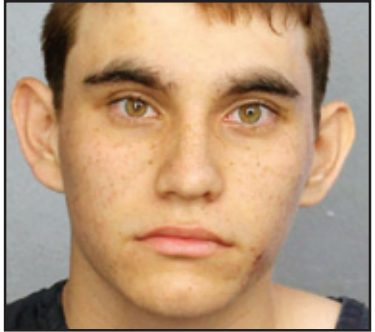
ਅਗਵਾ, ਬਲਾਤਕਾਰ ਤੇ ਗੈਰਕੁਦਰਤੀ ਵਰਤਾਰੇ ਦਾ ਦੋਸ਼ੀ ਦੱਸਦਿਆਂ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਨਾਬਾਲਗ ਦੀ ਲਾਸ਼ ਦੀ ਬੇਹੁਰਮਤੀ ਕਰਨ ਦੇ ਦੋਸ਼ 'ਚ ਮੁਜਰਮ ਨੂੰ ਸੱਤ ਸਾਲ ਦੀ ਜੇਲ੍ਹ ਦੇ ਨਾਲ 10 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦਾ ਜੁਰਮਾਨਾ ਵੀ ਲਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ।

ਬੱਚੀ ਦੇ ਪਿਤਾ ਮੁਹੰਮਦ ਅਮੀਨ ਨੇ ਜਿਥੇ ਫੈਸਲੇ ਉਤੇ ਤਸੱਲੀ ਜਾਹਰ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਉਥੇ ਮਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੁਲਜ਼ਮ ਨੂੰ ਸਰੋਬਾਜ਼ਾਰ ਫਾਹੇ ਲਾਇਆ ਜਾਵੇ ਜਾਂ ਪੱਥਰ ਮਾਰ ਕੇ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ। ਕਾਬਲੇਗੋਰ ਹੈ ਕਿ ਅਲੀ ਨੂੰ ਜ਼ੈਨਬ ਨਾਂ ਦੀ ਸੱਤ ਸਾਲਾ ਬੱਚੀ ਨਾਲ ਜਨਵਰੀ 'ਚ ਜਬਰ ਜਨਾਹ ਤੇ ਉਹਦੀ ਲਾਸ਼ ਕਸੂਰ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਕੂੜੇ ਦੇ ਢੇਰ ਵਿਚ ਸੁੱਟਣ ਦੇ ਦੋ ਹਫ਼ਤਿਆਂ ਮਗਰੋਂ ਕਾਬੂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਣ ਮਗਰੋਂ ਪੂਰੇ ਮੁਲਕ ਦੇ ਲੋਕ ਸਤਕਾਂ ਉਤੇ ਉਤਰ ਆਏ ਸਨ। ਉਂਜ ਪਿਛਲੇ ਇਕ ਸਾਲ ਦੇ ਅਰਸੇ ਦੌਰਾਨ ਕਸੂਰ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਦਸ ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਦੇ ਘੇਰੇ 'ਚ ਘਟੀ ਇਹ ਅਜਿਹੀ 12ਵੀਂ ਘਟਨਾ ਸੀ। ਅਲੀ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਨਾਲ 8 ਅਜਿਹੇ ਹੋਰ ਮਾਮਲੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਣ ਮਗਰੋਂ ਮੁਲਜ਼ਮ ਨੂੰ ਸਰੋਬਾਜ਼ਾਰ ਫਾਹੇ ਲਾਉਣ ਦੀ ਮੰਗ ਉਠਣ ਲੱਗੀ ਸੀ।

ਫਲੋਰਿਡਾ ਦੇ ਸਕੂਲ 'ਚ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਵੱਲੋਂ ਫਾਇਰਿੰਗ, 17 ਹਲਾਕ

ਵਾਸ਼ਿੰਗਟਨ: ਫਲੋਰਿਡਾ ਹਾਈ ਸਕੂਲ ਵਿੱਚੋਂ ਕੱਢੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਨੇ ਸਕੂਲ ਵਿੱਚ ਅਸਾਲਟ ਰਾਈਫਲ ਨਾਲ ਅੰਨ੍ਹੇਵਾਹ ਗੋਲੀਬਾਰੀ ਕਰ ਕੇ 17 ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਜਾਨ ਲੈ ਲਈ। ਅਮਰੀਕਾ ਵਿੱਚ ਘਾਤਕ ਗੋਲੀਬਾਰੀ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਮੰਨੀ ਜਾਂਦੀ ਇਸ ਫਾਇਰਿੰਗ 'ਚ ਇੱਕ ਭਾਰਤ-ਅਮਰੀਕੀ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਸਮੇਤ 17 ਹੋਰ ਜਖਮੀ ਹੋਏ ਹਨ।

ਪਾਰਕਲੈਂਡ ਦੇ ਮਰਜੋਰੀ ਸਟੋਨਮੈਨ ਡਗਲਸ

ਹਾਈ ਸਕੂਲ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਨਿਕੋਲਸ ਕਰੂਜ਼ (19) ਨੂੰ ਗੋਲੀਬਾਰੀ ਮਗਰੋਂ ਛੇਤੀ ਹੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰ ਲਿਆ ਗਿਆ। ਉਸ ਨੂੰ ਅਨੁਸ਼ਾਸਨ ਵਿੱਚ ਕੌਤਾਹੀ ਲਈ ਸਕੂਲ ਵਿੱਚੋਂ ਕੱਢਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਸਕੂਲ ਵਿੱਚ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਭਾਰਤ-ਅਮਰੀਕਨ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹਨ। ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਮੁਤਾਬਕ ਹਮੇਸ਼ਾ ਗਤਬਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਕਰੂਜ਼ ਨੇ ਗੋਲੀਬਾਰੀ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ 'ਤੇ ਕੁਝ ਇਤਰਾਜ਼ਯੋਗ ਸਮੱਗਰੀ ਪਾਈ ਸੀ। ਕਰੂਜ਼ ਕੋਲ ਕਈ ਮੈਗਜ਼ੀਨਾਂ ਸਨ ਅਤੇ ਇੱਕ ਏਆਰ-15 ਰਾਈਫਲ ਵੀ ਸੀ। ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਮੁਤਾਬਕ ਉਸ ਕੋਲ ਗੈਸ ਮਾਸਕ ਅਤੇ ਧੂੰਆਂ ਫੈਲਾਉਣ ਵਾਲੇ ਗਰਨੇਡ ਵੀ ਸਨ। ਜਾਂਚਕਾਰਾਂ ਮੁਤਾਬਕ ਕਰੂਜ਼ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਅੱਗ ਲੱਗਣ ਵਾਲਾ ਅਲਾਰਮ ਵਜਾਇਆ ਤਾਂ ਜੋ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਜਮਾਤਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੱਢਿਆ ਜਾ ਸਕੇ ਅਤੇ ਉਹ ਜ਼ਿਆਦਾ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਬਣਾ ਸਕੇ। ਸਕੂਲ 'ਚ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਇਸ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਹੋਣ ਕਰ ਕੇ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਨੇ ਸਮਝਿਆ ਕਿ ਇਹ ਝੂਠਾ ਅਲਾਰਮ ਹੈ।

ਇਸ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਨੇ ਸੈਮੀ ਆਟੋਮੈਟਿਕ

ਹੈਲੀਕਾਪਟਰ ਲੋਕਾਂ 'ਤੇ ਜਾ ਡਿੱਗਿਆ, 13 ਮਰੇ

ਮੈਕਸੀਕੋ: ਮੈਕਸੀਕੋ ਦੇ ਦੱਖਣੀ ਸੂਬੇ ਓਕਸਾਕਾ ਦੇ ਇੱਕ ਛੋਟੇ ਜਿਹੇ ਕਸਬੇ ਵਿੱਚ ਭੁਚਾਲ ਨਾਲ ਹੋਏ ਨੁਕਸਾਨ ਦਾ ਸਰਵੇਖਣ ਕਰਨ ਲਈ ਉੱਚ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਲਿਜਾ ਰਿਹਾ ਫੌਜ ਦਾ ਹੈਲੀਕਾਪਟਰ ਉਤਰਦੇ ਸਮੇਂ ਹਾਦਸਾਗ੍ਰਸਤ ਹੋ ਗਿਆ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਜ਼ਮੀਨ 'ਤੇ ਤਿੰਨ ਬੱਚਿਆਂ ਸਮੇਤ ਘੱਟੋ ਘੱਟ 13 ਵਿਅਕਤੀ ਮਾਰੇ ਗਏ। ਹੈਲੀਕਾਪਟਰ ਵਿੱਚ ਮੈਕਸੀਕੋ ਦਾ ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰੀ ਤੇ ਸੂਬੇ ਦਾ ਗਵਰਨਰ ਸਵਾਰ ਸਨ ਪਰ ਉਹ ਵਾਲ-ਵਾਲ ਬਚ ਗਏ।

To Advertise with Punjab Times
Call: 847-359-0746

ਸੂਹ ਮਿਲਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਨਾਕਾਮ ਰਹੀ ਐਫ.ਬੀ.ਆਈ.

ਪਾਰਕਲੈਂਡ: ਐਫ.ਬੀ.ਆਈ. ਨੇ ਮੰਨਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ 19 ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਦੇ ਬੰਦੂਕਧਾਰੀ ਬਾਰੇ ਸੂਹ ਮਿਲ ਗਈ ਸੀ ਪਰ ਉਹ ਉਸ ਨੂੰ ਰੋਕਣ 'ਚ ਨਾਕਾਮ ਰਹੇ। ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਡੋਨਲਡ ਟਰੰਪ ਨੇ ਆਖਿਆ ਕਿ ਐਫ.ਬੀ.ਆਈ. ਰੂਸੀ ਦਖਲ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਜਾਂਚ ਵਿੱਚ ਇਸ ਕਦਰ ਫਸੀ ਹੋਈ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸੰਕੇਤਾਂ ਵੱਲ ਧਿਆਨ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕੀ ਜਿਸ ਨਾਲ ਪਾਰਕਲੈਂਡ ਸਕੂਲ ਵਿੱਚ ਹੋਈ ਗੋਲੀਬਾਰੀ ਦੀ ਘਟਨਾ ਟਾਲੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਸੀ।

ਟਰੰਪ ਦੀਆਂ ਇਹ ਸਖਤ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਉਦੋਂ ਸਾਹਮਣੇ ਆਈਆਂ ਜਦੋਂ ਗੋਲੀਬਾਰੀ ਵਿੱਚੋਂ ਬਚ ਨਿਕਲੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੇ ਫਲੋਰਿਡਾ ਤੇ ਹੋਰਨੀਂ ਬਾਈ ਹੋਈਆਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਹੈਲੀਆਂ ਵਿੱਚ ਦੋਸ਼ ਲਾਇਆ ਸੀ ਕਿ ਡੋਨਲਡ ਟਰੰਪ ਨੇ ਚੋਣਾਂ ਵਿੱਚ ਨੈਸ਼ਨਲ ਰਾਈਫਲ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਤੋਂ ਚੰਦਾ ਲਿਆ ਸੀ ਜਿਸ ਕਰ ਕੇ ਉਹ ਹਥਿਆਰ ਰੱਖਣ 'ਤੇ ਪਾਬੰਦੀ ਦੀਆਂ ਮੰਗਾਂ ਨੂੰ ਦਰਕਿਨਾਰ ਕਰਦੇ ਆ ਰਹੇ ਹਨ।

ਰਾਇਫਲ ਨਾਲ ਗੋਲੀਬਾਰੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਕਰੂਜ਼ ਨੇ ਮੰਨਿਆ ਕਿ ਉਹ ਸਕੂਲ 'ਚ ਵਾਧੂ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਲੈ ਕੇ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਕੰਪਲੈਕਸ 'ਚ ਪੁੱਜਣ ਮਗਰੋਂ ਉਸ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬੈਂਗ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ। ਬੰਦੂਕਧਾਰੀ ਨੇ 5 ਕਲਾਸਾਂ 'ਚ ਗੋਲੀਬਾਰੀ ਕੀਤੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ 4 ਕਲਾਸਾਂ ਪਹਿਲੀ ਮੰਜਲ ਅਤੇ ਇੱਕ ਕਲਾਸ ਦੂਜੀ ਮੰਜਲ ਉੱਤੇ ਹੈ। ਗੋਲੀਬਾਰੀ ਕਰਨ ਮਗਰੋਂ ਉਹ ਤੀਸਰੀ ਮੰਜਲ 'ਤੇ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੀ ਏ.ਆਰ.15 ਰਾਇਫਲ ਅਤੇ ਗੋਲਾ ਬਾਰੂਦ ਨਾਲ ਭਰਿਆ ਪਿੱਠੂ ਬੈਂਗ ਸੁੱਟ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਮਗਰੋਂ ਉਹ ਇਮਾਰਤ ਵਿੱਚੋਂ ਭੱਜਿਆ ਅਤੇ ਦੌੜ ਰਹੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ 'ਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਕੇ ਦੌੜਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ। 19 ਸਾਲਾ ਕਰੂਜ਼ ਅਨਾਥ ਹੈ ਅਤੇ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਉਸ ਦੀ ਮਾਂ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ ਸੀ।

ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਕਰਵਾਏ ਇੱਕ ਸਰਵੇਖਣ 'ਚ ਪਾਰਕਲੈਂਡ, ਜਿਸ ਦੀ 2016 ਵਿੱਚ ਆਬਾਦੀ 31000 ਸੀ, ਨੂੰ ਫਲੋਰੀਡਾ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਸ਼ਹਿਰ ਐਲਾਨਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। 2012 'ਚ ਕਨੈਕਟੀਕਟ ਸਕੂਲ ਸੈਂਡੀ ਹੁਕ ਵਿੱਚ ਵਾਪਰੀ ਗੋਲੀਬਾਰੀ ਦੀ ਘਟਨਾ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ 26 ਲੋਕ ਮਾਰੇ ਗਏ ਸਨ, ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੂਜੀ ਭਿਆਨਕ ਘਟਨਾ ਹੈ। ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਡੋਨਲਡ ਟਰੰਪ ਨੇ ਵੀ ਟਵੀਟ ਕਰ ਕੇ ਆਪਣੀ ਹਮਦਰਦੀ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਉਧਰ, ਗੋਲੀਬਾਰੀ ਦੀ ਘਟਨਾ 'ਚ ਆਪਣੀ ਧੀ ਗੁਆਉਣ ਵਾਲੀ ਲੋਰੀ ਅਲਹਾਦੇਫ ਨੇ ਹੰਝੂ ਕੇਰਦਿਆਂ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਡੋਨਲਡ ਟਰੰਪ ਤੋਂ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਬੰਦੂਕ ਸਭਿਆਚਾਰ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਕਦਮ ਚੁੱਕੇ। ਲੋਰੀ ਨੇ ਚੀਕ ਕੇ ਮਾਈਕ 'ਚ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਮੁਲਕ ਵਿੱਚੋਂ

ਇੰਡੋ-ਯੂ. ਐਸ. ਹੈਰੀਟੇਜ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਵਲੋਂ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਮਾਂ ਬੋਲੀ ਦਿਵਸ 'ਤੇ ਸਮਾਗਮ 24 ਨੂੰ

ਫਰਿਜ਼ਨੋ (ਬਿਊਰੋ): ਇੰਡੋ-ਯੂ. ਐਸ. ਹੈਰੀਟੇਜ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਵਲੋਂ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਮਾਂ ਬੋਲੀ ਦਿਵਸ 'ਤੇ ਸਮਾਗਮ 24 ਫਰਵਰੀ, ਸਨਿਚਰਵਾਰ ਨੂੰ ਸੈਲਮਾ ਦੇ ਅਸੋਕਾ ਰੈਸਟੋਰੈਂਟ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮ 4 ਵਜੇ ਤੋਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਖੇਤਰੀ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਦੀ ਬਿਹਤਰੀ ਲਈ ਯੂ. ਐਨ. ਓ. ਵੱਲੋਂ ਪਿਛਲੇ ਕਈ ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਤੋਂ 21 ਫਰਵਰੀ ਦੇ ਦਿਨ ਨੂੰ 'ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਮਾਂ ਬੋਲੀ ਦਿਵਸ' ਵਜੋਂ ਚੁਣਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।

ਜਥੇਬੰਦੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਗੁਰਨੇਕ ਸਿੰਘ ਰਾਏ ਦੀ ਰਹਿਨੁਮਾਈ ਹੇਠ ਹੋਈ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬੀ ਬੋਲੀ, ਸਭਿਆਚਾਰ ਅਤੇ ਭਾਈਚਾਰਕ ਸਰੋਕਾਰਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਮਸਲਿਆਂ 'ਤੇ ਗੰਭੀਰ ਚਰਚਾ ਹੋਈ। ਬਾਬਾ ਗੁਰਦਿੱਤ ਸਿੰਘ ਕਾਮਾਗਾਟਾਮਾਰੂ ਤੇ ਗਦਰੀ ਬਾਬਾ ਬਚਨ ਸਿੰਘ ਘੋਲੀਆਂ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਇਸ ਸਮਾਗਮ ਵਿੱਚ ਨਵ-ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਪੁਸਤਕਾਂ ਅਤੇ ਪਰਚਿਆਂ ਨੂੰ ਲੋਕ ਅਰਪਣ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਸਾਹਿਤ ਤੇ ਸਭਿਆਚਾਰ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਪੁਸਤਕਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨੀ ਵੀ ਲਾਈ ਜਾਵੇਗੀ। ਲੇਖਕ ਆਪਣੀਆਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਇਸ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨੀ ਵਿੱਚ ਰੱਖ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਸੰਸਥਾ ਦੇ ਸਕੱਤਰ ਨਿੰਦੀ ਸੰਧੂ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇਹ ਜਥੇਬੰਦੀ ਪਿਛਲੇ ਕਈ ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਤੋਂ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਈਚਾਰੇ ਨੂੰ ਦਰਪੇਸ਼ ਮਸਲਿਆਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹਰ ਸਾਲ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਤੇ ਬੋਲੀ ਦੀ

ਸਲਾਮਤੀ ਸਬੰਧੀ ਸਰਗਰਮੀਆਂ ਕਰਦੀ ਆ ਰਹੀ ਹੈ। ਸਮਾਗਮ ਵਿੱਚ ਕਵਿਤਾ ਪਾਠ, ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਭਾਸ਼ਣ ਮੁਕਾਬਲਿਆਂ ਦੇ ਨਾਲ 'ਪੰਜਾਬੀ ਬੋਲੀ ਦੇ ਸਰੋਕਾਰ ਤੇ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ' ਅਤੇ 'ਪੰਜਾਬੀ ਬੋਲੀ ਤੇ ਪਰਵਾਸ' ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਉੱਤੇ ਮਾਹਿਰ ਵਿਦਵਾਨ ਪਰਚੇ ਪੜ੍ਹਨਗੇ।

ਸੰਸਥਾ ਦੇ ਸੀਨੀਅਰ ਮੈਂਬਰ ਸੰਤੋਖ ਮਿਨਹਾਸ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਵਿਸ਼ਵ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਅਕਾਦਮੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਡਾ. ਗੁਰਮੇਲ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਸਕੱਤਰ ਹਰਜਿੰਦਰ ਕੰਗ ਚਰਚਾ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਹਿੱਸਾ ਲੈਣਗੇ। ਸੰਸਥਾ ਦੇ ਚੇਅਰਮੈਨ ਪ੍ਰਿੰ. ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਨਾਹਲ ਨੇ ਪੰਜਾਬੀ ਹਿਤੀਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਸੱਦਾ ਦਿੰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਸਮਾਗਮ ਵਿੱਚ ਸੈਂਟਰਲ ਵੈਲੀ ਵਿੱਚ ਚਲਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਕੂਲਾਂ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੱਦਾ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਸ਼ਾ ਪੜ੍ਹਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜੇਤੂ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਸਨਮਾਨਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

ਮੀਟਿੰਗ ਵਿੱਚ ਸੰਸਥਾ ਦੇ ਚੇਅਰਮੈਨ ਪ੍ਰਿੰ. ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਨਾਹਲ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਸੰਸਥਾ ਦੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰ-ਗੁਰਨੇਕ ਸਿੰਘ ਰਾਏ, ਨਿੰਦੀ ਸੰਧੂ, ਗੁਰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਨਿੱਝਰ, ਸੰਤੋਖ ਮਿਨਹਾਸ, ਚਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਭੰਗੂ, ਸੁਖਜੀਤ ਸਿੰਘ ਭੁੱਲਰ, ਰਾਣਾ ਚਾਹਿਲ, ਇਕਬਾਲ ਸਿੰਘ ਘੁੰਮਣ, ਤ੍ਰਿਲੋਕ ਮਿਨਹਾਸ ਅਤੇ ਅਵਤਾਰ ਗੋਂਦਾਰਾ ਹਾਜ਼ਰ ਸਨ।

ਘਾਤਕ ਬੰਦੂਕ ਦੀ ਫੈਲੀ ਮਹਾਂਮਾਰੀ ਦਾ ਕੋਈ ਹੱਲ ਕੱਢਣ ਜਿਸ ਨੇ ਉਸ ਦੀ ਧੀ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਲੈ ਲਈ ਹੈ। ਸਕੂਲ 'ਚ ਮਾਰੇ ਗਏ 17 ਵਿਅਕਤੀਆਂ 'ਚ ਲੋਰੀ ਦੀ ਧੀ ਅਲੀਸਾ (14) ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਸਵਾਲ ਦਾਗੇ ਕਿ ਬੰਦੂਕਧਾਰੀ ਨੂੰ ਬੱਚਿਆਂ

ਦੇ ਸਕੂਲ 'ਚ ਕਿਵੇਂ ਆਉਣ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ? ਪਾਗਲ ਬੰਦੂਕਧਾਰੀ ਸਕੂਲ 'ਚ ਦਾਖਲ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਧੀ ਦੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਦੇ ਸੀਸ਼ੇ ਨੂੰ ਤੋੜ ਕੇ ਗੋਲੀਬਾਰੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਥਾਂ 'ਤੇ ਹੀ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ।

ਭਾਰਤੀ ਮੂਲ ਦੀ ਅਧਿਆਪਕਾ ਦੀ ਸਿਆਣਪ ਕਾਰਨ ਹੋਇਆ ਬਚਾਅ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਫਲੋਰਿਡਾ ਗੋਲੀਬਾਰੀ ਵਿੱਚ ਹੋਰ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੀ ਮੌਤ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਸੀ, ਜੇਕਰ ਭਾਰਤੀ ਮੂਲ ਦੀ ਅਮਰੀਕੀ ਅਧਿਆਪਕਾ ਸਹੀ ਸਮੇਂ ਬੱਚਿਆਂ ਦਾ ਬਚਾਅ ਨਾ ਕਰਦੀ। ਭਾਰਤੀ ਮੂਲ ਦੀ ਹਿਸਾਬ ਦੀ ਅਧਿਆਪਕਾ ਸ਼ਾਂਤੀ ਵਿਸ਼ਵਨਾਥਨ ਨੂੰ ਜਦੋਂ ਸਕੂਲ ਵਿੱਚ ਗੋਲੀਆਂ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਸੁਣਾਈ ਦਿੱਤੀ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਤੁਰੰਤ ਆਪਣੀ ਜਮਾਤ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਕਮਰੇ ਅੰਦਰ ਰੁਕਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਤੇ ਹਮਲਾਵਰ ਦੀ ਨਿਗ੍ਹਾ ਤੋਂ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਅਮਰੀਕੀ ਮੀਡੀਆ ਮੁਤਾਬਕ ਸ਼ਾਂਤੀ ਦੇ ਇੱਕ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਬ੍ਰਾਇਨ ਦੇ ਮਾਤਾ ਡਾਅਨ ਜਾਰਬੋਇ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਬੱਚਿਆਂ ਖਾਤਰ ਸਵੈਟ ਟੀਮ 'ਤੇ ਵੀ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਾ ਕੀਤਾ।

ਇੰਡੀਅਨ ਰੈਸਟੋਰੈਂਟ ਲਈ ਸਟਾਫ਼ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ

ਗਰਿਲ ਆਫ ਇੰਡੀਆ ਰੈਸਟੋਰੈਂਟ ਦੀਆਂ ਸਿਨਿਸਿਨੈਟੀ, ਓਹਾਇਓ ਅਤੇ ਕੋਵਿੰਗਟਨ, ਕੈਨਟੱਕੀ ਲੋਕੇਸ਼ਨਾਂ ਲਈ ਤੰਦਰੁਸ਼ਟੀ, ਕਰੀ ਸੈਫ, ਹੈਲਪਰ ਤੇ ਵੇਟਰਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਚੰਗੀ ਤਨਖਾਹ ਤੇ ਹੋਰ ਸਹੂਲਤਾਂ

ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ : ਬਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ
ਫੋਨ: 513-888-1878

4/3

ਇੰਡੀਅਨ ਰੈਸਟੋਰੈਂਟ ਵਿਕਾਊ ਹੈ

ਸੈਕਰਾਮੈਂਟੋ ਦੀ ਇੱਕ ਬਿਜ਼ੀ ਮਾਰਕਿਟ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ ਚਲਦਾ ਇੰਡੀਅਨ ਰੈਸਟੋਰੈਂਟ ਵਿਕਾਊ ਹੈ
ਆਮਦਨ 50-60 ਹਜ਼ਾਰ ਡਾਲਰ ਮਹੀਨਾ

ਤਿੰਨ ਸਬਵੇਅ ਅਤੇ ਇੱਕ ਡੇਲੀ ਡਿਲੀਸੀਅਸ ਵੀ ਵਿਕਾਊ ਹਨ

ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ, ਸੈਮ ਚਾਹਲ ਫੋਨ: 916-612-5773

sam@samchahal.com
Broker Associate (01504071)
Golden State Realty

ਕਿਸੇ ਵੀ ਉਮਰ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਬਿਮਾਰੀ ਦਾ ਇਲਾਜ ਕਰਵਾਉਂਦੇ ਜੇ ਥੱਕ ਗਏ ਹੋ ਤਾਂ ਕਾਲ ਕਰੋ

ਫੋਨ (408) 687-1899

Gurdip Singh Sandhu

Homeopathic Practitioner/Consultant Since 1973
DHMS-Gold Medalist, BAMS, MDEh.- India

Well Experienced as:

Director, Principal, Professor and Chief Medical Officer in Medical Colleges and Hospitals of Punjab (India)
Practice Under State of California Act SB 577
EX Member: The California Homeopathic Society
National Center For Homeopathy- USA

Gurdip Singh Sandhu

Live on Jas TV
Saturday 9:30AM and Sunday 4PM (Pacific Time)

7021 Village Park Way, Dublin, CA 94568

Email:
Homeomedicine@yahoo.com

Punjab TimesEstablished in 2000
19th Year in PublicationPublished every Saturday
by **A B Publication Inc.**
20451 N Plum Grove Rd.
Palatine, IL 60074-2018**Ph:847-359-0746****Fax:847-705-9388**Email:punjabtimes1@gmail.com
www.punjabtimesusa.com**Editor:**

Amolak Singh Jammu

Astt. Editors:Jaspreet Kaur
Kuljeet Singh**Our Columnists**Ashok Bhaura
Tarlochan Singh Dupalpur
Baljit Basi
Major Kular**California:**Shiara Dhindsa
Photographer
661-703-6664**Sacramento**Gurbarinder Singh Raja
916-533-2678**Distributed in:**California, Illinois, Indiana, Ohio,
Michigan, Wisconsin, Mississippi,
Iowa, Arkansas, Massachusetts,
Texas, Virginia, Nevada, Washington,
Oregon, Arizona, Georgia, Florida,
New York, New Jersey, Connecticut,
Oklahoma, Pennsylvania, Missouri,
Kentucky, Kansas**ਡਾਕ ਰਾਹੀਂ ਪਰਚਾ ਮੰਗਵਾਉਣ ਲਈ**
ਸਾਲਾਨਾ ਚੰਦਾ: 100 ਡਾਲਰ
ਪੰਜ ਸਾਲ ਲਈ: 450 ਡਾਲਰ

ਨੋਟ: ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਵਿਚ ਛਪੇ ਲੇਖਾਂ ਵਿਚਲੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨਾਲ ਅਦਾਰਾ ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਦਾ ਸਹਿਮਤ ਹੋਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਪਾਠਕਾਂ ਦੀ ਮਹਿਜ਼ ਜਾਣਕਾਰੀ ਹਿੱਤ ਛਾਪੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਹੀ ਜਾਂ ਗਲਤ ਹੋਣ ਬਾਰੇ ਫੈਸਲਾ ਪਾਠਕਾਂ ਦੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਵਿਚ ਛਪੇ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰਾਂ ਵਿਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਦਾਅਵਿਆਂ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਅਦਾਰਾ ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਤਾਈਦ ਕਰਦਾ ਹੋਵੇ। ਪਾਠਕ ਕਿਸੇ ਵੀ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰ ਦੇ ਦਾਅਵਿਆਂ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਆਪ ਕਰ ਲੈਣ।

Disclaimer

The views expressed in the articles published in the columns of Punjab Times are that of their writers, and it is not implied that Punjab Times endorses them.

Sameway Punjab Times does not necessarily endorses the claims made in the advertisements published in Punjab Times.

All disputes subject to Chicago jurisdiction.

ਸਿੱਖ ਕਤਲੇਆਮ: ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ. ਵੱਲੋਂ ਪੁਲਿਸ ਦੀ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ਵੱਲ ਉਂਗਲ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ. ਨੇ ਦਿੱਲੀ ਦੀ ਇਕ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਦਿੱਲੀ ਪੁਲਿਸ ਨੇ 1984 ਦੇ ਸਿੱਖ ਕਤਲੇਆਮ ਵਿਚ ਕਾਂਗਰਸ ਆਗੂ ਸੱਜਣ ਕੁਮਾਰ ਦੀ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਬਾਰੇ ਗਵਾਹ ਦੇ ਬਿਆਨ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਦਰਜ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ। ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ. ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਪਤੜਾਲ ਦੌਰਾਨ ਉਸ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਸਰਕਾਰੀ ਪੱਖ ਦੀ ਮੁੱਖ ਗਵਾਹ ਸ਼ੀਲਾ ਕੌਰ ਦਾ 1985 ਵਿਚ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਬਿਆਨ ਫਰਜ਼ੀ ਸੀ ਤੇ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਖੁਦ ਹੀ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਸੀ।

ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ. ਨੇ ਇਹ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਪੱਛਮੀ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰੀ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਹੋਏ ਦੰਗਿਆਂ ਸਬੰਧੀ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਜਿਥੇ ਸੱਜਣ ਕੁਮਾਰ

ਇਮਰਾਨ ਖਾਨ ਨੇ ਕਰਵਾਇਆ ਤੀਜਾ ਨਿਕਾਹ

ਲਾਹੌਰ: ਕ੍ਰਿਕਟਰ ਤੋਂ ਸਿਆਸਤਦਾਨ ਬਣੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਤਹਿਰੀਕ-ਏ-ਇਨਸਾਫ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਮੁਖੀ 65 ਸਾਲਾ ਇਮਰਾਨ ਖਾਨ ਨੇ ਤੀਜੀ ਵਾਰ ਵਿਆਹ ਕਰਵਾ ਲਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਆਹੁਤਾ ਰੁਤਬੇ ਬਾਰੇ ਹਫ਼ਤਿਆਂ ਜਾਰੀ ਕਿਆਸ ਖਤਮ ਹੋ ਗਏ ਹਨ। ਇਸ ਵਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਪਣੀ 'ਰੂਹਾਨੀ ਰਹਿਨੁਮਾ' (ਅਧਿਆਤਮਕ ਆਗੂ) ਬੁਸ਼ਰਾ ਮਾਨੇਕਾ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਹਮਸਫਰ ਬਣਾਇਆ ਹੈ। ਨਿਕਾਹ ਸਮਾਗਮ ਬੁਸ਼ਰਾ ਦੇ ਭਰਾ ਦੀ ਪਾਕਪਟਨ ਸਥਿਤ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਉੱਤੇ ਹੋਇਆ।

ਦੇ ਹੋਰਾਂ ਨਾਲ ਮੁਲਜ਼ਮ ਹੈ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕੇਸ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ 6 ਮਾਰਚ ਤੱਕ ਮੁਲਤਵੀ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਪੀਤਤ ਪਿਰ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਸੀਨੀਅਰ ਵਕੀਲ ਐਚ.ਐਸ. ਫੁਲਕਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ. ਦਾ ਬਿਆਨ ਉਦੋਂ ਆਇਆ ਹੈ ਜਦੋਂ ਸੱਜਣ ਕੁਮਾਰ ਦਾ ਵਕੀਲ, ਗਵਾਹ ਸ਼ੀਲਾ ਕੌਰ ਦੇ ਨਾਲ ਜਿਹੜਾ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ. ਵਿਵਾਦ ਪੈਦਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕਿ ਇਹ ਬਿਆਨ ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੀ ਧਾਰਾ 161 ਤਹਿਤ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ।

ਅਣਖ ਖਾਤਰ ਧੀ ਤੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਦੀ ਹੱਤਿਆ

ਲੁਧਿਆਣਾ: ਪਿੰਡ ਦੁਆਬਾ ਭੈਣੀ 'ਚ ਇਕ ਸ਼ਖਸ ਨੇ ਕੁਹਾੜੀ ਨਾਲ ਆਪਣੀ ਧੀ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਦਾ ਕਤਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਕਤਲ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਹ ਲਾਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਸਬਜ਼ੀ ਵਾਲੀ ਰੋਹੜੀ ਉੱਤੇ ਰੱਖ ਕੇ ਚੌਕ ਵਿਚ ਲੈ ਗਿਆ ਤੇ ਉਥੇ ਛੱਡ ਕੇ ਫਰਾਰ ਹੋ ਗਿਆ। ਤਤਕੇ ਪਿੰਡ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਲਾਸ਼ਾਂ ਦੇਖੀਆਂ ਤੇ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਸੂਚਨਾ ਦਿੱਤੀ। ਮ੍ਰਿਤਕਾਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਬਲਵਿੰਦਰ ਕੌਰ (34) ਤੇ ਕੁਲਦੀਪ ਕੁਮਾਰ ਛਾਬੜਾ (45) ਵਜੋਂ ਹੋਈ ਹੈ। ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਚੰਦਰ ਨਗਰ ਦੇ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਕੁਲਦੀਪ ਦੇ ਭਰਾ ਸੁਨੀਲ ਦੇ ਬਿਆਨਾਂ 'ਤੇ ਬਲਵਿੰਦਰ ਕੌਰ ਦੇ ਪਿਤਾ ਗੁਰਮੇਲ ਸਿੰਘ ਖਿਲਾਫ ਕਤਲ ਦਾ ਕੇਸ ਦਰਜ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ।

ਜਸਟਿਨ 'ਸਿੰਘ' ਟਰੂਡੋ ਲਈ ਭਾਰਤ ਨੇ ਬਾਹਾਂ ਨਾ ਫੈਲਾਈਆਂ

(ਸਫਾ ਇਕ ਦੀ ਬਾਕੀ)

ਬਾਰੇ ਮੋਦੀ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਰਵੱਈਆ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਤੈਅ ਸੀ। ਜਸਟਿਨ ਟਰੂਡੋ ਦੀ ਕੈਬਨਿਟ ਵਿਚ ਚਾਰ ਸਿੱਖ ਮੰਤਰੀ ਹਨ ਜਿਹੜੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਵੀ ਆਏ ਹਨ। ਜਸਟਿਨ ਟਰੂਡੋ ਨੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਬਣਨ ਵੇਲੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੈਬਨਿਟ ਵਿਚ ਮੋਦੀ ਨਾਲੋਂ ਵੱਧ ਸਿੱਖ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਇਸ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਕਾਂਗਰਸ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦੌਰੇ ਬਾਰੇ ਬਾਹਲੀ ਉਤਸੁਕਤਾ ਨਹੀਂ ਵਿਖਾਈ। ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਆਖਰ ਤੱਕ ਟਰੂਡੋ ਨਾਲ ਮੁਲਾਕਾਤ ਨਾ ਕਰਨ 'ਤੇ ਅਤੇ ਰਹੇ। ਕੈਨੇਡਾ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਭਾਵੇਂ ਖਾਲਿਸਤਾਨ ਪੱਖੀ ਨਾ ਹੋਣ ਦੇ ਭਰੋਸੇ ਪਿੱਛੋਂ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਵਾਗਤ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੋ ਗਈ, ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੈਪਟਨ

ਮੁੱਖ ਸਕੱਤਰ ਨੂੰ ਕੁੱਟਣ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਵਿਚ ਘਿਰੀ 'ਆਪ' ਸਰਕਾਰ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਅਤੇ ਮੁੱਖ ਸਕੱਤਰ ਐੱਸ. ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦਰਮਿਆਨ ਭਿਆਨਕ ਵਿਵਾਦ ਖੜ੍ਹਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਸ੍ਰੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਨੇ ਦੋਸ਼ ਲਾਇਆ ਕਿ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਅਰਵਿੰਦ ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਦੀ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਉੱਤੇ 'ਆਪ' ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਨੇ ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਤੇ ਉਧ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਮਨੀਸ਼ ਸਿਸੋਦੀਆ ਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੁੱਟਮਾਰ ਕੀਤੀ। ਸ੍ਰੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਨੇ ਇਸ ਮਾਮਲੇ 'ਤੇ ਉਧ ਰਾਜਪਾਲ ਅਨਿਲ ਬੈਲਲ ਤੇ ਕੇਂਦਰੀ ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰੀ ਰਾਜਨਾਥ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਮੁਲਾਕਾਤ ਕੀਤੀ। ਦਿੱਲੀ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਉੱਤੇ ਕੇਸ ਦਰਜ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਨਾਮਜ਼ਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰਾਲੇ ਨੇ ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਰਾਜਪਾਲ ਤੋਂ ਰਿਪੋਰਟ ਮੰਗੀ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਦਿੱਲੀ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਕੀ ਅਧੀਨ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੇ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਦੀ ਮੰਗ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਹਤਤਾਲ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

ਜਸਟਿਨ ਟਰੂਡੋ ਭਾਰਤ ਫੇਰੀ ਦੌਰਾਨ ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨਾਲ

-ਹੋਲਾ ਮਹੱਲਾ-

ਹਰ ਸ਼ਰਧਾਲੂ ਦਾ ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦਾ ਹੋਵੇਗਾ ਬੀਮਾ

ਸ੍ਰੀ ਆਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ: ਹੁਣ ਹੋਲੇ ਮਹੱਲੇ ਮੌਕੇ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਲੱਖਾਂ ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਲਈ ਬੀਮੇ ਦੀ ਸਹੂਲਤ 15 ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਦੀ ਬਜਾਏ 20 ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਤੱਕ ਦੇ ਘੇਰੇ ਵਿਚ ਲਾਗੂ ਹੋਵੇਗੀ ਜਦਕਿ ਬੀਮਾ ਵੀ ਪ੍ਰਤੀ ਸ਼ਰਧਾਲੂ ਇਕ ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦਾ ਹੋਵੇਗਾ।

ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਲਈ ਕਰਵਾਇਆ ਜਾਣ ਵਾਲਾ ਬੀਮਾ 26 ਫਰਵਰੀ ਤੋਂ 4 ਮਾਰਚ ਤੱਕ ਪੂਰੇ 7 ਦਿਨਾਂ ਲਈ ਲਾਗੂ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਸ ਤਹਿਤ ਪ੍ਰਤੀ ਵਿਅਕਤੀ ਇਕ ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਬੀਮਾ ਹੋਵੇਗਾ ਜਦਕਿ ਹਾਦਸੇ ਦੌਰਾਨ 50 ਫੀਸਦੀ ਤੋਂ ਘੱਟ ਸੱਟਾਂ ਲੱਗਣ ਉੱਤੇ 10 ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ ਅਤੇ 50 ਫੀਸਦੀ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸੱਟਾਂ ਲੱਗਣ 'ਤੇ 20 ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਵਿਅਕਤੀ ਬੀਮਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਜੇਕਰ ਹਾਦਸੇ ਦੌਰਾਨ ਕਿਸੇ ਸ਼ਰਧਾਲੂ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਵਾਸਤੇ ਇਕ ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦਾ ਬੀਮਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਹ ਬੀਮਾ ਤਖਤ ਕੋਸਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ, ਸ੍ਰੀ ਆਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ, ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਬਿਭੌਰ ਸਾਹਿਬ, ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪਰਿਵਾਰ ਵਿਛੋੜਾ, ਰੂਪਨਗਰ, ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਗੁਰੂ ਕਾ ਲਾਹੌਰ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਬਿਲਾਸਪੁਰ (ਹਿਮਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼) ਅਤੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪਤਾਲਪੁਰੀ ਸਾਹਿਬ, ਕੀਰਤਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਅਧੀਨ ਆਉਂਦੇ 20 ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਦੇ ਘੇਰੇ ਵਿਚ ਲਾਗੂ ਰਹੇਗਾ।

ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਦਾ ਆਨਰੇਰੀ ਸਲਾਹਕਾਰ ਬੋਰਡ

ਡਾ. ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਬਸਰਾਨ
ਬਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ
ਹਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸਾਹੀ
ਸਰਵਣ ਸਿੰਘ ਟਿਵਾਣਾ
ਜੈਦੇਵ ਸਿੰਘ ਭੱਠਲ

ਜਸਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ (ਜੱਸੀ) ਗਿੱਲ
ਡਾ. ਹਰਗੁਰਮੁਖਪਾਲ ਸਿੰਘ
ਅਯੁਧਿਆ ਸਲਵਾਨ
ਡਾ. ਤੇਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮੰਡੇਰ
ਜਗਦੀਸ਼ਚਰ ਸਿੰਘ ਕਲੇਰ

ਰਘਬੀਰ ਸਿੰਘ ਘੁੰਨ
ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਦਰਤ
ਰਾਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬੈਂਸ
ਮਨਦੀਪ ਸਿੰਘ ਭੂਰਾ

ਬੇਅਦਬੀ ਕਾਂਡ ਸਬੰਧੀ ਜਸਟਿਸ ਰਣਜੀਤ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਤਿਆਰ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਬੇਅਦਬੀ ਦੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਸਬੰਧੀ ਬਣੇ ਜਸਟਿਸ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਫਰੀਦਕੋਟ ਦੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਸਬੰਧੀ ਰਿਪੋਰਟ ਤਿਆਰ ਕਰ ਲਈ ਹੈ। ਸੂਬੇ ਦੀ ਡੀ.ਜੀ.ਪੀ. ਨੂੰ ਲਿਖੇ ਪੱਤਰ ਵਿਚ ਜਸਟਿਸ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ ਫਰੀਦਕੋਟ ਵਿਚ ਅਕਤੂਬਰ 2015 ਵਿਚ ਵਾਪਰੀਆਂ ਬੇਅਦਬੀ ਦੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦੇ ਦੋ ਕੇਸਾਂ ਸਬੰਧੀ ਰਿਪੋਰਟ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਹੈ।

ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ ਕੁਝ ਸਬੂਤ ਅਤੇ ਸਿਫਾਰਸ਼ਾਂ ਰਿਕਾਰਡ ਵਿਚ ਲਈਆਂ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਬਣਾ ਕੇ ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀ ਨੇ ਕੋਟਕਪੂਰਾ ਅਤੇ ਪਿੰਡ ਬਹਿਬਲ ਕਲਾਂ ਵਿਚ ਗੋਲੀ ਚੱਲਣ ਦੀ ਘਟਨਾ ਸਬੰਧੀ ਕੇਸ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਸੀ।

ਇਸ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦਾ ਗਠਨ ਉਸ ਵੇਲੇ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਜਦੋਂ ਇਕ ਅਖਬਾਰ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿਚ 14 ਅਤੇ 15 ਅਕਤੂਬਰ 2015 ਨੂੰ ਦਰਜ ਹੋਏ ਕੇਸ ਦੀ ਜਾਂਚ ਐਸ.ਆਈ.ਟੀ. ਤੋਂ ਕਰਾਉਣ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਕ ਮਹੀਨੇ ਬਾਅਦ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ ਕੋਟਕਪੂਰਾ ਅਤੇ ਬਹਿਬਲ ਕਲਾਂ ਪਿੰਡ 'ਚ ਗੋਲੀਆਂ ਚੱਲਣ ਦੀ ਘਟਨਾਵਾਂ ਸਬੰਧੀ ਕੇਸਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਇਕ ਆਜ਼ਾਦ ਏਜੰਸੀ ਤੋਂ ਕਰਾਉਣ ਦੀ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਿਸ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਡੀ.ਆਈ.ਜੀ. ਆਰ.ਐਸ. ਖੱਟਨਾ ਨੂੰ ਸੌਂਪੀ ਗਈ।

ਪੱਤਰ ਵਿਚ ਜਸਟਿਸ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਫਰੀਦਕੋਟ ਪੁਲਿਸ ਵੱਲੋਂ

ਉਚਿਤ, ਅਰਥਪੂਰਨ ਅਤੇ ਜਾਇਜ਼ ਜਾਂਚ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਚਾਰ ਮਹੀਨੇ ਬਾਅਦ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਗੋਲੀਆਂ ਨਾਲ ਛੇਤਛਾਤ ਸਬੰਧੀ ਲਿਖਿਆ।

ਸਰਦਾਰ ਹੱਥ ਮੁੜ ਆਈ ਹਾਕੀ ਦੀ ਕਮਾਨ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਭਾਰਤੀ ਹਾਕੀ ਦੇ ਸਟਾਰ ਖਿਡਾਰੀ ਸਰਦਾਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਮੁੜ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਟੀਮ ਦਾ ਕਪਤਾਨ ਚੁਣ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਸਰਦਾਰ ਨੂੰ ਤਿੰਨ ਮਾਰਚ ਤੋਂ ਸੁਲਤਾਨ ਅਜਲਾਨ ਸ਼ਾਹ ਹਾਕੀ ਕੱਪ ਲਈ ਟੀਮ ਦੀ ਕਮਾਨ ਸੌਂਪੀ ਗਈ ਹੈ। ਅਜਲਾਨ ਸ਼ਾਹ ਟੂਰਨਾਮੈਂਟ ਹਾਕੀ ਦਾ ਦੂਜਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਹੈ ਜੋ ਤਿੰਨ ਮਾਰਚ ਤੋਂ ਮਲੇਸ਼ੀਆ ਵਿਚ ਖੇਡਿਆ ਜਾਣਾ ਹੈ।

ਸਰਦਾਰ ਸਿੰਘ ਆਖਰੀ ਵਾਰ ਏਸ਼ੀਆ ਏਸ਼ੀਆ ਕੱਪ 'ਚ ਖੇਡਿਆ ਸੀ। ਹਾਕੀ ਵਿਸ਼ਵ ਲੀਗ ਫਾਈਨਲ ਤੇ ਨਿਊਜ਼ੀਲੈਂਡ ਦੌਰੇ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਟੀਮ 'ਚ ਨਹੀਂ ਚੁਣਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਟੀਮ ਦੇ ਮੌਜੂਦਾ ਕਪਤਾਨ ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਸੁਲਤਾਨ ਅਜਲਾਨ ਸ਼ਾਹ ਟੂਰਨਾਮੈਂਟ ਲਈ ਆਰਾਮ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਕੱਤੀ ਸਾਲਾ ਸਰਦਾਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਹਾਕੀ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਸਦਕਾ ਪਦਮਸ਼੍ਰੀ, ਅਰਜੁਨ ਐਵਾਰਡ ਤੇ ਰਾਜੀਵ ਗਾਂਧੀ ਖੇਲ ਰਤਨ ਵਰਗੇ ਵੱਕਾਰੀ ਸਨਮਾਨਾਂ ਨਾਲ ਨਿਵਾਜਿਆ ਜਾ ਚੁਕਾ ਹੈ।

ਨਾਲ ਮਿਲਣੀ ਬਾਰੇ ਆਖਰ ਤੱਕ ਭੰਬਲਭੁਸਾ ਬਣਿਆ ਰਿਹਾ ਤੇ ਅੰਤ ਵਿਚ ਸਿਰਫ 20 ਮਿੰਟ ਦੀ ਮੁਲਾਕਾਤ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਮਿਲੀ। ਭਾਰਤ ਦੇ ਇਸ ਰਵੱਈਏ ਉੱਤੇ ਜਿਥੇ ਸਿੱਖ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਇਤਰਾਜ਼ ਜਤਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਉਥੇ ਕੈਨੇਡਾ ਮੀਡੀਆ ਵੱਲੋਂ ਵੀ ਮੋਦੀ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਨੁਕਤਾਚੀਨੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ।

ਫੈਕਟਰੀ 'ਚ ਸਿਲੰਡਰ ਫਟਿਆ, ਤਿੰਨ ਕਾਮੇ ਹਲਾਕ

ਪਟਿਆਲਾ: ਪਟਿਆਲਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਵਿਚ ਸੰਭੂ-ਘਨੌਰ ਰੋਡ 'ਤੇ ਸਥਿਤ ਪਿੰਡ ਸੰਧਾਰਸੀ ਵਿਚਲੀ ਹਿਮਾਲੀਆ ਫ੍ਰੈਸ਼ ਪ੍ਰੋਟੀਨ ਫੈਕਟਰੀ ਵਿਚ ਧਮਾਕੇ ਪਿੱਛੋਂ ਅਮੋਨੀਆ ਗੈਸ ਲੀਕ ਹੋਣ ਨਾਲ 3 ਕਾਮਿਆਂ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ ਜਦਕਿ 11 ਜਖਮੀ ਹੋ ਗਏ। ਗੈਸ ਦਾ ਇਕ ਵੱਡਾ ਸਿਲੰਡਰ ਫਟਣ ਨਾਲ ਹੋਏ ਧਮਾਕੇ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਨੇੜਲੇ ਕਈ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਸੁਣਾਈ ਦਿੱਤੀ। ਧਮਾਕੇ ਕਾਰਨ ਫੈਕਟਰੀ ਦਾ ਕੁਝ ਹਿੱਸਾ ਵੀ ਨੁਕਸਾਨਿਆਂ ਗਿਆ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਤਿੰਨ ਵਰਕਰਾਂ ਸੁਰਿੰਦਰ ਕੁਮਾਰ, ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਗੁਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਮੌਕੇ 'ਤੇ ਹੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ।

ਸੁਰੇਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਨੇ ਮੁੜ ਸੰਭਾਲੀ ਕੁਰਸੀ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਮੁੱਖ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਸਕੱਤਰ ਸੁਰੇਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਨੇ ਕੁਝ ਦਿਨਾਂ ਦੀ ਜਕੌਤਕੀ ਪਿੱਛੋਂ ਆਪਣੇ ਅਹੁਦੇ ਦਾ ਕੰਮ ਕਾਜ ਸੰਭਾਲ ਲਿਆ। ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੁਝ ਵਜ਼ਾਰਤੀ ਸਾਥੀਆਂ ਨੇ ਮੁੱਖ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਸਕੱਤਰ ਉੱਤੇ ਛੇਤੀ ਡਿਊਟੀ ਉੱਤੇ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋਣ ਲਈ ਦਬਾਅ ਬਣਾਇਆ ਸੀ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ 14 ਫਰਵਰੀ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਵਿਰੁਧ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਸਟੇਅ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਸੀ ਤੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਇਕਹਿਰੇ ਬੈਂਚ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਸਕੱਤਰ ਖਿਲਾਫ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਦਾ ਅਖਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਸੀ।

(ਡਾ.) ਨਵਦੀਪ ਕੌਰ
ਬਲਵਿੰਦਰ (ਨਿੱਕੀ) ਕੌਰ ਸੇਖੋਂ
ਵਰਿੰਦਰ ਕੌਰ ਗਿੱਲ
ਪ੍ਰੋ. ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਰਮਦੇਵ
ਸਵਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਢਿਲੋਂ
ਅਮੋਲਕ ਸਿੰਘ ਗਾਖਲ
ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਗਰੇਵਾਲ
ਹਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਦਿਓਲ

ਸਿੱਖ ਡਰਾਈਵਰ ਖਿਲਾਫ ਨਸਲੀ ਟਿੱਪਣੀ

ਸਿਲਵਿਸ, ਇਲੀਨਾਇ: ਸਥਾਨਕ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਹੇਡ ਗ੍ਰੰਥੀ ਗੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੋ ਉਬਰ ਟੈਕਸੀ ਚਲਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਨੇ ਦੋਸ਼ ਲਾਇਆ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਉੱਤੇ ਇਕ ਗੋਰੇ ਨੇ ਉਸ

ਸਮੇਂ ਨਸਲੀ ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ ਜਦੋਂ ਉਹ ਗੋਰੇ ਤੇ ਇਕ ਔਰਤ ਨੂੰ ਛੱਡਣ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ।

ਰਾਸਤੇ ਵਿਚ ਗੋਰੇ ਨੇ ਉਸ ਨਾਲ ਨਸਲੀ ਸਵਾਲ-ਜਵਾਬ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੇ, ਜਿਸ ਪਿੱਛੋਂ ਉਸ 'ਤੇ ਪਿਸਤੌਲ ਤਾਣ ਲਈ ਤੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ ਕਿ ਉਹ ਦਸਤਾਰ ਤੇ ਦਾੜੀ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਨਫਰਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਸ ਨੇ ਗੱਡੀ ਉਸੇ ਜਗ੍ਹਾ ਹੀ ਰੋਕ ਲਈ ਤੇ ਗੱਡੀ 'ਚ ਬੈਠੀ ਉਕਤ ਔਰਤ ਨੇ ਉਸ ਗੋਰੇ ਨੂੰ ਧੱਕੇ ਨਾਲ ਗੱਡੀ ਵਿਚੋਂ ਬਾਹਰ ਕੱਢ ਦਿੱਤਾ। ਗੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਘਟਨਾ ਪਿੱਛੋਂ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੱਤੀ ਹੈ।

ਕਰਜ਼ਾ ਮੁਆਫੀ ਮੁਹਿੰਮ ਨੂੰ ਸਿਆਸੀ ਪਾਣ ਚਾੜ੍ਹਨ ਦੀ ਤਿਆਰੀ

ਜਲੰਧਰ: ਕੈਪਟਨ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੀ ਕਰਜ਼ਾ ਮੁਆਫੀ ਯੋਜਨਾ ਨੂੰ ਹੁਣ ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਹੇਠ ਲਿਆ ਕੇ ਸਿਆਸੀ ਰੰਗ ਚਾੜ੍ਹਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਦੇ ਦਬਾਅ ਹੇਠ ਕੈਪਟਨ ਸਰਕਾਰ ਵੀ ਅਕਾਲੀ-ਭਾਜਪਾ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਤਰਜ਼ ਉੱਤੇ ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਜਾਂ ਬਾਪੇ ਹਲਕਾ ਇੰਚਾਰਜਾਂ ਰਾਹੀਂ ਕਰਜ਼ਾ ਯੋਜਨਾ ਨੇਪਰੇ ਚਾੜ੍ਹੇਗੀ। ਭਾਵੇਂ ਅਧਿਕਾਰਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਐਸ. ਡੀ. ਐਮ. ਜਾਂ ਹੋਰ ਅਧਿਕਾਰੀ ਹੀ ਕਰਜ਼ਿਆਂ ਦੇ ਕੇਸਾਂ ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕਰਨਗੇ, ਪਰ ਅਣ-ਐਲਾਨੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਰਜ਼ਾ ਮੁਆਫੀ ਬਾਰੇ ਫੈਸਲੇ 'ਚ ਹਲਕਾ ਵਿਧਾਇਕ ਦੀ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਹੀ ਅੰਤਿਮ ਮੰਨੀ ਜਾਵੇਗੀ।

ਪੰਜ ਜ਼ਿਲ੍ਹਿਆਂ (ਮਾਨਸਾ, ਬਠਿੰਡਾ, ਫਰੀਦਕੋਟ, ਮੋਗਾ ਤੇ ਮੁਕਤਸਰ) ਦੇ 47 ਹਜ਼ਾਰ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦਾ 170 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦਾ ਕਰਜ਼ਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਹਿਕਾਰੀ ਸਭਾਵਾਂ ਨੂੰ ਤਾਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਇਹ ਫਸਲੀ ਕਰਜ਼ਾ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਮਾਨਸਾ ਵਿਚ ਸਮਾਗਮ ਰਾਹੀਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਇਸ ਕਰਜ਼ਾ ਮੁਆਫੀ ਵਿਚ ਪਾਰਟੀ ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਭੂਮਿਕਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਤੇ ਇਸੇ ਕਾਰਨ ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਵੱਲੋਂ ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ ਉੱਤੇ ਇਤਰਾਜ਼ ਉਠਾਇਆ ਸੀ ਕਿ ਅਫਸਰਸ਼ਾਹੀ ਵੱਲੋਂ ਬਣਾਈ ਯੋਜਨਾ 'ਚ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਲੋੜਵੰਦ ਕਿਸਾਨ ਕਰਜ਼ਾ ਮੁਆਫੀ ਤੋਂ ਵਾਂਝੇ

ਰਹਿ ਗਏ ਹਨ, ਜਦਕਿ ਕਈ ਵੱਡੇ ਕਿਸਾਨ ਕਰਜ਼ਾ ਮੁਆਫੀ ਲੈ ਗਏ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੀ ਪਹਿਲਾਂ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਤੇ ਫਿਰ ਪੰਚਾਇਤ ਮੰਤਰੀ ਤ੍ਰਿਪਤ ਰਾਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬਾਜਵਾ ਨੇ ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਨਾਲ ਮੀਟਿੰਗਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੀ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਕਰਜ਼ਾ ਮੁਆਫੀ ਵਿਚ ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਪ੍ਰਮੁੱਖਤਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਮਾਨ ਸੁਰਗਵਾਸ

ਕਰਮਨ, ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ (ਬਿਊਰੋ): ਸਥਾਨਕ ਪਤਵੰਤੇ ਸੱਜਣ ਸ. ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਮਾਨ ਲੰਘੀ 15 ਫਰਵਰੀ ਨੂੰ ਅਕਾਲ ਚਲਾਣਾ ਕਰ ਗਏ। ਉਹ 67 ਸਾਲਾ ਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਪਿਛੋਂ ਪਿੰਡ ਚੌਕੀਮਾਨ, ਜ਼ਿਲਾ ਲੁਧਿਆਣਾ ਤੋਂ ਸਨ। ਉਹ ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਸਨਵਾਕੀਨ ਰਹੇ ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਕਰਮਨ

ਆ ਵੱਸੇ। ਸਮਾਜਕ ਤੇ ਭਾਈਚਾਰਕ ਕਾਰਜਾਂ ਵਿਚ ਕਾਰਜਸ਼ੀਲ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਭਾਈਚਾਰੇ ਵਿਚ ਚੰਗਾ ਸਤਿਕਾਰ ਸੀ।

ਸਵਰਗੀ ਸ. ਮਾਨ ਦਾ ਅੰਤਿਮ ਸਸਕਾਰ 23 ਫਰਵਰੀ, ਸ਼ੁੱਕਰਵਾਰ ਨੂੰ ਸ਼ਾਂਤ ਭਵਨ ਪੰਜਾਬੀ ਫਿਊਨਰਲ ਹੋਮ (4800 ਕਲੇਅਟਨ ਐਵੇਨਿਊ, ਫਾਉਲਰ) ਵਿਖੇ ਸਵੇਰੇ 11 ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੁਪਹਿਰ 2 ਵਜੇ ਦਰਮਿਆਨ ਹੋਵੇਗਾ। ਉਪਰੰਤ ਅੰਤਿਮ ਅਰਦਾਸ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਿੱਖ ਟੈਂਪਲ (8695 ਮੇਨ ਸਟਰੀਟ, ਸੈਨ ਜੋਕਿਨ), ਸਨਵਾਕੀਨ ਵਿਖੇ ਹੋਵੇਗੀ। ਪਰਿਵਾਰ ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ ਸ. ਮਾਨ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਸੰਜੀਵ ਸਿੰਘ ਮਾਨ ਫੋਨ: 559-473-8724 ਜਾਂ ਨਵਜੀਤ ਸਿੰਘ ਮਾਨ ਫੋਨ: 559-790-1372 ਰਾਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।

Matrimonials

ਲੜਕੀ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ

Looking for a suitable beautiful educated US citizen/green card holder girl, at least 5'-6" or more, for Sikh clean shaven handsome boy 40 yrs, 6', US born MBA. Owns family established business. Cast no bar. Contact: 513-546-7246

8-11

Wanted US citizen or GC holder life partner for Saini Sikh clean shaven Canadian PR 30, 5'-9" boy. M. Tech from University of Windsor, ON. Working in Automotive Company in Toronto. Family well settled in USA (Midwest). Contact, 765-570-0149

7-10

Saini Sikh clean shave boy, 28, 6', M.Sc. Bio Technology doing BDS in Chandigarh, seeks suitable well educated Saini/Jatt Sikh girl. Family well settled in the USA. Pl contact, Ph: 516-503-9541 or email: mohan1w34@gmail.com

4-11

ਵਰ ਦੀ ਲੋੜ

Wanted well settled Canadian/US citizen/green card holder boy for Jatt Sikh Kang Canadian PR girl 24 yrs, 5'-6", diploma electrical control systems, currently working as technical support in Toronto, only child. The boy should be a balance of modern and traditional values. Contact: WhatsApp 1-437-779-2765

8-11

Wanted suitable U.S. citizen boy for U.S. citizen Jatt Sikh girl 27 yrs, 5'-2", Software Engineer from California. Down-to-earth traditional Punjabi family seeking similar family background. Contact: bsinghs408@gmail.com

5-8

Punjab Times
Ph: 847-359-0746
punjabtimesusa.com

ਤੰਦੂਰੀਏ, ਡਿਸ਼ ਵਾਸ਼ਰ ਅਤੇ ਹੈਲਪਰ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ

ਮੈਡੀਸਨ, ਵਿਸਕਾਨਸਿਨ ਵਿਚ ਟੇਸਟ ਆਫ ਇੰਡੀਆ ਰੈਸਟੋਰੈਂਟ ਲਈ ਅਨੁਭਵੀ ਤੰਦੂਰੀਏ, ਡਿਸ਼ ਵਾਸ਼ਰ ਅਤੇ ਹੈਲਪਰ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ

ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ: 262-391-7666

2-

ਤੰਦੂਰੀਏ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ

ਆਇਓਵਾ ਸਟੇਟ ਵਿਚ ਇੰਡੀਅਨ ਰੈਸਟੋਰੈਂਟ ਲਈ ਅਨੁਭਵੀ ਤੰਦੂਰੀਏ ਦੇ ਲੋੜ ਹੈ ਜੋ ਤੰਦੂਰ ਦਾ ਸਾਰਾ ਕੰਮ ਜਾਣਦਾ ਹੋਵੇ। ਚੰਗੀ ਤਨਖਾਹ; ਖਾਣਾ ਤੇ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਮੁਫਤ

ਪਤੀ-ਪਤਨੀ ਨੂੰ ਪਹਿਲ
ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ: ਮਿ. ਸਿੰਘ

ਫੋਨ: 515-291-1961

8-9

Prince's Barber Shop

37477 Fremont Blvd, suite C, Fremont, CA 94536

Men & Children's Hair Cut

- *Threading
- *Men's Facials
- *Custom Designing
- *Line-ups
- *Custom Text
- *Hair Coler
- *Shave &
- *Head Massage

ਫੁੱਲ ਟਾਈਮ ਬਾਰਬਰ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ

ਇੰਡੀਆ ਅਤੇ ਅਮਰੀਕਾ ਦਾ 13 ਸਾਲ ਦਾ ਤਜਰਬਾ

Business hours:

Mon thru Thursday 9am to 6pm (Appointment only)
Friday, Sat- Sunday- 9am to 6pm (Walk in only)
(Tuesday Closed)

Cell: (510)-677-9942

Shop: (510)-505-9605

www.princebarbershop.com

ਗਲੋਬਲ ਮਲਟੀ ਸਰਵਿਸਿਜ਼, ਲੈਬਰੋਪ

ਪਿਛਲੇ 14 ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਤੁਹਾਡੀ ਸੇਵਾ ਵਿਚ

ਟਰੱਕਾਂ ਵਾਲੇ ਵੀਰਾਂ ਦੀਆਂ ਮੁਸ਼ਕਿਲਾਂ ਦਾ ਹੱਲ ਇੱਕੋ ਛੱਤ ਥੱਲੇ

SAME DAY

ਲਾਇਸੈਂਸ ਪਲੇਟ ਲੈਣ ਵਾਸਤੇ
ਸਾਨੂੰ ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ।

ਹੁਣ ਅਸੀਂ

DPF Cleaning ਅਤੇ Baking
ਵੀ ਕਰਦੇ ਹਾਂ।

STOCKTON ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬੀ ਭਰਾਵਾਂ

ਦੀ ਇੱਕੋ ਇੱਕ ALIGNMENT SHOP
• 3 Axle Alignment \$199
• Trailer Alignment \$150

Grand Opening

Special Price for Truck Wash

ਗਲੋਬਲ ਮਲਟੀ ਸਰਵਿਸਿਜ਼ ਦੀ
ਨਵੀਂ ਲੋਕੇਸ਼ਨ STOCKTON ਵਿਚ
HIGHWAY 4 ਦੇ ਬਿਲਕੁਲ ਨਜ਼ਦੀਕ
1950 E Miner Ave.
Stockton, CA 95205

Ph: 209.982.9996

FAX: 209.982.9997

www.globalmultiservices.com info@globalmultiservices.com

REPAIR SHOP

ਟਰੱਕ ਤੇ ਟਰੇਲਰ ਦੇ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਟਾਇਰਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ Oil Change, Brakes, Engine Work, Tune Up, Transmission & Clutch ਆਦਿ ਦੀ ਮੁਰੰਮਤ ਅਤੇ Truck Alignment ਦਾ ਕੰਮ ਤਸੱਲੀਬਖਸ਼ ਢੰਗ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। 500+ ਟਰੱਕਾਂ ਦੀ ਖੁੱਲ੍ਹੀ-ਭੁੱਲ੍ਹੀ ਪਾਰਕਿੰਗ ਦੇ ਨਾਲ, ਟਰੱਕ-ਟਰੇਲਰ Wash ਕਰਨ ਦਾ ਵੀ ਵਧੀਆ ਪ੍ਰਬੰਧ ਹੈ।

TEL: 209.547.9210

FAX: 209.547.9211

REGISTRATION SERVICES

ਟਰੱਕਿੰਗ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਰਮਿਟ ਜਿਵੇਂ IFTA, CA#, MCP, 2290, ICC, BOC III, NM & Kentucky Permit, DOT Fuel Tax, Corporation Filling ਅਤੇ ਟਰੱਕਾਂ ਦੀਆਂ ਲਾਇਸੈਂਸ ਪਲੇਟਾਂ Same Day Service ਵੀ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਤੁਸੀਂ ਸਾਡੇ ਕੋਲੋਂ ਪਲੇਟਾਂ ਲੈ ਕੇ ਆਪਣਾ ਕੰਮ ਤੁਰੰਤ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਅਸੀਂ DOT Compliance, DOT Audit ਵਿਚ ਵੀ ਟਰੱਕਿੰਗ ਕੰਪਨੀਆਂ ਦੀ ਮਦਦ ਕਰਦੇ ਹਾਂ।

TEL: 209.982.9996

FAX: 209.982.9997

ਕੈਪਟਨ ਵੱਲੋਂ ਬਾਦਲਾਂ ਦੀਆਂ ਬੱਸਾਂ ਨੂੰ ਖੁੰਜੇ ਲਾਉਣ ਤੋਂ ਹੱਥ ਖੜ੍ਹੇ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਕੈਪਟਨ ਸਰਕਾਰ ਵੱਡੇ ਘਰਾਂ ਦੀਆਂ ਬੱਸਾਂ ਨੂੰ ਰਾਹ ਛੱਡਣ ਲੱਗੀ ਹੈ। ਕਾਂਗਰਸ ਹਕੂਮਤ ਦੇ ਇਕ ਵਰ੍ਹੇ ਮਗਰੋਂ ਵੀ ਵੱਡੇ ਘਰਾਣੇ ਦੀ ਬੱਸ ਸੇਵਾ ਦੀ ਸਰਦਾਰੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਲਈ ਵੱਡੇ ਘਰ ਦੀਆਂ ਬੱਸਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਟਾਈਮ ਟੇਬਲ ਛੇਤਿਆਂ ਨਹੀਂ ਗਿਆ ਹੈ। ਗੱਠਜੋੜ ਸਰਕਾਰ ਸਮੇਂ ਵੱਡੇ ਘਰਾਣੇ ਦੀ ਹਰ ਬੱਸ ਨੂੰ ਬੱਸ ਅੱਡੇ ਉਤੇ ਸਵਾਰੀ ਚੁੱਕਣ ਲਈ ਦਸ ਦਸ ਜਾਂ ਫਿਰ 12-12 ਮਿੰਟ ਮਿਲਦੇ ਸਨ ਜੋ ਹੁਣ ਵੀ ਜਾਰੀ ਹਨ। ਕਾਂਗਰਸ ਨੇ ਚੋਣਾਂ ਸਮੇਂ ਵਾਅਦਾ ਤੇ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਸਭ ਬੱਸਾਂ ਦੇ ਟਾਈਮ ਟੇਬਲ ਇਕਸਾਰ ਹੋਣਗੇ। ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਸਕੱਤਰ (ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ) ਨੇ ਜਨਵਰੀ ਦੇ ਅੱਧ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਟਾਈਮ ਟੇਬਲ ਬਾਰੇ ਸਟੇਟ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਅਤੇ ਸਮੂਹ ਰਿਜਨਲ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਅਥਾਰਟੀਆਂ ਨੂੰ ਇਕ ਪੱਤਰ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ 30 ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਸਰਕਾਰੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਬੱਸਾਂ ਦਾ ਟਾਈਮ ਟੇਬਲ ਇਕਸਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਸਰਕਾਰੀ ਬੱਸਾਂ ਤੇ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਬੱਸਾਂ ਦੀ ਗਰੁਪਿੰਗ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ। ਸੂਤਰਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਵੱਡੇ ਘਰਾਣੇ ਦੀਆਂ ਬੱਸਾਂ ਵਾਲਾ ਟਾਈਮ ਟੇਬਲ ਹਾਲੇ ਤੱਕ ਕਿਸੇ ਅਫਸਰ ਨੇ ਛੇਤਿਆਂ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਆਰ.ਟੀ.ਏ. ਸੰਗਰੂਰ ਨੇ ਦੋ ਦਫਾ ਮੀਟਿੰਗ ਰੱਖੀ ਤੇ ਮੁਲਤਵੀ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਬਠਿੰਡਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਰੂਟ ਦੇ ਟਾਈਮ ਟੇਬਲ ਬਾਰੇ ਗੇਂਦ ਫਰੀਦਕੋਟ ਦੇ ਆਰ.ਟੀ.ਏ. ਦੇ ਪਾਲੇ ਵਿਚ ਸੁੱਟ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਆਰ.ਟੀ.ਏ. ਫਰੀਦਕੋਟ ਨੇ ਜੋ

ਟਾਈਟਲਰ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ. ਨੂੰ ਝਾੜ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਸਿੱਖ ਕਤਲੇਆਮ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਕਾਂਗਰਸ ਆਗੂ ਜਗਦੀਸ਼ ਟਾਈਟਲਰ ਖਿਲਾਫ ਚੱਲ ਰਹੇ ਕੇਸ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਦੌਰਾਨ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ. ਨੂੰ ਦਿੱਲੀ ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਦੋ ਸੀਡੀਜ਼ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਦੇ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤੇ ਹਨ।

ਟਾਈਟਲਰ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਇਸ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿਚ ਦਿੱਲੀ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ਉਤੇ ਦੋ ਸਾਲ ਦੀ ਜਾਂਚ ਮਗਰੋਂ ਵੀ ਸਟੇਟਸ ਰਿਪੋਰਟ ਨਾ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਜੱਜ ਨੇ ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ. ਦੀ ਝਾੜ-ਝੰਬ ਕੀਤੀ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ. ਨੂੰ ਟਾਈਟਲਰ ਦੇ ਪੋਲੀਗ੍ਰਾਫ ਟੈਸਟ ਲਈ ਫੌਜ ਦੀ ਮਸ਼ੀਨ ਇਸਤੇਮਾਲ ਕਰਨ ਦੀਆਂ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਤਲਾਸ਼ਣ ਲਈ ਕਿਹਾ।

ਮੌੜ ਧਮਾਕਾ: ਜੱਸੀ ਤੇ ਭੁਪਿੰਦਰ ਗੋਰਾ ਵੱਲੋਂ ਇਕ ਦੂਜੇ ਵੱਲ ਉਂਗਲ

ਬਠਿੰਡਾ: ਸਾਬਕਾ ਮੰਤਰੀ ਹਰਮਿੰਦਰ ਜੱਸੀ ਨੇ ਮੌੜ ਬੰਬ ਧਮਾਕੇ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਭੁਪਿੰਦਰ ਗੋਰਾ ਨੂੰ ਕਟਹਿਰੇ ਵਿਚ ਖੜ੍ਹਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਖਿਆ ਕਿ ਜਦੋਂ 31 ਜਨਵਰੀ ਨੂੰ ਮੌੜ ਵਿਚ ਬੰਬ ਧਮਾਕਾ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਉਦੋਂ ਭੁਪਿੰਦਰ ਗੋਰਾ ਦਾ ਗੰਨਮੈਨ ਮੌਕੇ ਉਤੇ ਮੌਜੂਦ ਸੀ ਅਤੇ ਧਮਾਕਾ ਹੋਣ ਮਗਰੋਂ ਗੋਰਾ ਵੀ ਉਸੇ ਥਾਂ 'ਤੇ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ। ਸ੍ਰੀ ਜੱਸੀ ਨੇ ਭੁਪਿੰਦਰ ਗੋਰਾ ਨੂੰ ਸਵਾਲ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਹ ਕਿਸੇ ਹੈਸੀਅਤ ਵਿਚ ਉਥੇ ਗਿਆ ਸੀ ਜਦਕਿ ਗੋਰਾ ਮੌੜ ਹਲਕੇ ਤੋਂ ਉਮੀਦਵਾਰ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਖਿਆ ਕਿ ਗੋਰਾ ਦੀ ਧਮਾਕੇ ਮੌਕੇ ਮੌਜੂਦਗੀ ਕਈ ਸ਼ੱਕ ਜਾਹਰ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਕਰ ਕੇ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਉਚ ਪੱਧਰੀ ਜਾਂਚ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

ਦੱਸਣਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਕਾਂਗਰਸੀ ਨੇਤਾ ਰਹੇ ਭੁਪਿੰਦਰ ਗੋਰਾ ਵੱਲੋਂ ਪਿਛਲੇ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਹਰਮਿੰਦਰ ਜੱਸੀ ਨੂੰ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਡੇਰਾ ਸਿਰਸਾ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਉਂਗਲ ਉਠਾਈ ਗਈ ਹੈ। ਗੋਰਾ ਨੇ ਬੰਬ ਧਮਾਕੇ ਨੂੰ ਇਕ ਸਿਆਸੀ ਚਾਲ ਵੀ ਦੱਸਿਆ ਸੀ। ਚੋਣਾਂ ਦੌਰਾਨ ਗੋਰਾ 'ਆਪ' ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਗਏ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਖਿਆ ਕਿ ਮੌੜ ਧਮਾਕੇ ਬਾਰੇ ਗੋਰਾ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਬਿਆਨਬਾਜ਼ੀ ਉਸ ਦੀ ਮਾਤੀ ਸੋਚ ਦੀ ਉਪਜ ਹੈ। ਅਜਿਹਾ ਕਰ ਕੇ ਗੋਰਾ ਉਸ ਦੀ ਛਵੀ ਨੂੰ ਖਰਾਬ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਪੁਲਿਸ ਜਾਂਚ ਨੂੰ ਭੜਕਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਜੱਸੀ ਨੇ ਆਖਿਆ

ਕੋਟਕਪੂਰਾ ਮੋਗਾ ਰੂਟ ਦਾ ਨਵਾਂ ਟਾਈਮ ਟੇਬਲ ਬਣਾਇਆ ਹੈ, ਉਸ 'ਚ ਵੱਡੇ ਘਰਾਣੇ ਨੂੰ ਮੁੜ ਗੱਡਾ ਮਿਲਿਆ ਹੈ। ਔਰਬਿਟ ਅਤੇ ਡੱਬਵਾਲੀ

ਬੱਸ ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਲੁਧਿਆਣਾ, ਜਲੰਧਰ ਅਤੇ ਸੰਗਰੂਰ ਲਈ ਤਕਰੀਬਨ 34 ਰੂਟ ਬਠਿੰਡਾ ਤੋਂ ਹੀ ਚੱਲਦੇ ਹਨ, ਪਟਿਆਲਾ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਵੱਖਰੇ ਹਨ। ਟਾਈਮ ਟੇਬਲ ਅਨੁਸਾਰ ਬਠਿੰਡਾ ਬਰਨਾਲਾ ਰੂਟ ਉਤੇ ਬਠਿੰਡਾ ਬੱਸ ਅੱਡੇ ਵਿਚੋਂ ਤਕਰੀਬਨ 193 ਰੂਟ (ਆਮ ਬੱਸਾਂ ਦੇ) ਚੱਲਦੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਦਰਜਨ ਆਮ ਬੱਸਾਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਸਿਰਫ ਦੋ-ਦੋ ਮਿੰਟ

ਦਾ ਸਮਾਂ ਅਤੇ 62 ਬੱਸਾਂ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਤਿੰਨ-ਤਿੰਨ ਮਿੰਟ ਹੀ ਅੱਡੇ ਵਿਚ ਸਵਾਰੀ ਚੁੱਕਣ ਲਈ ਮਿਲਦੇ ਹਨ। ਵੱਡੇ ਘਰਾਣੇ ਨੂੰ ਦਸ ਦਸ ਮਿੰਟ ਵੀ ਮਿਲ ਰਹੇ ਹਨ।

ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਬੱਸ ਉਪਰੇਟਰ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ (ਬਠਿੰਡਾ ਜ਼ੋਨ) ਦੇ ਕਨਵੀਨਰ ਬਲਤੇਜ ਸਿੰਘ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਸੀ ਕਿ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਅਫਸਰ ਟਾਈਮ ਟੇਬਲ ਇਕਸਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਵੱਡੇ ਘਰਾਂ ਤੋਂ ਡਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਵੇਰਵਿਆਂ ਅਨੁਸਾਰ ਬੁਢਲਾਡਾ ਡਿਪੂ ਦੀ ਵੱਡੇ ਘਰ ਦੀ ਮਰਸਿਡੀਜ਼ ਬੱਸ ਦੇ ਅੱਗੇ ਮਾਨਸਾ ਤੋਂ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਰੂਟ ਤੇ ਸਰਕਾਰੀ ਬੱਸ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦੇ ਇਕ ਸਲਾਹਕਾਰ ਨੇ ਹੀ ਫੇਲ੍ਹ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਮਾਨਸਾ ਤੋਂ ਸਵੇਰੇ 5.05 ਵਜੇ ਮਰਸਿਡੀਜ਼ ਬੱਸ ਚੱਲਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਬੁਢਲਾਡਾ ਡਿਪੂ ਉਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ 4.50 ਵਜੇ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਬੱਸ ਚਲਾਉਣੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ ਪਰ ਇਕ ਸਲਾਹਕਾਰ ਨੇ ਪੀ.ਆਰ.ਟੀ.ਸੀ. ਨੂੰ 'ਹੱਦਾਂ' ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਦੀ ਘੁਰਕੀ ਦੇ ਦਿੱਤੀ। ਅਖੀਰ ਮਰਸਿਡੀਜ਼ ਤੋਂ ਮਗਰੋਂ ਸਰਕਾਰੀ ਬੱਸ ਨੂੰ ਸਮਾਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਪੰਜਾਬ ਰੋਡਵੇਜ਼ ਐਪਲਾਈਜ਼ ਯੂਨੀਅਨ

ਗੁਰੂ ਘਰਾਂ 'ਚ ਦਾਖਲੇ ਬਾਰੇ ਦਖਲ ਨਹੀਂ ਦੇਵੇਗਾ ਆਸਟਰੇਲੀਆ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ: ਆਸਟਰੇਲੀਆ ਦੀ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਹਾਈ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਹਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਭਾਰਤੀ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੇ ਦਾਖਲੇ ਉਤੇ ਲਾਈ ਰੋਕ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਕੋਈ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਖਿਆ ਕਿ ਇਹ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਦੀ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਨਿੱਜੀ ਮਾਮਲਾ ਹੈ। ਉਹ ਇਥੇ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਮੱਥਾ ਟੇਕਣ ਲਈ ਪੁੱਜੇ।

ਇਕ ਸਵਾਲ ਦੇ ਜਵਾਬ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਖਿਆ ਕਿ ਆਸਟਰੇਲੀਆ ਵਿਚ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਦੀ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਫੈਸਲੇ ਬਾਰੇ ਉਹ ਕੋਈ ਟਿੱਪਣੀ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਿੱਜੀ ਫੈਸਲਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿਚ ਸਰਕਾਰ ਕੋਈ ਦਖਲ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਦੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਖਿਆ ਕਿ ਉੱਥੇ ਵੀ ਆਸਟਰੇਲੀਆ ਦੇ ਸਿਰਫ ਇਕ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਦੀ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਅਜਿਹਾ ਕੋਈ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਆਸਟਰੇਲੀਆ ਦੀ ਹਾਈ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਨਤਮਸਤਕ

ਆਸਟਰੇਲੀਆ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੀ ਨਿਰੰਤਰ ਵਧ ਰਹੀ ਆਮਦ ਤੇ ਵਸੋਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ

ਕਰਦਿਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਖਿਆ ਕਿ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੀ ਆਮਦ ਵਿਚ ਨਿਰੰਤਰ ਵਾਧਾ ਹੋਣ ਨਾਲ

ਸਿੰਧੂ ਦੇ ਸਿਆਸੀ ਹੱਲਿਆਂ ਨੇ ਚਿੱਤ ਕੀਤਾ ਸੁਖਬੀਰ

ਸੰਗਰੂਰ: ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸਥਾਨਕ ਸਰਕਾਰਾਂ ਬਾਰੇ ਮੰਤਰੀ ਨਵਜੋਤ ਸਿੰਘ ਸਿੰਧੂ ਨੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਬਹਿਸ ਦੀ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਸਿੰਧੂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਚੁਣੌਤੀ ਕਬੂਲ ਕਰੇ ਤਾਂ ਉਹ ਪਿੰਡ ਬਾਦਲ ਦੇ ਚੁਰਾਹੇ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਵੀ ਬਹਿਸ ਕਰਨ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਹਨ। ਜੇਕਰ ਬਹਿਸ ਦੌਰਾਨ ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਜਿੱਤ ਗਿਆ ਤਾਂ ਉਹ ਰਾਜਨੀਤੀ ਛੱਡ ਦੇਣਗੇ। ਸ੍ਰੀ ਸਿੰਧੂ ਸ਼ਹਿਰ ਲਈ 90.88 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੀ ਲਾਗਤ ਵਾਲੇ ਸੀਵਰੇਜ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਦੀ ਰਸਮੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਮੌਕੇ ਫੇਰੂਮਾਨ ਚੌਂਕ ਵਿਚ ਰੱਖੇ ਸਮਾਗਮ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ।

ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਉਤੇ ਵਿਅੰਗਮਈ ਅੰਦਾਜ਼ ਵਿਚ ਤਾਬੜਤੋੜ ਸਿਆਸੀ ਹਮਲੇ ਕਰਦਿਆਂ ਸ੍ਰੀ ਸਿੰਧੂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਪਿਛਲੇ ਦਸ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੌਰਾਨ ਤਿੰਨ ਚੋਣਾਂ ਹਾਰ ਗਏ ਹਨ। ਜਿਹੜੇ ਖੁਦ ਖਿੱਦੇ ਵਾਂਗ ਖਿੱਲ੍ਹੇ ਪਏ ਹਨ, ਉਹ ਹੁਣ ਕਿਹੜੀ ਪੋਲ ਖੋਲ੍ਹ ਰਹੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਹੁਣ ਤੱਕ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਜਿੰਨੇ ਵੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਬਣੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਧਾਨਾਂ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਇਕੱਲੇ ਮੌਜੂਦਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਜਿੰਨੀ ਵੀ ਸਾਬਤ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਹ ਰਾਜਨੀਤੀ ਵਿਚੋਂ ਸੰਨਿਆਸ ਲੈ ਲੈਣਗੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇਸ਼ ਲਾਇਆ ਕਿ ਬਾਦਲ ਪਰਿਵਾਰ ਨੇ ਇਕ ਬੱਸ ਤੋਂ 800 ਬੱਸਾਂ ਅਤੇ ਦੋ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਕੰਪਨੀਆਂ ਤੋਂ ਅੱਠ

ਕੰਪਨੀਆਂ ਬਣਾ ਲਈਆਂ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਮੁਨਾਫੇ ਵਿਚ ਹੁੰਦੀ ਗਈ ਜਦੋਂ ਕਿ ਪੀ.ਆਰ.ਟੀ.ਸੀ. 500 ਕਰੋੜ ਦੇ ਘਾਟੇ ਵਿਚ ਚਲੀ ਗਈ।

ਸਿੰਧੂ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਪੀ.ਆਈ.ਡੀ.ਬੀ. ਨੇ ਲੋਕ ਹਿੱਤ ਵਿਚ ਵਿਕਾਸ ਕਾਰਜਾਂ ਲਈ ਗੁੱਡਕੋ ਤੋਂ 1540 ਕਰੋੜ ਦਾ ਕਰਜ਼ਾ 7 ਫੀਸਦੀ ਵਿਆਜ

ਕਾਲੇ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਖਿਲਾਫ਼ ਸਾਂਝੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਦਾ ਹੋਕਾ

ਜਲੰਧਰ: ਜਨਤਕ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਕਾਲੇ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰਨ ਲਈ ਸੱਦਾ ਗਈ ਸਾਂਝੀ ਮਹਾਂ ਰੈਲੀ ਵਿਚ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਇਕੱਠ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਕੈਪਟਨ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਵੰਗਾਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕਾਲੇ ਕਾਨੂੰਨ ਰੱਦ ਕਰਵਾਉਣ ਤੱਕ ਸੰਘਰਸ਼ ਜਾਰੀ ਰੱਖਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਪੰਜਾਬ ਪੁਲਿਸ ਵੱਲੋਂ ਲਾਈਆਂ ਰੋਕਾਂ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਲੋਕ ਇਸ ਮਹਾਂ ਰੈਲੀ ਵਿਚ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚੇ ਸਨ। ਪੁੱਡਾ ਗਰਾਊਂਡ ਵਿਚ ਜਨਤਕ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਦੇ ਤਾਲਮੇਲ ਫਰੰਟ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸੱਦੇ ਉਤੇ ਹੋਏ ਇਸ ਵੱਡੇ ਇਕੱਠ ਵਿਚ ਪੰਜ ਦਰਜਨ ਤੋਂ ਵੱਧ ਜਨਤਕ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਦੇ ਕਾਰਕੁਨ ਪਹੁੰਚੇ ਸਨ।

ਇਸ ਮੌਕੇ ਬੁਲਾਰਿਆਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪਿਛਲੀ ਅਕਾਲੀ-ਭਾਜਪਾ ਸਰਕਾਰ ਨੇ 'ਪੰਜਾਬ ਜਨਤਕ ਤੇ ਨਿੱਜੀ ਜਾਇਦਾਦ ਦਾ ਨੁਕਸਾਨ ਰੋਕੂ ਕਾਨੂੰਨ' ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਸਖਤ ਵਿਰੋਧ ਕਰ ਕੇ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਹੁਣ ਵਾਲੀ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਆਗੂ

ਬਾਦਲਾਂ ਵੱਲੋਂ ਛੋਟੇ ਟ੍ਰਾਂਸਪੋਰਟਰਾਂ ਨੂੰ ਨੱਪਣ ਦੀ ਮੁਹਿੰਮ ਜਾਰੀ

ਮਾਨਸਾ: ਬਾਦਲ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਸੱਤਾ ਤੋਂ ਲਾਂਭੇ ਹੋਇਆਂ ਭਾਵੇਂ ਸਾਲ ਦੇ ਕਰੀਬ ਹੋਣ ਲੱਗਾ ਹੈ, ਪਰ ਇਸ ਪਰਿਵਾਰ ਵੱਲੋਂ ਨਿੱਜੀ ਬੱਸ ਕੰਪਨੀਆਂ ਨੂੰ ਖਰੀਦਣ ਦਾ ਸਿਲਸਿਲਾ ਬਾਦਸਤੂਰ ਜਾਰੀ ਹੈ। ਸੂਬੇ ਵਿਚ ਕਾਂਗਰਸ ਸਰਕਾਰ ਆਉਣ ਮਗਰੋਂ ਛੋਟੇ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟਰਾਂ ਨੂੰ ਕਾਰੋਬਾਰ ਵਧਣ ਫੁੱਲਣ ਦੀ ਆਸ ਬੱਝੀ ਸੀ, ਪਰ ਆਸ ਦੇ ਉਲਟ ਆਰ.ਟੀ.ਏ. ਦਫਤਰਾਂ ਵਿਚ ਵੱਡੇ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟਰਾਂ ਦਾ ਹੀ ਬੋਲਬਾਲਾ ਹੈ। ਪਿਛਲੇ ਹਫਤੇ ਮਾਨਸਾ ਖੇਤਰ ਦੀਆਂ ਤਿੰਨ ਤੋਂ ਵੱਧ ਵੱਡੀਆਂ ਅਤੇ ਨਾਮੀ ਕੰਪਨੀਆਂ ਨੂੰ ਬਾਦਲਾਂ ਵੱਲੋਂ ਖਰੀਦਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।

ਮਾਨਸਾ ਦੀ ਚਾਰ ਦਹਾਕਿਆਂ ਪੁਰਾਣੀ ਪੰਜਾਬ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਕੰਪਨੀ ਦਾ ਹੁਣ ਬਾਦਲਾਂ ਦੀ ਕੰਪਨੀ ਵਿਚ ਰਲੇਵਾਂ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਮਾਲਕ ਤੇਜਾ ਸਿੰਘ ਪੱਖੋਂ, ਜੋ ਪਿਛਲੇ 11 ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਮਾਨਸਾ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਬੱਸ ਉਪਰੇਟਰ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਵੀ ਹਨ, ਨੇ ਬੱਸ ਕੰਪਨੀ ਵੇਚਣ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਦਿਆਂ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟਰ ਦੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ ਦੇਣ ਦੀ ਗੁਜ਼ਾਰਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਇਸ ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਤਕਰੀਬਨ 3 ਹਜ਼ਾਰ ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਦੀਆਂ ਅੱਠ ਤੋਂ ਵੱਧ ਵੱਡੀਆਂ ਬੱਸਾਂ ਦੀ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਧੁੰਮ ਸੀ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਚਾਰ ਦਹਾਕੇ ਪੁਰਾਣੀ ਲਾਡੀ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਕੰਪਨੀ ਨੂੰ ਵੀ ਵੱਡੇ ਘਰਾਂ ਨੇ ਹੱਥ ਪਾਇਆ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸ਼ਹਿਰ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਦੋ ਹੋਰ ਕੰਪਨੀਆਂ ਵੀ ਬਾਦਲਾਂ ਵੱਲੋਂ ਲਈਆਂ ਗਈਆਂ ਹੋਣ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਜ਼ੋਰਾਂ ਉਤੇ ਹੈ। ਛੋਟੇ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟਰ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਆਰਟੀਏ ਦਫਤਰਾਂ ਵਿਚ ਹੁਣ ਵੀ ਔਰਬਿਟ ਅਤੇ ਡੱਬਵਾਲੀ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਕੰਪਨੀ ਦੀ ਪਹਿਲਾਂ ਜਿੰਨੀ ਚੜ੍ਹਤ ਹੈ।

ਦੀਆਂ ਬੱਸਾਂ ਦੇ ਕਾਰੋਬਾਰ ਵਿਚ ਉਦੋਂ ਹੀ ਤੂਤੀ ਬੋਲਦੀ ਹੈ। ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਸਕੱਤਰ ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਕੋਈ ਅਫਸਰ ਸੰਜੀਦਗੀ ਨਹੀਂ ਦਿਖਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਵੀ ਵਾਧਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਆਸਟਰੇਲੀਆ ਵਿਚਾਲੇ ਆਪਸੀ ਰਿਸ਼ਤੇ ਹੋਰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਨ ਸਬੰਧੀ ਇਕ ਸਵਾਲ ਦੇ ਜਵਾਬ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਖਿਆ ਕਿ ਆਸਟਰੇਲੀਆ, ਪੰਜਾਬ ਕੋਲੋਂ ਖੇਤੀਬਾੜੀ, ਡੇਅਰੀ ਕਾਰੋਬਾਰ, ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਉਪਜਾਊ ਸ਼ਕਤੀ ਵਧਾਉਣ, ਜਾਨਵਰਾਂ ਦੀ ਆਬਾਦੀ ਵਧਾਉਣ ਅਤੇ ਪਾਣੀ ਪ੍ਰਬੰਧ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਸਹਿਯੋਗ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਉਹ ਆਪਣੇ ਇਸ ਦੌਰੇ ਦੌਰਾਨ ਲੁਧਿਆਣਾ ਵਿਚ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਅਤੇ ਇਸ ਕਿੱਤੇ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਮਾਹਿਰਾਂ ਨਾਲ ਮੁਲਾਕਾਤ ਕਰਨਗੇ।

ਸਿੱਖਾਂ 'ਤੇ ਹੋ ਰਹੇ ਨਸਲੀ ਹਮਲਿਆਂ ਸਬੰਧੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਖਿਆ ਕਿ ਆਸਟਰੇਲੀਆ ਵਿਚ ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲਿਆਂ 'ਤੇ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਸਖਤ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਜਿਸ ਪਿਛੋਂ ਨਸਲੀ ਹਮਲੇ ਮੁੜ ਨਹੀਂ ਹੋਏ। ਉਹ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਥੋਂ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਪ੍ਰਤੀ ਵਧੇਰੇ ਸਖਤ ਤੇ ਚੌਕਸ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਖਿਆ ਕਿ ਇਥੇ ਆ ਕੇ ਮਨ ਨੂੰ ਸਕੂਨ ਮਿਲਿਆ ਹੈ। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਿੱਘਾ ਸਵਾਗਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਵਿਧਾਇਕ ਬੈਂਸ ਤੇ ਕਾਂਗਰਸੀਆਂ ਵਿਚਾਲੇ ਝੜਪ

ਲੁਧਿਆਣਾ: ਨਗਰ ਨਿਗਮ ਲੁਧਿਆਣਾ ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਨੂੰ ਵਕਾਰ ਦਾ ਸਵਾਲ ਬਣਾ ਕੇ ਚੋਣ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰ ਰਹੇ ਲੋਕ

ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਪੰਜਾਬ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ 'ਚ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਦੇ ਆਗੂ ਸੁਖਪਾਲ ਸਿੰਘ ਖਹਿਰਾ ਨੇ ਚਿਤਾਵਨੀ ਦਿੰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ

ਇਨਸਾਫ਼ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਵਿਧਾਇਕ ਸਿਮਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬੈਂਸ ਅਤੇ ਕਾਂਗਰਸੀ ਆਗੂ ਕਮਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਕੜਵਲ ਦੇ ਹਮਾਇਤੀਆਂ ਵਿਚਾਲੇ ਮਾਡਲ ਟਾਊਨ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਝੜਪ ਹੋ ਗਈ। ਬੈਂਸ ਨੇ ਕਮਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਕੜਵਲ ਦੇ ਸਾਥੀਆਂ ਉਤੇ ਕਾਤਲਾਨਾ ਹਮਲਾ ਕਰਨ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਏ।

ਕਿ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਜੇ ਕਾਂਗਰਸੀ ਆਗੂ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਸਾਥੀਆਂ ਖਿਲਾਫ਼ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਦਰਜ ਨਾ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਉਹ ਪਾਰਟੀ ਵਰਕਰਾਂ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਧਰਨਾ ਦੇਣਗੇ। ਬੈਂਸ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਹ ਵਾਰਡ ਨੰ. 49 ਅਧੀਨ ਆਉਂਦੇ ਇਲਾਕੇ ਮਾਡਲ ਟਾਊਨ ਐਕਸਟੈਨਸ਼ਨ 'ਚ ਪਾਰਟੀ ਉਮੀਦਵਾਰ ਅਨੀਤਾ ਗਰਗ ਦੀ ਹਮਾਇਤ 'ਚ ਅਸ਼ੋਕ ਸਿੰਗਲਾ ਦੀ ਕੋਠੀ ਵਿਚ ਮੀਟਿੰਗ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਇਸੇ ਦੌਰਾਨ ਕਾਂਗਰਸੀ ਉਮੀਦਵਾਰ ਬੀਬੀ ਰਜਿੰਦਰ

ਕੌਰ ਦਾ ਲੜਕਾ ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ ਗੋਪੀ ਤੇ ਕਮਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਕੜਵਲ ਉਥੇ ਆਏ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਥੋਂ ਜਾਣ ਲਈ ਕਿਹਾ।

ਅਸ਼ੋਕ ਸਿੰਗਲਾ ਨੇ ਹਾਲਾਂਕਿ ਕਾਂਗਰਸੀ ਆਗੂ ਕੜਵਲ ਨੂੰ ਸਮਝਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ, ਪਰ ਉਹ ਹਥਿਆਰਾਂ ਨਾਲ ਲੈਸ ਆਪਣੇ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਸਮਰਥਕਾਂ ਨਾਲ ਕੋਠੀ ਅੰਦਰ

ਦਾਖਲ ਹੋ ਗਿਆ ਤੇ ਤੋੜ ਫੋੜ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਬੈਂਸ ਤੇ ਕੜਵਲ ਦੇ ਹਮਾਇਤੀਆਂ 'ਚ ਝੜਪ ਦੀ ਖਬਰ ਪੂਰੇ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਫੈਲਦਿਆਂ ਹੀ ਕਾਂਗਰਸ ਤੇ ਲੋਕ ਇਨਸਾਫ਼ ਪਾਰਟੀ ਸਮੇਤ ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਸਮਰਥਕ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਗਏ ਤੇ ਪੂਰਾ ਇਲਾਕਾ ਛਾਉਣੀ 'ਚ ਤਬਦੀਲ ਹੋ ਗਿਆ। ਬੈਂਸ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਹਮਲੇ 'ਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵੀ ਹਲਕੀ ਸੱਟ ਲੱਗੀ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪੀਏ ਧਰਮਿੰਦਰ ਗੰਭੀਰ ਜ਼ਖਮੀ ਹੋ ਗਿਆ। ਉਧਰ, ਆਤਮ ਨਗਰ ਤੋਂ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਹਲਕਾ ਇੰਚਾਰਜ ਕਮਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਕੜਵਲ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਮਾਡਲ ਟਾਊਨ ਐਕਸਟੈਨਸ਼ਨ 'ਚ ਉਪਰੋਕਤ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਉਮੀਦਵਾਰ ਰਾਜਿੰਦਰ ਕੌਰ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਚੱਲ ਰਹੀ ਸੀ। ਇਸੇ ਦੌਰਾਨ ਵਿਧਾਇਕ ਬੈਂਸ ਆਪਣੇ ਹਮਾਇਤੀਆਂ ਸਮੇਤ ਮੌਕੇ 'ਤੇ ਪੁੱਜਿਆ, ਪਰ ਉਥੇ ਕੋਈ ਲੜਾਈ ਨਹੀਂ ਹੋਈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਬੈਂਸ ਭਰਾ ਨਿਗਮ ਚੋਣਾਂ ਹਾਰ ਰਹੇ ਹਨ, ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਉਹ ਅਜਿਹੇ ਦੋਸ਼ ਲਾ ਰਹੇ ਹਨ।

ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੀ 'ਇਕ ਪਿੰਡ ਇਕ ਗੁਰਦੁਆਰਾ' ਮੁਹਿੰਮ

ਸੰਗਰੂਰ: ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਲੌਂਗੋਵਾਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਧੜੇਬਾਜ਼ੀ ਅਤੇ ਚੋਧਰ ਦੀ ਭੁੱਖ ਕਾਰਨ ਇਕ-ਇਕ ਪਿੰਡ 'ਚ ਕਈ-ਕਈ ਗੁਰੂ ਘਰ ਬਣ ਚੁੱਕੇ ਹਨ, ਇਸ ਲਈ ਕਮੇਟੀ ਵਲੋਂ ਇਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਮੁਹਿੰਮ ਚਲਾਈ ਜਾਵੇਗੀ, ਜਿਸ ਤਹਿਤ 'ਇਕ ਪਿੰਡ ਇਕ ਗੁਰਦੁਆਰਾ' ਲਈ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਸ ਮੁਹਿੰਮ 'ਚ ਜੁੜਨ ਵਾਲੀਆਂ ਪਿੰਡਾਂ ਦੀਆਂ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀਆਂ ਨੂੰ ਸਨਮਾਨਤ ਕਰਨ ਲਈ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਕ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਇਕ ਗੁਰੂ ਘਰ ਹੋਣ ਨਾਲ ਬਾਕੀ ਖਾਲੀ ਹੋਣ ਵਾਲੀਆਂ ਗੁਰੂ ਘਰਾਂ ਦੀਆਂ ਇਮਾਰਤਾਂ 'ਚ ਸਕੂਲ, ਕੀਰਤਨ ਸਿਖਲਾਈ ਕੇਂਦਰ, ਗੁਰਮਤਿ ਸਿਖਲਾਈ ਕੇਂਦਰ ਅਤੇ ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀਆਂ ਵਗ਼ੈਰਾ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਸਿੱਖੀ 'ਚ ਜਾਤ ਪਾਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ, ਇਸ ਲਈ ਜਾਤ ਅਧਾਰਤ ਗੁਰੂ ਘਰ ਵੱਖਰੇ ਬਣਾਉਣਾ ਮੰਦਭਾਗੀ ਗੱਲ ਹੈ।

SUMMONS (FAMILY LAW)

NOTICE TO RESPONDENT (NAME): SARBJIT KAUR

You have been sued. Read the information below and on the next page.

CASE NUMBER: MFL012157,

PETITIONER: SUKHWINDER SINGH

You have 30 calendar days after this Summons & Petition are served on you to file a Response (form FL-120 or FL-123) at the court and have a copy served on petitioner. A letter, phone call, or court appearance will not protect you.

If you do not file your Response on time, the court may make orders affecting your rights.

For legal advice, contact a lawyer immediately. Get help finding a lawyer at the California Courts Online Self-Help Center (www.courts.ca.gov/selfhelp), at the California Legal Services Website (www.lawhelpca.org), or by contacting your local county bar association.

NOTICE: Restraining orders are on page 2: remains in effect against each party until the petition is dismissed, a judgment is entered, or the court makes further orders. They are enforceable anywhere in California by any law enforcement officer who has received or seen a copy of it.

Fee Waiver: If you cannot pay the filing fee, ask the clerk for a fee waiver form. The court may order you to pay back all or part of the fees and costs that the court waived for you or the other party.

SUPERIOR COURT OF CALIFORNIA, COUNTY OF MADERA

200 South "G" Street, Madera, CA 93637

The name, address, & phone number of petitioner's attorney is:

Tanvir Joshi

516 W. Shaw Ave Ste 200, Fresno, CA 93704

DATE: December 30, 2016

By Honorable Judge D.Lynn Jones

ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਜੈਕਬ ਜੂਮਾ ਵੱਲੋਂ ਅਸਤੀਫਾ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਭਾਰਤੀ ਮੂਲ ਦੇ ਕਾਰੋਬਾਰੀ ਗੁਪਤਾ ਭਰਾਵਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਾਂ ਕਰ ਕੇ ਘੁਟਾਲੇ/ਵਿਵਾਦਾਂ 'ਚ ਘਿਰੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਜੈਕਬ ਜੂਮਾ ਨੇ ਸੱਤਾਧਾਰੀ ਅਫਰੀਕਨ ਨੈਸ਼ਨਲ ਕਾਂਗਰਸ (ਏ.ਐਨ.ਸੀ.) ਪਾਰਟੀ ਨਾਲ ਬਣੇ ਜਮ੍ਹਾਂ ਤੇ ਤੋੜਦਿਆਂ ਅਹੁਦੇ ਤੋਂ ਅਸਤੀਫਾ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਨਵੇਂ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੀ ਚੋਣ ਤੱਕ ਉਪ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਤੇ ਸਾਬਕਾ ਕਾਰੋਬਾਰੀ ਰਾਮਾਫੋਸਾ ਅੰਤਰਿਮ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਹੋਣਗੇ। ਜੂਮਾ (75) ਨੇ ਅਸਤੀਫੇ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੌਮੀ ਟੈਲੀਵਿਜ਼ਨ 'ਤੇ ਆਪਣੇ ਸੰਬੋਧਨ ਦੌਰਾਨ ਕੀਤਾ।

ਅਸਤੀਫੇ ਨਾਲ ਜੂਮਾ ਦਾ ਨੌਂ ਸਾਲ ਦਾ ਕਾਰਜਕਾਲ ਖਤਮ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਂਜ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਵਜੋਂ ਜੂਮਾ ਦੇ ਦੂਜੇ ਕਾਰਜਕਾਲ ਦੀ ਮਿਆਦ ਅਗਲੇ ਸਾਲ ਕੌਮੀ ਚੋਣਾਂ ਤੱਕ ਸੀ। ਚੋਣਾਂ ਰਹੇ ਕਿ ਏ.ਐਨ.ਸੀ. ਨੇ ਦੋ ਮਹੀਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਜੂਮਾ ਦੀ ਥਾਂ ਸਿਰਿਲ ਰਾਮਾਫੋਸਾ ਦੀ ਨਵੇਂ ਪਾਰਟੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਵਜੋਂ ਚੋਣ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਇਸ ਚੋਣ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਾਰਟੀ ਨਾਲ ਮਤਭੇਦ ਚੱਲ ਰਹੇ ਸਨ। ਏ.ਐਨ.ਸੀ. ਵਿਰੋਧੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੀ ਹਮਾਇਤ ਨਾਲ ਸੰਸਦ 'ਚ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਖਿਲਾਫ਼ ਬੇਭਰੋਸਗੀ ਮਤਾ ਲਿਆ ਕੇ ਜੂਮਾ ਨੂੰ ਅਹੁਦੇ ਤੋਂ ਲਾਂਭੇ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਵਿਚ ਸੀ।

ਧੋਖੇਬਾਜ਼ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਲਾੜਿਆਂ ਨੂੰ ਘੇਰਨ ਦੀ ਤਿਆਰੀ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਸਣੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਕਈ ਸੂਬਿਆਂ ਵਿਚ ਪਰਵਾਸੀ ਲਾੜਿਆਂ ਵੱਲੋਂ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਵਿਆਹ ਕਰਵਾਉਣ ਤੇ ਫਿਰ ਪਤਨੀਆਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਜਾਣ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਰੋਕਣ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਕਰ ਲਈ ਹੈ। ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਛੇਤੀ ਹੀ ਅਜਿਹੇ ਲਾੜਿਆਂ ਖਿਲਾਫ਼ ਸਖ਼ਤ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰੇਗੀ। ਸੂਤਰਾਂ ਮੁਤਾਬਕ ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਣ ਉਤੇ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਲਾੜਿਆਂ ਦੀ ਭਾਰਤ ਵਿਚਲੀ ਜਾਇਦਾਦ ਜ਼ਬਤ ਕਰ ਲਈ ਜਾਵੇਗੀ। ਕੇਂਦਰੀ ਮਹਿਲਾ ਤੇ ਬਾਲ ਵਿਕਾਸ ਮੰਤਰਾਲੇ ਵੱਲੋਂ ਇਹ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਕਵਾਇਦ ਜਾਰੀ ਹੈ। ਲਾੜੇ ਤੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਪਤਨੀ ਨੂੰ ਦਿਵਾਉਣ ਦਾ ਮਤਾ ਤਿਆਰ ਹੈ ਤੇ ਛੇਤੀ ਹੀ ਇਹ ਕਾਨੂੰਨੀ ਰੂਪ ਅਖਤਿਆਰ ਕਰੇਗਾ।

ਪਰਵਾਸੀ ਲਾੜਿਆਂ ਦੀ ਧੱਕੇਸ਼ਾਹੀ ਰੋਕਣ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ

ਖਿਲਾਫ਼ ਗੰਭੀਰ ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਮਿਲਣ ਉਤੇ ਉਸ ਦਾ ਪਾਸਪੋਰਟ ਤੱਕ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਪਹਿਲੀ ਜਨਵਰੀ 2015 ਤੋਂ 30 ਨਵੰਬਰ 2017 ਦਰਮਿਆਨ ਵਿਦੇਸ਼ ਮੰਤਰਾਲੇ ਨੂੰ ਪਰਵਾਸੀ ਪਤਨੀਆਂ ਦੀਆਂ 3328 ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਮਿਲੀਆਂ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਤੰਗ ਕਰਨ, ਦਾਜ ਦੀ ਮੰਗ, ਸਰੀਰਕ ਸ਼ੋਸ਼ਣ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਵਿਆਹ ਰਜਿਸਟਰੇਸ਼ਨ ਲਾਜ਼ਮੀ ਕਰਨ ਦਾ ਮਕਸਦ ਵੀ ਲੜਕੀਆਂ ਦਾ ਸ਼ੋਸ਼ਣ ਰੋਕਣਾ ਸੀ।

ਪਰਵਾਸੀ ਲਾੜਿਆਂ ਵੱਲੋਂ ਭਾਰਤ ਆ ਕੇ ਮਹਿੰਗੇ ਵਿਆਹ ਕਰਵਾਉਣੇ ਤੇ ਫਿਰ ਮੁੜ ਪਤਨੀ ਦੀ ਬਾਤ ਨਾ ਪੁੱਛਣ ਦੇ ਬਹੁਤੇ ਮਾਮਲੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲਾਂ ਦੌਰਾਨ ਦੇਖਣ ਨੂੰ ਮਿਲੇ ਹਨ ਤੇ ਕਈ ਪੰਜਾਬੀ ਪਰਿਵਾਰ ਪਰਵਾਸੀ ਨੱਗ ਲਾੜਿਆਂ ਹੱਥੋਂ ਬਰਬਾਦ ਹੋਏ ਹਨ।

ਨੈਸ਼ਨਲ ਟਰੱਕ ਡਰਾਈਵਿੰਗ ਸਕੂਲ

National Truck Driving School

1816 Main Ave., Sacramento CA, 95838

ਸੈਕਰਾਮੈਂਟੋ, ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ

*ਟਰੱਕ ਡਰਾਈਵਿੰਗ ਸਕੂਲ ਸਰਕਾਰ ਤੋਂ ਮਾਨਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ

*ਲਾਇਸੈਂਸ ਲੈਣ ਉਪਰੰਤ ਕੰਮ/ਜੌਬ ਦੀ ਗਾਰੰਟੀ

*ਰਿਹਾਇਸ਼ ਅਤੇ ਏਅਰਪੋਰਟ ਤੋਂ ਚੁੱਕਣ ਤੇ ਛੱਡਣ ਦਾ ਖਾਸ ਪ੍ਰਬੰਧ

*2-3 ਹਫ਼ਤਿਆਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰੋਫੈਸ਼ਨਲ ਟਰੱਕ ਡਰਾਈਵਰ ਬਣੋ

ਨੈਸ਼ਨਲ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਕੰਪਨੀ ਲਈ
ਓਨਰ ਅਪਰੇਟਰ ਅਤੇ
ਡਰਾਈਵਰ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ
ਕੰਪਨੀ ਡਰਾਈਵਰ ਨੂੰ 42 ਸੈਂਟ ਪ੍ਰਤੀ
ਮੀਲ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣਗੇ

ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਟਰੱਕ ਤੇ ਟਰੇਲਰ
ਲੀਜ਼ 'ਤੇ ਲੈ ਸਕਦੇ ਹੋ

Call For Special Price

Kashmir S. Thandi

Office: (866) 933-3038

Balhar S. Ranu Cell:916-502-7733

ਪੰਜਾਬੀ ਦਾ ਲੜ ਫੜਨਾ

ਗਿਆਨੀ ਲਾਲ ਸਿੰਘ ਦੀ ਸਵੈ-ਜੀਵਨੀ ‘ਜੀਵਨ ਕਹਾਣੀ’ ਵਿਚ ਦਰਜ ਲੇਖ ‘ਪੰਜਾਬੀ ਦਾ ਲੜ ਫੜਨਾ’ ਕਈ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰ ਕੇ ਅਹਿਮ ਹੈ। ਇਸ ਲੇਖ ਵਿਚ ਭਾਵੇਂ ਗਿਆਨੀ ਜੀ ਨੇ ਕੁਝ ਸ਼ਖਸੀਅਤਾਂ ਨਾਲ ਕੁਝ ਵਧੇਰੇ ਹੀ ਲਿਹਾਜ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਪਰ ਜੇ ਇਸ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ, ਪੰਜਾਬੀ ਤੇ ਪੰਜਾਬੀਅਤ ਦੇ ਪ੍ਰਸੰਗ ਵਿਚ ਵਿਚਾਰਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਇਸ ਵਿਚੋਂ ਬੜਾ ਕੁਝ ਲੱਭਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਲਫ਼ਮਣ ਸਿੰਘ ਦੇ ਉਸ ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਹੈ ਜਿਸ ਤਹਿਤ ਪੰਜਾਬੀ ਨੂੰ ਰਾਜ ਭਾਸ਼ਾ ਦਾ ਦਰਜਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਪੰਜਾਬੀ ਸਿਆਸਤਦਾਨਾਂ ਨੂੰ ਮਿਹਨਾ ਹੈ ਕਿ ਅੱਧੀ ਸਦੀ ਪਿਛੋਂ ਵੀ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਿਆ। ਅਸੀਂ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਲੇਖ ਦੇ ਬਹਾਨੇ ਹੀ ਸਹੀ, ਪੰਜਾਬੀ ਬਾਰੇ ਖੁੱਲ੍ਹ ਕੇ ਬਹਿਸ ਚੱਲੇ। ਇਹ ਲੇਖ ਕੁਝ ਸੰਖੇਪ ਕਰ ਕੇ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਮਾਤ ਭਾਸ਼ਾ ਦਿਵਸ ’ਤੇ ਪਾਠਕਾਂ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ। -ਸੰਪਾਦਕ

ਜੇ ਪੰਜਾਬੀ ਸਰ ਸ਼ਹਾਬਉਦੀਨ (ਸਪੀਕਰ ਪੰਜਾਬ ਕੌਂਸਲ) ਦਾ ਮਸ਼ਵਰਾ 1929-30 ਵਿਚ ਮੰਨ ਲੈਂਦੇ ਤਾਂ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਖੁਸ਼ਹਾਲੀ ਲਹਿਲਹਾਉਂਦੀ। ਮਾੜੇ ਭਾਗ, ਅਸੀਂ ਵੇਲਾ ਵਿਹਾ ਲਿਆ ਤੇ ਰੁਲਣ ਖੁਲਣ ਦਾ ਰਾਹ ਅਪਨਾ ਲਿਆ। 1942 ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ ਦਾ ਆਸਰਾ ਲੈਣ ਲਈ ਧਾਏ। ਮਾਂ ਦਾ ਧਰਵਾਸ ਜਿਨਾ ਕੁ ਸੰਭਵ ਹੋਇਆ, ਪਾਇਆ। ਅਜੇ ਵੀ ਜੇ ਕੋਈ ਆਸ ਧਰਵਾਸ ਹੈ ਤਾਂ ਪੰਜਾਬੀ ਤੇ ਪੰਜਾਬੀਅਤ ’ਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਹੈ। ਅਜੇ ਵੀ ਮਾਂ ਬੋਲੀ ’ਤੇ ਜੇ ਕੋਈ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦਿੱਤ ਕਰਾ ਦੇਵੇ ਤਾਂ ਬਚ ਜਾਣ ਦੀ ਆਸ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਹਰਿਆਣਾ ਪੰਜਾਬੀ ਤੋਂ ਦੂਰ ਜਾ ਚੁਕਾ ਹੈ। ਹਿਮਾਚਲ ਪੰਜਾਬੀ ਛੱਡ ਗਿਆ, ਜੰਮੂ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤੇ ਰਾਜਸਥਾਨ ਦਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਗੰਗਾਨਗਰ ਹੱਥ ਮਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ ਮਧੋਲੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਸਿੱਖਿਆ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਤੇ ਸਾਹਿਤ ਆਰੀਆ ਸਮਾਜੀ ਸਕੂਲਾਂ ਤੇ ਕਾਲਜਾਂ

ਗਿਆਨੀ ਲਾਲ ਸਿੰਘ

ਵਿਚੋਂ ਛੇਕੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ‘ਮਾਂ ਪੰਜਾਬੀ’ ਤੇਰੇ ਪੁੱਤਰ-ਪੁੱਤਰੇ ਤੇਰੀ ਬੋਹੜ ਜਿਹੀ ਸੰਘਣੀ ਛਾਂ ਤੋਂ ਵਾਂਝੇ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ। ਠੰਢੀਆਂ ਛਾਂਵਾਂ ਮੁੱਕ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਵਿਸ਼ਾਲ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਵਿਸ਼ਾਲ ਵਸੋਂ ਘਰਾਂ ਦੇ ਬੂਹੇ ਬੰਦ ਕਰ ਕੇ ਚਕਚੱਧਰਾਂ ਵਾਂਗ ਅੰਦਰ ਅੰਦਰ ਵਿਲਕਦੇ ਫਿਰਦੇ ਹਨ। ਪੰਜਾਂ ਦਰਿਆਵਾਂ ਦਾ ਦੇਸ ਪੰਜਾਬ ਡੇਢ ਦਰਿਆ ਨਾਲ ਚੂਲੀ ਭਰਨ ਯੋਗ ਪਾਈ ਨਾਲ ਗੁਜ਼ਾਰੇ ਲਈ ਪੁਚਕਾਰਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬੀ ਮਾਂ, ਤੇਰੇ ਬੇਟੇ ਉਠਣ ਤਾਂ ਕਿਵੇਂ ਉਠਣ? ਤੇਰੇ ਬਹੁਤੇ ਪੁੱਤ ਤੇਨੂੰ ਕੋਰੀ ਅੱਖ ਨਾਲ ਦੇਖਣ ਲੱਗ ਪਏ ਹਨ। ਤੇਰੇ ਸੱਚੇ ਬੇਟੇ ਸ. ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਰਾੜੇਵਾਲ, ਸ. ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਕੈਰੋਂ, ਸ੍ਰੀ ਭੀਮ ਸੈਨ ਸੱਚਰ, ਡਾ. ਗੋਪੀ ਚੰਦ ਭਾਰਗਵ, ਗਿਆਨੀ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਲਾਇਲਪੁਰੀ, ਸ. ਲਫ਼ਮਣ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ ਤੇ ਪੰਡਿਤ ਅਮਰ ਨਾਥ ਵਿਦਿਆਲੰਕਾਰ ਅੱਖਾਂ ਮੀਟ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਕਿਥੇ ਹਿੰਦੂ, ਸਿੱਖ ਤੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਬਾਬਾ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ, ਭਾਈ ਮਰਦਾਨਾ ਤੇ ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਇਕਸੁਰ ਹੋ ਕੇ ਤੈਨੂੰ ਅਲਪਦੇ ਸਨ। ਅੱਜ ਮੁਸਲਮਾਨ ਅਰਬੀ ਫਾਰਸੀ ਦੇ ਅੱਖਰਾਂ ਪਿਛੇ, ਹਿੰਦੂ ਦੇਵਨਾਗਰੀ ਪਿਛੇ ਅੜਦੇ-ਲੜਦੇ ਫਿਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਮਾਂ ਦੀ ਹਿੱਕ ਨਾਲ ਛੁਟਦੇ ਫਿਰਦੇ ਹਨ। ਭੈੜੇ ਦਿਨ ਪੁੰਦਲਕੇ ਹੋ ਕੇ ਚੜ੍ਹਦੇ ਹਨ ਤੇ ਪੁੰਦਲਕੇ ਵਿਚ ਛੁਪ ਛੁਪਾ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਹੈ ਤੇਰੀ ਅੱਜ ਦੀ ਕਹਾਣੀ।

ਪੰਡਿਤ ਅਮਰ ਨਾਥ ਵਿਦਿਆਲੰਕਾਰ ਸਿੱਖਿਆ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ, ਅੰਬਾਲਾ ਤਹਿਸੀਲ, ਸਰਸਾ ਤਹਿਸੀਲ ਤੇ ਉਨਾ ਤਹਿਸੀਲ ਤੇਰੀ ਝੋਲੀ ਪਾਏ ਸਨ ਪਰ ਗੁਲਜ਼ਾਰੀ ਲਾਲ ਨੰਦਾ (ਸਾਬਕਾ ਡਿਪਟੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ) ਨੇ ਹਿਮਾਚਲ ਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਕੇਂਦਰ ਦੀ ਝੋਲੀ ਪਾ ਦਿੱਤੇ। ਨੰਦਾ ਜੀ ਸਿਆਲਕੋਟ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਪੰਜਾਬੀ ਹਨ, ਪਰ ਮਾਂ ਪੰਜਾਬੀ ਨੂੰ ਅੰਗੂਠਾ ਦਿਖਾਉਣਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਆ ਪਿਆ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਬੇਆਬ ਹੋਇਆ ਮਾਂ ਦੇ ਪੁੱਤਰਾਂ ਵੱਲੋਂ। ਦੱਸੋ: “ਕੋਣ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਹੱਸੇ, ਜਦੋਂ ਭਰਾ ਲਈ ਵੱਟੇ ਰੱਸੇ।”

ਕਦੇ ਕਦੇ ਸਿਆਲ ਦੀ ਗੂਹੜੀ ਠੰਢ ਵਿਚੋਂ ਸੁਹਾਵਣਾ ਸਮਾਂ ਵੀ ਸਿਰ ਉਚਾ ਕਰ ਲੈਂਦਾ, ਇਵੇਂ ਹੀ ਸ. ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਨੇ ਠੀਕ ਮੌਕੇ ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦਾ ਖਿਆਲ ਰੇਤੂ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਭਾਈ ਜੋਧ ਸਿੰਘ (ਸਾਬਕਾ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਖਾਲਸਾ ਕਾਲਜ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ) ਅਤੇ ਪ੍ਰੋ. ਹਰਬੰਸ ਸਿੰਘ (ਸਿੱਖਿਆ ਸਰਵਿਸ ਪੰਜਾਬ) ਦੀ ਬਾਰੀਕਬੀਨੀ ਨਾਲ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਰਿਪੋਰਟ ਦੇ ਆਧਾਰ ਉਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦਾ ਸਿਰ ਉਚਾ ਹੋਇਆ। ਪਟਿਆਲੇ ਦੇ ਬਾਰਾਂਦਰੀ ਬਾਗ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦਾ ਅਰੰਭ ਹੋਇਆ। ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਡਾ. ਸਰ ਰਾਧਾ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਨ ਨੇ ਇਸ ਦੇ ਉਦਘਾਟਨ ਸਮਾਰੋਹ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਕੀਤੀ। ਵਿਸ਼ਾਲ ਡਾਇਸ ਕ੍ਰਿਕਟ ਗਰਾਊਂਡ ਪਟਿਆਲਾ ਦੇ ਵਿਸ਼ਾਲ ਮੈਦਾਨ ਵਿਚ ਸਜਿਆ। ਅਣਗਿਣਤ ਲੁਕਾਈ ਸ. ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਦੀਆਂ ਵਿਸ਼ਾਲ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਮੁਤਾਬਕ ਇਕੱਠੀ ਹੋਈ। ਤਿਲ ਧਰਨ ਨੂੰ ਥਾਂ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਡਾਇਸ ਉਤੇ ਡਾ. ਰਾਧਾ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਨ, ਗਵਰਨਰ ਪੰਜਾਬ, ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ, ਮਹਾਰਾਜਾ ਪਟਿਆਲਾ ਯਾਦਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਤੇ ਭਾਈ ਜੋਧ ਸਿੰਘ ਬਿਰਾਜਮਾਨ ਹੋਏ।

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਡਾ. ਰਾਧਾ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਨ ਦੇ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਭਾਸ਼ਨ ਦਾ

ਤਰਜਮਾ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਲੋਕਾਈ ਨੂੰ ਸੁਣਾਉਣਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਭਾਸ਼ਨ ਦੀ ਕਾਪੀ ਮੰਗੀ ਤਾਂ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਪੀਚ ਦੀ ਕਾਪੀ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹੈ। “ਸਹਿਜ ਨਾਲ ਸੁਣੋ ਤੇ ਠਰੁੱਮੇ ਨਾਲ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਬੋਲੋ।” ਸ. ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਦਾ ਹੁਕਮ ਭਾਵੇਂ ਮੇਰੇ ਲਈ ਅਚੰਭਾ ਸੀ, ਪਰ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹਤਾ ਨਾਲ ਮੰਨਣ ਲਈ ਮੈਂ ਸਾਵਧਾਨ ਹੋਇਆ ਤੇ ਵਿਸ਼ਾਲ ਡਾਇਸ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਬੈਠ ਗਿਆ। ਇਉਂ ਅਨੁਭਵ ਕੀਤਾ ਕਿ ਅੱਜ ਧੀਰਜ ਮੇਰਾ ਤੇ ਮੇਰੀ ਮਾਤ-ਬੋਲੀ ਪੰਜਾਬੀ, ਦੋਹਾਂ ਦਾ ਇਮਤਿਹਾਨ ਹੈ। ਸਿੱਖ ਮਿਸ਼ਨਰੀ ਕਾਲਜ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦਾ ਪੁਰਾਣਾ ਪਾਤ੍ਰਾ ਬੇਦੀ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ (ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਪਬਲਿਕ ਰਿਲੇਸ਼ਨ ਅਫਸਰ) ਸਟੇਜ ਸਕੱਤਰ ਸੀ। ਅਜਿਹੇ ਸਮੇਂ ਇਮਤਿਹਾਨ ਦੇ ਮੌਕੇ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਪੈਜ ਸਿਰਜਣਹਾਰ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਮੇਰੀ ਪੈਜ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਆਪ ਰੱਖੀ। ਡਾ. ਰਾਧਾ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਨ ਸਪਸ਼ਟ, ਸੁਧ ਤੇ ਟਿਕਾਅ ਨਾਲ ਬੋਲਦੇ ਭਾਸ਼ਨ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਮੰਨੇ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਇਕ ਇਕ ਸ਼ਬਦ ਮੈਂ ਠਰੁੱਮੇ ਨਾਲ ਸੁਣਿਆ, ਦ੍ਰਿੜ੍ਹਤਾ ਨਾਲ ਸਟੇਜ ’ਤੇ ਖੜ੍ਹੇ ਕੇ ਜਨਤਾ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਸੁਣਾਇਆ। ਇਸ ਸਫਲ ਕਾਰਵਾਈ ਨੇ ਡਾ. ਰਾਧਾ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਨ, ਡਾ. ਗੋਡਗਿਲ, ਸ. ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ, ਮਹਾਰਾਜਾ ਯਾਦਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਤੇ ਭਾਈ ਜੋਧ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਸਦੀਵੀ ਤੌਰ ’ਤੇ ਜੋੜਨ ਵਿਚ ਸਫਲ ਕੀਤਾ।

ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਇਕ ਮਿਕ ਹੋਈਆਂ। ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਨੂੰ ਪਹਿਲੇ ਦਿਨ ਲਿਖਣ ਪੜ੍ਹਨ ਦੀ ਸਮੱਗਰੀ ਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਟਾਈਪ ਰਾਈਟਰ ਦੀ ਲੋੜ ਸੀ। ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਭਾਗ ਨੇ ਲੋੜੀਂਦਾ ਸਾਜ਼ੋ-ਸਾਮਾਨ ਭੇਟ ਕੀਤਾ। ਇਹ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੀ ਵਡਿਆਈ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਜਰਨਲ ਨੂੰ ਸਦੀਵੀ ਤੌਰ ’ਤੇ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਸੈਨਟ ਤੇ ਸਿੱਭੀਕੇਟ ਦੀ ਮੈਂਬਰੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ।

“ਮਿਲਿਆ ਹੋਇ ਨਾ ਵਿਛੁੜੇ ਜੇ ਮਿਲਿਆ ਹੋਇ।”

ਖੁਸ਼ਨਸੀਬ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਜੋ ਹੱਥ ਮਿਲਾ ਕੇ ਸਦੀਵੀ ਪਿਆਰ ਦੇ ਨਾਤੇ ਨੂੰ ਨਿਭਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਸਦ-ਭਾਵਨਾ ਜੋੜਦੀ ਹੈ ਤੇ ਚਤੁਰਾਈ ਵਿਛੋੜਦੀ ਹੈ। ਪਹਿਲਾਂ ਪਟਿਆਲਾ ਸ਼ਹਿਰਦ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਵਸੇਬੇ ’ਤੇ ਮਾਣ ਕਰਦਾ ਸੀ, ਫਿਰ ਹਰ ਕਿਸਮ ਦੀਆਂ ਸਿੱਖਿਆ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਕਾਰਨ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਦਾ ਪਾਤਰ ਬਣਿਆ ਰਿਹਾ ਤੇ ਹੁਣ ਇਕ ਖਿੱਤੇ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਮਾਤ ਭਾਸ਼ਾ ਪੰਜਾਬੀ ਦੀ ਉਨਤੀ ਲਈ ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੀ ਕਾਇਮੀ ਨਾਲ ਵਿਸ਼ਵ ਭਰ ਵਿਚ ਫੈਲੇ ਹੋਏ ਪੰਜਾਬੀ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਧਰਵਾਸ ਦੇਣ ਦਾ ਮੁਨਾਰਾ ਬਣ ਕੇ ਸ਼ੋਭਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦਾ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਭਵਨ ਸਮੂਹ ਧਰਮਾਂ ਦੀਆਂ ਸਾਂਝਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਕ ਹੈ।

ਦੇਹਰਾ ਮਸੀਤ ਸੋਈ,
ਪੂਜਾ ਔ ਨਿਵਾਜ ਉਈ,
ਮਾਨਸ ਸਭੈ ਏਕ ਪੈ,
ਅਨੇਕ ਕੋ ਭ੍ਰਮਾਉ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਪੰਜਾਬ ਪਬਲਿਕ ਸਰਵਿਸ ਕਮਿਸ਼ਨ, ਭਾਸ਼ਾ ਭਵਨ, ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਬਿਜਲੀ ਬੋਰਡ, ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਸਪੋਰਟਸ ਸੰਸਥਾ, ਮੋਤੀ ਬਾਗ, ਗੁਰਮਤਿ ਕਾਲਜ ਤੇ ਉਤਰ ਖੇਤਰੀ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਕੇਂਦਰ ਪਟਿਆਲੇ ਦੇ ਮੀਨਾਰ ਹਨ। ਸ਼ਹਿਰ ਨੂੰ ਰਾਜਧਾਨੀ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲੇ ਮਹਾਰਾਜਾ ਬਾਬਾ ਆਲਾ ਸਿੰਘ ਤੇ ਮਹਾਰਾਣੀ ਫਤਿਹ ਕੌਰ ਦਾ ਵਿਖਾਲਾ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਜਿਥੇ ਖੁੱਲ੍ਹਾ-ਫੁੱਲ੍ਹਾ ਲੰਗਰ ਮਾਈ ਫੱਤੋਂ ਦੀ ਸਖਾਵਤ ਦਾ ਨਜ਼ਾਰਾ ਬਣਦਾ ਸੀ। ਸਿੱਖ ਸਰਦਾਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਜਿਹੜਾ ਸਰਦਾਰ ਵੀ ਗੁੱਸੇ ਰਾਜ਼ੀ ਹੋ ਕੇ ਪਟਿਆਲੇ ਉਤੇ ਧਾ ਕੇ ਆਇਆ, ਬਾਬਾ ਆਲੇ ਦੀ ਨਿਮਰਤਾ ਨੇ ਉਸ ਦੇ ਗੁੱਸੇ ਨੂੰ ਉਤਾਰ ਦਿੱਤਾ।

ਸਿੱਖ ਸਰਦਾਰ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਸਨ, ਪਰ ਲੁਟੇਰਾ ਅਫਗਾਨ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਅਹਿਮਦ ਸ਼ਾਹ ਅਬਦਾਲੀ ਵੀ ਪਟਿਆਲੇ ਦਾ ਮਿੱਤਰ ਬਣ ਕੇ

ਪਰਤਿਆ ਸੀ। ਅਬਦਾਲੀ ਦਾ ਸਿੱਖਾਂ ਨਾਲ ਇੱਟ ਕੱਤੇ ਦਾ ਵੈਰ ਸੀ, ਪਰ ਆਲਾ ਸਿੰਘ ਦੀ ਸੂਝ ਸਿਆਣਪ ਨੇ ਗੁਸ਼ੈਲ ਦਿਲ ਨੂੰ ਮੋਹ ਲਿਆ। ਅਹਿਮਦ ਸ਼ਾਹ ਉਜੜੀ ਸਰਹਿੰਦ ਨੂੰ ਬਾਬੇ ਦੇ ਸਪੁਰਦ ਕਰ ਕੇ ਵਾਪਸ ਮੁੜਿਆ ਸੀ। ਪਟਿਆਲਾ ਅਖੌਤੀ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਦੂਜਾ ਕੇਂਦਰੀ ਸਥਾਨ ਬਣ ਕੇ ਉਘੜਿਆ। ਲਾਹੌਰ ਤਾਂ ਲਾਹੌਰ ਹੀ ਸੀ, ਪਰ ਪਟਿਆਲਾ ਦਰਿਆ ਸਤਲੁਜ ਤੇ ਜਮਨਾ ਦਰਮਿਆਨ ਪੂਰਬੀ ਪੰਜਾਬ ਬਣ ਕੇ ਉਘੜਿਆ। ਲਾਹੌਰ ਪੱਛਮੀ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਬਣਾਈ ਤੇ ਪਟਿਆਲਾ ਰਾਜਧਾਨੀ ਪੈਪਸੂ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਬਣਿਆ। ਪੁਰਾਣੀ ਕਹਾਵਤ ਯਾਦ ਆਉਂਦੀ ਹੈ: “ਜੋ ਆਪੋ ਵਿਚ ਖਹਿਣ, ਉਹ ਦੋਵੇਂ ਹੀ ਢਹਿਣ।” ਨਾ ਲਾਹੌਰ ਸਰਦਾਰਾਂ ਤੇ ਮਹਾਰਾਜਿਆਂ ਦਾ ਰਿਹਾ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਪਟਿਆਲਾ ਮਹਾਰਾਜਿਆਂ ਦਾ ਗੜ੍ਹ ਰਿਹਾ। ਚੰਡੀ ਨੇ ਦੋਵੇਂ ਪਛਾੜ ਦਿੱਤੇ। ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਉਭਰ ਪਿਆ ਹੈ। ਕੀ ਇਹ ਪੰਜਾਬੀ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਗੜ੍ਹ ਹੈ। ਇਹ ਦਿੱਲੀ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਗੜ੍ਹ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਨਾ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦਾ ਘਰ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦਾ ਲਾਹੌਰ ਹੈ, ਨਾ ਭਾਰਤੀ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਗੜ੍ਹ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਮਹਿਸੂਸ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਲਾਹੌਰ ਤੇ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਰੁੜ੍ਹ ਪੜ੍ਹ ਰਹੇ ਸਨ। ਪੰਜਾਬ ਵੱਢਿਆ ਟੁੱਕਿਆ ਹੀ ਨਹੀਂ ਗਿਆ, ਸਗੋਂ ਪੰਜਾਬੀਅਤ ਲੜਖੜਾ ਰਹੀ ਹੈ।

ਪਹਿਲਾਂ ਝਲਕਾਰਾ ਪੰਡਿਤ ਅਮਰ ਨਾਥ ਵਿਦਿਆਲੰਕਾਰ ਨੇ 1960 ਦਾ ਐਕਟ ਬਣਾ ਕੇ ਵੇਖਿਆ ਤੇ ਦੂਜਾ ਝਲਕਾਰਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਸ. ਲਫ਼ਮਣ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ ਦੇ ਅਹਿਦ ਵਿਚ ਨਮੂਦਾਰ ਹੋਇਆ ਜਿਸ ਦਾ ਲਿਸ਼ਕਾਰਾ ਪੰਜਾਬੀ ਦੀ ਰਾਜ ਭਾਸ਼ਾ ਪੰਜਾਬੀ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲੇ ਐਕਟ ਨੇ 1967 ਵਿਚ ਲਿਸ਼ਕਾਇਆ। ਦੋਹਾਂ ਐਕਟਾਂ ਦੀ ਵਡਿਆਈ ਦੇ ਜਸ਼ਨ ਮੈਂ ਹੱਥੀਂ ਮਨਾਏ। ਚਹੁੱਥਾਂ ਉਪਬੋਲੀਆਂ ਦਾ ਪੰਜਾਬ ਮਾਈ, ਦੁਆਬੀ, ਮਲਵਈ ਤੇ ਪੁਆਧੀ ਦੇ ਨਕਸ਼ੇ ਵਿਚ ਨਮੂਦਾਰ ਹੋਇਆ ਜੋ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਤੇ ਪਟਿਆਲੇ ਵਿਚ ਲਿਸ਼ਕਾਏ ਗਏ।

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਡਾ. ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਡੇਹਰਾਦੂਨ ਵਾਲੇ ਪੰਜਾਬੀ ਦੇ ਰਾਜ ਭਾਸ਼ਾ ਬਣਨ ਨਾਲ ਹਲ੍ਹਣੇ ਗਏ। ਡਾ. ਚਰਨ ਸਿੰਘ, ਡਾ. ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਤੇ ਡਾ. ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੰਜਾਬੀ ਨੂੰ ਸੱਚੇ ਸੁੱਚੇ ਸਿਦਕ ਨਾਲ ਫੜਿਆ, ਉਹ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਤੇ ਸਾਹਿਤ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਬੇਜੋੜ ਹੈ। ਰੱਬ ਸਬੱਬੀ ਮੇਰਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸ਼ਰਧਾ ਵਾਲਾ ਸਬੰਧ ਜੁੜ ਗਿਆ ਸੀ। ਪੰਜਾਬੀ ਦੇ ਰਾਜ ਭਾਸ਼ਾ ਬਣਨ ਉਤੇ ਡਾ. ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਨਿਹਾਲੇ ਨਿਹਾਲੇ ਹੋਏ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮੇਰੇ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਹੀ ਕਾਵਿ ਰਚਨਾ ਦਾ ਲਿਸ਼ਕਾਰਾ ਅੱਖਰਾਂ ਵਿਚ ਚਮਕਾ ਦਿੱਤਾ:

ਬੋਲੀ ਦੇਸ ਪੰਜਾਬ ਦੀ,
ਹੋ ਗਈ ਮਾਲਾ ਮਾਲਾ।
ਰੰਗ ਚਲਲੇ ਰੰਗ ਗਈ,
ਤੋਤ ਕਸੁੱਭਤੋ ਜਾਲ।
ਵੱਸੇ ਰੱਸੇ ਸੁਵੰਨਤੀ,
ਫੁੱਲੇ ਫਲੇ ਚਿਰਕਾਲ।
ਲਾਲ ਸਿੰਘ ਦੀ ਲਾਲਸਾ,
ਪੂਰਨ ਪੈ ਗਈ ਘਾਲ।

-ਡਾ. ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ

ਪੰਜਾਬੀ ਦੀ ਇਸ ਸਰਬੁਲੰਦੀ ਦਾ ਸਿਹਰਾ ਸ. ਲਫ਼ਮਣ ਸਿੰਘ ਦੇ ਸਿਰ ਬੱਝਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਬੱਬ ਸੀ ਕਿ ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਵੀ. ਸੀ. ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਨਾਰੰਗ ਦੀ ਡੂੰਘੀ ਸੂਝ ਦਾ ਚਿੰਨ੍ਹ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਇਹ ਜਾਣਨ ਪਿਛੋਂ ਕਿ ਸ. ਲਫ਼ਮਣ ਸਿੰਘ ਮੇਰਾ ਹਮਜਮਾਤੀ ਸੀ, ਮੈਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਨਵੀਂ ਬਣੀ ਵਜ਼ਾਰਤ ਦੇ ਸਿਰਕੱਢ ਆਗੂਆਂ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਪਟਿਆਲਾ ਤੇ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਭਾਗ ਪਟਿਆਲਾ ਆਪਣੇ ਪਾਸ ਰੱਖਣ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਨਾਲ ਤੁਰ ਪਏ। ਸੂਹ ਮਿਲਣ ਉਪਰੰਤ ਅਸੀਂ ਸ. ਗਿੱਲ ਨੂੰ ਖੰਨੇਵਾਲੇ ਸਰਦਾਰ ਦੇ ਘਰ ਮਿਲ ਪਏ। ਮੈਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਸ. ਗਿੱਲ ਨਿਹਾਲੇ ਨਿਹਾਲ ਹੋਇਆ। ਘੁੱਟ ਕੇ ਜੱਫੀ ਪਾਈ ਤੇ ਕਿਹਾ- ਮੈਨੂੰ ਤੇਰੀ ਭਾਰੀ ਉਡੀਕ ਸੀ। ਰੱਬ ਨੇ ਸੁਣ ਲਈ। ਮੈਂ ਕੱਲ੍ਹ ਨੂੰ ਮਹਿਕਮੇ ਲੈਣ ਲਈ ਤੇਰੀ ਸਲਾਹ ਲੈਣੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸਾਂ। ਮੈਂ ਮਹਿਕਮਿਆਂ ਦੀ ਲਿਸਟ ਬਣਾਈ ਹੈ। ਕੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮਹਿਕਮਿਆਂ ਨੂੰ ਲੈਣ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਇਲਾਕੇ ਦੀ ਰੀਝ ਨਾਲ ਸੇਵਾ ਹੋ ਸਕੇਗੀ। ਮੈਂ ਧੀਰਜ ਨਾਲ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਾਰੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਵਿਗੜੀ ਸੁਆਰਨ ਲਈ ਦੋ ਹੋਰ ਮਹਿਕਮੇ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਇਕ ਸਿੱਖਿਆ ਵਿਭਾਗ ਤੇ ਦੂਜਾ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਭਾਗ। ਪੰਜਾਬੀ ਸੂਬਾ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਮਨੋਰਥ ਹੀ ਇਹੋ ਮਿਥਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਸਿੱਖਿਆ, ਸਰਕਾਰੀ ਦਫਤਰਾਂ ਤੇ ਕਚਹਿਰੀਆਂ ਦਾ ਮਾਧਿਅਮ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਬਣੇ, ਪੰਜਾਬੀ ਤੇ ਪੰਜਾਬੀਅਤ ਉਭਰੇ। ਅਸਲ ਮਨੋਰਥ ਤਾਂ ਹੀ ਪੂਰਾ ਹੋਵੇਗਾ ਜੇ ਕੋਈ ਜਿੰਦ ਜਾਨ ਵਾਲਾ ਤੇ ਅਣਖੀਲਾ ਪੰਜਾਬੀ ਪੰਜਾਬੀਅਤ ਦਾ ਝੰਡਾ ਲਹਿਰਾਉਣ ਦਾ ਸਿਦਕ ਨਾਲ ਪ੍ਰਣਧਾਰੀ ਹੋਵੇ। ਤੁਸੀਂ ਪੰਜਾਬ ਵੀ ਗਾਹਿਆ ਹੈ ਤੇ ਦੇਸ ਵੀ, ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਦਾ ਨਿਸ਼ਾਨ ਵੀ ਤੁਹਾਡੇ ਹੱਥੋਂ ਝੁਲਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਮੇਰੀ ਗੱਲ ਸ. ਲਫ਼ਮਣ ਸਿੰਘ ਦੇ ਜਿਹਨ ਵਿਚ ਬੈਠ ਗਈ। ਉਸ ਨੇ ਉਠ ਕੇ ਮੈਨੂੰ ਗਲਵਕਤੀ ਪਾ ਲਈ ਤੇ ਕਿਹਾ, “ਤੂੰ ਕਿਹਾ, ਮੈਂ ਮੰਨਿਆ। ਇਸ ਮਨੋਰਥ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਲਈ ਪੰਝਾਂ ਭਾਰ ਹੋ ਕੇ ਜੂਝਾਂਗਾ ਤੇ ਅਲੌਕਿਕ ਵਡਿਆਈ ਦੀ ਦਾਤ ਗੁਰਪਰਮੇਸ਼ਰ ਤੋਂ ਮੰਗਾਂਗਾ। ਕੱਲ੍ਹ ਨੂੰ ਮਹਿਕਮਿਆਂ ਦੀ ਵੰਡ ਹੋ ਜਾਣੀ ਹੈ। ਸ਼ਾਮ ਦੇ ਪੰਜ ਵਜੇ ਤੇਰੇ ਘਰ ਪਟਿਆਲੇ ਵਿਖੇ ਟੈਲੀਫੋਨ ਕਰਾਂਗਾ।”

ਉਨ੍ਹਾਂ ਸ. ਨਾਰੰਗ ਨੂੰ ਕਿਹਾ, “ਰਲ ਮਿਲ ਕੇ ਵਿਉਂਤ ਬਣਾਉ, ਉਸ ਨੂੰ ਸਿਰੇ ਚਾੜ੍ਹਨ ਲਈ ਚਮਤਕਾਰੀ ਖੇਡ ਖੇਡਾਂਗੇ।” ਅਸੀਂ ਪੂਰੀ ਤਸੱਲੀ ਨਾਲ ਵਾਪਸ ਪਟਿਆਲੇ ਆਏ। ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਚਾਰ ਤੇ ਪੰਜ ਵਜੇ ਟੈਲੀਫੋਨ ਆ ਗਿਆ, “ਮੁਰਾਦ ਪੂਰੀ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਸਿੱਖਿਆ ਤੇ ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਮਹਿਕਮੇ ਮੈਂ ਲੜ ਕੇ ਸੰਭਾਲ ਲਏ ਹਨ। ਕੱਲ੍ਹ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਸਕੀਮ ਬਣਾ ਕੇ ਪੰਜ ਵਜੇ ਮੇਰੀ ਕੋਠੀ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚ ਜਾਓ ਤਾਂ ਜੋ ਇਹ ਅਲੌਕਿਕ ਕਾਰਜ ਸਿਰੇ ਚੜ੍ਹਨ ਦੀ ਵਿਉਂਤ ਬਣਾ ਸਕੀਏ।” ਇਹ ਅਕਾਲੀਆਂ ਤੇ ਜਨ ਸੰਘੀਆਂ ਦੀ ਸਾਂਝੀ ਵਜ਼ਾਰਤ ਸੀ ਜਿਸ ਦੇ ਸ. ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਸਨ।

ਸਿੱਖਿਆ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਵਿੱਤ ਮੰਤਰੀ ਨੂੰ ਮਨਾਉਣ ਦੇ ਕਈ ਯਤਨ ਕੀਤੇ। ਮਿੱਠ ਬੋਲਾ ਵਿੱਤ ਮੰਤਰੀ ਗੱਲ ਨੂੰ ਲਮਕਾਉਂਦਾ ਰਿਹਾ। ਸ. ਲਫ਼ਮਣ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਦਿੱਲੀ ਦੀ ਠੇਕੇਦਾਰੀ ਦੇ ਪੇਸ਼ੇ ਨੇ ਦਾਅ ਪੇਚ ਦਾ ਮਾਹਿਰ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਕਾਂਗਰਸ ਮੈਂਬਰ ਸ. ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਦੀ ਵਜ਼ਾਰਤ ਨੂੰ ਪਸੰਦ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਸ. ਗਿੱਲ ਨੇ ਅਜਿਹਾ ਦਾਅ ਪੇਚ ਮਾਰਿਆ ਕਿ ਸ. ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਦੀ ਵਜ਼ਾਰਤ ਟੁੱਟ ਗਈ ਅਤੇ ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਸ. ਲਫ਼ਮਣ ਸਿੰਘ ਨੇ ਅਖੌਤੀ ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ ਕਾਇਮ ਕਰ ਲਈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਹਿਲਾ ਕੰਮ ਇਹ ਕੀਤਾ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਭਾਸ਼ਾ ਐਕਟ 1967 ਬਾਰੇ ਪੰਜਾਬ ਅਸੈਂਬਲੀ ਵਿਚ ਸਰਬਸੰਮਤੀ ਨਾਲ ਮਤਾ ਪਾਸ ਕਰਵਾ ਲਿਆ। 1967 ਸਮੇਂ ਪੰਜਾਬੀ ਸੂਬੇ ਦੀ ਆਬਾਦੀ ਸਵਾ ਕਰੋੜ ਸੀ। ਪੰਜਾਬ ਅਸੈਂਬਲੀ ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਕੌਂਸਲ ਦੇ ਮੈਂਬਰ 144 ਸਨ। ਸ. ਲਫ਼ਮਣ ਸਿੰਘ ਨੇ ਇੰਨੀ ਫੁਰਤੀ ਵਿਖਾਈ ਕਿ 29 ਦਸੰਬਰ

1967 ਨੂੰ ਭਾਸ਼ਾ ਐਕਟ ਸਰਬਸੰਮਤੀ ਨਾਲ ਪ੍ਰਵਾਨ ਹੋ ਗਿਆ। ਕਾਂਗਰਸੀ ਮੈਂਬਰ ਦਿੱਲੀ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਮਸ਼ਵਰੇ ਮੁਤਾਬਕ ਇਕਸੁਰ ਹੋ ਕੇ ਸ. ਲਫ਼ਮਣ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਖੜੋਤੇ ਰਹੇ। ਜਨ ਸੰਘੀ ਮੈਂਬਰ ਸ. ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ (ਸਾਬਕਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ) ਦੇ ਮਸ਼ਵਰੇ ਮੁਤਾਬਕ ਭਾਸ਼ਾ ਐਕਟ ਦੇ ਹਮਾਇਤੀ ਬਣ ਰਹੇ।

ਪੰਜਾਬ ਭਾਸ਼ਾ ਐਕਟ ਪਾਸ ਹੋਣ ਪਿਛੋਂ ਜਸ਼ਨ ਮਨਾਉਣੇ ਅਰੰਭ ਹੋਏ। ਪਹਿਲੀ ਜਨਵਰੀ ਨੂੰ ਸਮੂਹ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਕੇਂਦਰਾਂ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ ਚਾਲੂ ਹੋਈ। ਭਾਸ਼ਾ ਐਕਟ ਤਹਿਤ 9 ਫਰਵਰੀ 1968 ਨੂੰ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਜਾਰੀ ਹੋਇਆ ਕਿ 13 ਅਪਰੈਲ 1968 ਤੋਂ ਕਮਿਸ਼ਨਰਾਂ ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਸਕੱਤਰੇਤ ਦੇ ਦਫਤਰਾਂ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ ਮੁਕੰਮਲ ਤੌਰ ’ਤੇ ਲਾਗੂ ਹੋ ਗਈ। ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਤਾੜਨਾ ਹੋਈ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਸਕੱਤਰ ਤੇ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਪੰਜਾਬੀ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਭਾਸ਼ਾ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਫਾਈਲ ਉਤੇ ਕਰੇਗਾ, ਉਹ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਦੇਣਦਾਰ ਸਮਝਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਦਬਕਾ ਇਤਨਾ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਸੀ ਕਿ 1968 ਦੀ ਵਿਸਾਖੀ ਪਿਛੋਂ ਨਿਰੋਲ ਪੰਜਾਬੀ ਸਮੂਹ ਫਾਈਲਾਂ ਦਾ ਸਿੰਗਾਰ ਬਣ ਗਈ। ਅਸਲ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਸਭ ਬੋਲਦੇ ਤੇ ਲਿਖਦੇ ਸਨ, ਪਰ ਅੰਦਰੋਂ ਅੰਦਰੀ ਕਈ ਚਿੜ੍ਹੀ ਗੱਡੀ ਨੂੰ ਅਟਕਾਉਣ ਦੇ ਦਾਅ ਪੇਚ ਮਾਰਦੇ ਸਨ। ਐਕਟ ਬਣਨ ਨਾਲ ਦਾਅ ਪੇਚ ਮੁੱਕ ਗਏ ਤੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੀ ਮਾਂ ਬੋਲੀ ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਸਮੂਹ ਪੁੱਤਰਾਂ ਨੇ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ। ਰਾਜ ਭਾਗ ਦਾ ਇਕ ਤਪ ਤੇਜ਼ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਅਜਿਹਾ ਤਪ ਤੇਜ਼ ਸ. ਲਫ਼ਮਣ ਸਿੰਘ ਨੇ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭਖਾ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਰਾਮ ਕਥਾ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਤੇ ਚਾਉ ਨਾਲ ਸਮਾਪਤ ਹੋਈ। ਗਿੱਲ ਸੁੱਕ ਰਲ ਲਿਖ ਗਈ ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀਅਤ ਦਾ ਸਿੱਕਾ ਚਲ ਪਿਆ। “ਵਾਹ ਨੀ ਵਡਿਆਈ! ਜਿਸ ਨੂੰ ਮਿਲੇ ਦੇਵੇ ਤਿਸੇ ਹੀ ਪਾਈ।”

ਕਿੰਨਾ ਸੁਭਾਗਾ ਸੀ ਇਹ ਵਿਸਾਖੀ ਦਿਹਾੜਾ ਜਦੋਂ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਵਜ਼ੀਰਾਂ, ਸਕੱਤਰਾਂ, ਵਿਭਾਗੀ ਮੁਖੀਆਂ ਤੇ ਸਮੂਹ ਸਰਕਾਰੀ, ਅਧ-ਸਰਕਾਰੀ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਸਰਕਾਰੀ ਲਿਖਤ-ਨਵਿਸਤ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਕਰਨੀ ਅਰੰਭ ਕੀਤੀ। ਪੰਜਾਬੀ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਭਾਗ ਲੱਗੇ ਅਤੇ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਸਮੂਹ ਲਿਖਤ ਪੜ੍ਹਤ ਹਿੰਦੀ ਵਿਚ ਅਰੰਭ ਹੋਈ। ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਟਾਈਪ ਰਾਈਟਰ ਸੰਭਾਲ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਅਤੇ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ ਟਾਈਪ ਰਾਈਟਰਾਂ ਤੇ ਹਿੰਦੀ ਟਾਈਪ ਰਾਈਟਰਾਂ ਉਤੇ ਸਮੂਹ ਟਾਈਪਿਸਟਾਂ ਤੇ ਸਟੇਨੋਗ੍ਰਾਫਰਾਂ ਦੀਆਂ ਉਂਗਲੀਆਂ ਚਲਣ ਲੱਗ ਪਈਆਂ। ਬੜੀ ਦਲੇਰੀ ਵਾਲਾ ਕਦਮ ਸੀ ਜੋ ਸ. ਲਫ਼ਮਣ ਸਿੰਘ ਦੀ ਵਜ਼ਾਰਤ ਨੇ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹਤਾ ਨਾਲ ਚੁੱਕਿਆ ਅਤੇ ਇਹ ਵਜ਼ਾਰਤ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਸਦਾ ਯਾਦ ਰਹੇਗੀ। ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦੇ ਪੰਜਾਬ ਭਰ ਵਿਚ ਇੰਨੇ ਜਲਸੇ ਤੇ ਜਲੂਸ ਨਿਕਲੇ ਕਿ ਲਫ਼ਮਣ ਸਿੰਘ, ਲਫ਼ਮਣ ਸਿੰਘ ਹੋ ਉਠੀ। ਹੋ ਵਡਿਆਈ: ਤੂੰ ਕਈ ਵੇਰ ਸਿਰ ਨੂੰ ਚੜ੍ਹ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਪਟਕਾ ਮਾਰਦੀ ਹੈ। ਸ. ਲਫ਼ਮਣ ਸਿੰਘ ਦੀ ਝੰਡਾ ਝੁਲਾਉਂਦੀ ਫੋਟੋ ਲਾਸ਼ਾਨੀ ਹੈ, ਪਰ ਅਗਸਤ 1968 ਪਿਛੋਂ ਲਿਸ਼ਕਾਰੇ ਮਾਰਦਾ ਸੂਰਜ ਗਰੁਬ ਹੋਣ ਲੱਗ ਪਿਆ।

“ਕਿਆ ਜਾਨੀਐ ਕਿਆ ਹੋਇ” ਦੇ ਬੋਲਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਲਿਸ਼ਕਾਰਾ ਮਾਰਦਾ ਸੂਰਜ ਗਰੁਬ ਹੋਣ ਵੱਲ ਤੁਰ ਪਿਆ। ਮੇਰਾ ਨਿਸ਼ਚਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਵੇਂ ਸ਼ੇਰ ਸ਼ਾਹ ਸੂਰੀ ’ਤੇ ਵਡਿਆਈ ਹੁਮ ਹੁਮਾ ਕੇ ਘੁੰਮੀ, ਇਵੇਂ ਉਸ ਦੀ ਸ਼ੁਹਰਤ ਮੁਗਲਾਂ ਨੇ ਮੇਟ ਦਿੱਤੀ। ਇਵੇਂ ਸ. ਲਫ਼ਮਣ ਸਿੰਘ ਛੇਤੀ ਹੀ ਖਾਮੋਸ਼ੀ ਇਖਤਿਆਰ ਕਰ ਗਿਆ। ਜਿਵੇਂ ਸ਼ੇਰ ਸ਼ਾਹ ਦੀ ਜਰਨੈਲੀ ਸੜਕ ਉਤੇ ਉਸਾਰੇ ਹੋਏ ਸਤੰਬ ਅਜੇ ਤੱਕ ਝਾਕਾ ਵਿਖਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਇਵੇਂ ਸ. ਲਫ਼ਮਣ ਸਿੰਘ ਦੀ ਵਡਿਆਈ ਦੀਆਂ ਕਿਰਨਾਂ ਹਮੇਸ਼ਾ ਮੂੰਹ ਵਿਖਾਲਾ ਕਰਦੀਆਂ ਰਹਿਣਗੀਆਂ। ਆਖਿਰ ਇਤਿਹਾਸ ਇਤਿਹਾਸ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਕੋਈ ਲੱਖ ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਵਰਕੇ ਪਾੜੇ ਤੇ ਵਿਗਾੜੇ, ਪਰ ਆਭਾ ਦੇ ਲਿਸ਼ਕਾਰੇ ਵੱਜਦੇ ਹੀ ਰਹਿਣਗੇ। ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦਾ ਪੰਜਾਬੀ ਭਵਨ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਵਾਈਸ ਚਾਂਸਲਰ ਆਫਿਸ ਦੇ ਸਨਮੁਖ ਹੈ। ਕੀ ਫਰਕ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਜੇ ਉਸ ਉਤੇ ਲਫ਼ਮਣ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ ਦਾ ਨਾਮ ਅੰਕਿਤ ਹੁੰਦਾ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੁਰਮਤਿ ਕਾਲਜ ਡੇਰਾ ਬਾਬਾ ਜੱਸਾ ਸਿੰਘ ਵਿਚ ਜੇ ਲੱਫ਼ਮਣ ਸਿੰਘ ਦਾ ਨਾਮ ਉਜਾਗਰ ਰੂਪ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਝੁਲੁਕਦਾ ਤਾਂ ਬੁਨਿਆਦ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਕਦਾਚਿਤ ਭੁਲਾਇਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕੇਗਾ। ਲਫ਼ਮਣ ਸਿੰਘ ਤਲੀਆਂ ਖੇਡਣ ਵਾਲੇ ਬਲਵਾਨ ਵਾਂਗ ਤਿਲੁਕ ਗਿਆ ਤਾਂ ਵੀ ਉਸ ਦੀ ਆਭਾ ਖੋਜਕਾਰਾਂ ਦੀ ਖੋਜ ਤੋਂ ਛੁਪੀ ਨਹੀਂ ਰਹੇਗੀ। ਪੰਜਾਬੀ ਤੇ ਗੁਰਮਤਿ ਉਸ ਦੇ ਦਿਲ ਦੀਆਂ ਦੋ ਰੀਝਾਂ ਸਨ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਲਿਸ਼ਕਾਰਾ ਸਦਾ ਪੈਂਦਾ ਹੀ ਰਹੇਗਾ।

ਆਖਰ ਕਦੇ ਸੁਣਨਗੇ ਵੋਟਰ ਆਤਮਾ ਦੀ ਆਵਾਜ਼!

ਇੱਕ ਪਿੱਛੇ ਦੂਸਰੀ ਉਲਝਣ ਵਿਚ ਫਸੇ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਹਰ ਲੀਡਰ ਸੰਸਾਰ ਭਰ ਵਿਚ ਫੈਲੇ ਹੋਏ ਆਪਣੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਅਤੇ ਹੋਰਨਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਇਹ ਸੱਦੇ ਦੇਣ ਲੱਗਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਆਣ ਕੇ ਵੇਖੋ ਕਿ ਭਾਰਤ ਐਨੀ ਤਰੱਕੀ ਕਰ ਗਿਆ ਹੈ, ਫਿਰ ਤੁਹਾਡਾ ਮੁੜ-ਮੁੜ ਆਉਣ ਨੂੰ ਦਿਲ ਕਰੇਗਾ। ਵੇਖਣ-ਸੁਣਨ ਨੂੰ ਸਾਨੂੰ ਵੀ ਇਹ ਚੰਗਾ ਲੱਗੇਗਾ, ਤੇ ਜਦੋਂ ਕਦੀ ਬਾਹਰ ਜਾਈਏ, ਅਸੀਂ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਵਤਨ ਦੀ ਮਿੱਟੀ ਨਾਲ ਮੋਹ ਪਾਈ ਰੱਖਣ ਦਾ ਸੱਦਾ ਦੇਣ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਖੁੰਝਦੇ, ਪਰ ਹਕੀਕੀ ਹਾਲਾਤ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਲੀਡਰਾਂ ਦੇ ਚਿਤ ਜਾਣ ਦਾ ਡਰ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਹੋਰਨਾਂ ਦੇ ਕਹਿਣ ਦਾ ਕੀ, ਲੀਡਰ ਤਾਂ ਆਪਸ ਵਿਚ ਵੀ ਇੱਕ ਦੂਸਰੇ ਦਾ ਕਿਹਾ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਤੇ ਆਪਸੀ ਲੜਾਈ ਸੰਸਾਰ ਅਖਾੜੇ ਵਿਚ ਪੁਚਾਉਣ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੇ। ਨਰਿੰਦਰ ਮੋਦੀ ਦਾ ਫਾਰਮੂਲਾ ਸਭ ਤੋਂ ਅਜੀਬ ਹੈ। ਰੋਜ਼ ਬੋਲਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਵੀ ਹੋਰ ਹਰ ਕਿਸੇ ਨਾਲੋਂ ਵੱਧ ਮਿਲਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਉਹ ਅਮਰੀਕਾ ਜਾਣ ਜਾਂ ਆਸਟਰੇਲੀਆ, ਜਰਮਨੀ ਜਾਣ ਜਾਂ ਜਾਪਾਨ ਉਥੇ ਸਿਆਸੀ ਜਲਸਾ ਜੋੜ ਕੇ ਭਾਰਤੀ ਸਿਆਸਤ ਵਿਚਲੇ ਵਿਰੋਧੀਆਂ ਦਾ ਗੁੱਡਾ ਬੰਨ੍ਹਣ ਜੋਗਾ ਸਮਾਂ ਕੱਢ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਵਿਚੋਂ ਰਾਹੁਲ ਗਾਂਧੀ ਬਾਹਰ ਜਾ ਕੇ ਕਿਧਰੇ ਮਾੜਾ ਜਿਹਾ ਜ਼ਿਕਰ ਵੀ ਕਰ ਦੇਵੇ ਤਾਂ ਪੂਰੀ ਭਾਜਪਾਈ ਫੋਰਸ ਉਸ ਨੂੰ ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਭੰਡਣ ਲੱਗਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਦੂਸਰੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਧਰਤੀ ਉਤੇ ਜਾ ਕੇ ਆਪਣੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਭੰਡੀ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਕਾਂਗਰਸੀ ਆਗੂ ਵੀ ਨਰਿੰਦਰ ਮੋਦੀ ਬਾਰੇ ਇਹੋ ਕਹੀ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਭਾਰਤ ਜਿੰਦਾਂ ਦਾ ਵੀ ਹੈ, ਇਹ ਸਾਡਾ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਵਿਚਲੇ ਮਾੜੇ ਪੱਖ ਵੀ ਸਾਡੇ ਆਪਣੇ ਪਾਏ ਹੋਏ ਮੰਨਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਕੋਈ ਇੱਕ ਪਾਰਟੀ ਵੀ ਅਜਿਹੀ ਨਹੀਂ ਲੱਭ ਸਕਦੀ, ਜਿਸ ਦਾ ਇਸ ਵਿਗਾੜ ਵਿਚ ਕੋਈ ਰੋਲ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਹਰ ਕਿਸੇ ਨੇ ਕੁਝ ਨਾ ਕੁਝ 'ਯੋਗਦਾਨ' ਇਸ ਵਿਚ ਪਾਇਆ ਹੈ। ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਜਿਸ ਭਾਰਤ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਆਉਣ ਲਈ ਅਸੀਂ ਬਾਹਰਲੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸੱਦੇ ਦੇਣ ਲੱਗ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ, ਉਸ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਬਾਰੇ ਜਦੋਂ ਸਵਾਲਾਂ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਸਾਡੇ ਵਿਚੋਂ ਹਰ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਔਖ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋਣ ਲੱਗਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਸੀਂ ਉਸ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਚ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ, ਜੋ ਸਾਡੇ ਲੋਕ ਭੁਗਤਦੇ ਹਨ ਤੇ ਜਿਸ ਦਾ ਕੋਈ ਹੱਲ ਪੇਸ਼

ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ।

ਸਾਨੂੰ ਬਾਹਰਲੇ ਲੋਕ ਇਹ ਪੁੱਛਦੇ ਹਨ ਕਿ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਇੱਕ ਤੋਂ ਇੱਕ ਮਹਿੰਗੀ ਕਾਰ ਬਣਨ ਲੱਗ ਪਈ ਤੇ ਵਿਕਣ ਵਿਚ ਵੀ ਦੂਸਰੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਪਿੱਛੇ ਛੱਡਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਗੱਡੀਆਂ ਦੇ ਹਾਣ ਦੀਆਂ ਸੜਕਾਂ ਕਦੋਂ ਬਣਨਗੀਆਂ? ਇਸ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦੇਣਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਬੰਦਾ ਸਿਰੇ ਦਾ ਬੂਨ ਬੋਲਣ ਵਾਲਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਇਹ ਕਹਿ ਸਕਦਾ ਹੋਵੇ ਕਿ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਸੜਕਾਂ ਦੇ ਕੰਮ ਵੱਲੋਂ ਅਮਰੀਕਾ ਤੇ ਕੈਨੇਡਾ ਤੋਂ ਵੱਧ ਤਰੱਕੀ ਹੋ ਚੁਕੀ ਹੈ ਤੇ ਪੰਜਾਬ

ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ ਬਣ ਚੁਕਾ ਹੈ। ਬਾਹਰ ਬੈਠੇ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਬਾਰੇ ਸਵਾਲ ਸਾਨੂੰ ਸਾਹ ਚੜ੍ਹਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਨਰਿੰਦਰ ਮੋਦੀ ਵਾਂਗ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਹਿ ਸਕਦੇ ਕਿ ਜਦੋਂ ਦੀ ਮੇਰੀ ਸਰਕਾਰ ਆਈ ਹੈ, ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਦਾ ਕੋਈ ਕੇਸ ਵਾਪਰਿਆ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਗੁਜਰਾਤ ਵਿਚ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦੀ ਕੁਰਸੀ ਉਤੇ ਬੈਠੇ ਹੋਏ ਜਿਸ ਮੋਦੀ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਤਿੰਨ ਵਜ਼ੀਰਾਂ ਨੂੰ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਦੇ ਕੇਸਾਂ ਵਿਚ ਸਜ਼ਾ ਮਿਲ ਗਈ ਸੀ, ਉਹ ਕੇਂਦਰ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਰਾਜ ਵਿਚ ਪਹਿਲਾਂ ਪੰਜ ਹਜ਼ਾਰ ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਵਿਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਭੇਜਣ ਦੇ ਬੈਂਕ ਆਫ ਬੌਰੋਂਦਾ ਦੇ ਕੇਸ ਨੂੰ ਵੀ ਟਿੱਚ ਸਮਝ ਕੇ ਈਮਾਨਦਾਰੀ ਦਾ ਹੋਕਾ ਦੇਈ ਜਾਂਦਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਹੁਣ ਜਦੋਂ ਹੋਰ ਕਈ ਵੱਡੇ ਘਪਲੇ ਵਾਪਰ ਗਏ ਹਨ ਤਾਂ ਉਸ ਦੇ ਭਾਸ਼ਣਾਂ ਦਾ ਕੇਂਦਰੀ ਬਿੰਦੂ ਅਜੇ ਤੱਕ ਇਹੀ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰੇ ਰਾਜ ਵਿਚ

ਕੋਈ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ।

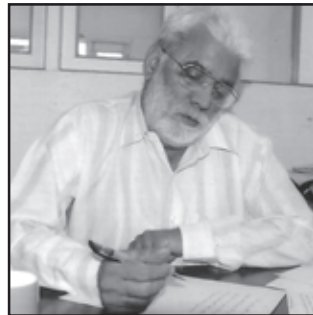
ਰਾਹੁਲ ਗਾਂਧੀ ਨੂੰ ਭਾਸ਼ਣ ਲਿਖ ਕੇ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਵੀ ਏਨੇ ਤਿੱਖੇ ਚੁਣੇ ਹੋਏ ਹਨ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਭਾਜਪਾ ਦਾ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਦਿੱਸ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਕਾਂਗਰਸੀ ਰਾਜ ਦਾ ਕੋਈ ਘੋਟਾਲਾ ਯਾਦ ਨਹੀਂ। ਫਿਰਕੂ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਕਾਂਗਰਸੀ ਰਾਜ ਵਿਚ ਵੀ ਬਹੁਤਾ ਸੂਬਰਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਤੇ ਭਾਜਪਾ ਦਾ ਰਾਜ ਆਏ ਤੋਂ ਬੇਯਕੀਨੀ ਏਨੀ ਵਧਦੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਘਰੋਂ ਜਾਓ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਥਾਂ ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਪਹੁੰਚਣ ਦਾ ਇਸ ਲਈ ਯਕੀਨ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵੀ ਥਾਂ ਕੋਈ

ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਡਾਂਗਾਂ ਚੁਕਵਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਫਿਰ ਹਰਿਆਣੇ ਵਿਚ ਚੋਟਾਲਿਆਂ ਵਾਸਤੇ ਚੋਣ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਬਾਦਲ ਪਰਿਵਾਰ ਪਹੁੰਚ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਲੰਬੀ-ਬਠਿੰਡੇ ਦਾ ਚੋਣ ਮੋਰਚਾ ਸੰਭਾਲਣ ਲਈ ਚੋਟਾਲਿਆਂ ਦਾ ਟੱਬਰ ਬਾਘੀਆਂ ਪਾਉਂਦਾ ਪਹੁੰਚ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕਾਵੇਰੀ ਦੇ ਪਾਣੀਆਂ ਲਈ ਕਰਨਾਟਕਾ ਤੇ ਤਾਮਿਲਨਾਡੂ ਦਾ ਆਢਾ ਲੱਗਣ ਪਿੱਛੋਂ ਵੀ ਤਾਮਿਲਨਾਡੂ ਦੀ ਜੈਲਲਿਤਾ ਨੂੰ ਕਰਨਾਟਕਾ ਦੀ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਵੀ. ਆਈ. ਪੀ. ਸਹੂਲਤਾਂ ਕਾਂਗਰਸੀ ਅਤੇ ਭਾਜਪਾ-ਦੋਵਾਂ ਸਰਕਾਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਮਿਲ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਸਾਰਾ ਕੁਝ ਇਸ ਲਈ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਲੀਡਰਾਂ ਦੀਆਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦਾ ਝੰਡਾ ਵੱਖੋ-ਵੱਖ ਰੱਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਛਕਣ-ਛਕਾਉਣ ਦੇ ਕੰਮ ਵਿਚ ਸਾਰਿਆਂ ਦੀ ਨਾਨੀ-ਦੋਹਤੀ ਅੰਦਰੋਂ ਇੱਕੋ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤੇ ਦੁਸ਼ਮਣੀ ਕਿਸੇ ਵਿਰਲੇ ਕੇਸ ਵਿਚ ਲਗਾਤਾਰ ਨਿਭਦੀ ਹੈ। ਆਮ ਲੋਕ ਇਸ ਖੇਡ ਨੂੰ ਕਦੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸਮਝ ਸਕਦੇ।

ਵਿਦੇਸ਼ ਵੱਸਦੇ ਭਾਰਤੀਆਂ ਅਤੇ ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਾਡੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੂੰ ਇਹ ਰੋਸ ਲਗਾਤਾਰ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਜੋ ਵਾਅਦੇ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਨਿਭਾਏ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੇ, ਪਰ ਉਹ ਲੋਕ ਇਸ ਹਕੀਕਤ ਬਾਰੇ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦੇ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਵੱਸਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਵੀ ਇਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਭਾਰਤ ਦੇਸ਼ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੇ ਆਗੂ ਆਪਣੇ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਵਾਅਦੇ ਕਰ ਕੇ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਮੁੱਕਰ ਜਾਣ ਵਿਚ ਸ਼ਰਮ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ, ਸਗੋਂ ਇਹ ਗੱਲ ਕਹਿ ਕੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਠਿੱਠ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਐਵੇਂ ਯਕੀਨ ਕਰ ਲਿਆ, ਉਹ ਗੱਲ ਤਾਂ ਸਾਡਾ ਚੋਣ ਜੁਮਲਾ ਸੀ। ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦਸ ਸਾਲ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਕੀਤੇ ਵਾਅਦੇ ਪੂਰੇ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕੀਤੇ, ਉਹ ਹੁਣ ਇਹ ਮੰਗ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਜਿੱਤਣ ਵਾਲੀ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਚੋਣ ਮੈਨਿਫੈਸਟੋ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਮੰਨਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜੇ ਉਹ ਪਾਰਟੀ ਅਮਲ ਕਰ ਸਕਣ ਵਿਚ ਕਾਮਯਾਬ ਨਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਸ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਕਾਰਵਾਈ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਏਦਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਅਤੇ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਕਦੀ ਕੇਂਦਰ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਮੁਖੀ ਨਰਿੰਦਰ ਮੋਦੀ ਨੂੰ ਇਹ ਪੁੱਛਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕੇ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ 'ਚੁਨਾਵ ਜੁਮਲਾ' ਬੋਲ ਕੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਮੂਰਖ ਕਿਉਂ ਬਣਾਇਆ ਸੀ?

ਅਸੀਂ ਬਾਹਰ ਬੈਠੇ ਆਪਣੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ

ਸਿਆਸਤ ਦਾ ਪਿੜ

■ ਜਤਿੰਦਰ ਪਨੂੰ
ਫੋਨ: 91-98140-68455

ਅਜਿਹਾ ਸੁਫਨਾ ਨਹੀਂ ਵਿਖਾ ਸਕਦੇ ਕਿ ਤੁਹਾਡਾ ਦੇਸ਼ ਤਰੱਕੀ ਕਰਨ ਵਿਚ ਪੱਛਮੀ ਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਪਿੱਛੇ ਛੱਡੀ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜਾਂ ਤੁਹਾਡਾ ਪੰਜਾਬ ਹੁਣ ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ ਦੀ ਬਰਾਬਰੀ ਕਰੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪੰਜਾਬ ਤੇ ਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਰਹਿਣ ਦਾ ਸੱਦਾ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਇਹ ਗੱਲ ਵੀ ਕਹਿ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਕੱਪੜੇ ਮਾੜੇ ਹੋਣ ਜਾਂ ਚੰਗੇ, ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਆਪਣੀ ਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਜਿੰਦਾਂ ਦਾ ਵੀ ਹੈ, ਸਾਡਾ ਹੈ। ਸਾਡੀ ਧਰਤੀ ਕਦੇ ਧਰਤੀ ਦਾ ਸਵਰਗ ਕਹੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ, ਸੋਨੇ ਦੀ ਚਿੜੀ ਵੀ, ਪਰ ਸਮੇਂ ਦੀਆਂ ਸੱਟਾਂ ਨਾਲ ਇਸ ਦਾ ਹੁਲੀਆ ਵਿਗੜ ਗਿਆ ਹੈ। ਹੁਣ ਵੀ ਇਸ ਦਾ ਸਿਰਫ ਹੁਲੀਆ ਵਿਗੜਿਆ ਹੈ, ਇਸ ਦੀ ਆਤਮਾ ਹਾਲੇ ਜ਼ਿੰਦਾ ਹੈ। ਆਤਮਾ ਜ਼ਿੰਦਾ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਹੀ ਇਸ ਦੇ ਲੋਕ ਆਪਣੇ ਸਮਾਜ ਦੇ ਸੁਧਾਰ ਲਈ ਯਤਨ ਕਰਨ ਨੂੰ ਤਾਂਘਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਕਿਸੇ-ਕਿਸੇ ਥਾਂ ਉਹ ਕੁਝ ਕਰਦੇ ਵੀ ਹਨ, ਪਰ ਇਹ ਕੁਝ ਵੱਡੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਹੇਠ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ। ਵੱਡੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਆਮ ਲੋਕ ਕਦੇ ਲੋਕ ਨਹੀਂ ਦਿਸਦੇ, ਬੱਸ ਵੋਟਾਂ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਲੋਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਵੋਟਾਂ ਹੋਣਗੇ, ਪਰ ਲੋਕਾਂ ਅੰਦਰ ਵੀ ਆਤਮਾ ਹੈ।

ਭਾਰਤ ਉਸ ਦਿਨ ਫਿਰ ਉਸ ਪੁਰਾਣੀ ਸ਼ਾਨ ਨੂੰ ਹਾਸਲ ਕਰ ਲਵੇਗਾ, ਜਿਸ ਦਿਨ ਲੋਕ ਇਸ ਆਤਮਾ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਸੁਣਨਗੇ। ਉਹ ਇਸ ਆਵਾਜ਼ ਨੂੰ ਕਦੋਂ ਸੁਣਨਗੇ, ਇਹ ਤਾਂ ਦੱਸਣਾ ਔਖਾ ਹੈ, ਪਰ ਇਸ ਗੱਲ ਬਾਰੇ ਸਾਡੇ ਵਿਚੋਂ ਹਰ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅੱਜ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਕੱਲ੍ਹ ਸਹੀ, ਇੱਕ ਦਿਨ ਲੋਕ ਇਹ ਆਵਾਜ਼ ਸੁਣਨਗੇ, ਅਤੇ ਜ਼ਰੂਰ ਹੀ ਸੁਣਨਗੇ।

ਪੱਤਰਕਾਰ ਹਰਬੀਰ ਸਿੰਘ ਭੰਵਰ ਦਾ ਸਨਮਾਨ

ਲੁਧਿਆਣਾ (ਬਿਊਰੋ): ਜੀ. ਜੀ. ਐਨ. ਖਾਲਸਾ ਕਾਲਜ, ਸਿਵਿਲ ਲਾਈਨਜ਼ ਲੁਧਿਆਣਾ ਦੇ ਪਰਵਾਸੀ ਸਾਹਿਤ ਅਧਿਐਨ ਕੇਂਦਰ ਵਿਖੇ ਲੰਘੇ ਦਿਨੀਂ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਕੋਲੰਬੀਆ ਕਲਚਰਲ ਫਾਊਂਡੇਸ਼ਨ ਸਰੀ, ਕੈਨੇਡਾ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਕਵੀ ਮੰਗਾ ਸਿੰਘ ਬਾਸੀ ਵੱਲੋਂ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਸਥਾਪਤ ਸ. ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਬਾਸੀ ਯਾਦਗਾਰੀ ਪੁਰਸਕਾਰ

ਉਘੇ ਪੱਤਰਕਾਰ, ਲੇਖਕ ਤੇ ਇਤਿਹਾਸਕਾਰ ਸ. ਹਰਬੀਰ ਸਿੰਘ ਭੰਵਰ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਇਹ ਪੁਰਸਕਾਰ ਮੁੱਖ ਮਹਿਮਾਨ ਡਾ. ਸਰਦਾਰਾ ਸਿੰਘ ਜੌਹਲ (ਚਾਂਸਲਰ, ਸੈਂਟਰਲ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਆਫ ਪੰਜਾਬ, ਬਠਿੰਡਾ), ਡਾ. ਐਸ. ਪੀ. ਸਿੰਘ (ਸਾਬਕਾ ਵਾਈਸ ਚਾਂਸਲਰ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ), ਕੈਨੇਡਾ ਵੱਸਦੇ ਲੇਖਕ ਤੇ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਕੋਲੰਬੀਆ ਕਲਚਰਲ ਫਾਊਂਡੇਸ਼ਨ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਸ. ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਸੇਖਾ, ਮੋਹਨ ਗਿੱਲ, ਮੰਗਾ ਬਾਸੀ, ਪਾਲ ਢਿੱਲੋਂ, ਸਾਬਕਾ ਵਾਈਸ ਚਾਂਸਲਰ ਪ੍ਰੋ. ਪ੍ਰਿਥੀਪਾਲ ਸਿੰਘ ਕਪੂਰ, ਕਾਲਜ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸ. ਗੁਰਸ਼ਰਨ ਸਿੰਘ ਨਰੂਲਾ, ਕਾਲਜ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਡਾ. ਅਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬਾਵਾ ਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਅਕਾਡਮੀ ਲੁਧਿਆਣਾ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਗੁਰਭਜਨ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ ਨੇ ਸ.

ਭੰਵਰ ਨੂੰ ਭੇਟ ਕੀਤਾ। ਪੁਰਸਕਾਰ ਵਿਚ 51,000 ਰੁਪਏ, ਸਨਮਾਨ ਚਿੱਠੀ ਤੇ ਦੋਸ਼ਾਲਾ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ। ਕਾਲਜ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਡਾ. ਐਸ. ਪੀ. ਸਿੰਘ ਤੇ ਕਾਲਜ ਵੱਲੋਂ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਡਾ. ਅਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਭੱਲਾ ਨੇ ਸਵਾਗਤੀ ਸ਼ਬਦ ਬੋਲਦਿਆਂ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਕੋਲੰਬੀਆ ਕਲਚਰਲ ਫਾਊਂਡੇਸ਼ਨ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦ ਕੀਤਾ, ਜਿਸ ਨੇ ਸ.

ਭੰਵਰ ਦੇ ਸਨਮਾਨ ਲਈ ਇਸ ਕਾਲਜ ਦੇ ਸਤਾਬਦੀ ਸਾਲ ਨੂੰ ਯੋਗ ਸਮਝਿਆ। ਫਾਊਂਡੇਸ਼ਨ ਬਾਰੇ ਸ. ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਸੇਖਾ ਅਤੇ ਸ. ਹਰਬੀਰ ਸਿੰਘ ਭੰਵਰ ਬਾਰੇ ਪ੍ਰੋ. ਪ੍ਰਿਥੀਪਾਲ ਸਿੰਘ ਕਪੂਰ ਤੇ ਗੁਰਭਜਨ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ ਨੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੱਤੀ ਜਦ ਕਿ ਮੰਗਾ ਸਿੰਘ ਬਾਸੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪਿੰਡ ਬੀੜ ਬੰਸੀਆਂ, ਪਿਤਾ ਸ. ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਬਾਸੀ ਅਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਚੌਗਿਰਦੇ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਸਾਹਿਤਕ ਚੇਟਕ ਤੇ ਸਾਹਿਤ ਸਿਰਜਣਾ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ।

ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਸ਼ਬਦ ਬੋਲਦਿਆਂ ਡਾ. ਸਰਦਾਰਾ ਸਿੰਘ ਜੌਹਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕਿਰਤੀ ਬਾਪ ਦੀ ਲਿਆਕਤ ਦਾ ਹੀ ਫਲ ਹੈ ਕਿ ਮੰਗਾ ਸਿੰਘ ਬਾਸੀ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਯਾਦ 'ਚ ਇਨਾਮ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਹਰਬੀਰ ਭੰਵਰ ਨੂੰ ਕਲਮਯੋਗੀ ਕਹਿ

ਕੇ ਸਤਿਕਾਰ ਦਿੱਤਾ।

ਪੁਰਸਕਾਰ ਲਈ ਸ. ਭੰਵਰ ਨੇ ਫਾਊਂਡੇਸ਼ਨ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦ ਕਰਨ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਕਲਮੀ ਸਫਰ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੱਤੀ। ਮੰਚ ਸੰਚਾਲਨ ਪਰਵਾਸੀ ਸਾਹਿਤ ਅਧਿਐਨ ਕੇਂਦਰ ਦੀ ਕੋਆਰਡੀਨੇਟਰ ਡਾ. ਤੇਜਿੰਦਰ ਕੌਰ ਨੇ ਕੀਤਾ।

ਇਸ ਮੌਕੇ ਅਮਰੀਕਾ ਤੋਂ ਆਏ ਲੇਖਕ ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਕਾਉਂਕੇ, ਆਸਟਰੇਲੀਆ ਤੋਂ ਗੁਰਸ਼ਮਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮਿੱਟੂ ਬਰਾੜ, ਇੰਗਲੈਂਡ ਤੋਂ ਡਾ. ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਆਲਮ, ਕੈਨੇਡਾ ਤੋਂ ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਬਰਾੜ ਕੈਲਗਰੀ, ਸਿਰਸਾ ਹਰਿਆਣਾ ਤੋਂ ਭੁਪਿੰਦਰ ਪੰਨੀਵਾਲੀਆ, ਕਾਲਜ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਭਗਵੰਤ ਸਿੰਘ, ਹਰਦੀਪ ਸਿੰਘ, ਜੀ. ਜੀ. ਐਨ. ਆਈ. ਐਮ. ਟੀ. ਦੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਪ੍ਰੋ. ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਛਾਬੜਾ, ਪੰਜਾਬ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਦੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਯੁਵਕ ਭਲਾਈ ਡਾ. ਨਿਰਮਲ ਜੌੜਾ, ਅਮਨਦੀਪ ਫੌਲਡ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਕੈਲਾਸ਼ ਭੰਵਰ, ਮਨਜਿੰਦਰ ਧਨੋਆ, ਅਗਾਂਹਵਧੂ ਤੇ ਸਫਲ ਕਿਸਾਨ ਹਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ ਲਾਵੇਵਾਲ, ਪਿੰਡ ਬੀੜ ਬੰਸੀਆਂ ਦੇ ਸਿਰਕੱਢ ਨਿਵਾਸੀ ਤੇ ਨਾਮੀ ਨਾਵਲਕਾਰ ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਸੜਕਨਾਮਾ, ਦੇਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੇਖਾ, ਵਿਅੰਗ ਤੇ ਨਾਵਲਕਾਰ ਕੇ. ਐਲ. ਗਰਗ, ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਅਕਾਡਮੀ ਦੇ ਮੀਤ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸੁਰਿੰਦਰ ਕੈਲੇ ਤੇ ਤਰਲੋਚਨ ਲੋਚੀ, ਸਕੱਤਰ ਡਾ. ਗੁਲਜ਼ਾਰ ਸਿੰਘ ਪੰਧੋਰ, ਕਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ ਔਲਾ, ਡਾ. ਕੁਲਵਿੰਦਰ ਕੌਰ ਮਿਨਹਾਸ, ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਅਮਨ, ਡਾ. ਫਕੀਰ ਚੰਦ ਸ਼ੁਕਲਾ, ਸਰਬਜੀਤ ਵਿਰਦੀ, ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਲਾਜ ਸਮੇਤ ਕਈ ਸਿਰਕੱਢ ਵਿਅਕਤੀ ਹਾਜ਼ਰ ਸਨ। ਪੋਸਟ ਗਰੈਜੂਏਟ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਮੁਖੀ ਡਾ. ਭੁਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਧੰਨਵਾਦ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਕਹੇ।

ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਬੇਇਨਸਾਫੀ ਵਿਰੁਧ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋਣ ਦੀ ਲੋੜ

27 ਜਨਵਰੀ ਦੇ ਅੰਕ ਵਿਚ ਜ਼ਬਰ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋਈ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਬੱਚੀ, 3 ਫਰਵਰੀ ਦੇ ਅੰਕ ਵਿਚ ਬੱਚੀਆਂ ਦੀ ਰਖਵਾਲੀ ਅਤੇ 17 ਫਰਵਰੀ ਦੇ ਅੰਕ ਵਿਚ ਬੱਚੀਆਂ ਨੂੰ ਸਿਹਤਮੰਦ ਢੰਗ ਨਾਲ ਪਾਲਣ ਬਾਰੇ ਡਾ. ਗੁਰਨਾਮ ਕੌਰ ਦੀਆਂ ਲਿਖਤਾਂ ਪੜ੍ਹੀਆਂ। ਔਰਤਾਂ ਵਲੋਂ ਖਬਰ ਤੋਂ ਉਪਰ ਉਠ ਕੇ ਦਰਦ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਨ ਅਤੇ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਵਧੀਕੀਆਂ ਵਿਰੁਧ ਸੰਘਰਸ਼ ਦੀ ਬੇਹਦ ਲੋੜ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਅਸਲੀਅਤ ਤੋਂ ਅੱਖਾਂ ਮੀਟਣ ਦਾ ਕਿੰਨਾ ਘਿਨਾਉਣਾ ਰਾਹ ਫੜ੍ਹ ਲਿਆ ਹੈ। ਕੁੜੀਆਂ ਨਾ ਘਰ ਨਾ ਬਾਹਰ, ਕਿਤੇ ਵੀ ਮਹਿਫੂਜ਼ ਨਹੀਂ। ਅਜਿਹੀ ਹਾਲਤ ਕਿਉਂ ਬਣੀ? ਮੈਂ ਆਪ ਤਿੰਨ ਬੇਟੀਆਂ ਦੀ ਮਾਂ ਹਾਂ ਤੇ ਦਾਅਵੇ ਨਾਲ ਕਹਿ ਸਕਦੀ ਹਾਂ ਕਿ ਕੁੜੀ-ਮੁੰਡੇ ਵਿਚ ਫਰਕ ਘਰ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਖਾਣ-ਪੀਣ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਉਠਣ-ਬੈਠਣ ਦੇ ਟੋਕ ਟੋਕਈਏ ਤੱਕ। ਸਾਰੇ ਤਿਉਹਾਰ ਮੁੰਡਿਆਂ ਦੇ ਨਾਂ 'ਤੇ ਮਨਾ ਕੇ ਕੁੜੀਆਂ ਤੋਂ ਸਿਰਫ ਪੁਜਾ ਟਿੱਕਿਆਂ ਦਾ ਕੰਮ ਹੀ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪਿਉ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਹੀ ਮੁੰਡਿਆਂ ਲਈ ਅਚੇਤ ਤਰਜੀਹ ਬਣੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਕੁੜੀਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਪਿਆਰ ਲਾਭ ਸਭ ਮਿਲੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਉਹ ਛੋਟੇ ਹੁੰਦਿਆਂ ਤੋਂ ਹੀ ਘਰ ਦੇ ਕੰਮ ਵਿਚ ਹੱਥ ਵਟਾਉਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ ਜਦ ਕਿ ਮੁੰਡੇ ਆਪਣੀ ਖੇਡ ਵਿਚ ਮਸਤ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਮੁੰਡਿਆਂ ਨੂੰ ਉਲੱਥ ਬਣਾਉਣ ਅਤੇ ਕੁੜੀਆਂ ਨੂੰ ਦਬਾਉਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਆ ਹਰ ਘਰ ਵਿਚ ਅਚੇਤ ਚੱਲੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ।

ਪਾਠਕ ਮੰਚ

ਜੇ ਸਾਰੀ ਸ਼੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਵਿਚ ਨਜ਼ਰ ਮਾਰੀਏ ਤਾਂ ਇੱਕੋ ਇੱਕ ਮਨੁੱਖ ਹੀ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਪੇਟ ਤਾਅ ਉਮਰ ਭਰਨ ਦਾ ਫਿਕਰ ਸਿਰਫ ਔਰਤ ਨੂੰ ਹੈ। ਸਵੇਰ ਦਾ ਮੁੱਕਦਾ, ਦੁਪਹਿਰ ਦਾ ਸ਼ੂਰੂ; ਦੁਪਹਿਰ ਦਾ ਮੁੱਕਦਾ, ਸ਼ਾਮ ਦਾ ਸ਼ੂਰੂ। ਬੱਚੇ ਪੈਦਾ ਕਰਨ, ਕਮਾਉਣ ਤੇ ਪਕਾਉਣ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਹਰ ਔਰਤ ਨਿਭਾ ਰਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਆਦਮੀ ਤੋਂ 'ਕੱਲੇ ਕਮਾ ਕੇ ਸਾਰੇ ਟੱਬਰ ਦਾ ਵਿੱਡ ਭਰਨ ਦਾ ਤੇ ਤਨ ਢਕਣ ਦਾ ਕੰਮ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਰ ਹੁੰਦਾ। ਜੇ ਕਮਾਉਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਪਕਾਉਣ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨਹੀਂ ਨਿਭਾ ਹੁੰਦੀ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਸਿਰਫ ਇਸ ਨਤੀਜੇ 'ਤੇ ਹੀ ਪਹੁੰਚੀ ਹਾਂ ਕਿ ਕੁਦਰਤ ਨੇ ਬੱਚਾ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਲਈ ਮਾਦਾ ਨੂੰ ਚੁਣਿਆ ਕੁੱਲ ਜੀਅ ਜੰਤ ਲਈ, ਪਰ ਮਨੁੱਖ ਨੇ ਇਸ ਵਿਹਲ ਨੂੰ ਔਰਤ ਖਿਲਾਫ ਹੀ ਵਰਤ ਲਿਆ। ਨਸ਼ਾ ਕਰਨਾ, ਜਿੰਮ ਜਾਣਾ, ਘੋਲ ਕਰਨੇ ਸਿਰਫ ਆਪਣਾ ਹੱਕ ਸਮਝ ਲਿਆ। ਹੈ ਤਾਂ ਇਹ ਸਮਾਜਿਕ ਅਧਰੰਗ। ਜਿੰਨਾ ਚਿਰ ਇਸ ਦਾ ਇਲਾਜ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਬੱਚੀਆਂ, ਔਰਤਾਂ ਨਾਲ ਇਹ ਕੁਝ ਹੁੰਦਾ ਹੀ ਰਹੇਗਾ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਹਰ ਔਰਤ ਨੂੰ ਅਪੀਲ ਕਰਦੀ ਹਾਂ ਕਿ ਤੁਹਾਨੂੰ ਖੁਦ ਨੂੰ ਸਵੈਮਾਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ, ਬੱਚੀਆਂ ਨੂੰ ਤਕੜਾ ਕਰੋ, ਨਾ ਕਿ ਹਾਰ ਸ਼ਿੰਗਾਰ ਤੱਕ ਸੀਮਤ ਰੱਖੋ।

—ਦਵਿੰਦਰ ਕੌਰ

dewindermann@gmail.com

ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼

ਸਨਿਚਰਵਾਰ, 24 ਫਰਵਰੀ 2018

ਸਰਕਾਰੀ ਸਵਾਗਤ ਦੀ ਸਿਆਸਤ

ਸੰਸਾਰ ਭਰ ਵਿਚ ਮਸ਼ਹੂਰ ਹੋਈ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨਰੇਂਦਰ ਮੋਦੀ ਦੀ ਜੱਫੀ ਐਤਕੀ ਕੈਨੇਡਾ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਜਸਟਿਨ ਟਰੂਡੋ ਦੇ ਭਾਰਤ ਦੌਰੇ ਮੌਕੇ ਕਿਤੇ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆਈ ਹੈ। ਇਹ ਗੱਲ ਮੀਡੀਆ ਵਿਚ ਵੀ ਬਹੁਤ ਜ਼ੋਰ-ਸ਼ੋਰ ਨਾਲ ਸਾਹਮਣੇ ਲਿਆਂਦੀ ਗਈ ਹੈ। ਕਿਹਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਟਰੂਡੋ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਮੰਤਰੀ ਮੰਡਲ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰੇ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਆਗੂਆਂ ਦੀ, ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਵੱਖਰੇ ਰਾਜ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨਾਲ ਹਮਦਰਦੀ ਹੈ, ਇਸੇ ਲਈ ਮੋਦੀ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਟਰੂਡੋ ਨੂੰ ਬੜਾ ਸਖਤ ਸੁਨੇਹਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਭਾਵੇਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਿਸਮ ਦੇ ਵਿਤਕਰੇ ਤੋਂ ਸਾਫ਼ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਪਰ ਇਹ ਤੱਥ ਸਭ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਹੈ ਕਿ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਅਤੇ ਹੋਰ ਥਾਈਂ ਵੀ ਟਰੂਡੋ ਦਾ ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਵਾਗਤ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਵਾਗਤ ਰਵਾਇਤ ਅਨੁਸਾਰ ਭਾਰਤੀ ਸਰਕਾਰ ਕਿਸੇ ਦੂਜੇ ਮੁਲਕ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਮੁਖੀ ਨਾਲ ਕਰਦੀ ਰਹੀ ਹੈ। ਹਾਲ ਹੀ ਵਿਚ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨਰੇਂਦਰ ਮੋਦੀ ਪਰੋਟੋਕੋਲ ਤੋੜ ਕੇ ਇਜ਼ਰਾਈਲ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਬੈਂਜਾਮਿਨ ਨੇਤਨਯਾਹੂ ਦਾ ਸਵਾਗਤ ਕਰਨ ਹਵਾਈ ਅੱਡੇ ਉਤੇ ਜਾ ਪੁੱਜੇ ਸਨ।

ਕੈਨੇਡਾ ਵਿਚ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਆਬਾਦੀ 1.4 ਫੀਸਦ ਹੈ। ਇਹ ਭਾਈਚਾਰਾ ਉਸ ਮੁਲਕ ਵਿਚ ਤਰੱਕੀ ਦੇ ਰਾਹ ਉਤੇ ਹੈ ਅਤੇ ਤਰੱਕੀ ਵਿਚ ਵੀ ਚੋਖਾ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ ਭਾਈਚਾਰੇ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹਰ ਮਸਲੇ ਨੇ ਉਸ ਮੁਲਕ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਖਿੱਚਿਆ ਹੈ। ਅਸਲ ਵਿਚ ਸਾਰਾ ਵਿਵਾਦ ਸਿੱਖਾਂ ਲਈ ਵੱਖਰੇ ਮੁਲਕ ਜਾਂ ਖਾਲਿਸਤਾਨ ਦੀ ਮੰਗ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਸ਼ੱਕ ਹੈ ਕਿ ਕੈਨੇਡਾ ਵਿਚ ਖਾਲਿਸਤਾਨ ਨਾਲ ਜੁੜੀਆਂ ਸਰਗਰਮੀਆਂ ਵਧ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਕੈਨੇਡਾ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਇਹ ਮੰਨਣਾ ਹੈ ਕਿ ਭਾਰਤ ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰਾਂ ਕੈਨੇਡਾ ਦੇ ਕੁਝ ਸਿੱਖ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ੱਕ ਦੀ ਨਿਗੂ ਨਾਲ ਦੇਖ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਕੈਨੇਡਾ ਦਾ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਿਆਸੀ ਢਾਂਚਾ ਹੈ, ਉਸ ਮੁਤਾਬਕ ਕੈਨੇਡਾ ਸਰਕਾਰ ਸਮਝਦੀ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਖਾਲਿਸਤਾਨ ਦੀ ਮੰਗ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਜਾਂ ਹਿੱਸਕ ਢੰਗ-ਤਰੀਕਿਆਂ ਨਾਲ ਕੋਈ ਸਬੰਧ ਨਹੀਂ, ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਇਹ ਮੰਗ ਜਾਇਜ਼ ਹੈ, ਪਰ ਭਾਰਤ ਦੀ ਰਵਾਇਤੀ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਨੂੰ ‘ਖਾਲਿਸਤਾਨ’ ਸ਼ਬਦ ਉਕਾ ਹੀ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਨਹੀਂ ਹੋ ਰਿਹਾ ਅਤੇ ਇਸ ਦਾ ਅਸਰ ਦੋਹਾਂ ਮੁਲਕਾਂ ਉਤੇ ਪੈਣ ਦਾ ਖਦਸ਼ਾ ਬਣ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹੀ ਨਹੀਂ, ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਕੈਨੇਡਾ ਦੇ ਸਿੱਖ ਮੰਤਰੀਆਂ ਪ੍ਰਤੀ ਕੁਝਤਣ ਜਿਉਂ ਦੀ ਤਿਉਂ ਚੱਲ ਰਹੀ ਹੈ। ਜਸਟਿਨ ਟਰੂਡੋ ਦੀ ਫੇਰੀ ਬਾਰੇ ਪਹਿਲਾਂ-ਪਹਿਲ ਆਈਆਂ ਖਬਰਾਂ ਬਾਰੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਉਹੀ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਦੁਹਰਾਈਆਂ, ਜਿਹੜੀਆਂ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਕੈਨੇਡਾ ਦੇ ਰੱਖਿਆ ਮੰਤਰੀ ਹਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸੱਜਣ ਦੀ ਫੇਰੀ ਵੇਲੇ ਕੀਤੀਆਂ ਸਨ, ਪਰ ਟਰੂਡੋ ਦੇ ਦੌਰੇ ਤੋਂ ਐਨ ਪਹਿਲਾਂ ਹਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸੱਜਣ ਵੱਲੋਂ ਖੁਦ ਨੂੰ ਖਾਲਿਸਤਾਨ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਨਾਲੋਂ ਵੱਖ ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਆਏ ਬਿਆਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕੈਪਟਨ ਨੇ ਕੁਝ ਨਰਮੀ ਦਿਖਾਈ। ਅਸਲ ਵਿਚ ਇਸ ਮਸਲੇ ਦੀਆਂ ਜੜ੍ਹਾਂ ਕੈਪਟਨ ਦੀ ਕੈਨੇਡਾ ਫੇਰੀ ਨਾਲ ਜੁੜੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ। ਉਸ ਵਕਤ ਕੈਨੇਡਾ ਦੇ ਕੁਝ ਸਿੱਖ ਲੀਡਰਾਂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਫੇਰੀ ਦੇ ਰਾਹ ਵਿਚ ਰੋੜੇ ਅਟਕਾਉਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਸੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਅੱਜ ਤੱਕ ਭੁਲਾ ਨਹੀਂ ਸਕੇ ਹਨ। ਉਂਜ, ਜੇ ਇਤਿਹਾਸ ਫਰਲਣਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਤੱਥ ਕੁਝ ਹੋਰ ਹੀ ਕਹਾਣੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਸਿੱਖਾਂ ਲਈ ਖੁਦਮੁਖਤਾਰ ਖਿੱਤਾ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਬਾਕਾਇਦਾ ਮੰਗ 4 ਮਈ 1994 ਵਿਚ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਐਲਾਨਨਾਮੇ ਵਿਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਸ ਐਲਾਨਨਾਮੇ ਉਪਰ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲੇ ਦਸਤਖਤ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਸਨ। ਇਸ ਵਿਚ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਚਿਤਾਵਨੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਅਜਿਹਾ ਖਿੱਤਾ ਨਾ ਮਿਲਣ ਦੀ ਸੂਰਤ ਵਿਚ ਵੱਖਰੇ ਪ੍ਰਭੂਸੱਤਾ ਸੰਪਨ ਰਾਜ ਲਈ ਸੰਘਰਸ਼ ਛੇੜਿਆ ਜਾਵੇਗਾ।

ਇਹੀ ਨਹੀਂ, ਖਾਲਿਸਤਾਨੀ ਲਹਿਰ ਦੇ ਕਈ ਕਾਰਕੁਨ 1995 ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਭਾਰਤ ਦੀ ਸੰਸਦੀ ਜਮਹੂਰੀਅਤ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰ ਕੇ ਜਨਤਕ ਜੀਵਨ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਅਜਿਹਾ ਇਕ ਆਗੂ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਵਿਚ ਮੁੱਖ ਸੰਸਦੀ ਸਕੱਤਰ ਰਹਿ ਚੁਕਾ ਹੈ। ਇਕ ਹੋਰ ਪੰਜਾਬ ਪਬਲਿਕ ਸਰਵਿਸ ਕਮਿਸ਼ਨ ਜਿਹੀ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਸੰਸਥਾ ਦਾ ਮੈਂਬਰ ਰਹਿ ਚੁਕਾ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਹੀ ਇਕ ਹੋਰ ਖਾੜਕੂ ਨੂੰ ਕਾਂਗਰਸ ਵੱਲੋਂ ਪਿਛਲੇ ਕਈ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਟਿਕਟ ਦਿਤੀ ਜਾਂਦੀ ਰਹੀ ਤੇ ਅਖੀਰ ਉਹ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਵਿਧਾਇਕ ਵਜੋਂ ਆਪਣੇ ਹਲਕੇ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸਵਾਲ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਖਾਲਿਸਤਾਨ ਲਹਿਰ ਦੇ ਕਾਰਕੁਨਾਂ ਲਈ ਹਿੱਸਾ ਦਾ ਰਾਹ ਤਿਆਗਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਜਨਤਕ ਜੀਵਨ ਦਾ ਰਾਹ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਹੈ ਤਾਂ ਫਿਰ ਟਰੂਡੋ ਦੇ ਮੰਤਰੀ ਕੈਨੇਡਾ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਮੰਗ ਦੇ ‘ਹਮਦਰਦ’ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਬਣ ਸਕਦੇ? ਉਂਜ ਵੀ, ਸਭ ਧਿਰਾਂ ਜਾਣਦੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਖਾਲਿਸਤਾਨ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਅੱਜ ਹਨੇਰੇ ਵਿਚ ਪਈ ਰੱਸੀ ਵਾਂਗ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿਚਾਰ ਨਾਲ ਜੁੜੀਆਂ ਧਿਰਾਂ ਹਰ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਆਪਣਾ ਸਿਆਸੀ ਆਧਾਰ ਬਣਾਉਣ ਵਿਚ ਅੱਜ ਤੱਕ ਨਾਕਾਮ ਰਹੀਆਂ ਹਨ, ਪਰ ਹਕੀਕਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸਿਆਸੀ ਮੁਢਾਦ ਕਾਰਨ ਸਾਰੀਆਂ ਧਿਰਾਂ ਇਸ ਰੱਸੀ ਨੂੰ ਸੱਪ ਐਲਾਨਣ ਵਿਚ ਆਪੋ-ਆਪਣੇ ਢੰਗ-ਤਰੀਕਿਆਂ ਨਾਲ ਜੁਟੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ। ਮੀਡੀਆ ਵੀ ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਂਗ ਇਸ ਅੱਗ ਵਿਚ ਆਪਣਾ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਉਣ ਲਈ ਸਦਾ ਤਿਆਰ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਅੱਜ ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ ਤਰਜੀਹਾਂ ਉਕਾ ਹੀ ਵੱਖਰੀਆਂ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲ ਕਿਸੇ ਸਿਆਸੀ ਧਿਰ ਦਾ ਬਹੁਤਾ ਧਿਆਨ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਦੇਖਦਿਆਂ ਦੇਖਦਿਆਂ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਸਮੁੱਚਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਬਦਲ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਿਆਸੀ ਆਗੂਆਂ ਦੀ ਨਾਲਾਇਕੀ ਕਾਰਨ ਇਸ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਕੁਹਜਾ ਜੁੜ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਵੇਲੇ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲੀ ਲੋੜ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਜਲੌਅ ਨੂੰ ਮੋੜ ਲਿਆਉਣ ਦੀ ਹੈ। ਜੇ ਹੁਣ ਵੀ ਇਸ ਪਾਸੇ ਕਦਮ ਨਾ ਵਧਾਏ ਗਏ, ਤਾਂ ਸੰਭਵ ਹੈ ਕਿ ਕੱਲ੍ਹ ਨੂੰ ਅੱਜ ਵਾਲਾ ਪੰਜਾਬ ਪਛਾਣਿਆ ਹੀ ਨਾ ਜਾ ਸਕੇ।

ਠਾਹ-ਸੋਟਾ

-ਚਾਚਾ ਬੋਲਿਹਾਜ਼

ਢੋਲ ਪੋਲ ਖੋਲ੍ਹ!

ਆ ਗਿਆ ਬਟੋਰਾ ਸੀ ਪੈਰ ਥੱਲੇ, ਦਸ ਸਾਲ ਚਲਾ ਲਈਆਂ ਚੰਮ ਦੀਆਂ।
ਬਿਨਾ ਲੁੱਟਣੇ ਪੁੱਟਣੇ ਕੁੱਟਣੇ ਤੋਂ, ਗੱਲਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਕੋਈ ਨਾ ਕੰਮ ਦੀਆਂ।
ਰੇਤੇ ਬਜ਼ਰੀਆਂ ਵੇਚ ਕੇ ਨਸ਼ੇ-ਪੱਤੇ, ਬਸ ਬੋਰੀਆਂ ਭਰੀਆਂ ਸੀ ‘ਦੰਮ’ ਦੀਆਂ।
ਨਾਲੇ ਵਰਤੀਆਂ ਗੋਲਕਾਂ ਸਿਆਸਤਾਂ ਲਈ, ਰੀਤਾਂ ਸੁੱਚੀਆਂ ਰੋਲੀਆਂ ਧਰਮ ਦੀਆਂ।
ਤੀਜੇ ਥਾਂ ‘ਤੇ ਵੇਟਰਾਂ ਸੁੱਟ’ਤੇ ਸੀ, ਨੇੜੇ ਹੋਣ ਲਈ ਹਉਕੇ ਹੁਣ ਭਰਨ ਲੱਗੇ।
ਭਰਿਆ ਆਪਣਾ ‘ਢੋਲ’ ਹੈ ਨਾਲ ਗੱਪਾਂ, ‘ਪੋਲ ਖੋਲ੍ਹ’ ਉਹ ਰੈਲੀਆਂ ਕਰਨ ਲੱਗੇ!

ਮਾਂ-ਬੋਲੀ, ਮਾਂ-ਬੋਲੀ ਦਿਵਸ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀ

ਬੋਲੀ ਕੇਵਲ ਸੰਚਾਰ ਦਾ ਸਾਧਨ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ, ਸਗੋਂ ਇਹ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਹੋਣੀ ਤੇ ਹੋਂਦ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਮਨੁੱਖੀ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਬੋਲੀ ਦੀ ਕਾਢ ਅਜਿਹੀ ਖੋਜ ਹੈ, ਜੋ ਇਹ ਨਾ ਹੁੰਦੀ ਤਾਂ ਅੱਜ ਮਨੁੱਖ ਨਾ ਤਾਂ ਤਰੱਕੀ ਦੀਆਂ ਬੁਲੰਦੀਆਂ ਛੋਹ ਸਕਦਾ ਸੀ, ਨਾ ਪਸ਼ੂ ਜਗਤ ਨਾਲੋਂ ਆਪਣੇ-ਆਪ ਨੂੰ ਨਿਖੇੜ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਮਨੁੱਖ ਖੁਸ਼ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਚਾਂਗਰਾਂ ਆਪਣੀ ਬੋਲੀ ਵਿਚ ਹੀ ਮਾਰਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਉਸ ਨੇ ਕੋਈ ਫ਼ਤਹਿ ਹਾਸਲ ਕੀਤੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਕੁਕਾਂ ਵੀ ਆਪਣੀ ਬੋਲੀ ਵਿਚ ਹੀ ਵੱਜਦੀਆਂ ਹਨ ਤੇ ਦੁੱਖ ਵੇਲੇ ਆਹਾਂ ਵੀ ਆਪਣੀ ਬੋਲੀ ਵਿਚ ਹੀ

ਪਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ ਢੀਂਗਰਾ
ਫੋਨ: 91-94173-58120

ਨਿਕਲਦੀਆਂ ਹਨ ਤੇ ਦੁੱਖ ਨਿਵਾਰਨ ਲਈ ਅਰਦਾਸਾਂ ਵੀ ਦਾਤੇ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਬੋਲੀ ਵਿਚ ਹੀ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪਸ਼ੂ ਪੰਛੀਆਂ ਕੋਲ ਵੀ ਬੋਲੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ, ਪਰ ਉਹ ਬੜੀਆਂ ਸੀਮਤ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸੇ ਕਰ ਕੇ ਮਨੁੱਖਾਂ ਨੇ ਜਦੋਂ ਕਲਪਨਾ ਰਾਹੀਂ ਪਸ਼ੂ, ਪੰਛੀਆਂ ਦੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਸਿਰਜੀਆਂ ਤਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਪਸ਼ੂ ਪੰਛੀਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਆਪਣੀ ਬੋਲੀ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਤੇ ਕਥਾਵਾਂ ਵਿਚ ਪਸ਼ੂ, ਪੰਛੀ ਮਨੁੱਖਾਂ ਵਾਂਗ ਗੱਲਾਂ ਕਰਨ ਲਗ ਪਏ।

ਮਾਂ ਬੋਲੀ ਦੀ ਸਿਫ਼ਤ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਸੇ ਵਿਦਵਾਨ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ: ਮਾਂ ਬੋਲੀ ਆਪਣੇ ਮਹਿਬੂਬਾਂ ਲਈ ਸ਼ਕਤੀ ਅਤੇ ਪਿਆਰ ਦਾ ਅਮੁੱਕ ਖਜ਼ਾਨਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਔਖ-ਸੋਖ ਵੇਲੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਖੜੋਣ ਵਾਲਾ ਸੁਹਿਰਦ ਅਤੇ ਪੱਕੀ ਸਾਥਣ। ਮਾਂ ਬੋਲੀ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਬੋਲਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਜੀਵਨ ਦੇ ਡੂੰਘੇ ਪਾਣੀਆਂ ਵਿਚ ਅਡੋਲ ਅਤੇ ਸ਼ਾਂਤ ਰੱਖਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਸ਼ਕਤੀ ਓਨੀ ਹੀ ਪੱਕੀ ਹੁੰਦੀ ਤੇ ਵਧਦੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਿੰਨਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਆਪਸੀ ਪਿਆਰ ਵਧਦਾ ਫੁਲਦਾ ਹੈ।

ਸ਼ਾਇਰ ਅਮਰਜੀਤ ਚੰਦਨ ਉਘੇ ਲਿਖਾਰੀ ਮਜ਼ਹਰ ਤਿਰਮਜ਼ੀ ਦੀ ਪੁਸਤਕ ਦੇ ਮੁੱਖ ਬੰਦ ਵਿਚ ਜੌਹਨ ਬਰਜਰ ਦੀ ਟੂਕ ਦੇ ਕੇ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਬੋਲੀ ਸਾਡੀ ਗੱਲ ਸੁਣਦੀ ਹੈ। ਬੋਲੀ ਖਾਮੋਸ਼ੀ ਤੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਰੱਬ ਤੋਂ ਵਧ ਕੇ ਸਾਡੇ ਨਜ਼ਦੀਕ ਹੁੰਦੀ ਏ, ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਮੇਰਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਲਿਖਿਆਰ ਨਾਲ ਬੋਲੀ ਜਾਂ ਬੋਲੀ ਨਾਲ ਲਿਖਿਆਰ ਗੱਲਾਂ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਜਾਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਤਾਂ ਉਹਦੀ ਹਾਲਤ ਤਰਸਯੋਗ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਸ਼ਾਇਦ ਇਹੀ ਕਾਰਨ ਸੀ ਕਿ ਸਾਡੇ ਵੱਡੇ ਵਡੇਰੇ ਬਾਬਾ ਫ਼ਰੀਦ ਨੇ ਮਾਂ ਬੋਲੀ ਦੀ ਗੱਲ ਸੁਣ ਲਈ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮਾਂ ਬੋਲੀ ਵਿਚ ਰੱਬ ਨਾਲ, ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਜਿਹੜੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਉਹ ਆਦਿ ਜੁਗਾਦੀ ਹਨ। ਅੱਠ ਸੌ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਲੋਕ ਉਸ ਬੋਲੀ ਨਾਲ ਸਰਸਾਰ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ। ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਤੇਜਾ ਸਿੰਘ ਵਰਗੇ ਵਿਦਵਾਨ ਜੋ ਜਿੰਨੇ ਪੰਜਾਬੀ ਦੇ ਮਾਹਰ ਸਨ, ਓਨੇ ਹੀ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਦੇ ਵੀ ਸਨ। ਉਹ ਪੰਜਾਬੀ ਮਾਂ ਬੋਲੀ ਦੀ ਸਲਾਹੁਤਾ ਕਰਦਿਆਂ ਲਿਖਦੇ ਹਨ: ਹਰ ਬੋਲੀ ਦੀ ਆਪਣੀ ਆਤਮਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਆਪੋ ਆਪਣੀ ਤਬੀਅਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਆਤਮਾ ਦੇ ਅਨੁਕੂਲ ਉਸ ਦੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਵਿਚੋਂ ਉਸ ਦਾ ਸਰੀਰ ਉਸਰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਆਤਮਾ ਤੇ ਤਬੀਅਤ ਉਸ ਕੌਮ ਦੇ ਆਚਰਨ ਦੇ ਅਨੁਕੂਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਪੰਜਾਬੀ ਬੋਲੀ ਨੂੰ ਰਾਜ ਦਰਬਾਰ ਦਾ ਮਾਣ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ। ਇਹ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਵਿਹੜਿਆਂ ਵਿਚ, ਪੈਲੀਆਂ ਤੇ ਖੇਤਾਂ ਵਿਚ, ਪਹਾੜਾਂ ਤੇ ਮੈਦਾਨਾਂ ਵਿਚ ਖੇਡੀ ਤੇ ਪਲੀ। ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਨੇ ਦਰਬਾਰੀ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਅੜਕ-ਮੜਕ ਨਹੀਂ ਸਿੱਖੀ। ਇਹ ਆਮ ਪੰਜਾਬੀ ਲੋਕਾਂ ਵਾਂਗ ਸਾਦ-ਮੁਰਾਦੀ ਹੀ ਰਹੀ। ਇਸ ਵਿਚ ਨਾ ਪੰਡਤਾਂ ਵਾਲੀ ਪੰਡਤਾਈ ਹੈ ਤੇ ਨਾ ਸ਼ੁਕੀਨ ਬੇ-ਮੁਹਾਰੇ ਲੋਕਾਂ ਵਾਲੇ ਹਾਵ-ਭਾਵ ਆਏ ਹਨ।

ਏਨੀ ਸਿਫ਼ਤੀ ਬੋਲੀ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਅੱਜ ਪੰਜਾਬੀ ਜ਼ਬਾਨ ‘ਤੇ ਅਨੇਕਾਂ ਖਤਰੇ ਮੰਡਰਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਭਾਸ਼ਾ ਐਕਟ ਭਾਵੇਂ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੀ ਬਿਹਤਰੀ ਲਈ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਪਰ ਇਸ ਨੂੰ ਅਮਲੀ ਰੂਪ ਵਿਚ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਦਾ ਸਿੱਟਾ ਇਹ ਨਿਕਲਿਆ ਕਿ ਪੰਜਾਬੀ ਪ੍ਰਤੀ ਵਰਤੀ ਗਈ ਲਾਪ੍ਰਵਾਹੀ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਖਿੱਤੇ ਵਿਚ ਬੇਗ਼ਾਨੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਵੀ

ਬੱਚੇ ਕੋਲੋਂ ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਵੇਲੇ ਉਸ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਖੋਹਣਾ ਘੋਰ ਅਤਿਆਚਾਰ ਅਤੇ ਬੇ-ਇਨਸਾਫ਼ੀ ਹੈ। ਦੁਨੀਆ ਭਰ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨਾਂ, ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਗਿਆਨੀਆਂ, ਸਿੱਖਿਆ ਮਾਹਿਰਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਤਜਰਬਿਆਂ ਤੋਂ ਇਹ ਗੱਲ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਕਰਵਾ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਅਜਿਹਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਉਹ ਬੱਚਾ ਆਪਣੀ ਲਿਆਕਤ ਅਤੇ ਚੌਜ-ਆਚਾਰਾਂ ਵਿਚ ਪਛੜ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕੁਦਰਤੀ ਤੌਰ ‘ਤੇ ਮਾਂ ਬੋਲੀ ਰਾਹੀਂ ਉਸ ਦੀ ਬੁੱਧੀ ਦਾ ਜੋ ਵਿਕਾਸ ਹੋਣਾ ਹੈ, ਉਹ ਰੁਕ ਜਾਂਦਾ ਹੈ; ਪਰ ਸਦਕੇ ਜਾਈਏ ਕਾਲੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਤੇ ਗ਼ੁਲਾਮ ਮਾਨਸਿਕਤਾ ਦੇ ਜਿਸ ਨੇ ਪੰਜਾਬੀ ਬੱਚਿਆਂ ਨਾਲ ਵੱਡਾ ਵੈਰ ਕਮਾਇਆ ਹੈ। ਇਹ ਉਹ ਲੋਕ ਹਨ ਜਿਹੜੇ ਇਕ ਪਾਸੇ ਪੰਜਾਬੀ ਦਾ ਹਿੱਤ ਪਾਲਣ ਦੀ ਡਰਾਮਾ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਸਾਡੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਨਰਸਰੀ ਸਕੂਲਾਂ ਤੋਂ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਬਣਾਉਣ ‘ਤੇ ਤੁਲੇ ਹੋਏ ਹਨ।

ਅੱਜ ਦੇ ਯੁੱਗ ਵਿਚ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਭਾਸ਼ਾ ਹੈ। ਕੌਣ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਨਾ ਪੜ੍ਹਾਓ, ਪਰ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸਿੱਖਣ ਲਈ ਬੁੱਧੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਉਸ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ ਸਿੱਖਿਅਤ ਅਤੇ ਨਵੀਆਂ ਤਕਨੀਕਾਂ ਨਾਲ ਲੈਸ ਅਧਿਆਪਕ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਕਿੱਥੇ ਹਨ। ਜਿਹੜੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਪੜ੍ਹਾ ਰਹੇ ਹਨ, ਜੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਟੈਸਟ ਲੈ ਲਏ ਜਾਣ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਫੇਲ੍ਹ ਹੋ ਜਾਣਗੇ। ਹੁਣ ਸਿੱਖਿਆ ਨੀਤੀ ਰਾਹੀਂ ਨਵਾਂ ਪ੍ਰਯੋਗ ਕੀਤਾ, ਅਖੇ, ਜਿਸ ਸਕੂਲ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ ਦਾ ਅਧਿਆਪਕ ਹੈ, ਉਥੇ ਹਿੰਦੀ ਦਾ ਅਧਿਆਪਕ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ।

ਜਿਥੇ ਹਿੰਦੀ ਦਾ ਅਧਿਆਪਕ ਹੈ, ਉਥੇ ਪੰਜਾਬੀ ਦਾ ਅਧਿਆਪਕ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਨੀਤੀ ਘਾਤਿਆਂ ਦੀ ਅਜੀਬੋ ਗਰੀਬ ਸੋਚ ਹੈ। ਜੇ ਉਹ ਮੁੱਢਲੀਆਂ ਜਮਾਤਾਂ ਮਾਂ ਬੋਲੀ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਾਉਣ ਤੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਨੂੰ ਪੰਜਵੀਂ ਜਾਂ ਛੇਵੀਂ ਤੋਂ ਇਕ ਵਿਸ਼ੇ ਵਾਂਗ ਮਜ਼ਬੂਤੀ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਾਉਣ ਤਾਂ ਬੱਚਿਆਂ ਦਾ ਭਲਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਵੇਂ ਹੀ ਹਿੰਦੀ ਵੀ ਪੜ੍ਹਾਉਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਇਹ ਚੌਥੀ ਜਮਾਤ ਤੋਂ ਪੜ੍ਹਾਈ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਇੰਜ ਕਰਨ ਨਾਲ ਜਿਥੇ ਬੱਚੇ ਦੀ ਮਾਤ ਭਾਸ਼ਾ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਮਜ਼ਬੂਤ ਹੋਵੇਗੀ ਉਥੇ ਉਸ ਦੀ ਬੁੱਧੀ ਵੀ ਵਿਕਸਤ ਹੋਵੇਗੀ ਤੇ ਅੱਗੇ ਜਾ ਕੇ ਦੁਨੀਆਂ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਸਿੱਖਣ ਵਿਚ ਉਸ ਦੀ ਸਹਾਇਕ ਸਿੱਧ ਹੋਵੇਗੀ।

ਅਜਿਹੀ ਸਥਿਤੀ ਬਾਰੇ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਦੱਸਦੀ ਹੈ ਕਿ ਬੋਲੀ ਦੀ ਸਿਖਲਾਈ, ਭਾਸ਼ਾਈ ਵਿਕਾਸ ਅਤੇ ਦੋ ਭਾਸ਼ਾਵਾਦ ਦੇ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿਚ ਹੋਈ ਖੋਜ ਅਨੁਸਾਰ ਜਿਸ ਬੱਚੇ ਤੋਂ ਉਸ ਦੀ ਮਾਂ ਬੋਲੀ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਦਾ ਮੌਕਾ ਖੋਹ ਲਿਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਜਿਸ ਨੂੰ ਸਕੂਲ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਲਈ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਬੋਲੀ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪਿਆ ਜਾਂ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਉਤੇ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਦਿਮਾਗੀ ਅਤੇ ਜਜ਼ਬਾਤੀ ਦਬਾਅ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਬੱਚੇ ਦਾ ਸੌਖ ਨਾਲ ਆਪਣੀ ਬੋਲੀ ਭਾਵ ਮਾਂ ਬੋਲੀ ਵਿਚ ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਨਾਲ ਨਾ ਕੇਵਲ ਦਿਮਾਗੀ ਅਤੇ ਜਜ਼ਬਾਤੀ ਵਿਕਾਸ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਸਗੋਂ ਉਸ ਦਾ ਸਰਬਪੱਖੀ ਵਿਕਾਸ ਵੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਮਾਂ ਬੋਲੀ ਦੀ ਉਸਤਤ ਕਰਦਿਆਂ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਅਵਾਰ ਭਾਸ਼ਾ ਦਾ ਲੇਖਕ ਰਸੂਲ ਹਮਜ਼ਾਤੋਵ ‘ਮੇਰਾ ਦਾਗ਼ਿਸਤਾਨ’ ਵਿਚ ਲਿਖਦਾ ਹੈ: ਦੂਜਿਆਂ ਨੂੰ ਇਹ

ਕਹਿਣ ਦਿਓ ਕਿ ਸਾਡੀ ਨਿੱਕੀ ਜਿਹੀ ਕੌਮ ਦੀ ਬੋਲੀ ਗ਼ਰੀਬ ਹੈ, ਪਰ ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਬੋਲੀ ਵਿਚ ਜੋ ਚਾਹਾਂ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹਾਂ ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰ ਤੇ ਭਾਵ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਸੇ ਦੂਜੀ ਬੋਲੀ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ। ਮੇਰੇ ਲਈ ਕੌਮਾਂ ਦੀਆਂ ਬੋਲੀਆਂ ਆਕਾਸ਼ ਵਿਚਲੇ ਸਿਤਾਰਿਆਂ ਵਾਂਗ ਹਨ। ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦਾ ਕਿ ਸਾਰੇ ਸਿਤਾਰੇ, ਵੱਡੇ ਸਾਰੇ ਸਿਤਾਰੇ ਵਿਚ ਮਿਲ ਕੇ ਇਕ ਹੋ ਜਾਣ ਜਿਸ ਨੇ ਅੱਧਾ ਆਸਮਾਨ ਘੇਰਿਆ ਹੋਵੇ। ਇਸ ਕੰਮ ਲਈ ਸੂਰਜ ਹੈ, ਪਰ ਆਸਮਾਨ ਵਿਚ ਸਿਤਾਰੇ ਵੀ ਚਮਕਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਹਰ ਕੌਮ ਨੂੰ ਆਪੋ-ਆਪਣਾ ਸਿਤਾਰਾ ਰੱਖਣ ਦਿਓ।

ਦੁਨੀਆ ਭਰ ਦੇ ਬਾਲ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨੀਆਂ ਨੂੰ ਸਮਝ ਆ ਗਈ, ਪਰ ਸਾਡੇ ਰਹਿਬਰਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਆਈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿਚ ਮਾਂ ਬੋਲੀ ਦੇ ਬੋਲਣ ‘ਤੇ ਜੁਰਮਾਨੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਬੱਪਤ ਮਾਰੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਮਾਂ ਬੋਲੀ ਨਾਲ ਗ਼ੁਲਾਮਾਂ ਵਾਲਾ ਵਿਹਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ, ਜਦੋਂ ਬੱਚਾ ਘਰ ਵਿਚ, ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ ਬੋਲੇਗਾ ਤਾਂ ਸਕੂਲ ਵਤਦਿਆਂ ਕੀ ਉਸ ਦੇ ਦਿਮਾਗ ਵਿਚ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਾਲੀ ਮਸ਼ੀਨ ਫਿੱਟ ਹੋ ਜਾਏਗੀ। ਜਿਹੜੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਦਾ ਗ਼ੁਲਾਮ ਬਣਾਇਆ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਪਣੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਬਣੇ ਬੁਲੱਕ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿਚ ਦਰਜ ਹੈ: ‘ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਬੱਚਾ ਘਰ ਤੋਂ ਸਕੂਲ ਜਾਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਤੋਂ ਇਹ ਆਸ ਨਹੀਂ ਰੱਖਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਕਿ ਉਹ ਘਰ ਦਾ ਸਭਿਆਚਾਰ ਤੇ ਬੋਲੀ ਛੱਡ ਦੇਵੇ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਿਹਾਰ ਕਰੇ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸਕੂਲ ਅਤੇ ਘਰ ਬਿਲਕੁਲ ਦੋ ਵੱਖਰੇ ਅਤੇ ਅਲੱਗ ਸਭਿਆਚਾਰਾਂ ਤੇ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਜਿਹੜੇ ਇਕ-ਦੂਜੇ ਤੋਂ ਪੱਕੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੱਖ ਰੱਖਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਸਕੂਲੀ ਪਾਠਕ੍ਰਮ ਵਿਚ ਬੱਚੇ ਦੇ ਸਕੂਲ ਤੋਂ ਬਾਹਰਲੇ ਜੀਵਨ ਦੇ ਕਈ ਅਨਸਰਾਂ ਦਾ ਝਲਕਾਰਾ ਮਿਲਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।’

ਅਸਲ ਵਿਚ ਭਾਸ਼ਾ, ਸਭਿਆਚਾਰ, ਆਲਾ-ਦੁਆਲਾ, ਸ਼ਨਾਖਤ, ਗਿਆਨ ਤੇ ਤਜਰਬਾ ਇਕ ਦੂਜੇ ਨਾਲ ਇੰਨੀ ਸੂਖਮਤਾ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਖੰਡ ਖੰਡ ਕਰਨਾ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਨਾਲ ਹੀ ਕੋਈ ਸ਼ਖ਼ਸੀਅਤ ਉਸਰਦੀ ਹੈ ਜੋ ਅੱਗੇ ਜਾ ਕੇ ਆਪਣੀ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਹੋਂਦ ਸਥਾਪਤ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਕਿ ਦੋ ਭਾਸ਼ੀ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਦੀ ਸ਼ਨਾਖਤ ਅਤੇ ਸਭਿਆਚਾਰ ਨੂੰ ਇਕੱਲੀ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਰਾਹੀਂ ਅੱਗੇ ਵਧਾਇਆ ਜਾਂ ਪ੍ਰਫੁੱਲਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਖਾਸ ਕਰ ਕੇ ਕਿਸੇ ਬੱਚੇ ਦੀ ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇ ਮੁੱਢਲੇ ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ।

ਅਜਿਹੀ ਸਥਿਤੀ ਬਾਰੇ ਵਿਦ ਐਡਵਰਡਜ਼ ਦਾ ਕਥਨ ਬੜਾ ਵਜ਼ਨਦਾਰ ਹੈ: ਜ਼ਬਾਨ ਅਤੇ ਸ਼ਨਾਖਤ ਇਕ ਦੂਜੇ ਨਾਲ ਏਨੀਆਂ ਡੂੰਘੀਆਂ ਜੁੜੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ ਕਿ ਸਾਡੇ ਬੋਲਣ ਵੰਗ ‘ਤੇ ਕੋਈ ਵੀ ਹਮਲਾ ਸਾਡੀਆਂ ਕਦਰਾਂ-ਕੀਮਤਾਂ ਅਤੇ ਸਾਡੀ ਨੇਕ ਨੀਅਤ ‘ਤੇ ਹਮਲਾ ਸਮਝਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜੇ ਸਕੂਲ ਵਿਚ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਜ਼ਬਾਨ ਦਾ ਬਿਲਕੁਲ ਘੱਟ ਮੁੱਲ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਤਾਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਬੱਚੇ ਚੁੱਪ-ਗੜ੍ਹਪ ਹੋ ਜਾਣ ਜਾਂ ਹੁਕਮ-ਅਦੂਲੀ ਕਰਨ ਲੱਗ ਜਾਣ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਾਂ ਬੋਲੀ ਦੀ ਕਦਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਗੱਲ ਜਾਹਰ ਕਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਦੇਵੇਗੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਦਰ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਕਬੂਲੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਆਓ, ਪੰਜਾਬੀਓ! ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਮਾਤ ਭਾਸ਼ਾ ਦਿਵਸ ‘ਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਦਾ ਕੋਈ ਗੀਤ ਗਾਈਏ। ਇਹ ਸਾਡੇ ਦੁੱਖਾਂ-ਸੁੱਖਾਂ ਦੀ ਹਮਰਾਹ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਮੂੰਹ ਮੋੜਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਕਿਤੇ ਢੋਈ ਨਹੀਂ ਮਿਲਣੀ। ਜਿਹੜੀਆਂ ਮਾਵਾਂ ਪਰਾਈ ਬੋਲੀ ਵਿਚ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਲੋਰੀਆਂ ਦੇਣਗੀਆਂ ਨਾ ਉਹ ਸੱਚੀਆਂ ਮਾਵਾਂ ਅਖਵਾਣਗੀਆਂ ਨਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬੱਚੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੋਵਣਗੇ। ਅਵੇਸਲੋਪਨ ਵਿਚ ਬਬੇਰਾ ਸਮਾਂ ਬੀਤ ਗਿਐ, ਦਰਿਆ ਸੁੱਕ ਚਲੇ ਨੇ, ਦੁੱਧ ਪੁੱਤ ਫਿਟ ਚੁੱਕੇ ਨੇ। ਹਵਾਵਾਂ, ਸਿੱਟੀ, ਰੁੱਖ, ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਫਲ, ਪਾਣੀ ਸਭ ਜ਼ਹਿਰੀਲੇ ਹੋ ਗਏ ਨੇ ਇਹ ਤਾਂ ਹੀ ਬਚਣਗੇ ਜੇ ਮਾਂ ਬੋਲੀ ਦੀ ਕਦਰ ਕਰਾਂਗੇ।

ਘੁਟਾਲਾ ਜਗਤ ਦੇ ਅੰਬਰ ਦਾ ਨਵਾਂ ਤਾਰਾ ਨੀਰਵ ਮੋਦੀ

ਮੁਲਕ ਦੇ ਆਵਾਮ ਦੀ ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ-ਚਿਦੰਬਰਮ-ਸੋਨੀਆ ਗਾਂਧੀ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠਲੇ ਮਹਾਂ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰੀ ਰਾਜ ਨੂੰ ਗਲੋਂ ਲਾਉਣ ਦੀ ਬੇਤਹਾਸ਼ਾ ਤਾਂਘ ਦਾ ਫਾਇਦਾ ਉਠਾ ਕੇ ਸੱਤਾ ਉਪਰ ਕਾਬਜ ਹੋਣ ਲਈ ਵੋਟਰਾਂ ਨੂੰ ਭਰਮਾਉਣ ਖਾਤਰ ਨਰੋਂਦਰ ਮੋਦੀ ਨੇ ਇਹ ਚੋਣ ਜੁਮਲਾ ਪ੍ਰਚਾਰਿਆ ਸੀ- “ਨਾ ਖਾਉਗਾ, ਨਾ ਖਾਨੇ ਦੁੱਗਾ”। ਮੁਲਕ ਨੂੰ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਮੁਕਤ ਕਰਨ ਅਤੇ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਜਮਾਂ ਕੀਤਾ ਕਾਲਾ ਧਨ ਵਾਪਸ ਲਿਆ ਕੇ ਹਰ ਭਾਰਤੀ ਦੇ ਬੈਂਕ ਖਾਤੇ ਵਿਚ ਪੰਦਰਾਂ ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਜਮਾਂ ਕਰਾਉਣ ਦੀ ਧੁਆਂਧਾਰ ਬਿਆਨਬਾਜ਼ੀ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਇਸ ਦੇ ਪਰਦੇ ਹੇਠ ਕਾਲੇ ਧੰਦੇ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਹੋਰ ਖੁੱਲ੍ਹ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਬੈਂਕਾਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਵਿਤੀ ਢਾਂਚੇ ਨੂੰ ਚੂਨਾ ਲਾ ਕੇ ਮੁਲਕ ਦੀ ਦੌਲਤ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ

ਥੂਟਾ ਸਿੰਘ

ਫੋਨ: +91-94634-74342

ਵਿਚ ਮਹਿਫੂਜ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਰਫਤਾਰ ਹੋਰ ਤੇਜ਼ ਹੋ ਗਈ। ਮੋਦੀ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ‘ਮੇਕ ਇਨ ਇੰਡੀਆ’ ਨਾਅਰੇ ਦਾ ਅਸਲ ਭਾਵ ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਸਮਝ ਆਉਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ ਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਵੱਡੇ ਸਰਮਾਏਦਾਰ ਕਾਰੋਬਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਸੰਦੇਸ਼ ਹੈ ਕਿ ਇਥੇ ਮਹਾਂ ਘੁਟਾਲੇ ਕਰ ਕੇ ਆਪਣੀ ਦੌਲਤ ਨੂੰ ਜ਼ਰਬਾਂ ਦਿਓ ਅਤੇ ਫਿਰ ਵਿਦੇਸ਼ ਭੱਜ ਜਾਓ!

ਲਲਿਤ ਮੋਦੀ ਅਤੇ ਵਿਜੇ ਮਾਲਿਆ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਘੁਟਾਲਾ ਜਗਤ ਦੇ ਅੰਬਰ ਵਿਚ ਚਮਕਿਆ ਨਵਾਂ ਸਿਤਾਰਾ ਨੀਰਵ ਮੋਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਘੁਟਾਲੇ ਅੱਗੇ ਪਹਿਲੇ ਘੁਟਾਲਿਆਂ ਦਾ ਜਲੌਅ ਫਿੱਕਾ ਪੈ ਗਿਆ ਹੈ। ਹੀਰਿਆਂ ਦਾ ਇਹ ਵੱਡਾ ਕਾਰੋਬਾਰੀ ਪੰਜਾਬ ਨੈਸ਼ਨਲ ਬੈਂਕ ਨਾਲ 11400 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ (ਖ਼ਬਰ ਏਜੰਸੀਆਂ ਅਨੁਸਾਰ ਇਹ ਘੁਟਾਲਾ 17000 ਕਰੋੜ ਤੋਂ ਵੱਧ ਹੈ) ਦੀ ਠੱਗੀ ਮਾਰ ਕੇ ਪਰਿਵਾਰ ਸਮੇਤ ਵਿਦੇਸ਼ ਚਲਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਨੀਰਵ ਦਾ ਭਰਾ ਨਿਸ਼ਾਲ, ਮੁਕੇਸ਼-ਅਨਿਲ ਅੰਬਾਨੀ ਦੀ ਭਾਣਜੀ ਇਸ਼ਤਾ ਨੂੰ ਵਿਆਹਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਦਾ ਮੋਦੀ ਸਰਕਾਰ ਵਿਚ ਪੂਰਾ ਦਬ-ਦਬਾਅ ਹੈ। ਨੀਰਵ ਦਾ ਕਾਰੋਬਾਰ 26 ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਸਹਾਇਕ ਕੰਪਨੀਆਂ ਜ਼ਰੀਏ ਅਮਰੀਕਾ, ਇੰਗਲੈਂਡ ਤੇ ਫਰਾਂਸ ਸਮੇਤ ਕਈ ਯੂਰਪੀ ਮੁਲਕਾਂ, ਰੂਸ, ਚੀਨ, ਸਿੰਘਾਪੁਰ, ਹਾਂਗਕਾਂਗ ਸਮੇਤ ਦੁਨੀਆ ਭਰ ਵਿਚ ਫੈਲਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਗਹਿਣਿਆਂ ਦੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮੁਲਕਾਂ 'ਚ 14 ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਵਿਕਰੀ ਕੇਂਦਰ ਹਨ। ਨਿਊ ਯਾਰਕ ਵਾਲੇ ਸ਼ੋਅਰੂਮ ਦੇ ਮਹੂਰਤ ਮੌਕੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਟਰੰਪ ਵੀ ਹਾਜ਼ਰ ਸੀ।

ਨੀਰਵ ਮੋਦੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਾਨਪੁਰ ਦੀ ਰੋਟੋਮੈਕ ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਮਾਲਕ ਵੱਲੋਂ ਬੈਂਕਾਂ ਦੇ 3695 ਕਰੋੜ ਡਕਾਰਨ ਦਾ ਪਰਦਾਫਾਸ਼ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਤਾਂ ਮਹਿਜ਼ ਮਹਾਂ ਠੱਗੀ ਦੀ ਉਹ ਕੰਨੀ ਹੈ ਜੋ ਨੰਗੀ ਹੋ ਗਈ, ਹੋਰ ਘੁਟਾਲਿਆਂ ਵਾਂਗ ਨੀਰਵ ਮੋਦੀ ਦੇ ਘੁਟਾਲੇ ਦੀ ਅਸਲ ਤਸਵੀਰ ਸ਼ਾਇਦ ਹੀ ਕਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਵੇ। ਇਹ ਪੰਜਾਬ ਨੈਸ਼ਨਲ ਬੈਂਕ ਦੇ ਵਿਤੀ ਸਾਲ 2017 ਦੀ ਕੁਲ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਦਾ ਤਕਰੀਬਨ ਤੀਜਾ ਹਿੱਸਾ ਹੈ ਜੋ 38096 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਸੀ। ਹੁਣ ਤਕ ਜੋ ਸਾਹਮਣੇ ਆ ਚੁੱਕਾ ਹੈ, ਉਸ ਮੁਤਾਬਕ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋ ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਸਰਕਾਰੀ ਬੈਂਕਾਂ ਨਾਲ ਇਹ ਦੂਜੀ ਵੱਡੀ ਮਹਾਂ ਠੱਗੀ ਹੈ ਜੋ ਸਾਹਮਣੇ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। 2015 ਵਿਚ ਭੇਤ ਖੁੱਲ੍ਹਿਆ ਸੀ ਕਿ ਇਰਾਨ ਨੂੰ ਜਾਅਲੀ ਬਰਾਮਦ ਦੇ ਨਾਂ ਹੇਠ ਸਰਕਾਰੀ ਮਾਲਕੀ ਵਾਲੀ ਯੂਕੋ ਬੈਂਕ ਤੋਂ ਜੋ ਬਰਾਮਦ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰਵਾਏ ਗਏ, ਉਹ 20000 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਤੋਂ ਵੱਧ ਬਣਦੇ ਸਨ।

ਇਹ ਇਕ ਕਾਰੋਬਾਰੀ ਵਲੋਂ ਬੈਂਕ ਦੇ ਚੰਦ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਮਾਰੀ ਠੱਗੀ ਨਹੀਂ, ਬਲਕਿ ਸੱਤਾਧਾਰੀ ਗੁੱਟ ਦੀ ਮਿਲੀਭੁਗਤ ਨਾਲ ਮੁਲਕ ਦੇ ਸਰਕਾਰੀ ਵਸੀਲਿਆਂ ਦੀ ਯੋਜਨਾਬੱਧ ਲੁੱਟ ਹੈ। ਕਾਲੇ ਧਨ ਦਾ ਮੁੱਖ ਸਰੋਤ ਸਰਕਾਰਾਂ ਦੀ ਰਾਜਕੀ ਪੁਸ਼ਤਪਨਾਹੀ ਹੇਠ ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਘਰਾਣਿਆਂ ਤੇ ਹੋਰ ਵੱਡੇ ਲੋਕਾਂ ਵਲੋਂ ਇਹੀ ਲੁੱਟਮਾਰ ਹੈ। ਸਰਕਾਰੀ ਮਸ਼ੀਨਰੀ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹਰਕਤ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਦੁਹਾਈ ਪਾਉਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਇਹ ਮਹਾਂ ਠੱਗ ਆਪਣੇ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਅੰਡਿਆਂ ਵਿਚ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਹਿਫੂਜ਼ ਪਹੁੰਚ ਚੁੱਕੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਨੀਰਵ ਮੋਦੀ ਦੇ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਧੌਖਾਧੜੀ ਦੀ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. 31 ਜਨਵਰੀ ਨੂੰ ਦਰਜ ਹੋਈ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਠੀਕ ਇਕ ਹਫ਼ਤਾ ਪਹਿਲਾਂ ਉਹ ਸਵਿਟਜ਼ਰਲੈਂਡ ਦੇ ਸ਼ਹਿਰ ਡਾਵੋਸ ਵਿਖੇ ਹੋਏ ਆਲਮੀ ਆਰਥਕ ਮੰਚ ਦੇ ਸਿਖਰ ਸੰਮੇਲਨ (23

ਤੋਂ 26 ਜਨਵਰੀ) ਵਿਚ ਨਰੋਂਦਰ ਮੋਦੀ ਨਾਲ ਬਿਰਾਜਮਾਨ ਸੀ। ਨੀਰਵ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਕਾਰੋਬਾਰੀ ਭਾਈਵਾਲਾਂ ਦੀ ਤਲਾਸ਼ ਦਾ ਨੋਟਿਸ 4 ਫਰਵਰੀ ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਲੇਕਿਨ ਉਹ ਸਾਰੇ ਤਾਂ ਇਸ ਤੋਂ ਇਕ ਮਹੀਨਾ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ, ਇਕ ਤੋਂ ਛੇ ਫਰਵਰੀ ਤਕ ਹਵਾਈ ਜਹਾਜ਼ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਇਥੋਂ ਪੱਤਰੇ ਵਾਚ ਗਏ ਸਨ ਅਤੇ ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਸ਼ਾਹੀ ਹੋਟਲਾਂ ਵਿਚ ਅੱਯਾਸੀ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਸੱਪ ਦੇ ਲੰਘ ਜਾਣ ‘ਤੇ ਲਕੀਰ ਕੁੱਟਣਾ ਇਸੇ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਜੋ ਹੁਣ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਾਸਪੋਰਟ ਰੱਦ ਕਰਨ ਅਤੇ ਜਾਂਚ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਦੇ ਨੋਟਿਸ ਜਾਰੀ ਕਰ ਕੇ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ. ਅਤੇ ਐਨਫੋਰਸਮੈਂਟ ਡਾਇਰੈਕਟੋਰੇਟ ਵਰਗੀਆਂ ਸਰਕਾਰੀ ਏਜੰਸੀਆਂ ਵਲੋਂ ਛਾਣਬੀਣ ਲਈ ਛਾਪੇ ਮਾਰ ਕੇ ਅਤੇ ਦੋ-ਚਾਰ ਬੈਂਕ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀਆਂ ਕਰ ਕੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਉਹ ਇਸ ਮਹਾਂ ਠੱਗੀ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਮੁਜਰਿਮਾਂ ਨੂੰ ਜੇਲ੍ਹ ਭਿਜਵਾ ਕੇ ਹੀ ਦਮ ਲੈਣਗੀਆਂ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਏਜੰਸੀਆਂ ਦੇ ਉਪਰੋਂ ਲੈ ਕੇ ਹੇਠਾਂ ਤਕ ਸਾਰੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨਾ ਕੇਵਲ ਇਹ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਣਦੇ ਹਨ ਕਿ ਕਿਸ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਤਰੀਕਿਆਂ ਨਾਲ ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਤੇ ਹੋਰ ਵੱਡੇ ਕਾਰੋਬਾਰੀ ਸਰਕਾਰੀ ਖ਼ਜ਼ਾਨਾ ਲੁੱਟਦੇ ਹਨ, ਸਗੋਂ ਉਹ ਤਾਂ ਖ਼ੁਦ ਇਸ ਨੂੰ ਅੱਜਾਮ ਦੇਣ ਵਿਚ ਸਰਗਰਮ ਭਾਈਵਾਲ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੰਮ ਮਹਿਜ਼ ਉਸ ਪਾਲਤੂ ਕੁੱਤੇ ਵਰਗਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਚੁੱਪ ਰਹਿਣ ਅਤੇ ਹਰਕਤ ਵਿਚ ਆਉਣ ਦਾ ਅਸਲ ਮਾਲਕ ਦੇ ਇਸ਼ਾਰੇ ‘ਤੇ ਚੱਲਦਾ ਹੈ।

ਮੁਲਕ ਦੇ ਮੁੱਖ ਬੈਂਕ, ਭਾਰਤੀ ਰਿਜ਼ਰਵ ਬੈਂਕ ਨੇ ਜੂਨ 2017 ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਮਾਲੀ ਸਥਿਰਤਾ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿਚ ਧਿਆਨ ਦਿਵਾਇਆ ਸੀ ਕਿ ਬੈਂਕਾਂ ਅਤੇ ਵਿਤੀ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਵਿਚ ਧੌਖਾਧੜੀ, ਵਿਤੀ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਉਭਰ ਰਹੇ ਜੋਖਮਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਹੈ। ਸਵਾਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਫਿਰ ਇਸ ਜੋਖਮ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਲਈ ਬੈਂਕ ਨੇ ਕੀ ਕਦਮ ਚੁੱਕੇ। ਆਰ.ਬੀ.ਆਈ. ਦੀ ਇਕ ਹੋਰ ਰਿਪੋਰਟ ਖ਼ੁਲਾਸਾ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਔਸਤ ਹਰ ਚਾਰ ਘੰਟੇ ਵਿਚ ਇਕ ਬੈਂਕ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਧੌਖਾਧੜੀ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਫੜਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪਹਿਲੀ ਜਨਵਰੀ 2015 ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ 31 ਮਾਰਚ 2017 ਦਰਮਿਆਨ ਸਰਕਾਰੀ ਬੈਂਕਾਂ ਵਿਚ 5200 ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਧੌਖਾਧੜੀ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿਚ ਸਜ਼ਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਇਸ ਵਿਚ ਭਾਰਤੀ ਸਟੇਟ ਬੈਂਕ ਔਵਲ ਨੰਬਰ ਸੀ। ਇਸ ਨਾਲ 2013-2016 ਦਰਮਿਆਨ ਬੈਂਕਾਂ ਨੂੰ 66000 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦਾ ਵਿਤੀ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋਇਆ। ਯਾਦ ਰਹੇ ਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਾਮਲੇ, ਮੁਕਾਬਲਤਨ ਛੋਟੇ ਪੈਮਾਨੇ ਦੀਆਂ ਹੋਰਾਫੇਰੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਛੋਟੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਹੀ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਦਾ ਇਹ ਜਾਲ ਵੱਡੇ ਮਗਰਮੱਛਾਂ ਲਈ ਨਹੀਂ।

ਖ਼ਬਰ ਏਜੰਸੀ ਰਾਇਟਰਜ਼ ਵਲੋਂ ਸੂਚਨਾ ਅਧਿਕਾਰ ਕਾਨੂੰਨ ਤਹਿਤ ਬੈਂਕਾਂ ਤੋਂ ਹਾਸਲ ਕੀਤੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਨੁਸਾਰ, ਭਾਰਤ ਦੀਆਂ ਸਰਕਾਰੀ ਕਰਜ਼ਦਾਤਾ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਅੰਦਰ ਪਿਛਲੇ ਪੰਜ ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ (ਭਾਵ 31 ਮਾਰਚ 2017 ਤਕ) “ਕਰਜ਼ਾ

ਧੌਖਾਧੜੀ” ਦੇ 8670 ਮਾਮਲੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਏ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੁਲ ਰਕਮ 61260 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਬਣਦੀ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਨੈਸ਼ਨਲ ਬੈਂਕ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਪਹਿਲੇ ਸਥਾਨ ‘ਤੇ ਸੀ ਜਿਥੇ 6562 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੀ ਧੌਖਾਧੜੀ ਦੇ 389 ਮਾਮਲੇ ਵਾਪਰੇ। ਹਰ ਬੈਂਕ ਦਾ ਹਰ ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਬਾਅਦ ਬਾਕਾਇਦਾ ਆਡਿਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਹਰ ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਬੈਂਕ ਦੀ ਲੇਖਾਜੋਖਾ ਰਿਪੋਰਟ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਫਿਰ ਵੀ ਜੇ ਸਾਲਾਨਾ ਔਕੜਿਆਂ ਵਿਚ 11400 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੀ ਮਹਾਂ ਠੱਗੀ ਲੁਕੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹ ਬੈਂਕ ਦੇ ਆਹਲਾ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ, ਆਡੀਟਰਾਂ ਅਤੇ ਉਚ ਪੱਧਰੇ ਵਿਤੀ ਨਿਗਰਾਨ ਤਾਣੇਬਾਣੇ ਦੀ ਮਿਲੀਭੁਗਤ ਨਾਲ ਹੀ ਸੰਭਵ ਹੈ। ਗੌਰਤਲਬ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਇਸ ਬੈਂਕ ਨੂੰ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ਦੇ ਤਿੰਨ ਅਵਾਰਡ ਦਿੱਤੇ ਗਏ। ਦੋ ਅਵਾਰਡ ਤਾਂ 2017 ਵਿਚ ਸੈਂਟਰਲ ਵਿਜੀਲੈਂਸ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਵਲੋਂ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਜਿਸ ਸਾਲ ਇਸ ਬੈਂਕ ਨੇ ਮੋਦੀ ਐਂਡ ਕੰਪਨੀ ਨੂੰ 293 ਜ਼ਮਨੀ

ਨੀਰਵ ਮੋਦੀ

ਪੱਤਰ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ।

ਨੀਰਵ ਮੋਦੀ ਵਲੋਂ ਪੰਜਾਬ ਨੈਸ਼ਨਲ ਬੈਂਕ ਨਾਲ ਮਹਾਂ ਠੱਗੀ ਦਾ ਸਿਲਸਿਲਾ ਇਕ ਦੋ ਸਾਲ ਪੁਰਾਣਾ ਨਹੀਂ, ਇਹ 2011 ਤੋਂ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਸੀ। 2016 ਵਿਚ ਹੀ ਇਹ ਧੌਖਾਧੜੀ ਬਾਕਾਇਦਾ ਲਿਖਤੀ ਤੌਰ ‘ਤੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਦਫਤਰ ਦੇ ਨੋਟਿਸ ਵਿਚ ਵੀ ਲਿਆਂਦੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਸ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਕੋਈ ਕਦਮ ਚੁੱਕਣ ਦੀ ਬਜਾਏ ਤੱਤਕਾਲੀ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰਾਂ ਬੈਂਕ ਦੀ ਫੰਡਾਂ ਦੀ ਤੋਟ ਦੂਰ ਕਰਨ ਲਈ ਸਰਕਾਰੀ ਖ਼ਜ਼ਾਨੇ ਵਿਚੋਂ ਫੰਡ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਦੀਆਂ ਰਹੀਆਂ। 2013-14 ਵਿਚ ਇਸ ਬੈਂਕ ਦੀ ਹਾਲਤ ਸੁਧਾਰਨ ਲਈ ਕਾਂਗਰਸ ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ 500 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦਿੱਤੇ ਗਏ, 2017-18 ਵਿਚ ਇਹ ਰਕਮ 5473 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਤਕ ਜਾ ਪਹੁੰਚੀ।

ਇਸ ਮਹਾਂ ਠੱਗੀ ਦਾ ਭੇਤ ਨੀਰਵ ਮੋਦੀ ਦੇ ਇਕ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਵਲੋਂ ਇਕ ਭਾਰਤੀ ਬੈਂਕ ਦੀ ਸਿੰਗਾਪੁਰ ਬਰਾਂਚ ਕੋਲ ਉਜ਼ਰ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ‘ਤੇ ਖੁੱਲ੍ਹਿਆ। ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਕਾਰੋਬਾਰ ਦਾ ਇਕ ਜ਼ਾਮਨੀ ਪੱਤਰ (ਲੈਟਰ ਆਫ ਅੰਡਰਟੇਕਿੰਗ) ਇਸ ਕਰ ਕੇ ਲੋਟ ਹੋਇਆ, ਕਿਉਂਕਿ ਮੁੰਬਈ ਦੀ ਸਥਾਨਕ ਪੰਜਾਬ ਨੈਸ਼ਨਲ ਬੈਂਕ ਬਰਾਂਚ ਦਾ ਇਕ ਅਧਿਕਾਰੀ ਇਸ ਬਦਲੇ ਰਿਸ਼ਵਤ ਮੰਗ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਵਿਦੇਸ਼ ਵਿਚਲੀ ਬਰਾਂਚ ਵਲੋਂ ਮਾਮਲਾ ਆਰ.ਬੀ.ਆਈ. ਦੇ ਧਿਆਨ ਵਿਚ

ਲਿਆਂਦਾ ਗਿਆ। ਰਿਜ਼ਰਵ ਬੈਂਕ ਨੇ ਪੀ.ਐਨ.ਬੀ. ਤੋਂ ਸਪਸ਼ਟੀਕਰਨ ਮੰਗਿਆ। ਮੁਢਲੀ ਜਾਂਚ ਵਿਚ ਇਕ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਉਪਰ ਉਂਗਲ ਉਠੀ, ਪਰ ਬੋਤ੍ਰਾ ਡੁੱਘਾਈ ਵਿਚ ਜਾਂਚ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ‘ਤੇ ਮਹਾਂ ਠੱਗੀ ਨੰਗੀ ਹੋ ਗਈ। ਭੁਗਤਾਨ ਅਤੇ ਆਰਡਰ ਦੀ ਸਪਲਾਈ ਦੀ ਜ਼ਾਮਨੀ ਦਿੰਦਾ ਇਹ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਵੱਖ ਵੱਖ ਮੁਲਕਾਂ ਦੀਆਂ ਕਾਰੋਬਾਰੀ ਕੰਪਨੀਆਂ ਦਰਮਿਆਨ ਵਪਾਰ ਲਈ ਇਕ ਲਿਖਤੀ ਜ਼ਾਮਨੀ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਸਬੰਧਤ ਮੁਲਕਾਂ ਦੇ ਬੈਂਕ ਆਪਣੇ ਮੁਲਕ ਦੀ ਕੰਪਨੀ ਦੀ ਜ਼ਾਮਨੀ ਵਜੋਂ ਜਾਰੀ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਮਾਲ ਮਿਲਣ ‘ਤੇ ਬੈਂਕ ਕੰਪਨੀ ਵਲੋਂ ਉਸ ਰਕਮ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਨੀਰਵ ਮੋਦੀ ਗਹਿਣਿਆਂ ਅਤੇ ਹੀਰੇ-ਜਵਾਹਰਾਤ ਦੇ ਵੱਡੇ ਵੱਡੇ ਸੌਦੇ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ ਅਤੇ ਬੈਂਕ ਵਿਚ ਰਕਮ ਜਮਾਂ ਕਰਵਾਏ ਬਿਨਾ ਹੀ ਸੈਂਕੜੇ ਕਰੋੜ ਦੇ ਭੁਗਤਾਨ ਲਈ ਅੰਡਰਟੇਕਿੰਗ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਰਹੇ। ਸ਼ੁਰੂ ਵਿਚ ਬੈਂਕ ਵਲੋਂ 230 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਤਿੰਨ ਮਹੀਨੇ ਲਈ ਪੇਸ਼ਗੀ ਭੁਗਤਾਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਜੋ ਬੈਂਕ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੀ ਮਿਲੀਭੁਗਤ ਨਾਲ ਨਾ ਸਿਰਫ ਬਿਨਾ ਜਮਾਂ ਕਰਾਏ ਵਾਰ ਵਾਰ ਭੁਗਤਾਨ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਰਹੇ, ਸਗੋਂ ਇਸ ਉਧਾਰ ਰਕਮ ਵੀ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਵਲੋਂ ਵਾਰ ਵਾਰ ਕੀਤੇ ਵੱਡੇ ਇਜ਼ਾਫੇ ਨਾਲ ਓਤਕ ਸਾਢੇ ਗਿਆਰਾਂ ਹਜ਼ਾਰ ਕਰੋੜ ਕਰੋੜ ਹੋ ਗਈ।

ਹੁਣ ਇਸ ਮਹਾਂ ਠੱਗੀ ਦੇ ਨਵੇਂ ਨਵੇਂ ਖ਼ੁਲਾਸੇ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ। ਕਿਹਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਨੀਰਵ ਮੋਦੀ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਤਿੰਨ ਕੰਪਨੀਆਂ ਦੇ ਪਤੇ ਗ਼ਲਤ ਦਿੱਤੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਇਹ ਵੀ ਕਿ ਉਸ ਦੀ ਪਤਨੀ ਐਮੀ ਮੋਦੀ ਨੇ ਬੈਂਕ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਤੋਂ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਕੰਮ ਕਰਾਉਣ ਲਈ ਲੜਕੀਆਂ ਸਪਲਾਈ ਕੀਤੀਆਂ ਅਤੇ ਇਸ ਕੰਮ ਲਈ ਤਿੰਨ ਮਾਡਲਾਂ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਵੀ ਲਈ ਗਈ। ਇਹ ਕੋਈ ਹੈਰਾਨੀ ਦੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ, ਇਸ ਰਾਜ ਪ੍ਰਬੰਧ ਵਿਚ ਲੋਟੂ ਜਮਾਤਾਂ ਆਪਣੇ ਕਾਰੋਬਾਰਾਂ ਨੂੰ ਵਧਾਉਣ-ਫੈਲਾਉਣ ਲਈ ਘਿਨਾਉਣੇ ਤੋਂ ਘਿਨਾਉਣੇ ਤਰੀਕੇ ਅਕਸਰ ਹੀ ਵਰਤੋਂ ਵਿਚ ਲਿਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਔਰਤ ਦੇ ਜਿਸਮ ਨੂੰ ਇਸਤੇਮਾਲ ਕਰਨਾ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। ਜੌਹਨ ਪਰਕਿਨਜ਼ ਨੇ ਆਪਣੀ ਮਸ਼ਹੂਰ ਕਿਤਾਬ ‘ਆਰਥਿਕ ਹਤਿਆਰੇ ਦਾ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ’ ਵਿਚ ਉਚੇਚਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਵਪਾਰਕ ਦੂਤਾਂ ਵਲੋਂ ਅਰਬ ਮੁਲਕਾਂ ਨਾਲ ਵਪਾਰਕ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਨੇਪਰੇ ਚਾੜ੍ਹਨ ਲਈ ਸਾਊਦੀ ਅਰਬ ਦੇ ਸ਼ਹਿਜ਼ਾਦਿਆਂ ਨੂੰ ਫਾਹੁਣ ਲਈ ਔਰਤਾਂ ਸਪਲਾਈ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ। ਐਸੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੀ ਇਸ ਮਹਾਂਠੱਗੀ ਵਿਚ ਬੇਸ਼ੱਕ ਅਹਿਮ ਭੂਮਿਕਾ ਰਹੀ ਹੈ, ਪਰ ਅਜਿਹੀਆਂ ਸਨਸਨੀਖ਼ੇਜ਼ ਕਹਾਣੀਆਂ ਪੇਸ਼ ਕਰ ਕੇ ਬਹੁਤ ਹੀ ਚਲਾਕੀ ਨਾਲ ਅਸਲ ਕਾਰਨਾਂ ‘ਤੇ ਪਰਦਾਪੋਸ਼ੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ।

ਤਮਾਮ ਹਾਕਮ ਜਮਾਤ ਪਾਰਟੀਆਂ ਇਸ ਮੁੱਦੇ ਨੂੰ ਵੋਟ ਸਿਆਸਤ ਦੇ ਸੌਤੇ ਹਿਤਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਉਛਾਲ ਕੇ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਦੇ ਖ਼ਿਲਾਫ ਹੋਣ ਦਾ ਦੰਭ ਰਚਣ ਵਿਚ ਇਕ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਮਾਤ ਦੇ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਘੁਟਾਲੇ ਦੀ ਅਸਲ ਜੜ੍ਹ ਨੂੰ ਲੁਕੇ ਵੀ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਕਾਂਗਰਸ ਇਸ ਮਹਾਂ ਠੱਗੀ ਲਈ ਮੋਦੀ

ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਠਹਿਰਾ ਰਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਭਾਜਪਾ ਕਾਂਗਰਸ ਨੂੰ। ਹਕੀਕਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸਾਮਰਾਜਵਾਦੀ ਸਰਮਾਏਦਾਰੀ ਅਤੇ ਸਾਡੇ ਮੁਲਕ ਦੇ ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਘਰਾਣਿਆਂ ਨੂੰ ਮੁਲਕ ਦੀ ਦੌਲਤ, ਕੁਦਰਤੀ ਵਸੀਲੇ ਅਤੇ ਕਿਰਤ ਸ਼ਕਤੀ ਲੁਟਾਉਣ ਲਈ ਇਹ ਦੋਨੋਂ ਇਕ ਦੂਜੀ ਤੋਂ ਵਧ ਕੇ ਤਤਪਰ ਹਨ। ਹੋਰ ਹਾਕਮ ਜਮਾਤੀ ਅਤੇ ਸੋਧਵਾਦੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਵੀ 2019 ਦੀਆਂ ਆਮ ਚੋਣਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖਦੇ ਹੋਏ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਖਿਲਾਫ ਬਿਆਨਬਾਜ਼ੀ ਕਰ ਕੇ ਆਪਣੀ ਸਿਆਸੀ ਵੁੱਕਤ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਹੱਥ-ਪੈਰ ਮਾਰ ਰਹੀਆਂ ਹਨ; ਲੇਕਿਨ ਇਹ ਸਮੁੱਚਾ ਹਾਕਮ ਜਮਾਤੀ ਸਿਆਸੀ ਕੋਤਮਾ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਦੀ ਅਸਲ ਬੁਨਿਆਦ ਇਸ ਰਾਜ ਪ੍ਰਬੰਧ ਵੱਲ ਕਦੇ ਉਂਗਲ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਜਿਸ ਦੀ ਬੁਨਿਆਦ ਹੀ ਮਹਾਂ ਠੱਗੀ ਉਪਰ ਹੈ। ਇਹ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਦੱਸਦਾ ਕਿ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਅਤੇ ਧੌਖਾਧੜੀ ਨੂੰ ਵਿਆਪਕ ਜ਼ਰਬਾਂ ਦੇ ਕੇ ਹੋਰ ਵੀ ਸਿਖਰਾਂ ਉਪਰ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਬੇਲਗਾਮ ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਮੰਡੀ ਦਾ ਆਰਥਿਕ ਮਾਡਲ ਹੈ।

1992 ਵਿਚ ਕਾਂਗਰਸ ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ ਨਵੀਆਂ ਆਰਥਿਕ ਨੀਤੀਆਂ ਦਾ ਜੋ ਮਾਡਲ ਧੁਮ-ਧੜੱਕੇ ਨਾਲ ਅਪਨਾਇਆ ਗਿਆ, ਉਸ ਵਿਚ ਮੁੱਖ ਜ਼ੋਰ ਇਸ ਗੱਲ ਉਪਰ ਸੀ ਕਿ ਰਾਜਕੀ ਕੰਟਰੋਲ ਅਤੇ ਸਰਮਾਏਦਾਰ ਕਾਰੋਬਾਰਾਂ ਨੂੰ ਰਾਜ ਵਲੋਂ ਰੈਗੂਲੇਟ ਕਰਨ ਲਈ ਬਣਾਏ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਿਯਮ ਮੁਲਕ ਦੀ ਆਰਥਿਕ ਤਰੱਕੀ ਦੇ ਰਾਹ ਵਿਚ ਵੱਡਾ ਅੜਿੱਕਾ ਹਨ। ਇਸ ਮਾਡਲ ਤਹਿਤ ‘ਕਾਰੋਬਾਰ’ ਲਈ ਮੁਆਫਕ ਮਾਹੌਲ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਪਿਛਲੇ ਢਾਈ ਦਹਾਕਿਆਂ ਵਿਚ ਇਕ ਇਕ ਕਰ ਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਮਜ਼ੋਰ ਨਿਯਮਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਵੱਡੀ ਰੱਦੋਬਦਲ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਇਸ ਨਾਲ ਵੱਡੇ ਸਰਮਾਏਦਾਰ ਕਾਰੋਬਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਮੁਲਕ ਦੇ ਕੁਦਰਤੀ ਵਸੀਲਿਆਂ ਉਪਰ ਕਾਬਜ ਹੋਣ ਦੀ ਹੋਰ ਜ਼ਿਆਦਾ ਖੁੱਲ੍ਹ ਹਾਸਲ ਹੋ ਗਈ। ਬੈਂਕਾਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਵਿਤੀ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਵਿਚ ਜਮਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਬੱਚਤਾਂ ਨੂੰ ਮਾਮੂਲੀ ਸ਼ਰਤਾਂ ਵਾਲੇ ਕਰਜ਼ਿਆਂ ਰਾਹੀਂ ਹੜੱਪਣ ਦਾ ਰਾਹ ਹੋਰ ਮੌਕਲਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਨਾਲ ਮੁਲਕ ਘੁਟਾਲਿਆਂ ਦੇ ਨਵੇਂ ਦੌਰ ਵਿਚ ਦਾਖ਼ਲ ਹੋ ਗਿਆ ਜਿਸ ਅੰਦਰ ਆਏ ਦਿਨ ਨਵੇਂ ਤੋਂ ਨਵੇਂ ਘੁਟਾਲੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਣਾ ਆਮ ਗੱਲ ਹੈ। ਲਿਹਾਜ਼ਾ ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਮੰਡੀ ਦਾ ਰਾਜ ਖ਼ੁਦ ਹੀ ਬੇਮਿਸਾਲ ਘੁਟਾਲਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਕੋਈ ਹੱਦ ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਜਿਸ ਬਾਰੇ ਝਾਤੂ ਪਾਰਟੀ ਸਮੇਤ ਹਰ ਹਾਕਮ ਜਮਾਤੀ ਪਾਰਟੀ ਖ਼ਾਮੋਸ਼ ਹੈ। ਇਸ ਨਵਉਦਾਰਵਾਦੀ ਆਰਥਿਕ ਮਾਡਲ ਵਿਚ ਕੋਈ ਘੁਟਾਲਾ ਉਦੋਂ ਤਕ ਹੀ ਵੱਡਾ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਤਕ ਉਸ ਤੋਂ ਵੱਡੇ ਘੁਟਾਲੇ ਚਰਚਾ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਪਹਿਲੇ ਨੂੰ ਬੋਣਾ ਸਾਬਤ ਨਹੀਂ ਕਰ ਦਿੰਦੇ। ਇਹ ਲੰਗੇਟੀਏ ਯਾਰਾਂ ਦਾ ਜੁੱਡੀ ਰਾਜ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਸੱਤਾਧਾਰੀ ਗੁੱਟ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਚਹੇਤੇ ਕਾਰੋਬਾਰੀ ਇਕ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਲਾਭ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਲਈ ਦੁਵੱਲੀ ਸਹਿਮਤੀ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਲਿਹਾਜ਼ਾ, ਘੁਟਾਲਿਆਂ ਦੇ ਕੈਂਸਰ ਦਾ ਖ਼ਾਤਮਾ ਨਵਉਦਾਰਵਾਦੀ ਆਰਥਿਕ ਮਾਡਲ ਨੂੰ ਖ਼ਤਮ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਜੋ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਏਜੰਡਾ ਨਹੀਂ।

ਬੈਂਕ ਘੁਟਾਲੇ ਦੀਆਂ ਪਰਤਾਂ

ਲਈ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਮੇਂ ਤਕ ਘੁਟਾਲਾ ਨਾ ਫੜ ਸਕਣ ਦੀ ਵਜ੍ਹਾ ਕੀ ਹੈ। ਦੂਜਾ ਸਵਾਲ ਭਾਰਤੀ ਰਿਜ਼ਰਵ ਬੈਂਕ (ਆਰ ਬੀ ਆਈ) ਨੂੰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਕੇਂਦਰੀ ਬੈਂਕ ਦਾ ਰੈਗੂਲੇਟਰੀ ਪ੍ਰਬੰਧ ਏਨਾ ਨੁਕਸਦਾਰ ਕਿਉਂ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਪੀ ਐਨ ਬੀ ਦੀਆਂ ਬੈਲੈਂਸ ਸ਼ੀਟਾਂ ਜਾਂ ਉਸ ਵੱਲੋਂ ਭੇਜੀ ਜਾਂਦੀ ਹੋਰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੀ ਪੁਣਛਾਣ ਤੋਂ ਏਨਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਜਾਣ ਸਕਿਆ ਕਿ ਵੱਡੀਆਂ ਰਕਮਾਂ ਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਸੀ ਵੀ ਸੀ ਨੇ ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਪੰਜਾਬ ਨੈਸ਼ਨਲ ਬੈਂਕ ਨੂੰ ਠੱਗੀਆਂ ਤੋਂ ਬਚਾਅ ਲਈ ਬਿਹਤਰੀਨ ਇਹਤਿਆਜ਼ੀ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਕੌਮੀ ਪੱਧਰ ਦੇ ਪੁਰਸਕਾਰ ਦਿੱਤੇ ਸਨ। ਹੁਣ ਉਹ ਇਹ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰਦਾ ਫਿਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਪੁਰਸਕਾਰ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਖ਼ਿਲਾਫ ਜਾਗਰੂਕਤਾ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਲਈ ਸਨ, ਬੈਂਕ ਦੀ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ਲਈ ਨਹੀਂ।

ਰਿਜ਼ਰਵ ਬੈਂਕ, ਘੁਟਾਲੇ ਲਈ ਸਮੁੱਚਾ ਦੋਸ਼

ਪੰਜਾਬ ਨੈਸ਼ਨਲ ਬੈਂਕ ਸਿਰ ਮੜ੍ਹ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਸ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਤਾਂ ਬੈਂਕਾਂ ਦੀਆਂ ਬੈਲੈਂਸ ਸ਼ੀਟਾਂ ਤੇ ਆਡਿਟ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਹੀ ਦੇਖਦਾ ਹੈ। ਬੈਂਕ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹੋਰ ਕੀ ਕੀ ਵਾਪਰਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਦੀ ਉਸ ਨੂੰ ਖ਼ਬਰ ਕਿਵੇਂ ਲੱਗ ਸਕਦੀ ਹੈ? ਕੇਂਦਰੀ ਬੈਂਕ ਇਹ ਦਲੀਲ ਮੰਨਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਕਿ ਉਸ ਦਾ ਕੰਮ ਹੀ ਸਾਰੇ ਬੈਂਕਾਂ ਦੇ ਕੰਮ-ਕਾਜ ਦੀ ਨਿਗਰਾਨੀ ਕਰਨਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਜੋ ਜਾਅਲੀ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਅਤੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਦਾ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲੱਗਦਾ, ਤਾਂ ਇਹ ਕਾਹਦੀ ਨਿਗਰਾਨੀ ਹੋਈ? ਉਂਜ ਵੀ, 1990ਵਿਆਂ ਵਿਚ ਹੋਏ ਰਿਣ ਪੱਤਰ (ਸਕਿਉਰਿਟੀਜ਼) ਘੁਟਾਲੇ ਤੇ ਉਸਦੇ ਮੁੱਖ ਦੋਸ਼ੀ ਹਰਸ਼ਤ ਮਹਿਤਾ ਵੱਲੋਂ ਬੈਂਕਿੰਗ ਨਿਯਮਾਂ ਵਿਚਲੀਆਂ ਚੋਰ-ਮੋਰੀਆਂ ਦਾ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਲਾਹਾ ਲੈਣ ਦੇ ਘਟਨਾਕ੍ਰਮ ਤੋਂ ਮਗਰੋਂ ਰਿਜ਼ਰਵ ਬੈਂਕ ਨੂੰ ਅਜਿਹੀ ਨਿਗਰ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਵਿਕਸਿਤ ਕਰ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਸੀ ਜੋ ਭਵਿੱਖ ਦੇ ਘੁਟਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਵਿਚ

ਸਾਜ਼ਗਾਰ ਹੋਵੇ, ਪਰ ਅਜਿਹਾ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਪੀ ਐਨ ਬੀ ਨੇ ਤਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਸਾਰਾ ਦੋਸ਼ ਕੁਝ ਸਾਬਕਾ ਅਤੇ ਕੁਝ ਮੌਜੂਦਾ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਸਿਰ ਮੜ੍ਹ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

ਵਿੱਤ ਮੰਤਰੀ ਅਰੁਣ ਜੇਤਲੀ ਨੇ ਘੁਟਾਲੇ ਵਿਚ ਸਰਕਾਰ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੋਣ ਤੋਂ ਸਪਸ਼ਟ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਕਾਂਗਰਸ ਵੱਲੋਂ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਤੋਂ ਜਵਾਬ ਮੰਗਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਨੀਰਵ ਮੋਦੀ ਤੇ ਮੇਹੁਲ ਚੋਕਸੀ ਨੂੰ ਵਿਦੇਸ਼ ਕਿਉਂ ਖਿਸਕਣ ਦਿੱਤਾ? ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ, ਭਾਜਪਾ ਸਮੁੱਚੇ ਘੁਟਾਲੇ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਾਲੀ ਯੂ ਪੀ ਏ-2 ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਕਾਰਜਕਾਲ ਉੱਤੇ ਮੜ੍ਹ ਰਹੀ ਹੈ। ਦਰਅਸਲ, ਸਮੇਂ ਦਾ ਤਕਾਜ਼ਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰੀਆਂ ਸਬੰਧਿਤ ਧਿਰਾਂ ਸਿਰ ਜੋੜ ਕੇ ਜਿਥੇ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰਲੀਆਂ ‘ਕਾਲੀਆਂ ਭੇਡਾਂ’ ਦੀ ਸ਼ਨਾਖਤ ਕਰਨ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਕਾਨੂੰਨੀ ਕਾਰਵਾਈ ਸੰਭਵ ਬਣਾਉਣ, ਉਥੇ ਬੈਂਕਿੰਗ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਨੂੰ ਘੁਟਾਲਾ-ਮੁਕਤ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਸੰਜੀਦਾ ਯਤਨ ਕਰਨ।

(ਪੰਜਾਬੀ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨ ਤੋਂ ਪੰਨਵਾਦ ਸਹਿਤ)

ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਤਿੰਨ ਵਰ੍ਹੇ ਮੁਕੰਮਲ ਹੋਣ 'ਤੇ ਵੀ ਸਿਆਸਤ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਬਣਿਆਂ ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਹੋ ਗਏ ਹਨ। ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਸਰਕਾਰ ਜਿਥੇ ਤਿੰਨ ਸਾਲਾ ਸ਼ਾਸਨ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਗਿਣਵਾ ਰਹੀ ਹੈ, ਉਥੇ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰਾਂ ਸਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਨਕਾਮੀਆਂ ਫਰੋਲਣ ਵਿਚ ਜੁਟੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ। ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਿਚ ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਦੂਜੀ ਵਾਰ ਸਰਕਾਰ ਬਣਨ ਉੱਤੇ ਦਿੱਲੀ ਵਾਸੀਆਂ ਨੇ ਵੱਡੀਆਂ ਉਮੀਦਾਂ ਲਾਈਆਂ ਸਨ। ਇਹ ਸਰਕਾਰ 14 ਫਰਵਰੀ, 2014 ਨੂੰ ਸੱਤਾ ਵਿਚ ਆਈ ਸੀ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਚੋਣ ਮਨੋਰਥ ਪੱਤਰ ਵਿਚ ਵੀ ਇਸ ਨੇ ਜਿਥੇ ਸਿੱਖਿਆ ਵਿਚ ਇਨਕਲਾਬੀ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਲਿਆਉਣ ਦੇ ਵਾਅਦੇ ਕੀਤੇ ਸਨ, ਉਥੇ ਸਿਹਤ ਦੇ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਚੁਸਤ ਦਰੁਸਤ ਕਰਨ ਦੀ ਗੱਲ ਵੀ ਕੀਤੀ ਸੀ।

ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਘੱਟ ਦਰਾਂ ਉੱਤੇ ਬਿਜਲੀ ਅਤੇ ਪਾਣੀ ਦੇਣ ਦਾ ਵੀ ਵਾਅਦਾ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਆਪਣਾ ਪਾਵਰ ਪਲਾਂਟ ਲਾਉਣ ਅਤੇ ਰਾਜਧਾਨੀ ਦੇ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਸੂਰਜੀ ਊਰਜਾ ਨਾਲ ਚਮਕਾਉਣ ਦੀ ਗੱਲ ਵੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਅਣਅਧਿਕਾਰਤ ਕਾਲੋਨੀਆਂ ਸ਼ਹਿਰ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਸਮੱਸਿਆ ਹੈ। ਹੁਣ ਵੀ ਇਸ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ 1650 ਗੈਰਕਾਨੂੰਨੀ ਕਾਲੋਨੀਆਂ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ 50 ਲੱਖ ਤੋਂ ਵਧੇਰੇ ਲੋਕ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਨਵੀਂ ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਵਾਅਦਾ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਇਸ ਮਹਾਂਨਗਰ ਵਿਚ ਅਜਿਹੇ ਯਤਨ ਕਰੇਗੀ ਕਿ ਇਥੇ ਸ਼ਰਾਬ ਦੀ ਵਿਕਰੀ ਨੂੰ ਸੀਮਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ ਪਰ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਨੀਤੀ ਨਾਲ ਸ਼ਰਾਬ ਦੀ ਵਿਕਰੀ ਵਿਚ ਵਾਧਾ ਹੀ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੇ ਮੁੱਦਿਆਂ ਨੂੰ ਘੋਖਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਸਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤਿੰਨਾਂ ਸਾਲਾਂ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਨਿਗੂਣੀਆਂ ਹੀ ਜਾਪਦੀਆਂ ਹਨ। ਸਾਲ 2010-11 ਵਿਚ ਇਥੇ ਲੋਕਲ ਬੱਸਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ 6000 ਤੋਂ ਉਪਰ ਸੀ, ਜੋ ਹੁਣ ਘਟ ਕੇ 4000

ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਮਿਸਾਲੀ ਕੰਮ ਕੀਤੇ: ਕੇਜਰੀਵਾਲ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਅਰਵਿੰਦ ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਨੇ ਸਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਉਪਲਬਧੀਆਂ ਗਿਣਵਾਈਆਂ।

ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਪਿਛਲੇ ਤਿੰਨ ਸਾਲਾਂ 'ਚ ਦਿੱਲੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਸਿੱਖਿਆ ਤੇ ਸਿਹਤ ਖੇਤਰ 'ਚ ਅਜਿਹੇ ਮਿਸਾਲੀ ਕੰਮ ਕੀਤੇ ਹਨ ਜੋ ਪਿਛਲੇ 70 ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹੋਏ। ਤਿੰਨ ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਘੱਟ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਜਨਤਾ ਦਾ ਪੈਸਾ ਸਹੀ ਕੰਮਾਂ ਉੱਤੇ ਖਰਚਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।

ਤੱਕ ਸੀਮਤ ਹੋ ਗਈ ਹੈ।

ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਜ਼ਰੂਰ ਕੁਝ ਗਿਣਨਯੋਗ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ

ਕਾਂਗਰਸ ਵੱਲੋਂ ਦਿੱਲੀ ਸਰਕਾਰ ਹਰ ਮੋਰਚੇ 'ਤੇ ਨਾਕਾਮ ਕਰਾਰ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਕਾਂਗਰਸ ਨੇ ਦਿੱਲੀ ਸਰਕਾਰ ਦੇ 3 ਸਾਲਾਂ ਦੇ ਕੰਮਕਾਜ ਖਿਲਾਫ 40 ਪੰਨਿਆਂ ਦੀ 'ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ' ਭਾਵ ਦੋਸ਼-ਪੱਤਰ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ। ਦਿੱਲੀ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਅਜੈ ਮਾਕਨ ਅਤੇ ਦਿੱਲੀ ਦੀ ਸਾਬਕਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਸ਼ੀਲਾ ਦੀਕਸ਼ਤ ਸਮੇਤ ਹੋਰਨਾਂ ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਇਕਜੁਟਤਾ ਨਾਲ 'ਆਪ' ਦੇ ਪੋਤਰੇ ਫੜੇ। ਦਿੱਲੀ ਕਾਂਗਰਸ ਨੇ ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਹਰ ਮੋਰਚੇ 'ਤੇ ਨਾਕਾਮ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ।

ਲਈ 'ਮਿਸ਼ਨ ਚੁਣੌਤੀ' ਦੀ ਸਕੀਮ ਵੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਤਾਂ ਜੋ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਬਿਹਤਰ ਸਿੱਖਿਆ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕੇ। ਗੈਰ-ਸਰਕਾਰੀ ਸਕੂਲਾਂ

ਮੋਦੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਵੀ ਨਾ ਚੱਲਣ ਦਿੱਤੀ ਵਾਹ

ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਸਰਕਾਰ ਉੱਤੇ ਭਾਵੇਂ ਚੋਣ ਵਾਅਦਿਆਂ ਤੋਂ ਭੱਜਣ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਲੱਗ ਰਹੇ ਹਨ, ਪਰ ਸਚਾਈ ਇਹ ਵੀ ਹੈ ਕਿ ਕੇਂਦਰ ਦੀ ਨਰੇਂਦਰ ਮੋਦੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇਸ ਨਵੀਂ ਧਿਰ ਦੀ ਕੋਈ ਵਾਹ ਹੀ ਨਹੀਂ ਚੱਲਣ ਦਿੱਤੀ। ਦਿੱਲੀ ਇਕ ਕੇਂਦਰ ਸ਼ਾਸਿਤ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀਆਂ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਹੱਥ ਹਨ। ਪਿਛਲੇ ਤਿੰਨ ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਦਰਜਨਾਂ ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਉੱਤੇ ਕੇਸ ਦਰਜ ਹੁੰਦੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਵੱਖ-ਵੱਖ ਕੇਸਾਂ ਵਿਚ ਹੁਣ ਤੱਕ 15 ਦੇ ਕਰੀਬ ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਨੂੰ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿਚ ਵੀ ਲਿਆ ਗਿਆ।

ਸਰਕਾਰ ਬਣਾਉਣ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਹੀ ਇਸ ਦਾ ਉਪ ਰਾਜਪਾਲ ਨਾਲ ਟਕਰਾਅ ਚਲਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਕਰ ਕੇ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਸਰਬਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਵੀ ਖੜਕਾਉਣਾ ਪਿਆ। ਪਾਰਲੀਮੈਂਟਰੀ ਸਕੱਤਰਾਂ ਦੇ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਇਸ ਦੇ 20 ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਨੂੰ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਸਿਫਾਰਸ਼ 'ਤੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਵੱਲੋਂ ਅਯੋਗ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਦਿੱਲੀ ਦੀ 'ਆਪ' ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਜਿਹੜਾ ਜਿਹੜਾ ਨੀਤੀਗਤ ਕਦਮ ਚੁੱਕਿਆ, ਉਸ ਨੂੰ ਕੌਮੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਖੇਤਰ ਦਾ ਉਪ ਰਾਜਪਾਲ ਜਾਂ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਕਰਾਰ ਦਿੰਦਾ ਰਿਹਾ ਜਾਂ ਦਿੱਲੀ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਮੋੜਦਾ ਰਿਹਾ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਕੇਂਦਰ ਦੀਆਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਏਜੰਸੀਆਂ ਨੇ 'ਆਪ' ਖਿਲਾਫ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੀ ਤਫਤੀਸ਼ ਆਰੰਭ ਕਰ ਦਿੱਤੀ।

ਦੇ ਫੀਸਾਂ ਵਿਚ ਵਾਧੇ ਨੂੰ ਰੋਕਿਆ ਜਾ ਸਕੇ ਅਤੇ ਨਰਸਰੀ ਦੇ ਦਾਖਲੇ ਨੂੰ ਪਾਰਦਰਸ਼ੀ ਬਣਾਇਆ ਜਾਵੇ, ਪਰ ਸਰਕਾਰ ਦੇ 500 ਨਵੇਂ ਸਕੂਲ ਅਤੇ 20 ਡਿਗਰੀ ਕਾਲਜ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਵਾਅਦੇ ਹੁਣ ਤੱਕ ਹਵਾ ਵਿਚ ਹੀ ਲਟਕ ਰਹੇ ਹਨ। 17000 ਦੇ ਕਰੀਬ ਠੇਕੇ ਉੱਤੇ ਰੱਖੇ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਨਾਲ ਚੋਣਾਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਹ ਵਾਅਦਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੱਕਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਪਰ ਇਹ ਵਾਅਦਾ ਵੀ ਅਧੂਰਾ ਹੀ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸਰਕਾਰ ਇਸ ਸਮੇਂ ਵਿਚ 8000 ਨਵੇਂ ਸਕੂਲੀ ਕਮਰੇ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਜ਼ਰੂਰ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ।

ਲੋੜਵੰਦਾਂ ਤੱਕ ਪਾਣੀ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਲਈ ਵਧੇਰੇ ਨਵੀਆਂ ਲਾਈਨਾਂ ਨਹੀਂ ਪਾਈਆਂ ਜਾ ਸਕੀਆਂ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ 3 ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਇਕ ਇਮਾਨਦਾਰ ਸਰਕਾਰ ਬਣਾਈ ਸੀ ਅਤੇ ਹੁਣ ਇਕ-ਇਕ ਪੈਸਾ ਜਨਤਾ ਦੇ ਵਿਕਾਸ-ਬਿਜਲੀ, ਪਾਣੀ, ਸਕੂਲ, ਮੁਹੱਲਾ ਕਲੀਨਿਕ, ਸੜਕਾਂ ਤੇ ਫਲਾਈ ਓਵਰਾਂ ਆਦਿ ਉੱਤੇ ਖਰਚ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਸਿੱਖਿਆ ਖੇਤਰ 'ਚ ਬਹੁਤ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਦਿੱਲੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਕੁੱਲ ਬਜਟ ਦਾ 25 ਫੀਸਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਉੱਤੇ ਖਰਚ ਕੀਤਾ।

ਸ਼ਹੀਦ ਬਾਬਾ ਦੀਪ ਸਿੰਘ ਤੇ ਸੰਤ ਭਿੰਡਰਾਂਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਜਨਮ ਦਿਹਾੜਾ ਮਨਾਇਆ

ਬੇਕਰਜ਼ਫੀਲਡ (ਬਿਊਰੋ): ਸ਼ਹੀਦ ਬਾਬਾ ਦੀਪ ਸਿੰਘ ਤੇ ਬਾਬਾ ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਭਿੰਡਰਾਂਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਜਨਮ ਦਿਹਾੜਾ ਬੀਤੇ ਦਿਨੀਂ

ਕੁਲਾਰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਿਉ ਯਾਰਕ ਤੋਂ ਪਹੁੰਚੇ। ਕਾਨਫਰੰਸ ਵਿਚ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵੱਖ ਵੱਖ ਬੁਲਾਰਿਆਂ ਨੇ ਸੰਗਤਾਂ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੀ ਸਾਂਝ ਪਾਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ

ਹੋਰਨਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਕੁਲਾਰ, ਗੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਝਾਮਪੁਰ (ਪ੍ਰੈਸ ਸੈਕਟਰੀ, ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ ਇਕਾਈ), ਯੂਥ ਵਿੰਗ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ

ਅਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਕਲੋਵਿਸ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਜਤਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸੈਲਮਾ ਤੋਂ ਗੁਰਦੀਪ ਸਿੰਘ, ਬਾਪੂ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ, ਭਾਈ

ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਵੀ ਕਮੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਭਾਈ ਤਰਸੇਮ ਸਿੰਘ ਨੇ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਪਾਰਟੀ ਵੱਲੋਂ ਜੂਨ 1984 ਦੇ ਘੱਲੂਘਾਰੇ ਦੀ

ਇਥੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਵਿਲਸਨ ਰੋਡ ਵਿਖੇ ਮਨਾਇਆ ਗਿਆ। ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਦੇ ਭੋਗ ਉਪਰੰਤ ਇਲਾਹੀ ਬਾਣੀ ਦੇ ਕੀਰਤਨ ਹੋਏ। ਭਾਈ ਸਰਵਣ ਸਿੰਘ ਦੇ ਕਵੀਸ਼ਰੀ ਜਥੇ ਨੇ ਮਹਾਨ ਸ਼ਹੀਦ ਬਾਬਾ ਦੀਪ ਸਿੰਘ ਤੇ ਸੰਤ ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਭਿੰਡਰਾਂਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਤੇ ਕੁਰਬਾਨੀ ਬਾਰੇ ਜੋਸ਼ੀਲੀਆਂ ਵਾਰਾਂ ਨਾਲ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਨਿਹਾਲ ਕੀਤਾ। ਅਖੀਰ ਵਿਚ ਕੌਮ ਦੇ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਨਮਿਤ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਅੱਗੇ ਅਰਦਾਸ ਕੀਤੀ ਗਈ।

ਦੀਵਾਨ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਉਪਰੰਤ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਬੇਕਰਜ਼ਫੀਲਡ ਇਕਾਈ ਵਲੋਂ ਇਥੇ ਮੋਗਾ ਪੋਲੇਸ ਵਿਚ ਖਾਲਿਸਤਾਨ ਕਾਨਫਰੰਸ ਕੀਤੀ ਗਈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ (ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ) ਦੀ ਅਮਰੀਕਾ ਇਕਾਈ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ

ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਪ੍ਰਭਦੀਪ ਸਿੰਘ ਖਾਲਸਾ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ। ਭਾਈ ਸਰਵਣ ਸਿੰਘ ਦੇ ਕਵੀਸ਼ਰੀ ਜਥੇ ਨੇ ਕਵੀਸ਼ਰੀ ਰਾਹੀਂ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਨੂੰ ਅਕੀਦਤ ਦੇ ਫੁੱਲ ਭੇਟ ਕੀਤੇ। ਸਟੇਜ ਦੀ ਸੇਵਾ ਭਾਈ ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਜੋਗਾ ਨੰਗਲ ਨੇ ਨਿਭਾਈ।

ਅਖੀਰ ਵਿਚ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ ਇਕਾਈ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਜਥੇਦਾਰ ਤਰਸੇਮ ਸਿੰਘ ਖਾਲਸਾ ਨੇ ਦੂਰੋਂ ਨੇੜਿਓਂ ਪਹੁੰਚੀ ਸੰਗਤ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੌਮ ਵਿਚ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦੀ ਕਮੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੰਗਤ ਦੀ ਬੇਮਿਸਾਲ ਹਾਜ਼ਰੀ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ

ਯਾਦ ਵਿਚ ਆਉਂਦੇ ਜੂਨ ਮਹੀਨੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਦਰਬਾਰ, ਟੁਲੈਰੀ ਵਿਖੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਕਰਕੇ ਪੰਥਕ ਇਕੱਠ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਕੌਮ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਲੜਾਈ ਨੂੰ ਪ੍ਰਚੰਡ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦੀ ਸਫਲਤਾ ਲਈ ਭਾਈ ਤਰਸੇਮ ਸਿੰਘ ਨੇ ਬੇਕਰਜ਼ਫੀਲਡ ਦੀ ਸਮੁੱਚੀ ਪਾਰਟੀ ਇਕਾਈ ਤੇ ਸੰਗਤ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦ ਕੀਤਾ। ਨਾਲ ਹੀ ਭਾਈ ਹਰਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਅਮਰੀਕ ਸਿੰਘ, ਪ੍ਰਭਦੀਪ ਸਿੰਘ ਖਾਲਸਾ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦ ਕੀਤਾ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਨੂੰ ਸਫਲਤਾ ਸਾਹਿਤ ਨੇਪਰੇ ਚਾੜ੍ਹਨ ਲਈ ਦਿਨ ਰਾਤ ਇੱਕ ਕੀਤਾ।

ਅੰਬਾਨੀ ਨੇ ਸੰਜੇ ਸਿੰਘ 'ਤੇ ਠੋਕਿਆ ਮਾਣਹਾਨੀ ਕੇਸ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਅਨਿਲ ਅੰਬਾਨੀ ਨੇ ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਆਗੂ ਸੰਜੇ ਸਿੰਘ ਉੱਤੇ 5000 ਕਰੋੜ ਦਾ ਮਾਣਹਾਨੀ ਕੇਸ ਠੋਕਿਆ ਹੈ। ਸੰਜੇ ਸਿੰਘ ਦੇ ਅਨਿਲ ਅੰਬਾਨੀ ਉੱਤੇ ਰਾਫੇਲ ਘੋਟਾਲੇ ਦਾ ਇਲਜ਼ਾਮ ਲਾਇਆ ਸੀ। ਸੰਜੇ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਅੰਬਾਨੀ ਦੀ ਕੰਪਨੀ ਰਿਲਾਇੰਸ ਨੂੰ 22000 ਕਰੋੜ ਡਿਫੈਂਸ ਦਾ ਠੇਕਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜਦਕਿ ਕੰਪਨੀ ਨੂੰ ਡਿਫੈਂਸ ਵਿਚ ਇਕ ਸਾਲ ਤੋਂ ਵੀ ਘੱਟ ਦਾ ਤਜਰਬਾ ਹੈ।

ਸਤਿੰਦਰ ਸਰਤਾਜ ਦੇ ਗੀਤ 'ਮੈਂ ਤੇ ਮੇਰੀ ਜਾਨ' ਦੀ ਵੀਡੀਓ ਰਿਲੀਜ਼

ਲੰਡਨ (ਬਿਊਰੋ): ਪੰਜਾਬੀ ਸੂਫੀ ਗਾਇਕ ਸਤਿੰਦਰ ਸਰਤਾਜ ਦੇ ਸੋਲੇ ਗੀਤ 'ਮੈਂ ਤੇ ਮੇਰੀ ਜਾਨ' ਦਾ ਵੀਡੀਓ ਰਿਲੀਜ਼ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਗੀਤ ਉਸ ਦੀ ਛੇਤੀ ਹੀ ਆ ਰਹੀ ਐਲਬਮ 'ਸੀਜਨਜ਼ ਆਫ ਸਰਤਾਜ' (ਮੁਹੱਬਤ ਦੇ ਮੌਸਮ) ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹੈ। ਜਤਿੰਦਰ ਸਰਤਾਜ ਦੇ ਸੰਗੀਤ ਨਾਲ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਗਈ 7 ਗੀਤਾਂ ਦੀ ਸੰਗੀਤਕ ਵੀਡੀਓ ਕੁਝ ਹਫ਼ਤਿਆਂ ਵਿਚ ਸਰੋਤਿਆਂ ਦੇ ਰੂਬਰੂ ਹੋਵੇਗੀ। ਇਸ ਵਿਚ ਪਿਆਰ ਦੇ ਪਲਾਂ ਨੂੰ ਰੂਪਮਾਨ ਕਰਦੇ ਗੀਤ ਹਨ। 'ਮੈਂ ਤੇ ਮੇਰੀ ਜਾਨ' ਬੀਟ ਵਾਲਾ ਪਿਆਰ ਗੀਤ ਹੈ। ਚੇਤੇ ਰਹੇ, ਸਤਿੰਦਰ ਸਰਤਾਜ ਨੇ ਬਹੁ ਚਰਚਿਤ ਹਾਲੀਵੁੱਡ ਫਿਲਮ 'ਦ ਬਲੈਕ ਪ੍ਰਿੰਸ' 'ਚ ਆਖਰੀ ਸਿੱਖ ਮਹਾਰਾਜਾ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਦਾ ਕਿਰਦਾਰ ਨਿਭਾਇਆ ਸੀ।

ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹੈ। ਜਤਿੰਦਰ ਸਰਤਾਜ ਦੇ ਸੰਗੀਤ ਨਾਲ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਗਈ 7 ਗੀਤਾਂ ਦੀ ਸੰਗੀਤਕ ਵੀਡੀਓ ਕੁਝ ਹਫ਼ਤਿਆਂ ਵਿਚ ਸਰੋਤਿਆਂ ਦੇ ਰੂਬਰੂ ਹੋਵੇਗੀ। ਇਸ ਵਿਚ ਪਿਆਰ ਦੇ ਪਲਾਂ ਨੂੰ ਰੂਪਮਾਨ ਕਰਦੇ ਗੀਤ ਹਨ। 'ਮੈਂ ਤੇ ਮੇਰੀ ਜਾਨ' ਬੀਟ ਵਾਲਾ ਪਿਆਰ ਗੀਤ ਹੈ। ਚੇਤੇ ਰਹੇ, ਸਤਿੰਦਰ ਸਰਤਾਜ ਨੇ ਬਹੁ ਚਰਚਿਤ ਹਾਲੀਵੁੱਡ ਫਿਲਮ 'ਦ ਬਲੈਕ ਪ੍ਰਿੰਸ' 'ਚ ਆਖਰੀ ਸਿੱਖ ਮਹਾਰਾਜਾ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਦਾ ਕਿਰਦਾਰ ਨਿਭਾਇਆ ਸੀ।

ਪਹਿਲੇ ਸਿੱਖ ਮੇਅਰ ਰਵਿੰਦਰ ਭੱਲਾ ਨੂੰ ਜਾਨੋਂ ਮਾਰਨ ਦੀਆਂ ਧਮਕੀਆਂ

ਨਿਊ ਜਰਸੀ: ਨਿਊ ਜਰਸੀ ਦੀ ਹੋਬੋਕਨ ਸਿਟੀ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਸਿੱਖ ਮੇਅਰ ਰਵਿੰਦਰ ਭੱਲਾ ਨੂੰ ਪਰਿਵਾਰ ਸਮੇਤ ਜਾਨੋਂ ਮਾਰਨ ਦੀਆਂ ਧਮਕੀਆਂ ਮਿਲੀਆਂ ਹਨ। ਸਿਟੀ ਹਾਲ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਖਤਰੇ ਵਿਚ ਪੈਣ ਦੀ ਘਟਨਾ ਵਾਪਰਨ ਪਿਛੋਂ ਇਕ ਬਿਆਨ ਵਿਚ ਸ. ਭੱਲਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸ਼ਹਿਰ ਦਾ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਸਿਟੀ ਹਾਲ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਵਿਚ ਸੁਧਾਰ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਐਫ. ਬੀ. ਆਈ. ਦੀ ਜ਼ੁਆਇੰਟ ਟੈਰਰਿਜ਼ਮ ਟਾਸਕ ਫੋਰਸ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਕੰਮ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਭੱਲਾ ਨੇ ਧਮਕੀਆਂ ਦੇ ਵੇਰਵੇ ਤਾਂ ਨਾ ਦਿੱਤੇ ਪਰ ਇੰਨਾ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਘਟਨਾ ਤੇ ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਮੈਨੂੰ ਤੇ ਮੇਰੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਦੀਆਂ ਧਮਕੀਆਂ ਇਹ ਚੇਤਾ ਕਰਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਆ ਨੂੰ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨਾਲ ਲੈਣਾ ਪਵੇਗਾ। ਜ਼ੁਆਇੰਟ ਟੈਰਰਿਜ਼ਮ ਟਾਸਕ ਫੋਰਸ ਨੇ ਸਿਟੀ ਹਾਲ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦਾ ਜਾਇਜ਼ਾ ਲਿਆ ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਭਵਨ ਵਿਚਲੇ ਸਾਰੇ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਸਾਰੇ ਭੌਤਿਕ ਤੇ ਹੋਰਨਾਂ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਦੀਆਂ ਸਿਫਾਰਸ਼ਾਂ ਉਤੇ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਘਟਨਾ ਸਮੇਂ ਸ੍ਰੀ ਭੱਲਾ ਦਫਤਰ ਵਿਚ ਮੌਜੂਦ ਨਹੀਂ ਸਨ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਡਿਪਟੀ ਚੀਫ ਆਫ ਸਟਾਫ ਜੇਸਨ ਫ੍ਰੀਮੈਨ ਦਾ ਖਿਆਲ ਹੈ ਕਿ ਇਕ ਆਦਮੀ ਨੇ ਕੋਈ ਸ਼ੈਅ ਵਾਲਾ ਲਿਫਟਾ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਕੀ ਸਹਾਇਕ

ਵੱਲ ਸੁੱਟ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਹੋਬੋਕਨ ਦੇ ਪੁਲਿਸ ਮੁਖੀ ਕੈਨੇਥ ਫੈਰਾਂਟੋ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਵਿਭਾਗ ਨੇ ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਬਹੁਤ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨਾਲ ਲਿਆ ਹੈ। ਸਖਤ ਚੁਣਾਵੀ ਮੁਕਾਬਲੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸ੍ਰੀ ਭੱਲਾ ਨਿਊ ਜਰਸੀ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਸਿੱਖ ਮੇਅਰ ਬਣੇ ਸਨ ਤੇ ਚੋਣ ਮੁਹਿੰਮ ਦੌਰਾਨ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਖਿਲਾਫ ਨਸਲਪ੍ਰਸਤ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ।

ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਤੋਂ ਲਿਆਂਦੇ ਸੌ ਪੁਰਾਤਨ ਸਿੱਕੇ ਬਰਾਮਦ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ: ਕਸਟਮ ਵਿਭਾਗ ਨੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਤੋਂ ਸਮਝੌਤਾ ਐਕਸਪ੍ਰੈਸ ਰੇਲ ਗੱਡੀ ਰਾਹੀਂ ਭਾਰਤ ਪੁੱਜੇ ਇਕ ਵਿਅਕਤੀ ਤੋਂ ਸੌ ਪੁਰਾਤਨ ਸਿੱਕੇ ਬਰਾਮਦ ਕੀਤੇ ਹਨ ਜੋ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਿੱਕਿਆਂ ਸਬੰਧੀ ਲੋੜੀਂਦੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਿਆ। ਕਸਟਮ ਵਿਭਾਗ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਜਦੋਂ ਉਸ ਦੇ ਸਮਾਨ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਤਾਂ ਉਸ ਵਿਚੋਂ ਇਹ ਪੁਰਾਤਨ 100 ਸਿੱਕੇ ਮਿਲੇ।

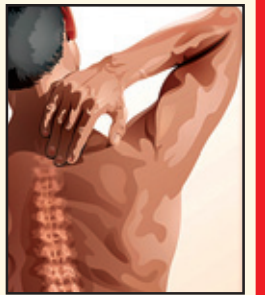
ਇਹ ਸਿੱਕੇ ਪੁਰਾਤਨ ਕਾਲ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਲੱਗ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜਾਂਚ ਵਾਸਤੇ ਭਾਰਤੀ ਪੁਰਾਤਤਵ ਵਿਭਾਗ ਕੋਲ ਭੇਜਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਕਸਟਮ ਵਿਭਾਗ ਵੱਲੋਂ ਕਸਟਮ ਐਕਟ 1962 ਹੇਠ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਤੋਂ ਆਏ ਇਕ ਵਿਅਕਤੀ ਕੋਲੋਂ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੁਰਾਤਨ ਸਿੱਕੇ ਬਰਾਮਦ ਹੋਏ ਸਨ।

Jammu Chiropractic

ਕੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਲਗਾਤਾਰ ਕਮਰ, ਗਰਦਨ, ਗੋਡਿਆਂ, ਸਿਰ ਦਰਦ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਿਸਮ ਦੇ ਜੋੜਾਂ ਦੇ ਦਰਦ ਜਾਂ ਪੱਠਿਆਂ ਦੇ ਦਰਦ ਨੇ ਸਤਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ?

ਅਸੀਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਸ ਦਰਦ ਤੋਂ ਛੁਟਕਾਰਾ ਦਿਵਾ ਸਕਦੇ ਹਾਂ।

We Accept Personal Injury (PI) Cases

Contact:

Dr. Baljit Jammu

Doctor of Chiropractic

Ph: 510-940-8236

40000 Fremont Blvd., Suite H
Fremont, CA 94538

ਨਾਨਕਸ਼ਾਹੀ ਕੈਲੰਡਰ ਅਨੁਸਾਰ ਬੰਦੀ ਛੋੜ ਦਿਵਸ ਮਨਾਇਆ

ਸ਼ਿਕਾਗੋ (ਬਿਊਰੋ): ਸਿੱਖ ਰਿਲੀਜੀਅਸ ਸੁਸਾਇਟੀ (ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪੈਲਾਟਾਈਨ) ਵਿਖੇ ਮੂਲ ਨਾਨਕਸ਼ਾਹੀ ਕੈਲੰਡਰ ਮੁਤਾਬਕ ਬੰਦੀਛੋੜ ਦਿਵਸ ਲੰਬੇ ਐਤਵਾਰ ਮਨਾਇਆ ਗਿਆ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਖਾਸ ਦੀਵਾਨ ਸਜਾਏ ਗਏ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਭਾਈ ਗੁਰਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਜਲੰਧਰ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਕੀਰਤਨੀ ਜਥੇ ਨੇ ਸ਼ਬਦ ਕੀਰਤਨ ਕੀਤਾ। ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੇ ਹੈਡ ਗ੍ਰੰਥੀ ਭਾਈ ਪਰਮਿੰਦਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਥਾ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਦਿਆਂ ਬੰਦੀ ਛੋੜ ਦਿਵਸ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ 'ਤੇ ਚਾਨਣ ਪਾਇਆ।

ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਮੂਲ ਨਾਨਕਸ਼ਾਹੀ ਕੈਲੰਡਰ ਅਨੁਸਾਰ ਇਹ ਦਿਵਸ 12 ਫਰਵਰੀ ਨੂੰ

ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦਿਨ ਸੰਤ ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਭਿੰਡਰਾਂਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਜਨਮ ਦਿਹਾਤਾ ਵੀ ਮਨਾਇਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ।

ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੇ ਧਾਰਮਕ ਸਕੱਤਰ ਸ.

ਹਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ ਨੇ ਸੰਗਤਾਂ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦ ਕਰਦਿਆਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਵਲੋਂ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰੇ ਤਿਉਹਾਰ ਤੇ ਗੁਰਪੁਰਬ ਮੂਲ ਨਾਨਕਸ਼ਾਹੀ ਕੈਲੰਡਰ ਮੁਤਾਬਕ ਹੀ ਮਨਾਏ ਜਾਣਗੇ।

ਹਲਵਾਈ ਤੇ ਹੈਲਪਰਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ

ਹਿਊਸਟਨ (ਟੈਕਸਸ) ਵਿਚ ਇਕ ਭਾਰਤੀ ਰੈਸਟੋਰੈਂਟ ਲਈ ਮਿਠਾਈਆਂ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲੇ ਕਾਰੀਗਰ ਤੇ ਹੈਲਪਰ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਚੰਗੀ ਤਨਖਾਹ ਤੇ ਇਕੱਲੇ ਬੰਦੇ ਲਈ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ

ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ

ਮੁਖਤਿਆਰ ਸਿੰਘ, ਫੋਨ: 713-884-9547

ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ, ਫੋਨ: 832-724-1635

Friends Of Punjab Foundation

ਤੁਹਾਡੇ ਬਚਪਨ ਦੀਆਂ ਯਾਦਾਂ ਸਾਂਝੀ ਬੈਠੇ ਪਿੰਡ ਦੇ ਗਰੀਬ ਲੋਕ ਮਦਦ ਲਈ ਤੁਹਾਡੇ ਵੱਲ ਝਾਕ ਰਹੇ ਹਨ

ਮੇਰਾ ਪਿੰਡ

ਸਾਡੇ ਪਿੰਡਾਂ (ਮੇਰਾ ਪਿੰਡ) ਦੇ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨਾਲ ਜੁੜ ਰਹੇ ਗਰੀਬ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਲਈ ਤੁਹਾਡੀ ਮਦਦ ਕੀ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ?

*ਹੁਸ਼ਿਆਰ ਬੱਚਿਆਂ ਲਈ ਉਚੇਰੀ ਸਿੱਖਿਆ

*ਵਿਧਵਾ ਔਰਤਾਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦਿਹਾੜੀ ਕਰਨ ਅਤੇ ਛੋਟੇ ਛੋਟੇ ਬਾਲਾਂ ਦੀ ਸੰਭਾਲ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਨੂੰ ਚੁਣਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਲਈ ਮਾਲੀ ਮਦਦ

*ਤਰਸ ਦਾ ਪਾਤਰ ਬਣੇ ਸਰੀਰਕ ਅਤੇ ਮਾਨਸਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਕਾਰਾ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਮਦਦ

*ਮਾੜੀ ਸਿਹਤ ਤੇ ਪੈਸੇ ਦੀ ਤੰਗੀ ਨਾਲ ਜੁੜ ਰਹੇ ਸੰਤਾਨਹੀਣ ਬਜ਼ੁਰਗਾਂ ਲਈ ਆਸਰਾ

*ਉਨ੍ਹਾਂ ਛੋਟੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਲਈ ਮਦਦ, ਜੋ ਆਪਣੀਆਂ ਰੋਜ਼ ਦੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰਨ ਅਤੇ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਤੋਰਨ ਦੇ ਅਸਮਰਥ ਹਨ।

ਕੁਝ ਪਿੰਡਾਂ ਦੇ ਕਈ ਅਜਿਹੇ ਪਰਿਵਾਰ ਖੁਸ਼ਕਿਸਮਤ ਹਨ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪਿੰਡ ਦੇ ਪਰਵਾਸੀਆਂ ਤੋਂ ਮਦਦ ਮਿਲ ਰਹੀ ਹੈ। ਹੋਰ ਕਈਆਂ ਨੂੰ ਜਲਦ ਹੀ 'ਫਰੈਂਡਜ਼ ਆਫ ਪੰਜਾਬ ਫਾਊਂਡੇਸ਼ਨ' ਵਲੋਂ ਮਦਦ ਮਿਲਣ ਲੱਗੇਗੀ।

ਆਪਣਾ ਪਿੰਡ ਅਪਨਾਓ, ਅਸੀਸਾਂ ਪਾਓ।

ਫਾਊਂਡੇਸ਼ਨ ਆਪ ਪੈਸੇ ਨਹੀਂ ਉਗਰਾਹੁੰਦੀ, ਸਿਰਫ ਸਹੀ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਮਦਦ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਵਿਚ ਸਹਾਈ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨਾਲ ਜੁੜ ਰਹੇ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਲਈ ਤੁਹਾਡੀ ਮਦਦ ਛੋਟੀ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਵੱਡੀ, ਸਭ ਤੋਂ ਕਾਰਗਰ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨਾ ਹੇਠ ਦਿੱਤੇ ਫੋਨ ਨੰਬਰ ਰਾਹੀਂ ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ
ਭੁਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਹੁੰਦਲ, ਫੋਨ: 630-802-2179

www.friendsofpunjabfoundation.org

ਗੈਸ ਸਟੇਸ਼ਨ ਲਈ ਵਰਕਰਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ
ਕਲੀਵਲੈਂਡ, ਓਹਾਇਓ ਵਿਚ ਗੈਸ ਸਟੇਸ਼ਨ ਲਈ ਵਰਕਰਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ।
ਫਰੀ ਰਿਹਾਇਸ਼, ਚੰਗੀ ਤਨਖਾਹ
ਕਾਲ ਕਰੋ, ਫੋਨ: 440-650-6022

ਫੁੱਟਬਾਲ ਦੇ ਫੀਫਾ ਵਿਸ਼ਵ ਕੱਪ ਦੀਆਂ ਬਾਤਾਂ

ਖੇਡ ਜਗਤ

ਇਸ ਵਾਰ ਫੀਫਾ ਵਿਸ਼ਵ ਕੱਪ ਟੂਰਨਾਮੈਂਟ 14 ਜੂਨ ਤੋਂ 15 ਜੁਲਾਈ ਤੱਕ ਰੂਸ ਵਿੱਚ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਹ 21ਵਾਂ ਫੀਫਾ ਟੂਰਨਾਮੈਂਟ ਹੈ। ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਹ ਵਿਸ਼ਵ ਕੱਪ ਉਰੂਗੁਵੇ ਵਿੱਚ ਸੰਨ 1930 ਵਿੱਚ 13 ਜੁਲਾਈ ਤੋਂ 30 ਜੁਲਾਈ ਤੱਕ ਹੋਇਆ ਸੀ ਅਤੇ ਪਿਛਲਾ 2014 ਵਿੱਚ ਬ੍ਰਾਜ਼ੀਲ ਵਿੱਚ। ਹਰ ਚਾਰ ਸਾਲ ਪਿੱਛੋਂ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਇਹ ਟੂਰਨਾਮੈਂਟ 1942 ਅਤੇ 1946 ਵਿੱਚ ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਦੂਜੀ ਜੰਗ ਕਰਕੇ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋ ਸਕੇ। ਇਸ ਖੂਬਸੂਰਤ ਖੇਡ ਦੇ ਇਸ ਮੇਲੇ ਨੇ ਸਾਡਾ ਬਹੁਤ ਮਨੋਰੰਜਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਨੇ ਹਸਾਇਆ ਵੀ ਹੈ ਅਤੇ ਰੁਲਾਇਆ ਵੀ। ਖੇਡ ਦੀ ਇਮਾਨਦਾਰੀ ਦਾ ਸਬੂਤ ਵੀ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਬੇਈਮਾਨੀ ਦੀ ਸ਼ਰਮ ਵੀ। ਜਿੱਤਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਗਲ ਵਿੱਚ ਤਮਗੇ ਅਤੇ

ਪਰਦੀਪ, ਸੈਨ ਹੋਜੇ

ਫੋਨ: 408-540-4547

ਹਾਰਨ 'ਤੇ ਮੌਤ ਨੂੰ ਜੱਫੇ ਵੀ ਪੁਆਏ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਰੰਗ ਵੇਖਣ ਨੂੰ ਮਿਲੇ ਹਨ। ਹੁਣ ਤਕ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਵਿਸ਼ਵ ਕੱਪ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਵਲ ਝਾਤੀ ਮਾਰ ਕੇ ਵੇਖਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਕੀ ਕੁਝ ਵਾਪਰਿਆ। ਪਹਿਲਾ ਫੀਫਾ ਵਿਸ਼ਵ ਕੱਪ ਉਰੂਗੁਵੇ ਵਿੱਚ 13 ਜੁਲਾਈ 1930 ਨੂੰ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ ਜੋ 30 ਜੁਲਾਈ ਨੂੰ ਖਤਮ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਓਲੰਪਿਕ ਖੇਡਾਂ ਦਾ ਚੈਂਪੀਅਨ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਇਸ ਨੂੰ ਮੇਜ਼ਬਾਨੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ, ਪਰ ਯੂਰਪ ਦੇ ਕਈ ਦੇਸ਼ ਇਸ ਤੋਂ ਖੁਸ਼ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਦੂਜਾ ਕਾਰਨ, ਉਹ 15 ਦਿਨ ਦਾ ਸਫਰ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਸ ਟੂਰਨਾਮੈਂਟ ਵਿੱਚ ਹਿੱਸਾ ਨਹੀਂ ਲਿਆ। ਸਿਰਫ ਚਾਰ ਟੀਮਾਂ-ਫਰਾਂਸ, ਰੋਮਾਨੀਆ, ਯੁਗੋਸਲਾਵੀਆ ਅਤੇ ਬੈਲਜੀਅਮ ਨੇ ਹਿੱਸਾ ਲਿਆ। ਉਰੂਗੁਵੇ, ਅਰਜਨਟਾਈਨਾ, ਬ੍ਰਾਜ਼ੀਲ, ਚਿਲੀ, ਬੋਲੀਵੀਆ, ਪੀਰੂ ਅਤੇ ਪੈਰੋਗਵੇ ਨੇ ਦੱਖਣੀ ਅਮਰੀਕਾ ਵਲੋਂ ਭਾਗ ਲਿਆ। ਉਤਰੀ ਅਮਰੀਕਾ ਦੀਆਂ ਦੋ ਟੀਮਾਂ-ਅਮਰੀਕਾ ਅਤੇ ਮੈਕਸੀਕੋ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਈਆਂ। ਕੁੱਲ ਤੇਰਾਂ ਟੀਮਾਂ ਪਹਿਲੇ ਵਿਸ਼ਵ ਕੱਪ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਈਆਂ। ਇਸ ਪਹਿਲੇ ਟੂਰਨਾਮੈਂਟ ਵਿੱਚ ਤਿਆਰੀ ਵਜੋਂ ਕਈ ਕਮੀਆਂ ਸਨ। ਬੋਲੀਵੀਆ ਦੇ ਰੈਫਰੀ ਅਲਰੀਕੋ ਨੇ ਇਕ ਹੀ ਮੈਚ ਵਿੱਚ ਤਿੰਨ ਪੈਨਲਟੀ ਕਿੱਕਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਅਤੇ ਉਹ ਵੀ 12 ਗਜ਼ ਦੀ ਥਾਂ 16 ਗਜ਼ ਤੋਂ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਉਰੂਗੁਵੇ ਅਤੇ ਯੁਗੋਸਲਾਵੀਆ ਵਿਚਕਾਰ ਮੈਚ ਵਿੱਚ ਬਾਲ ਮੈਦਾਨ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਚਲਾ

ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਫੈਡਰੇਸ਼ਨ ਆਫ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਫੁੱਟਬਾਲ (ਫੀਫਾ) ਸਿਰਮੌਰ ਖੇਡ ਸੰਸਥਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਵਲੋਂ ਫੁੱਟਬਾਲ ਟੂਰਨਾਮੈਂਟ 1930 ਵਿੱਚ ਅਰੰਭਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਹਰ ਚਾਰ ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਫੀਫਾ ਫੁੱਟਬਾਲ ਟੂਰਨਾਮੈਂਟ ਅੱਜ ਇਕ ਵੱਕਾਰੀ ਖੇਡ ਮੇਲਾ ਹੈ। 21ਵਾਂ ਫੀਫਾ ਟੂਰਨਾਮੈਂਟ ਇਸ ਸਾਲ ਰੂਸ ਵਿੱਚ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਸ ਲੇਖ ਲੜੀ ਵਿੱਚ ਸੈਨ ਹੋਜੇ (ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ) ਵਸਦੇ ਲੇਖਕ ਪਰਦੀਪ ਨੇ ਫੀਫਾ ਮੁਕਾਬਲਿਆਂ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ ਫਰੋਲਿਆ ਹੈ। -ਸੰਪਾਦਕ

ਗਿਆ ਪਰ ਉਰੂਗੁਵੇ ਦੇ ਪੁਲਿਸ ਮੈਨ ਨੇ ਕਿੱਕ ਮਾਰ ਕੇ ਵਾਪਸ ਆਪਣੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਖਿਡਾਰੀ ਨੂੰ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਉਸ ਨੇ ਗੋਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਰੋਲਾ ਪੈਣ 'ਤੇ ਕੋਈ ਵੀ ਸੱਚ ਨਹੀਂ ਬੋਲਿਆ। ਫਰਾਂਸ ਅਤੇ ਅਰਜਨਟਾਈਨਾ ਵਿਚਾਲੇ ਮੈਚ ਵਿੱਚ ਰੈਫਰੀ ਨੇ ਟਾਈਮ ਖਤਮ ਹੋਣ ਤੋਂ ਛੇ ਮਿੰਟ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਸੀਟੀ ਮਾਰ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਇਸ ਟੂਰਨਾਮੈਂਟ ਦਾ ਫਾਈਨਲ ਮੈਚ ਮੇਜ਼ਬਾਨ ਉਰੂਗੁਵੇ ਅਤੇ ਅਰਜਨਟਾਈਨਾ ਵਿਚਾਲੇ ਸੀ। ਅਰਜਨਟਾਈਨਾ ਦੇ ਕੈਪਟਨ ਲੂਸੀਏ ਮੌਂਟੀ ਨੂੰ ਵਧੀਆ ਖੇਡਣ 'ਤੇ ਮੌਤ ਦੀ ਧਮਕੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਇਸੇ ਡਰ ਕਰ ਕੇ ਉਹ ਵਧੀਆ ਨਾ ਖੇਡ ਸਕਿਆ ਤੇ ਅਰਜਨਟਾਈਨਾ 2-4 ਨਾਲ ਹਾਰ ਗਿਆ। ਉਰੂਗੁਵੇ ਇਹ ਪਹਿਲਾ ਵਿਸ਼ਵ ਕੱਪ ਜਿੱਤ ਗਿਆ ਅਤੇ ਇਨਾਮ ਵਜੋਂ ਉਸ ਦੇ ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਮੁਫਤ ਘਰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ। ਅਰਜਨਟਾਈਨਾ ਦੇ ਲੋਕ ਇਸ ਹਾਰ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਧੌਖਾ ਸਮਝਦੇ ਸਨ, ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਪਣੇ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਉਰੂਗੁਵੇ ਦੇ ਦੂਤਘਰ ਉੱਤੇ ਪਥਰਾਓਂ ਕੀਤਾ। ਪਰ ਫਿਰ ਵੀ ਇਸ ਟੂਰਨਾਮੈਂਟ ਨੂੰ ਸਫਲ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਹਰ ਚਾਰ ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਕਰਾਉਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਦੂਜਾ ਫੀਫਾ ਵਿਸ਼ਵ ਕੱਪ ਟੂਰਨਾਮੈਂਟ 27 ਮਈ 1934 ਨੂੰ ਇਟਲੀ ਵਿੱਚ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ। ਪਿਛਲੇ ਮੇਜ਼ਬਾਨ ਅਤੇ ਜੇਤੂ ਉਰੂਗੁਵੇ ਨੇ ਇਸ ਵਿੱਚ ਹਿੱਸਾ ਨਾ ਲਿਆ। ਉਸ ਦਾ ਗਿਲਾ ਸੀ ਕਿ ਇਟਲੀ ਨੇ ਉਰੂਗੁਵੇ ਵਿੱਚ ਹੋਏ ਟੂਰਨਾਮੈਂਟ ਦਾ ਬਾਈਕਾਟ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਕਈ ਦੇਸ਼ ਤਾਨਾਸ਼ਾਹ ਬਨੀਤੇ ਮੁਸੋਲੀਨੀ ਕਰਕੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਏ। ਇਸ ਵਿੱਚ 16 ਟੀਮਾਂ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਈਆਂ। ਇਕ ਅਜੀਬ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮੈਚ ਹੋਇਆ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਫੀਫਾ ਨੂੰ ਕੁਆਲੀਫਾਈ ਕਰਨ ਦਾ ਤਰੀਕਾ ਬਦਲਨਾ ਪਿਆ। ਮੈਕਸੀਕੋ ਅਤੇ ਅਮਰੀਕਾ ਨੂੰ ਕੁਆਲੀਫਾਈ ਕਰਨ ਲਈ ਇਕ ਮੈਚ ਰੋਮ ਵਿੱਚ ਖੇਡਣਾ ਪਿਆ। ਮੈਕਸੀਕੋ ਇਹ ਮੈਚ ਹਾਰ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ 8000 ਮੀਲ ਸਫਰ ਕਰਕੇ ਵਾਪਸ ਜਾਣਾ ਪਿਆ। 90 ਮਿੰਟ

ਦਾ ਇਹ ਮੈਚ ਦੋਵੇਂ ਗੁਆਂਢੀ ਦੇਸ਼ ਆਪਣੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਵੀ ਖੇਡ ਸਕਦੇ ਸਨ, ਰੋਮ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਹ ਟੂਰਨਾਮੈਂਟ ਇਟਲੀ ਨੇ ਚੈਂਕੋਸਲੋਵਾਕੀਆ ਨੂੰ 2-1 ਨਾਲ ਹਰਾ ਕੇ ਜਿੱਤਿਆ। 1930 ਦੇ ਵਿਸ਼ਵ ਕੱਪ ਵਿੱਚ ਅਰਜਨਟਾਈਨਾ ਵਾਲਾ ਸੂਸੀਟੋ ਮੌਂਟੀ ਇਸ ਵਾਰ ਇਟਲੀ ਦੀ ਟੀਮ ਵਿੱਚ ਖੇਡਿਆ। ਉਸ ਦਾ ਪਿਓ ਇਟਾਲੀਅਨ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਉਹ ਇਟਲੀ ਦਾ ਵੀ ਨਾਗਰਿਕ ਸੀ। ਅੱਜ ਤਕ ਉਹ ਹੀ ਇਕੋ ਫੁਟਬਾਲਰ ਹੈ ਜੋ ਦੋ ਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਵਿਸ਼ਵ ਕੱਪ ਦਾ ਫਾਈਨਲ ਖੇਡਿਆ ਹੋਵੇ।

ਤੀਜਾ ਵਿਸ਼ਵ ਕੱਪ 4 ਜੂਨ 1938 ਨੂੰ ਫਰਾਂਸ ਵਿੱਚ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ। ਇਸ ਵਾਰ ਫੇਰ 16 ਟੀਮਾਂ ਨੇ ਇਸ ਵਿੱਚ ਹਿੱਸਾ ਲਿਆ ਪਰ ਜਰਮਨੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਗੁਆਂਢੀ ਦੇਸ਼ ਆਸਟਰੀਆ 'ਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰ ਲਿਆ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਆਸਟਰੀਆ ਦੇ ਖਿਡਾਰੀ ਜਰਮਨੀ ਦੀ ਟੀਮ

ਕੱਪ ਦੂਜੀ ਵਾਰ ਆਪਣੇ ਨਾਂ ਕਰ ਲਿਆ। ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਦੂਜੀ ਜੰਗ ਨੇ ਅਗਲੇ ਦੋ ਵਿਸ਼ਵ ਕੱਪ ਆਪਣੀ ਅੱਗ ਵਿੱਚ ਲਪੇਟ ਲਏ ਸਨ। ਇਟਲੀ ਫੀਫਾ ਦੇ ਸਹਿ ਪ੍ਰਧਾਨ ਟਰੀਨੋ ਪਰਾਸੀ ਨੇ ਇਸ ਟਰਾਫੀ ਨੂੰ ਕਈ ਸਾਲ ਬੂਟਾਂ ਵਾਲੇ ਡੱਬੇ ਵਿੱਚ ਲੁਕੇ ਕੇ ਰੱਖੀ ਰੱਖਿਆ। **1950 ਬ੍ਰਾਜ਼ੀਲ:** ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਦੂਜੀ ਜੰਗ ਖਤਮ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਚੌਥਾ ਵਿਸ਼ਵ ਕੱਪ 24 ਜੂਨ ਨੂੰ ਫੁੱਟਬਾਲ ਦਾ ਮੱਕਾ ਜਾਣੇ ਜਾਂਦੇ ਮਾਰਕਾਨਾ ਸਟੇਡੀਅਮ ਵਿੱਚ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ। ਖਚਾ-ਖਚ ਭਰੇ ਸਟੇਡੀਅਮ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲਾ ਮੈਚ ਬ੍ਰਾਜ਼ੀਲ ਅਤੇ ਮੈਕਸੀਕੋ ਵਿਚਾਲੇ ਹੋਇਆ। ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ 21 ਤੇਪਾਂ ਨਾਲ ਸਲਾਮੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਇਹ ਉਹ ਸਮਾਂ ਸੀ ਜਦੋਂ ਰੂਸ ਨੇ ਐਟਮ ਬੰਬ ਬਣਾਇਆ ਸੀ ਅਤੇ ਡਾਕਟਰਾਂ ਨੇ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਇਨਸਾਨ ਦਾ ਲਿਵਰ ਬਦਲਿਆ ਸੀ।

ਭਾਰਤ ਕਦੇ ਵੀ ਵਿਸ਼ਵ ਕੱਪ ਟੂਰਨਾਮੈਂਟ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ

ਹੋਇਆ, ਪਰ ਇਸ ਵਿੱਚ ਉਸ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਹੋਇਆ ਹੈ। 1948 ਦੀਆਂ ਲੰਡਨ ਓਲੰਪਿਕ ਖੇਡਾਂ ਵਿੱਚ ਭਾਰਤ ਦੀ ਟੀਮ ਨੰਗੇ ਪੈਰੀਂ ਵਧੀਆ ਖੇਡੀ ਸੀ। 1950 ਦੇ ਵਿਸ਼ਵ ਕੱਪ ਵਿੱਚ ਕਈ ਟੀਮਾਂ ਦੇ ਹਿੱਸਾ ਨਾ ਲੈਣ ਕਰਕੇ ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਇਸ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਪਰ ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬੂਟ ਪਾ ਕੇ ਖੇਡਣ ਦੀ ਸ਼ਰਤ ਦੱਸੀ ਗਈ ਤਾਂ

ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਮੰਨਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਪੀਟਰ ਸੈਡੋਨ ਨੇ ਵਿਸ਼ਵ ਕੱਪ ਬਾਰੇ ਲਿਖੀ ਆਪਣੀ ਕਿਤਾਬ ਵਿੱਚ ਵੀ ਇਸ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇੰਗਲੈਂਡ ਹਮੇਸ਼ਾ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਉਪਰ ਸਮਝਦਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਇਸ ਟੂਰਨਾਮੈਂਟ ਨੂੰ ਮਹੱਤਵ ਨਹੀਂ ਸੀ ਦਿੰਦਾ, ਪਰ ਇਸ ਵਾਰ ਉਹ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਗਿਆ। ਫਾਈਨਲ ਮੈਚ ਵਿੱਚ ਉਰੂਗੁਵੇ ਨੇ ਬ੍ਰਾਜ਼ੀਲ ਨੂੰ 2-1 ਨਾਲ ਹਰਾ ਕੇ ਦੂਜੀ ਵਾਰ ਇਸ ਟਰਾਫੀ 'ਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰ ਲਿਆ। ਮਹਾਨ ਖਿਡਾਰੀ ਪੈਲੇ ਨੇ ਆਪਣੀ ਕਿਤਾਬ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਹਾਰ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬ੍ਰਾਜ਼ੀਲ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਰੋਟੀ ਨਹੀਂ ਖਾਧੀ ਅਤੇ ਸਾਰੀ ਰਾਤ ਰੋਂਦੇ ਰਹੇ। ਇਹ ਹਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅੱਜ ਤੱਕ ਵੀ ਨਹੀਂ ਭੁੱਲੀ।

1954 ਸਵਿਟਜ਼ਰਲੈਂਡ: ਇਹ ਟੂਰਨਾਮੈਂਟ 16 ਜੂਨ ਤੋਂ 4 ਜੁਲਾਈ ਤੱਕ ਹੋਇਆ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਟੀ. ਵੀ. ਕੈਮਰੇ ਦਾ ਇਸਤੇਮਾਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਅਜੇ ਤਕ ਵੀ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਖਾਮੀਆਂ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪੈ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਇਕ ਕੁਆਲੀਫਾਈ ਮੈਚ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਅਜੀਬ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਸਪੇਨ ਅਤੇ ਤੁਰਕੀ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਮੈਚ ਮੈਡਰਿਡ ਵਿੱਚ ਖੇਡਿਆ ਗਿਆ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸਪੇਨ 4-1 ਦੇ ਫਰਕ ਨਾਲ ਜੇਤੂ ਰਿਹਾ। ਦੂਜਾ ਮੈਚ ਤੁਰਕੀ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਇਸਤੰਬੁਲ ਵਿੱਚ ਹੋਇਆ ਜੋ ਤੁਰਕੀ ਨੇ 1-0 ਦੇ ਫਰਕ ਨਾਲ ਜਿੱਤਿਆ। ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਸਪੇਨ 4-2 ਦੇ ਸਕੋਰ ਨਾਲ ਅੱਗੇ ਸੀ, ਪਰ ਫੀਫਾ ਦੇ ਨਿਯਮ ਅਨੁਸਾਰ ਦੋਵੇਂ ਟੀਮਾਂ ਇਕ-ਇਕ ਮੈਚ ਜਿੱਤ ਕੇ ਅਜੇ ਵੀ ਬਰਾਬਰ ਸਨ। ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਲਈ ਇਕ ਹੋਰ ਮੈਚ ਰੋਮ ਦੇ ਸਟੇਡੀਅਮ ਵਿੱਚ ਕਰਵਾਇਆ ਗਿਆ। ਇਹ ਮੈਚ ਵੀ 2-2 ਗੋਲਾਂ ਦੀ ਬਰਾਬਰੀ ਨਾਲ ਖਤਮ ਹੋਇਆ। ਹੁਣ ਸਪੇਨ 6-4 ਨਾਲ ਤੁਰਕੀ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਸੀ, ਪਰ ਫੈਸਲਾ ਅਜੇ ਬਾਕੀ ਸੀ। ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਨਾਲ ਖਚਾ ਖਚ ਭਰੇ ਸਟੇਡੀਅਮ ਵਿੱਚ ਇਕ ਫੋਲ ਵਿੱਚ ਦੋ ਪਰਚੀਆਂ ਉਪਰ ਦੋਹਾਂ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਲਿਖ ਕੇ ਪਾਏ ਗਏ। 14 ਸਾਲ ਦੇ ਲੁਈਗੀ ਫਰੈਂਕ ਗੋਮਾ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ 'ਤੇ ਪੱਟੀ ਬੰਨ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਜੇਤੂ ਪਰਚੀ ਕੱਢਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਗਿਆ। ਇਹ ਪਰਚੀ ਤੁਰਕੀ ਦੀ ਨਿਕਲੀ ਅਤੇ ਸਪੇਨ ਵੱਧ ਗੋਲ ਕਰਕੇ ਵੀ ਬਾਹਰ ਹੋ ਗਿਆ। ਫਾਈਨਲ ਵਿੱਚ ਹੰਗਰੀ ਦੇ ਮਹਾਨ ਫੀਰੋਸ ਪੁਸਕਾਸ ਦੀ ਟੀਮ ਜਰਮਨੀ ਤੋਂ 2-3 ਦੇ ਫਰਕ ਨਾਲ ਹਾਰ ਗਈ। ਇਹ ਜਰਮਨੀ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਟਰਾਫੀ ਸੀ।

(ਚਲਦਾ)

ਸੰਧੂ ਭਰਾਵਾਂ ਵਲੋਂ ਗਰੀਬ ਲੜਕੀਆਂ ਲਈ ਸਮੂਹਿਕ ਵਿਆਹ ਸਮਾਗਮ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ: ਪਿਛਲੇ ਦਿਨੀਂ ਇਥੇ ਰਣਜੀਤ ਐਵੇਨਿਊ ਦੇ ਵਿਸ਼ਾਲ ਮੈਦਾਨ ਵਿੱਚ ਅਮਰਬੀਰ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ ਦੀ ਦੇਖ ਰੇਖ ਹੇਠ ਸਮੂਹਿਕ ਵਿਆਹ ਦਾ ਸਮਾਗਮ ਕਰਵਾਇਆ ਗਿਆ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇਕ ਸੌ ਕੰਨਿਆਵਾਂ ਦਾ ਦਾਨ ਕਰ ਕੇ ਹਰ ਨਵੇਂ ਵਿਆਹ ਜੋੜੇ ਨੂੰ ਸ਼ਾਗਨ ਵਿੱਚ ਗਿਆਰਾਂ ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ ਨਕਦ ਤੇ ਘਰ ਗ੍ਰਹਿਸਥੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਹੋਰ ਲੋੜਵੰਦ ਚੀਜ਼ਾਂ ਭੇਟ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ।

ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਕੰਨਿਆ ਦਾਨ ਨੂੰ ਮਹਾਦਾਨ ਦਾ ਰੁਤਬਾ ਹਾਸਿਲ ਹੈ ਅਤੇ ਜੇ ਇਹ ਦਾਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਧੀਆਂ ਦਾ ਹੋਵੇ ਜੋ ਆਰਥਕ ਤੇ ਸਮਾਜਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪੱਛੜੇ ਹੋਏ ਮਾਂ-ਬਾਪ ਦੀਆਂ ਬੇਟੀਆਂ ਹੋਣ ਤਾਂ ਇਹ ਵੱਡਾ ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਕਾਰਜ ਹੈ।

ਸਮਾਰੋਹ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਦਿਆਂ ਅਮਰਬੀਰ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ ਨੇ ਸਾਰੇ ਸਿਲਸਿਲੇ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਦਿਆਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇਹ ਸਾਰੀ ਕਾਰਵਾਈ ਇਕ ਵਿਉਂਤਬੰਦ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਸਬੰਧਤ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਦੀ ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਅਰਜੀ ਛਾਣਬੀਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਫਿਰ ਜੋੜਿਆਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਕੇ ਸਬੰਧੀਆਂ ਸਮੇਤ ਸ਼ਾਦੀ ਦਾ ਸੱਦਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਹਰ ਮਹੀਨੇ ਤਕਰੀਬਨ ਸੱਤ ਤੋਂ ਦਸ ਸ਼ਾਦੀਆਂ ਦਾ ਸਮਾਰੋਹ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਾਲ ਵਿੱਚ ਦੋ ਵਾਰ ਸੂਬਾ ਪੱਧਰ ਸਮਾਗਮ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਸਿਲਸਿਲਾ 2005 ਤੋਂ ਚਲਦਾ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਹੁਣ ਤੱਕ ਛੇ ਹਜ਼ਾਰ ਤੋਂ ਵੱਧ ਜੋੜੇ ਵਿਆਹੁਤਾ ਜੀਵਨ ਦਾ ਸਫਲਤਾ ਨਾਲ ਅਨੰਦ ਮਾਣ ਰਹੇ ਹਨ।

ਸਮਾਜ ਸੇਵਾ ਸੰਧੂ ਭਰਾਵਾਂ ਨੂੰ ਵਿਰਸੇ ਵਿੱਚ ਮਿਲੀ ਹੈ। ਬਾਲ ਅਵਸਥਾ ਵਿੱਚ ਹੀ ਪਿਤਾ ਜੀ ਦੇ ਦਿਹਾਂਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਵਰਗੀ ਮਾਤਾ ਓਂਕਾਰ ਕੌਰ ਸੰਧੂ ਨੇ ਦੋਹਾਂ ਪੁੱਤਰਾਂ ਨੂੰ ਸਮਾਜ ਸੇਵਾ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਅਤੇ ਇਕ ਅੱਛਾ ਇਨਸਾਨ ਬਣਨ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਦਿੱਤੀ। ਮਾਤਾ ਜੀ ਆਪ ਲੰਮੇ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਗੁਰੂ ਕੀ ਨਗਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਮਿਊਂਸਪਲ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਦੇ ਕੌਂਸਲਰ ਵੀ ਰਹੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵੱਡੇ ਪੁੱਤਰ ਕਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ (ਰਿੰਟੂ) ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਮੇਅਰ ਹਨ।

ਸਮਾਰੋਹ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਦਿਆਂ ਮੇਅਰ ਰਿੰਟੂ ਸੰਧੂ ਨੇ ਕਾਂਗਰਸ ਹਾਈ ਕਮਾਂਡ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦ ਕਰਦਿਆਂ ਇਹ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦਿਵਾਇਆ ਕਿ ਉਹ ਇਸ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਨਿਸ਼ਠਾ ਨਾਲ

ਨਿਭਾਉਣਗੇ। ਆਪਣੇ ਏਜੰਡੇ ਦੀਆਂ ਤਰਜੀਹਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦਿਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਨੂੰ ਨੱਥ ਪਾਉਣ, ਸ਼ਹਿਰ ਦੀ ਸਾਫ-ਸਫਾਈ, ਟਰੈਫਿਕ ਮੁਸ਼ਕਿਲਾਂ ਨੂੰ ਹੱਲ ਕਰਨ ਅਤੇ ਪਾਰਦਰਸ਼ੀ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਦੇਣ ਲਈ ਉਹ ਵਚਨਬੱਧ ਹਨ।

ਅਖੀਰ ਵਿੱਚ ਮੇਅਰ ਰਿੰਟੂ ਸੰਧੂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਛੋਟੇ ਭਰਾ ਅਮਰਬੀਰ ਸੰਧੂ ਦੇ ਇਸ ਪ੍ਰਾਜੈਕਟ ਨੂੰ ਪਰਿਵਾਰਕ ਵਚਨਬੱਧਤਾ ਤੇ ਸਮਾਜਕ ਫਰਜ਼ ਦੱਸਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਗਰੀਬ ਅਤੇ ਬੇਸ਼ਹਾਰਾ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਦੀ ਮਦਦ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦਿਲੀ ਖੁਸ਼ੀ ਤੇ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਕੋਈ ਸਿਆਸਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਸਾਰਾ ਖਰਚਾ ਸੰਧੂ ਪਰਿਵਾਰ ਵਲੋਂ ਆਪਣੀ ਕਿਰਤ ਕਮਾਈ ਵਿੱਚ

ਦਾਨ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਠਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਹੋਰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ ਫੋਨ: 91-98765-00081, ਅਮਰਬੀਰ ਸੰਧੂ ਫੋਨ: 91-97814-00003, ਕਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ (ਰਿੰਟੂ) ਸੰਧੂ ਫੋਨ: 91-94170-41363,

ਗੁਰਦਿਕਬਾਲ ਮੁਲਤਾਨੀ ਫੋਨ: 330-348-4561, ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਦਫਤਰ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਫੋਨ: 91-98886-92001 ਜਾਂ ਮੇਅਰ ਦਫਤਰ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਫੋਨ: 91-183-2545999 ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਫੁੱਲਾਂ ਦਾ ਬੁੱਕਾ ਭੇਟ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਕਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ (ਰਿੰਟੂ) ਸੰਧੂ

ਰਾਤ, ਦਿਨ ਦਾ ਅੰਤਮ ਪੜਾਅ, ਦਿਨ ਭਰ ਦੀ ਥਕਾਵਟ ਲਈ ਅਰਾਮਗਾਹ, ਜੀਵਨੀ ਦੌਰਭੱਜ ਤੋਂ ਰਾਹਤ, ਇਕ ਪੜਾਅ ਦਾ ਸੰਪੂਰਨ ਸਫਰ ਅਤੇ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਚਾਹਿਆ ਤੇ ਅਣਚਾਹਿਆ ਇਸ ਦੀ ਝੋਲੀ 'ਚ ਪਾਉਣਾ। ਰਾਤ, ਆਪੇ ਸੰਗ ਰੂਬਰੂ ਹੋਣ ਦਾ ਸਮਾਂ, ਕੀਤੇ ਕਰਮਾਂ ਦਾ ਲੇਖਾ-ਜੋਖਾ ਅਤੇ ਕਿਰਤ ਵਿਚਲੀ ਭਲਿਆਈ ਤੇ ਕਮਾਈ ਦੇ ਅਨੁਪਾਤ ਦਾ ਨਿਰੀਖਣ।

ਰਾਤ, ਦਿਤੇ ਜਖ਼ਮਾਂ, ਸਹੀਆਂ ਪੀੜਾਂ, ਰਿਸਦੇ ਫੱਟਾਂ, ਰੱਖੇ ਫਹੇ ਅਤੇ ਕੀਤੀਆਂ ਮਰੂਮ-ਪੱਟੀਆਂ ਦੇ ਹਿਸਾਬ-ਕਿਤਾਬ ਦਾ ਸਮਾਂ।

ਰਾਤ, ਮਨੁੱਖ ਵਲੋਂ ਮਨੁੱਖ ਹੋਣ ਦੇ ਭਰਮ ਅਤੇ ਅਸਲੀਅਤ ਵਿਚਲੇ ਫਾਸਲੇ ਨੂੰ ਘਟਾਉਣ ਜਾਂ ਵਧਾਉਣ ਦੀ ਤਹਿਕੀਕਤਾਤ, ਮਨ-ਚੋਰ ਨੂੰ ਕਾਬੂ ਵਿਚ ਰੱਖਣ ਲਈ ਕੀਤੇ ਉਪਰਾਲੇ ਅਤੇ ਵਾਗਾਂ ਨੂੰ ਢਿੱਲਾ ਛੱਡਣ ਕਾਰਨ ਹੋਈਆਂ ਖੁਨਾਸੀਆਂ ਦੀ ਪਛਾਣ।

ਰਾਤ ਕਈ ਪਹਿਰਾਂ ਵਿਚ ਵੰਡੀ। ਹਰ ਪਹਿਰ ਦਾ ਆਪਣਾ ਮਹੱਤਵ, ਕਾਰਜ-ਖੇਤਰ, ਰਹਿਤਲ ਅਤੇ ਤਾਸੀਰ ਜਿਸ ਵਿਚੋਂ ਹੁੰਦੀ ਮਨੁੱਖੀ ਕਿਰਦਾਰ ਦੀ ਪਛਾਣ। ਰਾਤ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਪਹਿਰ ਥਕਾਵਟ ਭਰੇ ਜਿਸਮਾਂ ਨੂੰ ਅਰਾਮ ਦਾ ਸੌਦਾ, ਮਨ ਵਿਚ ਪੈਦਾ ਹੋਈਆਂ ਖਾਹਿਸ਼ਾਂ ਦਾ ਆਵੇਗ। ਜਿਸਮਾਨੀ ਲੋੜਾਂ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਦਾ ਖਿਆਲ ਅਤੇ ਜਾਹੋ-ਜਲਾਲ ਵਿਚ ਭਿਜਿਆ ਮਨੁੱਖੀ ਮਲਾਲ। ਅੰਧਿਓਂ ਟੱਪੀ ਰਾਤ ਵਿਚ ਉਮਡਦਾ ਸੁਪਨ-ਸੰਸਾਰ ਅਤੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲਾ ਆਪੇ ਸੰਗ ਗੁਫਤਗੂ ਕਰਨ ਦਾ ਖਿਆਲ।

ਰਾਤ, ਕਦੇ ਮੱਸਿਆਂ ਨੂੰ ਤਨ 'ਤੇ ਹੰਢਾਉਂਦੀ, ਕਾਲੇ ਪਹਿਰਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਵਿਚੋਂ ਖੁਦ ਦਾ ਵਿਸਥਾਰ ਕਰਦੀ। ਕਈ ਵਾਰ ਕਾਲੀਆਂ ਰਾਤਾਂ ਯੁੱਗਾਂ ਵਾਂਗ ਲੰਮੇਰੀਆਂ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਜਦ ਕਿਸੇ ਦੇ ਨੈਣਾਂ ਵਿਚ ਉਤਰੀ ਉਡੀਕ, ਨੀਂਦ ਨੂੰ ਅਲਵਿਦਾ ਕਹਿ ਦੇਵੇ, ਸੰਦਲੀ ਰੁੱਤ ਵਿਚ ਤ੍ਰਿਹਾਈ ਨੀਬ ਨਾਲ ਸੱਖਣੇਪਨ ਦਾ ਸੰਤਾਪ ਹੰਢਾਉਣਾ ਪਵੇ ਜਾਂ ਪਰਦੇਸੀ ਪੁੱਤਰ ਨੂੰ ਉਡੀਕਦੇ ਮਾਪਿਆਂ ਦੀ ਅੱਖਾਂ ਦੀ ਲੋਅ, ਰਾਹਾਂ ਨਿਹਾਰਨ ਤੋਂ ਅਸਮਰਥ ਹੋ ਜਾਵੇ।

ਰਾਤ, ਪਤਾਕੂਆਂ ਲਈ ਵਰਦਾਨ। ਡੂੰਘੀ ਪਸਰੀ ਚੁੱਪ ਵਿਚ ਅੱਖਰਾਂ ਨਾਲ ਸੰਵਾਦ ਰਚਾਉਣਾ,

ਰਾਤ ਦੀਆਂ ਰਹਿਮਤਾਂ

ਡਾ. ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਭੰਡਾਲ ਆਪਣੀ ਨਿਵੇਕਲੀ ਸ਼ੈਲੀ ਵਿਚ ਜੀਵਨ ਦੀਆਂ ਪਰਤਾਂ ਫਰੋਲਦੇ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਨਾਦ ਦੀ ਤਲਾਸ਼ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਹੈ ਤਾਂ ਫਿਜ਼ੀਕਸ ਜਿਹੇ ਖੁਸ਼ਕ ਵਿਸ਼ੇ ਦੇ ਅਧਿਆਪਕ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਾਰਤਕ ਵਿਚ ਕਵਿਤਾ ਜਿਹੀ ਰਵਾਨਗੀ ਹੈ। ਉਹ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਅਜਿਹੀ ਜੁਗਤ ਵਰਤਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪਾਠਕ ਦੇ ਮੂੰਹੋਂ ਸੁਤੇ ਸਿਧ ਨਿਕਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਕਿਆ ਬਾਤ ਹੈ! ਹੁਣ ਨਵੀਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਲੇਖ ਲੜੀ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੁਦਰਤ ਦੀਆਂ ਨਿਆਮਤਾਂ ਨੂੰ ਸਲਾਮ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਅਕ੍ਰਿਤਘਣਤਾ ਉਤੇ ਅਫਸੋਸ ਜ਼ਾਹਰ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਪਿਛਲੇ ਲੇਖ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਬਿਰਖ ਜਿਹਾ ਜੇਰਾ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਨਸੀਹਤ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਸੀ, “ਪੱਤਿਆਂ ਵਰਗਾ ਬਣਨ ਦਾ ਖਿਆਲ ਮਨ ਵਿਚ ਪੈਦਾ ਕਰ ਤਾਂ ਕਿ ਤੂੰ ਕਦੇ ਕਦਾਈਂ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਦੇ ਕੰਮ ਆ ਸਕੇਂ।” ਹਥਲੇ ਲੇਖ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਰਾਤ ਦੀਆਂ ਨਿਆਮਤਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦਿਆਂ ਬੰਦੇ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਖਿਆਮਤਾਂ 'ਤੇ ਗਿਲਾ ਪ੍ਰਗਟਾਇਆ ਹੈ ਕਿ ਅੱਜ ਕੱਲ ਹਰ ਦਿਨ ਹੀ ਰਾਤ ਵਰਗਾ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖ ਦਿਨ ਦੇ ਪਿੰਡੇ 'ਤੇ ਰਾਤ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨਦੇਹੀ ਕਰਨ ਲੱਗਿਆਂ ਪਲ ਵੀ ਨਹੀਂ ਲਾਉਂਦਾ ਪਰ ਰਾਤ ਦੇ ਮੱਥੇ 'ਤੇ ਜਦ ਪੁੰਨਿਆਂ ਦੇ ਚੰਨ ਦਾ ਟਿੱਕਾ ਲਿਸ਼ਕੋਰਦਾ ਤਾਂ ਗਵਾਚੇ ਰਾਹਾਂ ਦੇ ਮੱਥਿਆਂ 'ਤੇ ਵੀ ਮੰਜ਼ਲਾਂ ਦਾ ਸਿਰਨਾਵਾਂ ਉਕਰਿਆ ਜਾਂਦਾ।...ਰਾਤ ਕਈ ਵਾਰ ਸਾਨੂੰ ਜਖਮ ਦਿੰਦੀ, ਪੀੜਤ ਕਰਦੀ, ਨਾ-ਮੁਕਣ ਵਾਲੀ ਉਡੀਕ ਦਾ ਹਸਤਾਖਰ ਬਣਦੀ ਅਤੇ ਰਾਤ ਵਿਚੋਂ ਰਾਤ ਨੂੰ ਮਨਫੀ ਕਰਦੀ। -ਸੰਪਾਦਕ

ਤਰ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਦਾ। ਅਜਿਹਾ ਅਜੋਕੀ ਜੀਵਨੀ ਸ਼ੈਲੀ 'ਚ ਵਾਪਰ ਰਿਹਾ ਏ ਕਿਉਂਕਿ ਅਸੀਂ ਕੁਦਰਤ ਦੀ ਅਵੱਗਿਆ ਕਰਕੇ, ਰਾਤ ਨੂੰ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦਾ ਇਕ ਨਵਾਂ ਰੁਝਾਨ ਜੀਵਨ ਦੇ ਨਾਮ ਕੀਤਾ ਏ।

ਰਾਤ ਭਰ ਜਾਗਣ ਦਾ ਦਰਦ, ਪੀੜ ਵਿਚ ਕਰਾਹੁੰਦੇ ਰੋਗੀ, ਉਮਰਾਂ ਜਿਹੀ ਉਡੀਕ, ਸਾਥੀ ਦੇ ਟੁੱਟਦੇ ਸਾਹਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਜਾਂ ਮਿੱਟੀ ਬਣੇ ਪਿਆਰੇ ਕੋਲ ਬਹਿਣ ਨੂੰ ਕਿਆਸਣਾ। ਇਉਂ ਲੱਗਦਾ ਸਮਾਂ ਰੁਕ ਗਿਆ ਹੋਵੇ ਤੇ ਕੁਝ ਘੰਟਿਆਂ ਦੀ ਸੰਨਾਟੇ ਭਰੀ ਰਾਤ, ਚੀਸਾਂ ਤੇ ਲੋਰਾਂ ਨਾਲ ਬੁਤਬੁਤਾਉਂਦੀ, ਮੁੱਕਣ ਦਾ ਨਾਮ ਹੀ ਨਹੀਂ ਲੈਂਦੀ।

ਰਾਤ ਦੀ ਕੁੱਖ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਸੂਰਜ ਜਨਮਦਾ ਜੋ ਸਵੇਰ ਦੀ ਆਮਦ ਬਣਦਾ, ਹਨੇਰ ਦੇ ਪਿੰਡੇ 'ਤੇ ਚਾਨਣ ਤੁੱਕਦਾ ਅਤੇ ਸਿੱਲੇ ਸਿੱਲੇ ਮੌਸਮਾਂ ਵਿਚ ਕੋਸੇ ਕੋਸੇ ਚਾਨਣ ਦੀਆਂ ਕਾਤਰਾਂ ਵਰਤਾਉਂਦਾ, ਤੇਲ ਭਿੱਜੀਆਂ ਰਹਿਤਲਾਂ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦਿੰਦਾ। ਰਾਤ, ਇਕ ਆਸ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦਿੰਦੀ ਜਦ ਅਸੀਂ ਸਰਖੀ ਨੂੰ ਜੀ ਆਇਆਂ ਕਹਿੰਦੇ ਅਤੇ ਨਵੇਂ ਦਿਸਹੱਦਿਆਂ

ਦੇ ਨੈਣਾਂ 'ਚੋਂ ਹੁਣ ਵੀ ਨੀਰ ਸਿਮਣ ਲਾ ਦਿੰਦੀ।

ਰਾਤ ਦੇ ਗਰਭ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਅਛੋਪਲੇ ਜਿਹੇ ਹੀ ਵਾਪਰ ਜਾਂਦਾ ਜਿਸ ਦਾ ਰਾਤ ਨੂੰ ਵੀ ਕਿਆਸ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਪਰ ਅਜੋਕੇ ਸਮਿਆਂ ਦਾ ਕੇਹਾ ਵਰਤਾਰਾ ਕਿ ਅੱਜ ਕੱਲ ਹਰ ਦਿਨ ਹੀ ਰਾਤ ਵਰਗਾ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖ ਦਿਨ ਦੇ ਪਿੰਡੇ 'ਤੇ ਰਾਤ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨਦੇਹੀ ਕਰਨ ਲੱਗਿਆਂ ਪਲ ਵੀ ਨਾ ਲਾਉਂਦਾ।

ਰਾਤ, ਰੱਤ ਲਿਬੜੇ ਪਲਾਂ ਵਿਚ ਭਿਉਂਤੀ, ਆਪਣੇ ਆਪ ਤੋਂ ਵੀ ਸ਼ਰਮਸ਼ਾਰ ਹੁੰਦੀ ਜਦ ਕੋਈ ਜਾਬਰ, ਰਾਤ ਦੇ ਓਹਲੇ ਵਿਚ ਮਾਸੂਮ ਕਲੀ ਨੂੰ ਮਧੋਲਦਾ, ਚਿੱਟੀ ਚੁੰਨੀ ਨੂੰ ਦਾਗਦਾਰ ਕਰ ਲੀਰਾਂ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਅਤੇ ਰਾਤ ਦੀ ਹਿੱਕ ਵਿਚ ਇਕ ਸਦੀਵੀ ਹਉਕਾ ਧਰਿਆ ਜਾਂਦਾ।

ਰਾਤਾਂ ਜਦ ਲੰਮੀਆਂ ਹੋਣ ਲੱਗ ਪੈਣ ਤਾਂ ਮਨ ਕਿਸੇ ਅਦਿੱਖ ਡਰ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਚਾਵਾਂ ਦੇ ਖੰਭ ਕੁਤਰਦਾ, ਨੁੱਕਰ ਵਿਚ ਸੁੰਗੜਦਾ, ਖੁਦ ਤੋਂ ਵੀ ਸਹਿਮਣ ਲੱਗ ਪੈਂਦਾ।

ਰਾਤ ਦੀ ਇਲਾਹੀ ਚੁੱਪ ਵਿਚ ਮਨੁੱਖ ਆਪੇ ਨਾਲ ਇਕਸੁਰ ਤੇ ਇਕਸਾਰ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਉਪਜਦਾ ਏ ਨਾਦੀ ਰਾਗ, ਇਲਹਾਮੀ ਕਿਰਤ-ਕਰਮ ਅਤੇ ਅਨੂਠਾ ਸ਼ਬਦ-ਸੰਵਾਦ ਜੋ ਬਣਦਾ ਏ ਜੀਵਨ ਦੀਆਂ ਕਦਰਾਂ-ਕੀਮਤਾਂ ਦਾ ਮੁਹਾਂਦਰਾ। ਪਰ ਬਹੁਤ ਸੀਮਤ ਲੋਕ ਨੇ ਜੋ ਅਜਿਹੀ ਚੁੱਪ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਬੁੱਕਲ ਵਿਚ ਸਮੇਟ, ਆਪਣੇ ਸੰਗ ਸੰਵਾਦ ਕਰਨ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੰਦੇ।

ਰਾਤ ਦੀ ਜੂਹੇ ਜਦ ਹਰਫਾਂ ਦੇ ਦੀਪ ਜਗਮਗ ਕਰਦੇ, ਸੂਰਜ ਦੇ ਆਲੇ ਵਿਚ ਚਿਰਾਗ ਧਰੇ ਜਾਂਦੇ ਅਤੇ ਮਸਤਕ ਬਨੇਰਿਆਂ 'ਤੇ ਮੋਮਬੱਤੀ ਜਗਦੀਆਂ ਤਾਂ ਰਾਤ ਨੂੰ ਨਵੇਂ ਚਾਨਣ-ਰਾਹਾਂ ਦੀ ਸੂਹ ਮਿਲਦੀ।

ਰਾਤ, ਰਮਜ਼ਾਂ, ਰਹਿਮਤਾਂ ਅਤੇ ਰੰਗੀਨੀਆਂ ਦੀ ਸਮਤੋਲਤਾ ਵਿਚੋਂ ਜਦ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਕਿਆਸਦੀ ਤਾਂ ਇਸ ਦੀ ਜੂਹ ਵਿਚ ਨਵੇਂ ਕੀਰਤੀਮਾਨ, ਸੰਵੇਦਨਾਵਾਂ, ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਅਤੇ ਸਾਰਥਕਤਾ ਦਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ ਹੁੰਦਾ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਆਪਣੀ ਸੁਨਾਖਤ ਸਿਰਜਦਾ।

ਰਾਤ, ਰੇਤੀਲੇ ਸਫਰਾਂ ਦੀ ਹਮਰਾਜ਼, ਤਿਲਕਦੇ ਰਾਹਾਂ 'ਚ ਹਮਜੋਲੀ ਅਤੇ ਤਿਤਕਦੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸਾਂ ਤੇ ਆਸਾਂ ਵਿਚ ਨਵੀਂ ਆਸ ਤੇ ਧਰਵਾਸ ਦਾ ਨਾਮਕਰਨ।

ਰਾਤ ਦੀ ਬੀਹੀ ਵਿਚ ਚੁੱਪ ਦਾ ਰਾਗ ਸੁਣਨਾ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਇਕੱਲ ਨੂੰ ਇਸ ਰਾਗ ਸੰਗ ਭਰਨਾ। ਖੁਦ ਦੇ ਵਿਸਥਾਰ ਵਿਚੋਂ ਆਪਣੀਆਂ ਪੈੜਾਂ ਨੂੰ ਨਵੀਆਂ ਦਿਸ਼ਾਵਾਂ ਦੇਣ ਦਾ ਤਰੱਦਦ ਕਰਨਾ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਖੁਦ ਵਿਚੋਂ ਖੁਦ ਨੂੰ ਪਹਿਚਾਨਣ ਦਾ ਹੁਨਰ ਆ ਜਾਵੇਗਾ।

ਰਾਤ ਆਪਣੇ ਰੰਗਾਂ ਵਿਚ ਰੰਗੀ ਖੁਦ ਦੀ ਪਛਾਣ ਸਿਰਜਦੀ: ਰਾਤ ਹਲੀਮੀ, ਰਾਤ ਰੰਗੀਲੀ, ਰਾਤ ਇਕ ਰਾਹਗੀਰ। ਰਾਤ ਕਾਲਾ ਚੋਲਾ ਪਹਿਨੀ, ਗਾਉਂਦਾ ਮਸਤ ਫਕੀਰ। ਰਾਤ ਅੰਬਰੋਂ ਲਹਿੰਦਾ ਆਵੇ, ਸੁਖਸ ਇਕ ਦਿਲਗੀਰ। ਰਾਤ ਦੀ ਵਹਿੰਗੀ ਢੋਂਦਾ, ਸਮੇਂ ਦਾ ਆਲਮਗੀਰ। ਰਾਤ ਦੇ ਪਿੰਡੇ 'ਤੇ ਲਿਸ਼ਕਦੀ, ਤਾਰਿਆਂ ਦੀ ਫੁਲਕਾਰੀ। ਰਾਤ ਦੀ ਚੱਕੀ ਝੋਂਦੇ ਝੋਂਦੇ, ਕੂਜਾਂ ਭਰਨ ਉਡਾਰੀ। ਰਾਤਾਂ ਨੂੰ ਗਾਉਂਦੇ ਜੁਗਨੂੰ, ਚਾਨਣ-ਰੱਤੇ ਰਾਗ। ਰਾਤ ਹੀ ਲਾਉਂਦੀ ਟਾਹਣੀਆਂ, ਫੁੱਲਾਂ ਰੱਤੜਾ ਭਾਗ। ਰਾਤ ਬਿਨਾ ਨਾ ਦਿਨ ਦੀ ਹੋਂਦ, ਨਾ ਹੀ ਚੰਨ ਦਾ ਵਾਸ। ਰਾਤ ਬਿਨਾ ਨਾ ਅੰਬਰ-ਜੂਹੇ, ਤਾਰਿਆਂ ਦਾ ਨਿਰਛੱਲ ਹਾਸ। ਰਾਤ ਨੂੰ ਰਾਤ ਦੇ ਵਿਹੜੇ, ਜਦ ਪੈਂਦੀ ਰਾਤ ਬਿਤਾਉਣੀ। ਤਾਂ ਰਾਤ ਵੀ ਕਿਸੇ ਦੇ ਸੋਚੀ, ਬਣ ਪ੍ਰਾਹੁਣੀ ਆਉਣੀ ਰਾਤ ਦਾ ਨਗਮਾ ਜਿਸ ਨੇ, ਹੋਠੀਂ ਗੁਣਗੁਣਾਇਆ। ਉਸ ਨੇ ਰਾਤ-ਅਲਹਾਮ ਨੂੰ, ਖੁਦ ਵਿਚ ਰਮਾਇਆ। ਰਾਤ

ਨਿਆਮਤਾਂ

ਡਾ. ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਭੰਡਾਲ
ਫੋਨ: 216-556-2080

‘ਚ, ਦਗਦਾ ਸੂਰਜ ਧਰ ਆਵਾਂ। ਰਾਤ ਦੀ ਜੂਨ ਵੀ ਕੇਹੀ ਏ ਜੋ ਚੁੱਪ ਦੀ ਚਰਖੀ ਚੜ੍ਹਦੀ, ਜੀਅ ਕਰਦੇ ਸੁੰਨ-ਸਮਾਧੀ ‘ਤੇ, ਬੋਲ-ਸ਼ੁਗੁਫਾ ਧਰ ਆਵਾਂ। ਰਾਤ ਦਾ ਪਿੰਡਾ ਤਾਂਬੇ ਰੰਗਾ, ਨਿੱਤ ਹਨੇਰਾ ਗੱਭਣ ਕਰਦਾ, ਜੂਨੀ ਕੁੱਖ ਦੀ ਤਸਬੀ ਨੂੰ, ਪੂਰੇ ਚੰਨ ਨਾਲ ਭਰ ਆਵਾਂ। ਜਦ ਸੂਰਜ ਛਿਪੇ ਸ਼ਾਮਾਂ ਨੂੰ, ਤੇ ਹਨੇਰਾ ਉਗਦਾ ਰਾਤਾਂ ਨੂੰ, ਮਨ ਕਰੇ ਕਲਮਾਂ ਦੇ ਤਾਰੇ, ਰਾਤ-ਬਗੀਚੀ ਧਰ ਆਵਾਂ। ਰਾਤ ਦਾ ਰੋਣਾ ਰਾਤਾਂ ਨੂੰ, ਰਾਤਾਂ ਦੀ ਨੀਂਦ ਹੰਗਾਲਦਾ ਏ, ਵਾ-ਰੁਮਕਣੀ ਨਾਲ ਸਹਿਲਾ ਕੇ, ਲੋਰੀ ਹੋਠੀਂ ਕਰ ਆਵਾਂ। ਰਾਤ ਦੇ ਰਾਹੀਆਂ ਹਨੇਰਾ ਢੋਣਾ, ਆਸ ਚਾਨਣ ਦੀ ਰੱਖ ਕੇ, ਜੁਗਨੂੰਆਂ ਦੀ ਇਕ ਮੁੱਠੀ

ਵਿਹੜੇ ਦਸਤਕ ਦੇਣੀ ਹੁੰਦੀ। ਹਨੇਰਾ ਆਪਣੀ ਸਫ ਲਪੇਟ, ਅਗਲੀ ਰਾਤ ਦੇ ਮੁਸਾਫਰ ਬਣਨ ਦੀ ਲੋਚਾ ਮਨ ਵਿਚ ਪਾਲਣ ਲੱਗ ਪੈਂਦਾ।

ਰਾਤ ਕਿੰਨੀ ਵੀ ਡਰਾਉਣੀ ਹੋਵੇ। ਇਸ ਦੀ ਜੂਹੇ ਜਗਦੇ ਤਾਰੇ ਆਸ ਜਗਾਉਂਦੇ। ਤੁਹਾਡੀ ਚਾਲ-ਢਾਲ ਅਤੇ ਬੋਲਾਂ ਵਿਚ ਨਿਡਰਤਾ ਭਰਦੇ, ਦੁਸ਼ਵਾਰੀਆਂ ਦੇ ਰੂਬਰੂ ਹੋਣ ਦੀ ਹਿੰਮਤ ਦਿੰਦੇ। ਤਾਰੇ ਤਾਂ ਤਾਰੇ ਨੇ ਆਖਰ। ਇਕ ਜੁਗਨੂੰ ਵੀ ਰਾਤ ਅੱਗੇ ਹਿੱਕ ਡਾਹੁਣ ਦੀ ਹਿੰਮਤ ਰੱਖਦਾ ਏ।

ਕਦੇ ਕਦੇ ਰਾਤ ਹਰਫਾਂ ਦੀ ਸਰਦਲ 'ਤੇ ਕਾਮਨਾ ਧਰਦੀ: “ਮਨ ਕਰਦੇ ਸੁੰਨੀ ਰਾਤ ਨੂੰ, ਰੰਗੀਂ ਵੱਸਦੀ ਕਰ ਆਵਾਂ। ਇਸ ਦੀ ਸੱਖਣੀ ਝੋਲੀ

ਨੂੰ, ਰਾਤ ਦੇ ਨਾਵੇਂ ਕਰ ਆਵਾਂ।”

ਰਾਤ, ਸਿਰਫ ਸੌਣ ਜਾਂ ਅਰਾਮ ਕਰਨ ਲਈ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਦਰਅਸਲ ਰਾਤ ਨਵੇਂ ਵਿਚਾਰਾਂ, ਸੁਪਨਿਆਂ ਅਤੇ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਕਿਆਸਣ, ਤਲਾਸ਼ਣ ਅਤੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੇ ਆਹਰ ਦਾ ਸੂਭ-ਆਗਮਨ।

ਰਾਤ ਦੀ ਜੂਹੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਅਸੀਂ ਆਉਣ ਵਾਲੀ ਸਵੇਰ ਨੂੰ ਤੁਸੱਵਰ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਸਾਡੇ ਸੁਪਨਿਆਂ ਅਤੇ ਨੀਂਦ ਵਿਚ ਸਵੇਰ ਦੀ ਆਸ ਅੰਗਤਾਈਆਂ ਭਰਦੀ। ਅਸੀਂ ਸਵੇਰ ਦੀਆਂ ਬਰੂਹਾਂ ਵਿਚ ਤੇਲ-ਤੁਪਕੇ ਡੋਲ, ਰਾਤ ਨੂੰ ਅਲਵਿਦਾ ਕਹਿੰਦੇ।

ਕਹਿ ਤੂੰ ਏਥੋਂ ਜਾਹ...

ਕਾਲੇ ਸਿਆਹ ਅਖਬਾਰ ਨਾ ਹੋਵਣ ਵਿਚ ਤਿਤਕੇ ਇਤਬਾਰ ਨਾ ਹੋਵਣ ਓਸ ਬਾਤ ਵਿਚ ਦੁੱਖ ਨਾ ਹੋਵੇ ਗਰਮੀ ਝੁਲਸਿਆ ਰੁੱਖ ਨਾ ਹੋਵੇ ਰਾਗ ਮਲੂਾਰ ਨੂੰ ਓਸ ਬਾਤ ਦੀ ਛਾਂ ਵਿਚ ਬਹਿ ਕੇ ਗਾ...

ਬੱਚਿਆਂ ਵਰਗੀ ਮਸਤੀ ਹੋਵੇ ਹਰ ਰੂਹ ਵਿਚ ਖਰਮਸਤੀ ਹੋਵੇ ਸਰਖੀ ਹੋਵੇ ਲਾਲ-ਗੁਲਾਬੀ ਹਰ ਆਬਣ ਦਾ ਰੰਗ ਮਤਾਬੀ ਸਾਰੇ ਜੱਗ ਦੇ ਫੁੱਲਾਂ ਦੀ ਖੁਸ਼ਬੋ ਉਸ ਬਾਤ 'ਚ ਪਾ...

ਹੰਝੂਆਂ ਦੀ ਬਰਸਾਤ ਨਾ ਹੋਵੇ ਬੇਦਰਦੀ ਕੋਈ ਰਾਤ ਨਾ ਹੋਵੇ ਨਾ ਰਾਜਾ ਨਾ ਰਾਣੀ ਹੋਵੇ ਤੇਰੀ ਮੇਰੀ ਕਹਾਣੀ ਹੋਵੇ ਨਦੀ ਕਿਨਾਰੇ ਕੱਕੇ ਰੇਤੇ ਪੋਲੇ ਪੱਖੀ ਆ। ਚੰਨ ਚਾਨਣੀ ਰਾਤ 'ਚ ਬਹਿ ਕੇ...

-ਕੰਵਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਢੁੰਡੀਕੇ

ਰਾਤ ਆਪਣੇ ਰੰਗਾਂ ਵਿਚ ਰੰਗੀ ਖੁਦ ਦੀ ਪਛਾਣ ਸਿਰਜਦੀ: ਰਾਤ ਹਲੀਮੀ, ਰਾਤ ਰੰਗੀਲੀ, ਰਾਤ ਇਕ ਰਾਹਗੀਰ। ਰਾਤ ਕਾਲਾ ਚੋਲਾ ਪਹਿਨੀ, ਗਾਉਂਦਾ ਮਸਤ ਫਕੀਰ। ਰਾਤ ਅੰਬਰੋਂ ਲਹਿੰਦਾ ਆਵੇ, ਸੁਖਸ ਇਕ ਦਿਲਗੀਰ। ਰਾਤ ਦੀ ਵਹਿੰਗੀ ਢੋਂਦਾ, ਸਮੇਂ ਦਾ ਆਲਮਗੀਰ। ਰਾਤ ਦੇ ਪਿੰਡੇ 'ਤੇ ਲਿਸ਼ਕਦੀ, ਤਾਰਿਆਂ ਦੀ ਫੁਲਕਾਰੀ। ਰਾਤ ਦੀ ਚੱਕੀ ਝੋਂਦੇ ਝੋਂਦੇ, ਕੂਜਾਂ ਭਰਨ ਉਡਾਰੀ। ਰਾਤਾਂ ਨੂੰ ਗਾਉਂਦੇ ਜੁਗਨੂੰ, ਚਾਨਣ-ਰੱਤੇ ਰਾਗ। ਰਾਤ ਹੀ ਲਾਉਂਦੀ ਟਾਹਣੀਆਂ, ਫੁੱਲਾਂ ਰੱਤੜਾ ਭਾਗ। ਰਾਤ ਬਿਨਾ ਨਾ ਦਿਨ ਦੀ ਹੋਂਦ, ਨਾ ਹੀ ਚੰਨ ਦਾ ਵਾਸ। ਰਾਤ ਬਿਨਾ ਨਾ ਅੰਬਰ-ਜੂਹੇ, ਤਾਰਿਆਂ ਦਾ ਨਿਰਛੱਲ ਹਾਸ। ਰਾਤ ਨੂੰ ਰਾਤ ਦੇ ਵਿਹੜੇ, ਜਦ ਪੈਂਦੀ ਰਾਤ ਬਿਤਾਉਣੀ। ਤਾਂ ਰਾਤ ਵੀ ਕਿਸੇ ਦੇ ਸੋਚੀ, ਬਣ ਪ੍ਰਾਹੁਣੀ ਆਉਣੀ। ਰਾਤ ਦਾ ਨਗਮਾ ਜਿਸ ਨੇ, ਹੋਠੀਂ ਗੁਣਗੁਣਾਇਆ। ਉਸ ਨੇ ਰਾਤ-ਅਲਹਾਮ ਨੂੰ, ਖੁਦ ਵਿਚ ਰਮਾਇਆ। ਰਾਤ ਦੇ ਗੁੱਝੇ ਭੇਤਾਂ ਨੂੰ, ਜਿ ਸਨੇ ਸਮਝ ਲਿਆ। ਸਮਝੋ! ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਵਿਚੋਂ, ਖੁਦ ਨੂੰ ਪਾ ਲਿਆ।

ਗਿਆਨ-ਗੋਸ਼ਟ ਨੂੰ ਅੰਤਰੀਵ ਵਿਚ ਉਤਾਰਨਾ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿਚੋਂ ਸੁਪਨਿਆਂ ਦੇ ਸੱਚ ਨੂੰ ਕਿਆਸਣਾ, ਰਾਤ ਦਾ ਸੁੱਚਾ ਸ਼ਰਫ।

ਰਾਤ ਦੇ ਮੱਥੇ 'ਤੇ ਜਦ ਪੁੰਨਿਆਂ ਦੇ ਚੰਨ ਦਾ ਟਿੱਕਾ ਲਿਸ਼ਕੋਰਦਾ ਤਾਂ ਗਵਾਚੇ ਰਾਹਾਂ ਦੇ ਮੱਥਿਆਂ 'ਤੇ ਵੀ ਮੰਜ਼ਲਾਂ ਦਾ ਸਿਰਨਾਵਾਂ ਉਕਰਿਆ ਜਾਂਦਾ। ਬੁੱਕਲ ਵਿਚਲੇ ਚੰਦ ਦੀ, ਅੰਬਰ ਦੇ ਚੰਨ ਨਾਲ ਕਲੱਲ ਕਰਦਿਆਂ, ਯੁੱਗਾਂ ਵਰਗੀ ਰਾਤ, ਪਲਾਂ 'ਚ ਬੀਤਦੀ ਅਤੇ ਰਾਤ ਦੇ ਨਿੱਕੀ ਜਿਹੀ ਹੋਣ ਦਾ ਉਲਾਭਾ ਰੱਬ ਦੀ ਝੋਲੀ 'ਚ ਧਰਦੀ।

ਚਾਨਣੀਆਂ ਰਾਤਾਂ ਵਿਚ ਚਾਨਣ ਨਾਲ ਭਰੀਆਂ ਬਾਤਾਂ, ਅਬੋਲ ਰਹਿ ਕੇ ਵੀ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਕਹਿ ਜਾਣ ਦਾ ਹੁਨਰ ਅਤੇ ਮਾਸੂਮ ਹਰਕਤਾਂ ਵਿਚਲਾ ਸੰਵਾਦ, ਜੀਵਨੀ ਧਰਾਤਲ ਦੀਆਂ ਅਮਿੱਟ ਯਾਦਾਂ ਦਾ ਅਮੁੱਕ ਖਜ਼ਾਨਾ ਜਿਸ ਨੂੰ ਕਦੇ ਵੀ ਖਰਚਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ।

ਰਾਤ, ਜਦ ਕੁਲਹਿਣੀ ਬਣ ਕੇ ਪਿੰਡ ਜਾਂ ਦਰ 'ਤੇ ਦਸਤਕ ਦੇਵੇ ਤਾਂ ਮੌਤ ਦੀ ਕੁਰਲਾਹਟ ਫਿਜ਼ਾ ਵਿਚ ਹੁਮਕਦੀ। ਅਜਿਹੇ ਪਹਿਰਾਂ ਹੇਠ ਬਿਤਾਈਆਂ ਕਾਲੀਆਂ ਰਾਤਾਂ ਦਾ ਚੇਤਾ, ਝੁਣਝੁਣੀ ਪੈਦਾ ਕਰਕੇ, ਇਕ ਕੰਬਣੀ ਮਨ ਦੀ ਜੂਹੇ ਧਰ ਜਾਂਦਾ ਜਿਸ ਨੂੰ ਮਸਾਂ ਹੀ ਚੇਤਿਆਂ ਦੀ ਚੰਗੇਰ ਵਿਚੋਂ ਮਨਫੀ ਕੀਤਾ ਹੁੰਦਾ ਏ।

ਰਾਤ, ਜਦ ਜਾਗਣ ਦੇ ਰਾਹ ਤੌਰ ਲਵੇ ਤਾਂ ਜੀਵਨੀ ਤੌਰ ਵਿਚ ਅਸਾਵਾਪਨ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਜੋ ਜੀਵਨ ਦੇ ਸਮਤੋਲ ਨੂੰ ਡਗਮਗਾਉਂਦਾ, ਸਰੀਰਕ ਅਤੇ ਮਾਨਸਿਕ ਜਰੂਰਤਾਂ ਤੇ ਕ੍ਰਿਆਵਾਂ ਨੂੰ ਬੁਰੀ

ਤੇ ਨਵੀਆਂ ਰਾਹਾਂ ਨੂੰ ਪੈੜਾਂ ਬਣਨ ਦਾ ਮਾਣ ਬਖਸ਼ਦੇ।

ਰਾਤ ਹੀ ਹੁੰਦੀ ਜਦ ਅਸੀਂ ਸੁਪਨਿਆਂ ਦੀ ਨਗਰੀ ਦੇ ਵਾਸੀ ਬਣ, ਸੁਪਨਿਆਂ ਦੀ ਤਸ਼ਬੀਹ ਸਿਰਜਦੇ, ਸੁਪਨਿਆਂ ਸੰਗ ਹੱਸਦੇ-ਖੇਡਦੇ, ਸੁਪਨਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਅਸੀਮ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਅਤੇ ਅਨੰਦ ਦੇ ਪਲ ਮਾਣਦੇ, ਜੀਵਨ-ਤਲੀ 'ਤੇ ਸੁੱਚੇ ਵੇਲਿਆਂ ਦੀ ਚੋਗ ਧਰਦੇ।

ਰਾਤ ਕਈ ਵਾਰ ਸਾਨੂੰ ਜਖ਼ਮ ਦਿੰਦੀ, ਪੀੜਤ ਕਰਦੀ, ਨਾ-ਮੁਕਣ ਵਾਲੀ ਉਡੀਕ ਦਾ ਹਸਤਾਖਰ ਬਣਦੀ ਅਤੇ ਰਾਤ ਵਿਚੋਂ ਰਾਤ ਨੂੰ ਮਨਫੀ ਕਰਦੀ। ਰਾਤ, ਸੂਰਜ ਦਾ ਧਰਤੀ ਦੇ ਇਕ ਪਾਸੇ ਤੋਂ ਦੂਰ ਜਾਣਾ ਪਰ ਦੂਸਰੇ ਪਾਸੇ ਦੀ ਬੀਹੀ ਵਿਚ ਡੋਰਾ ਲਾਣਾ। ਰਾਤ ਸਮੇਂ ਛੁਪਿਆ ਸੂਰਜ ਨਿਰੰਤਰਤਾ ਦਾ ਨਾਮ। ਧਰਤੀ ਦਾ ਆਪਣੇ ਧੁਰੇ ਦੁਆਲੇ ਘੁੰਮਣ ਨਾਲ ਦਿਨ 'ਤੇ ਰਾਤ ਬਣਦੇ ਜਦ ਕਿ ਸੂਰਜ ਦੁਆਲੇ ਘੁੰਮਣ ਨਾਲ ਧਰਤੀ ਦੀ ਹਿੱਕ 'ਤੇ ਰੁੱਤਾਂ ਦਾ ਵਰਤਾਰਾ ਸਿਰਜਿਆ ਜਾਂਦਾ।

ਰਾਤ, ਰਾਹਾਂ, ਰਹਿਬਰਾਂ, ਰਹਿਤਲਾਂ ਅਤੇ ਰਾਮਰਾਜਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਸੀਨੇ ਵਿਚ ਸਮੋਈ, ਬਹੁ-ਪਰਤਾਂ ਫਰੋਲਦੀ, ਅਸੀਮਤ ਵਰਤਾਰਿਆਂ ਦੀ ਜਨਮ ਦਾਤੀ।

ਰਾਤ, ਰਾਤ ਦੇ ਹਨੇਰੇ ਵਿਚ ਹੁੰਦੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ, ਕ੍ਰਿਆਵਾਂ ਅਤੇ ਕਥਾਵਾਂ ਦੀ ਚਸ਼ਮਦੀਦ ਗਵਾਹ। ਸ਼ਹੀਦ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਰਾਤ ਵੇਲੇ ਹੋਈ ਸ਼ਹਾਦਤ ਅਤੇ ਸਤਲੁਜ ਦੇ ਪਾਣੀਆਂ ਵਿਚ ਅੱਧਸਤੇ ਜਿਸਮਾਂ ਨੂੰ ਵਹਾਉਣ ਦੀ ਯਾਦ, ਸਤਲੁਜ

ਆਓ ਚੱਲੀਏ ਹਰਫਾਂ ਦੇ ਮੇਲੇ

ਖਰੀਦੋ-ਰੱਖੋ, ਪੜ੍ਹੋ ਨਾ ਪੜ੍ਹੋ
ਘਰ ਦੇ ਰੈਕ 'ਚ ਰੱਖੋ
ਰੱਖੋ ਤੇ ਭੁੱਲ ਜਾਓ
ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਪੜ੍ਹ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ
ਯਾਦ ਨਹੀਂ ਰੱਖ ਸਕਦੇ
ਸੌਣ ਦਿਉ ਕਿਤਾਬ ਨੂੰ
ਮਹੀਨੇ ਸਾਲ ਪੀੜ੍ਹੀ ਦਰ ਪੀੜ੍ਹੀ
ਉਡੀਕ ਕਰੋ, ਜਾਗੋਗੀ ਕਿਤਾਬ।

ਸਵਰਨਜੀਤ ਸਦੀ ਦੀ ਇਸ ਕਵਿਤਾ ਵਿਚ ਵੱਡਾ ਸੱਚ ਸਮਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਪਟਿਆਲਾ ਦੇ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਭਾਗ ਦਾ ਮੁਖੀ ਬਣਿਆ ਤਾਂ ਇਕ ਚਿੰਨੀ ਮਿਲੀ, “ਮੈਂ ਤੁਹਾਡਾ ਨਾਟਕ ‘ਕੱਲ੍ਹ ਅੱਜ ਤੇ ਭਲਕੇ’ ਪੜ੍ਹਿਆ, ਪਸੰਦ ਆਇਆ, ਖੇਡਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ, ਕਿਰਪਾ ਕਰ ਕੇ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿਓ।” ਮੈਂ ਨਾਟਕ ਲਿਖਦਾ

ਪ੍ਰੋ. ਰਾਜਿੰਦਰ ਪਾਲ ਸਿੰਘ ਬਰਾੜ
ਫੋਨ: 91-98150-50617

ਸੀ, ਪਰ ਛਪਵਾਇਆ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਸੀ। ‘ਕੱਲ੍ਹ ਅੱਜ ਤੇ ਭਲਕੇ’ ਨਾਟਕ ਵੀ ਮੇਰਾ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਸਗੋਂ ਡਾ. ਹਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਦਾ ਲਿਖਿਆ ਸੀ।

ਇਹ ਚਿੰਨੀ ਮੈਨੂੰ ਕਿਉਂ ਆਈ? ਅਚਾਨਕ ਮੇਰੀ ਨਜ਼ਰ ਸਾਹਮਣੇ ਵਿਭਾਗ ਮੁਖੀਆਂ ਦੇ ਬੋਰਡ ‘ਤੇ ਪਈ। ਡਾ. ਹਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਲੰਮਾ ਸਮਾਂ ਮੁਖੀ ਰਹੇ ਸਨ। ਮੈਨੂੰ ਕਹਾਣੀ ਸਮਝ ਆ ਗਈ। ਤੁਰੰਤ ਲਾਇਬਰੇਰੀ ਵਿਚੋਂ ਨਾਟਕ ਮੰਗਵਾਇਆ। ਇਸ ‘ਤੇ ਪ੍ਰੋ. ਹਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਦਾ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਮੁਖੀ ਵਜੋਂ ਪਤਾ ਦਰਜ ਸੀ। ਕਿਸੇ ਬੰਦੇ ਨੇ ਹੁਣ ਪੁਸਤਕ ਪੜ੍ਹੀ ਤੇ ਚਿੰਨੀ ਪਾ ਦਿੱਤੀ। ਸੱਚਮੁੱਚ ਕਿਤਾਬ ਦੀ ਇਹੀ ਖੂਬਸੂਰਤੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਕਿਸੇ ਸਮੇਂ ਵੀ ਜਾਗ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਲਈ ਕਿਸੇ ਨੇ ਲਾਇਬਰੇਰੀ ਵਿਚ ਪਈਆਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਨੂੰ ਲੋਕ ਕਹਾਣੀਆਂ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਕੈਦ ਵਿਚ ਪਈਆਂ ਪਰੀਆਂ ਨਾਲ

ਤੁਲਨਾਇਆ ਹੈ, ਜੋ ਆਪਣੇ ਪਾਠਕ ਰੂਪੀ ਰਾਜ ਕੁਮਾਰ ਨੂੰ ਮਿੱਟ-ਘੱਟੇ ਨਹੀਂ, ਦਿਨ, ਮਹੀਨੇ-ਸਾਲ ਨਹੀਂ, ਸਦੀਆਂ ਤੱਕ ਉਡੀਕਦੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਕੋਈ ਆਵੇ ਤੇ ਆਜ਼ਾਦ ਕਰਵਾਏ। ਕੁਝ ਸੱਜਣਾਂ ਨੇ ਕਿਤਾਬਾਂ ਨੂੰ ਗੋਤਮ ਰਿਸ਼ੀ ਦੇ ਸਰਾਪ ਨਾਲ ਸਿਲ ਪੱਥਰ ਹੋ ਗਈ ਅਹੱਲਿਆ ਨਾਲ ਵੀ ਤੁਲਨਾਇਆ ਹੈ, ਜੋ ਪਾਠਕ ਛੋਹ ਨੂੰ ਤਰਸਦੀ ਹੈ।

ਗੁੰਝ ਕੇਵਲ ਪੱਤਰਿਆਂ ਜਾਂ ਕਾਗਜ਼ਾਂ ਦੀ ਬੰਨ੍ਹੀ ਗੰਢ ਮਾਤਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਕਾਗਜ਼ ‘ਤੇ ਛਪੇ ਅੱਖਰ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੇ ਸਮੁੰਦਰ ਦੀ ਦੱਸ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਤੇ ਹੋਰ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ, ਭਗਤਾਂ ਤੇ ਸੂਫੀਆਂ ਨੇ ਸ਼ਬਦ ਉਚਾਰੇ, ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗੁੰਝ ਦਾ ਰੂਪ ਦਿੱਤਾ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਨੇ ਗੁਰੂ ਦੀ ਪਦਵੀ ਦਿੱਤੀ। ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਗੁਰੂ ਦੀ ਤਾਕਤ ਸੀ ਕਿ ਲਹਿਰ ਪੈਦਾ ਹੋਈ ਜਿਸ ਨੇ ਸਿੱਖ ਇਨਕਲਾਬ ਕੀਤਾ। ਜ਼ੋਰੀ ਦਾਨ ਮੰਗਣ ਵਾਲੇ ਬਾਬਰ ਦੀ ਔਲਾਦ ਦੇ ਰਾਜ ਦੀਆਂ ਜੜ੍ਹਾਂ ਹਿੱਲ ਗਈਆਂ। ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਕਰਾਮਾਤ ਸੀ। ਭੂਰਿਆਂ ਵਾਲੇ ਰਾਜੇ ਹੋਏ, ਗਰੀਬਨ ਕੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ਮਿਲੀ, ਰਾਹਕ ਮੁਜ਼ਾਰੇ ਜਮੀਨਾਂ ਦੇ ਮਾਲਕ ਬਣੇ ਸਰਦਾਰ ਹੋ ਗਏ। ਪੰਜਾਬ ‘ਚ ਹੇਠਲੇ ਪੌਣੇ ‘ਤੇ ਬੈਠੇ ਜੱਟ ਜਮੀਨਾਂ ਦੇ ਮਾਲਕ ਬਣੇ। ਇਹ ਸਭ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੀ, ਸ਼ਬਦਾਂ ਨੇ ਗੁਲਾਮਾਂ ਦੀ ਮਾਨਸਿਕਤਾ ਬਦਲ ਦਿੱਤੀ।

ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਜਗੀਰਦਾਰੀ ਵਿਰੁਧ ਸੰਘਰਸ਼ ਹੋਇਆ। ਸ਼ਬਦਾਂ ਨਾਲ ਵਰੋਸਾਏ ਲੋਕਾਂ ‘ਚ ਜਾਗ੍ਰਤੀ ਤੇ ਹਿੰਮਤ ਆਈ। ਉਂਜ, ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਸਮਝਣ ਵਾਲੇ ਲੋਕ ਅੱਜ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵੱਲ ਪਿੱਠ ਕਰੀ ਖੜ੍ਹੇ ਹਨ। ਪੁਜਾਰੀਆਂ ਨੇ ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ ਪੁਜਣਯੋਗ ਥਾਂ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ, ਪਰ ਵਿੱਦਿਆ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਨ ਦੀ

ਥਾਂ ਕੇਵਲ ਅਡੰਬਰੀ ਕਿਸਮ ਦੇ ਸਤਿਕਾਰ ਦਾ ਪਾਤਰ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ। ਲੋੜ ਹੈ ਕਿ ਅੱਜ ਪਿੱਛੇ ਦਾਦੇ ਦਾ ਖਜ਼ਾਨਾ ਮੁੜ ਖੋਲ੍ਹਿਆ ਜਾਵੇ।

ਪੱਛਮ ‘ਚ ਮਾਰਕਸ ਤੇ ਏਂਗਲਜ਼ ਨੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਦੀਵੇ ਜਗਾਏ। ਕੋਈ ਅੱਧੀ ਸਦੀ ਬਾਅਦ ਅੱਧੇ ਗਲੇਬ ‘ਤੇ ਇਨਕਲਾਬ ਆਏ। ਦੁਨੀਆਂ ਲਾਲ ਰੰਗ ਵਿਚ ਰੰਗੀ ਗਈ। ਦੁਨੀਆਂ ਬਦਲ ਗਈ, ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਨੂੰ ਹੱਕ ਮਿਲੇ। ਮਾਰਕਸ ਆਰਥਿਕ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕਰਦਾ ਸੀ, ਪਰ ਉਸ ਨੂੰ ਕਵਿਤਾ ਲਿਖਣੀ ਚੰਗੀ ਲੱਗਦੀ ਸੀ। ਕਵਿਤਾ ਦੀ ਤਾਕਤ ਤੋਂ ਪਲੈਟੋ ਤੇ ਅਰਸਤੂ ਜਾਣੂ ਸਨ, ਪਰ ਪਹਿਲਾ ਕਵਿਤਾ ਦੀ ਨਾਬਰੀ ਅਤੇ ਸੱਤਾ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਚੁਣੌਤੀ ਤੋਂ ਘਬਰਾ ਕੇ ਕਵੀਆਂ ਨੂੰ ਦੇਸ਼ ਬਦਰ ਕਰਨ ਨੂੰ ਫਿਰਦਾ ਸੀ, ਦੂਜਾ ਉਸੇ ਦਾ ਚੇਲਾ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਦੁੱਖਾਂ ‘ਤੇ ਮੱਲ੍ਹਮ ਲਾਉਣ ਦੇ ਕਥਾਰਸੀ ਕੰਮ ਤੋਂ ਜਾਣੂ ਸੀ ਤੇ ਕਵੀਆਂ ਦੇ ਪੱਖ ਵਿਚ ਸੀ। ਭਾਰਤੀ ਅਚਾਰੀਆ ਅਨੁਸਾਰ ਕਾਵਿ ਧਰਮ, ਅਰਥ, ਕਾਮ ਤੇ ਮੋਕਸ਼-ਚਾਰੇ ਜੀਵਨ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਸਤਿ ਚਿੰਤ ਆਨੰਦ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਲੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜੀਵ ਵਿਗਿਆਨੀ ਤੋਂ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨੀ ਬਣੇ ਇਬਰਾਹਿਮ ਟੀ ਕਾਵੁਰ ਦੀ ਪੁਸਤਕ ਦੇ ਪੰਜਾਬੀ ਅਨੁਵਾਦ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਲਹਿਰ ਖੜ੍ਹੀ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਸੀ ਜਿਸ ਨੇ ਸਦੀਆਂ ਤੋਂ ਲੱਗੇ ਵਹਿਮਾਂ ਭਰਮਾਂ ਦੇ ਹਨੇਰੇ ਜਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਗਿਆਨ ਤੇ ਤਰਕ ਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਨਾਲ ਹੁੰਝ ਸੁੱਟਿਆ ਸੀ। ਅਨੁਵਾਦ ਨਾਲ ਅਸੀਂ ਸੱਤ ਸਮੁੰਦਰਾਂ ਪਾਰ ਦੇ ਦੇਸ਼ ਦੇਸ਼ਾਂਤਰਾਂ ਦੇ ਤਾਲਸਤਾਏ, ਦੋਸਤੋਵਸਕੀ, ਹਕਸਲੇ, ਰਸੂਲ ਹਮਜ਼ਾਤੋਵ, ਤੁਰਗਨੇਵ, ਸ਼ੈਕਸਪੀਅਰ, ਬਰਨਾਰਡ ਸ਼ਾਅ, ਚੈਖੋਵ, ਗੋਰਕੀ ਵਰਗਿਆਂ ਨੂੰ ਇਉਂ ਜਾਣਨ ਲੱਗਦੇ ਹਾਂ, ਜਿਵੇਂ ਸਾਡੇ ਘਰ ਦੇ ਜੀਅ ਹੋਣ।

ਪੁਸਤਕਾਂ ਮਹਿੰਗੀਆਂ ਹਨ, ਪਰ ਐਨੀਆਂ ਵੀ ਨਹੀਂ, ਜਿੰਨੀ ਸ਼ਰਾਬ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਮਲਟੀਪਲੈਕਸ ਸਿਨੇਮੇ ਦੇ ਫਿਲਮ ਦੀਆਂ ਟਿਕਟਾਂ ਜਾਂ ਜਾਣੇ ਪਛਾਣੇ ਨਾਵਾਂ ਵਾਲੇ ਫੂਡ ਜੁਆਇੰਟ ‘ਤੇ ਇਕ ਸਮੇਂ ਦੇ ਖਾਣੇ ਜਿੰਨੀਆਂ ਜਾਂ ਇੱਕ ਸਮੇਂ ਦੇ ਫੇਸੀਅਲ

ਜਿੰਨੀਆਂ ਵੀ ਮਹਿੰਗੀਆਂ ਨਹੀਂ। ਇਹ ਸਭ ਚੀਜ਼ਾਂ ਕੁਝ ਮਿੱਟਾਂ-ਘੱਟਿਆਂ, ਦਿਨਾਂ, ਹਫ਼ਤਿਆਂ, ਕੁਝ ਮਹੀਨਿਆਂ ਵਿਚ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਪੁਸਤਕ ਸਦਾ ਸਲਾਮਤ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਪੜ੍ਹਨ ਨਾਲ ਘਟਦੀ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਵਧਦੀ ਹੈ।

ਸ਼ਰਾਬ ਪੀਣ ਵਾਲੇ ਜਾਣਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪੀਣ ਵਾਲੇ ਵੱਧ ਹੋ ਜਾਣ ਤਾਂ ਹਰ ਇੱਕ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਬੋੜਾ ਨਸ਼ਾ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਦੇ ਉਲਟ ਇੱਕੋ ਕਿਤਾਬ ਨੂੰ ਜੇ ਵੱਧ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਪੜ੍ਹਿਆ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦਾ ਨਸ਼ਾ ਸਿਰ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਬੋਲਦਾ ਹੈ। ਪੀਣ ਨਾਲ ਬੋਤਲ ਖਾਲੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਕਿਤਾਬ ਪਾਠਕ ਦੇ ਪੜ੍ਹਨ ਨਾਲ ਵੀ ਉਦੋਂ ਭਰੀ ਦੀ ਭਰੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਪੁਸਤਕ ਆਪਣੇ ਹਰ ਪਾਠਕ ਦੇ ਮਨ ਨੂੰ ਭਰ ਦੇਣ ਦੇ ਸਮਰੱਥ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਗੁਰਸ਼ਰਨ ਸਿੰਘ ਭਾਜੀ ਹੋਰਾਂ ਨੇ ਬਲਰਾਜ ਸਾਹਨੀ ਯਾਦਗਾਰੀ ਪੁਸਤਕਮਾਲਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ ਅਧੀਨ ਕਲਾਤਮਕ ਅਤੇ ਉਤਮ ਵਿਚਾਰਾਂ ਵਾਲੀਆਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਸਸਤੀ ਦਰ ‘ਤੇ ਘਰ ਘਰ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਦਾ ਖੂਬਸੂਰਤ ਤਜਰਬਾ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਸੋਵੀਅਤ ਰੂਸ ਦੇ ਯੂਨੀਅਨ ਹੋਣ ਸਮੇਂ ਸਸਤੀ ਦਰ ‘ਤੇ ਅਨੁਵਾਦ ਸਾਹਿਤ ਸਾਡੇ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਿਆ ਸੀ। ਸੂਰੂ ਵਿਚ ਸਰਕਾਰੀ ਅਦਾਰੇ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਭਾਗ, ਨੈਸ਼ਨਲ ਬੁੱਕ ਟਰਸਟ ਅਤੇ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੀਆਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਮੁਕਾਬਲਤਨ ਸਸਤੀਆਂ ਸਨ। ਪੁਸਤਕਾਂ ਦਾ ਮਹਿੰਗਾ ਹੋਣਾ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਤੋਂ ਭੱਜੇ ਭਗੋੜਿਆਂ ਦਾ ਬਹਾਨਾ ਮਾਤਰ ਹੈ। ਲਾਇਬਰੇਰੀਆਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹਰ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਚੰਦ ਸਾਹਿਤ ਰਸੀਏ ਜ਼ਰੂਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜੋ ਪੁਸਤਕਾਂ ਉਧਾਰ ਦੇਣ ਦਾ ਪੁੰਨ ਖੱਟਦੇ ਹਨ। ਸ਼ੱਕਰ ਖੋਰਿਆਂ ਨੂੰ ਸ਼ੱਕਰ ਦਾ ਘਾਟਾ ਨਹੀਂ। ਛੋਟੇ ਛੋਟੇ ਬਹਾਨੇ ਛੱਡ ਕੇ ਆਪਣੇ ਘਰਾਂ ਨੂੰ ਪੁਸਤਕਾਂ ਨਾਲ ਸਜਾਈਏ। ਪੁਸਤਕ ਉਸ ਦੀ ਪ੍ਰੇਮਿਕਾ ਨਹੀਂ ਜੋ

ਉਸ ਨੂੰ ਕੈਦ ਕਰ ਕੇ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। ਪੁਸਤਕ ਤਾਂ ਦਰਿਆ ਦਿਲ ਪ੍ਰੇਮਿਕਾ ਹੈ, ਜਿਹੜਾ ਵੀ ਪੜ੍ਹਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦੇਵੇ, ਉਸੇ ਦੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਪੁਸਤਕ ਪਾਠਕ ਦੇ ਸੋਚ ਦਿਸ਼ਾਵਾਂ ਵਿਸ਼ਾਲ ਕਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਕੋਈ ਲੇਖਕ ਪੜ੍ਹਨ ਨਾਲ ਤੁਸੀਂ ਉਸ ਦੀ ਸਾਰੀ ਸਿਆਣਪ ਦਾ ਰਸ ਪੀ ਜਾਂਦੇ ਹੋ।

ਜੇ ਬੰਦਾ ਹਾਦਸੇ ਦਾ ਝੰਬਿਆ ਪਿਆ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ‘ਅਸਲੀ ਇਨਸਾਨ ਦੀ ਕਹਾਣੀ’ ਪੜ੍ਹਾਓ। ਵਹਿਮਾਂ ਭਰਮਾਂ ਦੇ ਚੱਕਰ ਵਿਚ ਪਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ‘ਦੇਵ ਪੁਰਸ਼ ਹਾਰ ਗਏ’ ਪੜ੍ਹਾ ਦਿਓ। ਜੇ ਦੁੱਖ ਭਾਰਾ ਹੈ ਤਾਂ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਦੀ ਸ਼ਹਾਦਤ ਦੀ ਕਥਾ ਪੜ੍ਹਾ ਦਿਓ। ਪੁਸਤਕਾਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਉਸ ਦੇਸ਼ ਲੈ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਜਿਹੜੇ ਦੇਸ਼ ਜਾਣ ਦਾ ਨਾ ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਲ ਵੀਜ਼ਾ ਹੈ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਟਿਕਟਾਂ ਲੈਣ ਲਈ ਪੈਸੇ ਹਨ। ਪੁਸਤਕ ਖੁੱਲ੍ਹਦਿਆਂ ਹੀ ਗਿਆਨ ਦਾ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਖੁੱਲ੍ਹ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪੁਸਤਕਾਂ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਕੋਈ ਮਿੱਤਰ ਨਹੀਂ ਜੋ ਆਪਣਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਤੁਹਾਡੇ ਸਮੇਂ ਦਾ ਖਿਆਲ ਖਿਆਲ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। ਪਾਠ ਪੁਸਤਕਾਂ ਸਕੂਲ ਦਾ ਇਮਤਿਹਾਨ ਪਾਸ ਕਰਵਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਪਰ ਸਾਹਿਤਕ ਪੁਸਤਕਾਂ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਇਮਤਿਹਾਨ ਵਿਚ ਅਵਲ ਆਉਣ ਦਾ ਗੁਰ ਸਿਖਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਪੁਰਾਣੀ ਸ਼ਰਾਬ ਵਿਚ ਨਸ਼ਾ ਵਧੇਰੇ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਪੁਰਾਣੀਆਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਵਿਚ ਗਿਆਨ ਵਧੇਰੇ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਪੁਸਤਕਾਂ ਪੜ੍ਹਨ ਲਈ ਕਈ ਵਾਰ ਐਨਕਾਂ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਪੈਂਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਪੁਸਤਕਾਂ ਜਿਹੜੀ ਨਜ਼ਰ ਤੁਹਾਨੂੰ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ, ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਕੰਮ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਤਨ ਲਈ ਪੌਸ਼ਟਿਕ ਭੋਜਨ ਅਤੇ ਸੁਆਦਲੇ ਭੋਜਨ ਦੀ ਤਲਾਸ਼ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹਾਂ, ਮਨ ਲਈ ਵੀ ਉਥੇ ਅਤੇ ਕਲਾਤਮਕ ਵਿਚਾਰਾਂ ਵਾਲੀਆਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਪੈਂਦੀ ਹੈ।

ਜੇ ਅਸੀਂ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਜਵਾਨੀ ਨਸ਼ੇ ਨਾ ਕਰੇ, ਗੈਂਗਸਟਰ ਨਾ ਬਣੇ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਕਿਤਾਬ ਦਾ ਨਸ਼ਾ ਲਗਾਉਣ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ। ਉਸ ਨੂੰ ਸ਼ਾਸਤਰ ਪੜ੍ਹਾਓ, ਸ਼ਸਤਰ ਉਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਛੱਡ ਦੇਵੇਗਾ। ਅਸੀਂ ਅੱਖੀਂ ਵੇਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜਿਹੜੇ ਗੈਂਗਸਟਰ ਵਜੋਂ ਬਦਨਾਮ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੇ ਪੁਸਤਕਾਂ ਨਾਲ ਮੋਹ ਪਾ ਲਿਆ, ਪਾਠਕ ਬਣ ਕੇ, ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਚੰਗੇ ਇਨਸਾਨ ਬਣ ਗਏ, ਕਈ ਲੇਖਕ ਵੀ ਬਣ ਗਏ। ਜੇ ਅਸੀਂ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਇਸ ਪਾਸੇ ਲਗਾ ਦੇਈਏ, ਬੱਚੇ ਨਾ ਕੇਵਲ ਭਾਸ਼ਾ ਸੰਚਾਰ ਵਿਚ ਮਾਹਰ ਹੋ ਜਾਣਗੇ, ਸਗੋਂ ਮੌਲਿਕ ਸਿਰਜਨਾਤਮਕ ਸੋਚਣ ਦੇ ਸਮਰੱਥ ਹੋਣਗੇ। ਸਰਦਾਰ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਜੇਲ੍ਹ ਡਾਇਰੀ ਅਨੁਵਾਦ ਕਰਦਿਆਂ ਮੈਂ ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਇੰਨੀ ਛੋਟੀ ਉਮਰ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇੰਨੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਪੜ੍ਹੀਆਂ ਸਨ। ਅੱਜ ਲੋੜ ਹੈ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਜਵਾਨੀ ਨੂੰ ਕਿ ਉਸ ਪੰਨੇ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਪੜ੍ਹਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰੇ, ਜਿਥੋਂ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਛੱਡਿਆ ਸੀ। ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਪੁਸਤਕ ਸਭਿਆਚਾਰ ਨਾ ਪਨਪਣ ਦਾ ਵੱਡਾ ਕਾਰਨ ਮਾਪੇ ਹਨ। ਮਾਪੇ ਆਪਣੀ ਅਣਜਾਣਤਾ ਵਿਚ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਸਿਲੇਬਸ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਪੜ੍ਹਨ ਤੋਂ ਵਰਜਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਪੁਸਤਕ ਲਾਇਬਰੇਰੀ ਵਿਚੋਂ ਲੈ ਕੇ ਪੜ੍ਹੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਉਧਾਰ ਮੰਗੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਦੁਕਾਨ ਤੋਂ ਖਰੀਦੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਆਨਲਾਈਨ ਮੰਗਵਾਈ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਜੇ ਮਜ਼ਾ ਪੁਸਤਕ ਮੇਲੇ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਪੁਸਤਕ ਵੇਖਣ ਖਰੀਦਣ ਅਤੇ ਫਿਰ ਪੜ੍ਹਨ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਵੱਖਰਾ ਹੈ। ਉਥੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਅਹਿਸਾਸ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਇਕੱਲੇ ਕਮਲੇ ਨਹੀਂ ਹੋ, ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਹੋਰ ਬੰਦੇ ਕਮਲੇ ਹਨ। ਹੋਰ ਕਮਲਿਆਂ ਨੂੰ ਮਿਲ ਕੇ ਸਿਆਣਪ ਦੀ ਉਚਾਈ ਅਤੇ ਡੂੰਘਾਈ, ਦੋਨਾਂ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉਥੇ ਤੁਸੀਂ ਮਨਪਸੰਦ ਲੇਖਕਾਂ ਦੇ ਰੂ-ਬ-ਰੂ ਹੁੰਦੇ ਹੋ, ਪੁਸਤਕ ਨੂੰ ਛੋਹ ਕੇ ਵੇਖਦੇ ਹੋ। ਆਓ ਸ਼ਾਸਤਰਾਂ ਦੇ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰੀਏ ਅਤੇ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਸ਼ਸਤਰਾਂ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਕਰੀਏ। ਆਓ ਹਰਫਾਂ ਦੇ ਮੇਲੇ ਚਲੀਏ।

ਆਖ ਤਸਵੀਰਾਂ ਬੋਲਦੀਆਂ

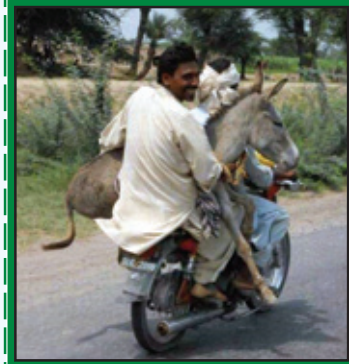
ਕਾਲਮ ‘ਆਖ ਤਸਵੀਰਾਂ ਬੋਲਦੀਆਂ’ ਨੇ ਪਾਠਕਾਂ ਦੇ ਦਿਲਾਂ ਅੰਦਰ ਬੈਠੇ ਸ਼ਾਇਰ ਨੂੰ ਖੂਬ ਹਲੂਣਿਆ ਹੈ। ਤਸਵੀਰ ਦੇਖ ਕੇ ਤੁਹਾਡੇ ਮਨ ਵਿਚ ਜੋ ਵਲਵਲੇ ਉਠਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਕਵਿਤਾ ਦੀਆਂ ਦੋ ਤੋਂ ਚਾਰ ਸਤਰਾਂ ‘ਚ ਸਾਨੂੰ ਤਸਵੀਰ ਦੇ ਸਿਰਲੇਖ ਦੇ ਤੌਰ ‘ਤੇ ਭੇਜੇ। ਪਾਠਕਾਂ ਦੀ ਸਹੂਲਤ ਲਈ, ਮਿਸਾਲ ਵਜੋਂ ਫੋਟੋ ਨਾਲ ਕਾਵਿ ਟੋਟਾ ਵੀ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਵਾਰ **ਕੈਪਸ਼ਨ ਭੇਜਣ ਲਈ ਆਖਰੀ ਤਾਰੀਖ 4 ਮਾਰਚ 2018** ਹੈ। -ਸੰਪਾਦਕ

ਕੈਪਸ਼ਨ ਮੁਕਾਬਲਾ-314

ਗਲੀ ‘ਚ ਮੰਜੇ ਉਤੇ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਬੈਠਾ ਝੋਟਾ ਵਾਂਗ ਪ੍ਰਾਹੁਣੇ।
ਦੇਖੋ ਯਾਰੋ ਅਜਬ ਤਮਾਸ਼ਾ ਇਹ ਦਿਨ ਵੀ ਸੀ ਆਉਣੇ।

ਕੈਪਸ਼ਨ ਮੁਕਾਬਲਾ-312

ਲੈਣਾ ਹੋਊ ਕੋਈ ਕੰਮ ਮੇਰੇ ਤੋਂ
ਐਵੇਂ ਨੀ ਗੋਦੀ ਲੈ ਬਹਿੰਦੇ।
ਝੁਟੇ ਦੇਣ ‘ਚ ਰਾਜ ਹੈ ਕੋਈ
ਐਵੇਂ ਨਹੀਂ ਟੀਟਣੇ ਸਹਿੰਦੇ।
ਵੱਟ ਵਟੋਰੂਆਂ ਵਰਗੇ ਇਹ ਨੇ
ਲੋੜ ਪੈਣ ‘ਤੇ ਬਾਪੂ ਕਹਿੰਦੇ।

-ਜਗਮੀਤ ਸਿੰਘ ਪੰਧੇਰ

ਫੋਨ: 91-98783-37222

ਜੁਗਾਂ ਤੋਂ ਬੜਾ ਅਹਿਸਾਨ ਬੰਦੇ ‘ਤੇ
ਚੁੱਪ ਚਪੀਤੇ ਭਾਰ ਵੱਢਾ ਆਇਆ।
ਬੀਮਾਰ ਗਏ ਨੂੰ ਗੋਦੀ ਲੈ ਤਾਈਓਂ
ਬੰਬੂ ਕਾਟ ‘ਤੇ ਚੁੱਕ ਬਿਠਾਇਆ।
ਹੈ ਤਾਂ ਗਏ ਨੂੰ ਲੂਣ ਦੇਣ ਬਰਾਬਰ
ਭਾਵੇਂ ਦੁਲੌਤੇ ‘ਤੇ ਦੁਲੌਤ ਚਲਾਵੇ।
ਕਿਤੇ ਅਕ੍ਰਿਤਘਣ ਨਾ ਕਹਾਈਏ ਆਪਾਂ
ਮਤਾਂ ਬਿਨਾ ਇਲਾਜ ਮਰ ਜਾਵੇ।

-ਸੇਵਾ ਸਿੰਘ ਨੂਰਪੁਰੀ, ਬੰਗਾ

ਫੋਨ: 91-98786-91079

ਕੈਸਾ ਜ਼ਮਾਨਾ ਆਇਆ ਦੇਖੋ
ਖੋਤਾ ਮੌਜਾ ਕਰਦਾ ਹੈ।
ਬੰਦਾ ਜਾਨ ਆਪਣੀ ਖਤਰੇ ‘ਚ ਪਾ ਕੇ
ਉਸ ਨੂੰ ਹੱਥ ‘ਚ ਫੜਦਾ ਹੈ।
ਭਾਰ ਢੇਰ ਤੋਂ ਹੋਈ ਖਲਾਸੀ
ਬੰਬੂਕਾਟ ‘ਤੇ ਸੈਰ ਕਰਦਾ ਹੈ।
ਖੋਤੋਂ ਦੇ ਨਾਂ ‘ਤੇ ਕਰਜ਼ਾ ਲੈ ਕੇ
ਮੋਤਨ ਵੇਲੇ ਲਾਹਣਤਾਂ ਮੜ੍ਹਦਾ ਹੈ।

-ਜਗਜੀਤ ਕੌਰ ਤੂਰ, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ

ਖੋਤਾ ਲੱਦਿਆ ਬਾਈਕ ‘ਤੇ
ਜਿਵੇਂ ਬਾਰਡਰ ‘ਤੇ ਲੈ ਕੇ ਜਾਣ।
ਨਾਲੇ ਓਵਰਲੋਡ, ਨਾ ਕੋਈ ਹੈਲਮਟ।

ਨਾ ਡਰ ਕਿਸੇ ਦਾ ਕਿ ਹੋਊ ਚਲਾਣ।
ਜਾਨਵਰ ਦਾ ਕੀ ਪਤਾ ਕਦੇ ਮਾਰ ਟੀਟਣੇ
ਖਤਰੇ ‘ਚ ਸਭ ਦੀ ਜਾਨ ਪਾਈ ਜਾਣ।
ਮਹਾਨ ਖਿਲਾੜੀ ਖਤਰਿਆਂ ਦੇ
ਮੁਸਕਰਾਹਟਾਂ ਵੀ ਬਿਖੇਰਦੇ ਜਾਣ।

-ਅਮਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਤੂਰ

ਫੋਨ: 91-98784-69639

ਭਾਰ ਢੇਵਣਾ ਕੰਮ ਸੀ ਜੀਹਦਾ
ਅਸਾਂ ਰਾਜ ਗੋਦੀ ਦਿੱਤੀ ਸੰਭਾਲ।
ਹੁਣ ਸਾਡੇ ਕਦੇ ਹੱਥ ਨਾ ਆਵਣ
ਕੱਢ ਦਿਓ ਮਨੋਂ ਇਹ ਖਿਆਲ।
ਅਚਿੱਤ ਬੈਠਿਆਂ ਦੁਲੌਤੀ ਜਦ ਮਾਰੀ
ਆਪਣਾ ਆਪ ਤੁਹਾਥੋਂ ਹੋਣਾ ਨਾ ਸੰਭਾਲ।

-ਦਵਿੰਦਰ ਕੌਰ

ਇਹ ਹੈ ਹਮਾ ਤੁਮਾ ਘੜੰਨ ਚੌਧਰੀ
ਜੇ ਲਟਕਦੇ ਧੂੜ ਫੱਕਦੇ
ਇਸ਼ਤਿਹਾਰੀ ਟਰੱਕਾਂ ਪਿਛੇ।
ਬਣ ਵਿਧਾਇਕ ਗੱਦੀਆਂ ‘ਤੇ ਬੈਠਦੇ
ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਦਰਦ ਨਹੀਂ ਕੋਈ
ਅਮੀਰ ਹੋ ਟੀਸੀ ‘ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਜਾਂਦੇ।
ਹੱਲ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਇਸ ਨਾਲ ਦੋਸਤੋ
ਜਦ ਤੱਕ ਬੱਲਾ ਉਤੇ ਨਹੀਂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ।
ਲੋੜ ਹੈ ਕ੍ਰਾਂਤੀ ਦੀ
ਮਜ਼ਦੂਰ ਕਿਸਾਨ ਦੀ ਵਾਗਡੋਰ ਬੱਲੇ।

-ਦਰਸ਼ਨਪਾਲ ਦੋਸਾਂਝ

ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦੇ ਸੁਪਨੇ ਰਹੇ ਅਧੂਰੇ
ਦੇਸ਼ ਹੱਥ ਚੋਰਾਂ ਦੇ ਆਇਆ।
ਨੀਲੇ ਚਿੱਟੇ ਸਾਰੇ ਠੱਗ ਨੇ
ਲੋਕਰਾਜ ਦਾ ਹੋਇਆ ਸਫਾਇਆ।
ਗਿਰਗਿਟ ਵਾਗੂੰ ਰੰਗ ਬਦਲਦੇ
ਲੀਡਰਾਂ ਦਾ ਤਾਂ ਆਵਾ ਹੀ ਉਤਾ।
ਵੋਟਾਂ ਦਾ ਛੱਡ ਇਹ ਝਮੇਲਾ
ਲੋਕ ਲਹਿਰਾਂ ਨਾਲ ਕਰੀਏ ਸੂਤ।

-ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਢਿਪਾਲੀ, ਬਠਿੰਡਾ

ਫੋਨ: 91-94176-49275

ਪਿੱਛੇ-ਦਾਦੇ ਕੀਤੀ ਬੜੀ ਢੁਆ ਢੁਆਈ
ਬੜੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸੀ ਕੁੱਟ ਖਾਈ।
ਸਾਰੇ ਦਿਨ ਕੰਮ ਸੀ ਕਰਵਾਉਂਦੇ
ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਢੇਰ ਉਤੇ ਸੀ ਲਿਟਾਉਂਦੇ।
ਪਰ ਕਿਸਮਤ ਮੇਰੀ ਬੜੀ ਨਿਆਰੀ
ਕਰਵਾ ‘ਤੀ ਸਕੂਟਰ ਉਪਰ ਸਵਾਰੀ।

-ਗੋਰਾ ਪ੍ਰਜਾਪਤ, ਨਿਊ ਯਾਰਕ

ਫੋਨ: 718-690-8403

ਸਾਹਿਤ ਸਭਾਵਾਂ ਦੀ ਰੌਣਕ ਗੁਰਪਾਲ ਲਿੱਟ ਸਾਡਾ ‘ਭਾਗ ਵੀਰਾ’

ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਵਿਚ ਗੁਰਪਾਲ ਲਿੱਟ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ‘ਸੁੰਨੀਆਂ ਟਾਹਣਾਂ ਦਾ ਹਉਕਾ’ ਪੜ੍ਹ ਰਹੀ ਸਾਂ (ਭਾਵੇਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਇਹ ਕਹਾਣੀ ਪੜ੍ਹੀ ਹੋਈ ਹੈ) ਤਾਂ ਅੱਖਾਂ ਅੱਗੇ ਸਮਰਾਲਾ-ਲੁਧਿਆਣਾ ਸੜਕ ਤੋਂ ਬਿਜਲੀਪੁਰ ਨੂੰ ਜਾਂਦੇ ਰਾਹ ‘ਤੇ ਪਿੰਡ ਦੇ ਐਨ ਗੋਰੇ, ਬਿਜਲੀਪੁਰ ਤੋਂ ਲੱਲਾਂ ਨੂੰ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਰਾਹ ਦੀ ਫਿਰਨੀ ‘ਤੇ ਉਸਰਿਆ ‘ਲੋਹੇ ਦੀਆਂ ਪੱਤੀਆਂ ਦੇ ਗੇਟ’ ਵਾਲਾ ਘਰ, ਘਰ ਦੀਆਂ ਰੌਣਕਾਂ ਅਤੇ ਵਿਹੜੇ ਵਿਚਲੀ ਗਹਿਮਾ-ਗਹਿਮੀ ਯਾਦ ਆ ਗਈ। ਇਹ ਉਹੀ ਵਿਹੜਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਸਮਰਾਲੇ ਦੇ ਗੌਰਮਿੰਟ ਗਰਲਜ਼ ਹਾਈ ਸਕੂਲ ਵਿਚ

ਡਾ. ਗੁਰਨਾਮ ਕੌਰ, ਕੈਨੇਡਾ

ਪੜ੍ਹਦੀਆਂ ਗੁਰਪਾਲ ਲਿੱਟ ਦੀਆਂ ਭੈਣਾਂ, ਤਾਏ-ਚਾਚੇ, ਮਾਸੀਆਂ-ਛੋਟੀਆਂ ਤੇ ਹੋਰ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਕੁੜੀਆਂ ਅਤੇ ਲੜਕਿਆਂ ਦੇ ਗੌਰਮਿੰਟ ਹਾਇਰ ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਕੂਲ, ਸਮਰਾਲਾ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਦੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਹੀ ਘਰਾਂ ਦੇ ਮੁੰਡੇ ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਵਿਆਹ, ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਜਾਂ ਆਮ ਛੁੱਟੀ ‘ਤੇ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਤੇ ਰੌਣਕਾਂ ਲਾਉਂਦੇ।

ਬਿਜਲੀਪੁਰ ਵਾਲੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਭੈਣਾਂ ਦੇ ਵਿਆਹ ਤੇ ਅਨੰਦ ਕਾਰਜ ਇਸੇ ਵਿਹੜੇ ਵਿਚ ਹੋਏ ਸਨ; ਵਿਆਹ ਕਿਹੜਾ ਇੱਕ ਹੋਇਆ ਸੀ? ਗੁਰਪਾਲ ਦੇ ਤਾਏ ਦੀਆਂ ਛੋਟੀਆਂ ਦੇ ਕੁੜੀਆਂ-ਮਹਿੰਦਰ ਤੇ ਜਰਨੈਲ; ਗੁਰਪਾਲ ਦੀਆਂ ਤਿੰਨਾਂ ਭੈਣਾਂ-ਹਰਜਿੰਦਰ, ਰਸ਼ਪਾਲ ਤੇ ਪਰਮਜੀਤ ਅਤੇ ਚਾਚੇ ਦੀਆਂ ਪੰਜੇ ਕੁੜੀਆਂ-ਕਰਨੈਲ, ਰਣਜੀਤ, ਛਿੰਦਰ, ਸਰਨੀ ਤੇ ਕੀਤਾਂ, ਸਭ ਦੀਆਂ ਬਰਾਤਾਂ ਵਾਰੇ-ਵਾਰੀ ਇਸੇ ਘਰ ਦੇ ਵੱਡੇ ਵਿਹੜੇ ਵਿਚ ਢੁਕੀਆਂ ਸਨ।

ਸੋਚਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਵਿਹੜੇ ਵਿਚ ਕਦੀ ਕਿੰਨੀਆਂ ਰੌਣਕਾਂ ਲੱਗਦੀਆਂ ਹੋਣਗੀਆਂ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਰੌਣਕਾਂ ਵਿਚਲਾ ਕੇਂਦਰ-ਬਿੰਦੂ ਗੁਰਪਾਲ ਲਿੱਟ ਉਰਫ ਸਾਡਾ ‘ਭਾਗ ਵੀਰਾ’ (ਇਹ ਨਾਂ ਮਾਪਿਆਂ ਨੇ ਲਾਡ ਨਾਲ ਦਿੱਤਾ ਸੀ) ਭੈਣਾਂ ਨਾਲ ਲੜਾਈ ਵੀ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਜਿਵੇਂ ਇੱਕੋ ਜਿਹੀ ਉਮਰ ਦੇ ਭੈਣ-ਭਰਾ ਅਕਸਰ ਹੀ ਕਰਦੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਦਾ ਉਲਾਂਭਾ ਇੱਕ ਵਾਰ ਜਦੋਂ ਪਟਿਆਲੇ ਮੈਨੂੰ ਮਿਲਣ ਆਏ ਤਾਂ ਗੁਰਪਾਲ ਭਾਬੀ ਨੇ ਵੀ ਇਹ ਕਹਿੰਦਿਆਂ ਦਿੱਤਾ ਸੀ, “ਗੁਰਨਾਮ ਭੈਣ ਜੀ! ਸਾਰੀਆਂ ਭੈਣਾਂ ਵਿਚੋਂ ਸਿਫਤਾਂ ਇਹ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਤੁਹਾਡੀਆਂ ਕਰਦੇ ਨੇ ਪਰ ਜਦੋਂ

ਹਰਜਿੰਦਰ ਭੈਣ ਜੀ ਤੇ ਇਹ ਇਕੱਠੇ ਹੋਣ ਤਾਂ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਭੈਣ-ਭਰਾ ਲੜਦੇ ਨੇ। ਮੈਂ ਕਈ ਵਾਰੀ ਸੋਚਦੀ ਹਾਂ ਬਈ ਜੇ ਇੱਕ ਜਾਣਾ ਬੋਲਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਦੂਜਾ ਉਤਰ ਨਾ ਦੇਵੇ; ਪਰ ਦੋਵਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕੋਈ ਵੀ ਬਹਿਸ ਕਰਨ ਨਹੀਂ ਹਟਦਾ।” ਮੈਂ ਅੱਗੋਂ ਹੱਸ ਪਈ ਸਾਂ। ਪਰ ਜੇ ਕਿਸੇ ਭੈਣ ਦੇ ਹੱਕ ਲਈ ਖੜਨਾ ਪੈਂਦਾ ਤਾਂ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਘਰ ਦਿਆਂ ਬਜ਼ੁਰਗਾਂ ਨਾਲ ਆਵਾ ਵੀ ਗੁਰਪਾਲ ਹੀ ਲੈਂਦਾ। ਉਸ ਨਾਲ ਤਾਏ ਦਾ ਮੁੰਡਾ ਬਿੱਕਰ ਵੀ ਖੜੇ ਜਾਂਦਾ।

ਗੁਰਪਾਲ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਪਹਿਲ ਕਵਿਤਾ ‘ਤੇ ਹੱਥ ਅਜਮਾਇਆ ਤਾਂ ਇੱਕ ਵਾਰ ਇੱਕ ਛੋਟੀ ਜਿਹੀ ਕਵਿਤਾ ਕਾਪੀ ਦੇ ਵਰਕੇ ‘ਤੇ ਲਿਖ ਕੇ ਪੜ੍ਹਨ ਲਈ ਮੈਨੂੰ ਦਿੱਤੀ। ਉਦੋਂ ਅਸੀਂ ਸਭ ਹਾਲੇ ਹਾਈ ਸਕੂਲ ਵਿਚ ਹੀ ਪੜ੍ਹਦੇ ਸਾਂ। ਮੈਂ ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਪਾਸੇ ਰੱਖ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਐਵੇਂ ਭੁਕਾਈ ਮਾਰੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਕਵਿਤਾ ਤਾਂ ਹੁਣ ਯਾਦ ਨਹੀਂ ਪਰ ਪਿੱਛੋਂ ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਪੜ੍ਹੀ ਤੇ ਸਿਫਤ ਕੀਤੀ, ਤਾਂ ਗੁੱਸਾ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਬੋਲਿਆ, “ਆਹੋ ਭੈਣ! ਉਦੋਂ ਤਾਂ ਤੂੰ ਬਿਨਾ ਦੇਖੇ ਕਾਗਜ਼ ਪਾਸੇ ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ, ਬਈ ਇਹਨੂੰ ਕੀ ਪਤਾ ਕਵਿਤਾ ਲਿਖਣ ਦਾ।”

ਸਕੂਲ ਪੜ੍ਹਦਿਆਂ ਹੀ ਜਦੋਂ ਛੁੱਟੀਆਂ ਵਿਚ ਕਲਕੱਤੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਕੋਲ ਜਾਂਦਾ (ਸ. ਬੁੱਧ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬੱਚੇ ‘ਪਿਤਾ ਜੀ’ ਕਹਿ ਕੇ ਬੁਲਾਉਂਦੇ ਸਨ। ਸ. ਬੁੱਧ ਸਿੰਘ ਦੀ ਕਲਕੱਤੇ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਸੀ ਅਤੇ ਉਹ ਉਥੇ ਇੱਕ ਸਰਗਰਮ ਸਿੱਖ ਲੀਡਰ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਿਰਦਾਰ ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ ਆਈ. ਸੀ. ਐਸ. ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਨੇੜਤਾ ਸੀ) ਤਾਂ ਢੇਰ ਸਾਰੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਖਰੀਦ ਕੇ ਲਿਆਉਂਦਾ ਅਤੇ ਸਾਨੂੰ ਸਭ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਨ ਲਈ ਦਿੰਦਾ। ਵਿਆਹਾਂ ਦੀ ਲੜੀ ਵਿਚ ਸਾਡੀ ਆਪਣੀ ਸੋਝੀ ਵਿਚ ਪਹਿਲਾ ਵਿਆਹ ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਭੈਣ ਗੁਰਮੇਲ ਦਾ ਹੋਇਆ। ਵਿਆਹ ਕਿਉਂਕਿ ਜੂਨ ਮਹੀਨੇ ਦਾ ਸੀ ਸੋ ਹਾੜੀ ਦੀ ਫਸਲ ਕਿਉਂਟਣ ਦੀ ਬਹੁਤ ਕਾਹਲ ਸੀ। ਗੁਰਪਾਲ, ਜੋ ਕਦੇ ਬਿਜਲੀਪੁਰ ਖੇਤ ਚੋਟੀ ਵੀ ਲੈ ਕੇ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਾਂਦਾ ਹੁੰਦਾ, ਉਸ ਨੇ ਘੁੰਗਰਾਲੀ ਰਹਿ ਕੇ ਖੁਬ ਕੰਮ ਕਰਾਇਆ ਅਤੇ ਭੈਣ ਦੇ ਵਿਆਹ ‘ਤੇ ਬੜੀ ਖੂਬਸੂਰਤ ‘ਸਿੱਖਿਆ’ ਲਿਖ ਕੇ ਪੜ੍ਹੀ, ਜਿਸ ਦੇ ਪਰਚੇ ਵੰਡਣ ਲਈ ਆਪ ਹੀ ਕਿਧਰੋਂ ਛਪਵਾ ਕੇ ਲਿਆਇਆ। ਮੇਰੀ ਭੈਣ ਮਸ਼ੀਨ ‘ਤੇ ਸਿਲਾਈ ਬਹੁਤ ਚੰਗੀ ਕਰ ਲੈਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਸਭ ਕੁੜੀਆਂ ਆਪਣੇ ਸੂਟ ਸੁਆਉਣ ਲਈ ਭੈਣ ਦੇ ਦੁਆਲੇ ਹੋਈਆਂ ਰਹਿੰਦੀਆਂ। ਗੁਰਪਾਲ ਭੈਣ ਨੂੰ ਛੇਤਰਾ, “ਭੈਣ ਗੁਰਮੇਲ! ਜਦੋਂ ਭਾਈ

ਜੀ ਨੇ ਕਹਿਣੈ ਬੀਬੀ ਨੂੰ ਅਨੰਦ ਕਾਰਜਾਂ ਲਈ ਲੈ ਕੇ ਆਉ ਤਾਂ ਤੂੰ ਕਹਿਣੈ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਠਹਿਰ ਜਾਉ ਮੈਂ ਕਮੀਜ਼ ਦੀ ਬਾਂਹ ਜੜ ਲਵਾਂ।”

ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਕੁਰੂਕਸ਼ੇਤਰ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਵਿਚ ਐਮ. ਏ. ਫਿਲਾਸਫੀ ਵਿਚ ਦਾਖਲਾ ਲਿਆ ਤਾਂ ਮੇਰਾ ਸਮਾਨ ਛੱਡਣ ਲਈ ਮੇਰਾ ਵੱਡਾ ਭਤੀਜਾ ਹਰਦੇਵ, ਜਿਸ ਦੀ ਗੁਰਪਾਲ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਬਣਦੀ ਸੀ, ਅਤੇ ਗੁਰਪਾਲ ਦੋਵੇਂ ਗਏ। ਰਾਜਪੁਰੇ ਤੋਂ ਸਾਡੇ ਡੱਬੇ ਵਿਚ ਨਾਭੇ ਦੀਆਂ ਕੁੜੀਆਂ ਵੀ

ਗੁਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਲਿੱਟ

ਚੜ੍ਹ ਗਈਆਂ ਜੋ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਸਪੋਰਟਸ ਕਾਲਜ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਦੀਆਂ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇੱਕ ਦਾ ਭਾਈ ਉਸ ਨੂੰ ਛੱਡਣ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ਜੋ ਕਿਸੇ ਕਾਲਜ ਵਿਚ ਫਿਲਾਸਫੀ ਦਾ ਲੈਕਚਰਰ ਸੀ। ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਪੁੱਛਣ ਲੱਗ ਪਿਆ ਕਿ ਮੈਂ ਕਿਸ ਵਿਸ਼ੇ ਵਿਚ ਦਾਖਲਾ ਲਿਆ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਕਿਹਾ, “ਐਮ. ਏ. ਫਿਲਾਸਫੀ” ਤਾਂ ਕਹਿੰਦਾ, “ਵੈਰੀ ਗੁੱਡ” ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਮੈਂ ਬੀ. ਏ. ਵਿਚ ਫਿਲਾਸਫੀ ਨਹੀਂ ਪੜ੍ਹੀ ਹੋਈ ਤਾਂ ਕਹਿੰਦਾ, “ਤੇਰੇ ਲਈ ਐਮ. ਏ. ਕਰਨੀ ਬਹੁਤ ਔਖੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਜੇ ਬੀ. ਏ. ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਪੜ੍ਹੀ ਤਾਂ ਕਿਵੇਂ ਸਮਝੇਗੀ?”

ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੇ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਮੁਖੀ ਡਾਕਟਰ ਏ. ਕੇ. ਸਿਨਹਾ (ਅਜਿੱਤ ਕੁਮਾਰ ਸਿਨਹਾ) ‘ਤੇ ਵੀ ਹੈਰਾਨੀ ਹੋਈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਬੀ. ਏ. ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸਬੰਧ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਅਤੇ ‘ਤੁਮਹੋਂ ਕੋਈ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਨਹੀਂ ਆਏਗੀ। ਹਮ ਸਭ ਹੋ ਯਾਰ ਪਰ ਤੁਮਹਾਰੀ ਸਹਾਇਤਾ ਕੇ ਲੀਏ।’ ਨਾਲ ਹੀ ਮੇਰਾ ਜੀਅ ਕਰੇ ਕਿ ਕੁਰੂਕਸ਼ੇਤਰ

ਸਟੇਸ਼ਨ ਤੋਂ ਹੀ ਵਾਪਸੀ ਟਰੇਨ ਫੜ੍ਹ ਕੇ ਘਰ ਚਲੀ ਜਾਵਾਂ। ਇਹ ਗੁਰਪਾਲ ਹੀ ਸੀ ਜਿਸ ਨੇ ਮੇਰਾ ਹੌਸਲਾ ਬੁਲੰਦ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਸ ਮੁਰਖ ਲੈਕਚਰਰ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਤੋਂ ਮੇਰੇ ਵਰਗੀ ਪੜ੍ਹਨ ਵਾਲੀ ਤੇ ਹਿੰਮਤੀ ਕੁੜੀ ਕਿਉਂ ਘਬਰਾਵੇ?

ਜਦੋਂ ਸਮਾਨ ਛੱਡਣਾ ਕੇ ਉਹ ਤੇ ਹਰਦੇਵ ਮੁੜਨ ਲੱਗੇ ਤਾਂ ਹੌਲੀ ਦੇਣੇ ਮੈਨੂੰ ਕਹਿੰਦਾ, “ਭੈਣ! ਜੇ ਕੋਈ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਦਾ ਮੁੰਡਾ ਚੰਗਾ ਲੱਗ ਗਿਆ ਤਾਂ ਚੁੱਪਚਾਪ ਮੈਨੂੰ ਦੱਸ ਦਈ, ਮੈਂ ਆਪੇ ਘਰ ਦਿਆਂ ਨੂੰ ਮਨਾ ਲਉਂਗਾ।” ਗੁਰਪਾਲ ਦੀ ਮੇਰੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਲਈ ਕੀਤੀ ਭਵਿੱਖਵਾਣੀ ਸੱਚ ਵੀ ਹੋਈ। ਮੈਂ ਨਾ ਸਿਰਫ ਫਸਟ ਕਲਾਸ ਵਿਚ ਡਿਗਰੀ ਲਈ ਬਲਕਿ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਮੈਰਿਟ ਲਿਸਟ ਵਿਚ ਦੂਸਰਾ ਸਥਾਨ ਲਿਆ। ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਐਮ. ਏ. ਫਾਈਨਲ ਵਿਚ ਸਾਂ ਤਾਂ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੇ ਕੁਰੂਕਸ਼ੇਤਰ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਵਿਚ ਕਈ ਦਰਬਾਰ ਰੱਖਿਆ ਜਿਸ ਵਿਚ ਹਿੱਸਾ ਲੈਣ ਗੁਰਪਾਲ ਨੇ ਵੀ ਆਉਣਾ ਸੀ। ਮੈਂ ਬੋੜੀ ਲੇਟ ਹੋ ਗਈ ਪਰ ਗੁਰਪਾਲ ਦੀ ਵਾਰੀ ਹਾਲੇ ਆਉਣੀ ਸੀ। ਵਾਰੀ ਆਉਣ ‘ਤੇ ਉਸ ਨੇ ਲੇਟ ਪਹੁੰਚਣ ਵਾਲੀ ਆਪਣੀ ਸੁਸਤ ਭੈਣ ‘ਤੇ ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਕਵਿਤਾ ਦੀਆਂ ਕੁਝ ਸਤਰਾਂ ਜੋਤੀਆਂ ਤੇ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਸੁਣਾਈਆਂ; ਫਿਰ ਆਪਣੀ ਅਸਲੀ ਕਵਿਤਾ ਸੁਣਾਉਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ।

ਸਾਡੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਡਾ. ਸਤੀਸ਼ ਵਰਮਾ ਨੇ ਕੈਂਪਸ ਵਿਚਲੇ ਛੋਟੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦਾ ਬਿਏਟਰ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਜਿਸ ਵਿਚ ਮੇਰੀ ਵਿਛੜ ਚੁਕੀ ਧੀ ਪੂਨਮ ਅਤੇ ਬੇਟੇ ਮਨਵੀਰ ਨੂੰ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰ ਲਿਆ। ਨਾਟਕ ਸੀ ‘ਹਾਏ ਨੀ ਧੀਏ ਮੋਰਨੀਏ’ ਜਿਸ ਵਿਚ ਪੂਨਮ ਹਿੱਸਾ ਲੈ ਰਹੀ ਸੀ ਅਤੇ ਮਨਵੀਰ ਕਿਉਂਕਿ ਹਾਲੇ ਛੋਟਾ ਸੀ ਇਸ ਲਈ ਉਹ ਤੇ ਮੈਡਮ ਬਰਾਤ ਦਾ ਬੇਟਾ ਸੂਤਰਧਾਰ ਦਾ ਰੋਲ ਅਦਾ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਟੈਗੋਰ ਬਿਏਟਰ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਵਿਚ ਬੱਚਿਆਂ ਦਾ ਨਾਟਕ ਮੁਕਾਬਲਾ ਹੋਣਾ ਸੀ। ਡਾ. ਸਤੀਸ਼ ਵਰਮਾ ਆਪਣੀ ਟੀਮ ਲੈ ਕੇ ਟੈਗੋਰ ਬਿਏਟਰ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਗਏ, ਜਿੱਥੇ ਗੁਰਪਾਲ ਵੀ ਪੰਨੇ ਤੋਂ ਆਪਣੇ ਸਕੂਲ ਦੀ ਟੀਮ ਨਾਲ (ਗੁਰਪਾਲ ਨੇ ਆਪਣਾ ਨਿਜ ਦਾ ਸਕੂਲ ਖੋਲ੍ਹਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿਚ ਉਹ ਤੇ ਭਾਬੀ ਗੁਰਪਾਲ ਪੜ੍ਹਾਉਂਦੇ ਵੀ ਸਨ) ਹਿੱਸਾ ਲੈਣ ਵਾਸਤੇ ਆਇਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਪੂਨਮ ਦੀ ਅਦਾਕਾਰੀ ਦੇਖ ਕੇ ਉਹ ਏਨਾ ਖੁਸ਼ ਹੋਇਆ ਕਿ ਮਿਲਣ ਲਈ ਉਚੇਚਾ ਪਟਿਆਲੇ ਆਇਆ ਤੇ

ਮੈਨੂੰ ਕਹਿੰਦਾ, “ਭੈਣ ਮੈਂ ਤਾਂ ਕਦੇ ਸੋਚਿਆ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਆਪਣੀ ਪੂਨਮ ਏਨੀ ਮੈਚਿਓਰ ਐਕਟਿੰਗ ਕਰਦੀ ਹੈ?”

ਇਸ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਆਪਣੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਉਹ ਸਾਹਿਤਕ ਗੁਣਾਂ ਦੀ ਕਿੰਨੀ ਕਦਰ ਵੀ ਕਰਦਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਵੀ ਦਿੰਦਾ ਸੀ। ਸਦਾ ਲਈ ਤੁਰ ਜਾਣ ਤੋਂ ਕੁਝ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਉਸ ਨੇ ਹਸਪਤਾਲ ਤੋਂ ਛੁੱਟੀ ਹੋ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਫੇਸਬੁੱਕ ‘ਤੇ ਵੀਡੀਓ ਪਾਈ ਤਾਂ ਉਸ ਦਾ ਏਨਾ ਕਮਜ਼ੋਰ ਚਿਹਰਾ ਦੇਖ ਕੇ ਬਹੁਤ ਤਕਲੀਫ ਹੋਈ। ਫਟਾ ਫਟ ਫੋਨ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਹ 15 ਦਿਨ ਪਟਿਆਲੇ ਦੇ ਅਮਰ ਹਸਪਤਾਲ ਤੋਂ ਫਿਰ 15 ਦਿਨ ਦਇਆਨੰਦ ਹਸਪਤਾਲ, ਲੁਧਿਆਣਾ ਵਿਚ ਲਾ ਕੇ ਆਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਦਾ ਦਿਲ ਸਿਰਫ 20% ਕੰਮ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਕਹਿੰਦਾ, “ਭੈਣ ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਫੋਨ ਕਰ ਲਿਆ ਕਰ। ਬਿਮਾਰ ਬੰਦੇ ਦਾ ਜੀਅ ਉਥੀਂ ਉਦਾਸ ਹੋ ਜਾਂਦਾ।” ਅਗਲੇ ਹਫਤੇ ਫਿਰ ਫੋਨ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਕਹਿੰਦਾ, “ਅੱਜ ਮੈਂ ਭਾਦਸੋਂ ਬੇਟੀ ਕੋਲ ਨਹੀਂ ਗਿਆ। ਮੇਰੀ ਸਕੂਲ ਦੀ ਵਿਦਿਆਰਥਣ ਤੇ ਉਸ ਦਾ ਪਤੀ ਮਿਲਣ ਆਏ ਹਨ ਕਿ ਅੱਜ ਉਹ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਇਥੇ ਆਪ ਖਾਣਾ ਤਿਆਰ ਕਰਨਗੇ ਤੇ ਅਸੀਂ ਇਕੱਠੇ ਬੈਠ ਕੇ ਖਾਵਾਂਗੇ।”

ਜਿਸ ਦਿਨ ਤੁਰ ਜਾਣਾ ਸੀ, ਫੇਸਬੁੱਕ ‘ਤੇ ਕਵਿਤਾ ਪੜ੍ਹਦੇ ਦੀ ਵੀਡੀਓ ਪਾਈ। ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਉਹ ਵੀਡੀਓ ਦੇਖੀ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਦਿਨ ਸਵੇਰੇ ਆਪਣੇ ਭਤੀਜੇ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਸਮਰਾਲੇ ਹਾਲ-ਚਾਲ ਪੁੱਛਣ ਲਈ ਫੋਨ ਕੀਤਾ ਤੇ ਅੱਗੋਂ ਉਸ ਦਾ ਉਦਾਸੀ ਭਰਿਆ ਪਹਿਲਾ ਹੀ ਵਾਕ ਸੀ, “ਭੂਆ ਜੀ! ਗੁਰਪਾਲ ਲਿੱਟ ਕੱਲ ਤੁਰ ਗਿਆ।” ਇਸ ਵਾਕ ਨੇ ਝੰਜੋੜ ਕੇ ਹੀ ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲੀ ਸ਼ਾਮ ਹੀ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਫੇਸਬੁੱਕ ‘ਤੇ ਸੁਣਿਆ ਅਤੇ ਦੇਖਿਆ ਸੀ; ਹਫਤਾ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਤਾਂ ਉਸ ਨਾਲ ਵਾਅਦਾ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਮੈਂ ਹੁਣ ਹਰ ਹਫਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਫੋਨ ਜ਼ਰੂਰ ਕਰਿਆ ਕਰਾਂਗੀ! ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਛੋਪਲੇ ਹੀ ਆਪਣੇ ਹਿੱਸੇ ਦੀਆਂ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਤੇ ਗਮ ਹਿੰਦਾ ਕੇ ਗੁਰਪਾਲ ਲਿੱਟ ਉਰਫ ਸਾਡਾ ‘ਭਾਗ ਵੀਰਾ’ ਤੁਰ ਗਿਆ। ਸਿਆਣੇ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਔਲਾਦ ਦੇ ਤੁਰ ਜਾਣ ਦਾ ਗਮ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਅੰਦਰੋਂ ਅੰਦਰ ਖਾ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਭਾਵੇਂ ਬੰਦਾ ਬਾਹਰੋਂ ਕਿੰਨਾ ਵੀ ਖੁਸ਼ ਨਜ਼ਰ ਕਿਉਂ ਨਾ ਆਵੇ! ਗੁਰਪਾਲ ਲਿੱਟ ਤੇ ਭਾਬੀ ਗੁਰਪਾਲ ਨੂੰ ਵੀ ਪੁੱਤ ਦੀ ਚੜ੍ਹਦੀ ਜੁਆਨੀ ਵਿਚ ਮੌਤ ਨੇ ਵਿਚੋਂ ਵਿਚ ਖਾ ਲਿਆ।

ਐਮ. ਐਸ. ਰੰਧਾਵਾ ਉਤਸਵ ਦੀ ਵਿਲੱਖਣਤਾ

ਪੰਜਾਬ ਕਲਾ ਪ੍ਰੀਸ਼ਦ, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਵਲੋਂ ਰਚਾਇਆ ਗਿਆ ਡਾ. ਐਮ. ਐਸ. ਰੰਧਾਵਾ ਕਲਾ ਤੇ ਸਾਹਿਤਕ ਉਤਸਵ ਬੜਾ ਸ਼ਾਨਾਂ ਮੱਤਾ ਰਿਹਾ। ਪਹਿਲੇ ਦਿਨ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਮਾਮਲਿਆਂ ਬਾਰੇ ਮੰਤਰੀ ਨਵਜੋਤ ਸਿੰਘ ਸਿੱਧੂ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਵਾਲੇ ਸੈਸ਼ਨ ਵਿਚ ਸ. ਰੰਧਾਵਾ ਦੀ ਕਾਰਜਸ਼ੈਲੀ ਤੇ ਦੇਣ ਬਾਰੇ ਲਾਜਵਾਬ ਗੱਲਾਂ ਹੋਈਆਂ। ਉਹਦੀ ਫੈਸਲੇ ਲੈਣ ਦੀ ਮਸ਼ੀਨੀ ਫੁਰਤੀ, ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਕੈਰੋਂ ਦੀ ਕੁਵੇਲੀ ਮ੍ਰਿਤੂ ਦਾ ਦੁੱਖ, ਪਲਾਨਿੰਗ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਘੱਟ ਕੰਮ ਵਾਲੀ ਮੌਬਰੀ ਸਮੇਂ ਨਿੱਠ ਕੇ ਗੁਰਮੁਖੀ ਲਿਪੀ ਦੀ ਲਿਖਾਈ ਸਿੱਖਣਾ ਅਤੇ ਉਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਤੇ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਵਲੋਂ ਵਿਸ਼ਾਖੀ ਜਾ ਚੁਕੀ ਉਰਦੂ ਭਾਸ਼ਾ ਨੂੰ ਦੇਸ਼ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਖੜ੍ਹੀ ਕਰੀ ਰੱਖਣਾ ਆਦਿ। ਸਰੋਤੇ ਅਸ਼ ਅਸ਼ ਕਰ ਉਠੇ।

ਕਲਾ ਪ੍ਰੀਸ਼ਦ ਵਲੋਂ ਇਹ ਸੱਤ ਰੋਜ਼ਾ ਉਤਸਵ ਸਵੇਰ, ਦੁਪਹਿਰ ਤੇ ਸ਼ਾਮ ਲਈ ਉਸਾਰੂ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਉਲੀਕ ਕੇ ਰਚਾਇਆ ਗਿਆ। ਸਵੇਰ ਦੇ ਸੈਸ਼ਨਾਂ ਲਈ ਵੱਡੇ ਕਲਾਕਾਰਾਂ ਦੇ ਰੂਬਰੂ, ਸਵਾਲ-ਜਵਾਬ ਤੇ ਸੈਮੀਨਾਰ; ਬਾਅਦ ਦੁਪਹਿਰ ਮਲਵਈ ਗਿੱਧਾ, ਸੰਮੀ, ਝੁਮਰ, ਨਕਲਾਂ, ਤੂੰਬਾ, ਅਲਗੋਜ਼ੇ ਤੇ ਪੁਆਧੀ ਜਲਸਾ ਹੁੰਦਾ। ਦੂਰ ਨੇੜੇ ਦੇ ਵਧੀਆ ਕਲਾਕਾਰਾਂ ਦਾ ਕਲਾ ਭਵਨ ਦੇ ਵਿਹੜੇ ਆ ਕੇ ਅਖਾੜੇ ਲਾਉਣਾ ਖੂਬ ਸਲਾਹਿਆ ਗਿਆ। ਸ਼ਾਮਾਂ ਵੇਲੇ ਸੁੱਖੀ ਬਰਾਤ ਤੇ ਨੀਲੇ ਖਾਂ ਦੀ ਗਾਇਕੀ, ਚੋਣਵੇਂ ਨਾਟਕ ਤੇ ਗੁਰਮੀਤ ਬਾਵਾ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਸ਼ਗਨਾਂ ਦੇ ਗੀਤ ਖਿੱਚ ਦਾ ਮੁਕਾਮ ਬਣੇ। ਗੁਰਮੀਤ ਬਾਵਾ ਤੇ ਉਸ ਦੀਆਂ ਬੇਟੀਆਂ ਨੇ ਗੀਤਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਲੋਕ ਬੋਲੀਆਂ ਤੇ ਪੀਲੂ ਦੇ ਮਿਰਜ਼ਾ ਸਾਹਿਬਾਂ ਵਿਚੋਂ ਮਨਭਾਉਂਦੇ ਬੋਲ ਲੰਮੀ ਹੋਕ ਨਾਲ ਗਾ ਕੇ

ਸਰੋਤਿਆਂ ਨੂੰ ਮੰਤਰ ਮੁਗਧ ਕੀਤਾ।

ਇਕ ਸ਼ਾਮ ਸਵਰਾਜਬੀਰ ਦਾ ਲਿਖਿਆ ਅਤੇ ਕੇਵਲ ਧਾਲੀਵਾਲ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ਿਤ ਨਾਟਕ ‘ਫਸਲ’ ਅਜੇਕੀ ਕਿਸਾਨੀ ਦੀ ਹਿਰਦੇਵੇਦਕ ਦਸ਼ਾ ਨੂੰ ਦਰਸਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਨਾਟਕ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਤੋਂ ਸਰੋਤਿਆਂ ਨੇ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤਾ ਕਿ ਇਹ ਨਾਟਕ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਪਿੰਡਾਂ, ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਤੇ ਕਸਬਿਆਂ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿ ਨਸ਼ਿਆਂ ਤੇ ਕਰਜ਼ਿਆਂ ਦੇ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋਏ ਪੇਂਡੂ ਪਰਿਵਾਰ ਵਿਦੇਸ਼ ਜਾਣ ਦੇ ਜਾਲ ਵਿਚ ਫਸਣ ਦੀ ਥਾਂ ਪੂਰੀ ਮਿਹਨਤ ਕਰਕੇ ਆਪਣੀ ਮਿੱਟੀ ਨੂੰ ਹੁਸੀਨ ਬਣਾਉਣ।

ਇਸ ਉਤਸਵ ਦੇ ਕਈ ਦਰਬਾਰ ਵਿਚ ਉਰਦੂ, ਹਿੰਦੀ ਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਦੇ ਉਘੇ ਕਵੀਆਂ ਨੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੀ ਦਸ਼ਾ ਤੇ ਦਿਸ਼ਾ ਦਾ ਵਾਸਤਾ ਪਾ ਕੇ ਸਮੁੱਚੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੂੰ ਉਸਾਰੂ ਸੋਚ ਅਪਨਾਉਣ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਿਆ ਤੇ ਸਮੇਂ ਦੇ ਹਾਕਮਾਂ ਨੂੰ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਰੰਧਾਵਾ ਦੀ ਕਾਰਜ ਸ਼ੈਲੀ ਅਪਨਾਉਣ ਲਈ ਵੰਗਾਰਿਆ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਤਰਲੋਚਨ ਲੋਚੀ, ਮਨਜੀਤ ਇੰਦਰਾ, ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਦਾਉਂ,

ਗੁਰਭਜਨ ਗਿੱਲ, ਬਲਵਿੰਦਰ ਸੰਧੂ, ਸੁਰਿੰਦਰ ਗਿੱਲ, ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ, ਵਿਜੇ ਵਿਵੇਕ, ਮਾਧਵ ਕੌਸ਼ਿਕ ਤੇ ਸਰਦਾਰ ਪੰਡੀ ਖੂਬ ਛਾਏ। ਇਹ ਗੱਲ ਵੀ ਨੋਟ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਿ ਕਲਾ ਪ੍ਰੀਸ਼ਦ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਸੁਰਜੀਤ ਪਾਤਰ, ਲਖਵਿੰਦਰ ਜੌਹਲ ਤੇ ਸਰਬਜੀਤ ਸੋਹਲ ਨੇ ਨੈਤਿਕਤਾ ਦਾ ਪਾਲਣ ਕਰਦਿਆਂ ਇਸ ਉਤਸਵ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਉਭਾਰਨ ਦੀ ਥਾਂ ਦੂਜੇ ਕਵੀਆਂ ਨੂੰ ਹੀ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ।

ਇਸ ਉਤਸਵ ਦੀ ਇੱਕ ਖੂਬੀ ਇਹ ਵੀ ਰਹੀ ਕਿ ਇਥੇ ਬੀ. ਐਨ. ਗੋਸਵਾਮੀ, ਵਰਿਆਮ ਸੰਧੂ ਤੇ ਜਤਿੰਦਰ ਦੀ ਕਲਾ, ਸਾਹਿਤ ਤੇ ਰੰਗ ਮੰਚ ਵਿਚ ਪਾਏ ਯੋਗਦਾਨ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਗੌਰਵ ਸਨਮਾਨ ਨਾਲ ਨਿਵਾਜਿਆ ਗਿਆ।

ਦੋ ਤੋਂ ਅੱਠ ਫਰਵਰੀ ਤੱਕ ਚੱਲੇ ਇਸ ਉਤਸਵ ਵਿਚ ਦੀਵਾਨ ਮੰਨਾ ਵਲੋਂ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਰੰਧਾਵਾ ਦੀ ਜੀਵਨ ਸ਼ੈਲੀ ਦੀਆਂ ਤਸਵੀਰਾਂ ਦੀ ਨੁਮਾਇਸ਼ ਸੱਤ ਦਿਨ ਖਿੱਚ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੁਲਕ ਰਾਜ ਅਨੰਦ, ਡਬਲਯੂ. ਜੀ.

ਆਰਚ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਪ੍ਰੀਤਮ, ਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਤੇ ਪੰਡਿਤ ਨਹਿਰੂ ਵਰਗੀਆਂ ਹਸਤੀਆਂ ਨਾਲ ਮੇਲ-ਮਿਲਾਪ ਦੀਆਂ ਵਧੀਆਂ ਤਸਵੀਰਾਂ ਸਨ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਕੈਰੋਂ, ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਤੇ ਪੰਡਿਤ ਨਹਿਰੂ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਹਸਤੀਆਂ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਦਾ ਹੋ ਕੇ ਵਿਚਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਵੀ। ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਕਿ ਇਕ ਤਸਵੀਰ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਸਮਾਗਮ ਸਮੇਂ ਸ. ਰੰਧਾਵਾ ਏਨੇ ਤੇਜ਼ ਤੁਰ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਪੰਡਿਤ ਨਹਿਰੂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਭੱਜ ਕੇ ਰਲਦੇ ਵਿਖਾਈ ਦਿੰਦੇ ਹਨ।

ਮੋਰਨੀ ਦੇ ਟਿੱਲਿਆਂ ਦੀ ਹਰਿਆਵਲ ਦਾ ਭਗਵਾਂਕਰਨ: ਬੀਤੇ ਹਫਤੇ ਪੰਚਕੂਲਾ ਤੋਂ ਰਾਇਪੁਰ ਰਾਣੀ ਜਾਂਦਿਆਂ ਮੋਰਨੀ ਦੇ ਟਿੱਲਿਆਂ ਨੂੰ ਖਰੋਚ ਕੇ ਉਸ ਮਾਰਗ ਨੂੰ ਚੌੜਾ ਹੁੰਦਾ ਵੇਖ ਕੇ ਅਨੰਦ ਆ ਗਿਆ। ਖੁਦਾਈ ਕਾਰਨ ਗੱਡੀ ਨੂੰ ਕਈ ਵਾਰੀ ਏਧਰ ਓਧਰ ਕਰਨ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਜਾਪਦਾ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਮਾਰਗ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਸੁਣੀ ਗਈ ਹੈ। ਪਤਝੜ ਦੀ ਰੁੱਤੇ ਖੱਬੇ-ਸੱਜੇ ਦੀ ਹਰਿਆਵਲ ਮਾਣਨ ਵਾਲੀ ਹੈ। ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਬਾਪੜਾ ਦੇਣ ਲਈ ਦਿਲ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸ਼ਾਂਤ, ਸੁੰਦਰ ਤੇ ਸੁੰਨੀਆਂ ਪਹਾੜੀਆਂ ਦਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਸੱਚ ਮੁੱਚ ਹੀ ਵੇਖਣ ਤੇ ਮਾਣਨ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਪੁੱਛ-ਗਿੱਛ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਬੰਨਡੋਗ ਬਲਾਕ ਦੇ ਸੱਤ ਏਕੜ ਸਾਫ ਕਰਕੇ ਵਿਸ਼ਵ ਹਿੰਦੂ ਪ੍ਰੀਸ਼ਦ ਇਥੇ ਚਿੰਤਨ ਤੇ ਖੋਜ ਕੇਂਦਰ ਸਥਾਪਤ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਸਾਡੀ ਯਾਤਰਾ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹਰਿਆਣਾ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਮਨੋਹਰ ਲਾਲ ਖੱਟਰ ਉਚੇਚੇ ਤੌਰ ‘ਤੇ ਖੱਟਰ ਕਾਮਿਆਂ ਨੂੰ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਵੇਖ ਕੇ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਥੇ ਭਗਤਾਂ ਦੀ ਅਰਾਧਨਾ ਲਈ ਚਾਰ ਬਲਾਕਾਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਇੱਕ ਲਾਇਬਰੇਰੀ ਵੀ ਸਥਾਪਤ ਹੋਵੇਗੀ। ਭਾਵ ਇਹ ਕਿ ਮੋਰਨੀ ਦੀ ਹਰਿਆਲੀ ਪੂਰੇ ਤੌਰ ‘ਤੇ ਭਗਵੀਂ

ਨਿੱਕ
ਸੁੱਕ

ਗੁਲਜ਼ਾਰ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ

Sandhugulzar@yahoo.com

ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਸੰਘ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਮੁਬਾਰਕ!

ਵਿਨੇ ਕਟੀਆਰ ਦੀ ਬੇਤੁਕੀ: ਭਾਜਪਾ ਸੰਸਦ ਮੈਂਬਰ ਵਿਨੇ ਕਟੀਆਰ ਨੇ ਇਕ ਖਤਰਨਾਕ ਸ਼ੋਸ਼ਾ ਛੱਡਿਆ ਹੈ ਕਿ ਭਾਰਤ ਦੇ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਨੂੰ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਤੇ ਬੰਗਲਾ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਚਲੇ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਦਲੀਲ ਇਹ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ 1947 ਵਿਚ ਧਰਮ ਦੇ ਆਧਾਰ ਉਤੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਟੁਕੜੇ ਕਰਵਾਏ ਸਨ। ਉਹ ਭੁੱਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦੇਸ਼ ਵੰਡ ਦੇ ਜਿੰਮੇਵਾਰ ਕੇਵਲ ਮੁਸਲਿਮ ਨੇਤਾ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਹਿੰਦੂ ਨੇਤਾ ਵੀ ਸਨ। ਉਂਜ ਵੀ ਵਸੋਂ ਦੇ ਤਬਾਦਲੇ ਸਮੇਂ ਹਿੰਦੂਆਂ ਜਾਂ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਕੇਵਲ ਪੰਜਾਬ ਤੇ ਬੰਗਲਾ ਦੀ ਵੰਡ ਲਈ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਸਾਰੇ ਭਾਰਤ ਲਈ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਵਿਸ਼ੇ ਨੂੰ ਵਾਰ ਵਾਰ ਉਭਾਰਨਾ ਭਾਰਤ ਦੀ ਮੁਸਲਿਮ, ਸਿੱਖ ਅਤੇ ਈਸਾਈ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀ ਲਈ ਅਤਿਅੰਤ ਭਿਆਨਕ ਹੈ। ਸੈਕੂਲਰ ਸੋਚ ਵਾਲੇ ਸਾਵਧਾਨ ਰਹਿਣ।

ਅੰਤਿਕਾ: (ਮੌਲਾ ਬਖਸ਼ ਕੁਸ਼ਤਾ) ਦੀਵਾ ਮੰਦਿਰ ਵਿਚ ਬਲੇ ਮਸੀਤ ਵਿਚ ਜਾਂ ਮੇਰੇ ਲਈ ਹੈ ਦੋਹਾਂ ਦੀ ਜੋਤ ਇੱਕੋ। ਅਜੇ ਤੀਕ ਨਾ ਹੀ ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ ਹਿੰਦੂ ਦਿਲ ਹੈ ਕਿ ਮੁਸਲਮਾਨ ਮੇਰਾ।

ਡਾ. ਰੰਧਾਵਾ ਯਾਦਗਾਰੀ ਮੇਲੇ ‘ਚ ਵਰਿਆਮ ਸੰਧੂ (ਖੱਬੇ) ਦਾ ਸਨਮਾਨ

ਸਲਾਹਕਾਰਾਂ ਦੀ ਫੌਜ ਮਾਮਲੇ ‘ਤੇ ਘਿਰੀ ਸਰਕਾਰ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮੰਤਰੀਆਂ ਅਤੇ ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਦੇ ਆਮਦਨ ਕਰ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰੀ ਖਜ਼ਾਨੇ ਵਿਚੋਂ ਦੇਣ ਦਾ ਮੁੱਦਾ ਭਖਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਇਸ ਸਰਫਾ ਮੁਹਿੰਮ ‘ਤੇ ਸਵਾਲ ਵੀ ਉਠ ਰਹੇ ਹਨ। ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ (‘ਆਪ’) ਦੇ ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਨੇ ਕੁਝ ਸ਼ਰਤਾਂ ਉੱਤੇ ਆਮਦਨ ਕਰ ਆਪਣੀਆਂ ਜੇਬਾਂ ਵਿਚੋਂ ਦੇਣ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਵਿਚ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਦੇ ਨੇਤਾ ਸੁਖਪਾਲ ਸਿੰਘ ਖਹਿਰਾ ਨੇ ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਸਵਾਗਤ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਆਪਣੇ ਸਲਾਹਕਾਰਾਂ ਦੀ ਵੱਡੀ ਫੌਜ ਉਪਰ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਖਰਚਿਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਬੰਦ ਕਰਨ ਤਾਂ ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਵਿਧਾਇਕ ਵੀ ਆਪਣਾ ਆਮਦਨ ਕਰ ਆਪ ਭਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹਨ। ਸ੍ਰੀ ਖਹਿਰਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਦੋਂ ਸਰਕਾਰ ਕੋਲ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਮੌਜੂਦ ਹਨ ਤਾਂ ਵੱਖਰੇ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਸਲਾਹਕਾਰਾਂ ਦੀ ਫੌਜ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਇਸ ਵੇਲੇ ਸਰਕਾਰ ਵਿਚ ਵਧੀਕ ਮੁੱਖ ਸਕੱਤਰ ਪੱਧਰ ਦੇ 10 ਅਫਸਰਾਂ ਸਮੇਤ ਦਰਜਨਾਂ ਵਿੱਤ ਕਮਿਸ਼ਨ ਅਤੇ ਸਕੱਤਰ ਮੌਜੂਦ ਹਨ। ਅਜਿਹੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿਚ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ 19 ਸਲਾਹਕਾਰਾਂ ਦੀ ਫੌਜ ਕਿਸ ਕਾਰਜ ਲਈ ਵਰਤ ਰਹੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਦੋ ਦਰਜਨ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਤੌਰ ‘ਤੇ ਬਣਾਏ ਕਮਿਸ਼ਨਾਂ ਸਮੇਤ ਕਈ ਹੋਰ ਕਮਿਸ਼ਨ ਬਣਾਏ ਹਨ। ਮਾਈਨਿੰਗ ਘਪਲੇ ਦੇ ਕੇਸ

19 ਸਲਾਹਕਾਰਾਂ ‘ਤੇ ਹਰ ਮਹੀਨੇ 11 ਕਰੋੜ ਖਰਚ

ਜੇ ਵਿਧਾਇਕ ਤੇ ਮੰਤਰੀ ਆਪਣਾ ਆਮਦਨ ਕਰ ਖੁਦ ਭਰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਸੂਬੇ ਨੂੰ ਸਾਲਾਨਾ 11 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੀ ਬੱਚਤ ਹੋਵੇਗੀ ਜਦੋਂਕਿ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਵੱਲੋਂ ਲਾਏ 19 ਸਲਾਹਕਾਰਾਂ ‘ਤੇ ਸਰਕਾਰ ਹਰ ਮਹੀਨੇ ਕਰੀਬ 11 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਖਰਚ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਕੱਲੇ ਐਡਵੋਕੇਟ ਜਨਰਲ ਨੇ ਹੀ ਆਪਣੇ ਦਫਤਰ ਉੱਤੇ ਇਕ ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਖਰਚ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜਦਕਿ ਕੁਝ ਦੂਰੀ ‘ਤੇ ਸਥਿਤ ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ‘ਚ ਐਡਵੋਕੇਟ ਜਨਰਲ ਦਾ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਹੀ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਦਫਤਰ ਮੌਜੂਦ ਹੈ।

ਵਾਚਣ ਲਈ ਬਣਾਏ ਨਾਰੰਗ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ 10 ਅਗਸਤ 2017 ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਰਿਪੋਰਟ ਪੇਸ਼ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਸੀ ਪਰ ਉਸ ਪਿੱਛੋਂ ਇਸ ਉਪਰ ਕੋਈ ਕਾਰਵਾਈ ਨਹੀਂ ਹੋਈ। ਇਸ ਕਾਰਜ ਲਈ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਵੱਲੋਂ ਟੈਕਸ ਰਾਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਕਰੋੜਾਂ ਰੁਪਇਆ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਨਤੀਜੇ ਵਾਲੀ ਕਮੇਟੀ ਉੱਤੇ ਖਰਚ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਗਵਰਨੈਂਸ ਰਿਫਾਰਮ ਅਤੇ ਐਥਿਕਸ ਕਮਿਸ਼ਨ ਬਣਾਇਆ ਸੀ ਪਰ ਇਕ ਸਾਲ ਬੀਤਣ ਪਿੱਛੋਂ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਮੇਟੀਆਂ ਨੇ ਕੋਈ ਰਿਪੋਰਟ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਹੈ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੂੰ ਨਸੀਹਤ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਉਹ ਸੂਬੇ ਵਿਚ ਘੁੰਮਣ ਸਮੇਂ ਹੈਲੀਕਾਪਟਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਤੋਂ ਗੁਰੇਜ਼ ਕਰਨ ਕਿਉਂਕਿ ਚਾਰ ਘੰਟਿਆਂ ਵਿਚ ਹੀ ਸੂਬੇ ਦੇ ਇਕ ਕੋਨੇ ਤੋਂ ਦੂਸਰੇ ਕੋਨੇ ਉੱਤੇ ਪਹੁੰਚਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸੇਵਾ ਮੁਕਤ ਅਧਿਕਾਰੀ ਸੁਰੇਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਪਾਰਲੀਮੈਨੀ ਸਕੱਤਰ ਦੇ ਅਹੁਦੇ ਉੱਤੇ ਲਗਾਉਣ ਵਾਲੇ ਕੇਸ ਲਈ ਵਕੀਲ ਅਤੇ ਕਾਂਗਰਸੀ ਆਗੂ ਪੀ. ਚਿੰਦਬਰਮ ਨੂੰ ਬੁਲਾਉਣ ਬਾਰੇ ਸ੍ਰੀ ਖਹਿਰਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਪੀ. ਚਿੰਦਬਰਮ ਨੂੰ ਦਿੱਲੀ ਤੋਂ ਲਿਆਉਣ ਅਤੇ ਲੈ ਕੇ ਜਾਣ ਲਈ ਹੈਲੀਕਾਪਟਰ ਦੀ ਸੁਵਿਧਾ ਦੇਣ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਫੀਸ ਵਜੋਂ 25 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਅਦਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਇਸ ਖਰਚੇ ਤੋਂ ਗੁਰੇਜ਼ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ।

ਗੁੰਡਾ ਟੈਕਸ ਤੇ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਮਾਈਨਿੰਗ ਨੇ ਉਲਝਾਈ ਕੈਪਟਨ ਸਰਕਾਰ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ‘ਗੁੰਡਾ ਟੈਕਸ’ ਤੇ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਮਾਈਨਿੰਗ ਨੇ ਕੈਪਟਨ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਉਲਝਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਹ ਮੁੱਦਾ ਹੁਣ ਕੈਬਨਿਟ ਮੀਟਿੰਗਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਗੂੰਜਣ ਲੱਗਾ ਹੈ। ਕਾਂਗਰਸੀ ਮੰਤਰੀ ਤੇ ਵਿਧਾਇਕ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਸਾਖ ਉੱਤੇ ਗੂੜ੍ਹੇ ਹੋ ਰਹੇ ਇਸ ਦਾਗ ਕਾਰਨ ਕਾਫੀ ਫਿਕਰਮੰਦ ਹਨ। ਖਾਸਕਰ ਬਠਿੰਡਾ ਰਿਫਾਈਨਰੀ ਅੱਗੇ ਹਾਕਮ ਧਿਰ ਦੇ ਕੁਝ ਚੋਧਰੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਜਬਰੀ ਵਸੂਲੀਆਂ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਨੇ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਕੰਮਕਾਜ ‘ਤੇ ਕਾਫੀ ਸਵਾਲ ਖੜ੍ਹੇ ਕੀਤੇ ਹਨ। ਕਾਫੀ ਰੋਲੇ ਰੱਪੇ ਪਿੱਛੋਂ ਭਾਵੇਂ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਵੱਲੋਂ ਬਠਿੰਡੇ ਤੋਂ ਜਾਂਚ ਰਿਪੋਰਟ ਤਲਬ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਪਰ ਇਸ ਗੋਰਖਪੰਦੇ ਦੀਆਂ ਜੜ੍ਹਾਂ ਕਾਫੀ ਡੂੰਘੀਆਂ ਹਨ।

ਪੰਜਾਬ ਪੁਲਿਸ ਦੀ ਖੁਫੀਆ ਰਿਪੋਰਟ ਨੇ ਬਠਿੰਡਾ ਰਿਫਾਈਨਰੀ ਦੇ ‘ਗੁੰਡਾ ਟੈਕਸ’ ਦੇ ਪਾਜ ਉਧੇੜ ਦਿੱਤੇ ਹਨ। ਖੁਫੀਆ ਰਿਪੋਰਟ ਨੇ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ‘ਚ ਚਾਰ ਵਿਧਾਇਕਾਂ (ਤਿੰਨ ਹਾਕਮ ਧਿਰ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ) ਅਤੇ ਇਕ ਪੁਲਿਸ ਅਫਸਰ ਨੂੰ ਕਟਹਿਰੇ ‘ਚ ਖੜ੍ਹਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਸੂਤਰਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਪੰਜਾਬ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਆਰਗੇਨਾਈਜ਼ਡ ਕਰਾਈਮ ਕੰਟਰੋਲ ਯੂਨਿਟ (ਓਕੂ) ਨੇ ‘ਗੁੰਡਾ ਟੈਕਸ’ ਬਾਰੇ ਇਹ ਖੁਫੀਆ ਰਿਪੋਰਟ ਤਿਆਰ ਕਰਵਾਈ ਸੀ।

ਓਕੂ ਵੱਲੋਂ ਚੁਣੇ ਤਿੰਨ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਦੀ ਤਿੱਕਤੀ ਨੇ ਰਿਫਾਈਨਰੀ ਖਿੱਤੇ ‘ਚ ਹਫਤਾ ਲਗਾ ਕੇ ਰਿਪੋਰਟ ਤਿਆਰ ਕਰ ਕੇ ਭੇਜੀ ਸੀ। ਇਸ ਤਿੱਕਤੀ ਨੂੰ ਉਚ ਪੁਲਿਸ ਅਫਸਰਾਂ ਨੇ 14 ਫਰਵਰੀ ਨੂੰ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਸੌਂਦਿਆ ਤੇ ਉਹ ਡੀ.ਜੀ.ਪੀ. (ਇੰਟੈਲੀਜੈਂਸ) ਦੇ ਦਫਤਰ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ। ਇਸ ਮਗਰੋਂ ਸਰਕਾਰ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ‘ਤੇ ਹਰਕਤ ਵਿਚ ਆ ਗਈ। ਖੁਫੀਆ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਦੀ ਇਸ ਤਿੱਕਤੀ ਨੂੰ ‘ਗੁੰਡਾ ਟੈਕਸ’ ਰਾਹੀਂ ਹੱਥ ਰੰਗਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਭੇਤ ਕੱਢਣ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਸੌਂਪੀ ਗਈ ਸੀ। ਸੂਤਰਾਂ ਤੋਂ ਰਿਪੋਰਟ ਸਬੰਧੀ ਮਿਲੇ ਵੇਰਵਿਆਂ ਮੁਤਾਬਕ ਕਾਂਗਰਸੀ ਲੀਡਰਾਂ ਦੇ ਦੋ ਗਰੁੱਪ ‘ਗੁੰਡਾ ਟੈਕਸ’ ਅਤੇ ‘ਕੈਸੀਨੋ’ ਚਲਾ ਰਹੇ ਹਨ।

ਬਠਿੰਡਾ ਸ਼ਹਿਰ ‘ਚ ਚੱਲਦੇ ਕੈਸੀਨੋ ਅਤੇ ਲਾਟਰੀ ਦੇ ਧੰਦੇ ‘ਚ ਇਕ ਵੱਡੇ ਨੇਤਾ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਦੋ ਚੇਲਿਆਂ ਦਾ ਨਾਂ ਬੋਲਿਆ ਹੈ। ਇਕ ਵੱਡੇ ਪੁਲਿਸ ਅਫਸਰ ਵੱਲੋਂ ‘ਗੁੰਡਾ ਟੈਕਸ’ ਸਬੰਧੀ ਇਕ ਵੱਡੇ ਨੇਤਾ ਨਾਲ ਠੇਕੇਦਾਰਾਂ ਦੀ ਗੰਢ-ਤੁੱਪ ਕਰਾਏ ਜਾਣ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਹੈ। ਖੁਫੀਆ ਤਿੱਕਤੀ ਨੂੰ ਸਥਾਨਕ ਪੁਲਿਸ ਨਾਲ ਕੋਈ ਸੰਪਰਕ ਨਾ ਰੱਖਣ ਤੇ ਰਿਪੋਰਟ ਸਿੱਧੀ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਭੇਜਣ ਦੀ ਸਖਤ ਹਦਾਇਤ ਸੀ। ਰਿਪੋਰਟ ਵਿਚ ਫਰੀਦਕੋਟ ਤੇ

ਬਠਿੰਡਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹਿਆਂ ਦੇ ਤਿੰਨ ਕਾਂਗਰਸੀ ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਇਕ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ, ਇਕ ਹਾਰੇ ਹੋਏ ਆਗੂ ਅਤੇ ‘ਆਪ’ ਦੇ ਇਕ ਵਿਧਾਇਕ ਵੱਲੋਂ ‘ਗੁੰਡਾ ਟੈਕਸ’ ਨਾਲ ਜੋਬਾਂ ਭਰਨ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਹੈ। ਰਿਫਾਈਨਰੀ ਨੇੜੇ ਚੱਲਦੇ ਕੈਸੀਨੋ ਦੀ ਫੋਟੋ ਵੀ ਰਿਪੋਰਟ ਨਾਲ ਭੇਜੀ ਗਈ ਹੈ। ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਵਿਚਲੇ ਸੀਨੀਅਰ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਅਜਿਹੀ ਰਿਪੋਰਟ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਮੁਤਾਬਕ ‘ਗੁੰਡਾ ਟੈਕਸ’ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਤਾਂ ਜੱਗ ਜਾਹਰ ਹੈ।

ਬਾਜਵਾ ਵੱਲੋਂ ਰਾਹੁਲ ਨੂੰ ਪੱਤਰ

ਪੰਜਾਬ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਤੇ ਐਮ.ਪੀ. ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਬਾਜਵਾ ਨੇ ‘ਗੁੰਡਾ ਟੈਕਸ’ ਨੂੰ ਨੱਥ ਪਾਉਣ ਲਈ ਇਕ ਪੱਤਰ ਰਾਹੀਂ ਕਾਂਗਰਸ ਪ੍ਰਧਾਨ ਰਾਹੁਲ ਗਾਂਧੀ ਦਾ ਦਖਲ ਮੰਗਿਆ ਹੈ। ਸੂਤਰਾਂ ਮੁਤਾਬਕ ਪੱਤਰ ‘ਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਿਖਿਆ ਕਿ ਗੁੰਡਾ ਟੈਕਸ ਕਾਰਨ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਅਕਸ ਨੂੰ ਢਾਹ ਲੱਗ ਰਹੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਚੋਣ-ਵਾਅਦਿਆਂ ‘ਤੇ ਪਹਿਰਾ ਦੇਣ ਦੀ ਲੋੜ ਉੱਤੇ ਵੀ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

ਉਤੇ ਵੀ ਦੋ ਟੌਲ ਚਾਲੂ ਹੋਣੇ ਹਨ। ਅੰਬਾਲਾ ਤੋਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਤੱਕ ਤਕਰੀਬਨ ਚਾਰ-ਪੰਜ ਟੌਲ ਪਲਾਜ਼ੇ ਚੱਲ ਰਹੇ ਹਨ।

ਕੌਮੀ ਮਾਰਗਾਂ ਵਿਚ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ-ਪਠਾਨਕੋਟ ਤੇ ਜਲੰਧਰ-ਪਠਾਨਕੋਟ ਉੱਤੇ ਵੀ ਟੌਲ ਚੱਲ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਸਟੇਟ ਹਾਈਵੇਅਜ਼

ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਮੁੜ ਸਵਾਈਨ ਫਲੂ ਦੀ ਦਸਤਕ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਸਵਾਈਨ ਫਲੂ ਨੇ ਮੁੜ ਦਸਤਕ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਸੂਬੇ ਵਿਚ ਪਿਛਲੇ 42 ਦਿਨਾਂ ਦੌਰਾਨ ਇਸ ਮਰਜ਼ ਨਾਲ 9 ਮੌਤਾਂ ਹੋ ਚੁੱਕੀਆਂ ਹਨ। ਸਿਹਤ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਰਿਕਾਰਡ ਮੁਤਾਬਕ 21 ਤਸਦੀਕਸ਼ੁਦਾ ਕੇਸ ਰਾਜ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਹਸਪਤਾਲਾਂ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚੇ ਹਨ। ਕੇਂਦਰੀ ਪ੍ਰਦੇਸ਼

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਵਿਚ ਵੀ ਸਵਾਈਨ ਫਲੂ ਨਾਲ ਇਕ ਮੌਤ ਹੋਣ ਅਤੇ ਛੇ ਹੋਰ ਕੇਸ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਣ ਦੀਆਂ ਖਬਰਾਂ ਹਨ। ਪੰਜਾਬ ਸਿਹਤ ਵਿਭਾਗ ਅਨੁਸਾਰ ਫਤਹਿਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ, ਪਟਿਆਲਾ ਤੇ ਮੁਹਾਲੀ ਜ਼ਿਲ੍ਹਿਆਂ ਵਿਚ ਦੋ-ਦੋ ਅਤੇ ਲੁਧਿਆਣਾ, ਸੰਗਰੂਰ ਤੇ ਰੋਪੜ ‘ਚ ਇਕ ਇਕ ਮੌਤ ਹੋਈ ਹੈ।

ਇਸ ਤੋਂ ਸੰਕੇਤ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮਾਝਾ ਤੇ ਦੋਆਬਾ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿਚ ਇਸ ਮਰਜ਼ ਦਾ ਪਸਾਰ ਮਾਲਵੇ ਜਾਂ ਪ੍ਰਾਧਾ ਵਾਂਗ ਨਹੀਂ। ਫਿਰ ਵੀ, ਇਹ ਮਰਜ਼ ਸਰਹੱਦਾਂ ਨਹੀਂ ਦੇਖਦੀ। ਜਿਸ ਕਿਸਮ ਦਾ

ਮੌਸਮ ਇਸ ਸਮੇਂ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਉਹ ਇਸ ਦੇ ਪਸਾਰੇ ਵਿਚ ਸਹਾਈ ਹੈ। ਸਵਾਈਨ ਫਲੂ ਬੁਨਿਆਦੀ ਤੌਰ ‘ਤੇ ਸਾਹ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੀ ਬਿਮਾਰੀ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਸੂਰਾਂ ਤੋਂ ਮਨੁੱਖਾਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚੀ। ਮੁੱਢ ਵਿਚ ਇਸ ਦੀ ਸ਼ਨਾਖਤ 2009 ਵਿਚ ਮੈਕਸਿਕੋ ਵਿਚ ਹੋਈ। ਇਸ ਦੇ ਵਾਇਰਸ ਨੂੰ ਐਚ1ਐਨ1 ਦਾ ਨਾਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। 2011 ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਸ ਦਾ ਨਵਾਂ ਵਾਇਰਸ ਐਚ3ਐਨ2 ਵੀ ਸਾਹਮਣੇ ਆਇਆ। ਇਹ ਲਾਗ (ਫੂਤ) ਦੀ ਬਿਮਾਰੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਕ ਤੋਂ ਦੂਜੇ ਇਨਸਾਨ ਤੱਕ ਸਹਿਜੇ ਹੀ ਪਹੁੰਚ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਲਈ ਇਸ ਫਲੂ ਤੋਂ ਪੀੜਤ ਮਰੀਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਵੱਖਰੇ ਕਮਰੇ ਜਾਂ ਵਾਰਡ ਵਿਚ ਰੱਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਇਹ ਬਿਮਾਰੀ ਆਮ ਤੌਰ ‘ਤੇ 3 ਤੋਂ 7 ਦਿਨਾਂ ‘ਚ ਠੀਕ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਜ਼ਿਆਦਾ ਗੰਭੀਰ ਕੇਸਾਂ ਨੂੰ ਠੀਕ ਹੁੰਦਿਆਂ ਵੱਧ ਸਮਾਂ ਵੀ ਲੱਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸਿਹਤ ਮੰਤਰੀ ਬ੍ਰਹਮ ਮਹਿੰਦਰਾ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਹੈ ਕਿ ਰਾਜ ਦੇ ਸਾਰੇ ਹਸਪਤਾਲਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਫਲੂ ਨਾਲ ਸਿੱਝਣ ਲਈ ਢੁਕਵੀਆਂ ਸਹੂਲਤਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਕੁੜੀਮਾਰ ਦਾ ਦਾਗ ਧੋਣ ਵਿਚ ਸਫਲ ਹੋਇਆ ਪੰਜਾਬ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਨੀਤੀ ਅਯੋਗ ਵੱਲੋਂ ਜਾਰੀ ਰਿਪੋਰਟ ਮੁਤਾਬਕ 21 ਵਿਚੋਂ 17 ਵੱਡੇ ਸੂਬਿਆਂ ‘ਚ ਜਨਮ ਸਮੇਂ ਲਿੰਗ ਅਨੁਪਾਤ (ਐਸ. ਆਰ. ਬੀ.) ਵਿਚ ਵੱਡੀ ਕਮੀ ਆਈ ਹੈ। ਰਿਪੋਰਟ ਵਿਚ ਲਿੰਗ-ਚੋਣ ਗਰਭਪਾਤ ਨੂੰ ਜਾਂਚਣ ਦੀ ਲੋੜ ‘ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਰਿਪੋਰਟ ਅਨੁਸਾਰ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਜਨਮ ਸਮੇਂ ਲਿੰਗ ਅਨੁਪਾਤ ‘ਚ 19 ਪੁਆਇੰਟ ਵਾਧਾ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜਦ ਕਿ ਉਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ 10 ਤੇ ਬਿਹਾਰ ‘ਚ 9 ਪੁਆਇੰਟ ਵਾਧਾ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਲਿੰਗ ਅਨੁਪਾਤ ਵਿਚ 19 ਅੰਕਾਂ ਦਾ ਵਾਧਾ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਦੋਂ ਦੇ ਅੰਕੜਿਆਂ ਮੁਤਾਬਕ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਹਜ਼ਾਰ ਲੜਕਿਆਂ ਪਿੱਛੇ 876 ਲੜਕੀਆਂ ਸਨ ਤੇ ਇਹ ਦਰ ਵਧ ਕੇ 895 ਹੋ ਗਈ ਸੀ। ਉਧਰ, ਗੁਜਰਾਤ ਵਿਚ 53 ਪੁਆਇੰਟ ਕਮੀ ਨਾਲ ਉਥੇ 1000 ਮਰਦਾਂ ਮੁਕਾਬਲੇ 854 ਔਰਤਾਂ ਦਰਜ ਹੋਈਆਂ ਹਨ, ਜੋ ਪਹਿਲਾਂ 907 ਸਨ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਨਮ ਸਮੇਂ ਲਿੰਗ ਅਨੁਪਾਤ ‘ਚ ਹਰਿਆਣਾ ‘ਚ 35, ਰਾਜਸਥਾਨ ‘ਚ 32, ਉਤਰਾਖੰਡ ‘ਚ 27, ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ‘ਚ 18, ਹਿਮਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਵਿਚ 14 ਅੰਕ ਕਮੀ ਪਾਈ ਗਈ ਹੈ। ਜਨਮ ਸਮੇਂ ਲਿੰਗ ਅਨੁਪਾਤ (ਐਸ.ਆਰ.ਬੀ.) ਇਕ ਅਹਿਮ ਸੰਕੇਤਕ ਹੈ ਅਤੇ ਲਿੰਗ-ਚੋਣ ਗਰਭਪਾਤ ਕਾਰਨ ਕੁੜੀਆਂ ਦੇ ਜਨਮ ‘ਚ ਵੱਡੀ ਕਮੀ ਦਰਜਾਉਂਦਾ ਹੈ।

ਟੌਲ ਟੈਕਸ ਨੇ ਹੌਲੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੀਆਂ ਜੇਬਾਂ

ਬਠਿੰਡਾ: ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਲੋਕ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਔਸਤਨ ਢਾਈ ਕਰੋੜ ਦਾ ਟੌਲ ਤਾਰਦੇ ਹਨ। ਲੰਘੇ ਪੌਣੇ ਚਾਰ ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਇਕੱਲੇ ਕੌਮੀ ਸਾਹਰਾਹਾਂ ਦੇ ਸਫਰ ਦੌਰਾਨ 2023 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਟੌਲ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਜੇ ਸਟੇਟ ਹਾਈਵੇਅ ਇਸ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰੀਏ ਤਾਂ ਇਹ ਅੰਕੜਾ ਤਿੰਨ ਹਜ਼ਾਰ ਕਰੋੜ ਨੂੰ ਪਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਕੌਮੀ ਸੜਕਾਂ ਅਤੇ ਸਟੇਟ ਹਾਈਵੇਅ ਉੱਤੇ ਤਕਰੀਬਨ 30 ਟੌਲ ਪਲਾਜ਼ਾ ਚੱਲ ਰਹੇ ਹਨ, ਜਦਕਿ ਨੌਂ ਹੋਰ ਟੌਲ ਪਲਾਜ਼ਾ ਡੇਢ ਮਹੀਨੇ ਵਿਚ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਣਗੇ।

ਵੇਰਵਿਆਂ ਅਨੁਸਾਰ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਕੌਮੀ ਸਾਹਰਾਹਾਂ ਦੇ ਟੌਲ ਦਿਨੋਂ ਦਿਨ ਵਧ ਰਹੇ ਹਨ। ਸਾਲ 2012-13 ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮਾਰਗਾਂ ਤੋਂ ਸਿਰਫ 266 ਕਰੋੜ ਦਾ ਟੌਲ ਵਸੂਲਿਆ ਗਿਆ ਜੋ ਸਾਲ 2013-14 ਵਿਚ ਵਧ ਕੇ 304 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਸ ਮਗਰੋਂ ਤੇਜ਼ ਰਫਤਾਰ ਨਾਲ ਟੌਲ ਵਧਿਆ ਹੈ। ਸਾਲ 2014-15 ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚੋਂ 403 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਕੌਮੀ ਮਾਰਗਾਂ ਦੇ ਟੌਲ ਪਲਾਜ਼ਿਆਂ ਨੇ ਵਸੂਲੇ, ਜਦਕਿ ਸਾਲ 2015-16 ਵਿਚ ਇਹ ਵਸੂਲੀ 547 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਉੱਤੇ

ਪੁੱਜ ਗਈ। ਸਾਲ 2016-17 ਵਿਚ ਟੌਲ ਵਸੂਲੀ 563 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਰਹੀ ਜਦਕਿ 2017-18 (ਦਸੰਬਰ ਤੱਕ) ਦੀ ਵਸੂਲੀ 510 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਤਿੰਨ ਮਹੀਨੇ ਬਾਕੀ ਪਏ ਹਨ। ਪੌਣੇ ਛੇ ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਵਿਚ ਕੌਮੀ ਮਾਰਗਾਂ ਤੋਂ ਤਕਰੀਬਨ 2563 ਕਰੋੜ ਦਾ ਟੌਲ ਟੈਕਸ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਤਾਰਨਾ ਪਿਆ ਹੈ।

ਸਟੇਟ ਹਾਈਵੇਜ਼ ਤੋਂ ਔਸਤਨ ਤਕਰੀਬਨ ਇਕ ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੀ ਵਸੂਲੀ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਤਿੰਨ ਮਹੀਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਬਠਿੰਡਾ-ਜ਼ੀਰਕਪੁਰ ਸੜਕ ਉੱਤੇ ਦੋ ਟੌਲ ਪਲਾਜ਼ਾ ਚਾਲੂ ਹੋਏ ਹਨ ਜਦੋਂਕਿ ਤਿੰਨ ਹੋਰ ਟੌਲ ਪਲਾਜ਼ੇ ਚੱਲਣੇ ਹਨ। ਜਲਦੀ ਹੀ ਬਠਿੰਡਾ-ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਕੌਮੀ ਮਾਰਗ ਉੱਤੇ ਤਿੰਨ ਟੌਲ ਪਲਾਜ਼ੇ ਚੱਲਣੇ ਹਨ ਅਤੇ ਜਲੰਧਰ-ਮੋਗਾ-ਬਰਨਾਲਾ ਸੜਕ ‘ਤੇ ਦੋ ਟੌਲ ਪਲਾਜ਼ਾ ਤਿਆਰ ਹਨ। ਇਵੇਂ ਸੰਗਰੂਰ ਖਨੌਰੀ ਸੜਕ ਉੱਤੇ ਇਕ ਟੌਲ ਚਾਲੂ ਹੋਣਾ ਹੈ। ਡੇਢ ਸਾਲ ਮਗਰੋਂ ਰੋਪੜ-ਫਗਵਾੜਾ ਸੜਕ ਉੱਤੇ ਦੋ ਟੌਲ, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ-ਲੁਧਿਆਣਾ ਸੜਕ ‘ਤੇ ਦੋ ਟੌਲ ਪਲਾਜ਼ਾ ਚਾਲੂ ਹੋ ਜਾਣੇ ਹਨ। ਲੁਧਿਆਣਾ-ਤਲਵੰਡੀ ਭਾਈ

ਉਤੇ ਵੀ ਦੋ ਟੌਲ ਚਾਲੂ ਹੋਣੇ ਹਨ। ਅੰਬਾਲਾ ਤੋਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਤੱਕ ਤਕਰੀਬਨ ਚਾਰ-ਪੰਜ ਟੌਲ ਪਲਾਜ਼ੇ ਚੱਲ ਰਹੇ ਹਨ।

ਕੌਮੀ ਮਾਰਗਾਂ ਵਿਚ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ-ਪਠਾਨਕੋਟ ਤੇ ਜਲੰਧਰ-ਪਠਾਨਕੋਟ ਉੱਤੇ ਵੀ ਟੌਲ ਚੱਲ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਸਟੇਟ ਹਾਈਵੇਅਜ਼

ਰਾਣੇ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਆਮਦਨ ਟੈਕਸ ਦਾ ਘੇਰਾ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਆਮਦਨ ਟੈਕਸ ਵਿਭਾਗ ਦੀਆਂ ਟੀਮਾਂ ਨੇ ਵਿਵਾਦਾਂ ਵਿਚ ਘਿਰੇ ਸਾਬਕਾ ਮੰਤਰੀ ਰਾਣਾ ਗੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀਆਂ ਕੰਪਨੀਆਂ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਚਾਰਟਰਡ ਅਕਾਊਂਟੈਂਟ ਅਤੇ ਭਾਈਵਾਲ ਕੈਪਟਨ ਜੇ.ਐਸ. ਰੰਧਾਵਾ ਦੀਆਂ 8 ਕੰਪਨੀਆਂ ਉੱਤੇ ਛਾਪੇ ਮਾਰੇ ਤੇ ਜਾਂਚ ਪੜਤਾਲ ਕੀਤੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ‘ਚ ਰਾਣਾ ਸੂਗਰ, ਰਾਣਾ ਪੋਲੀਕੋਟ, ਰਾਣਾ ਡਿਸਟਿਲਰੀਜ਼ ਤੇ ਰਾਣਾ ਇਨਫਾਰਮੈਟਿਕਸ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਟੀਮਾਂ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਆਈ. ਟੀ. ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਵਧੀਕ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਇਨਵੈਸਟੀਗੇਸ਼ਨ ਮਹੇਸ਼ ਸਰੀਨ ਨੇ ਕੀਤੀ।

ਟੀਮਾਂ ਨੇ ਛਾਪੇ ਮਾਰਨ ਪਿੱਛੋਂ ਕੰਪਨੀਆਂ ਦੇ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਦਫਤਰਾਂ ਅੰਦਰ ਨਾ ਜਾਣ ਦਿੱਤਾ। ਜਾਣਕਾਰੀ ਮਿਲਣ ਪਿੱਛੋਂ ਸਾਬਕਾ ਮੰਤਰੀ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਤੇ ਕੰਪਨੀਆਂ ਦਾ ਐਮ.ਡੀ. ਰਾਣਾ ਇੰਦਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਵੀ ਮੌਕੇ ਉੱਤੇ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ। ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਹੈ ਕਿ ਟੀਮ ਨੇ ਸਾਬਕਾ ਮੰਤਰੀ ਦੇ ਸੈਕਟਰ ਚਾਰ ਵਿਚਲੇ ਘਰ ਦੀ ਵੀ ਤਲਾਸ਼ੀ ਲੈਣ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਚਾਰਟਰਡ ਅਕਾਊਂਟੈਂਟ ਤ੍ਰਿਲੋਕੀ ਨਾਥ ਸਿੰਘਲ ਦੇ ਘਰ ਅਤੇ ਭਾਈਵਾਲ ਕੈਪਟਨ ਜੇ.ਐਸ.ਰੰਧਾਵਾ ਦੀਆਂ ਕੰਪਨੀਆਂ ਦੇ ਸੈਕਟਰ ਅੱਠ ਵਿਚ ਸਥਿਤ ਦਫਤਰਾਂ ਦੀ ਤਲਾਸ਼ੀ ਲਈ।

--ਮੇਅਰ ਮਾਮਲਾ-- ਨਵਜੋਤ ਸਿੰਘੂ ਨੂੰ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਤੋਂ ਝਟਕਾ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਪੰਜਾਬ ਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਕੈਬਨਿਟ ਮੰਤਰੀ ਨਵਜੋਤ ਸਿੰਘ ਸਿੰਘੂ ਨੂੰ ਝਟਕਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਸਿੰਘੂ ਵੱਲੋਂ ਮੁਹਾਲੀ ਦੇ ਮੇਅਰ ਕੁਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਕਾਰਨ ਦੱਸੇ ਨੋਟਿਸ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਕੋਈ ਵੀ ਕਦਮ

ਚੱਕਦੇ ਹੋ ਤਾਂ ਉਸ ਦੀ ਪਹਿਲਾਂ ਨਿਰਪੱਖ ਤੇ ਪੂਰੀ ਜਾਂਚ ਜ਼ਰੂਰ ਕਰੋ। ਸਿੰਘੂ ਨੇ ਮੇਅਰ ਕੁਲਵੰਤ ਦੀ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦਾ ਵੀ ਨੋਟਿਸ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

ਸਿੰਘੂ ਨੇ ਮੁਹਾਲੀ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਵੱਲੋਂ ਮਹਿੰਗੇ ਭਾਅ ਰੁੱਖ ਕੁਤਰਨ ਵਾਲੀ ਮਸ਼ੀਨ ਖਰੀਦਣ ਬਾਰੇ ਜਵਾਬ ਮੰਗਿਆ ਸੀ ਤੇ ਕੁਲਵੰਤ ਉੱਤੇ ਦੋਸ਼ ਲਾਇਆ ਸੀ ਕਿ ਜੇ ਮਸ਼ੀਨ ਭਾਰਤ ‘ਚ ਸਸਤੇ ਭਾਅ ਮਿਲਦੀ ਹੈ, ਉਹ ਦੂਜੇ ਮੁਲਕ ਤੋਂ ਮਹਿੰਗੀ ਖਰੀਦੀ ਹੈ। ਮਸ਼ੀਨ ਦੀ ਕੀਮਤ 89 ਲੱਖ ਸੀ ਤੇ ਭਾਰਤ ‘ਚ ਆਉਂਦੇ ਕਸਟਮ ਡਿਊਟੀ ਪਾ ਕੇ ਇਸ ਦੀ ਕੀਮਤ 1. 80 ਕਰੋੜ ਹੋ ਗਈ ਸੀ। ਸਿੰਘੂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਵੱਧ ਕੀਮਤ ਨਾਲ ਖਰੀਦੀ ਗਈ ਮਸ਼ੀਨ ਨੇ ਸਰਕਾਰੀ ਖਜ਼ਾਨੇ ਨੂੰ ਘਾਟਾ ਪਾਇਆ ਸੀ। ਕੁਲਵੰਤ ਨੇ ਸਿੰਘੂ ਵੱਲੋਂ ਭੇਜੇ ਨੋਟਿਸ ਨੂੰ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ‘ਚ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਸੀ।

ਨਸ਼ੇੜੀ ਪੁੱਤ ਵੱਲੋਂ ਕੁਹਾੜੇ ਨਾਲ ਪਿਉ ਦੀ ਹੱਤਿਆ

ਮਥੂ: ਪਿੰਡ ਪੀਰ ਮੁਹੰਮਦ ਵਿਚ ਪੁੱਤ ਨੇ ਕੁਹਾੜੇ ਨਾਲ ਪਿਉ ਦਾ ਕਤਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੀ ਪਛਾਣ ਸੁਬੋਗ ਸਿੰਘ ਜਦਕਿ ਕਾਤਲ ਦੀ ਸਾਬਕਾ ਫੌਜੀ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਵਜੋਂ ਹੋਈ ਹੈ। ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਨਸ਼ੇ ਲੈਣ ਦਾ ਆਦੀ ਸੀ ਤੇ ਇਸੇ ਲੜ ਦੇ ਚਲਦਿਆਂ ਉਹ ਆਪਣੇ ਘਰ ਦਾ ਨਿੱਕਾ ਮੋਟਾ ਸਾਮਾਨ ਵੇਚੀ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਮੁੜ ਘਰ ਦਾ ਸਾਮਾਨ ਵੇਚਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਉਸ ਦੀ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਸੁਬੋਗ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਤਕਰਾਰ ਹੋ ਗਈ। ਗੁੱਸੇ ‘ਚ ਭਰੇ ਪੀਤੇ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕੁਹਾੜੇ ਨਾਲ ਹਮਲਾ ਕਰ ਕੇ ਸੁਬੋਗ ਸਿੰਘ ਦੀ ਹੱਤਿਆ ਕਰ ਦਿੱਤੀ।

ਢਾਡੀ ਸਰਵਣ ਸਿੰਘ-ਸ਼ੌਂਕੀ ਦਾ ਮੁੱਖ ਜੋਟੀਦਾਰ

ਮਨੁੱਖੀ ਤੇ ਜੀਵਨ ਫਿਲਾਸਫੀ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਬੁਨਿਆਦ ਇਹ ਹੀ ਰਹੇਗੀ ਕਿ ਹਾਲਾਤ ਲੱਖ ਬਦਲ ਜਾਣ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬਦਲਣਾ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਸੰਦਰਭ ਨਹੀਂ ਬਦਲਣੇ ਚਾਹੀਦੇ। ਅਜੋਕਾ ਮਨੁੱਖ ਇਸੇ ਸਿਧਾਂਤ 'ਚੋਂ ਬਾਹਰ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਖੱਖੜੀਆਂ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਮਿਸਾਲ ਵਜੋਂ ਏਦਾਂ ਵੀ ਕਹਿ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਕੱਲ ਜਿਹੜਾ ਤੁਹਾਡਾ ਮਿੱਤਰ ਸੀ, ਜੇ ਹਾਲਾਤ ਨਹੀਂ ਰਹੇ ਤਾਂ ਜ਼ੁਬਾਨ ਤਾਂ ਚੱਲੇ ਘੁੱਟ ਲਵੇ, ਦੋਸਤੀ ਨੂੰ ਦੁਸ਼ਮਣੀ ਦੀਆਂ ਵਲਗਣਾਂ ਵਿਚ ਤਾਂ ਨਾ ਲਪੇਟੋ। ਸੰਗੀਤ ਦੀਆਂ ਕੋਮਲ ਕਲਾਵਾਂ ਤੇ ਮਰਿਆਦਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਵਾਲੇ ਜਾਣਦੇ ਹਨ ਕਿ ਢਾਡੀ ਕਲਾ ਤੇ ਰਾਗ ਦਾ ਸਤਿਕਾਰ ਸਦਾ ਇਸ ਕਰਕੇ ਬਣਿਆ ਰਹੇਗਾ ਕਿ ਇਹ ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਦਾ ਜੁਝਾਰੂ ਪੱਖ ਹੈ। ਬੰਸਰੀ ਸੁਣਨ ਵੱਲ ਵੀ ਧਿਆਨ ਰੱਖੇ ਪਰ ਵਾਦਕ ਨੂੰ ਵੀ ਨਾ ਵਿਸਾਰੋ। ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸੰਗੀਤਕ ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਢਾਡੀ ਹਲਕਿਆਂ ਵਿਚ ਅਮਰ ਸਿੰਘ ਸ਼ੌਂਕੀ ਦਾ ਜੇ ਸਦਾ ਮਾਣ ਬਣਿਆ ਰਹੇਗਾ ਤਾਂ ਉਹਦਾ ਇਹ ਪੱਖ ਵੀ ਹਮੇਸ਼ਾ ਉਘੜਦਾ ਰਹੇਗਾ ਕਿ ਉਹਨੂੰ ਸਿਖਰ ਦੀਆਂ ਬੁਲੰਦੀਆਂ ਦਿਖਾਉਣ ਵਿਚ ਜਿਸ ਢਾਡੀ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਯੋਗਦਾਨ ਸੀ ਤੇ ਰਹੇਗਾ, ਉਹ ਢਾਡੀ ਸਰਵਣ ਸਿੰਘ ਸੀ, ਜਿਸ ਦੀ ਬਾਤ ਅੱਜ ਪਾਉਣ ਵਿਚ ਮੈਂ ਵੀ ਫਖਰ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿਉਂਕਿ ਦੂਜਿਆਂ ਦੀ ਕਦਰ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾ ਸਿਕੰਦਰ ਅਖਵਾਉਣਾ ਵੀ ਔਖਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਮਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇੱਕ ਕੰਮ ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ ਸਾਂਝਾ ਹੈ, ਉਹ ਹੈ, ਸਸਕਾਰ। ਫਰਕ ਏਨਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੁਝ ਚੰਦਨ ਨਾਲ ਸੁਗੰਧਤ ਅੱਗ 'ਚ ਸੜਨਗੇ ਤੇ ਕੁਝ ਇੱਕ ਕਿੱਕਰ ਦੀਆਂ ਫਾੜਾਂ ਨਾਲ। ਕੁਝ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਗੁਣਾਂ ਦਾ ਗਾਇਨ ਕਰਨ ਲਈ ਸਰਧਾਂਜਲੀ ਸਮਾਗਮ ਵੀ ਹੋਣਗੇ ਪਰ ਯਾਦ ਰੱਖਣਯੋਗ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਉਹ ਹੀ ਕੁਝ ਲੋਕ ਰਹਿਣਗੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪੈੜਾਂ ਵੀ ਪਾਈਆਂ ਤੇ ਕੁਝ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪੈੜਾਂ 'ਤੇ ਤੁਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਵੀ ਕੀਤਾ। ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਢਾਡੀ ਸਰਵਣ ਸਿੰਘ ਦੀ ਗੱਲ ਭਾਵੇਂ ਘੱਟ ਹੋਵੇ ਪਰ ਮਾਣ ਵੱਧ ਹੁੰਦਾ ਰਹੇਗਾ।

ਆਪਣੇ ਵੇਲਿਆਂ ਦੇ ਅਮਰ ਢਾਡੀ ਅਮਰ ਸਿੰਘ ਸ਼ੌਂਕੀ ਦੇ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਜੋਟੀਦਾਰਾਂ, ਸਲਾਹਕਾਰਾਂ, ਸੁਰ-ਕਾਰਾਂ 'ਚੋਂ ਸਰਵਣ ਸਿੰਘ ਇੱਕ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸ਼ੌਂਕੀ ਨੂੰ ਉਮਰ ਨੇ ਭਾਵੇਂ ਬਹੁਤਾ ਸਾਥ ਨਾ ਵੀ ਦਿੱਤਾ ਹੋਵੇ ਪਰ ਇਸ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਜਿਹੜਾ ਉਹਨੇ ਟੀਸੀ ਵਾਲਾ ਬੇਰ ਤੋੜਿਆ ਸੀ, ਉਹਦੇ ਲਈ ਲੰਬੀ ਬਾਂਹ ਖਿੱਚਣ ਵਿਚ ਢਾਡੀ ਸਰਵਣ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਮੋਢੀ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਰਹੇਗਾ। ਜਾਣਨ ਵਾਲੇ ਮੰਨਦੇ ਹਨ ਤੇ ਇਹਦੇ ਬਾਰੇ ਦੋ ਧਾਰਨਾਵਾਂ ਵੀ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਪੈਦਾ ਹੋਣਗੀਆਂ ਕਿ ਗਿਆਨੀ ਸਰਵਣ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸ਼ੌਂਕੀ ਨੂੰ ਸਿਰੇ ਦਾ ਜਾਂ ਚੋਟੀ ਦਾ ਢਾਡੀ ਬਣਾਉਣ

ਵਿਚ ਮੁਹਾਰ ਖਿੱਚੀ ਸੀ। ਭਾਵੇਂ ਕਿ ਸਰਵਣ ਸਿੰਘ ਨਾਲੋਂ ਸ਼ੌਂਕੀ ਵੱਧ ਨੰਬਰ ਵੀ ਲੈ ਗਿਆ ਸੀ। ਠੀਕ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਦੋਹਾਂ ਢਾਡੀਆਂ ਦੇ ਮੁਕੰਮਲ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਤੱਕ ਨੂੰ ਜਾਣਦਾ ਹਾਂ ਪਰ ਇੱਕ ਗੱਲ ਹੋਰ ਕਰਨ ਵਿਚ ਵੀ ਮੈਂ ਭਿੰਨ ਭੇਦ ਨਹੀਂ ਸਮਝਾਂਗਾ ਕਿ ਸਰਵਣ ਸਿੰਘ ਵਧੀਆ ਢਾਡੀ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਸਾਫ ਸੁਬਰਾ ਵੀ ਬਹੁਤ ਸੀ ਤੇ ਇਹੋ ਅਲੰਕਾਰ ਉਹਦੀ ਜੀਵਨ ਭਰ ਦੀ ਸ਼ੈਲੀ ਵਿਚ ਵਡਿਆਈ ਬਣਾਉਂਦਾ ਰਿਹਾ। ਜੇ ਕੋਈ ਪੁੱਛਣ ਵਾਲਾ ਕਹੇ ਕਿ ਉਹ ਕਿਉਂ? ਤਾਂ ਜੁਆਬ ਦਿਆਂਗਾ ਕਿ ਪੰਥਕ ਤੇ ਸਿੱਖ ਧਾਰਨਾਵਾਂ 'ਤੇ ਇਸ ਇਨਸਾਨ ਨੇ ਪਹਿਰਾ ਹੀ ਬਹੁਤ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਸਗੋਂ ਨੀਲੀ ਦਸਤਾਰ ਦੇ ਮਾਣ ਤੇ ਸਤਿਕਾਰ ਲਈ ਵੀ ਸਭ ਕੁਝ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਦੋ ਮਾਣ ਉਹਦੀ ਆਦਮ-ਕੱਦ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਰਹਿਣਗੇ-ਪਹਿਲਾ, ਉਹਨੇ ਕਦਮ ਸਾਰੇ ਦੇ ਸਾਰੇ ਨਰੋਏ ਬੜੇ ਰੱਖੇ ਤੇ ਦੂਜਾ, ਉਹ ਸ਼ੌਂਕੀ ਦਾ ਸਾਥੀ ਹੋਣ 'ਤੇ ਵੀ ਉਚਾ ਹੁੰਦਾ ਰਿਹਾ।

ਕਰੀਬ 74 ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਦੀ ਉਮਰ ਹੰਢਾ ਲਈ ਸੀ ਢਾਡੀ ਸਰਵਣ ਸਿੰਘ ਨੇ ਜਦੋਂ ਹੋਣੀ ਨੇ ਉਹਦਾ ਹੱਥ ਘੁੱਟਿਆ। ਮੌਤ ਦੀ ਘਟਨਾ ਖਾਸ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਨੇ ਵਾਪਰਨਾ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਖਾਸ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਸਰੀਰਕ ਬਣਤਰ ਪੱਖੋਂ ਉਹ ਦੁਆਬੀਆ ਨਹੀਂ, ਮਝੈਲ ਲੱਗਦਾ ਸੀ। ਬਹੁਤੇ ਘਰਾਂ ਦੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਉਹਦੇ ਕੱਦ ਤੋਂ ਨੀਵੇਂ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਸਨ, ਉਹ ਢਾਡੀਆਂ ਵਿਚ ਸਭ ਤੋਂ ਜੁਆਨ ਕੱਦ ਸੀ, ਨਿਰਾ ਸਰੂ ਵਰਗਾ ਤੇ ਸਾਇਦ ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਾਣ ਖਿੱਚਣ ਵੇਲੇ ਹੋਣੀ ਨੂੰ ਵੀ ਕਾਫੀ ਜੱਦੋ-ਜਹਿਦ ਕਰਨੀ ਪਈ।

ਜੇ ਕੋਈ ਆਖੇ ਕਿ ਸਰਵਣ ਸਿੰਘ ਦੀ ਗੱਲ ਦੋ ਸਤਰਾਂ ਵਿਚ ਕਰਕੇ ਵਿਖਾ ਤਾਂ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਚੋਂ ਇੱਕ ਸੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਹੱਦਾਂ 'ਚ ਨਹੀਂ, ਸਰਹੱਦਾਂ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਵੀ ਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਉਹਨੇ ਬੜੇ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਟੂਰ ਕੀਤੇ ਪਰ ਸਫਲਤਾ ਨਾਲ ਕੀਤੇ। ਕੁਝ ਲੋਕ ਪੱਛਮੀ ਸੰਗੀਤ ਦੇ ਬਹਾਨੇ ਹੋਣ ਕਹਿ ਤਾਂ ਝੱਟ ਦੇਣੀ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਢਾਡੀਆਂ ਦੀ ਹੁਣ ਉਹ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਰਹੀ ਪਰ ਢਾਡੀ ਵਿਰਸੇ ਨਾਲ ਮੋਹ ਤਾਂ ਪਾਓ, ਪਰਤਾਂ ਉਤਰਨਗੀਆਂ ਤਾਂ ਇਸ ਮਹਾਨ ਸੁਰ ਦੀ ਹੜਤੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਉਭਰ ਆਵੇਗੀ। ਉਹ ਨਾ ਕਦੇ ਡੋਲਿਆ, ਨਾ ਬਿੜਕਿਆ, ਨਾ ਸਮਝੌਤਾ ਕੀਤਾ ਤੇ ਨਾ ਪਿਛਾਹ ਮੁੜ ਕੇ ਵੇਖਿਆ। ਇੱਕ ਵਾਰ ਉਹਨੇ ਸ਼ੌਂਕੀ ਨਾਲੋਂ ਨਖੇੜਾ ਵੀ ਕਰ ਲਿਆ ਪਰ ਢਾਡੀ ਇਤਿਹਾਸ ਵੱਲ ਪਿੱਠ ਨਹੀਂ, ਮੂੰਹ ਹੀ ਕਰੀ ਰੱਖਿਆ। ਇੱਕ ਦੁੱਖ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਮੇਰੇ ਲਈ ਇਹ ਰਹੇਗੀ ਕਿ ਜਦੋਂ 1989 ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਸ਼ੌਂਕੀ ਮੇਲਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਉਹ ਮੇਰੇ ਸੰਪਰਕ 'ਚੋਂ ਖਿਸਕ ਗਿਆ, ਉਹ ਉਦੋਂ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਰ ਜਸਵਿੰਦਰ ਗਿੱਲ ਕੋਲ ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ ਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਮੇਲੇ ਦੀ ਚੜ੍ਹਾਈ ਬਾਬਤ ਵੀ ਸਾਡਾ ਕਦੇ ਵਿਚਾਰ-ਵਟਾਂਦਰਾ ਨਾ ਹੋ ਸਕਿਆ ਤੇ ਦੁੱਖ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਪੀੜਾ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਵੇਖਦਿਆਂ ਵੇਖਦਿਆਂ ਹੀ ਫਿਰ ਉਹਦੇ ਸਰਧਾਂਜਲੀ

ਸਮਾਗਮ 'ਤੇ ਬੋਲਣਾ ਪੈ ਗਿਆ।

ਸੰਨ 1944 ਦੇ ਕਰੀਬ ਢਾਡੀ ਸਰਵਣ ਸਿੰਘ ਨੇ ਗਾਉਣਾ ਅਰੰਭ ਕੀਤਾ ਪਰ ਫੇਰ ਪਿਛਾਹ ਨਹੀਂ ਵੇਖਿਆ। ਘਰਦਿਆਂ ਦਾ ਵਰਜਣਾ ਪਹਿਲਾਂ ਉਹਦੇ ਲਈ ਲਾਪ੍ਰਵਾਹੀ ਸੀ ਜੋ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਪ੍ਰਸੰਸਾ ਬਣ ਗਈ। ਪਹਿਲੀ ਅਕਤੂਬਰ 1918 ਨੂੰ ਜਨਮੇ ਇਸ ਢਾਡੀ ਨੇ ਸ਼ੁਰੂ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿਚ ਸੁਭਾਨਪੁਰੀਏ ਬਚਿੰਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਸਾਰੰਗੀ 'ਤੇ ਜੋੜ ਕੇ ਅਤੇ ਨਿਰੰਜਣ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਢੱਡ 'ਤੇ ਲਾ ਕੇ ਜਥਾ ਬਣਾਇਆ। ਉਂਜ਼ ਵਕਤ ਦੀ ਹੋਰ-ਫੇਰ ਵਿਚ ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਸਾਰੰਗੀ 'ਤੇ ਮੋਹਣ ਸਿੰਘ ਬਿੰਡਾ ਤੇ ਸੋਹਣ

ਢਾਡੀ ਸਰਵਣ ਸਿੰਘ ਦਾ ਇੱਕ ਚਿੱਤਰ

ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ ਅਤੇ ਢੱਡ 'ਤੇ ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਸਾਥ ਦਿੰਦੇ ਰਹੇ। ਉਹ ਰੇਡੀਓ 'ਤੇ ਇੱਕ ਵਾਰ ਹੀ ਸ਼ੌਂਕੀ ਨਾਲ ਗਿਆ ਸੀ। ਭਾਵੇਂ ਅਸੀਂ ਨਹੀਂ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਹੀ ਮੰਨ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਅਮਰ ਸਿੰਘ ਸ਼ੌਂਕੀ ਦਾ ਸਮਕਾਲੀ ਸੀ ਪਰ ਉਹ ਇਹ ਆਖਦਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਸ਼ੌਂਕੀ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਉਹਨੇ ਹੀ ਆਪਣੇ ਜਥੇ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਸ਼ਾਦੀਆਂ ਜਾਂ ਅਨੰਦ ਕਾਰਜਾਂ 'ਤੇ ਨਾਲ ਲਿਜਾਣਾ ਅਰੰਭ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਖੈਰ! ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਉਹ ਸਵੀਕਾਰਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ੌਂਕੀ ਦੇ ਗਲੇ ਵਿਚ ਗਾਇਕੀ ਜਾਂ ਰਾਗ ਦਾ ਉਹ ਰਸ ਸੀ ਕਿ ਉਹਨੇ ਸ਼ੋਹਰਤ ਦੀਆਂ ਪੌੜੀਆਂ ਵਾਹੋ-ਦਾਹੀ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਸਭ ਨੂੰ ਪਿੱਛੇ ਧੱਕ ਦਿੱਤਾ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ 'ਚ ਰਣਭੋਵਾਲਾ ਦੀਦਾਰ ਸਿੰਘ ਹੀ ਕੁੱਤਾ ਮਾਰਕਾ ਕੰਪਨੀ ਐਚ. ਐਮ. ਵੀ. ਦਾ ਪ੍ਰਵਾਨਤ ਢਾਡੀ ਸੀ। ਸਰਵਣ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਵੀ ਝੱਸ ਉਠਿਆ ਤੇ ਉਹ ਆਪਣਾ ਜਥਾ ਲੈ ਕੇ ਦਿੱਲੀ ਜਾ ਪੁੱਜਿਆ। ਘਟਨਾ ਦਾ ਵੇਰਵਾ ਦੇਖੋ, ਰਾਤ ਦਿੱਲੀ ਸੀਸ ਗੰਜ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਕੱਟੀ, ਸਵੇਰੇ ਉਠ ਕੇ ਸਾਰੰਗੀ 'ਤੇ ਗਿੱਲਾ ਕੱਪੜਾ ਫੇਰਿਆ, ਗਜ਼ ਧੋਤਾ,

ਪ੍ਰਸਾਦ ਕਰਵਾਇਆ ਤੇ ਅਰਦਾਸ ਕੀਤੀ 'ਸੱਚਿਆ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਲਾਜ ਰੱਖੀ', ਪੰਥ ਦੇ ਸੰਗੀਤਕ ਵਾਰਸਾਂ ਦਾ ਕਾਫਲਾ ਗੁਰੂ ਦੀਆਂ ਲਾਡਲੀਆਂ ਫੌਜਾਂ ਵਾਂਗ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕਰਨ ਲੱਗੇ, ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਬਖਸ਼ੀ। ਜਾ ਚੜ੍ਹਿਆ ਜਥਾ ਲੈ ਕੇ ਦਰੀਆਗੰਜ ਐਚ. ਐਮ. ਵੀ. ਦੀਆਂ ਪੌੜੀਆਂ। ਸੰਤ ਰਾਮ ਵਿਜ ਉਦੋਂ ਕੰਪਨੀ ਦਾ ਮੈਨੇਜਰ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਉਹ ਪਿੰਡੇ 'ਤੇ ਪਾਣੀ ਨਾ ਪੈਣ ਦੇਵੇ, ਸਰਵਣ ਸਿੰਘ ਖਿੱਝ ਕੇ ਪੈ ਨਿਕਲਿਆ, 'ਲਾਲਾ ਇੱਕ ਵਾਰ ਸੁਣ ਕੇ ਤਾਂ ਵੇਖੋ।' ਤੇ ਯਕੀਨ ਕਰੋ ਸਰਵਣ ਸਿੰਘ ਤੇ ਅਮਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਏਨਾ ਵਧੀਆ ਗਾਇਆ ਕਿ ਉਸੇ ਕੰਪਨੀ ਨੇ ਫਿਰ ਅੱਠ ਪੱਕੇ ਰਿਕਾਰਡ ਭਰੇ। ਇੱਥੋਂ ਉਹ ਦਿਨ ਚੱਲੇ ਕਿ ਜਿੰਨਾ ਚਿਰ ਫਿਰ ਸ਼ੌਂਕੀ ਜਿਉਂਦਾ ਰਿਹਾ, ਕੰਪਨੀ ਨੇ ਦੋਹਾਂ ਦੀਆਂ ਰਿਕਾਰਡਿੰਗ ਲਈ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ਾਂ ਮੁੱਕਣ ਨਾ ਦਿੱਤੀਆਂ ਤੇ ਵਿਸ਼ਵ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਇਸ ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਢਾਡੀ ਰਾਗ ਲਈ ਸਿਤਾਰੇ ਬਣ ਕੇ ਨਵੇਂ ਢਾਡੀਆਂ ਲਈ ਸਾਰੇ ਬੂਹੇ ਖੋਲ੍ਹਣ ਵਿਚ ਸਫਲ ਹੋ ਗਏ।

ਆਪਣੇ ਕੱਦ ਨਾਲੋਂ ਵੀ ਸੁਭਾਅ ਦਾ ਖੁੱਲ੍ਹਾ-ਭੁੱਲ੍ਹਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਢਾਡੀ ਸਰਵਣ ਸਿੰਘ ਹਮੇਸ਼ਾ ਉਚੀ ਸੁਰ ਵਿਚ ਆਖਦਾ ਰਿਹਾ ਕਿ ਜੇ ਅਕਾਲੀ ਤੇ ਹੋਰ ਧਾਰਮਿਕ ਸਿੱਖ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਢਾਡੀਆਂ ਦੇ ਗਲਾਂ 'ਚ ਹਾਰ ਵੀ ਪਾਉਂਦੀਆਂ, ਗਲ ਨਾਲ ਵੀ ਲਾਉਂਦੀਆਂ ਤਾਂ ਪੰਜਾਬ 'ਚ ਇਸ ਕਲਾ ਦਾ ਭਵਿੱਖ ਕੁਝ ਹੋਰ ਹੀ ਹੋਣਾ ਸੀ ਤੇ ਲੁੱਚ-ਪਹੁ ਦੀ ਖੇਹ ਨਹੀਂ ਉਡਣੀ ਸੀ। ਅਕਾਲੀ ਤਾਂ ਢਾਡੀਆਂ ਨੂੰ ਹੁਣ ਚੋਣਾਂ ਵੱਲੋਂ ਵੀ ਇਸ ਕਰਕੇ ਸੱਦਣੇ ਹਟਦੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਭੀੜ ਸਮਝ ਕੇ ਉਹ ਬੀਬੀਆਂ ਨੂੰ ਗਾਉਣ ਲਈ ਪੰਥਕ ਸਟੇਜਾਂ ਵੀ ਦੇਣ ਲੱਗ ਪਏ ਹਨ। ਧਾਰਮਿਕ ਦੀਵਾਨਾਂ ਨੇ ਚਲੇ ਢਾਡੀਆਂ ਦੀ ਕੁਝ ਪੁੱਛ-ਪ੍ਰਤੀਤ ਬਣਾਈ ਰੱਖੀ ਹੈ, ਵਰਨਾ ਜੋ ਸਾਹ ਆਉਂਦਾ, ਉਹ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਆਉਣਾ।

ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਲੱਗਦਾ ਰਿਹਾ ਕਿ ਉਹਨੇ ਖਫਾ ਹੋ ਕੇ ਹੀ ਰਿਕਾਰਡਿੰਗ ਕੰਪਨੀਆਂ ਵਲੋਂ ਵੀ ਕੰਨੀ ਖਿੱਚ ਲਈ ਸੀ ਪਰ ਫਿਰ ਵੀ ਕੁਝ ਵੰਨੂਗੀਆਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਨਾ ਹੀ ਬਣਦਾ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ 'ਚੋਂ ਗਿਆਨੀ ਸਰਵਣ ਸਿੰਘ ਦੀ ਸੰਭਾਲੀ ਆਵਾਜ਼ ਲੱਭੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਇਹ ਕਹਿਣ ਲਈ ਕਿ ਸੁਣੋ ਜ਼ਰਾ ਸ਼ੌਂਕੀ ਦਾ ਜੋਟੀਦਾਰ ਕਿਵੇਂ ਗਾਉਂਦਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ:

-ਮਤਲਬ ਦੀ ਇਹ ਦੁਨੀਆਂ ਕੋਈ ਕਿਸੇ ਦਾ ਯਾਰ ਨਹੀਂ।

-ਵਾਹ ਗੜ੍ਹੀਏ ਚਮਕੌਰ ਦੀਏ।

-ਦੋ ਤਾਰਾ ਵੱਜਦਾ ਵੇ ਰਾਣਣਾਂ ਨੂਰਮਹਿਲ ਦੀ ਮੋਰੀ।

-ਛੋਟੇ ਲਾਲ ਦੋ ਪਿਆਰੇ ਵਿਛੜੇ ਸਰਸਾ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ।

ਇਹ ਢਾਡੀ ਰਾਗ ਦੀ ਸ਼ੌਂਕੀ ਨਾਲ ਜੁਗਲਬੰਦੀ ਸਦਾ ਅਮਰ ਹੀ ਰਹੇਗੀ।

ਢਾਡੀ ਸਰਵਣ ਸਿੰਘ ਦਾ ਵਿਆਹ ਬੀਬੀ ਸਵਰਨ ਕੌਰ ਨਾਲ ਹੋਇਆ। ਉਹਨੇ ਉਹਦੀ ਕਲਾ ਵਿਚ ਪੂਰੀ ਹੱਲਸ਼ੇਰੀ ਰੱਖੀ। ਉਹਦੇ ਦੋ ਪੁੱਤਰਾਂ-

ਪਰਮਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਜੋ ਪੰਜਾਬ ਐਂਡ ਸਿੰਧ ਬੈਂਕ 'ਚ ਮੈਨੇਜਰ ਸੀ ਤੇ ਦੂਜਾ ਜਸਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ, ਜੋ ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ 'ਚ ਚੰਗਾ ਵਪਾਰਕ ਕਾਰੋਬਾਰ ਚਲਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਢਾਡੀ ਹੀ ਨਹੀਂ ਬਣ ਸਕੇ ਸਗੋਂ ਇਥੋਂ ਪਛੜ ਹੀ ਗਏ। ਹਾਂ, ਉਹਦੀ ਵੱਡੀ ਨੂੰਹ ਸੀਤਲ ਕੌਰ ਚੰਗੀ ਤੇ ਵਧੀਆ ਸ਼ਾਇਰੀ ਕਰਦੀ ਰਹੀ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ 'ਚੋਂ ਪਰਮਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਕੁਝ ਵਰ੍ਹੇ ਪਹਿਲਾਂ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ ਹੈ।

ਢਾਡੀ ਸਰਵਣ ਸਿੰਘ ਇਹ ਮਾਣ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਵਿਚ ਕਦੇ ਵੀ ਹੀਲ-ਹੁੱਜਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹਨੇ ਢਾਡੀ ਬਣ ਕੇ ਨਾਂ ਵੀ ਕਮਾਇਆ ਹੈ ਤੇ ਮਾਇਆ ਵੀ ਕਮਾਈ ਹੈ। ਪਰ ਪਹਿਲਾਂ ਘਾਲਣਾ ਬੜੀ ਘਾਲਣੀ ਪਈ। ਜਮੀਨ ਜਾਇਦਾਦ ਬਹੁਤੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪਰ ਫਿਰ ਵੀ ਕਦੇ ਉਹਨੇ ਆਰਥਿਕ ਤੰਗੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਵੇਖੀ। ਮਾਹਿਲਪੁਰ ਲਾਗੇ ਦੋ ਜੁੜਵੇਂ ਕਰਕੇ ਬੋਲੇ ਜਾਂਦੇ ਪਿੰਡ ਥੈੜ-ਅੱਫਰਵਾਲ 'ਚੋਂ ਅੱਫਰਵਾਲ ਉਹਦਾ ਪਿੰਡ ਸੀ ਤੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨੇ ਹੁਣ ਸਿਰਫ ਉਹ ਘਰ ਹੀ ਸਰਵਣ ਸਿੰਘ ਤੇ ਢਾਡੀ ਕਲਾ ਦੀ ਵਿਰਾਸਤ ਵਜੋਂ ਸੰਭਾਲਿਆ ਹੈ। ਉਹ ਆਪ ਤਾਂ ਗੁਜਾਰੇ ਜੋਗਾ ਹੀ ਪੜ੍ਹਿਆ ਸੀ ਪਰ ਪੁੱਤਰ ਬਹੁਤ ਪੜ੍ਹਾਏ। ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਉਹਦੀ ਸਾਂਝ ਮੁਹੱਬਤ ਤੋਂ ਸਿਵਾ ਇਹ ਵੀ ਸੀ ਕਿ ਉਹਦਾ ਵੱਡਾ ਪੁੱਤਰ ਪਰਮਿੰਦਰ ਵੀ ਮੇਰਾ ਮਿੱਤਰ ਰਿਹਾ, ਉਹਦੀ ਨੂੰਹ ਸੀਤਲ ਕੌਰ ਮੇਰੇ ਸਕੂਲ 'ਚ ਪੜ੍ਹਾਉਂਦੀ ਰਹੀ, ਜਿੱਥੇ ਕੋਟ ਫਤੂਹੀ 'ਚ ਮੈਂ ਅੱਠ ਸਾਲ ਪੜ੍ਹਾਇਆ ਤੇ ਛੋਟੇ ਜਸਵਿੰਦਰ ਗਿੱਲ ਨੂੰ ਮੈਂ ਅਮਰੀਕਾ ਆ ਕੇ ਹੀ ਜਾਣਨ ਲੱਗਾ।

ਉਹ ਰੱਜ ਕੇ ਦੁੱਧ-ਘਿਓ ਖਾਣ ਦੀ ਸ਼ਰਤ 'ਤੇ ਵੀ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਕਰਨ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਇਸ ਲਈ ਛੇ ਫੁੱਟਾ ਸਰੀਰ ਛੇਤੀ ਬੁੱਢਾ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋਇਆ ਪਰ ਇੱਕ ਨਾਮੁਰਾਦ ਬਿਮਾਰੀ ਐਸੀ ਆਈ ਕਿ ਖਾਲੀ ਹੱਥੀਂ ਨਾ ਪਰਤੀ ਤੇ ਢਾਡੀ ਰਾਗ ਦਾ ਇੱਕ ਅਮਿੱਟ ਹਸਤਾਖਰ 5 ਮਈ 1992 ਨੂੰ ਸਾਥੋਂ ਸਦਾ ਲਈ ਆਪਣੇ ਛੋਟੇ ਬੇਟੇ ਜਸਵਿੰਦਰ ਗਿੱਲ ਕੋਲ ਅਮਰੀਕਾ 'ਚ ਸੁਆਸ ਛੱਡ ਗਿਆ।

ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਉਕਤ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਪਿਤਾ ਸਰਦਾਰ ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਦੇ ਘਰ ਜਨਮਿਆ ਢਾਡੀ ਸਰਵਣ ਸਿੰਘ, ਸ਼ੌਂਕੀ ਬਾਰੇ ਵੀ ਇੱਕ ਨੁਕਤਾ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਸਾਂਝਾ ਕਰਦਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਸ਼ੌਂਕੀ ਉਹਦਾ ਜੋਟੀਦਾਰ ਸੀ, ਗੱਲ ਸਿਰਫ ਇਹੀ ਫਖਰ ਵਾਲੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸਗੋਂ ਇਹ ਵੀ ਉਹ ਆਪਣੀ ਮਿਸਾਲ ਆਪ ਸੀ। ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾਵੇਗਾ ਕਿ ਸ਼ੌਂਕੀ ਫਲਾਣੇ ਵਾਂਗ ਗਾਉਂਦਾ ਸੀ ਜਾਂ ਉਹ ਓਸ ਵਰਗਾ ਢਾਡੀ ਸੀ, ਸਗੋਂ ਉਹ ਇੱਕ ਸੀ ਤੇ ਉਹ ਸਿਰਫ ਆਪਣੇ ਵਰਗਾ ਹੀ ਸੀ। ਪਰ ਹਉਕਾ ਭਰ ਕੇ ਕਹਿੰਦਾ ਰਿਹਾ ਕਿ ਚੰਗੇ ਕਲਾਕਾਰਾਂ ਦੀਆਂ ਉਮਰਾਂ ਲੰਮੀਆਂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਤੇ ਸ਼ੌਂਕੀ ਜਿਹੇ ਕਿਤੇ ਬੋੜਾ ਪੜ੍ਹਿਆ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਉਹਦੀ ਢਾਡੀ ਕਲਾ ਨੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਹੀ ਇਤਿਹਾਸਕ ਗੇੜਾ ਦੇਣਾ ਸੀ।

ਧਰਮ ਵੀ ਰਹੇਗਾ, ਵਿਰਸਾ ਵੀ ਤੇ ਪੰਥ ਦੀ ਮਹਾਨ ਕਲਾ ਢਾਡੀ ਪਰੰਪਰਾ ਵੀ ਪਰ ਜਦੋਂ ਸਰਵਣ ਸਿੰਘ ਦਾ ਚੇਤਾ ਆਵੇਗਾ ਤਾਂ ਮੋਹ ਦੀਆਂ ਆਦਰਾਂ ਵਿਯੋਗ ਦਾ ਰਾਗ ਗਾਉਣ ਹੀ ਲੱਗ ਪੈਣਗੀਆਂ।

ਸਿਆਸਤ ਦੇ ਰਾਹਾਂ ਤੋਂ ਗਾਇਬ ਹੁੰਦੇ ਅਸਲ ਮੁੱਦੇ

ਸੰਸਦ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਟੀ. ਵੀ. ਚੈਨਲਾਂ ਦੀ ਬਹਿਸ ਤੱਕ ਬੇਲੋੜੀ ਅਤੇ ਵਾਧੂ ਦੀ ਚਰਚਾ ਭਾਰੂ ਹੈ, ਪਰ ਲੋਕ ਹਿੱਤਾਂ ਵਾਲੇ ਅਸਲ ਮੁੱਦੇ ਗਾਇਬ ਹਨ। ਕਾਰਨ ਕੁਝ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਹੈਨ ਬਹੁਤ ਗੰਭੀਰ। ਲੋਕ ਹਿੱਤਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਨਾ ਤਾਂ ਸਰਕਾਰਾਂ

ਡਾ. ਨਿਸ਼ਾਨ ਸਿੰਘ ਰਾਠੌਰ
ਫੋਨ: 91-75892-33437

ਸੁਣਨਾ ਚਾਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਆਮ ਜਨਤਾ ਸੁਣਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਹਰ ਪਾਸੇ ਵਾਧੂ ਦਾ ਸ਼ੋਰ ਹੈ। ਟੀ. ਵੀ. ਅਤੇ ਅਖਬਾਰ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਖਬਰਾਂ ਨਾਲ ਭਰੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਪਰ ਲੋਕ ਹਿੱਤਾਂ ਵਾਲੇ ਅਸਲ ਮੁੱਦੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਅਸਲੋਂ ਹੀ ਗਾਇਬ ਹਨ।

ਅਜੋਕੇ ਸਮੇਂ ਭਾਰਤੀ ਸਿਆਸਤ ਵਿਚ ਲੀਡਰ ਕੇਵਲ ਇੱਕ-ਦੂਜੇ 'ਤੇ ਨਿੱਜੀ ਹਮਲੇ ਕਰਨ ਵਿਚ ਹੀ ਮਸ਼ਗੂਲ ਹਨ। ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਧਰਮ, ਜਾਤ, ਖੇਤਰ ਦੇ ਨਾਂ 'ਤੇ ਵੰਡਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ, ਗਰੀਬੀ, ਕਿਸਾਨੀ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀਆਂ, ਭਰੂਣ ਹੱਤਿਆ, ਵਿੱਦਿਆ ਦਾ ਨਿਸ਼ੀਕਰਨ, ਭਾਈ-

ਭਤੀਜਾਵਾਦ, ਘਪਲੇ, ਸੀਮਾ ਵਿਵਾਦ ਆਦਿ ਸਭ ਗੰਭੀਰ ਮੁੱਦੇ ਗਾਇਬ ਹਨ।

ਭਾਰਤੀ ਲੋਕ ਅਸਲ ਵਿਚ ਚਾਹੁੰਦੇ ਕੀ ਹਨ? ਭਾਰਤੀ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਮੁੱਖ ਮੰਗਾਂ ਵਿਕਾਸ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹਨ ਜਾਂ ਫਿਰ ਵੱਖਵਾਦ ਨਾਲ। ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਇਸ ਮਾਨਸਿਕਤਾ ਨੂੰ ਅਜੋਕਾ ਲੀਡਰ ਸਮਾਜ ਜਾਣ ਗਿਆ ਹੈ ਤੇ ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਅਸਲ ਮੁੱਦਿਆਂ ਤੋਂ ਹਟਾ ਕੇ ਫਜ਼ੂਲ ਦੀ ਚਰਚਾ ਵੱਲ ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ ਮੋੜ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਲੋਕ ਇਸ ਵਹਿਣ ਵਿਚ ਵਹਿ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਭਾਰਤੀ ਸਿਆਸਤ ਦਾ ਮੂੰਹ-ਮੁਹਾਂਦਰਾ ਅਸਲੋਂ ਬਦਲ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਲੋਕ ਪੱਖੀ ਨਾ ਹੋ ਕੇ ਸਵੈ-ਪੱਖੀ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਹਰ ਪਾਰਟੀ, ਹਰ ਲੀਡਰ ਆਪਣਾ ਤੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦਾ ਮੁਨਾਫਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਲੋਕ ਹਿੱਤਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਬੀਤੇ ਜ਼ਮਾਨੇ ਦੀ ਗੱਲ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਕੋਈ ਚੰਗਾ ਲੀਡਰ ਜੇ ਸਰਕਾਰ ਤੋਂ ਆਪਣੇ ਹਲਕੇ, ਆਪਣੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦਾ ਵੀ ਹੈ ਤਾਂ ਸਰਕਾਰੀ ਪੱਖ ਉਸ ਲੀਡਰ ਦੇ ਨਿੱਜੀ ਜੀਵਨ 'ਤੇ ਇੰਨੀ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਹਮਲਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਭਵਿੱਖ ਵਿਚ ਉਹ ਲੀਡਰ ਆਪਣੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ

ਗੱਲ ਭੁੱਲ ਕੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਉਦੋਂ ਬਦਕਿਸਮਤੀ ਇਹ ਕਿ ਲੋਕ ਵੀ ਅਜਿਹੇ ਚੰਗੇ ਲੀਡਰ ਤੋਂ ਆਪਣਾ ਮੁੱਖ ਮੋੜ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਭਾਰਤੀ ਸਿਆਸਤ ਵਿਚ ਚੰਗੇ ਅਤੇ ਸਾਫ ਦਿੱਖ ਵਾਲੇ ਜੋ ਲੀਡਰ ਸਰਗਰਮ ਹਨ, ਉਹ ਵੀ ਚੁਪ ਕਰਕੇ ਬੈਠ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਵੀ ਇੱਕ ਕਾਰਨ ਹੈ, ਅਸਲ ਮੁੱਦਿਆਂ ਦੇ ਗਾਇਬ ਹੋਣ ਦਾ।

ਹੈਰਾਨੀ ਹੈ ਕਿ ਲੋਕ ਸਭਾ, ਰਾਜ ਸਭਾ ਅਤੇ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਵਿਚ ਲੋਕ ਪੱਖੀ ਮੁੱਦੇ ਛੇੜੇ ਹੀ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੇ ਸਗੋਂ ਲੋਕਤੰਤਰ ਦੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮੰਦਿਰਾਂ ਨੂੰ ਕੇਵਲ ਘਪਲਿਆਂ ਅਤੇ ਆਪਸੀ ਦੁਸ਼ਣਬਾਜ਼ੀ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਕਰਕੇ ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਮੁਫਤ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦਾ ਲਾਲਚ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕਦੇ ਮੋਬਾਈਲ ਫੋਨ, ਕਦੇ ਲੈਪਟਾਪ, ਕਦੇ ਸਾਈਕਲ ਅਤੇ ਕਦੇ ਘੜੀ। ਪਰ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਜਾਣਕਾਰੀ ਕਿੱਥੋਂ ਮਿਲੇ ਕਿ ਸਾਰਾ ਕੁਝ ਸਰਕਾਰ ਕਿਸ ਖਾਤੇ ਵਿਚੋਂ ਦੇਵੇਗੀ? ਟੈਕਸਾਂ ਰਾਹੀਂ ਇਕੱਠਾ ਕੀਤਾ ਪੈਸਾ, ਸਰਕਾਰ ਅਤੇ ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਲਾਲਚ ਦੇਣ ਲਈ ਵਰਤਦੀਆਂ ਹਨ ਪਰ ਆਮ ਲੋਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇਹ

ਸਿਆਸਤ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਪਾਉਂਦੇ। ਇਸ ਲਈ ਜਦੋਂ ਉਸ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਬਣਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਲੋਕ ਪੱਖੀ ਮੁੱਦਿਆਂ ਵੱਲ ਧਿਆਨ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੀ।

ਕਿਸੇ ਵੀ ਟੀ. ਵੀ. ਚੈਨਲ ਅਤੇ ਅਖਬਾਰ ਨੇ ਇਹ ਸਰਵੇ ਅੱਜ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਹੋਣਾ ਕਿ ਕਿਸੇ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਕਿੰਨੇ ਪੀਐਚ. ਡੀ. ਪਾਸ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਰੁਜ਼ਗਾਰ 'ਤੇ ਲੱਗੇ ਅਤੇ ਕਿੰਨੇ ਅਜੇ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰ ਘੁੰਮ ਰਹੇ ਹਨ? ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਅਜਿਹੇ ਸਰਵੇਖਣ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ, ਫਿਰ ਕਿਸਾਨੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿਚ ਆਸ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ।

ਕਿਸਾਨੀ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀਆਂ, ਭਰੂਣ ਹੱਤਿਆ, ਗੈਂਗਸਟਰ, ਨਸ਼ਾ, ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ, ਕਰਜ਼ਾ ਮੁਆਫੀ ਆਦਿ ਮੁੱਦੇ ਠੰਡੇ ਬਸਤਾਂ ਵਿਚ ਪਏ ਹੋਏ ਹਨ ਅਤੇ ਆਮ ਲੋਕ ਝੰਡੇ ਚੁੱਕ ਕੇ ਸਰਕਾਰਾਂ ਦੀਆਂ ਨੀਤੀਆਂ ਦੀ ਵਡਿਆਈ ਕਰਨ ਲਈ ਡਟੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਚੁਸਤ ਸਰਕਾਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਵਾਧੂ ਦੀਆਂ ਖਬਰਾਂ ਅਤੇ ਮੁੱਦਿਆਂ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਟਿਕਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਅਸਲ ਮੁੱਦੇ ਗਾਇਬ ਹਨ।

ਕਾਵਿ ਵਿਅੰਗ

ਨੇਤਾ

ਜਿੱਤਣ ਬਾਅਦ ਪਰਾਇਆ ਲੱਗਦੈ।
ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਹਮਸਾਇਆ ਲੱਗਦੈ।
ਠੰਢਾ ਸੀ ਚੋਣਾਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ,
ਮੀਡੀਆ ਨੇ ਭੜਕਾਇਆ ਲੱਗਦੈ।
ਪੱਤਰਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਕਰੇ ਸਵਾਲ,
ਗੈਰਾਂ ਸਬਕ ਪੜ੍ਹਾਇਆ ਲੱਗਦੈ।
ਬੱਕ ਟੁੱਟ ਕੇ ਸੌਂ ਗਿਆ ਨੇਤਾ,
ਵੋਟਰ ਨੇ ਘੁਰਕਾਇਆ ਲੱਗਦੈ।
ਲੋੜ ਪੈਣ 'ਤੇ ਨਜ਼ਰਾਂ ਫੇਰੇ,
ਉਸ ਨਾ ਦਰਦ ਹੰਢਾਇਆ ਲੱਗਦੈ।
ਡਰੇ ਹੋਏ ਨੂੰ ਹੋਰ ਡਰਾਵੇ,
'ਖਾਕੀ' ਭੂਤ ਦਾ ਸਾਇਆ ਲੱਗਦੈ।
ਅਮਰੀਕਾ ਦੀ ਜ਼ਾਲਿਮ ਧਰਤ 'ਤੇ,
'ਟਰੰਪ' ਵੀ ਹੁਣ ਪਰਾਇਆ ਲੱਗਦੈ।
ਰਾਮ-ਰਹਿਮ ਵੀ 'ਗਿੱਲ' ਤੋਂ ਡਰਦਾ,
ਧਰਮ ਏਨਾ ਘਬਰਾਇਆ ਲੱਗਦੈ।
ਖੁਦ ਨੂੰ ਜੋ ਕਹਾਉਂਦਾ 'ਇਸਾ',
ਹਿੰਸਾ 'ਗਿੱਲ' ਫਸਾਇਆ ਲੱਗਦੈ।

-ਜੁਗਰਾਜ ਗਿੱਲ ਅਬੋਹਰਵੀ
ਫੋਨ: 704-257-6693

(ਲੜੀ ਜੋੜਨ ਲਈ ਪਿਛਲਾ ਅੰਕ ਦੇਖੋ)

ਮੂਲ-ਮੰਤਰ ਵਿਚ ਵਰਣਨ ਕੀਤੀਆਂ ਪਰਮ-ਸੱਤ ਦੀਆਂ ਅਗਲੀਆਂ ਦੋ ਵਡਿਆਈਆਂ ਨਿਰਭਉ ਤੇ ਨਿਰਵੈਰ ਹਨ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਭਉ ਤੇ ਭਾਉ ਦੋ ਸ਼ਬਦ ਆਏ ਹਨ ਜੋ ਦੇਖਣ ਨੂੰ ਇਕੋ ਝਲਕ ਦੇ ਲਗਦੇ ਹਨ ਪਰ ਅਰਥ ਵੱਖੋ ਵੱਖ ਹਨ। ਭਉ ਦਾ ਅਰਥ ਡਰ, ਭੈ, ਦਬਾਅ ਆਦਿ ਹੈ ਅਤੇ ਭਾਉ ਦਾ ਅਰਥ ਲਾਭ, ਫਾਇਦਾ ਜਾਂ ਆਸਰਾ। ਇੱਥੇ ਭਉ ਸ਼ਬਦ ਭੈ ਤੇ ਦਬਾਅ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਕ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਅਭਾਵ ਪਰਮ-ਸੱਤ ਦੀ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਵਿਲੱਖਣਤਾ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।

ਪਰਮ-ਸਤਿ ਦੇ ਨਿਰਭਉ ਹੋਣ ਦਾ ਭਾਵ ਹੈ, ਪਰਮ-ਸੱਤ ਕਦੇ ਕਿਸੇ ਦੇ ਡਰ ਜਾਂ ਪ੍ਰਭਾਵ ਅਧੀਨ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਉਹ ਸੰਪੂਰਣ ਤੌਰ

ਡਾ. ਗੋਬਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸਮਰਾਓ
ਫੋਨ: 408-634-2310

‘ਤੇ ਸੁਤੰਤਰ ਹੈ ਤੇ ਕਿਸੇ ਦੀ ਇੱਛਾ ਅਨੁਸਾਰ ਨਹੀਂ ਚਲਦਾ। ਉਸ ਦੇ ਆਪਣੇ ਨਿਯਮ (ਹੁਕਮ) ਹਨ ਜੋ ਕਿਸੇ ਭੈ ਜਾਂ ਦਬਾਉ ਹੇਠ ਨਹੀਂ ਬਣਦੇ ਬਦਲਦੇ। ਉਸ ਦੇ ਇਹ ਨਿਯਮ ਪੱਕੇ ਤੇ ਨਿਰਲੇਪ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ‘ਤੇ ਚਲਦਾ ਉਹ ਕਦੇ ਡੋਲਦਾ ਨਹੀਂ। ਇਹ ਨਿਯਮ ਪਾਰਦਰਸ਼ੀ ਵੀ ਹਨ। ਭਾਵ ਇਹ ਕਿ ਉਸ ਦੀ ਆਪਣੀ ਵੀ ਕੋਈ ਇੱਛਾ ਨਹੀਂ, ਬੱਸ ਇੱਛਾ ਦੀ ਥਾਂ ਨਿਯਮ ਹਨ। ਉਹ ਆਪ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ, ਉਸ ਦੇ ਨਿਰਪੱਖ ਤੇ ਪਾਰਦਰਸ਼ੀ ਹੁਕਮ ਭਾਵ ਨਿਯਮ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਵਾਂਗ ਨਹੀਂ, ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਵਾਂਗ ਹੈ। ਇਹੀ ਉਸ ਦਾ ਸੰਵਿਧਾਨ ਹਨ ਤੇ ਇਹੀ ਉਸ ਦੇ ਅਮਲ ਦੀ ਰੂਪ-ਰੇਖਾ। ਉਹ ਸਦਾ ਤੋਂ ਇੰਦਾ ਦਾ ਹੀ ਹੈ। ਇਹੀ ਉਸ ਦੀ ਵੱਡੀ ਵਡਿਆਈ ਹੈ ਤੇ ਇਸੇ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ‘ਚ ਵੱਡੇ ਤੋਂ ਵੱਡੇ ਗਿਆਨੀ ਗਲਤੀ ਕਰ ਗਏ ਹਨ।

ਇਸ ਵਡਿਆਈ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕਰਨਾ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਬੜੀ ਵੱਡੀ ਵਿਗਿਆਨਕ ਦੇਣ ਹੈ। ਜੋ ਪਰਮ-ਸੱਤ ਆਪਣੀ ਨਿਜੀ ਇੱਛਾ ਅਨੁਸਾਰ ਚਲਦਾ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਿਯਮ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਸਨ ਹੋਣੇ ਤੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਵਿਚ ਵਿਗਿਆਨ ਸੰਭਵ ਨਾ ਹੁੰਦਾ। ਜੇ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤੀ ਦਾ ਨਿਜ਼ਾਮ ਉਸ ਦੀ ਇੱਛਾ ਅਨੁਸਾਰ ਚਲਦਾ ਤਾਂ ਪਾਣੀ ਕਦੇ ਉਚਾਈ ਵਲ ਚਲਦਾ, ਕਦੇ ਨਿਵਾਣ ਵਲ। ਕੋਈ ਸਾਲ ਸੌ ਦਿਨ ਦਾ ਹੁੰਦਾ ਤੇ ਕੋਈ ਪੰਜ ਸੌ ਦਿਨ ਦਾ। ਕਿਸੇ ਦਾ ਦਿਲ ਛਾਤੀ ਵਿਚ ਲੱਗਿਆ ਹੁੰਦਾ, ਕਿਸੇ ਦਾ ਪੈਰ ਵਿਚ। ਕਈ ਲੋਕ ਉਸ ਅੱਗੇ ਅਰਦਾਸਾਂ ਕਰ ਕਰ ਕੇ ਆਪੂੰ ਧਨਾਢ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਤੇ ਦੁਨਿਆਂ ਨੂੰ ਸਦੀਵੀ ਤੌਰ ‘ਤੇ ਕੰਗਾਲ ਕਰ ਦਿੰਦੇ। ਕਈ ਸ਼ਰਧਾਲੂ ਬਿਨਤੀਆਂ ਕਰ ਕੇ ਮਾਰੂਥਲਾਂ ਵਿਚ ਮੀਂਹ ਪਵਾ ਲੈਂਦੇ, ਕਈ ਪੱਥਰਾਂ ‘ਤੇ ਰੁੱਖ ਉਗਵਾ ਲੈਂਦੇ ਅਤੇ ਕਈ ਸਮੁੰਦਰਾਂ ‘ਤੇ ਘਰ ਬਣਾ ਲੈਂਦੇ ਤੇ ਉਥੇ ਹੀ ਖੇਤੀ ਕਰਦੇ। ਜੰਤਰਾਂ ਮੰਤਰਾਂ ਵਾਲੇ ਕਾਲੇ ਜਾਦੂਗਰਾਂ ਦੀ ਤੂਤੀ ਬੋਲਦੀ ਤੇ ਹੱਥ ਮਲ ਕੇ ਹਨੇਰੀ ਲਿਆਉਣ ਵਾਲੇ ਨਾਥ ਜੋਗੀ ਸਰਬ-ਪ੍ਰਧਾਨ ਬਣੇ ਹੁੰਦੇ। ਮਨੁੱਖੀ ਇਕਸੁਰਤਾ ਤੇ ਇਕਸਾਰਤਾ ਮੂਲੋਂ ਹੀ ਗਾਇਬ ਹੁੰਦੇ ਅਤੇ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਨਿਆਂ ਬਿਲਕੁਲ ਹੀ ਸੰਭਵ ਨਾ ਹੁੰਦਾ।

ਪਰਮ-ਸੱਤ ਦੀ ਇਹ ਵਿਲੱਖਣਤਾ ਇਸ ਕਰਕੇ ਵੀ ਅਹਿਮ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਇਸ ਸੰਕਲਪ ਦਾ ਇਕ ਹੋਰ ਗੁੰਝਾ ਭੇਤ ਛੁਪਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਉਹ ਇਹ ਕਿ ਜਿਸ ਸੱਚਾਈ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਨੇ ਵੇਖਿਆ ਪਰਖਿਆ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਕੋਈ ਨਾਮ ਪਤਾ ਵੀ ਮਾਲੂਮ ਨਹੀਂ ਤੇ ਜਿਸ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ‘ਸਤਿ’ ਕਹਿ ਕੇ ਹੀ ਸੰਬੋਧਨ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਉਹ ਸਭ ਤੋਂ ਆਖਰਲੀ ਭਾਵ ਪਾਰਲੀ ਤੇ ਸਰਬਸ਼ਕਤੀਮਾਨ ਸੱਚਾਈ ਹੈ। ਪਰ ਸਭ ਤੋਂ ਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲੀ ਇਹ ਤਾਂ ਹੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜੇ ਇਹ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਦੇ ਡਰ ਭੈ ਵਿਚ ਨਾ ਹੋਵੇ ਤੇ ਕਿਸੇ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਅਧੀਨ ਕੰਮ ਨਾ ਕਰਦੀ ਹੋਵੇ। ਜੇ ਇਹ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਦਾ ਡਰ, ਭੈ ਜਾਂ ਪ੍ਰਭਾਵ ਕਬੂਲ ਕਰਦੀ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਕੋਈ ਹੋਰ ਪਾਰਲੀ ਤੇ ਉਚੀ ਤਾਕਤ ਇਸ ਨੂੰ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਫਿਰ ਇਹ ਪਰਮ-ਸੱਤ ਦੀ ਉਪਾਧੀ ਦੀ ਹੱਕਦਾਰ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ। ਇਹ ਅਹੁਦਾ ਫਿਰ ਉਸ ਸੱਚਾਈ ਜਾਂ ਹਸਤੀ ਕੋਲ ਚਲਾ ਜਾਵੇਗਾ ਜੋ ਇਸ ਤੋਂ ਉਪਰਲੀ ਜਾਂ ਪਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੇਣ ਤੇ ਚਲਾਉਣ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਰੱਖਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਸਤਿ ਭਾਵ ਪਰਮ-ਸੱਤ ਸਦਾ ਸੁਤੰਤਰ ਹੈ, ਪ੍ਰਭਾਵ-ਮੁਕਤ (sovereign) ਹੈ, ਸਰਬ-ਉਚ ਹੈ, ਪਰਾ-ਪੂਰਬਲਾ (ultimate) ਹੈ, ਅ-ਬਦਲ ਹੈ ਅਤੇ ਲਾਸਾਨੀ ਹੈ। ਸੋ, ਇਹ ਗੱਲ ਸਿੱਧ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀਬੱਧਤਾ ਸੱਚ ਨਾਲ ਹੈ, ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਚੀਜ਼ ਨਾਲ ਨਹੀਂ। ਉਹ ਸੱਚ ਦੀ

ਜਪੁਜੀ ਦਾ ਰੱਬ

ਆਪਣੇ ਇਸ ਲੰਮੇ ਲੇਖ ਵਿਚ ਡਾ. ਗੋਬਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸਮਰਾਓ ਨੇ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਤੇ ਵਿਗਿਆਨਕ ਸੱਚ ਉਤੇ ਚਾਨਣਾ ਪਾਇਆ ਹੈ। ਲੇਖ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਈ ਥਾਂ ਆਮ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਸ਼ਰਧਾਲੂ ਸੋਚ ਤੋਂ ਵਿਪਰੀਤ ਗੱਲਾਂ ਵੀ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਕੁਝ ਪਾਠਕ ਸਹਿਮਤ ਨਾ ਵੀ ਹੋਣ ਪਰ ਡਾ. ਸਮਰਾਓ ਵਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਤਰਕ ਤੋਂ ਮੁਨਕਰ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਪਾਠਕਾਂ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਹੈ, ਲੇਖ ਦੀ ਅਗਲੀ ਕਿਸ਼ਤ। -ਸੰਪਾਦਕ

ਭਾਲ ਵਿਚ ਅੰਤ ਤੀਕ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਤਾਕਤਾਂ ‘ਤੇ ਟੋਕ ਨਹੀਂ ਰੱਖਦੇ। ਇਸੇ ਕਾਰਨ ਉਹ ਅਦਵੈਤਵਾਦੀ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਦਵੈਤਵਾਦ ਵਿਚ ਪਰਮ-ਸਤਿ ਦੀ ਨਿਰਭੈਤਾ ਭੰਗ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਗੱਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਸੋਚ-ਵਿਚਾਰ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਹੈ ਜੋ ਆਪਣੇ ਸਵਾਰਥ ਅਧੀਨ ਸੱਚ ਦਾ ਪੱਲਾ ਛੱਡ ਕੇ ਬੂਠੇ ਧਾਰਮਿਕ ਆਗੂਆਂ ਜਾਂ ਸਿਆਸੀ ਆਕਾਵਾਂ ਦੀ ਸ਼ਰਣ ਪੈ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਜਿਵੇਂ ਉਪਰ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਪਰਮ-ਸੱਤ ਦੀ ਇਸ ਵਿਲੱਖਣਤਾ ਦੀ ਇਕ ਹੋਰ ਮਹਾਨਤਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਦੇ ਨਿਯਮ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਹੁਕਮ ਦੀ ਸੰਗਿਯਾ ਦਿੱਤੀ ਹੈ, ਪੱਕੇ (immutable), ਨਿਰਪੱਖ, ਸਦੀਵੀ ਤੇ ਵਿਸ਼ਵ-ਵਿਆਪਕ ਹਨ। ਕਿਉਂਕਿ ਪਰਮਸੱਤ ਪ੍ਰਭੂਸੱਤਾਧਾਰੀ ਹੈ ਪਰ ਇੱਛਾਧਾਰੀ ਨਹੀਂ, ਇਸ ਲਈ ਉਹ ਆਪ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਿਯਮਾਂ ਵਿਚ ਕਦੇ ਕੋਈ ਤੋੜ-ਭੰਨ, ਤਬਦੀਲੀ ਜਾਂ ਛੇੜ-ਛਾੜ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਉਸ ਦੇ ਨਿਯਮ ਸਦੀਆਂ ਤੋਂ ਓਹੀ ਹਨ ਤੇ ਇਹ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਸਭ ਜੀਵਾਂ ਅਤੇ ਵਸਤਾਂ ‘ਤੇ ਨਿਰੰਤਰ ਲਾਗੂ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਮਿਸਾਲ ਵਜੋਂ ਪਾਣੀ ਦੀ ਰਚਨਾ ਦੋ ਗੈਸਾਂ ਹਾਈਡਰੋਜਨ ਤੇ ਆਕਸੀਜਨ ਦੇ-ਇੱਕ ਦੇ ਅਨੁਪਾਤ ਵਿਚ ਮਿਲ ਕੇ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤੇ ਇਹ ਨਿਯਮ ਆਦਿ ਕਾਲ ਤੋਂ ਕਦੇ ਬਦਲਿਆ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਆਦਿ ਕਾਲ ਤੋਂ ਹੀ ਧਰਤੀ ਸਭ ਵਸਤਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਵੱਲ ਖਿੱਚਦੀ ਆਈ ਹੈ। ਇਸ ਨਿਯਮ ਵਿਚ ਕਦੇ ਕੋਈ ਤਬਦੀਲੀ ਨਹੀਂ ਆਈ। ਕੁਦਰਤ ਦੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਿਯਮਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਿਸੇ ਦਾ ਇੱਛਕ ਕਾਰਜ ਨਹੀਂ, ਲਾਜ਼ਮੀ ਕਰਤਵ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਸੰਸਾਰ ਦੀਆਂ ਸਭ ਵਸਤਾਂ ਹਮੇਸ਼ਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਗਿਆ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਹੀ ਹਨ, ਇਸ ਲਈ ਜੋ ਸਿੱਖ ਵਿਦਵਾਨ ਤੇ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੇ ਹੁਕਮ ਉਤੇ ਚਲਣ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਅਤਿ-ਕਥਨੀ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਕਿਸੇ ਦੀ ਮਜ਼ਾਲ ਹੀ ਕੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਕਿਸੇ ਅਜਿਹੇ ਨਿਯਮ ਤੋਂ ਜਰਾ ਭਰ ਵੀ ਅਵੇਸਲਾ ਹੋ ਸਕੇ!

ਸਦੀਆਂ ਦੇ ਨਿਰਪੱਖ ਸਰਵੇਖਣ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਦੇ ਵੀ ਕੋਈ ਪਰਮ-ਸੱਤ ਦੇ ਮਾਯਾਵੀ ਰੂਪ ਭਾਵ ‘ਕੁਦਰਤ’ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਿਆ ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਕਿੰਨਾ ਵੀ ਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲੀ ਕਿਉਂ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਨਾ ਕੋਈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਸ ਕਰ ਸਕਿਆ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹੋ ਸਕਿਆ। ਜੋ ਵੀ ਪਹਾੜ ਤੋਂ ਡਿਗਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਮਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜੋ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿਚ ਡਿੱਗਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਵੀ ਜਿਉਂਦਾ ਨਹੀਂ ਬਚਦਾ। ਅਗਨੀ ਵਿਚ ਡਿੱਗ ਕੇ ਸਭ ਕੁਝ ਭਸਮ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਲੋਹਾ ਹੀ ਕਿਉਂ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਪਾਣੀ, ਹਵਾ, ਅਗਨੀ, ਪ੍ਰਕਾਸ਼, ਬਿਜਲੀ, ਚੁੰਬਕ, ਧਰਤੀ ਆਦਿ ਦੇ ਅਜਿਹੇ ਪੱਕੇ ਕਾਇਮ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤੋੜਨ ਵਿਚ ਕੋਈ ਕਾਮਯਾਬ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਅੱਗੇ ਕੋਈ ਅਰਦਾਸ, ਫਰਿਆਦ, ਮੰਨਤ, ਸਿਫਾਰਿਸ਼ ਜਾਂ ਰਿਸ਼ਵਤ ਨਹੀਂ ਚਲਦੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਕੜ ਤੇ ਜਕੜ ਸਭ ਲਈ ਬਰਾਬਰ ਹੈ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਿਯਮਾਂ ਤੋਂ ਕੁਝ ਨਿਜ਼ਾਤ ਪਾਈ ਹੈ, ਉਹ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰ ਕੇ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਅਕਲ ਵਰਤ ਕੇ ਪਾਈ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਦੇ ਇਕ ਨਿਯਮ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਦੂਜੇ ਨਿਯਮ ਨਾਲ ਬੇਅਸਰ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਜੋ ਭਾਰੀ ਪਦਾਰਥ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਡੁੱਬ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਆਰਕੀਮੀਡੀਸ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ (Archimedes’ principle) ਅਨੁਸਾਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਦੀ ਸੱਤਹ ‘ਤੇ ਤੈਰਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜੋ ਧਰਤੀ ਦੇ ਗੁਰੂਤਾ ਆਕਰਸ਼ਣ ਕਾਰਨ ਚੀਜ਼ਾਂ ਹਵਾ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਉਡ ਸਕਦੀਆਂ ਤਾਂ ਬਰਨੌਲੀ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ (Bernoulli’s principle) ਅਨੁਸਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਡਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜੋ ਬਰਨੌਲੀ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਅਨੁਸਾਰ ਵਾਯੂ-ਮੰਡਲ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਉਡਣਾ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਨਿਊਟਨ ਦਾ ਤੀਜਾ ਨਿਯਮ (Newton’s Third Law of Motion) ਪੁਲਾੜੀ ਉਡਾਣਾਂ ਸੰਭਵ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ

ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਾਪ ਦਾ ਨਿਯਮ (Law of Conduction of Heat) ਬਰਫ ਦੇ ਘਰਾਂ (Igloos) ਰਾਹੀਂ ਅਤਿ ਬਰਫੀਲੇ ਇਲਾਕਿਆਂ ਵਿਚ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਸੰਭਵ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਸਾਰ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਭਾਵੇਂ ਪਰਮ-ਸੱਤ ਦੇ ਮਾਯਾਵੀ ਨਿਯਮਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਪਰ ਇਸ ਦੇ ਇਕ ਨਿਯਮ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਦੂਜੇ ‘ਤੇ ਕਾਬੂ ਪਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਪੁਰਾਣੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਹਾੜੇ ਨਵੇਂ ਨਿਯਮ ਲੱਭਣਾ ਭਾਵ ਨਵੇਂ ਹੁਕਮ ਪਛਾਨਣਾ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਾਨਵ ਕਲਿਆਣ ਲਈ ਵਰਤਣਾ ਮਨੁੱਖੀ ਅਕਲ ਤੇ ਵਿਗਿਆਨ ਦਾ ਕੰਮ ਹੈ। ਜਿੱਥੇ ਕੁਦਰਤ ਆਪਣੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਪ੍ਰਤੀ ਬੜੀ ਦ੍ਰਿੜ ਹੈ, ਉਥੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬੇਅਸਰ ਕਰਨ ਲਈ ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਸਿਰਤ ਵੀ ਕੋਈ ਘੱਟ ਨਹੀਂ। ਲੱਖਾਂ ਵਿਗਿਆਨੀ ਨਵੇਂ

ਸਦੀਆਂ ਦੇ ਨਿਰਪੱਖ ਸਰਵੇਖਣ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਦੇ ਵੀ ਕੋਈ ਪਰਮ-ਸੱਤ ਦੇ ਮਾਯਾਵੀ ਰੂਪ ਭਾਵ ‘ਕੁਦਰਤ’ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਿਆ ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਕਿੰਨਾ ਵੀ ਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲੀ ਕਿਉਂ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਨਾ ਕੋਈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਸ ਕਰ ਸਕਿਆ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹੋ ਸਕਿਆ। ਜੋ ਵੀ ਪਹਾੜ ਤੋਂ ਡਿਗਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਮਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜੋ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿਚ ਡਿੱਗਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਵੀ ਜਿਉਂਦਾ ਨਹੀਂ ਬਚਦਾ। ਅਗਨੀ ਵਿਚ ਡਿੱਗ ਕੇ ਸਭ ਕੁਝ ਭਸਮ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਲੋਹਾ ਹੀ ਕਿਉਂ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਪਾਣੀ, ਹਵਾ, ਅਗਨੀ, ਪ੍ਰਕਾਸ਼, ਬਿਜਲੀ, ਚੁੰਬਕ, ਧਰਤੀ ਆਦਿ ਦੇ ਅਜਿਹੇ ਪੱਕੇ ਕਾਇਮ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤੋੜਨ ਵਿਚ ਕੋਈ ਕਾਮਯਾਬ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ।

ਨਿਯਮ ਲੱਭਣ ਲਈ ਦਿਨ ਰਾਤ ਖੋਜਾਂ ਵਿਚ ਰੁੱਝੇ ਹੋਏ ਹਨ ਤਾਂ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਕ ਦੂਜੇ ਵਿਰੁਧ ਵਰਤ ਕੇ ਮਨੁੱਖਤਾ ਦੀ ਸੁਤੰਤਰਤਾ ਤੇ ਉਨਤੀ ਦਾ ਘੇਰਾ ਵਧਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ। ਕੁਦਰਤ ਨੂੰ ਨਿਰਭਉ ਤੇ ਇਸ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਨੂੰ ਅਟੱਲ ਕਹਿਣਾ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੀ ਡੂੰਘੀ ਵਿਗਿਆਨਕ ਸੂਝ-ਬੂਝ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਕ ਹੈ। ਇਹ ਸੋਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੱਧ-ਕਾਲੀਨ ਸਮਕਾਲੀਆਂ ਅਤੇ ਸਮਕਾਲੀਨ ਪੈਰੋਕਾਰਾਂ ਵਿਚ ਕਿਤੇ ਦੂਰ ਦੂਰ ਤੀਕ ਦਿਖਾਈ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੀ।

ਮੂਲਮੰਤਰ ਵਿਚ ਨਿਰਭਉ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਨਿਰਵੈਰ ਸ਼ਬਦ ਲਿਖ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸਤਿ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਨਿਯਮ (ਹੁਕਮ) ਵੈਰ-ਮੁਕਤ ਹਨ। ਪਰਮ-ਸੱਤ ਦੇ ਨਿਰਵੈਰ ਹੋਣ ਦੀ ਵਡਿਆਈ (ਵਿਲਖਣਤਾ) ਦੇ ਤਿੰਨ ਅਹਿਮ ਪਹਿਲੂ ਹਨ-ਪਹਿਲਾ, ਇਸ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਕੋਈ ਵੈਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਵੈਰ ਸਭ ਨਾਲ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਤੇ ਕੁਝ ਇਕ ਨਾਲ ਵੀ। ਪਰ ਇਸ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਵੀ ਨਹੀਂ। ਭਾਵ ਇਹ ਪੱਖਪਾਤ-ਰਹਿਤ ਤੇ ਭੇਦ-ਭਾਵ ਤੋਂ ਉਪਰ ਹੈ। ਇਹ ਕਿਸੇ ਦਾ ਵੈਰੀ ਨਹੀਂ ਭਾਵ ਆਪ ਉਦਮ ਕਰ ਕੇ ਕਿਸੇ ਦਾ ਨੁਕਸਾਨ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਸਭ ਨੂੰ ਜੀਵਨ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਮਿੱਥ ਕੇ ਮਾਰਦਾ ਨਹੀਂ। ਇਹ ਸਭ ਨਾਲ ਸਮਾਨ ਵਿਹਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਆਪਣੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਉਲੰਘਣ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਵੀ ਸਭ ਨੂੰ ਜਰੂਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਜ਼ਾ ਵੀ ਸਭਨਾਂ ਲਈ ਇਕੋ ਜਿਹੀ ਤੇ ਉਲੰਘਣਾ ਦੀ ਗੰਭੀਰਤਾ ਦੇ ਅਨੁਪਾਤ ਵਿਚ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਮਿਸਾਲ ਵਜੋਂ ਪਰਮ-ਸੱਤ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਘਸੀਟ ਕੇ ਅੱਗ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਸੁੱਟਦਾ ਪਰ ਇਸ ਦਾ ਅਟੱਲ ਹੁਕਮ ਹੈ ਕਿ ਅੱਗ ਵਿਚ ਪੈ ਕੇ ਹਰ ਜੀਵ ਜਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਿੰਨਾ ਚਿਰ ਉਹ ਅੱਗ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਉਸੇ ਅਨੁਪਾਤ ਵਿਚ ਹੀ ਝੁਲਸਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹੀ ਹੁਕਮ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੇ ਜੀਵਾਂ ‘ਤੇ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਤੈਰਨ ਦੀ ਕਲਾ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਪਾਣੀ

ਵਿਚ ਛਾਲ ਮਾਰਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਇਹ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਇੰਦਾ ਦਾ ਹੀ ਦੂਜਾ ਨਿਯਮ ਹੈ। ਉਹ ਉਦੋਂ ਮਰਦੇ ਹਨ ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਲਈ ਪਾਣੀ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਕੱਢਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹੀ ਹਿਸਾਬ ਦੂਜੇ ਸਭ ਕੁਦਰਤੀ ਵਰਤਾਰਿਆਂ ਦਾ ਹੈ। ਮੀਂਹ, ਤੁਫਾਨ, ਹੜ੍ਹ, ਭੁਚਾਲ, ਮੌਸਮ, ਸਮਾਂ, ਫਾਸਲਾ, ਗੁਰਤਾ ਆਦਿ ਕੁਦਰਤੀ ਵਰਤਾਰੇ ਸਮਾਨ ਹਾਲਤਾਂ ਵਿਚ ਸਭ ਨੂੰ ਸਮਾਨ ਤੌਰ ‘ਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਭਾਵ ਪੈਂਦੇ ਮੀਂਹ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਹਰ ਕੋਈ ਭਿੱਜ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਚਰਚ ਦਾ ਪਾਦਰੀ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਮੰਦਿਰ ਦਾ ਪੁਜਾਰੀ, ਜਾਂ ਫਿਰ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਦਾ ਭਾਈ ਹੋਵੇ। ਵਾਹਨਾਂ ਦੀ ਟੱਕਰ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਸਭ ਯਾਤਰੀ ਮਰ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਵੈਸ਼ਨੋ ਦੇਵੀ ਨੂੰ ਜਾਂਦੇ ਹੋਣ ਜਾਂ ਮੱਕੇ ਨੂੰ ਜਾਂ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ। ਹੁਕਮ ਜਾਂ ਨਿਯਮ ਸਾਹਮਣੇ ਕਿਸੇ ਦਵੈਸ਼ ਜਾਂ ਪੱਖਪਾਤ ਦੀ ਕੋਈ ਗੁੰਜਾਇਸ਼ ਨਹੀਂ।

ਨਿਰਵੈਰਤਾ ਦਾ ਦੂਜਾ ਪੱਖ ਮੇਰ ਜਾਂ ਮਦਦ ਨਾ ਕਰਨ ਦਾ ਹੈ। ਜੋ ਨਿਰਵੈਰਤਾ ਹੈ ਤਾਂ ਪੱਖਪਾਤ ਨਹੀਂ ਤੇ ਜੋ ਪੱਖਪਾਤ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਕੁਝ ਇਕ ਨਾਲ ਹਮਦਰਦੀ ਭਾਵ ਨੇਤਤਾ ਵੀ ਨਹੀਂ। ਇਕ ਦਾ ਪੱਖ ਪੂਰਨਾ ਤੇ ਦੂਜੇ ਦਾ ਨਾ ਪੂਰਨਾ ਨਿਰਵੈਰਤਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਇਹ ਵੈਰ ਦੀ ਹੀ ਇਕ ਕਿਸਮ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਇਕ ਤੇ ਇਕ ਹੁਕਮ ਲਾ ਕੇ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਤੇ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਇਸ ਤੋਂ ਵਾਂਝਾ ਰੱਖਿਆ ਜਾਵੇ। ਹਾਂ ਜੇ ਇਸ ਪੱਖ-ਪਾਤ ਦੀ ਕੋਈ ਨਿਰਪੱਖ ਵਜ੍ਹਾ ਹੈ ਤਾਂ ਹੋਰ ਗੱਲ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਅਜਾਈ ਹਮਦਰਦੀ ਤੇ ਨੇਤਤਾ ਰੱਖਣਾ ਪੱਖਪਾਤ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਉਪਜੀ ਮਿਹਰ ਨਿਰਵੈਰਤਾ ਦੀ ਦੁਸ਼ਮਣ ਹੈ। ਇਸ ਸੱਚਾਈ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ, ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰਾਂ, ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਤੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦਾ ਜਿਹੜੇ ਭਾਈ-ਭਤੀਜਾਵਾਦ, ਸਿਫਾਰਿਸ਼, ਲਿਹਾਜ਼, ਰਿਸ਼ਵਤ ਤੇ ਮੁਲਾਹਜ਼ੇਦਾਰੀ ਆਦਿ ਪੱਖਪਾਤ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਸੱਚਾਈ ਤੋਂ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਅਣਜਾਣ ਉਹ ਵਿਅਕਤੀ ਹਨ ਜੋ ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹਦੇ-ਸੁਣਦੇ ਵੀ ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ‘ਤੇ ‘ਮਿਹਰ-ਭਰਿਆ ਹੱਥ ਰੱਖਣ’ ਦੀ ਅਰਜ਼ੋਈ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਅਜਿਹੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਭੀ ਜਾਣ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੁਦਰਤ ਦੇ ਰਾਜ ਵਿਚ ਅਜਿਹਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਸਤਿ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੱਖ ਪਾਤ ਤੋਂ ਦੂਰ ਹੈ। ਉਹ ਨੈਤਿਕਤਾ ਤੋਂ ਵੀ ਦੂਰ ਹੈ ਭਾਵ ਅਨੈਤਿਕ ਹੈ। ਉਹ ਕਿਸੇ ਜਾਲਮ ਨੂੰ ਖਾਣਾ-ਪਾਣੀ ਰੋਕ ਕੇ ਮਾਰਦਾ ਨਹੀਂ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕਿਸੇ ਮਰ ਰਹੇ ਧਰਮਾਤਮਾ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਉਸ ਦਾ ਭੋਜਨ ਚੁੱਕ ਕੇ ਉਸ ਦੇ ਮੂੰਹ ਵਿਚ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਜੰਗਲ ਵਿਚ ਜਾਨਵਰਾਂ ਦੇ ਜਾਨਵਰਾਂ ਨੂੰ ਖਾਣ ਦੀ ਸ਼ਿੱਖਲਾ ਬਣੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਕਦੇ ਕਿਸੇ ਨੇ ਬਿਘਿਆੜ ਨੂੰ ਖਰਗੋਸ਼ ਖਾਣ ਦਾ ਦੇਸ਼ੀ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ। ਕੁਦਰਤ ਦੇ ਰਾਜ ਵਿਚ ਕੁਦਰਤੀ

ਗੁਰਮਤਿ ਵਿਚਾਰ

ਨਿਯਮਾਂ ਦਾ ਰਾਜ ਹੈ ਤੇ ਨੈਤਿਕਤਾ ਦਾ ਅਭਾਵ ਹੈ। ਮਨੁੱਖੀ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਇੰਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸਮਾਜਕ ਜੀਵ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਬਣਾਏ ਨਿਯਮ ਤੇ ਨੈਤਿਕ ਕਦਰਾਂ ਕੀਮਤਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਵੀ ਉਹ ਆਪ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਇਹ ਸਮਾਜ ਜਾਂ ਰਾਜ ਵਲੋਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਸਤਿ ਵਲੋਂ ਨਹੀਂ। ਸਤਿ ਤਾਂ ਇੱਥੇ ਵੀ ਨੈਤਿਕਤਾ ਤੋਂ ਉਪਰ ਹੈ। ਪਰਮ-ਸਤਿ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਤੇ ਮਨੁੱਖੀ ਸੋਚ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤੀ ਵਿਚ ਡੂੰਘਾ ਅੰਤਰ ਹੈ। ਪਰਮ-ਸਤਿ ਦੇ ਨਿਯਮ ਮਨੁੱਖ ‘ਤੇ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਨਿਯਮ ਪਰਮ-ਸਤਿ ‘ਤੇ ਨਹੀਂ।

ਪਰਮ-ਸਤਿ ਦੇ ਨਿਰਵੈਰ, ਨਿਰਪੱਖ ਤੇ ਅਨੈਤਿਕ ਹੋਣ ਦੀ ਗੱਲ ਇਕ ਸਦੀਵੀ ਸੱਚ ਹੈ। ਗਿਆਨੀ ਤੇ ਵਿਗਿਆਨੀ ਸਦੀਆਂ ਤੋਂ ਇਸ ਨੂੰ ਰੱਜ ਕੇ ਪਰਤਿਆਂਦੇ ਆ ਰਹੇ ਹਨ ਪਰ ਇਹ ਕਦੇ ਵੀ ਗਲਤ ਨਹੀਂ ਨਿਕਲਿਆ। ਵਿਗਿਆਨ ਦੇ ਸਭ ਨਿਯਮ ਤੇ ਰਾਜ ਦੇ ਸਮਾਨਤਾ ‘ਤੇ ਆਧਾਰਤ ਸਾਰੇ ਕਾਨੂੰਨ ਇਸੇ ਵਡਿਆਈ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਇਸ ਨਿਯਮ ਨੂੰ ਸਤਿ ਦੀ ਵੱਡੀ ਵਡਿਆਈ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਪਛਾਨਣਾ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੀ ਵਿਗਿਆਨ ਤੇ ਸਮਾਜ-ਸਾਸ਼ਤਰ ਨੂੰ ਅਦੁੱਤੀ ਦੇਣ ਹੈ।

ਨਿਰਵੈਰ ਦਾ ਤੀਜਾ ਅਰਥ ਬੇ-ਦਖਲ ਰਹਿ ਕੇ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਨਿਯਮਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਚਲਣ ਦੇਣਾ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਭਾਵ ਜਿੱਥੇ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਬੇ-ਰੋਕ ਚਲਣ ਦੇਣ ਦਾ ਹੈ, ਉਥੇ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਹਾਂ-ਪੱਖੀ ਪ੍ਰੋਤਸਾਹਨ ਦਾ ਵੀ ਹੈ। ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਚਲਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਰੋਕਣ ਨਾਲ ਹੀ ਰੁਕੇਗੀ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਚਲਦੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਵੈਰ ਵਿਰੋਧ ਕਾਰਨ ਵਿਕਾਸ ਰੁਕਦਾ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਵਿਚ ਇਹ ਪ੍ਰਫੁੱਲਿਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਪਰਮ-ਸਤਿ ਦੀ ਨਿਰਵੈਰ ਰਹਿਣ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਸੰਸਾਰਕ ਪ੍ਰਗਤੀ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀਕ ਹੈ, ਤਬਾਹੀ ਦੀ ਨਹੀਂ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੀ ਨਜ਼ਰ (ਨਦਰ) ਚੜ੍ਹੀ ਇਹ ਗੱਲ ਪੁਸ਼ਟੀ ਦੀ ਕਾਇਮ ਨਹੀਂ। ਜਦੋਂ ਤੋਂ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਬਣੀ ਹੈ, ਇਹ ਅੱਗੇ ਹੀ ਅੱਗੇ ਪ੍ਰਗਤੀ ਕਰਦੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਪਿੱਛੇ ਜਾਣ ਦਾ ਰਾਹ ਹੀ ਕੋਈ ਨਹੀਂ। ਸਮੇਂ ਨੂੰ ਪੁੱਠਾ ਘੁਮਾਉਣ ਵਾਲੀ ਕੋਈ ਵਿਵਸਥਾ ਨਹੀਂ। ਵਿਗਿਆਨ ਵੀ ਕਾਲ ਜੰਤਰ (Time Machine) ਦੀ ਕਾਢ ਨਹੀਂ ਕੱਢ ਸਕਿਆ। ਜੀਵ ਜੰਤੂ ਤੇ ਵਨਸਪਤੀ ਛੋਟੇ ਤੋਂ ਵੱਡੇ ਹੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਵੱਡੇ ਤੋਂ ਛੋਟੇ ਨਹੀਂ। ਧਰਤੀ ਕਦੇ ਮੁੜ ਅੱਗ ਦਾ ਗੋਲਾ ਨਹੀਂ ਬਣੀ ਤੇ ਨਾ ਮਨੁੱਖ ਮੁੜ ਬਾਂਦਰ ਬਣਿਆ। ਨਿਰਵੈਰ ਰਹਿ ਕੇ ਪਰਮ-ਸਤਿ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ‘ਚ ਸਹਾਈ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਕਦੇ ਇਸ ਦੇ ਖਾਤਮੇ ਵਲ ਰੁੱਖ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਪਰਮ-ਸਤਿ ਦੀ ਇਹ ਵਡਿਆਈ ਇਸ ਦੇ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਵਾਲਾ ਗੁਣ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਕੁਦਰਤ ਦੇ ਵਰਤਾਰੇ ਨਿਰਵਿਘਨ ਅੱਗੇ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਘਟਦੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦਾ ਇਸ ਗੁਣ ਨੂੰ ਪਛਾਣ ਕੇ ਪਰਮ-ਸਤਿ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਈਆਂ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨਾ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅਨੋਖੀ ਪ੍ਰਤਿਭਾ ਦੀ ਸੂਚਕ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਹੀਗਲ (Hegel) ਨੇ ਵੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਿਆ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ ਪਰ ਉਸ ਨੇ ਮੰਨਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸੰਸਾਰ ਵਿਕਾਸ ਦਾ ਰੁਖ ਪ੍ਰਗਤੀਵਾਦੀ ਹੈ। ਉਸ ਰਾਹੀਂ ਪਰਮ-ਸਤਿ ਦੇ ਇਸ ਗੁਣ ਦੀ ਪ੍ਰੋਤਤਾ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਵਿਗਿਆਨਕ ਵਿਚਾਰਾਂ ਤੇ ਬੌਧਿਕ ਮਹਾਨਤਾ ਨੂੰ ਇਕ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਹੈ।

(ਚਲਦਾ)

ਸ਼ਰਧਾ ਅਤੇ ਤਰਕ

ਸ਼ਰਧਾ ਤਾਂ ਸ਼ਰਧਾਲੂ ਘੜਦੀ, ਸੱਚ, ਨਿਯਮ ਦੇ ਸਿੱਖਰ ਖੜਾ ਹੈ। ਗੁਰਮਤਿ ਖੜਦੀ ਸੱਚ-ਤਰਕ ‘ਤੇ, ਸ਼ਰਧਾ ‘ਤੇ ਤਾਂ ਬਿਪਰ ਖੜਾ ਹੈ।

ਸ਼ਬਦ ਗੁਰੂ ਦਾ ਬਣ ਕੇ ਚੇਲਾ, ਗਿਆਨ ਰਤਨ ਤੋਂ ਖਾਲੀ ਫਿਰਦਾ। ਜਿਸ ਨੂੰ ਨਿੱਤ ਅਰਦਾਸੀਂ ਮੰਗੇ, ਉਸ ਬਿਬੇਕ ਨੂੰ ਵਿਸਰ ਖੜਾ ਹੈ।

ਸਿੱਖ ਦੀ ਪੂਜਾ ਸੇਵਾ ਜੱਗ ਦੀ, ਬਿਪਰੀ ਪੂਜਾ ਝਾਕ ਖਿਆਲੀ। ਅੰਧ-ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਵਧਾਵਣ ਵਾਲਾ, ਮਿਥਿਹਾਸਕ ਜੋ ਜ਼ਿਕਰ ਖੜਾ ਹੈ।

ਸਿੱਖ ਦੀ ਰਹਿਤ ਹੈ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਖਰੀ, ਸਿੱਖ ਦੀ ਪੂਜਾ ਜੱਗੋਂ ਨਿਆਰੀ। ਹਿੰਦ-ਸਾਗਰ ਵਿਚ ਡੁੱਬਣ ਵਾਲਾ, ਫਿਰ ਭੀ ਕਾਹਤੋਂ ਫਿਕਰ ਖੜਾ ਹੈ।

ਅੱਜ ਦੇ ਇਸ ਵਿਗਿਆਨਕ ਯੁੱਗ ‘ਚ, ਬੋਲੇ ਜਿਹੜਾ ਗੱਪ-ਕਥਾਵਾਂ। ਗਿਆਨ-ਤਰਕ ਦੇ ਤੀਰਾਂ ਵਰਗੇ, ਸਮਝੋ ਖਾਈਂ ਛਿੱਤਰ ਖੜਾ ਹੈ।

ਧਰਮ ਆਖ ਕੇ ਸ਼ਰਧਾਵਾਨਾਂ, ਮਜਹਬੀ-ਵਰਗੀਂ ਉਲਝੀ ਜਾਣਾ। ਸੁਰਤ ਦੀ ਥਾਂ ‘ਤੇ ਸ਼ਰਧਾ-ਉਲੂ, ਅੱਖਾਂ ਮੀਚੀ ਜਿੱਚਰ ਖੜਾ ਹੈ।

-ਗੁਰਮੀਤ ਸਿੰਘ ਬਰਸਾਲ

ਸ਼ਰਧਾ ਦੀ ਸਿਆਸਤ

ਪ੍ਰਥਮ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ 550ਵਾਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪੁਰਬ ਅਗਲੇ ਸਾਲ ਮਨਾਇਆ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਸੁਨੇਹੇ ਦੇ ਉਲਟ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪੁਰਬ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਸਿਆਸਤ ਸੂਰੂ ਵੀ ਹੋ ਚੁਕੀ ਹੈ। ਇਸ ਲੇਖ ਵਿਚ ਡਾ. ਬਲਕਾਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸਿਆਸਤ ਤੋਂ ਉਪਰ ਉਠ ਕੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪੁਰਬ ਸਿੱਖੀ ਭਾਵਨਾ ਨਾਲ ਮਨਾਉਣ ਦਾ ਸੁਨੇਹਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। -ਸੰਪਾਦਕ

ਬਿਜਲਈ ਮੀਡੀਆ ਨੇ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮਾਹੌਲ ਪੈਦਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਪ੍ਰਿੰਟ ਮੀਡੀਆ ਵੀ ਸ਼ਰਮਸਾਰ ਹੋਇਆ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਨ ਲੱਗ ਪਿਆ ਹੈ। ਚੈਨਲਾਂ ਦੇ ਐਂਕਰ, ਜਿਵੇਂ ਨਿਮੋਤ੍ਰਿਤ ਬੁਲਾਰਿਆਂ ਨਾਲ ਵਧੀਕੀਆਂ ਕਰਦੇ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੇ ਹਨ, ਉਸ ਨਾਲ ਇਹ ਲੱਗਣ ਲੱਗ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮਿੰਟਾਂ ਵਾਸਤੇ ਘੰਟੇ ਬਰਬਾਦ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਬੁਲਾਰੇ ਕਿਸ ਮਜ਼ਬੂਤੀ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਭੁਗਤ ਰਹੇ ਹਨ?

ਮੁੱਦਾ ਕੋਈ ਵੀ ਹੋਵੇ, ਵੱਖ ਵੱਖ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੇ ਨੁਮਾਇੰਦੇ ਆਪੋ ਆਪਣਾ ਸਿਆਸੀ ਰਾਗ ਅਲਪਦੇ ਅਲਪਦੇ ਏਨੇ ਸ਼ੋਰਲੇ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਕੁਝ ਵੀ ਸਮਝ ਸਕਣ ਦਾ ਸਵਾਲ ਪਾਸੇ ਹੀ ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ 'ਤੇ ਉਸੇ ਭਾਈਚਾਰੇ ਵਿੱਚੋਂ ਰਵੀਸ਼ ਨੂੰ ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਪਿਆ ਸੀ ਕਿ ਸੁਣਨਾ ਬੰਦ ਵੀ ਕਰ

ਪ੍ਰੋ. ਬਲਕਾਰ ਸਿੰਘ ਪਟਿਆਲਾ
ਫੋਨ: 91-93163-01328

ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਵੀ ਕੋਈ ਨੁਕਸਾਨ ਨਹੀਂ ਹੋਣ ਵਾਲਾ। ਸਿਆਸੀ ਪ੍ਰਤੀਨਿੱਧਾਂ ਨੂੰ ਸੱਦਾ ਕੇ ਅਜਿਹੇ ਮੁੱਦਿਆਂ 'ਤੇ ਬਹਿਸ ਕਰਾਉਣ ਦਾ ਮਤਲਬ ਇਹੀ ਨਿਕਲੇਗਾ ਕਿ ਜਿਸ ਨੂੰ ਜਿੰਨਾ ਘੱਟ ਪਤਾ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਓਨਾ ਹੀ ਵੱਧ ਬੋਲਣ ਦਾ ਹੱਕ ਹੈ। ਇਸ ਵਰਤਾਰੇ ਨੂੰ ਸਾਦਗੀ ਜਾਂ ਬਾਲ ਬੁੱਧ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਸਿਆਸਤ ਦੇ ਬੋਲਬਾਲਿਆਂ ਨੇ ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਕੋਈ ਥਾਂ ਹੀ ਨਹੀਂ ਛੱਡੀ।

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ 550ਵੇਂ ਗੁਰਪੁਰਬ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਘੜਮੱਸਾ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਉਸ ਬਾਰੇ ਉਸਾਰੂ ਸੰਵਾਦ ਦੀਆਂ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਪ੍ਰਿੰਟ ਮੀਡੀਆ ਵਿੱਚ ਹੀ ਸੰਭਵ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਇਸ ਲਈ ਵੀ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਵਰਤਮਾਨ ਸਿਆਸਤਦਾਨ ਸੰਵਾਦ

ਵਿਚ ਉਲਝਣ ਦਾ ਜੋਖਮ ਇਕ ਤੋਂ ਵੱਧ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ ਨਹੀਂ ਉਠਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ। ਸੰਵਾਦ 550ਵੇਂ ਗੁਰਪੁਰਬ ਦੀ ਯੋਜਨਾ, ਨੀਤੀ ਅਤੇ ਆਦਰਸ਼ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਇਸ ਦੀਆਂ ਅੱਗੋਂ ਬਾਣੀ ਪਰਤਾਂ ਅਤੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਪਰਤਾਂ ਵੀ ਫਰੋਲੀਆਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਅਜਿਹਾ ਕਰਦਿਆਂ ਇਹ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਦੀਆਂ ਸਿਆਸੀ ਪਰਤਾਂ ਦੀਆਂ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਬਹੁਤ ਹੀ ਮੱਧਮ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਸਿਆਸਤ ਬਾਰੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀਆਂ ਟਿਪਣੀਆਂ ਬਹੁਤ ਸਪਸ਼ਟ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਟਿਪਣੀਆਂ ਨੂੰ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਹਮਲਾਵਰਾਂ ਬਾਰੇ ਟਿਪਣੀਆਂ ਸਮਝਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਾਂਗੇ ਤਾਂ ਬਾਣੀ ਨੂੰ ਇਤਿਹਾਸ ਤੱਕ ਮਹਿਦੂਦ ਕਰਨ ਦੀ ਗਲਤੀ ਕਰ ਰਹੇ ਹੋਵਾਂਗੇ।

ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਵਰਤਮਾਨ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ 550ਵੇਂ ਗੁਰਪੁਰਬ ਨੂੰ ਮਨਾਉਣ ਬਾਰੇ ਸੋਚਿਆ, ਉਸ ਨੂੰ ਸਿਆਸਤ ਮੁਕਤ ਰੱਖਣ ਲਈ ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਸਿਆਸੀ ਧਿਰਾਂ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰ ਨਾਲ ਸਹਿਯੋਗ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਰੁਕਾਵਟ ਸਿਆਸਤਦਾਨਾਂ ਦੇ ਅਜਿਹੇ ਬਿਆਨ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਬੰਧ ਸਿਆਸੀ ਨਿੱਬੀਆਂ ਲਾਉਣ ਦੀ ਸਿਆਸਤ ਨਾਲ ਹੈ। ਜੇ ਸਰਕਾਰ ਇਸ ਤੋਂ ਉਪਰ ਉਠ ਕੇ ਰਲ-ਮਿਲ ਕੇ ਗੁਰਪੁਰਬ ਮਨਾਉਣ ਦਾ ਸੱਦਾ ਦੇ ਰਹੀ ਹੈ ਤਾਂ ਵੱਖ ਵੱਖ ਰੰਗ ਦੇ ਸਿਆਸਤਦਾਨਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਸਿਆਸੀ ਨਿੱਬੀਆਂ ਤੋਂ ਉਪਰ ਉਠ ਕੇ ਸਹਿਯੋਗ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਪ੍ਰਸੰਗ ਵਿਚ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ

ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਲੌਂਗੋਵਾਲ ਕੋਲੋਂ ਪਹਿਲ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਇਸ ਨਾਲ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਲਿਫਾਫੇ ਵਿੱਚੋਂ ਨਿਕਲਿਆ ਨਹੀਂ ਲੱਗਿਆ ਅਤੇ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੀ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਤੋਂ ਉਪਰ ਵੀ ਉਠਿਆ ਨਜ਼ਰ ਆਇਆ ਹੈ। ਹੋਣਾ ਇਹ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਵੇਂ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਨੇ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਸਹਿਯੋਗ ਦਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦੁਆਇਆ ਹੈ, ਉਦੋਂ ਹੀ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਮਨਾਏ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਗੁਰਪੁਰਬ ਵਿਚ ਸਹਿਯੋਗ ਦਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦੁਆਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਬਹੁਤ ਹੀ ਚੰਗਾ ਹੋਵੇ ਜੇ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਭਾਈ ਲੌਂਗੋਵਾਲ, ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਅਤੇ ਸੁਖਪਾਲ ਸਿੰਘ ਖਹਿਰਾ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਕੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੂੰ ਰਲ-ਮਿਲ ਕੇ ਗੁਰਪੁਰਬ ਮਨਾਉਣ ਦਾ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦੇਣ ਅਤੇ ਦਿੱਤੇ ਹੋਏ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਨੂੰ ਸੁਚਾਰੂ ਢੰਗ ਨਾਲ ਨੇਪਰੇ ਚਾੜ੍ਹਨ ਲਈ ਆਪਸੀ ਸਹਿਮਤੀ ਨਾਲ ਜਾਗੇ ਹੋਏ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੀ ਸਲਾਹਕਾਰ ਕਮੇਟੀ ਬਣਾ ਦੇਣ। ਇਹ ਮੌਕਾ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਵੱਲੋਂ ਆਪਣੇ ਨਾਮਲੇਵਿਆਂ ਨੂੰ ਸਿਆਸਤ ਤੋਂ ਉਪਰ ਉਠ ਕੇ ਰਲ ਬੈਠਣ ਦੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਸਮਝਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਵਰਤਮਾਨ ਸਿਆਸਤ ਨੇ ਜਾਵੇਦ ਅਖਤਰ ਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਹਵਾਵਾਂ ਨੂੰ ਕੈਦ ਕਰਨ, ਪਾਣੀਆਂ ਨੂੰ ਹੁਕਮ ਵਿਚ ਵਹਾਉਣ ਅਤੇ ਰੰਗਾਂ ਨੂੰ ਮਰਜ਼ੀ ਮੁਤਾਬਕ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨ ਦੀਆਂ ਵਧੀਕੀਆਂ ਸਾਹਮਣੇ ਲੈ ਆਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਅਜਿਹੇ ਹਾਲਾਤ ਵਿਚ ਵੀ ਡਾ. ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਵੇਲੇ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਫੰਡਾਂ ਨਾਲ 2008 ਵਿਚ ਨਾਂਦੇਤ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ 'ਤਿੰਨ ਸੌ ਸਾਲ, ਸ਼ਬਦ-ਗੁਰੂ ਦੇ ਨਾਲ' ਮਨਾਉਂਦਿਆਂ ਰਲ-ਮਿਲ ਕੇ ਗੁਰਪੁਰਬ ਮਨਾਉਣ ਦਾ ਸਬੂਤ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਚੁਕਾ ਹੈ। ਬਿਹਾਰ ਦੇ ਮੁਖ ਮੰਤਰੀ ਨਿਤੀਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਿਚ ਪਟਨਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਦਸਮ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਹਜ਼ੂਰ ਦਾ ਗੁਰਪੁਰਬ ਜਿਸ ਸ਼ਾਨ ਨਾਲ ਨਿਰਵਿਘਨ ਮਨਾਇਆ ਜਾ ਚੁਕਾ ਹੈ, ਉਸ ਦੀ

ਨਿਰੰਤਰਤਾ ਵਿਚ 550ਵੇਂ ਗੁਰਪੁਰਬ ਨੂੰ ਮਨਾਏ ਜਾਣ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਖਾਸ ਕਰ ਕੇ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੂੰ ਆਮ ਕਰ ਕੇ ਨਿਭਾਉਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਨਾਂਦੇਤ ਅਤੇ ਪਟਨਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਮਨਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਸ਼ਤਾਬਦੀਆਂ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਬਿਜਲਈ ਮੀਡੀਆ ਨੇ ਅਜਿਹਾ ਰੋਲ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕੀਤਾ, ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ 550ਵੇਂ ਗੁਰਪੁਰਬ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਣ ਲੱਗ ਪਿਆ ਹੈ।

ਇਹ ਠੀਕ ਹੈ ਕਿ ਫੰਡ-ਖਪਾਉ ਫੰਕਸ਼ਨਾਂ ਅਤੇ ਇਕ ਵਾਰੀ ਜਾਂ ਵਕਤੀ ਸੈਲੀਬਰੇਸ਼ਨਾਂ ਤੋਂ ਗੁਰੇਜ਼ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਅਜਿਹਾ ਤਦ ਹੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਸਾਧਨਾਂ ਦੀ ਸੁਯੋਗ ਵਰਤੋਂ ਵਾਸਤੇ ਪਲੈਨਿੰਗ ਤੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਿੰਗ ਅਗਾਊਂ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ। ਇਸੇ ਵਾਸਤੇ ਜਾਗੇ ਹੋਏ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੀ ਸਲਾਹਕਾਰ ਕਮੇਟੀ ਬਾਰੇ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਨਾਨਕ-ਨਾਮਲੇਵਾ ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਖਿਲਰ ਗਏ ਹਨ, ਪਰ ਸਾਰੀ ਚਰਚਾ ਇਉਂ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਇਸ ਨੂੰ ਅੰਬਾਲੇ ਤੱਕ ਰਹਿ ਕੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੇ ਹੀ ਮਨਾਉਣਾ ਹੈ। ਕਈ ਤਾਂ ਇਸ ਵਿੱਚੋਂ ਵੀ ਪੰਥਕ ਰੰਗ ਉਘਾੜਨ ਦੀ ਸਿਆਸਤ ਕਰਨ ਲੱਗ ਪਏ ਹਨ।

ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਤਾਂ ਇਹ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹੀ ਵਿਉਂਤ ਬਣਾਈ ਜਾਵੇ ਜਿਸ ਨਾਲ ਜਿਥੇ ਵੀ ਨਾਨਕ-ਨਾਮਲੇਵਿਆਂ ਦੀ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਹੈ, ਉਥੇ ਹੀ 550ਵਾਂ ਗੁਰਪੁਰਬ ਮਨਾਉਣ ਦੀ ਵਿਵਸਥਾ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਅਮਰੀਕਾ ਵਾਲੇ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ, ਕੈਨੇਡਾ ਵਾਲੇ ਕੈਨੇਡਾ ਵਿਚ, ਇੰਗਲੈਂਡ ਵਾਲੇ ਇੰਗਲੈਂਡ ਵਿਚ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੁਰਪੁਰਬ ਮਨਾਉਣ ਜਿਵੇਂ ਬੰਗਾਲੀਆਂ ਨੂੰ ਕਲਕੱਤੇ, ਮਹਾਂਰਾਸ਼ਟਰ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਬੰਬਈ ਅਤੇ ਯੂ. ਪੀ. ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਯੂ. ਪੀ. ਵਿਚ ਮਨਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਵੱਖ ਵੱਖ ਥਾਂਵਾਂ ਦੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਸਾਂਝੀ-ਸਮਝ 'ਤੇ ਪੂਰੀ ਉਤਰਦੀ ਸੋਚੀ ਸਮਝੀ ਵਿਉਂਤਬੰਦੀ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਿਚ ਬਣਨ ਵਾਲੀ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਅਜਿਹਾ ਕਰਦਿਆਂ

ਇਹ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਿਧਾਂਤਕਤਾ ਦੇ ਖੁਲ੍ਹੇਪਨ ਨੂੰ ਸਥਾਨਕਤਾ ਦੇ ਬੰਧਨਾਂ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਰੱਖਿਆ ਜਾਵੇ।

ਮਸਲਾ ਇਸ ਵੇਲੇ ਅਮੀਰ ਵਿਰਾਸਤ ਦੇ ਗਰੀਬ ਵਾਰਸਾਂ ਦਾ ਹੈ। ਇਥੋਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਣ ਦਾ ਸਫਰ ਬੇਸ਼ੱਕ ਬਹੁਤ ਲੰਬਾ ਹੈ। ਕਈ ਵਾਰ ਇਹ ਵੀ ਲੱਗਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਅੱਗੇ ਵਧਣ ਦੀ ਥਾਂ ਪਿੱਛਲੇ ਪੈਰੀਂ ਭੱਜਦੇ ਭੱਜਦੇ ਡਿੱਗਦੇ ਵੀ ਰਹੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਉਠਦੇ ਵੀ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਸੰਕਟਾਂ ਸਮੇਂ ਲਗੂ ਵਿਚ ਰਮੀ ਹੋਈ ਸਿੱਖੀ ਬਹੁਤ ਕੰਮ ਆਉਂਦੀ ਰਹੀ ਹੈ। ਸਿੱਖ ਬੇਸ਼ੱਕ ਹਾਰਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਪਰ ਸਿੱਖੀ ਸਦਾ ਜਿੱਤਦੀ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਕੱਲੇ ਇਕੱਲੇ ਸਿੱਖ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਵਰਗੀ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਉਂਦੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਸਾੜਿਆਂ ਅਤੇ ਸ਼ਰੀਕੇ ਵਿਚ ਵੀ ਸਰਬੱਤ ਦੇ ਭਲੇ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਜਗਦੀ ਰਹੀ ਹੈ। ਵੰਡ ਕੇ ਛਕਣ ਨਾਲ ਨਿਭਦਿਆਂ ਗੁਰੂ ਕੇ ਲੰਗਰ ਅਤੁੱਟ ਵਰਤਦੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਗੁਰੂ ਦੇ ਅੱਗ-ਸੰਗ ਰਹਿਣ ਲਈ ਜਿਥੇ ਵੀ ਸਿੱਖ ਗਿਆ ਹੈ, ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਗਿਆ ਹੈ। ਜੇ ਕਿਸੇ ਧਰਮ ਦੇ ਨੌਜਵਾਨ ਆਪਣੀ ਧਾਰਮਕ ਸੰਸਥਾ (ਗੁਰਦੁਆਰਾ) ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਹੋਏ ਹਨ ਤਾਂ ਉਹ ਸਿੱਖ ਹੀ ਹਨ। ਅਸੀਂ ਥੋੜ੍ਹੇ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਹੋਏ ਸੀ ਅਤੇ ਬਹੁਤਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਥੋੜ੍ਹੇ ਤਾਂ ਰਹਿਣੇ ਹੀ ਹਨ। ਸਮੇਂ ਦੀ ਤਬਦੀਲੀ ਨਾਲ ਆਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਨੂੰ ਸਿੱਖ ਸਦਾ ਹੀ ਹੁੰਗਾਰਾ ਭਰਦੇ ਆਏ ਹਨ। ਮਾੜੀਆਂ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਨਾਲ ਮਾੜੇ ਹੋ ਕੇ ਵੀ ਉਹ ਬਚੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਡਿੱਗਣਾ ਸਬਕ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜੇ ਡਿੱਗ ਕੇ ਉਠ ਪਈਏ। ਦਿਲਾਂ ਦੇ ਦੀਦਿਆਂ ਨਾਲ ਵੇਖਣ ਦੀ ਕਲਾ ਗੁਰੂ ਆਪਣੇ ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਸਦਾ ਬਖਸ਼ਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਗੁਰਪੁਰਬਾਂ, ਸ਼ਤਾਬਦੀਆਂ ਨੂੰ ਇਸੇ ਭਾਵਨਾ ਵਿਚ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਸਿੱਖੀ ਸਥਾਨਕਤਾ ਨੂੰ ਸਦਾ ਹੀ ਛੱਡੱਪਦੀ ਆਈ ਹੈ। ਇਸ ਪਾਸੇ ਰਲ-ਮਿਲ ਕੇ ਤੁਰਨ ਲਈ ਸਾਂਝੀ-ਸਮਝ ਉਸਾਰਨ ਵਾਸਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਭ ਵਿਧੀਆਂ ਨੂੰ ਵਰਤਣ ਤੋਂ ਗੁਰੇਜ਼ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਸਿਰ-ਜੋੜਨ ਦੀ ਥਾਂ ਸਿਰ-ਤੋੜਨ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਲੈ ਕੇ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਅੰਨ੍ਹੀ ਸ਼ਰਧਾ ਵੀ ਇਕ ਕਿਸਮ ਦਾ ਹਉਮੈ ਰੋਗ ਹੀ ਹੈ। ਸਿੱਖੀ ਉਹੀ ਹੈ, ਜੋ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਸਮਝ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਹੋਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਰਾਹ ਵਿਚ ਰੁਕਾਵਟ ਨਹੀਂ ਬਣਨਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਅਜਿਹੇ ਮੰਤਵ ਵਾਸਤੇ ਪੁੱਟਿਆ ਹਰ ਕਦਮ ਗੁਰੂ ਵੱਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। 550ਵੇਂ ਗੁਰਪੁਰਬ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵੱਲ ਪਰਤਣ ਤੋਂ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ 'ਹੋਇ ਇਕਤਰ ਮਿਲਹੁ ਮੇਰੇ ਭਾਈ...' ਦੇ ਪਾਤਰ ਬਣ ਸਕਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਵਾਂਗ ਹੰਢਾਉਣਾ ਅਤੇ ਸੇਵਾ ਵਾਂਗ ਵਰਤਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਬੱਬਰ ਦੁੱਮਣ ਸਿੰਘ ਪੰਡੋਰੀ ਮਹਿਤਵਾਂ

ਬੱਬਰ ਦੁੱਮਣ ਸਿੰਘ ਪੁੱਤਰ ਮੁਨਸ਼ੀ ਰਾਮ ਰਾਠੌੜ ਰਾਜਪੂਤ, ਪਿੰਡ ਪੰਡੋਰੀ ਮਹਿਤਵਾਂ (ਥਾਣਾ ਹਰਿਆਣਾ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ) ਦਾ ਵਸਨੀਕ ਸੀ। ਇਸ ਪਿੰਡ ਦੀ ਹੱਦਬਸਤ ਨੰਬਰ 197 ਅਤੇ ਰਕਬਾ 581 ਹੈਕਟੇਅਰ ਹੈ। ਇਹ ਕਸਬਾ ਸ਼ਾਮ ਚੁਰਾਸੀ ਤੋਂ ਦੋ ਕੁ ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਚੜ੍ਹਦੇ ਪਾਸੇ ਹੈ।

ਪਿੰਡ ਦਾ ਨਾਂ ਪੰਡੋਰੀ ਮਹਿਤਵਾਂ ਇਸ ਪਿੰਡ ਨੂੰ ਬੰਨ੍ਹਣ ਵਾਲੇ ਰਾਠੌੜ ਗੋਤ ਦੇ ਰਾਜਪੂਤਾਂ ਦੇ ਨਾਂ 'ਤੇ ਪਿਆ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇੰਜਤ ਨਾਲ ਮਹਿਤਾ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਦੇ ਪਿਤਾ ਕਾਲੂ ਬੇਦੀ ਗੋਤ ਦੇ ਖੱਤਰੀ ਸਨ, ਪਰ ਲੋਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ

ਡਰਪੋਕ ਜਿਸ ਨੂੰ ਬੱਬਰ ਉਜਾਗਰ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਲੈ ਆਇਆ ਸੀ, ਹਾਜ਼ਰ ਨਹੀਂ। ਬੱਬਰਾਂ ਨੇ ਇਹ ਸੋਚ ਕੇ ਕਿ ਇਹ ਡਰਪੋਕ ਸਾਰਾ ਭੇਤ ਖੋਲ੍ਹ ਦੇਵੇਗਾ, ਕਤਲ ਦੀ ਸਕੀਮ ਮੁਲਤਵੀ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਇਹ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਭਾਵੇਂ ਨਾਕਾਮ ਰਹੀ, ਪਰ ਇਸ ਵਿਚ ਭਾਗ ਲੈਣ ਵਾਲੇ ਵਾਅਦਾ-ਮੁਆਫ ਗਵਾਹਾਂ-ਬਤਨ ਸਿੰਘ ਪੰਡੋਰੀ ਨਿੱਜਰਾਂ, ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਪਰਾਗਪੁਰ, ਬੰਤਾ ਸਿੰਘ ਬੋਪਾਰਾਈ (ਕਪੂਰਥਲਾ) ਅਤੇ ਧੰਨਾ ਸਿੰਘ ਕੋਟਲੀ ਬਾਵਾਦਾਸ ਦੀਆਂ ਗਵਾਹੀਆਂ ਕਾਰਨ ਬਹੁਤਿਆਂ ਨੂੰ ਸੱਤ ਸੱਤ ਸਾਲ ਕੈਦ ਦੀਆਂ ਸਖਤ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਹੋਈਆਂ।

ਬੱਬਰ ਦੁੱਮਣ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਵੀ ਸੱਤ ਸਾਲ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਹੋਈ। ਆਪਣੀ ਸਫਾਈ ਵਿਚ ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਬਤਨ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਉਸ ਨੇ ਸੱਤ ਰੁਪਏ ਦਿੱਤੇ ਸਨ ਕਿ ਪੰਡੋਰੀ ਨਿੱਜਰਾਂ ਦੇ ਮੋਚੀ ਤੋਂ ਦੋ ਜੋੜੇ ਜੁੱਤੀਆਂ ਉਸ ਲਈ ਬਣਵਾ ਦੇਵੇ, ਪਰ ਉਸ ਨੇ ਕਿੰਨੀ ਦੇਰ ਨਾ ਤਾਂ ਜੁੱਤੀਆਂ ਬਣਵਾ ਕੇ ਦਿੱਤੀਆਂ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਪੈਸੇ ਮੋੜੇ। ਇਕ ਦਿਨ ਜਦੋਂ ਉਹ ਉਸ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮ ਚੁਰਾਸੀ ਮਿਲ ਗਿਆ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਉਸ ਦੀ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਦੇ ਇਕ ਹੋਰ ਬੰਦੇ ਦੀ ਪੱਗ ਲਾਹ ਲਈ। ਬਤਨ ਸਿੰਘ ਉਸ ਖਿਲਾਫ ਗਵਾਹੀ ਦੇ ਕੇ ਬੇਇੰਜਤੀ ਦਾ ਬਦਲਾ ਲੈ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਗਵਾਹ ਧੰਨਾ ਸਿੰਘ ਕੋਟਲੀ ਬਾਵਾਦਾਸ ਬਾਰੇ ਬੱਬਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕਿਸੇ ਜਨਾਨੀ ਨੂੰ ਉਧਾਲਣ ਕਾਰਨ ਉਸ ਦਾ ਧੰਨਾ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਝਗੜਾ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਉਹ ਉਸ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਹੈ।

ਬੱਬਰ ਨੂੰ ਸੱਤ ਸਾਲ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾ ਕੇ ਮੁਲਤਾਨ ਜੇਲ੍ਹ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਮੁਲਤਾਨ ਜੇਲ੍ਹ ਦੇ ਸੁਪਰਡੈਂਟ ਦੇ ਅਤਿਆਚਾਰਾਂ ਖਿਲਾਫ ਉਸ ਨੇ ਭੁੱਖ ਹੜਤਾਲ ਕੀਤੀ। ਫਿਰ ਉਸ ਨੂੰ ਕਾਲੇ ਪਾਣੀ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਜੇਲ੍ਹ ਅੰਦਰ ਬਿਮਾਰੀ ਕਾਰਨ ਉਸ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ। ਉਸ ਦਾ ਇਕ ਪੁੱਤਰ ਮਲਕੀਅਤ ਸਿੰਘ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਅੱਗੇ ਲੜਕੀ ਹੋਈ ਜੋ ਪਿੰਡ ਠੱਕਰਵਾਲ ਵਿਆਹੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਬੱਬਰ ਦਾ ਘਰ ਢਹਿ-ਢੇਰੀ ਹੋ ਚੁਕਾ ਹੈ। ਲੇਖਕ 2011 ਵਿਚ ਉਸ ਦੇ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਇਤਿਹਾਸ ਲਿਖਣ ਲਈ ਗਿਆ ਤਾਂ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਪੀੜ੍ਹੀ ਨੂੰ ਬੱਬਰ ਦੁੱਮਣ ਸਿੰਘ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਕੋਈ ਹੋਰ ਔਲਾਦ ਅੱਗੇ ਨਾ ਹੋਣ ਕਰ ਕੇ ਕੋਈ ਉਸ ਨੂੰ ਯਾਦ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ।

ਵਾਸਦੇਵ ਸਿੰਘ ਪਰਹਾਰ
ਫੋਨ: 206-434-1155

ਮਹਿਤਾ ਕਾਲੂ ਹੀ ਆਖਦੇ ਸਨ। ਜਿਵੇਂ ਗਿੱਲ ਜੱਟਾਂ ਵਾਲੇ ਗੋਤ ਦੇ ਪਿੰਡ ਨੂੰ ਗਿੱਲਾਂ, ਪੰਨੂ ਗੋਤ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਪਿੰਡ ਨੂੰ ਪਨਵੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਹਿਤਾ ਰਾਜਪੂਤਾਂ ਦੇ ਪਿੰਡ ਨੂੰ ਪੰਡੋਰੀ ਮਹਿਤਵਾਂ ਕਿਹਾ ਜਾਣ ਲੱਗਾ। ਪ੍ਰਸਿਧ ਇਤਿਹਾਸਕਾਰ ਡਾ. ਬਖਸ਼ੀਸ਼ ਸਿੰਘ ਨੇ ਮੇਰੀ ਪੁਸਤਕ 'ਰਾਜਪੂਤ ਜੋ ਸਿੱਖ ਬਣੇ' ਦੇ ਮੁਖਬੰਦ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਦੁਆਬੇ ਦੇ ਸਿੱਖ ਰਾਜਪੂਤ ਅਸਲੀ ਛੱਤੀ ਕੁਲੀ ਰਾਜਪੂਤ ਹਨ ਅਤੇ ਮਹਿਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਔਲ ਪੈ ਗਈ ਹੈ। ਪਿੰਡ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਪਿੰਡ ਦਾ ਨਾਂ ਪੰਡੋਰੀ ਰਾਜਪੂਤਾਂ ਕਰਨ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਫਾਈਲ ਭੇਜੀ ਹੋਈ ਹੈ।

ਬੱਬਰ ਦੁੱਮਣ ਸਿੰਘ ਨੇ ਢੱਡੇ ਫਤਿਹ ਸਿੰਘ ਦੇ ਗੱਦਾਰ ਲਾਭ ਸਿੰਘ ਜਿਸ ਨੇ ਬੱਬਰ ਕਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਗੜਗੱਜ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰਵਾਇਆ ਸੀ, ਨੂੰ ਕਤਲ ਕਰਨ ਦੀ ਦੂਜੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ (17 ਮਾਰਚ 1923) ਵਿਚ ਹਿੱਸਾ ਲਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਦਾ ਪੂਰਾ ਵੇਰਵਾ ਬੱਬਰ ਉਜਾਗਰ ਸਿੰਘ ਬਸਰਾਮਪੁਰ ਦੀ ਜੀਵਨੀ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਜਾ ਚੁਕਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਬਾਬੂ ਸੰਤਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਬਤਨ ਸਿੰਘ ਪੰਡੋਰੀ ਨਿੱਜਰਾਂ ਰਾਹੀਂ ਬੱਬਰਾਂ ਨੂੰ 17 ਮਾਰਚ 1923 ਨੂੰ ਸ਼ਾਮ ਚੁਰਾਸੀ ਦੇ ਬੇਆਬਾਦ ਭੱਠੇ 'ਤੇ ਇਕੱਠੇ ਹੋਣ ਨੂੰ ਸੁਨੇਹੇ ਭੇਜੇ। ਇਸ ਵਾਰਦਾਤ ਨੂੰ ਅੰਜਾਮ ਦੇਣ ਲਈ 16 ਬੱਬਰ ਬਾਬੂ ਸੰਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਿਚ ਪਿੰਡ ਢੱਡੇ ਫਤਿਹ ਸਿੰਘ ਵੱਲ ਚੱਲੇ। ਪਿੰਡ ਕੋਲ ਜਾ ਕੇ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਇਕ

ਤੁਝ ਬਿਨੁ ਘਰੀ ਨ ਜੀਵਨਾ ਪ੍ਰਿਗੁ ਰਹਣਾ ਸੰਸਾਰਿ

ਰਾਗੁ ਗਉੜੀ ਬੈਰਾਗਣਿ ਮਹਲਾ ੫
ੴ ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ॥

ਦਯ ਗੁਸਾਈ ਮੀਤੁਲਾ ਤੁ
ਸੰਗਿ ਹਮਾਰੈ ਬਾਸੁ ਜੀਉ॥ ਰਹਾਉ॥

ਤੁਝ ਬਿਨੁ ਘਰੀ ਨ ਜੀਵਨਾ
ਪ੍ਰਿਗੁ ਰਹਣਾ ਸੰਸਾਰਿ॥

ਜੀਅ ਪ੍ਰਾਣ ਸੁਖ ਦਾਤਿਆ
ਨਿਮਖ ਨਿਮਖ ਬਲਿਹਾਰਿ ਜੀ॥

ਹਸਤ ਅਲੰਬਨੁ ਦੇਹੁ ਪ੍ਰਭ
ਗਰਤਹੁ ਉਧਰੁ ਗੋਪਾਲ॥

ਮੋਹਿ ਨਿਰਗੁਨ ਮਤਿ ਬੇਰੀਆ
ਤੂੰ ਸਦ ਹੀ ਦੀਨ ਦਇਆਲ॥

ਕਿਆ ਸੁਖ ਤੇਰੇ ਸੰਮਲਾ
ਕਵਨ ਬਿਧੀ ਬੀਚਾਰੁ॥

ਸਰਣਿ ਸਮਾਈ ਦਾਸ ਹਿਤ
ਉਚੇ ਅਗਮ ਅਪਾਰ॥

ਸਗਲ ਪਦਾਰਥ ਅਸਟ ਸਿਧਿ
ਨਾਮ ਮਹਾ ਰਸ ਮਾਹਿ॥

ਸੁਪ੍ਰਸੰਨ ਭਏ ਕੇਸਵਾ
ਸੇ ਜਨ ਹਰਿ ਗੁਣ ਗਾਹਿ॥

ਮਾਤ ਪਿਤਾ ਸੁਤ ਬੰਧਯੋ
ਤੂੰ ਮੇਰੇ ਪ੍ਰਾਣ ਅਧਾਰ॥

ਸਾਧੰ ਗਿ ਨਾਨਕੁ ਭਜੈ
ਬਿਖੁ ਤਰਿਆ ਸੰਸਾਰੁ॥

ਗੁਰੁ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਮਿਹਰਬਾਨ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਸਿਫਤਿ ਸਾਲਾਹ ਕਰਦਿਆਂ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਹੋ ਦਯਾਵਾਨ ਪ੍ਰਭੂ! ਮ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦੇ ਮਾਲਕ! ਤੂੰ ਮੇਰਾ ਪਿਆਰਾ ਮਿੱਤਰ ਹੈਂ। ਹੋ ਜਗਤ ਦੇ ਮਾਲਕ, ਕਿਰਪਾ ਕਰ ਅਤੇ ਸਦਾ ਸਦਾ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਹੀ ਵੱਸਦਾ ਰਹੁ।

ਤੁਝ ਬਿਨੁ ਘਰੀ ਨ ਜੀਵਨਾ
ਪ੍ਰਿਗੁ ਰਹਣਾ ਸੰਸਾਰਿ॥

ਜੀਅ ਪ੍ਰਾਣ ਸੁਖ ਦਾਤਿਆ
ਨਿਮਖ ਨਿਮਖ ਬਲਿਹਾਰਿ ਜੀ॥

ਹੋ ਮੇਰੇ ਪਿਆਰੇ ਮਿੱਤਰ ਜੀਓ! ਤੈਥੋਂ ਬਿਨ

ਘੜੀ ਭਰ ਵੀ ਆਤਮਕ ਜੀਵਨ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ, ਆਤਮਕ ਜੀਵਨ ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਤਾਂ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਰਹਿਣਾ ਪ੍ਰਿਗੁ ਭਾਵ ਫਿਟਕਾਰਯੋਗ ਹੈ। ਹੋ ਜਿੰਦ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਭੂ, ਹੋ ਸੁਖ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਦਾਤਾਰ ਜੀਓ! ਮੈਂ ਤੈਥੋਂ ਨਿਮਖ ਨਿਮਖ ਸਦਕੇ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ।

ਹਸਤ ਅਲੰਬਨੁ ਦੇਹੁ ਪ੍ਰਭ
ਗਰਤਹੁ ਉਧਰੁ ਗੋਪਾਲ॥

ਮੋਹਿ ਨਿਰਗੁਨ ਮਤਿ ਬੇਰੀਆ
ਤੂੰ ਸਦ ਹੀ ਦੀਨ ਦਇਆਲ॥

ਗੁਰਦੇਵ ਆਖਦੇ ਹਨ, ਹੋ ਮੇਰੇ ਮਿਹਰਬਾਨ ਪ੍ਰਭੂ! ਮਿਹਰ ਕਰ ਅਤੇ ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੇ ਹੱਥ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਦੇ ਕੇ ਵਿਕਾਰਾਂ ਦੇ ਟੋਏ ਵਿਚੋਂ ਬਾਹਰ ਕੱਢ ਲੈ। ਹੋ ਗੋਪਾਲ! ਮੈਂ ਨਿਰਗੁਣ ਹਾਂ, ਮੇਰੇ ਵਿਚ ਕੋਈ ਗੁਣ ਨਹੀਂ, ਮੇਰੀ ਮਤਿ ਵੀ ਹੋਛੀ ਹੈ, ਪਰ ਹੋ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀਓ! ਤੂੰ ਸਦਾ ਹੀ ਦੀਨਾਂ ਭਾਵ ਗਰੀਬਾਂ ਉਤੇ ਦਇਆ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈਂ, ਮੇਰੇ 'ਤੇ ਵੀ ਦਇਆ ਕਰ।

ਕਿਆ ਸੁਖ ਤੇਰੇ ਸੰਮਲਾ
ਕਵਨ ਬਿਧੀ ਬੀਚਾਰੁ॥

ਸਰਣਿ ਸਮਾਈ ਦਾਸ ਹਿਤ
ਉਚੇ ਅਗਮ ਅਪਾਰ॥

ਗੁਰੁ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਪ੍ਰਭੂ ਉਸਤਤਿ ਕਰਦਿਆਂ ਆਖਦੇ ਹਨ, ਹੋ ਸਭ ਤੋਂ ਉਚੇ ਅਪਹੁੰਚ ਪ੍ਰਭੂ, ਹੋ ਬੇਅੰਤ ਪ੍ਰਭੂ! ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਦਿੱਤੇ ਕਿਹੜੇ ਕਿਹੜੇ ਸੁੱਖ ਚੇਤੇ ਕਰਾਂ? ਮਿਹਰਬਾਨ ਪਿਤਾ! ਮੈਂ ਕਿਹੜੇ ਕਿਹੜੇ ਤਰੀਕਿਆਂ ਨਾਲ ਤੇਰੇ ਬਖਸ਼ੇ ਸੁੱਖਾਂ ਦੀ ਵਿਚਾਰ ਕਰਾਂ? ਤੂੰ ਦਾਤਾਂ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਦਾਤਾਰ ਹੈਂ, ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਦਿੱਤੇ ਬੇਅੰਤ ਸੁੱਖਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ।

ਗੁਰਬਾਣੀ ਗਿਆਨ

ਸਗਲ ਪਦਾਰਥ ਅਸਟ ਸਿਧਿ
ਨਾਮ ਮਹਾ ਰਸ ਮਾਹਿ॥

ਸੁਪ੍ਰਸੰਨ ਭਏ ਕੇਸਵਾ
ਸੇ ਜਨ ਹਰਿ ਗੁਣ ਗਾਹਿ॥

ਸਤਿਗੁਰੂ ਸੰਸਾਰਕ ਪਦਾਰਥਾਂ ਬਾਬਤ ਸਮਝਾਉਣਾ ਕਰਦੇ ਆਖਦੇ ਹਨ, ਹੋ ਭਾਈ! ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਸਾਰੇ ਪਦਾਰਥ ਅਤੇ ਜੋਗੀਆਂ ਦੀਆਂ ਦੱਸੀਆਂ ਅੱਠੇ ਸਿਧੀਆਂ ਸਭ ਤੋਂ ਸ੍ਰੇਸ਼ਠ ਰਸ ਨਾਮ ਰਸ ਵਿਚ ਮੌਜੂਦ ਹਨ। ਹੋ ਭਾਈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਡਭਾਗੇ ਮਨੁੱਖਾਂ ਉਤੇ ਉਹ ਸੋਹਣੇ ਲੰਮੇ ਕੇਸਾਂ ਵਾਲਾ ਕੇਸਵ ਪ੍ਰਭੂ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਬੰਦੇ ਉਸ ਜਗਤ ਦੇ ਮਾਲਕ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਗੁਣ ਗਾਉਂਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ।

ਮਾਤ ਪਿਤਾ ਸੁਤ ਬੰਧਯੋ
ਤੂੰ ਮੇਰੇ ਪ੍ਰਾਣ ਅਧਾਰ॥

ਸਾਧੰ ਗਿ ਨਾਨਕੁ ਭਜੈ
ਬਿਖੁ ਤਰਿਆ ਸੰਸਾਰੁ॥

ਸਤਿਗੁਰੂ ਅਰਦਾਸ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਹੋ ਦਇਆਵਾਨ ਮਿਹਰਾਂ ਦੇ ਮਾਲਕ ਪ੍ਰਭੂ, ਹੋ ਮੇਰੇ ਪ੍ਰਾਣਾਂ ਦੇ ਆਸਰੇ ਪ੍ਰਭੂ! ਮੇਰਾ ਮਾਂ ਪਿਉ, ਪੁੱਤਰ ਅਤੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਸਭ ਕੁਝ ਤੂੰ ਹੀ ਹੈਂ। ਤੇਰਾ ਇਹ ਦਾਸ ਨਾਨਕ ਤੇਰੀ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਤੇਰੀ ਮਿਹਰ ਨਾਲ ਹੀ ਤੇਰਾ ਭਜਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਹੋ ਪਿਤਾ! ਜੇ ਮਨੁੱਖ ਤੇਰੇ ਨਾਮ ਦਾ ਭਜਨ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਇਸ ਵਿਕਾਰਾਂ ਦੇ ਜ਼ਹਿਰ ਨਾਲ ਭਰੇ ਸੰਸਾਰ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿਚੋਂ ਤੇਰੇ ਨਾਮ ਦੀ ਮਿਹਰ ਸਦਕਾ ਸਹੀ ਸਲਾਮਤ ਉਚਾ-ਸੁੱਚਾ ਜੀਵਨ ਲੈ ਕੇ ਪਾਰ ਲੰਘ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

-ਬੀਬੀ ਸੁਰਜੀਤ ਕੌਰ ਸੈਕਰਾਮੈਂਟੋ

ਨਾਜਾਇਜ਼ ਢੰਗ ਨਾਲ ਨਕਦੀ ਜਾਂ ਤੋਹਫੇ ਦੇ ਨਾਂ 'ਤੇ ਹੋਰ ਮਹਿੰਗੀਆਂ ਵਸਤੂਆਂ ਭੇਟ ਕਰਕੇ ਕਿਸੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਤੋਂ ਕੰਮ ਕਢਵਾ ਲੈਣ ਦੀ ਰੀਤ ਢੇਰ ਪੁਰਾਣੀ ਹੈ ਤੇ ਲਗਭਗ ਹਰ ਮਨੁੱਖੀ ਸਭਿਅਤਾ ਵਿਚ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਰਹੀ ਹੈ। ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਅਜਿਹੇ ਕੁਕਰਮ ਲਈ ਵੱਢੀ, ਰਿਸ਼ਵਤ ਜਾਂ ਘੁਸ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਆਖਰੀ ਸ਼ਬਦ ਇਸਤਰੀ ਦੇ ਗੁਪਤ ਅੰਗ ਦਾ ਵੀ ਸੂਚਕ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਸਾਡੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ ਇਸ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਘਟ ਗਈ ਹੈ। ਮਹਾਨ ਕੋਸ਼ ਸਮੇਤ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਪੰਜਾਬੀ ਕੋਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਇਨ੍ਹਾਂ ਹੀ ਅਰਥਾਂ ਵਿਚ ਦਰਜ ਹੈ। ਅੱਜ ਕਲ੍ਹ ਕਈ ਪੰਜਾਬੀ ਅਖਬਾਰਾਂ ਵਿਚ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਵਰਤਿਆ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਭਾਵੇਂ ਇਸ ਦਾ ਕਾਰਨ ਅਖਬਾਰਾਂ ਦੇ ਡੈਸਕਾਂ 'ਤੇ ਬੈਠੇ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਗਿਆਨ ਤੋਂ ਵਿਹੂਣੇ ਸੰਪਾਦਕ ਹੀ ਹਨ ਜੋ ਹਿੰਦੀ ਵਿਚ ਆਉਂਦੀਆਂ ਬਣੀਆਂ ਬਣਾਈਆਂ ਖਬਰਾਂ ਦਾ ਚਲਾਵਾਂ ਅਨੁਵਾਦ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਇਹ ਨਹੀਂ ਦੇਖਦੇ ਕਿ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਸ਼ਬਦ ਲਈ ਢੁਕਵਾਂ ਸ਼ਬਦ ਕੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਕਾਫੀ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਰਿਸ਼ਵਤ ਸ਼ਬਦ ਅਰਬੀ 'ਰਸ਼ਵ' ਤੋਂ ਬਣਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਅਰਥ ਵੱਢੀ ਦੇਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਅਰਬੀ ਰਾਸ਼ੀ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ, ਵੱਢੀ ਦੇਣ ਵਾਲਾ। ਐਪਰ ਇਸ ਮਹਾਨ ਕੰਮ ਲਈ ਪੰਜਾਬੀ ਦਾ ਠੋਠ ਸ਼ਬਦ ਹੈ 'ਵੱਢੀ' ਤੇ ਅੱਜ ਅਸੀਂ ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ ਹੀ ਵੱਢਣਾ ਹੈ।

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਦੇ ਪਦਾਂ ਵਿਚ ਵੱਢੀ ਸ਼ਬਦ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਇਆ ਹੈ, 'ਕਾਜੀ ਹੋਇ ਕੈ ਬਹੇ ਨਿਆਇ॥ ਫੇਰੇ ਤਸਬੀ ਕਰੇ ਖੁਦਾਇ॥ ਵਢੀ ਲੈ ਕੈ ਹਰੁ ਗਵਾਏ॥ ਜੇ ਕੋ ਪੁਛੈ ਤਾ ਪਤਿ ਸੁਣਾਏ॥; ਲੈ ਕੈ ਵਢੀ ਦੇਨਿ ਉਗਾਹੀ ਦੁਰਮਤਿ ਕਾ ਗਲਿ ਫਾਹਾ ਹੋ॥ ਦੇਸਾ ਸਿੰਘ ਦੇ ਰਹਿਤਨਾਮੇ ਵਿਚ ਹਦਾਇਤ ਹੈ, 'ਵੱਢੀ ਲੈਕਰ ਨਯਾਯ ਨ ਕਰੀਏ। ਝੂਠੀ ਸਾਖਾ ਕਬਹੂ ਨ ਭਰੀਏ। ਵੱਡੇ ਭਰਾਵਾਂ ਨੇ ਵੱਢੀ ਦੇ ਜੀਰੀਏ ਹੀ ਰਾਂਝੇ ਨੂੰ ਬੰਜਰ ਭੋਇ ਦਿਵਾ ਦਿੱਤੀ ਸੀ:

ਹਾਜ਼ਿਰ ਕਾਜੀ ਤੇ ਪੈਚ ਸਦਾਇ ਸਾਰੇ,
ਭਾਈਆਂ ਜ਼ਿਮੀਂ ਨੂੰ ਕੱਛ ਪਵਾਈ ਆਹੀ।
ਵੱਢੀ ਦੇ ਕੇ ਜ਼ਿਮੀਂ ਲੈ ਗਏ ਚੰਗੀ,
ਬੰਜਰ ਜ਼ਿਮੀਂ ਰੰਝੇਟੇ ਨੂੰ ਆਈ ਆਹੀ।
'ਮਹਾਨ ਕੋਸ਼' ਵਿਚ ਵੱਢੀ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਇੰਦਰਾਜ ਵਿਚ ਇਸ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, 'ਰਿਸ਼ਵਤ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਲੈਣ ਵਾਲਾ ਦੂਜੇ ਦਾ ਹੱਕ ਵੱਢ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। 'ਵਢੀ ਲੈ ਕੈ ਹਰੁ ਗਵਾਏ॥' (ਮ. ੧. ਵਾਰ ਰਾਮ ੧)।' ਇਸ ਤੋਂ

ਨਾ ਖਾਉਂਗਾ, ਨਾ ਖਾਨੇ ਦੁੰਗਾ

ਸੰਕੇਤ ਦੇਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਵੱਢੀ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਸਬੰਧ ਵੱਢਣਾ ਸ਼ਬਦ ਨਾਲ ਹੈ ਅਰਥਾਤ ਅਜਿਹਾ ਧਨ ਆਦਿ ਜਿਸ ਦਾ ਚਤੁਰਾਵਾ ਦੇ ਕੇ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਦਾ ਬਣਦਾ ਹੱਕ ਵੱਢ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ ਦੇਹਰਾਦੂਨ ਅਤੇ ਹੋਰਨਾਂ ਦੀ ਸੰਪਾਦਕੀ ਅਧੀਨ ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਤ ਕੇਂਦਰ, ਦੇਹਰਾਦੂਨ, ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਪਟਿਆਲਾ ਵਲੋਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਕੋਸ਼ ਵਿਚ ਵੀ ਵੱਢੀ ਇੰਦਰਾਜ ਅਧੀਨ ਇਹ ਲਿਖ ਕੇ 'ਜੇ ਹਕ ਤੇ ਨਿਆਂ ਨੂੰ ਵਢ ਸੁੱਟੇ' ਮਹਾਨ ਕੋਸ਼ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਦੀ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। 'ਸਿੱਖ ਮਾਰਗ' ਦੇ ਇਕ ਅੰਕ ਵਿਚ ਜਸਬੀਰ ਸਿੰਘ ਵੈਨਕੂਵਰ ਨੇ 'ਵੱਢੀਖੋਰ' ਨਾਮੀ ਲੇਖ ਸ਼ੁਰੂ ਹੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੀਤਾ ਹੈ, 'ਵੱਢੀ ਸ਼ਬਦ ਵਢ ਤੋਂ ਬਣਿਆ ਹੈ। ਵਢ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ, ਵਧ ਕਰਨਾ, ਭਾਵ ਕਤਲ ਕਰਨਾ।' ਮੇਰੀ ਜਾਚੇ ਵੱਢੀ ਨੂੰ ਵਢ/ਵਧ ਨਾਲ ਜੋੜਨਾ ਵਧੀਕੀ ਹੈ। ਇਹ ਇਕ ਕਾਵਿਕ ਜਿਹੀ ਵਿਆਖਿਆ ਹੈ ਜੋ ਪ੍ਰਗਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਦੇ ਉਕਤ ਦਰਜ ਪਦ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਹੋਈ ਹੈ।

ਐਪਰ ਵੱਢੀ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਮੁਤਬਾਦਲ ਵਿਆਖਿਆ ਮੌਜੂਦ ਹੈ ਜੋ ਵਧੇਰੇ ਤਾਰਕਿਕ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਉਘੇ ਨਿਰੁਕਤ ਸ਼ਾਸਤਰੀ ਗ. ਸ. ਰਿਆਲ ਨੇ ਆਪਣੇ ਨਿਰੁਕਤ ਕੋਸ਼ ਵਿਚ ਇਸੇ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਹ ਵਿਆਖਿਆ ਰਾਲਫ਼ ਲਿਲੀ ਟਰਨਰ ਦੇ ਤੁਲਨਾਤਮਕ ਕੋਸ਼ ਵਿਚ ਦਰਜ ਹੈ। ਟਰਨਰ ਇਸ ਨੂੰ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਵਿੱਧਿ ਨਾਲ ਜੋੜਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਅਰਥ ਵਾਧਾ, ਖੁਸ਼ਹਾਲੀ ਆਦਿ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਧਾਤੂ ਹੈ, 'ਵਧ' ਜਿਸ ਵਿਚ ਵਧਣ ਦੇ ਭਾਵ ਹਨ। ਅਸਲ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ ਸ਼ਬਦ ਵਾਧਾ, ਵਧਣਾ, ਵਧਾਈ ਅਤੇ ਬਿਰਧ, ਬੁੱਢਾ, ਬੁੜਾ ਆਦਿ ਵੀ ਇਸ ਧਾਤੂ ਤੋਂ ਵਿਉਤਪਤ ਹੋਏ ਹਨ, ਬੁੱਢਾ, ਬਿਰਧ ਜਾਂ ਬੁੜਾ ਵਿਚ ਵੀ ਉਮਰ ਦੇ ਵਧਣ ਦਾ ਭਾਵ ਹੈ। ਪਾਲੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰਾਕ੍ਰਿਤ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਵੱਢੀ, ਵੱਢੀ ਅਤੇ ਵੁਧੀ ਜਿਹੇ ਸ਼ਬਦ ਵਾਧਾ ਜਾਂ ਖੁਸ਼ਹਾਲੀ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਵਿਆਜ ਜਾਂ ਲਾਭ ਦੇ ਅਰਥਾਂ ਵੀ ਹਨ। ਭਾਰਤ ਦੀਆਂ ਕਈ ਹੋਰ ਆਰਿਆਈ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਵਿਚ ਇਸ

ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਅਜਿਹੇ ਹੀ ਰੂਪਾਂਤਰਾਂ ਦੇ ਅਜਿਹੇ ਹੀ ਅਰਥ ਉਪਲਬਧ ਹਨ। ਮਰਾਠੀ ਵਾਢ ਵਿਚ ਵਾਧਾ, ਅਤੇ ਵਾਢੀ ਵਿਚ ਫਾਲਤੂ, ਵਾਫਰ ਦੇ ਭਾਵ ਹਨ। ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਰਿਸ਼ਵਤ ਲਈ ਵੱਢੀ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਵਾਢੀ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਵੀ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਵੱਢੀ ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਹ ਰਕਮ ਹੈ ਜੋ ਵਾਧੇ ਵਜੋਂ ਜਾਂ ਉਪਰ ਦੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਵੱਢੀ ਜਾਂ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਤਰੀਕਿਆਂ ਨਾਲ ਹਥਿਆਈ 'ਵਾਧੂ' ਦੀ ਆਮਦਨ ਨੂੰ ਉਪਰ ਦੀ ਕਮਾਈ ਵੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਅੱਜ ਕਲ੍ਹ ਅਮੀਰੀ ਦੀ ਅਸਲ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਸਮਝੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਉਂਜ਼ ਵਧਾਉਣ ਦੇ ਸੰਕਲਪ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਕੰਮ ਜਾਂ

ਵੀ ਚਾਹੀਦੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਨਿਸਚੇ ਹੀ ਇਹ ਗੱਲ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਸਿਆਸਤਦਾਨਾਂ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਲੇਖਕ ਨੇ ਦਰਸਾਇਆ ਹੈ ਕਿ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਸਭਿਅਤਾਵਾਂ ਵਿਚ ਵੱਢੀ ਲਈ ਅਜਿਹੇ ਗੁਪਤ ਸ਼ਬਦ (ਕੋਡ) ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਬੰਧ ਖਾਣ ਵਾਲੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨਾਲ ਹੈ। ਨਿਊ ਯਾਰਕ ਦੇ ਇਕ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਕੇਸ ਵਿਚ ਵੱਢੀ ਲਈ ਗੁਪਤ ਸ਼ਬਦ 'ਜੀਡੀ ਦੇ ਬਕਸੇ' ਵਰਤਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਜੀਡੀ ਇਕ ਕਿਸਮ ਦਾ ਇਤਾਲਵੀ ਪਾਸਤਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਪੈਨਸਿਲਵੇਨੀਆ ਦੇ ਇਕ ਕੁਰੱਪਸ਼ਨ ਕੇਸ ਵਿਚ ਦੋ ਬੰਦਿਆਂ ਵਿਚਕਾਰ ਵਾਰਤਾਲਾਪ ਰਿਕਾਰਡ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ 'ਮੀਟ ਦੇ ਕੋਫਤੇ' ਚੁੱਕਣ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਮੈਰੀਲੈਂਡ ਦੇ ਇਕ ਸੈਨੇਟਰ 'ਤੇ ਮੁਕੱਦਮਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜਿਸ ਬਾਰੇ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਹਜ਼ਾਰ ਹਜ਼ਾਰ ਡਾਲਰ ਦੀਆਂ ਬੰਦੀਆਂ ਲਈ ਲਾਲੀਪਾਪ ਸ਼ਬਦ ਵਰਤਿਆ ਹੈ।

ਫਰਾਂਸ ਵਿਚ ਵੱਢੀ ਨੂੰ 'ਵਾਈਨ ਦਾ ਮੱਟ' ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਮਸ਼ਹੂਰ ਹੈ ਕਿ ਮੁੱਲਾਂ ਵੀ ਮੁਫਤ ਦੀ ਸ਼ਰਾਬ ਪੀ ਲੈਂਦਾ ਹੈ! ਪੁਰਤਗਾਲ ਵਿਚ ਵੱਢੀ ਲਈ ਸੇਂਟ ਡਰਿੰਕ, ਸੀਰੀਆ ਵਿਚ ਕਾਫੀ ਦਾ ਕੱਪ ਅਤੇ ਚੀਨ ਵਿਚ ਚਾਹ ਦਾ ਖਰਚਾ ਜਿਹੇ ਬੋਲੇ ਚਲਦੇ ਹਨ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਟਲੀ ਵਿਚ ਪੀਜ਼ੇ ਸ਼ਬਦ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਸ਼ਾਬਦਿਕ ਅਰਥ ਪੀਜ਼ਾ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ 'ਚੁੱਜ ਗਿੱਲੀ ਕਰਨਾ' ਹੈ। ਜਾਪਾਨ ਵਿਚ ਚੋਲਾਂ ਦਾ ਕੋਫਤਾ ਚਲਦਾ ਹੈ। ਵੱਢੀ ਨੂੰ ਜਰਮਨੀ ਵਿਚ ਜੂਸ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਰੂਸ ਵਿਚ ਨੋਟਾਂ ਦੀ ਦੱਬੀ ਲਈ ਕਟਲੈਟ ਸ਼ਬਦ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕੋਲੰਬੀਆ ਵਿਚ ਰਿਸ਼ਵਤ ਲਈ ਮਰਮਲੇਡ (ਜੈਮ) ਹੈ ਅਤੇ ਮੈਕਸੀਕੋ ਵਿਚ ਬੁਰਕੀ ਹੈ।

ਅਰਬ ਵਿਚ ਨਵੇਂ ਨਵੇਂ ਸੱਤਾ ਵਿਚ ਆਏ ਧੜੇ ਲਈ 'ਹੁਣ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਖਾਣ ਦੀ ਵਾਰੀ ਹੈ' ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅਰਬੀ ਵਿਚ ਰਿਸ਼ਵਤ ਲਈ ਹਲਵਾਨ (ਹਲਵੇ ਤੋਂ) ਸ਼ਬਦ ਵੀ ਚਲਦਾ ਹੈ। ਇਸਰਾਈਲ ਵਿਚ ਕੁਰੱਪਸ਼ਨ ਵਿਚ ਘਿਰੇ ਉਥੋਂ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨੈਤਨਯਾਹੂ ਲਈ 'ਸੈਂਪੇਨ' ਅਤੇ 'ਖਾਣੇ ਦਾ ਆਡਰ' ਜਿਹੇ ਪਦ ਵਰਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਨੈਤਨਯਾਹੂ 'ਤੇ ਦੋਸ਼ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੇ

ਮੁਫਤ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਲਿਜਾਣ ਦੇ ਭਾਵ ਵੀ ਹਨ। ਪੰਜਾਬੀ ਵੱਢੀ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਬਲੋਚੀ ਦੇ ਵਦਰੀ ਅਤੇ ਪਸ਼ਤੋ ਦੇ ਬੱਡ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਰਿਸ਼ਵਤ ਦੇ ਭਾਵ ਹਨ।

ਅਸਲ ਵਿਚ ਵੱਢੀ ਬਾਰੇ ਲਿਖਣ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਮੈਨੂੰ 'ਨਿਊ ਯਾਰਕ ਟਾਈਮਜ਼' ਦੇ ਹਾਲ ਹੀ ਵਿਚ ਛਪੇ ਇਕ ਆਰਟੀਕਲ ਤੋਂ ਮਿਲੀ। ਇਸ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਵੱਢੀ ਦਾ ਖਾਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਆ ਨਾਲ ਬੜਾ ਡੂੰਘਾ ਸਬੰਧ ਹੈ। ਲੇਖਕ ਨੇ ਫਰਮਾਇਆ ਹੈ ਕਿ ਬਾਈਬਲ ਅਨੁਸਾਰ ਮਨੁੱਖ ਸਿਰਫ ਰੋਟੀ ਨਾਲ ਹੀ ਨਹੀਂ ਜਿਉਂਦਾ। ਇਸ ਦਾ ਭਾਵ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਖਾਣ ਲਈ ਪਾਸਤਾ, ਮੀਟ ਦੇ ਕੋਫਤੇ, ਜੈਮ ਅਤੇ ਵਾਈਨ ਆਦਿ ਜਿਹੇ ਚੋਸੇ

ਸ਼ਬਦ
ਝਰੋਖਾ

ਬਲਜੀਤ ਬਾਸੀ

ਫੋਨ: 734-259-9353

ਸੱਚਮੁਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦਾ ਘਪਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਲਾਲੂ ਪ੍ਰਸਾਦ ਯਾਦਵ ਸੱਚਮੁੱਚ ਚਾਰੇ ਦੇ ਘਪਲੇ ਵਿਚ ਫਸਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਭਾਵੇਂ ਕਿ ਚਾਰਾ ਬੰਦਿਆਂ ਦੇ ਨਹੀਂ, ਪਸ਼ੂਆਂ ਦੇ ਖਾਣ ਵਾਲੀ ਚੀਜ਼ ਹੈ। ਲਾਲੂ ਇਕ ਵਾਰੀ ਆਪਣੇ ਦੋਸ਼ ਤੋਂ ਮੁਨਕਰ ਹੁੰਦਿਆਂ ਲੋਕ ਸਭਾ ਵਿਚ ਜ਼ੋਰ ਸ਼ੋਰ ਨਾਲ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਸੀ, 'ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਮਾਖਨ ਖਾਇਓ।'

ਲਾਲੂ ਦੇ ਪ੍ਰਸੰਗ ਤੋਂ ਮੈਂ ਭਾਰਤ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਵੱਢੀ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਖਾਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਆ ਵੱਲ ਸੰਕੇਤ ਕਰਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਬਾਰੇ ਸੋਚਣ ਲੱਗਾ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਗੱਲ ਇਸ ਦੇਸ਼ 'ਤੇ ਵਧੇਰੇ ਢੁਕਦੀ ਲੱਗੀ। ਵੱਢੀ ਲੈਣਾ ਨੂੰ ਇਥੇ ਵੱਢੀ ਖਾਣਾ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਇਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਇਸ ਕੁਕਰਮ ਲਈ ਨਿਰਾ ਖਾਣਾ ਸ਼ਬਦ ਹੀ ਕਾਫੀ ਹੈ। ਉਂਜ਼ ਖਾਣਾ ਸ਼ਬਦ ਵੱਢੀ ਤੋਂ ਵੀ ਉਤੋਂ ਦੀ ਹੈ, ਇਸ ਵਿਚ ਘਪਲਾ, ਘਾਉ ਘੱਪ ਜਾਂ ਗਬਨ ਕਰਨਾ ਦੇ ਅਰਥ ਵੀ ਨਿਹਿਤ ਹਨ। ਯਾਦ ਕਰੋ, ਨਰਿੰਦਰ ਮੋਦੀ ਵਲੋਂ ਆਪਣੀ 56 ਇੰਚ ਦੀ ਛਾਤੀ ਠੋਕ ਠੋਕ ਕੇ ਬੋਲੇ ਸ਼ਬਦ 'ਨਾ ਖਾਉਂਗਾ, ਨਾ ਖਾਨੇ ਦੁੰਗਾ।' ਮਰਾਠੀ ਖਾਉ ਸ਼ਬਦ ਵੱਢੀ ਦਾ ਸੰਕੇਤਕ ਹੈ। ਅਰਬ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਵੀ ਨਵੇਂ ਸ਼ਾਸਕ ਖਾਣ ਦੀ ਵਾਰੀ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਵੱਢੀ ਖਾਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਵੱਢੀਖੋਰ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਖੋਰ ਪਿਛਤਰ ਫਾਰਸੀ ਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਅਰਥ ਖਾਣਾ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਖੋਰ ਪਿਛਤਰ ਰਿਸ਼ਵਤ ਨਾਲ ਵੀ ਲੱਗ ਕੇ ਰਿਸ਼ਵਤਖੋਰ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਚੀਨ ਦੀ ਹੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਵੀ ਛੋਟੀ ਮੋਟੀ ਰਿਸ਼ਵਤ ਲਈ 'ਚਾਹ ਪਾਣੀ ਪਿਲਾਉਣਾ' ਉਕਤੀ ਚਲਦੀ ਹੈ। ਹੋਰ ਸ਼ਬਦ ਹਨ-ਮੂੰਹ ਬੰਦ ਕਰਨਾ, ਝੁਲਸਾਉਣਾ, ਚਟਾਉਣਾ, ਮੂੰਹ ਵਿਚ ਹੱਡੀ ਦੇਣਾ, ਲੱਭੂ ਖੁਆਉਣਾ, ਬੁਰਕੀ ਪਾਉਣਾ, ਮਿੱਠਾ ਮੂੰਹ ਕਰਾਉਣਾ ਆਦਿ। ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਚੋਰੀ ਦਾ ਗੁੜ ਮਿੱਠਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਏਧਰ ਮਿੱਠਾ ਹੀ ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਚੋਰੀ ਦਾ ਅਰਥਾਵਾਂ ਬਣ ਗਿਆ ਹੈ।

ਚਿੱਤ ਕਰਦਾ ਘਲਾਤੀ ਵਾਲਾ ਹਾਣੀਆ, ਵੇ ਤੱਤਾ ਤੱਤਾ ਗੁੜ ਖਾਣ ਨੂੰ...। ਗੀਤ ਦੀਆਂ ਇਹ ਸਤਰਾਂ ਪੜ੍ਹਦਿਆਂ ਹੀ ਮੂੰਹ ਵਿਚ ਪਾਣੀ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਚੱਕ ਵਿਚ ਤੱਤਾ ਤੱਤਾ ਗੁੜ ਪਿਆ ਦੇਖ ਕੇ ਖਾਣ ਨੂੰ ਦਿਲ ਲਲਚਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਲੱਖ ਰੋਕਾਂ ਵੀ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੂੰ ਮਿੱਠਾ ਖਾਣ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਰੋਕ ਸਕਦੀਆਂ, ਪਰ ਜਦੋਂ ਗੁੜ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਉਹ ਵੀ ਗਰਮ ਗਰਮ, ਫਿਰ ਤਾਂ ਸੋਨੇ 'ਤੇ ਸੁਹਾਗੇ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਗੁੜ ਪੰਜਾਬੀ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਦਾ ਅਤੱਟ ਅਤੇ ਅਨਿਖੜਵਾਂ ਅੰਗ ਹੈ। ਇਹ ਕੁਦਰਤ ਦੀ ਬਖਸ਼ੀ ਨਿਆਮਤ ਹੈ। ਚੀਨੀ ਕਲਚਰ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਮਿੱਠੇ ਵਜੋਂ ਗੁੜ ਜਾਂ ਸ਼ੱਕਰ ਦੀ ਸਰਦਾਰੀ

ਸਤਨਾਮ ਸਿੰਘ ਮੱਟੂ
ਫੋਨ: 91-97797-08257

ਸੀ। ਗੁੜ ਦੀ ਚਾਹ, ਗੁੜ ਦੇ ਚੌਲ, ਗੁੜ ਜਾਂ ਗੰਨੇ ਦੇ ਰਸ ਦੀ ਖੀਰ ਆਮ ਘਰਾਂ ਵਿਚ ਬਣਾ ਕੇ ਬੜੇ ਚਾਅਵਾਂ ਮਲੁਾਰਾਂ ਨਾਲ ਖਾਧੇ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਗੁੜ ਜਾਂ ਸ਼ੱਕਰ ਨਾਲ ਬਣੀ ਚਾਹ ਨੂੰ ਕੱਚੇ ਮਿੱਠੇ ਦੀ ਚਾਹ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਚੀਨੀ ਜਾਂ ਖੰਡ ਨੂੰ ਪੱਕਾ ਮਿੱਠਾ। ਘਰ ਆਏ ਪ੍ਰਾਹੁਣੇ ਨੂੰ ਸਤਿਕਾਰ ਵਜੋਂ ਪੱਕੇ ਮਿੱਠੇ ਦੀ ਚਾਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ਜਿਵੇਂ ਹੀ ਸਮੇਂ ਨੇ ਕਰਵਟ ਲਈ ਤਾਂ ਲੋਕਾਂ 'ਚ ਚੀਨੀ ਦੀ ਚਾਹ ਦਾ ਰਿਵਾਜ ਵਧ ਗਿਆ। ਪੰਜਾਬੀ ਦੇਸੀ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਗੁੜ ਬਣਾਉਣਾ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਗੰਨਾ ਖੰਡ ਮਿੱਲਾਂ ਵੱਲ ਜਾਣ ਲੱਗ ਪਿਆ।

ਪਰ ਮਿੱਠੇ 'ਚੋਂ ਗੁੜ ਦੀ ਸਰਦਾਰੀ ਕਾਇਮ ਰਹੀ। ਬੇਸ਼ੱਕ ਦੇਸੀ ਗੁੜ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਕਾਰੀਗਰ ਘਟ ਗਏ, ਪਰ ਯੂ. ਪੀ. ਬਿਹਾਰ ਤੋਂ ਆ ਕੇ ਕਾਰੀਗਰ ਇਸ ਕੰਮ ਵਿਚ ਜੁਟ ਗਏ ਅਤੇ ਗੁੜ, ਸ਼ੱਕਰ ਮੁੜ ਤੋਂ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੇ ਘਰਾਂ ਦਾ ਸ਼ਿੰਗਾਰ

ਮਿੱਠੇ ਦੀ ਸ਼ਾਨ ਹੈ ਤੱਤਾ ਤੱਤਾ ਗੁੜ

ਬਣਨ ਲੱਗ ਗਿਆ ਹੈ। ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਚੀਨੀ ਵੱਲੋਂ ਰੁਝਾਨ ਘਟ ਕੇ ਗੁੜ-ਸ਼ੱਕਰ ਵੱਲ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ।

ਅੱਜ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਗੁੜ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਆ ਸਾਂਝੀ ਕਰਨ ਲੱਗਾ ਹਾਂ। ਸਖਤ ਮੁਸ਼ੱਕਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜੀਅ ਲਲਚਾਉਣ ਵਾਲਾ ਤੱਤਾ ਤੱਤਾ ਗੁੜ ਸਾਡੇ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਦਾ ਹੈ। ਦੁਸਹਿਰੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਗੰਨੇ ਵਿਚ ਪੂਰਾ ਰਸ ਭਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਿਆਲ ਦੀ ਰੁੱਤ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦੇ ਹੀ ਘਲਾਤੀਆਂ (ਵੇਲਣਿਆਂ) ਦੀ ਮੁਰੰਮਤ ਕਰਕੇ ਗੁੜ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਕੰਮ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਲਹਿਲਹਾਉਂਦੇ ਕਮਾਦ ਦੇ ਖੇਤ 'ਚੋਂ ਗੰਨੇ ਨੂੰ ਖਪਰੇ ਨਾਲ ਜੜ੍ਹ ਤੋਂ ਵੱਢ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪਿੰਡਾਂ ਦੇ ਬੇਜ਼ਮੀਨੇ ਗਰੀਬ ਲੋਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੱਟੇ ਹੋਏ ਗੰਨਿਆਂ ਤੋਂ ਦਾਤੀਆਂ ਨਾਲ ਸੁੱਕੇ ਪੱਤ ਛਿੱਲ ਕੇ ਅਤੇ ਉਪਰੋਂ ਕੱਚਾ ਗੰਨਾ ਤੇ ਹਰੇ ਪੱਤੇ ਵੱਢ ਕੇ ਢੇਰ ਲਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸੁੱਕੇ ਪੱਤਿਆਂ ਨੂੰ ਆਮ ਬੋਲੀ 'ਚ ਪੱਤੀ (ਖੋਰੀ) ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਹਰੇ ਪੱਤਿਆਂ ਨੂੰ ਆਗ। ਵੱਢੇ ਅਤੇ ਸੰਵਾਰੇ 20-20, 25-25 ਗੰਨਿਆਂ ਨੂੰ ਬੰਨ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਪੂਲੀਆਂ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਛਿੱਲੇ ਗੰਨਿਆਂ ਦੇ ਵੱਢੇ ਪੱਤਿਆਂ ਭਾਵ ਆਗ ਨੂੰ ਪਸ਼ੂਆਂ ਦੇ ਚਾਰੇ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮਿਠਾਸ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਪਸ਼ੂ ਇਸ ਦੇ ਟੋਕੇ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਚਾਅ ਨਾਲ ਖਾਂਦੇ ਹਨ। ਗੰਨਿਆਂ ਦੇ ਬੰਨੇ ਪੂਲੇ ਜਾਂ ਬੰਡਲਾਂ ਨੂੰ ਗੱਡਿਆਂ ਜਾਂ ਟਰੈਕਟਰ-ਟਰਾਲੀ 'ਤੇ ਲੱਦ ਕੇ ਘਲਾਤੀ 'ਤੇ ਢੇਰਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕਈ ਜਗ੍ਹਾ ਘਲਾਤੀ ਨੂੰ ਵੇਲਣਾ ਵੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ।

ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਗੰਨੇ ਨੂੰ ਇਕੱਲਾ ਇਕੱਲਾ ਕਰਕੇ ਘਲਾਤੀ ਵਿਚ ਪੀੜਿਆ ਜਾਂ ਨਪੀੜਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲੇ ਤਰਲ ਪਦਾਰਥ ਨੂੰ

ਰਸ ਜਾਂ ਰਹੂ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਰਸ ਕੱਢਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬਚੇ ਸਖਤ ਪਦਾਰਥ ਨੂੰ ਪੱਛੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਨੂੰ ਸੁਕਾ ਕੇ ਗੁੜ ਪਕਾਉਣ ਲਈ ਬਾਲਣ ਵਜੋਂ ਵਰਤ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਰਸ ਪੀਣ ਦਾ ਸਵਾਦ ਵੱਖਰਾ ਹੀ ਹੈ। ਅੱਜ ਕਲ੍ਹ ਗੰਨੇ ਦਾ ਰਸ ਬਾਜ਼ਾਰਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਰੇਹਤੀਆਂ 'ਤੇ ਆਮ ਵਿਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਹੋਰ ਸਵਾਦਿਸ਼ਟ ਬਣਾਉਣ

ਲਈ ਇਸ ਵਿਚ ਪੁਦੀਨਾ, ਅਦਰਕ, ਨਿੰਬੂ, ਕਾਲਾ ਲੂਣ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਸਿਹਤ ਲਈ ਅਣਮੁੱਲੀ ਦਾਤ ਹੈ।

ਗੰਨੇ ਦੇ ਰਸ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਹੀ ਮਜ਼ੇਦਾਰ ਖੀਰ ਬਣਾਈ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੇ ਸਵਾਦ ਦਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਵੇਰਕਾ ਜਾਂ ਹੋਰ ਦੁੱਧ ਤੋਂ ਬਣੀ ਖੀਰ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ। ਗੰਨੇ 'ਚੋਂ ਕੱਢੇ ਇਸ ਰਸ ਨੂੰ ਗੁੜ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਕੜਾਹੇ ਵਿਚ ਪਾ ਕੇ

ਭੱਠੀ ਉਪਰ ਲੋੜ ਮੁਤਾਬਕ ਗਰਮ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਗਰਮ ਰਸ ਨੂੰ ਲਾਹਣ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਰਸ ਨੂੰ ਉਸ ਸਮੇਂ ਤਕ ਮੱਠੇ ਮੱਠੇ ਸੇਕ 'ਤੇ ਗਰਮ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਤਕ ਉਹ ਕੜ੍ਹ ਕੇ ਲਾਲ ਜਾਂ ਭੂਰੇ ਰੰਗ ਵਿਚ ਨਾ ਬਦਲ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਗਰੀਸ ਵਰਗਾ ਸੰਘਣਾ ਨਾ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਗਰਮ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਲਾਹਣ ਉਪਰੋਂ ਮੈਲ ਉਤਾਰਦੇ ਰਹਿਣਾ ਪੈਂਦਾ

ਹੈ ਤਾਂ ਕਿ ਗੁੜ ਦਾ ਰੰਗ ਗੂੜ੍ਹੇ ਦੀ ਥਾਂ ਹਲਕਾ ਭੂਰਾ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਇਸ ਤਿਆਰ ਹੋਏ ਗੁੜ ਨੂੰ ਲੱਕੜ ਦੇ ਚੱਕ (ਗੰਡ) ਵਿਚ ਪਾ ਕੇ ਠੰਡਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਲੋੜ ਮੁਤਾਬਕ ਵੱਡੀਆਂ ਜਾਂ ਛੋਟੀਆਂ ਭੋਲੀਆਂ ਬਣਾਈਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਬੱਸ ਇਸ ਸਮੇਂ ਗਰਮ ਗਰਮ ਗੁੜ ਖਾਣ ਦਾ ਮਜਾ ਹੀ ਅਲੱਗ ਹੈ। ਆਲੂ, ਗਾਜਰ ਜਾਂ ਸ਼ਕਰਕੰਦੀ ਨੂੰ ਉਬਲਦੇ ਲਾਹਣ ਵਿਚ ਸੁੱਟ ਕੇ ਅਤੇ ਪਕਾ ਕੇ ਖਾਣ ਦਾ ਅਲੱਗ ਹੀ

ਦੇਸੀ ਖਾਣੇ

ਅਨੰਦ ਹੈ। ਇੱਕ ਵਾਰ ਦੇ ਲਾਹਣ ਵਿਚੋਂ 25 ਤੋਂ 30 ਕਿਲੋ ਗੁੜ ਬਣਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਸ਼ੱਕਰ ਬਣਾਉਣੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਲਾਹਣ ਨੂੰ ਗੁੜ ਨਾਲੋਂ ਵੱਧ ਦੇਰ ਤਕ ਪਕਾਉਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਕਈ ਲੋਕ ਇਸ ਨੂੰ ਵਪਾਰਕ ਨਜ਼ਰੀਏ ਤੋਂ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਇਸ ਵਿਚ ਰਸਾਇਣਕ ਪਦਾਰਥ ਪਾ ਕੇ ਇਸ ਦਾ ਰੰਗ ਅਤੇ ਸਵਾਦ ਬਦਲਦੇ ਹਨ, ਜੋ ਸਿਹਤ ਲਈ ਹਾਨੀਕਾਰਕ ਹੈ।

ਰੋਟੀ ਤੋਂ ਪਿੱਛੋਂ ਸ਼ੱਕਰ ਜਾਂ ਗੁੜ ਖਾਣ ਦਾ ਅਲੱਗ ਹੀ ਮਜਾ ਹੈ। ਵੈਦ ਹਕੀਮ ਅਤੇ ਡਾਕਟਰ ਵੀ ਰੋਟੀ ਪਿੱਛੋਂ ਗੁੜ ਖਾਣ ਦੀ ਸਲਾਹ ਦਿੰਦੇ ਹਨ, ਗੁੜ ਖਾਣ ਨਾਲ ਸ਼ੂਗਰ ਹੋਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਨਹੀਂ ਕਿਉਂਕਿ ਗੁੜ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਕਿਸੇ ਰਸਾਇਣਕ ਪਦਾਰਥ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ, ਜਦਕਿ ਚੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਸਲਫਰ ਰਸਾਇਣਕ ਪਦਾਰਥ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕਈ ਵਾਰ ਲੋਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਖਾਣ ਲਈ ਗੁੜ ਦੀ ਟਿੱਕੀ ਬਣਵਾ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਹੈਸੀਅਤ ਤੇ ਲੋੜ ਅਨੁਸਾਰ ਉਸ ਵਿਚ ਕਾਜੂ, ਬਦਾਮ, ਦਾਖਾਂ ਆਦਿ ਸੁੱਕੇ ਮੇਵੇ ਪਾ ਕੇ ਹੋਰ ਸਵਾਦਲਾ ਬਣਾ ਲੈਂਦੇ ਹਨ।

ਅੱਜ ਕਲ੍ਹ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਸ਼ੱਕਰ ਜਾਂ ਗੁੜ ਦੀ ਚਾਹ ਪੀਣ ਦਾ ਰੁਝਾਨ ਵੀ ਕਾਫੀ ਵਧ ਗਿਆ ਹੈ। ਸੜਕਾਂ ਕਿਨਾਰੇ ਚਲਦੀਆਂ ਘਲਾਤੀਆਂ 'ਤੇ ਲੋਕ ਸ਼ੱਕਰ, ਗੁੜ ਖਰੀਦਦੇ ਆਮ ਦੇਖੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਚੀਨੀ ਦੀ ਚਾਹ ਹੁਣ ਚੰਗੀ ਨਹੀਂ ਲੱਗਦੀ ਕਹਿ ਕੇ ਜਾਂ ਸ਼ੂਗਰ ਦੇ ਰੋਗੀ ਸ਼ੱਕਰ, ਗੁੜ ਦੀ ਚਾਹ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦੇਣ ਲੱਗ ਪਏ ਹਨ। ਚਾਹੇ ਕੁਝ ਵੀ ਹੋਵੇ ਤੱਤੋਂ ਤੱਤੋਂ ਗੁੜ ਦਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਦੁਨੀਆਂ ਦੀ ਕੋਈ ਵੀ ਮਠਿਆਈ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ।

ਜਿਸ ਬਿਰਾਦਰੀ ਕੋਲ ਆਪਣਾ ਕੋਈ ਪਿੰਡ ਨਹੀਂ, ਨਾ ਖੇਤ ਹੈ, ਨਾ ਕੋਈ ਜਾਤ, ਨਾ ਜਨਮ ਦਿਨ, ਨਾ ਹਿਸਾਬ ਕਿਤਾਬ ਰੱਖਣ ਦੀ ਵਿਧੀ; ਅਜਿਹੀ ਬਿਰਾਦਰੀ ਵਿਚ ਮੈਂ ਜਨਮਿਆ। ਲਾਤੂਰ ਤਹਿਸੀਲ (ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ) ਦੇ ਧਨੇਗਵ ਪਿੰਡ ਦੀ ਗਠੜੀਚੋਰ ਜਾਤ ਵਿਚ। ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਛੋਟਾ ਸੀ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਘਰ 'ਤੇ ਘਾਹ ਫੂਸ ਦਾ ਛੱਪਰ ਸੀ। ਇਹ ਛੱਪਰ ਮੈਨੂੰ ਚਿਤੀਆਂ ਦੇ ਆਲ੍ਹਣੇ ਵਰਗਾ ਲੱਗਦਾ। ਸਾਨੂੰ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਜਮੀਨ 'ਤੇ ਬੈਠ ਕੇ ਰੀਂਗਦੇ ਹੋਏ ਅੰਦਰ ਜਾਣਾ ਪੈਂਦਾ। ਦਾਦੀ ਤਰਸਾ ਬਾਈ ਘਰ ਦਾ ਖਰਚਾ ਚਲਾਉਂਦੀ ਸੀ। ਬਾਬਾ ਬੇਕਾਰ ਹੋ ਚੁਕਾ ਸੀ। ਉਸ ਨੂੰ ਦਿਨ ਵਿਚ ਦੋ ਵਾਰ ਥਾਣੇ ਹਾਜ਼ਰੀ ਲਵਾਉਣੀ ਪੈਂਦੀ ਸੀ। ਬਹੁਤ ਪਹਿਲਾਂ ਸਾਡਾ ਸਾਰਾ ਘਰ ਬਾਬਾ ਲਿੰਗਪਾ ਹੀ ਚਲਾਉਂਦਾ ਸੀ। ਦੂਰ ਦੂਰ ਫੈਲੇ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਉਹ ਜੇਬਾਂ ਕੱਟਣ, ਗਠੜੀਆਂ ਚੋਰੀ ਕਰਨ ਜਾਂਦਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨੀਂ ਉਹ ਪੂਰੇ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਮਸ਼ਹੂਰ ਸੀ। ਨਿਜ਼ਾਮ ਸਰਕਾਰ ਲਈ ਉਹ ਮੁਖ ਗਠੜੀ ਚੋਰ ਸੀ।

ਇਕ ਵਾਰ ਸ਼ਰਾਬ ਦੇ ਨਸ਼ੇ ਵਿਚ ਉਹ ਚੋਰੀ ਕਰਨ ਗਿਆ।

ਲਕਸ਼ਮਣ ਗਾਇਕਵਾੜ ਅਨੁਵਾਦ: ਬਲਬੀਰ ਚੰਦ ਲੌਂਗੋਵਾਲ

ਬਲੇਡ ਲੈ ਕੇ ਉਹ ਬਾਜ਼ਾਰ ਵਿਚ ਸ਼ਿਕਾਰ ਦੀ ਭਾਲ ਵਿਚ ਘੁੰਮ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਪੋਤੀ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਇਹਤਿਆਸ ਨਾਲ ਰੱਖੇ ਪੈਸੇ ਉਡਾਉਣ ਲਈ ਉਹ ਸ਼ਿਕਾਰ ਕੋਲ ਗਿਆ, ਪਰ ਨਸ਼ੇ ਦੀ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਬਲੇਡ ਗਲਤ ਥਾਂ ਚੱਲ ਗਿਆ। ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਉਸ ਆਦਮੀ ਦਾ ਪੱਟ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਚੀਰਿਆ ਗਿਆ। ਤੇਜ਼ ਖੂਨ ਵਹਿਣ ਲੱਗਾ। ਉਹ ਆਦਮੀ ਚੀਕ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਪੁਲਿਸ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਬਾਬੇ ਨੂੰ ਮੌਕੇ 'ਤੇ ਫੜ ਲਿਆ ਅਤੇ ਬਹੁਤ ਕੁੱਟਿਆ। ਫਿਰ ਉਸ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਉਹ ਘਰੇ ਤਲਾਸ਼ੀ ਲੈਣ ਆਏ। ਕਤੂਰੇ ਵਾਂਗ ਘਾਹ ਫੂਸ ਦੀ ਝੌਂਪੜੀ ਵਿਚ ਮੈਂ ਉਪਰ ਕੰਬਲ ਲੈ ਕੇ ਲਾਸ਼ ਵਾਂਗ ਪਿਆ ਸੀ। ਬਾਬੇ ਦੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ ਹੱਥਕੜੀਆਂ ਸਨ। ਪੁਲਿਸ ਵਾਲੇ ਪੁੱਛ ਰਹੇ ਸਨ, “ਦੱਸੋ, ਕਿਥੇ ਰੱਖੇ ਹਨ ਪੈਸੇ। ਸੋਨਾ ਕਿਥੇ ਹੈ, ਦੱਸ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਕੁੱਟ ਪਵੇਗੀ।” ਬਾਬਾ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਸੀ, “ਦੇਖੋ ਸਾਹਿਬ, ਘਰੇ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਹੈ।” ਪੁਲਿਸ ਵਾਲਿਆਂ ਕਿਹਾ, “ਤੇਰੀ ਰੰਡੀ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੋਵੇਗਾ।” ਤੇ ਉਹ ਦਾਦੀ ਨੂੰ ਵਾਲਾਂ ਤੋਂ ਖਿੱਚ ਕੇ ਕੁੱਟਣ ਲੱਗੇ। ਮੇਰੀ ਮਾਂ ਧੌਨਤਾ ਬਾਈ ‘ਪੁਲਿਸ ਆਈ ਹੈ’ ਸੁਣ ਕੇ ਹੀ ਜੰਗਲ ਵੱਲ ਭੱਜ ਗਈ।

ਝੌਂਪੜੀ ਵਿਚ ਜੋ ਵੀ ਇਸਤਰੀ, ਪੁਰਸ਼ ਅਤੇ ਬੱਚੇ ਦਿਖਾਈ ਦਿੱਤੇ, ਪੁਲਿਸ ਵਾਲੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬੇਤਹਾਸ਼ਾ ਕੁੱਟਣ ਲੱਗੇ। “ਘਰ ਵਿਚ ਕੀ ਹੈ, ਦੱਸ?” ਦਾਦੀ ਤੋਂ ਪੁੱਛਦੇ ਹੋਏ ਪੁਲਿਸ ਵਾਲੇ ਦਾਦੀ ਨੂੰ ਛਾਤੀਆਂ ਤੋਂ ਫੜ ਕੇ ਕੁੱਟਣ ਲੱਗੇ। ਕਾਫੀ ਚਿਰ ਬਾਅਦ, ਉਹ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਕੁੱਟ-ਫੈਟ ਕੇ ਬਾਬੇ ਨੂੰ ਲੈ ਗਏ। ਕਈ ਮਹੀਨੇ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਰੱਖਿਆ। ਬਾਬਾ ਜਿਸ ਦਿਨ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚੋਂ ਕੱਢਿਆ, ਉਸ ਦਿਨ ਉਸ ਉਤੇ ਇਹ ਸ਼ਰਤ ਲਾਈ ਕਿ ਉਹ ਦਿਨ ਵਿਚ ਦੋ ਵਾਰ, ਸਵੇਰੇ-ਸ਼ਾਮ ਥਾਣੇ ਹਾਜ਼ਰੀ ਲਈ ਆਵੇਗਾ।

ਪੁਲਿਸ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਬਾਬੇ ਨੂੰ ਮੁਖਬਰ ਬਣਾ ਲਿਆ ਸੀ। ਸਾਡੀ ਬਿਰਾਦਰੀ ਵਿਚੋਂ ਕੌਣ ਕੌਣ ਚੋਰੀ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਪੁੱਛਦੇ ਅਤੇ ਫਿਰ ਇਨਾਮ ਵੀ ਦਿੰਦੇ। ਕਈ ਵਾਰ ਪੁਲਿਸ ਚੋਰਾਂ ਦਾ ਪਤਾ ਲਾਉਣ ਲਈ ਬਾਬੇ ਨੂੰ ਨਾਲ ਵੀ ਲੈ ਜਾਂਦੀ। ਜੇ ਕਿਸੇ ਦਿਨ ਕਿਸੇ ਕਾਰਨ ਬਾਬਾ ਥਾਣੇ ਨਾ ਜਾਂਦਾ ਤਾਂ ਪੁਲਿਸ ਘਰ ਆ ਜਾਂਦੀ, ਤੇ ਘਰ ਵਿਚ ਹਾਜ਼ਰ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੁੱਟਦੀ। ਇਸ ਕਾਰਨ ਬਾਬਾ ਚੋਰੀਆਂ ਕਰਨੀਆਂ ਛੱਡ ਕੇ ਹਾਜ਼ਰੀ ਲਈ ਥਾਣੇ ਜਾਣ ਲੱਗਾ, ਨਿਜ਼ਾਮ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਮੁਖਬਰ ਬਣਾ ਕੇ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲੱਗਾ। ਇਸੇ ਕਾਰਨ ਬਿਰਾਦਰੀ ਦੇ ਕਈ ਆਦਮੀ ਫੜੇ ਜਾਣ ਲੱਗੇ।

ਮੇਰੇ ਪਿਤਾ ਮਾਰਤੰਡ ਨੂੰ ‘ਇਹ ਗਠੜੀ ਚੋਰ ਜਾਤ ਵਿਚੋਂ ਹੈ’ ਕਹਿ ਕੇ ਲੋਕ ਮਜ਼ਦੂਰੀ ਦਾ ਕੰਮ ਨਾ ਦਿੰਦੇ। ਮਾਂ ਧੌਨਤਾ ਬਾਈ ਨੂੰ ਵੀ ਖੇਤਾਂ ਵਿਚ ਕੰਮ ਨਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ। ਇਸ ਕਰ ਕੇ ਦਾਦੀ ਚੋਰੀ ਕਰਨ ਮੇਲਿਆਂ ਵਿਚ ਜਾਣ ਲੱਗੀ। ਛੋਟੇ ਬੱਚਿਆਂ ਅਤੇ ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਗਲੇ ਦੇ ਸੋਨੇ ਦੇ ਲਾਕਟ, ਵੱਖ ਵੱਖ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੋਨੇ ਚਾਂਦੀ ਦੇ ਹਾਰ, ਕਦੇ ਦੰਦਾਂ ਨਾਲ ਅਤੇ ਕਦੇ ਬਲੇਡ ਨਾਲ ਉਹ ਕੱਟ ਲੈਂਦੀ। ਸਾਹੂਕਾਰ ਕੋਲ ਮਿੱਟੀ ਦੇ ਭਾਅ ਵੇਚਦੀ ਅਤੇ ਕੰਮ

ਗਠੜੀ ਚੋਰ

ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਵਿਚ 1956 ਨੂੰ ਜਨਮੇ ਲਕਸ਼ਮਣ ਗਾਇਕਵਾੜ ਨੇ ਨਿਵੇਕਲੇ ਵੇਰਵਿਆਂ ਵਾਲੀ ਆਪਣੀ ਸਵੈ-ਜੀਵਨੀ ‘ਗਠੜੀ ਚੋਰ’ ਲਿਖੀ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਮੋਹਰੀ ਬਣਨ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਭਾਰਤ ਅਜੇ ਵੀ ਕਿਥੇ ਖੜ੍ਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਲੋਕ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜੀਵਨ ਬਤੀਤ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਬਲਬੀਰ ਚੰਦ ਲੌਂਗੋਵਾਲ ਵੱਲੋਂ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤੀ ਗਈ ਇਸ ਕਿਤਾਬ ਦਾ ਇਕ ਅਧਿਆਏ ਪਾਠਕਾਂ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਹੈ। -ਸੰਪਾਦਕ

ਚਲਾਉਂਦੀ। ਕਦੇ ਕਦੇ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਗਠੜੀ ਚੋਰਾਂ ਦੀ ਭਾਲ ਵਿਚ ਪੁਲਿਸ ਆਉਂਦੀ। ਫਿਰ ਜਿਸ ਸਾਹੂਕਾਰ ਕੋਲ ਦਾਦੀ ਚੋਰੀ ਦਾ ਸਾਰਾ ਮਾਲ ਵੇਚਦੀ ਸੀ, ਉਹ ਅਤੇ ਪਿੰਡ ਦਾ ਮੁਖੀ ਪੁਲਿਸ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਪੈਸੇ ਦੇ ਕੇ ਵਾਪਸ ਭੇਜ ਦਿੰਦੇ। ਸਾਡੇ ਘਰ ਦੇ ਕਿਸੇ ਮੈਂਬਰ ਜਾਂ ਬਿਰਾਦਰੀ ਦੇ ਕਿਸੇ ਬੰਦੇ ਨੇ ਜੇ ਪਿੰਡ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਜਾਣਾ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਪੁਲਿਸ ਮੁਖੀ ਤੋਂ ਆਗਿਆ ਪੱਤਰ ਲੈਣਾ ਪੈਂਦਾ ਸੀ। ਪੁਲਿਸ ਮੁਖੀ ਇਸ ਕੰਮ ਲਈ ਕਾਫੀ ਰਿਸ਼ਵਤ ਲੈਂਦਾ ਸੀ। ਬਿਨਾ ਪ੍ਰਮਾਣ ਪੱਤਰ ਤੋਂ ਅਸੀਂ ਲੋਕ ਘੁੰਮ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸਕਦੇ। ਜੇ ਕੋਈ ਜਾਨਵਰ ਵੇਚਣਾ ਹੁੰਦਾ, ਜਾਂ ਇਕ ਥਾਂ ਤੋਂ ਦੂਸਰੀ ਥਾਂ ਲਿਜਾਣਾ ਹੁੰਦਾ, ਤਾਂ ਉਸ ਲਈ ਵੀ ਪ੍ਰਮਾਣ ਪੱਤਰ ਲੈਣਾ ਪੈਂਦਾ। ਇਹ ਪ੍ਰਮਾਣ

ਹੈ। ਬੁਢਾਪੇ ਵਿਚ ਪੁਲਿਸ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਕੁੱਟ ਉਸ ਤੋਂ ਝੱਲੀ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੀ। ਇਸ ਲਈ ਉਸ ਦਾ ਬੰਦੋਬਸਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਇਕ ਭਿਆਨਕ ਰਾਤ ਨੂੰ ਸਾਡੀ ਝੌਂਪੜੀ ਦਾ ਛੱਪਰ ਤੋੜ ਕੇ ਕੁਝ ਲੋਕ ਅੰਦਰ ਆਏ, ਬਾਬੇ ਦੇ ਮੂੰਹ ਵਿਚ ਕੱਪੜਾ ਤੁੰਨਿਆ ਤੇ ਕੁਹਾੜੀ ਨਾਲ ਉਸ ਦੇ ਟੁਕੜੇ ਕਰ ਦਿੱਤੇ। ਕੇਸ ਬਾਣੇ ਨਾ ਜਾਣ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਬਿਰਾਦਰੀ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਖਿਲਾਫ ਸਾਡਾ ਕੋਈ ਆਦਮੀ ਥਾਣੇ ਨਾ ਜਾਂਦਾ। ਹੁਣ ਘਰ ਦੀ ਸਾਰੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਦਾਦੀ ਦੇ ਮੋਢਿਆਂ 'ਤੇ ਆ ਗਈ।

ਬਾਬੇ ਦੀ ਮੌਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬਿਰਾਦਰੀ ਦੇ ਆਦਮੀ ਨਿਡਰ ਹੋ ਕੇ ਚੋਰੀਆਂ ਕਰਨ ਲੱਗੇ। ‘ਸੰਤਾ ਮੁੱਚਰ’ ਨਾਮੀ ਸਾਡੀ ਇਸ ਜਾਤ ਨੂੰ ਪੂਰੇ ਦੇਸ਼

ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਪੁਲਿਸ ਦਿਨ ਰਾਤ ਹਾਜ਼ਰੀ ਲੈਂਦੀ ਸੀ। ਬਾਵਜੂਦ ਇੰਨੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਦੇ ਮੇਰੀ ਦਾਦੀ ਅਤੇ ਮਾਂ-ਬਾਪ ਭੱਜ ਕੇ ਧਨੇਗਵ ਆ ਗਏ ਤੇ ਇਥੇ ਵਸ ਗਏ। ਦਾਦੀ ਚੋਰੀ ਕਰਦੀ ਫੜੀ ਜਾਂਦੀ ਤਾਂ ਪੁਲਿਸ ਉਸ ਨੂੰ 2-3 ਮਹੀਨੇ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਸੁੱਟ ਦਿੰਦੀ। ਫਿਰ ਕੀ? ਘਰ ਵਿਚ ਫਾਕੇ ਕੱਟਦੇ।

ਮਾਣਿਕ ਨੂੰ ਚੋਰੀ ਕਰਨਾ ਸਿਖਾਉਣ ਲਈ ਮੇਰਾ ਜੀਜਾ, ਨੇਵਲੀ ਵਾਲਾ ਸੰਤ ਰਾਮ ਇਕ ਦਿਨ ਧਨੇਗਵ ਆਇਆ। ਮਾਣਿਕ ਨੂੰ ਉਸ ਨੇ ਭਾਡ ਪਿੰਡ ਦੇ ਸਖਾ ਰਾਮ ਦੇ ਗਰੇਹ ਵਿਚ ਭਰਤੀ ਕਰਵਾ ਦਿੱਤਾ। ਸੰਤ ਰਾਮ ਤੇ ਸਖਾ ਰਾਮ ਮਾਣਿਕ ਨੂੰ ਚੋਰੀ ਸਿਖਾਉਣ ਲੱਗੇ। ਗਰੇਹ ਦੇ ਸਾਰੇ ਮੈਂਬਰ ਮਾਣਿਕ ਨੂੰ ਜੁੱਤੀਆਂ ਨਾਲ ਕੁੱਟਦੇ। ਇਹ ਕੁੱਟ

ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਕੋਲ ਸੱਦਿਆ ਅਤੇ ਪੁੱਛਣ ਲੱਗੇ, “ਹੁਣ ਦੱਸ, ਫੜੇ ਜਾਣ ‘ਤੇ ਆਪਣਾ ਅਤੇ ਸਾਡਾ ਸਹੀ ਨਾਮ ਕਿਉਂ ਦੱਸਿਆ? ਇੰਨਾ ਸਮਾਂ ਤੂੰ ਉਥੇ ਕੀ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ? ਤੂੰ ਚੋਰੀ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ?”

ਮਾਣਿਕ ਦੱਸਣ ਲੱਗਾ, “ਉਨ੍ਹਾਂ ਔਖਾਂ ਵਿਚ ਮਿਰਚਾ ਪਾ ਕੇ ਕੁੱਟਿਆ, ਇਹ ਮੈਂ ਝੱਲ ਨਾ ਸਕਿਆ। ਇਸ ਕਰ ਕੇ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਨਾਮ ਦੱਸ ਦਿੱਤੇ।” ਫਿਰ ਸੰਤ ਰਾਮ ਨੇ ਮਾਣਿਕ ਦੇ ਸਾਰੇ ਕੱਪੜੇ ਉਤਾਰ ਦਿੱਤੇ। ਸੰਤ ਰਾਮ ਬੂਟਾਂ ਵਾਲੇ ਪੈਰਾਂ ਨਾਲ ਮਾਣਿਕ ਦੇ ਨੰਗੇ ਸਰੀਰ ‘ਤੇ ਨੱਚਣ ਲੱਗਾ। ਦੁਪਹਿਰ ਦੀ ਕਰਤੀ ਧੁੱਪ, ਹੇਠਾਂ ਤਪਦੀ ਰੇਤ। ਉਸ ਦਾ ਪੇਟ ਅਤੇ ਪਿੱਠ ਲਾਲ ਹੋ ਗਏ। ਤੁਕਾ ਰਾਮ ਨੇ ਕਿਹਾ, “ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਤੇਰੀਆਂ ਔਖਾਂ ਵਿਚ ਮਿਰਚਾਂ ਸੁੱਟੀਆਂ ਸਨ, ਤੇ ਤੂੰ ਨਾਮ ਦੱਸ ਦਿੱਤੇ?” ਇਹ ਪੁੱਛਦੇ ਹੋਏ ਤੁਕਾ ਰਾਮ ਨੇ ਰੋਟੀ ‘ਤੇ ਰੱਖੀ ਪੀਸੀ ਹੋਈ ਲਾਲ ਮਿਰਚ ਚੁੱਕੀ ਅਤੇ ਮਾਣਿਕ ਦੀ ਢੁੰਗੀ ਅਤੇ ਔਖਾਂ ਵਿਚ ਸੁੱਟ ਦਿੱਤੀ।

ਆਖਿਰ ਕੁੱਟ ਰੁਕ ਗਈ। ਜਾਲ ਵਿਚ ਫਸਿਆ ਖਰਗੋਸ਼ ਜਿਵੇਂ ਮੌਕਾ ਤਾੜ ਕੇ ਭੱਜਦਾ ਹੈ, ਉਦੋਂ ਮਾਣਿਕ ਨੇ ਧੁਰਲੀ ਮਾਰੀ ਅਤੇ ਨਦੀ ਦੇ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਜਾ ਡਿੱਗਿਆ। ਉਸ ਦਾ ਪੂਰਾ ਪਿੰਡਾ ਜਲ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਥੋੜ੍ਹੇ ਸਮੇਂ ਬਾਅਦ ਉਸ ਨੂੰ ਆਵਾਜ਼ ਪੈ ਗਈ। ਉਹ ਘਬਰਾ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਗਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ, “ਕੱਲ੍ਹ ਪਰਲੀ ਦਾ ਬਜ਼ਾਰ ਹੈ। ਉਥੇ ਜਾਵੇਗਾ?” ਉਸ ਦੇ ਹਾਂ ਕਹਿਣ ਉਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਇਕ ਰੋਟੀ ਅਤੇ ਭੁੰਨੀ ਮੱਛੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਉਸ ਰਾਤ ਮਾਣਿਕ ਘਰੇ ਰਿਹਾ। ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਉਹ ਬਾਜ਼ਾਰ ਵਿਚ ਸੀ।

ਕੁੱਟ ਦੇ ਡਰੋਂ ਮਾਣਿਕ ਨੇ ਅੱਧੇ ਬੈਲੇ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਚੱਪਲਾਂ ਚੋਰੀ ਕੀਤੀਆਂ ਅਤੇ ਪੰਜ ਗਠੜੀਆਂ ਵੀ ਲੈ ਆਇਆ। ਫਿਰ ਕੀ ਸੀ? ਇਸ ਖੁਸ਼ੀ ਵਿਚ ਸੰਤ ਰਾਮ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਕਿਲੇ ਜਲੇਬੀਆਂ ਖੁਆਈਆਂ। ਮਾਣਿਕ ਹੁਣ ਖੂਬ ਕਮਾਈ ਕਰਨ ਲੱਗਿਆ। ਦਾਦੀ ਕਾਫੀ ਥੱਕ ਚੁਕੀ ਸੀ। ਪੁਲਿਸ ਦੀ ਕੁੱਟ ਝੱਲਣ ਦੀ ਉਸ ਵਿਚ ਹਿੰਮਤ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਹ ਕਹਿੰਦੀ, “ਪੁਲਿਸ ਜਦੋਂ ਫੜ ਲੈਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਲਟਾ ਟੰਗ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਹੰਟਰ ਨਾਲ ਕੁੱਟਦੀ ਹੈ। ਜਲਦੀ ਹੋਈ ਸਿਗਰਟ ਨਾਲ ਢੁੰਗੀ ਦਾਗਦੀ ਹੈ। ਚੋਰੀ ਨਾ ਮੰਨੀਏ ਤਾਂ ਮੂੰਹ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਗੂੰਹ ਲਿਆ ਕੇ, ਉਸ ਨੂੰ ਮੂੰਹ ਵਿਚ ਤੁੰਨਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਹੁਣ ਨਹੀਂ ਝੱਲ ਹੁੰਦਾ।” ਕੁਝ ਦਿਨਾਂ ਬਾਅਦ ਕਿਸੇ ਬਿਮਾਰੀ ਕਾਰਨ ਦਾਦੀ ਮਰ ਗਈ ਅਤੇ ਮਾਣਿਕ ਘਰ ਚਲਾਉਣ ਲੱਗਾ।

ਮੇਰਾ ਨਾਨਾ ਸਾਇਬੂ ਨੇੜੇ ਹੀ ਝੌਂਪੜੀ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਉਹ ਸ਼ਿਕਾਰ ਲਈ ਜਾਂਦਾ। ਮੱਛੀ, ਖਰਗੋਸ਼, ਹਿਰਨ, ਗਿੱਦੜ, ਜੰਗਲੀ ਬਿੱਲੇ, ਚੂਹੇ, ਕੇਕੜੇ, ਕੱਛੂ, ਨਿਉਲੇ ਆਦਿ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਕਰਦਾ। ਘਰ ਵਿਚ ਦੋ ਵੱਡੇ ਸ਼ਿਕਾਰੀ ਕੁੱਤੇ ਸਨ ਜੋ ਸ਼ਿਕਾਰ ਲਈ ਨਾਨੇ ਦੀ ਮਦਦ ਕਰਦੇ। ਨਾਨਾ ਭਾਵੇਂ ਬੁੱਢਾ ਸੀ, ਪਰ ਸੀ ਬਹੁਤ ਹੁਸ਼ਿਆਰ, ਚਲਾਕ ਅਤੇ ਬੁੱਧੀਮਾਨ। ਉਸ ਦੀ ਚੋਰੀ ਮਾਣਿਕ ਤੇ ਦਾਦੀ ਜਾਂ ਹੋਰਾਂ ਨਾਲੋਂ ਵੱਖਰੀ ਸੀ। ਮੈਂ ਅਤੇ ਨਾਨਾ ਚੂਹੇ ਫੜਦੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਾਨਾ ਚੋਰੀ ਕਰਨ ਲਈ ਕਰਦਾ। ਉਹ ਫੜੇ ਹੋਏ ਚੂਹੇ ਲੈ ਕੇ ਹਨੇਰੀ ਰਾਤ ਸਮੇਂ ਨਿਕਲਦਾ। ਜਿਸ ਕਿਸਾਨ ਦੇ ਖੇਤਾਂ ਵਿਚ ਕਣਕ ਪੱਕ ਗਈ ਹੁੰਦੀ, ਉਥੇ ਛੱਡ ਦਿੰਦਾ। ਕਣਕ ਦੀਆਂ ਬੱਲੀਆਂ ਨੂੰ ਕੁਤਰ ਕੁਤਰ ਕੇ ਇਹ ਚੂਹੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜਮੀਨ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਖੁੱਡਾਂ ਵਿਚ ਲੁਕਾਉਂਦੇ। ਕਣਕ ਦੀ ਕਟਾਈ ਬਾਅਦ ਨਾਨਾ ਖੇਤ ਦੇ ਮਾਲਕ ਕੋਲ ਪਹੁੰਚਦਾ ਤੇ ਕਹਿੰਦਾ ਕਿ ਚੂਹਿਆਂ ਦੀਆਂ ਖੁੱਡਾਂ ਖੋਦ ਕੇ ਸਾਫ਼ ਕਰ ਦੇਵਾਂਗਾ। ਮਾਲਕ ਤਿਆਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ। ਮੈਂ ਅਤੇ ਨਾਨਾ ਚੂਹਿਆਂ ਦੀਆਂ ਖੁੱਡਾਂ ਲੱਭਦੇ ਤੇ ਖੋਦਦੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਵਾਹਵਾ ਬੱਲੀਆਂ ਨਿਕਲਦੀਆਂ। ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਇਤਰਾਜ਼ ਨਾ ਹੁੰਦਾ। ਉਹ ਤਾਂ ਸਗੋਂ ਉਲਟਾ ਆਖਦੇ, “ਚਲੋ ਰੰਗਾ ਹੋਇਆ, ਚੂਹਿਆਂ ਨੂੰ ਫੜ ਕੇ ਇਹ ਲੋਕ ਭੁੰਨ ਕੇ ਖਾਂਦੇ ਹਨ, ਚੂਹਿਆਂ ਦੇ ਦੰਦਾਂ ਵਾਲੀਆਂ ਬੱਲੀਆਂ ਲੈ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਜਮੀਨ ਸਾਫ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਅਗਲੀ ਫਸਲ ਚੂਹਿਆਂ ਤੋਂ ਬਚੀ ਰਹੇਗੀ।”

ਮੈਂ ਬੱਲੀਆਂ ਦੀ ਗਠੜੀ ਬੰਨ੍ਹ, ਸਿਰ ‘ਤੇ ਰੱਖ ਕੇ ਝੌਂਪੜੀ ਵੱਲ ਦੌੜਦਾ। ਖੁੱਡਾਂ ਵਿਚੋਂ ਜਿਹੜੇ ਚੂਹੇ ਨਿਕਲਦੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਕਰ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਨਾਲ ਲੈ ਆਉਂਦਾ। ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਘਾਹ ਫੂਸ ਇਕੱਠਾ ਕਰਦਾ। ਨਾਨਾ ਅੱਗ ਬਾਲਦਾ। ਅਸੀਂ ਦੋਵੇਂ ਚੂਹੇ ਭੁੰਨ ਭੁੰਨ ਖਾਂਦੇ। ਜੇ ਬਚ ਜਾਂਦੇ ਤਾਂ ਮਾਂ ਨੂੰ ਦੇ ਦਿੰਦੇ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਣਕ ਨਾਲ ਨਾਨੇ ਨੇ ਚਾਰ ਬੇਰੇ ਭਰੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਇਸ ਕਣਕ ਨਾਲ ਨਾਨੇ ਨੇ ਮੇਰੇ ਦੋ ਭਰਾਵਾਂ ਦੇ ਵਿਆਹ ਕੀਤੇ। ਨਾਨੇ ਨਾਲ ਮੈਂ ਸ਼ਿਕਾਰ ਲਈ ਜਾਂਦਾ ਸਾਂ, ਇਸ ਲਈ ਹਰ ਜਾਨਵਰ ਦਾ ਮਾਸ ਖਾਣ ਲੱਗਿਆ।

ਲਕਸ਼ਮਣ ਗਾਇਕਵਾੜ ਦੀ ਸਵੈ-ਜੀਵਨੀ ਦੇ ਪੰਜਾਬੀ, ਮਰਾਠੀ ਅਤੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਅਡੀਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਮੁਖੜੇ।

ਪੱਤਰ ਹੋਣ ‘ਤੇ ਹੀ ਕਿਸੇ ਦੂਸਰੇ ਪਿੰਡ ਦਾ ਪੁਲਿਸ ਮੁਖੀ ਸਾਨੂੰ ਉਸ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਠਹਿਰਨ ਦਿੰਦਾ, ਉਹ ਵੀ ਤਿੰਨ ਦਿਨ ਲਈ। ਪ੍ਰਮਾਣ ਪੱਤਰ ਨਾ ਹੋਣ ‘ਤੇ ਉਸ ਪਿੰਡ ਦਾ ਮੁਖੀ ਸਾਨੂੰ ਬਿਨਾ ਕਿਸੇ ਅਪਰਾਧ ਤੋਂ ਚੋਰ ਗਰਦਾਨ ਕੇ ਅੰਦਰ ਕਰ ਦਿੰਦਾ। ਪ੍ਰਮਾਣ ਪੱਤਰ ਨਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਕੁੱਟ-ਮਾਰ ਹੁੰਦੀ, ਕੋਲ ਜੋ ਕੁਝ ਹੁੰਦਾ, ਖੋਹ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ। ਇਸ ਕਰ ਕੇ ਚੋਰਾਂ ਦੇ ਘਰਾਂ ਵਿਚ ਇਸ ਪ੍ਰਮਾਣ ਪੱਤਰ ਦਾ ਬਹੁਤ ਮਹੱਤਵ ਸੀ। ਜੇਬ ਕੱਟਣ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਬਲੇਡ ਤਾਂ ਘਰ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਜਾਇਦਾਦ ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ।

ਚੋਰੀ ਕਰਨ ਲਈ ਬਾਹਰ ਜਾਣ ਸਮੇਂ ਅਸੀਂ ਮੁਰਗਾ ਖਰੀਦ ਲੈਂਦੇ ਅਤੇ ਬਲੇਡ ਨਾਲ ਉਸ ਨੂੰ ਕੱਟਦੇ। ਉਸ ਮੁਰਗੇ ਦਾ ਖੂਨ ਬਲੇਡ ਅਤੇ ਪ੍ਰਮਾਣ ਪੱਤਰ ‘ਤੇ ਛਿੜਕ ਕੇ ਅਸੀਂ ਜਸ ਮਿਲਣ ਅਤੇ ਪੁਲਿਸ ਤੋਂ ਬਚਾ ਲਈ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਕਰਦੇ। ਮੂਰਤੀਆਂ ਅੱਗੇ ਝੁਕ ਕੇ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਕਰਨ ਵਾਂਗ ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਬਲੇਡ ਅਤੇ ਪ੍ਰਮਾਣ ਪੱਤਰ ਨੂੰ ਝੁਕ ਕੇ ਵਾਰ ਵਾਰ ਪ੍ਰਣਾਮ ਕਰਦੇ।

ਘਰ ਦੀ ਤਲਾਸ਼ੀ ਲੈਣ ਜਦੋਂ ਪੁਲਿਸ ਆਉਂਦੀ, ਘਰ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਕੁੱਟਦੀ ਤਾਂ ਇਹ ਕੁੱਟ-ਮਾਰ ਦੇਖ ਕੇ ਮੈਂ ਕਈ ਵਾਰ ਨਿੱਕਰ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ਾਬ ਕਰ ਚੁਕਾ ਹਾਂ, ਹੱਗ ਚੁਕਾ ਹਾਂ। ਪੁਲਿਸ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਕੁੱਟ ਤੋਂ ਡਰ ਕੇ ਬਾਬਾ ਮੁਖਬਰ ਬਣ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਾਡੀ ਬਿਰਾਦਰੀ ਦੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਲੋਕ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਖਾਣ ਲੱਗ ਪਏ ਸਨ। ਇਕ ਵਾਰ ਬਿਰਾਦਰੀ ਦੀ ਪੰਚਾਇਤ ਬੈਠੀ ਅਤੇ ਤੈਅ ਕੀਤਾ ਕਿ ਲਿੰਗਪਾ ਗਾਇਕਵਾੜ (ਮੇਰਾ ਬਾਬਾ) ਮੁਖਬਰ ਬਣ ਗਿਆ ਹੈ, ਇਸ ਕਰ ਕੇ ਹੁਣ ਧੰਦਾ ਕਰਨਾ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਚੋਰੀ ਛੱਡ ਕੇ ਮਿਹਨਤ ਮਜ਼ਦੂਰੀ ਕਰਨ ਦੀ ਸਾਰਿਆਂ ਦੀ ਇੱਛਾ ਹੈ, ਪਰ ਚੋਰ ਕਹਿ ਕੇ ਕੋਈ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਸੀ ਦਿੰਦਾ। ਬਾਲ ਬੱਚੇ ਭੁੱਖ ਨਾਲ ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਸ ਕਰ ਕੇ ਪੰਚਾਇਤ ਨੇ ਤੈਅ ਕੀਤਾ ਕਿ ਲਿੰਗਪਾ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ

ਵਿਚ ਪਛਾਣ ਮਿਲ ਚੁਕੀ ਹੈ। ਤੇਲਗੂ ਵਿਚ ਸਾਡੀ ਜਾਤ ਨੂੰ ‘ਸੰਤਾ ਮੁੱਚਰ’ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਾਡੀ ਜਾਤ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਤੇਲਗੂ ਹੈ। ਸੰਤਾ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ, ਬਾਜ਼ਾਰ; ਮੁੱਚਰ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ, ਚੋਰੀ ਕਰਨ ਵਾਲਾ। ਸੰਤਾ ਮੁੱਚਰ ਦਾ ਅਰਥ ਹੋਇਆ, ਹਰ ਹਫ਼ਤੇ ਭਰਨ ਵਾਲੇ ਬਾਜ਼ਾਰ ਵਿਚ ਚੋਰੀ ਕਰਨ ਵਾਲਾ। ਸਾਡੀ ਅਸਲੀ ਜਾਤ ਕੀ ਹੈ, ਇਹ ਮੈਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ। ਸਾਡੀ ਜਾਤ ਦੇ ਦੋ ਹੀ ਗੋਤ ਹਨ-ਜਾਧਵ ਅਤੇ ਗਾਇਕਵਾੜ। ਵਿਆਹ ਲਈ ਜਾਧਵ, ਗਾਇਕਵਾੜ ਨੂੰ ਲੜਕਾ ਜਾਂ ਲੜਕੀ ਦੇਣਗੇ ਜਾਂ ਗਾਇਕਵਾੜ, ਜਾਧਵ ਨੂੰ। ਜਾਧਵ-ਜਾਧਵ ਜਾਂ ਗਾਇਕਵਾੜ-ਗਾਇਕਵਾੜ ਵਿਚ ਰਿਸ਼ਤੇ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ। ਇਹ ਦੋ ਗੋਤ ਮੁੱਖ ਹਨ। ਅੱਗੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਈ ਉਪ ਗੋਤ ਹਨ। ਗਾਇਕਵਾੜਾਂ ਵਿਚ ਉਡੋਨੋਰ, ਬੁਮਨੀਰ, ਕਾਕਪੀਟਨੋਰ; ਜਾਧਵਾਂ ਦੇ ਕਾਸਕੋਨੋਰ, ਪਪੋਨੋਰ, ਇਲੇਨੋਰ ਆਦਿ ਉਪ ਗੋਤ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਬਾਰੀਕੀਆਂ ਦੀ ਚਰਚਾ ਬਾਅਦ ਹੀ ਵਿਆਹ ਤੈਅ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਵੈਸੇ ਸਾਡੀ ਜਾਤ ਨੂੰ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਵਿਚ ਇਕ ਨਹੀਂ, ਅਨੇਕ ਨਾਮ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ-ਪਾਥਰੂਟ, ਟਕਾਰੀ, ਭਾਮਟਾ, ਉਚਲੇ, ਗੀਰਨੇਵਡਾਰ, ਕਾਮਾਟੀ, ਘੰਟੀ ਚੋਰ, ਵਡਾਰ ਆਦਿ। ਵੱਖ ਵੱਖ ਨਾਂਵਾਂ ਨਾਲ ਸਾਡੀ ਪਛਾਣ ਹੈ। ਵੱਖ ਵੱਖ ਜ਼ਿਲ੍ਹਿਆਂ ਤੇ ਵਿਭਾਗਾਂ ਵਿਚ ਵੱਖ ਵੱਖ ਨਾਂਵਾਂ ਨਾਲ ਅਸੀਂ ਜਾਣੇ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ।

ਮਾਂ-ਬਾਪ ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਦੂਸਰੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰਾਂ ਬਾਰੇ ਮੈਨੂੰ ਕੋਈ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨਹੀਂ। ਸਾਡੀਆਂ ਜੜ੍ਹਾਂ ਕਿਥੇ ਹਨ, ਅਸੀਂ ਕਿਥੋਂ ਆਏ, ਇਸ ਦਾ ਕੋਈ ਇਤਿਹਾਸ ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ। ਮਾਮਾ, ਮਾਸੀ, ਚਾਚਾ, ਤਾਇਆ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਪਤਾ।

ਚੋਰੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸਾਡੇ ਪੁਰਖਿਆਂ ਨੂੰ ਫੜ ਕੇ ਨਿਜ਼ਾਮ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਕਦੇ ਬੇਜੇਪੱਲੀ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਤਲਾਬ ਬਣਵਾਇਆ ਸੀ। ਤਲਾਬ ਪੁੱਟਣ ਲਈ ਸਾਡੀ ਬਿਰਾਦਰੀ ਦੇ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਲਾਰੀ ਵਿਚ ਬਿਠਾ ਕੇ ਜ਼ਬਰਦਸਤੀ ਤਲਾਬ ਦੇ ਕੰਮ ‘ਤੇ ਲਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਸ ਸਥਾਨ ‘ਤੇ

ਉਸ ਤੋਂ ਝੱਲੀ ਨਾ ਜਾਂਦੀ। ਮਾਣਿਕ ਜਦੋਂ ਘਰ ਆਉਂਦਾ ਤਾਂ ਦੱਸਦਾ ਕਿ ਉਹ, ਉਸ ਨੂੰ ਗਠੜੀਆਂ ਅਤੇ ਚੱਪਲਾਂ ਚੋਰੀ ਕਰਨ ਲਈ ਆਖਦੇ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਉਹ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਬੇਤਹਾਸ਼ਾ ਕੁੱਟਦੇ ਹਨ।

ਕੁੜੀ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਮੁੰਡਾ, ਅੱਠ ਨੌਂ ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿਚ ਹੀ ਉਸ ਨੂੰ ਬੇਤਹਾਸ਼ਾ ਕੁੱਟਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ; ਕੇਵਲ ਇਸ ਉਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਕਿ ਅੱਗੇ ਚੱਲ ਕੇ, ਚੋਰੀ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਜਾਂ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਜੇ ਪੁਲਿਸ ਵਾਲੇ ਉਸ ਨੂੰ ਫੜ ਲੈਣ ਤੇ ਕੁੱਟਣ, ਤਾਂ ਉਸ ਦੀ ਜੁਬਾਨ ਵਿਚੋਂ ਕਿਸੇ ਦਾ ਨਾਮ ਨਾ ਨਿਕਲੇ।

ਇਕ ਵਾਰ ਮਾਣਿਕ ਨੂੰ ਰੇਣਾਪੁਰ ਦੇ ਬਾਜ਼ਾਰ ਵਿਚ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਚੋਰੀ ਕਰਦਿਆਂ ਫੜ ਲਿਆ। ਕੁਟਾਪਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਿਆ। ਜ਼ਿਆਦਾ ਕੁੱਟ ਕਾਰਨ ਉਹਦੀ ਜੁਬਾਨ ਖੁੱਲ੍ਹ ਗਈ। ਸੰਤ ਰਾਮ ਤੇ ਤੁਕਾ ਰਾਮ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਭੱਜ ਗਏ ਸਨ। ਕਿਵੇਂ ਨਾ ਕਿਵੇਂ, ਮਾਣਿਕ ਵੀ ਨਿਕਲ ਆਇਆ। ਦੂਜੇ ਦਿਨ ਉਹ ਉਸ ਨੂੰ ਮੱਛੀਆਂ ਫੜਨ ਦੇ ਬਹਾਨੇ ਨਦੀ ਕੰਢੇ ਲੈ ਗਏ। ਗਰੇਹ ਦੇ ਹੋਰ ਮੈਂਬਰ ਮੱਛੀਆਂ ਫੜ ਰਹੇ ਸਨ। ਕਾਫੀ ਮੱਛੀਆਂ ਇਕੱਠੀਆਂ ਹੋ ਗਈਆਂ। ਦੁਪਹਿਰ ਤੱਕ ਕਾਫੀ ਧੁੱਪ ਚੜ੍ਹ ਆਈ। ਰੇਤਾ ਗਰਮ ਹੋ ਗਿਆ। ਹੁਣ ਸੰਤ ਰਾਮ ਤੇ ਤੁਕਾ ਰਾਮ, ਮਾਣਿਕ ਨੂੰ ਗਾਲ੍ਹਾਂ ਕੱਢਣ ਲੱਗੇ, “ਬਾਹਮਣਾਂ-ਲਾਲਿਆਂ ਵਾਂਗ ਕੁੱਟ ਤੋਂ ਘਬਰਾਉਣ ਲੱਗ ਪਿਆ ਤੂੰ, ਚੋਰੀ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਫੜੇ ਜਾਣ ‘ਤੇ, ਗਰੇਹ ਦੇ ਹੋਰ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਦੱਸਦਾ ਹੈ। ਆਪਣੀ ਜਾਤ ਦੀ ਬੇਇੱਜ਼ਤੀ ਕਰਦਾ ਹੈਂ ਤੂੰ... ਤੇਰੀ...!” ਭੁੱਖ ਤਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਲੱਗ ਹੀ ਚੁਕੀ ਸੀ। ਮਾਣਿਕ ਨੂੰ ਮੱਛੀਆਂ ਭੁੰਨਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਗਿਆ। ਉਸ ਨੇ ਘਾਹ ਫੂਸ ਇਕੱਠਾ ਕੀਤਾ। ਚਾਰ ਪੱਥਰ ਰੱਖ ਕੇ ਅੰਗੀਠੀ ਜਲਾਈ। ਭੋਜਨ ਲਈ ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਸਾਰੇ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਗਏ।

ਮਾਣਿਕ ਨੂੰ ਵੀ ਕਾਫੀ ਭੁੱਖ ਲੱਗ ਚੁਕੀ ਸੀ। ਖਾਣਾ ਖਾਣ ਲਈ ਉਹ ਹੱਥ ਵਿਚ ਰੋਟੀ ਲੈ ਚੁਕਾ ਸੀ, ਭੁੰਨੀ ਮੱਛੀ ਖਾਣ ਬਾਰੇ ਉਹ ਅਜੇ ਸੋਚ ਹੀ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਜੀਜੇ ਸੰਤ ਰਾਮ ਅਤੇ ਤੁਕਾ ਰਾਮ

ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਅਤੇ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਇੰਡੀਆ ਵਿਚਾਲੇ ਤਿੰਨ ਜੰਗਾਂ ਹੋਈਆਂ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਐਂਗਲੋ-ਅਫਗਾਨ ਵਾਰਜ਼ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪਹਿਲੀ ਜੰਗ 1839 ਵਿਚ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਈ। ਤੀਜੀ ਅਤੇ ਆਖਰੀ ਅਫਗਾਨ-ਐਂਗਲੋ ਜੰਗ 1910 ਵਿਚ ਹੋਈ। 1839 ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਦੇ ਕੁਝ ਗਲਤ ਫੈਸਲੇ ਇਸ ਜੰਗ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣੇ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਦੋਸਤ ਮੁਹੰਮਦ ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਦਾ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਸੀ। ਉਸ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਅਕਬਰ ਖਾਂ ਬੜਾ ਕਾਬਲ ਜਨਰੈਲ ਸੀ। ਪਹਿਲੀ ਜੰਗ ਦਾ ਮੁੱਖ ਕਾਰਨ ਤਿੰਨ ਧਿਰੀ ਸੰਧੀ ਸੀ ਜੋ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਇੰਡੀਆ ਅਤੇ ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਦੇ ਪਹਿਲਾਂ ਰਹਿ ਚੁਕੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਸ਼ੇਰਾ ਸ਼ਾਹ ਵਿਚ ਹੋਈ ਸੀ। ਇਹ ਸੰਧੀ ਲਾਗੂ ਕਰਦਿਆਂ ਹੀ ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਬਲਦੀ ਦੇ ਬੁੱਢੇ ਆ ਗਿਆ। ਸਭ ਕੁਝ ਉਲਟ ਪੁਲਟ ਹੋ ਗਿਆ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਖਰਾਬ ਹੋਏ ਹਾਲਾਤ ਕਾਰਨ ਹੀ ਪਹਿਲੀ ਜੰਗ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਈ। ਉਸ ਜੰਗ ਦੀ ਗੱਲ ਚਰਚਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਾਨੂੰ ਇਤਿਹਾਸ ਫਰੋਲਦਿਆਂ ਗੱਲ ਥੋੜ੍ਹੀ ਪਿੱਛੋਂ ਸ਼ੁਰੂ

ਹਰਮੋਹਿੰਦਰ ਚਾਹਲ

E-mail: chahals57@yahoo.com

ਕਰਨੀ ਪਵੇਗੀ।

ਮੌਜੂਦਾ ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਨੂੰ ਮੁਕੰਮਲ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਕੱਠਾ ਕਰਕੇ ਇੱਕ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨ ਦਾ ਸਿਹਰਾ ਅਹਿਮਦ ਸ਼ਾਹ ਅਬਦਾਲੀ ਨੂੰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅਹਿਮਦਸ਼ਾਹ ਦਾ ਜਨਮ ਅਬਦਾਲੀ ਕਬੀਲੇ ਦੇ ਮੁਖੀ ਜਾਮਨ ਸ਼ਾਹ ਦੇ ਘਰ 1722 ਵਿਚ ਹੋਇਆ। ਉਸ ਦਾ ਪਿਤਾ ਹੈਰਾਤ ਸੂਬੇ ਦਾ ਗਵਰਨਰ ਸੀ। ਅਹਿਮਦ ਸ਼ਾਹ ਬੜਾ ਬਹਾਦਰ ਲੜਾਕਾ ਸੀ। ਸ਼ੁਰੂ ਵਿਚ ਉਹ ਇਰਾਨੀ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨਾਦਰਸ਼ਾਹ ਦਾ ਖਾਸਮ-ਖਾਸ ਜਨਰੈਲ ਸੀ ਤੇ ਉਸ ਦੀ ਨਿਜੀ ਫੌਜ ਦਾ ਮੁਖੀ ਸੀ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਦਾ ਕਾਫੀ ਹਿੱਸਾ ਨਾਦਰਸ਼ਾਹ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਹੇਠ ਸੀ। 1747 ਵਿਚ ਨਾਦਰਸ਼ਾਹ ਦਾ ਕਤਲ ਹੋ ਗਿਆ ਤਾਂ ਅਹਿਮਦਸ਼ਾਹ ਨੇ ਵੱਡਾ ਕਦਮ ਚੁੱਕਦਿਆਂ ਨਾਦਰਸ਼ਾਹ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਹੇਠਲੇ ਅਫਗਾਨ ਇਲਾਕਿਆਂ 'ਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰ ਲਿਆ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਉਸ ਨੇ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਦੇ ਅਫਗਾਨ ਕਬੀਲਿਆਂ ਦੇ ਵਡੇਰਿਆਂ ਨੂੰ ਇਕੱਠੇ ਕਰਕੇ 'ਲੋਇਆ ਜਿਰਗਾ' ਭਾਵ ਵੱਡਿਆਂ ਦਾ ਇਕੱਠ ਕੀਤਾ। ਸਭ ਉਸ ਦੀ ਬਹਾਦਰੀ ਤੋਂ ਖੁਸ਼ ਸਨ। ਅਹਿਮਦ ਸ਼ਾਹ ਨੇ ਸਾਰੇ ਇਲਾਕੇ ਮਿਲਾ ਕੇ ਇੱਕ ਮਜ਼ਬੂਤ ਰਾਜਸ਼ਾਹੀ ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਦੀ ਤਜਵੀਜ਼ ਰੱਖੀ ਜੋ ਸਭ ਨੇ ਮੰਨ ਲਈ ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਉਸ ਨੂੰ ਇਸ ਨਵੇਂ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤੇ ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਦਾ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ। ਅਬਦਾਲੀ ਨੇ ਅਗਲੇ ਪੰਝੀ ਛੱਬੀ ਸਾਲ ਰਾਜ ਕੀਤਾ।

ਜਦੋਂ 1773 ਵਿਚ ਉਸ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋਈ ਤਾਂ ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਇੱਕ ਸਥਾਪਤ ਰਾਜ ਬਣ ਚੁਕਾ ਸੀ। ਉਸ ਪਿੱਛੋਂ ਉਸ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਤੈਮੂਰ ਸ਼ਾਹ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਬਣਿਆ। ਕੁਝ ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਹੀ ਤੈਮੂਰ ਸ਼ਾਹ ਚੱਲ ਵਸਿਆ ਤਾਂ ਉਸ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਜਾਮਨਸ਼ਾਹ ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਦਾ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਬਣ ਗਿਆ। ਉਹ ਕੋਈ ਬਹੁਤ ਮਕਬੂਲ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਸ ਦੇ ਭਰਾਵਾਂ ਦੀ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਉਸ ਨੂੰ ਲਾਹ ਕੇ ਆਪ ਰਾਜਗੱਦੀ ਹਥਿਆਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਅਬਦਾਲੀ ਦਾ ਵਿਰੋਧੀ ਬਰਕਜ਼ਈ ਕਬੀਲਾ ਆਪਣਾ ਹੱਕ ਮੰਗ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮੁਖੀ ਪੈਂਦੇ ਖਾਂ ਸੀ। ਪਰ ਜਾਮਨਸ਼ਾਹ ਨੇ ਚਾਲ ਚੱਲਦਿਆਂ ਪੈਂਦੇ ਖਾਂ ਨੂੰ ਕਤਲ ਕਰਵਾ ਦਿੱਤਾ। ਪੈਂਦੇ ਖਾਂ ਦੇ ਪੁੱਤਰ, ਫਤਿਹ ਖਾਂ ਅਤੇ ਦੋਸਤ ਮੁਹੰਮਦ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਜਾਨਾਂ ਬਚਾ ਕੇ ਇਰਾਨ ਜਾ ਸ਼ਰਨ ਲਈ।

ਖੈਰ! ਜਾਮਨਸ਼ਾਹ ਤੋਂ ਗੱਦੀ ਹਥਿਆ ਕੇ ਉਸ ਦਾ ਭਰਾ ਮਹਿਮੂਦ ਸ਼ਾਹ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਬਣਿਆ। ਉਸ ਲਈ ਰਾਜ ਕਰਨਾ ਬਹੁਤ ਔਖਾ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਦੇ ਭਰਾਵਾਂ ਯਾਨੀ ਤੈਮੂਰ ਸ਼ਾਹ ਦੇ ਪੁੱਤਰਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਬਹੁਤ ਸੀ ਅਤੇ ਹਰ ਕੋਈ ਰਾਜਸੱਤਾ ਭਾਲਦਾ ਸੀ। ਛੇਤੀ ਹੀ ਮਹਿਮੂਦ ਸ਼ਾਹ ਤੋਂ ਸੱਤਾ ਸੋਜਾ ਸ਼ਾਹ ਨੇ ਹਾਸਲ ਕੀਤੀ। ਸੋਜਾ ਸ਼ਾਹ ਨੇ 1803 ਤੋਂ 1809 ਤੱਕ ਰਾਜ ਚਲਾਇਆ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਹੀ ਸੋਜਾ ਸ਼ਾਹ ਨੇ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ (ਬਰਤਾਨਵੀ) ਇੰਡੀਆ ਨਾਲ ਸੰਧੀ ਕੀਤੀ। ਜਿਸ ਦੀ ਮੁੱਖ ਮੱਦ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਸੋਜਾ ਸ਼ਾਹ ਕਿਸੇ ਵੀ ਬਾਹਰੀ ਤਾਕਤ ਨੂੰ ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਵਿਚੋਂ ਦੀ ਲਾਂਘਾ ਨਹੀਂ ਦੇਵੇਗਾ।

ਐਂਗਲੋ-ਅਫਗਾਨ ਜੰਗਾਂ

ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਸਦੀਆਂ ਤੋਂ ਜੰਗ ਦਾ ਮੈਦਾਨ ਬਣਿਆ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਕਦੀ ਇਹ ਜੰਗ ਬਾਹਰੋਂ ਆਏ ਹਮਲਾਵਰਾਂ ਨਾਲ ਹੁੰਦੀ ਤੇ ਕਦੀ ਉਥੇ ਵਸਦੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਕਬੀਲਿਆਂ ਵਿਚ ਖਾਨਾਜੰਗੀ। ਭਾਰਤ ਉਤੇ ਬਰਤਾਨੀਆ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਪਿੱਛੋਂ ਗੋਰਿਆਂ ਨੇ ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਨੂੰ ਵੀ ਆਪਣੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿਚ ਲੈਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ। ਜਿਸ ਖਾਤਰ ਬਰਤਾਨੀਆ ਅਤੇ ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਵਿਚਾਲੇ ਤਿੰਨ ਵੱਡੀਆਂ ਜੰਗਾਂ ਹੋਈਆਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਐਂਗਲੋ-ਅਫਗਾਨ ਜੰਗਾਂ ਵਜੋਂ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜੰਗ ਦਾ ਇਹ ਸਿਲਸਿਲਾ ਅਗਸਤ 1919 ਵਿਚ ਉਦੋਂ ਖਤਮ ਹੋਇਆ ਜਦੋਂ ਬਰਤਾਨਵੀ ਹਕੂਮਤ ਨੇ ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਨੂੰ ਇੱਕ ਆਜ਼ਾਦ ਮੁਲਕ ਵਜੋਂ ਮਾਨਤਾ ਦੇ ਦਿੱਤੀ।

ਇਸ ਲੰਮੇ ਲੇਖ ਵਿਚ ਲੇਖਕ ਹਰਮੋਹਿੰਦਰ ਚਾਹਲ ਨੇ ਭਾਰਤ ਵਿਚਲੀ ਬਰਤਾਨਵੀ ਹਕੂਮਤ ਅਤੇ ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਵਿਚਾਲੇ ਹੋਈਆਂ ਜੰਗਾਂ ਦੇ ਪੱਤਰੇ ਤਫਸੀਲ ਨਾਲ ਫਰੋਲੇ ਹਨ। ਪਾਠਕ 2013 ਵਿਚ ਛਪਿਆ ਚਾਹਲ ਦਾ 'ਆਫੀਆ ਸਦੀਕੀ ਦਾ ਜਹਾਦ' ਨਾਂ ਦਾ ਲੇਖ ਪੜ੍ਹ ਚੁਕੇ ਹਨ ਜਿਸ ਵਿਚ ਉਸ ਨੇ ਦਹਿਸ਼ਤਪਸੰਦੀ ਦੇ ਵਰਤਾਰੇ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਬਣੀ ਇੱਕ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਔਰਤ ਦੀ ਗਾਥਾ ਬਹੁਤ ਮਾਰਮਿਕ ਢੰਗ ਨਾਲ ਬਿਆਨੀ ਸੀ। ਉਹ ਲੇਖ ਅਜੇ ਵੀ ਪਾਠਕਾਂ ਦੇ ਚੇਤੇ ਵਿਚ ਜਿਉਂ ਦਾ ਤਿਉਂ ਉਕਰਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਉਮੀਦ ਹੈ, ਪਾਠਕ ਚਾਹਲ ਦੇ ਇਸ ਲੇਖ ਤੋਂ ਵੀ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋਣਗੇ। -ਸੰਪਾਦਕ

ਮੁੱਖ ਡਰ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਕਿਤੇ ਇਧਰ ਦੀ ਕੋਈ ਹੋਰ ਦੇਸ਼ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਇੰਡੀਆ 'ਤੇ ਹਮਲਾ ਨਾ ਕਰ ਦੇਵੇ। ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਇਧਰ ਵੱਲ ਦਾ ਰਾਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸੋਜਾ ਸ਼ਾਹ ਨਾਲ ਸੰਧੀ ਕਰਕੇ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਪਰ ਇਸ ਸੰਧੀ ਤੋਂ ਕੁਝ ਹਫਤੇ ਬਾਅਦ ਹੀ, ਪਹਿਲਾਂ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਰਹਿ ਚੁਕੇ ਮਹਿਮੂਦ ਸ਼ਾਹ ਨੇ ਪਲਟ ਵਾਰ ਕੀਤਾ ਤੇ ਉਹ ਫਿਰ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਬਣ ਬੈਠਾ। ਉਸ ਦੀ ਮਦਦ ਬਰਕਜ਼ਈ ਕਬੀਲੇ ਦੇ ਕਤਲ ਹੋ ਚੁਕੇ ਮੁਖੀ ਪੈਂਦੇ ਖਾਂ ਦੇ ਪੁੱਤਰਾਂ, ਫਤਿਹ ਖਾਂ ਤੇ ਦੋਸਤ ਮੁਹੰਮਦ ਨੇ ਕੀਤੀ ਸੀ ਪਰ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਬਣਦਿਆਂ ਹੀ ਮਹਿਮੂਦ ਸ਼ਾਹ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰਾਹ 'ਚੋਂ ਪਾਸੇ ਕਰਨ ਦੀ ਸੋਚੀ। ਇਸ ਵਿਚ ਫਤਿਹ ਖਾਂ ਤਾਂ ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ ਪਰ ਦੋਸਤ ਮੁਹੰਮਦ ਨੇ ਭੱਜ ਕੇ ਜਾਨ ਬਚਾਈ। ਦੋਸਤ ਮੁਹੰਮਦ ਇਰਾਨ ਜਾ ਬੈਠਾ ਅਤੇ ਅਬਦਾਲੀਆਂ ਤੋਂ ਹਕੂਮਤ ਹਥਿਆਉਣ ਲਈ ਆਪਣੀ ਫੌਜ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਲੱਗਾ।

ਇਧਰ ਦੂਸਰੀ ਵਾਰ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਬਣੇ ਮਹਿਮੂਦ ਸ਼ਾਹ ਨੇ 1818 ਤੱਕ ਰਾਜ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵਾਰੀ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਸੁਲਤਾਨ ਅਲੀ ਸ਼ਾਹ ਦੀ। ਉਸ ਨੇ 1818 ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਭਰਾ ਮਹਿਮੂਦ ਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਪਾਸੇ ਕਰਕੇ ਹਕੂਮਤ ਆਪਣੇ ਕਬਜ਼ੇ 'ਚ ਕਰ ਲਈ, ਪਰ ਬਹੁਤਾ ਵਕਤ ਨਾ ਕੱਢ ਸਕਿਆ। ਅਗਲੇ ਸਾਲ 1819 ਵਿਚ ਹੀ, ਸੁਲਤਾਨ ਅਲੀ ਸ਼ਾਹ ਦੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਭਰਾ ਅਯੂਬ ਸ਼ਾਹ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਗੱਦੀਉਂ ਲਾਹ ਕੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹਤ ਹਾਸਲ ਕਰ ਲਈ ਜੋ 1823 ਤੱਕ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਬਣਿਆ ਰਿਹਾ। ਇਧਰ ਇਹ ਘਰੇਲੀ ਜੰਗ ਚੱਲ ਰਹੀ ਸੀ। ਤੈਮੂਰ ਦਾ ਕਦੇ ਕੋਈ ਪੁੱਤਰ ਅੱਗੇ ਆ ਜਾਂਦਾ ਤੇ ਕਦੇ ਕੋਈ। ਉਧਰ ਬਰਕਜ਼ਈ ਕਬੀਲੇ ਵਾਲੇ ਪੈਂਦੇ ਖਾਂ ਦਾ ਖਾਨਦਾਨ ਵੀ ਚੁੱਪ ਨਾ ਬੈਠਾ। ਉਧਰ ਦੋਸੇ ਅਨੁਸਾਰ ਦੋਸਤ ਮੁਹੰਮਦ ਇਰਾਨ ਵਿਚ ਬੈਠਾ ਫੌਜੀ ਤਿਆਰੀ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਆਖਰ ਮੌਕਾ ਮਿਲ ਗਿਆ ਤੇ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਫੌਜਾਂ ਅੱਗੇ ਵਧਾਉਂਦਿਆਂ ਰਾਜਧਾਨੀ ਕਾਬਲ ਘੇਰ ਲਈ। ਕੁਝ ਹੀ ਦਿਨਾਂ 'ਚ ਅਯੂਬ ਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਕੈਦ ਕਰ ਕੇ ਦੋਸਤ ਮੁਹੰਮਦ ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਦਾ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਬਣ ਬੈਠਾ। ਭਾਵੇਂ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਖਿਡਣ ਪੁੰਡਣ ਲੱਗ ਪਿਆ ਸੀ, ਕਈ ਆਪੋ ਆਪਣੇ ਸੂਬਿਆਂ ਦੇ ਹਾਕਮ ਬਣ ਬੈਠੇ ਸਨ, ਪਰ ਮੁਲਕ ਦਾ ਵੱਡਾ ਭਾਗ ਦੋਸਤ ਮੁਹੰਮਦ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਹੇਠ ਸੀ। ਕੁਝ ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਉਸ ਨੇ ਕਾਬਲ ਵੀ ਗਜ਼ਨੀ ਨਾਲ ਮਿਲਾ ਲਿਆ। ਕਿਉਂਕਿ ਰਾਜਧਾਨੀ ਕਾਬਲ ਉਸ ਕੋਲ ਸੀ, ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਦਾ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਵੀ ਦੋਸਤ ਮੁਹੰਮਦ ਕਹਾਉਂਦਾ ਸੀ। ਅੱਗੇ 1803 ਤੋਂ 1809 ਤੱਕ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਰਹੇ ਸੋਜਾ ਸ਼ਾਹ ਨੇ ਇੱਕ ਵਾਰ ਫਿਰ ਤੋਂ ਹਕੂਮਤ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਲਈ ਮੁਹਿੰਮ ਵਿੱਢੀ। ਉਹ ਲੜਦਾ ਕੰਧਾਰ ਤੱਕ ਜਾ ਪਹੁੰਚਿਆ। ਅੱਗੇ ਉਸ ਦੀ ਦੋਸਤ ਮੁਹੰਮਦ ਦੀਆਂ ਫੌਜਾਂ ਨਾਲ ਲਹੂ ਡੋਲਵੀਂ ਲੜਾਈ ਹੋਈ।

ਜਿੱਤ ਤਾਂ ਭਾਵੇਂ ਦੋਸਤ ਮੁਹੰਮਦ ਦੀ ਹੀ ਹੋਈ ਪਰ ਇਸ ਨਾਲ ਉਸ ਦਾ ਹੋਰ ਪਾਸੇ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋ ਗਿਆ। ਉਸ ਦੀਆਂ ਫੌਜਾਂ ਕੰਧਾਰ ਦੇ ਬਾਹਰ ਸੋਜਾ ਸ਼ਾਹ ਨਾਲ ਲੜ ਰਹੀਆਂ ਸਨ ਤਾਂ ਉਧਰ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਮੌਕਾ ਮਿਲ ਗਿਆ। ਖਾਲਸਾ ਫੌਜ ਨੇ ਪੈਂਦੀ ਸੱਟੇ ਪੇਸ਼ਾਵਰ 'ਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰ ਲਿਆ। ਸੋਜਾ ਸ਼ਾਹ ਵੱਲੋਂ ਵਿਹਲਾ ਹੁੰਦਿਆਂ ਹੀ ਦੋਸਤ ਮੁਹੰਮਦ ਨੇ ਖਾਲਸਾ ਫੌਜ ਨਾਲ ਲੜਨ ਲਈ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਰ ਅਕਬਰ ਖਾਂ ਦੀ ਅਗਵਾਈ 'ਚ ਫੌਜ ਭੇਜੀ। ਜਮਰੋਦ ਦੀ ਥਾਂ 'ਤੇ ਬੜਾ ਘਮਸਾਨ ਦਾ ਜੰਗ ਹੋਇਆ ਪਰ ਅਕਬਰ ਖਾਂ ਹਾਰ ਗਿਆ। ਫਿਰ ਦੋਸਤ ਮੁਹੰਮਦ ਨੇ ਆਪ ਹੱਲਾ ਬੋਲਿਆ। ਪਰ ਖੈਬਰ ਦੱਰੇ ਦੇ ਮੂਹਰੇ ਕਿਲਿਆਂ ਦੀ ਚੇਨ

ਬਣਾਈ ਬੈਠੀ ਖਾਲਸਾ ਫੌਜ ਨੇ ਉਸ ਦੀ ਇੱਕ ਨਾ ਚੱਲਣ ਦਿੱਤੀ। ਕੰਵਰ ਨੌਨਿਹਾਲ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਖਾਲਸਾ ਫੌਜ ਦੇ ਮਹਾਨ ਜਰਨੈਲ ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਨਲੂਆ ਅੱਗੇ ਕੰਧ ਵਾਂਗੂ ਖੜ੍ਹੇ ਸਨ। ਪਰ ਪਿੱਛੋਂ ਦੋਸਤ ਮੁਹੰਮਦ ਨੂੰ ਉਦੋਂ ਮੌਕਾ ਮਿਲ ਗਿਆ ਜਦੋਂ ਕੰਵਰ ਨੌਨਿਹਾਲ ਸਿੰਘ ਦਾ ਵਿਆਹ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸੀ ਤੇ ਬਹੁਤੀ ਫੌਜ ਅਤੇ ਜਰਨੈਲ ਲਾਹੌਰ ਵਿਆਹ ਗਏ ਸਨ। ਉਸ ਨੇ ਭਰਵਾਂ ਹੱਲਾ ਬੋਲਿਆ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਜਮਰੋਦ ਕਿਲੇ ਦੇ ਕਿਲੇਦਾਰ ਮਹਾਂ ਸਿੰਘ ਨੇ ਬਹੁਤ ਹੀ ਥੋੜ੍ਹੀ ਫੌਜ ਨਾਲ ਚਾਰ ਦਿਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨੇੜੇ ਨਾ ਢੁੱਕਣ ਦਿੱਤਾ। ਉਦੋਂ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ਾਵਰ ਬੈਠਾ ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਨਲੂਆ ਆਪਣੀਆਂ ਫੌਜਾਂ ਲੈ ਕੇ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ। ਦੋਸਤ ਮੁਹੰਮਦ ਨੂੰ ਭਾਵੇਂ ਹਾਰ ਕੇ ਪਿੱਛੇ ਭੱਜਣਾ ਪਿਆ ਪਰ ਖਾਲਸਾ ਫੌਜ ਦਾ ਮਹਾਨ

ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਹਮੇਸ਼ਾ ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ 'ਤੇ ਰਹਿੰਦੀ ਸੀ। ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਕਬਜ਼ੇ ਹੇਠ ਕਰਨ ਲਈ ਦੋਨੋਂ ਮੁਲਕ ਭਾਂਤ ਭਾਂਤ ਦੀਆਂ ਚਾਲਾਂ ਚੱਲਦੇ ਰਹਿੰਦੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਚਾਲਾਂ ਕਰਕੇ ਹੀ ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਕਦੇ ਵੀ ਕੋਈ ਬਾਦਸ਼ਾਹਤ ਪੱਕੇ ਪੈਰੀਂ ਨਾ ਹੋ ਸਕੀ। ਕਦੇ ਇੱਕ ਮੁਲਕ ਕਿਸੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਮਰਵਾ ਕੇ ਉਸ ਦੇ ਭਰਾ ਨੂੰ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਬਣਾ ਦਿੰਦਾ ਤੇ ਕਦੇ ਦੂਜਾ ਮੁਲਕ ਦੂਜੇ ਭਰਾ ਨੂੰ ਮਰਵਾ ਕੇ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਭਰਾ ਨੂੰ ਗੱਦੀ ਦਿਵਾ ਦਿੰਦਾ।

1830ਵਿਆਂ ਵਿਚ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਇੰਡੀਆ ਦਾ ਇਹ ਡਰ ਇਕਦਮ ਵਧ ਗਿਆ ਕਿ ਰੂਸ ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ 'ਚੋਂ ਦੀ ਹੁੰਦਾ ਹੋਇਆ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਇੰਡੀਆ 'ਤੇ ਹਮਲਾ ਕਰੇਗਾ। ਇਸ ਦਾ ਇੱਕ ਕਾਰਨ ਤਾਂ ਉਸ ਵੇਲੇ ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਅੰਦਰ

ਦੂਜੀ ਐਂਗਲੋ-ਅਫਗਾਨ ਜੰਗ ਦਾ ਇੱਕ ਦ੍ਰਿਸ਼

ਜਰਨੈਲ, ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਨਲੂਆ ਇਸ ਲੜਾਈ ਵਿਚ ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ। ਇੰਨੇ ਨੂੰ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਇੰਡੀਆ, ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਸੋਜਾ ਸ਼ਾਹ ਵਿਚਾਲੇ ਤਿੰਨ ਧਿਰੀ ਸੰਧੀ ਹੋ ਗਈ ਜਿਸ ਮੁਤਾਬਕ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਅਤੇ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਮਿਲ ਕੇ ਸੋਜਾ ਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਦਾ ਰਾਜ ਭਾਗ ਵਾਪਸ ਦਿਵਾਉਣਾ ਸੀ। ਵੱਡੀਆਂ ਤਾਕਤਾਂ ਦੀ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਨਾਲ ਸੋਜਾ ਸ਼ਾਹ 1839 ਵਿਚ ਮੁੜ ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਦਾ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਬਣ ਗਿਆ। ਸੋਜਾ ਸ਼ਾਹ ਕੋਈ ਬਹੁਤਾ ਯੋਗ ਸਾਬਤ ਨਾ ਹੋਇਆ। ਸਗੋਂ ਉਸ ਨੂੰ ਹਕੂਮਤ ਦਿਵਾਉਣ ਲਈ ਜੋ ਜੋ ਪਾਪਤ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਨੇ ਵੇਲੇ, ਉਸ ਦਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬੜਾ ਮਹਿੰਗਾ ਖਮਿਆਜ਼ਾ ਭੁਗਤਣਾ ਪਿਆ। ਇੱਥੋਂ ਹੀ ਪਹਿਲੀ ਐਂਗਲੋ-ਅਫਗਾਨ ਜੰਗ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਉਨੀਵੀਂ ਸਦੀ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਤੋਂ ਮੱਧ ਏਸ਼ੀਆ ਵਿਚ ਬਾਹਰੀ ਮੁਲਕਾਂ ਦੀ ਸਿਆਸੀ ਖੇਡ ਚੱਲਦੀ ਰਹੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਗਰੇਟ ਗੇਮ ਵੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਰੂਸ ਸੀ ਤੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਇੰਡੀਆ ਦਾ ਮਹਾਨ ਸਾਮਰਾਜ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਨਾਂ ਦੇ ਸੰਨ ਪੈਂਦੇ ਛੋਟੇ ਮੁਲਕ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ, ਇਸ ਗਰੇਟ ਗੇਮ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਸਨ। ਰੂਸ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਮੁਲਕ ਉਸ ਦੇ ਗਲਬੇ ਹੇਠ ਰਹਿਣ ਤੇ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਬੋਲਬਾਲਾ ਹੋਵੇ। ਛੋਟੇ ਮੁਲਕਾਂ ਤੋਂ ਅਗਾਂਹ ਵਧਦਾ ਰੂਸ ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਅੱਗੇ ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਵੱਲ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਇੰਡੀਆ ਨੂੰ ਡਰ ਸੀ ਕਿ ਇੱਕ ਦਿਨ ਰੂਸ, ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪੰਜੇ ਹੇਠ ਲੈ ਲਵੇਗਾ ਅਤੇ ਉਸ ਪਿੱਛੋਂ ਉਸ ਨੂੰ ਇੰਡੀਆ ਵੱਲ ਵਧਣ ਤੋਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਰੋਕ ਸਕੇਗਾ। ਸੋ ਦੋਹਾਂ ਵੱਡੇ ਮੁਲਕਾਂ

ਮੱਚੀ ਉਬਲ ਪੁਬਲ ਸੀ। ਦੂਜਾ ਸੀ, ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦਾ ਦਿਨੋਂ ਦਿਨ ਤਾਕਤਵਰ ਹੁੰਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਖਾਲਸਾ ਰਾਜ। ਥੋੜ੍ਹਾ ਸਮਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਖਾਲਸਾ ਰਾਜ ਨੇ ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਦੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੋਸਤ ਮੁਹੰਮਦ ਨੂੰ ਹਰਾ ਕੇ ਪੇਸ਼ਾਵਰ 'ਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰ ਲਿਆ ਸੀ। ਉਦੋਂ ਦੋਸਤ ਮੁਹੰਮਦ ਨੇ ਪੇਸ਼ਾਵਰ ਵਾਪਸ ਲੈਣ ਲਈ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਹਕੂਮਤ ਤੋਂ ਫੌਜੀ ਮਦਦ ਮੰਗੀ ਤਾਂ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਨੇ ਇਸ ਮਾਮਲੇ 'ਚ ਦਖਲ ਦੇਣ ਤੋਂ ਕੋਰਾ ਜੁਆਬ ਦੇ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਦਾ ਹੈਰਾਤ ਸੂਬੇ ਵੱਲ ਪਰਸ਼ੀਆ ਨਾਲ ਵੀ ਝਗੜਾ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਦੋਸਤ ਮੁਹੰਮਦ ਨੂੰ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਵੀ ਬਾਹਰੀ ਮਦਦ ਦੀ ਲੋੜ ਸੀ।

ਸਬੰਧੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨੀਂ ਹੀ ਰੂਸ ਦਾ ਸਫੀਰ ਆਪਣੀ ਟੀਮ ਨਾਲ ਆਮ ਗੱਲਬਾਤ ਲਈ ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਆਇਆ। ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਨੂੰ ਲੱਗਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ਾਵਰ ਮਸਲੇ 'ਚ ਦਖਲ ਨਾ ਦੇਣ ਪਿੱਛੋਂ ਸ਼ਾਇਦ ਦੋਸਤ ਮੁਹੰਮਦ, ਰੂਸੀ ਮਦਦ ਲੈਣ ਦੀ ਸੋਚ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਇਹ ਇੱਕ ਆਮ ਗੱਲ ਸੀ, ਪਰ ਵਾਇਸਰਾਏ ਲਾਰਡ ਐਂਕਲੈਂਡ ਦੇ ਸਲਾਹਕਾਰਾਂ ਨੇ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਵਧਾ ਚੜ੍ਹਾ ਕੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਦੁਬਿਧਾ 'ਚ ਪਾ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਦਾ ਕੋਈ ਸਿੱਧਾ ਢੰਗ ਲੱਭਣ ਦੀ ਥਾਂ ਲਾਰਡ ਐਂਕਲੈਂਡ ਨੇ ਕੋਈ ਕੂਟਨੀਤਕ ਚਾਲ ਚੱਲਣ ਦੀ ਸੋਚੀ। ਹੱਲ ਇਹ ਕੱਢਿਆ ਕਿ ਕਿਉਂ ਨਾ ਦੋਸਤ ਮੁਹੰਮਦ ਨੂੰ ਗੱਦੀਉਂ ਲਾਹ ਕੇ ਸੋਜਾ ਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ। ਇਸ ਸੋਚ ਨੂੰ ਅਮਲੀ ਜਾਮਾ ਪਹਿਨਾਉਣ ਲਈ ਐਂਕਲੈਂਡ ਨੇ ਜੋ ਕਦਮ ਚੁੱਕਿਆ, ਇਤਿਹਾਸ ਉਸ ਨੂੰ ਕਾਹਲ 'ਚ ਚੁੱਕਿਆ ਮੂਰਖਤਾ ਭਰਿਆ ਕਦਮ ਦੱਸਦਾ ਹੈ।

ਲਾਰਡ ਐਂਕਲੈਂਡ ਨੇ ਗੋਰਿਆਂ ਅਤੇ ਭਾਰਤੀਆਂ ਦੀ ਰਲਵੀਂ ਮਿਲਵੀਂ ਵੀਹ ਹਜ਼ਾਰ ਤੋਂ ਵੀ ਉਪਰ ਵੱਡੀ ਫੌਜ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਕਰ ਰਹੇ ਜਨਰਲ ਅਲਫਿਨਸਟੋਨ ਨੂੰ ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ 'ਤੇ ਹਮਲੇ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ। ਸਾਲ 1839 ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ 'ਚ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਫੌਜ ਪੰਜਾਬ 'ਚੋਂ ਲੰਘਦਿਆਂ ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਵੱਲ ਨੂੰ ਤੁਰ ਪਈ। ਮਾਰਚ ਦੇ ਆਖਰੀ ਹਫਤੇ ਬੋਲਨ ਦੌਰਾ ਪਾਰ ਕਰਦਿਆਂ ਫੌਜ ਬਲੋਚ ਸ਼ਹਿਰ ਕੋਇਟਾ ਜਾ ਪਹੁੰਚੀ। ਉਥੋਂ ਇਸ ਨੇ ਕਾਬਲ ਵੱਲ ਨੂੰ ਚਾਲੇ ਪਾ ਦਿੱਤੇ, ਬੜਾ ਔਖਾ ਤੇ ਖਤਰਨਾਕ ਰਾਹ ਸੀ। ਉਬੜ-ਖਾਬੜ ਰਸਤੇ, ਮਾਰੂਥਲ ਅਤੇ ਚਾਰ ਹਜ਼ਾਰ ਮੀਟਰ ਉਚੇਰੇ ਦੌਰੇ ਪਾਰ ਕਰਦਿਆਂ ਆਖਰ ਇਸ ਫੌਜ ਨੇ 25 ਅਪਰੈਲ 1839 ਨੂੰ ਕੰਧਾਰ ਜਾ ਡੇਰੇ ਲਾਏ। 22 ਜੁਲਾਈ 1839 ਨੂੰ ਇਸ ਫੌਜ ਨੇ ਅਚਾਨਕ ਹਮਲਾ ਕਰ ਕੇ ਗਜ਼ਨੀ ਦੇ ਕਿਲੇ 'ਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰ ਲਿਆ ਜਿਸ ਉਪਰੰਤ ਭੂਤਰੀ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਫੌਜ ਨੇ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਮੁੱਖ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਤੋੜ ਸੁੱਟੇ। ਸ਼ਹਿਰ 'ਚ ਘੁੰਮਦਿਆਂ ਇਸ ਫੌਜ ਨੇ ਹੰਕਾਰੀ ਹੋਈ ਫੌਜ ਦਾ ਵਿਖਾਵਾ ਕੀਤਾ। ਇਥੇ ਮੁਕਾਮ ਕਰਦਿਆਂ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਫੌਜ ਨੇ ਆਪਣੀ ਸਪਲਾਈ ਲਾਈਨ ਦਾ ਵਧੀਆ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰ ਲਿਆ। ਇਸ ਪਿੱਛੋਂ ਫੌਜ ਅੱਗੇ ਵਧੀ ਤਾਂ ਉਸ ਦਾ ਦੋਸਤ ਮੁਹੰਮਦ ਦੀਆਂ ਫੌਜਾਂ ਨਾਲ ਬੜਾ ਫਸਵਾਂ ਮੁਕਾਬਲਾ ਹੋਇਆ। ਦੋਸਤ ਮੁਹੰਮਦ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਅਕਬਰ ਖਾਂ ਵੀ ਬਹੁਤ ਬਹਾਦਰੀ ਨਾਲ ਲੜਿਆ। ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਫੌਜ ਮੂਹਰੇ ਇੱਕ ਨਾ ਚੱਲੀ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਿੱਛੇ ਹਟਣਾ ਪਿਆ। ਇਥੋਂ ਸਭ ਕੁਝ ਛੱਡ ਛੱਡ ਕੇ ਦੋਸਤ ਮੁਹੰਮਦ ਤੇ ਅਕਬਰ ਖਾਂ ਬਾਮੀਆਨ ਵੱਲ ਨਿਕਲ ਗਏ ਤੇ ਅੱਗੇ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਥਾਂ ਬੁਖਾਰੇ ਜਾ ਪਹੁੰਚੇ। ਪਿੱਛੇ ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਦਾ ਤਖਤ ਖਾਲੀ ਹੋ ਗਿਆ ਤਾਂ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਹਕੂਮਤ ਨੇ ਤੀਹ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਗੱਦੀਉਂ ਲਾਹੇ ਸੋਜਾ ਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ। ਇਹੀ ਐਂਕਲੈਂਡ ਦਾ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਸੀ।

ਇਸ ਨਿਸ਼ਾਨੇ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਉਪਰੰਤ ਬਹੁਤੀ ਫੌਜ ਵਾਪਸ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਮੁੜ ਗਈ। ਪਰ ਕਰੀਬ ਅੱਠ ਹਜ਼ਾਰ ਫੌਜ ਸੋਜਾ ਸ਼ਾਹ ਦੀ ਮਦਦ ਲਈ ਕੁਝ ਦੇਰ ਲਈ ਉਥੇ ਰੁਕ ਗਈ। ਸੋਜਾ ਸ਼ਾਹ ਦੀ ਕਮਜ਼ੋਰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇਹ ਗੱਲ ਬੜੀ ਜਲਦੀ ਸਾਬਤ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਬਾਹਰੀ ਮਦਦ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਚੱਲਣ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਹਕੂਮਤ ਨੂੰ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋਇਆ ਕਿ ਸੋਜਾ ਸ਼ਾਹ ਦੀ ਮਦਦ ਲਈ ਉਸ ਦੀ ਫੌਜ ਨੂੰ ਲਗਾਤਾਰ ਉਥੇ ਰਹਿਣਾ ਪਵੇਗਾ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਕੋਈ ਨਾ ਕੋਈ ਉਸ ਦਾ ਤਖਤਾ ਪਲਟ ਦੇਵੇਗਾ। ਸੋ ਪਿੱਛੇ ਰਹੀ ਫੌਜ ਦੇ ਪੱਕੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਥੇ ਹੀ ਰਹਿਣ ਦਾ ਇੰਤਜ਼ਾਮ ਕਰਦਿਆਂ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰ ਵੀ ਇਥੇ ਲਿਆਉਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਹੋਲੀ ਹੋਲੀ ਗੋਰੇ ਫੌਜੀ ਸਿਪਾਹੀਆਂ ਅਤੇ ਅਫਸਰਾਂ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਉਥੇ ਪਹੁੰਚ ਗਏ ਤਾਂ ਅਫਗਾਨ ਲੋਕ ਸਮਝ ਗਏ ਕਿ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਇੱਥੇ ਪੱਕੇ ਅੱਡੇ ਲਾਉਣ ਦਾ ਇੰਤਜ਼ਾਮ ਕਰੀ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਅਫਗਾਨ ਲੋਕ ਸੋਜਾ ਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਪਸੰਦ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਰਦੇ, ਫਿਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਗੋਰਿਆਂ ਨੂੰ ਪਸੰਦ ਕੀ ਕਰਨਾ ਸੀ? ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਗੁੱਸਾ ਵਧਣ ਲੱਗਾ। ਉਧਰੋਂ ਦੋਸਤ ਮੁਹੰਮਦ ਵੀ ਬੁਖਾਰੇ ਵੱਲੋਂ ਵਾਪਸ ਆਉਂਦਿਆਂ ਲੜਾਈ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਕਰਨ ਲੱਗਾ। ਆਖਰ ਕਾਫੀ ਮਜ਼ਬੂਤ ਹੁੰਦਿਆਂ ਉਸ ਨੇ 1840 ਵਿਚ ਹੀ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਫੌਜ 'ਤੇ ਹੱਲਾ ਬੋਲ ਦਿੱਤਾ। ਜਿੱਤ ਤਾਂ ਭਾਵੇਂ ਨਾ ਸਕਿਆ ਪਰ ਉਸ ਦੀ ਇਸ ਲੜਾਈ ਨੇ ਅਫਗਾਨ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਇੱਕ ਉਮੀਦ ਜਗਾ ਦਿੱਤੀ। ਲੋਕਾਂ 'ਚ ਭੜਕ ਰਹੀ ਚਿੰਗਾਤੀ ਹੋਰ ਤੇਜ਼ ਹੋ ਗਈ। ਉਂਜ ਦੋਸਤ ਮੁਹੰਮਦ ਇਸ ਲੜਾਈ 'ਚ ਫਤਿਹ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ ਤੇ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਹਕੂਮਤ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਜਲਾਵਤਨ ਕਰਦਿਆਂ ਇੰਡੀਆ 'ਚ ਕੈਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਫੌਜ ਨੇ ਬਾਲਾ ਹਿਸਾਰ ਦਾ ਕਿਲਾ ਖਾਲੀ ਕਰਕੇ ਕਾਬਲ ਦੇ ਚੜ੍ਹਦੇ ਵੱਲ ਬਾਹਰਵਾਰ ਛਾਉਣੀ ਬਣਾ ਲਈ। ਇਸ ਦਾ ਉਲਟਾ ਅਸਰ ਹੋਇਆ। ਇੱਕ ਤਾਂ ਇਹ ਛਾਉਣੀ ਬੜੀ ਨੀਵੀਂ ਜਗ੍ਹਾ 'ਤੇ ਸੀ ਤੇ ਦੂਸਰਾ ਇਹ ਲੋੜ ਨਾਲੋਂ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਸੀ। ਵੱਡੀ ਛਾਉਣੀ ਦੀ ਰਾਖੀ ਕਰਨਾ ਫੌਜ ਲਈ ਔਖਾ ਸੀ। ਉਧਰ ਦੋਸਤ ਮੁਹੰਮਦ ਦੇ ਫੜ੍ਹੇ ਜਾਣ ਪਿੱਛੋਂ ਉਸ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਅਕਬਰ ਖਾਂ ਅਗਲੀ ਲੜਾਈ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਕਰਨ ਲੱਗਾ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਬਾਗੀ ਲੋਕ ਉਸ ਦੀ ਫੌਜ ਵਿਚ ਧੜਾਧੜ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਰਹੇ ਸਨ। ਅਸਲ 'ਚ ਉਸ ਵੇਲੇ ਹਰ ਕੋਈ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਫੌਜ ਤੋਂ ਔਖਾ ਸੀ। ਸੋ ਬਗਾਵਤ ਦਿਨੋਂ ਦਿਨ ਵਧਦੀ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ। ਉਂਜ ਤਾਂ ਹਰ ਪਾਸੇ ਚੁੱਪ ਚਾਂ ਸੀ ਪਰ ਲੱਗ ਰਿਹਾ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਕੋਈ ਤੁਫਾਨ ਆਉਣ ਵਾਲਾ ਹੋਵੇ। ਫਿਰ ਨਵੰਬਰ 1841 ਵਿਚ ਇਸ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਹੋ ਗਈ। ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਫੌਜ

(ਬਾਕੀ ਅਗਲੇ ਸਫੇ 'ਤੇ)

ਦੇ ਇਕ ਵੱਡੇ ਅਫਸਰ ਅਲੈਗਜੈਂਡਰ ਬਰਨਜ਼ ਤੇ ਉਸ ਦੀ ਫੌਜੀ ਟੁਕੜੀ ਨੂੰ ਕਾਬਲ ਦੇ ਬਜ਼ਾਰਾਂ 'ਚ ਹੀ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਭੀੜ ਨੇ ਕੁੱਟ ਕੁੱਟ ਕੇ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ।

ਇਸ ਨਾਲ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਫੌਜ 'ਚ ਦਹਿਸ਼ਤ ਫੈਲ ਗਈ ਤੇ ਉਸ ਦਾ ਇਸ ਪ੍ਰਤੀ ਕੋਈ ਵੀ ਕਦਮ ਚੁੱਕਣ ਦਾ ਹੌਂਸਲਾ ਨਾ ਪਿਆ। ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਹੌਂਸਲਾ ਹੋਰ ਵਧ ਗਿਆ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਫੌਜ ਦੇ ਸਾਜੇ ਸਾਮਾਨ ਵਾਲੀ ਇਕ ਛਾਉਣੀ ਉਪਰ ਹੀ ਹਮਲਾ ਬੋਲ ਦਿੱਤਾ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਹੱਲਿਆਂ ਨਾਲ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਫੌਜ ਦੇ ਹੌਂਸਲੇ ਪਸਤ ਹੁੰਦੇ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ ਅਤੇ ਅਕਬਰ ਖਾਂ ਦੀ ਦਿਨੇ ਦਿਨ ਚੜ੍ਹਾਈ ਹੋ ਰਹੀ ਸੀ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਫੌਜੀ ਅਫਸਰਾਂ ਨੇ ਅਕਬਰ ਖਾਂ ਨਾਲ ਕਿਸੇ ਗੱਲਬਾਤ ਦਾ ਰਾਹ ਕੱਢਿਆ। ਕਮਾਂਡਰ ਮੈਕਨਾਘਟਨ ਨੇ ਗੁਪਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਸ ਨਾਲ ਸਮਝੌਤਾ ਵਾਰਤਾ ਚਲਾਈ ਕਿ ਜੇ ਉਹ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਫੌਜ ਨੂੰ ਇਥੇ ਇਵੇਂ ਹੀ ਰਹਿਣ ਦੇ ਦੇਵੇ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਸ਼ੌਜਾ ਸ਼ਾਹ ਦੀ ਸਰਕਾਰ 'ਚ ਵਜ਼ੀਰ ਦਾ ਅਹੁਦਾ ਦੁਆਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਗੱਲ ਅੱਗੇ ਵਧਣ ਲੱਗੀ। ਮੈਕਨਾਘਟਨ ਨੇ ਅਕਬਰ ਖਾਂ ਨਾਲ ਮਿਲਣ ਲਈ ਥਾਂ ਤੈਅ ਕਰ ਲਈ ਜਿਥੇ ਕਿ ਅੱਗੇ ਦੀ ਗੱਲਬਾਤ ਹੋਣੀ ਸੀ। ਪਰ ਅਸਲ 'ਚ ਮੈਕਨਾਘਟਨ ਸਮਝੌਤਾ ਵਾਰਤਾ ਦੀ ਆਤ 'ਚ ਇਕ ਹੋਰ ਭੱਦੀ ਚਾਲ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਅਕਬਰ ਖਾਂ ਦੇ ਨੇਤਰਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਕੁਝ ਨੂੰ ਵੱਡੀਆਂ ਰਕਮਾਂ ਦੇ ਕੇ ਖਰੀਦ ਲਿਆ। ਉਸ ਦਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਵ ਅਕਬਰ ਖਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਸਮਝੌਤੇ ਵਾਲੀ ਥਾਂ 'ਤੇ ਬੁਲਾ ਕੇ ਕਤਲ ਕਰਵਾਉਣਾ ਸੀ। ਪਰ ਇਸ ਸਕੀਮ ਦਾ ਅਕਬਰ ਖਾਂ ਨੂੰ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਪਤਾ ਲੱਗ ਗਿਆ। ਇਸ ਲਈ ਉਹ ਸਮਝੌਤਾ ਵਾਰਤਾ ਵਾਲੀ ਥਾਂ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਤਾਂ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਥੇ ਕਤਲੇਆਮ ਵੀ ਹੋਈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਅਕਬਰ ਖਾਂ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਮੈਕਨਾਘਟਨ ਖੁਦ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਅਫਸਰ ਮਾਰੇ ਗਏ। ਇਸ ਉਪਰੰਤ ਅਕਬਰ ਖਾਂ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਫੌਜੀ ਅਫਸਰਾਂ ਦੀਆਂ ਲਾਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਕਾਬਲ ਦੇ ਗਲੀ ਬਾਜ਼ਾਰਾਂ 'ਚ ਘੜੀਸਿਆ।

ਇਸ ਘਟਨਾ ਨਾਲ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਫੌਜ ਦੇ ਮੋਢੀ ਅਲਫਿਨਸਟੋਨ ਦੇ ਹੌਂਸਲੇ ਬਿਲਕੁਲ ਪਸਤ ਹੋ ਗਏ ਤੇ ਉਸ ਦੀ ਕਮਾਂਡ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਹੋਈ। ਦੂਰ ਅੰਦੇਸ਼ ਅਲਫਿਨਸਟੋਨ ਸਮਝ ਗਿਆ ਕਿ ਜੇ ਛੇਤੀ ਕੋਈ ਪ੍ਰਬੰਧ ਨਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਤਾਂ ਅਫਗਾਨ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਫੌਜ ਦਾ ਜਿਉਣਾ ਦੁੱਝਰ ਕਰ ਦੇਣਗੇ। ਸੋ ਉਹ ਇਥੋਂ ਜਾਣ ਦਾ ਕੋਈ ਰਾਹ ਕੱਢਣ ਲੱਗਾ। ਉਸ ਨੇ ਅਕਬਰ ਖਾਂ ਨਾਲ ਸਮਝੌਤਾ ਕਰ ਲਿਆ ਜਿਸ ਤਹਿਤ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਫੌਜ ਨੇ ਇਥੋਂ ਜਾਣਾ ਸੀ ਤੇ ਅਕਬਰ ਖਾਂ ਨੇ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਰਾਹ ਦੇਣਾ ਸੀ। ਇਸ ਦੇ ਕੁਝ ਦਿਨ ਬਾਅਦ ਹੀ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਫੌਜ ਨੇ ਤੰਬੂ ਪੱਟ ਲਏ। ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਫੌਜ ਦਾ ਇਹ ਕਾਫਲਾ ਵਾਪਸ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਵੱਲ ਨੂੰ ਤੁਰ ਪਿਆ। ਇਸ ਕਾਫਲੇ ਦੀ, ਫੌਜੀਆਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸੇਵਾ ਸੰਭਾਲ ਵਾਲੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਾ ਕੇ ਗਿਣਤੀ ਸੋਲਾਂ ਹਜ਼ਾਰ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸੀ। ਜਿਉਂ ਹੀ ਕਾਫਲਾ ਬਰਫ ਨਾਲ ਢਕੇ ਪਹਾੜੀ ਲਾਂਘਿਆਂ 'ਚ ਦਾਖਲ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਪਾਸਿਆਂ ਤੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਅਫਗਾਨ ਲੜਾਕਿਆਂ ਨੇ ਹਮਲੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੇ। ਹਮਲਾਵਰਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਧਦੀ ਗਈ ਤੇ ਉਹ ਬਿਨਾ ਕਿਸੇ ਤਰਸ ਭਾਵਨਾ ਦੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਾਫਲੇ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਕਤਲੇਆਮ ਕਰਦੇ ਗਏ। ਬਰਫੀਲੇ ਊਬੜ-ਖਾਬੜ ਰਸਤੇ, ਦੋ ਦੋ ਫੁੱਟ ਬਰਫ ਨਾਲ ਢਕਿਆ ਰਾਹ, ਬਹੁਤ ਹੀ ਔਖਾ ਪੈਂਡਾ ਸੀ। ਉਦੋਂ ਨੂੰ ਰਾਸ਼ਣ ਅਤੇ ਪਾਣੀ-ਧਾਣੀ ਸਭ ਕੁਝ ਖਤਮ ਹੋ ਗਿਆ। ਲੰਬਾ ਹੁੰਦਾ ਗਿਆ ਵਕਤ ਤੇ ਉਪਰੋਂ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਹੁੰਦੇ ਹਮਲੇ, ਇਹ ਔਖਾ ਪੰਧ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਫੌਜਾਂ ਲਈ ਕਬਰਿਸਤਾਨ ਬਣ ਗਿਆ। ਜਿੰਧਰ ਨੂੰ ਉਹ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ, ਉਧਰ ਅੱਗੇ ਜਲਾਲਾਬਾਦ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਫੌਜ ਦੀ ਵੱਡੀ ਛਾਉਣੀ ਸੀ। ਪਰ ਉਥੇ ਪਹੁੰਚਣਾ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਸੀ। ਆਖਰ ਅਫਗਾਨ ਹਮਲਾਵਰਾਂ ਨੇ ਫੌਜੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ, ਔਰਤਾਂ, ਬੱਚੇ, ਸੇਵਾਦਾਰ ਅਤੇ ਨੌਕਰ ਵਗੇਰਾ ਸਭ ਮਾਰ ਮੁਕਾਏ। ਸਾਢੇ ਸੋਲਾਂ ਹਜ਼ਾਰ ਦੇ ਕਾਫਲੇ 'ਚੋਂ ਸਿਰਫ ਇਕੋ ਵਿਅਕਤੀ ਜਲਾਲਾਬਾਦ ਛਾਉਣੀ ਪਹੁੰਚ ਸਕਿਆ, ਉਹ ਸੀ ਡਾਕਟਰ ਵਿਲੀਅਮ ਬਰੈਡਨ। ਇਤਿਹਾਸ ਗਵਾਹ ਹੈ ਕਿ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਹਕੂਮਤ ਨੂੰ ਇੰਡੀ ਵੰਡੀ ਸੱਟ ਕਿਧਰੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਵੱਜੀ। ਸ਼ਾਇਦ ਇਸੇ ਸੱਟ ਕਰਕੇ ਹੀ ਲੌਰਡ ਐਕਲੈਂਡ ਨੂੰ ਦਿਲ ਦਾ ਦੌਰਾ ਪੈ ਗਿਆ।

ਇਸ ਪਿਛੋਂ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਹਕੂਮਤ ਨੇ ਆਪਣੀ ਨੀਤੀ ਬਦਲ ਲਈ। ਭਾਵੇਂ ਮੌਸਮ ਬਦਲਦਿਆਂ ਹੀ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਫੌਜ ਨੇ ਵੱਡੇ ਹਮਲੇ ਕਰਦਿਆਂ ਕਾਬਲ ਕੰਧਾਰ ਵਰਗੇ ਸ਼ਹਿਰ ਫਿਰ ਤੋਂ ਜਿੱਤ ਲਏ ਤੇ ਅਕਬਰ ਖਾਂ ਹਾਰ ਕੇ ਭੱਜ ਗਿਆ। ਪਰ ਨਵੀਂ ਨੀਤੀ ਮੁਤਾਬਕ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਹਕੂਮਤ ਨੇ

ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਤੋਂ ਦੂਰ ਰਹਿਣ ਦਾ ਕੰਮ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਜੋ ਕਿਧਰੇ ਬਚੇ ਖੁਚੇ ਬਰਤਾਨਵੀ ਫਸੇ ਹੋਏ ਸਨ, ਉਹ ਇਨ੍ਹਾਂ ਜਿੱਤਾਂ ਦੌਰਾਨ ਕੱਢ ਲਏ ਗਏ। ਸਾਲ 1842 'ਚ ਜਾ ਕੇ ਦੋਸਤ ਮੁਹੰਮਦ ਨੂੰ ਜਲਾਵਤਨੀ 'ਚੋਂ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਤੇ ਉਹ ਵਾਪਸ ਜਾ ਕੇ ਫਿਰ ਤੋਂ ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਦਾ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਬਣ ਗਿਆ। 1863 ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਮੌਤ ਤੱਕ ਉਹ ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਦਾ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਰਿਹਾ। ਉਸ ਪਿਛੋਂ ਉਸ ਦਾ ਤੀਸਰਾ ਪੁੱਤਰ ਸ਼ੇਰ ਅਲੀ ਖਾਨ ਰਾਜਭਾਗ ਦਾ ਵਾਰਿਸ ਬਣਿਆ।

ਜਿਸ ਵਜ੍ਹਾ ਕਰਕੇ ਪਹਿਲੀ ਐਂਗਲੋ-ਅਫਗਾਨ ਜੰਗ ਹੋਈ, ਉਹ ਉਸ ਮੌਕੇ ਤਾਂ ਭਾਵੇਂ ਨਾ ਵਾਪਰੀ ਪਰ ਰੂਸ ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਆਪਣੀ ਖੇਡ ਖੇਡਦਾ ਰਿਹਾ। ਇਕ ਇਕ ਛੋਟੇ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਕਬਜ਼ੇ 'ਚ ਲੈਂਦਿਆਂ ਉਹ ਅਗਾਂਹ ਵਧਦਾ ਰਿਹਾ ਤੇ ਆਖਰ ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਦੀ ਹੱਦ 'ਤੇ ਪੈਂਦੇ ਅਮੂ ਦਰਿਆ ਤੱਕ ਆ ਪਹੁੰਚਿਆ। 1878 'ਚ ਜਾ ਕੇ ਬਰਤਾਨੀਆ ਲਈ ਉਹੀ ਖਤਰਾ ਫਿਰ ਖੜ੍ਹਾ ਹੋ ਗਿਆ ਜਿਸ ਦਾ ਡਰ ਉਸ ਨੂੰ ਪਹਿਲੀ ਐਂਗਲੋ-ਅਫਗਾਨ ਜੰਗ ਵੇਲੇ ਸੀ। ਉਸ ਨੂੰ ਲੱਗਾ ਕਿ ਇਸ ਵੇਲੇ ਰੂਸ ਪਿਛਾਂਹ ਨਹੀਂ ਹਟੇਗਾ, ਸਗੋਂ ਅਗਾਂਹ ਵਧ ਕੇ ਉਹ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਫੌਜ ਨਾਲ ਲੜਾਈ ਜ਼ਰੂਰ ਲੜੇਗਾ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਸ਼ੇਰ ਅਲੀ ਖਾਨ ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਦਾ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਸੀ।

ਰੂਸ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਆਪਣਾ ਗਲਬਾ ਕਾਇਮ ਕਰਨ ਲਈ ਸਿਫਾਰਤੀ ਮਿਸ਼ਨ ਭੇਜਿਆ। ਉਂਜ ਸ਼ੇਰ ਅਲੀ ਖਾਨ ਇਸ ਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਆਉਣ ਦੇ ਹੱਕ 'ਚ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਬੜੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਕਿ ਮਿਸ਼ਨ ਇਥੇ ਨਾ ਆਵੇ ਪਰ ਉਹ ਕਿਵੇਂ ਨਾ ਕਿਵੇਂ ਆ ਹੀ ਪਹੁੰਚੇ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਰਤਾਨਵੀ ਚਿੜ੍ਹ ਗਏ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸ਼ੇਰ ਅਲੀ ਖਾਨ ਨੂੰ ਸੁਨੇਹਾ ਭੇਜਿਆ ਕਿ ਹੁਣ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮਿਸ਼ਨ ਵੀ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਪਰ ਸ਼ੇਰ ਅਲੀ ਖਾਨ ਨੇ ਜੁਆਬ ਦੇ ਦਿੱਤਾ। ਜੁਆਬ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਹਕੂਮਤ ਨੇ ਮਿਸ਼ਨ ਤਿਆਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਿਸ ਨੇ ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਜਾਣਾ ਸੀ। ਸ਼ੇਰ ਅਲੀ ਖਾਨ ਨੇ ਧਮਕੀ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਜੇ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਹਕੂਮਤ ਨੇ ਰੋਕਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ 'ਚ ਪੈਰ ਪਾਇਆ ਤਾਂ ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰ ਲਵੇਗਾ। ਭੂਤਰੇ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਉਸ ਦੀ ਧਮਕੀ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਹ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾ ਆਪਣਾ ਮਿਸ਼ਨ ਉਧਰ ਨੂੰ ਤੋਰ ਦਿੱਤਾ।

ਇਹ 1878 ਦੇ ਸਤੰਬਰ ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ। ਜਿਉਂ ਹੀ ਇਹ ਸਿਫਾਰਤੀ ਮਿਸ਼ਨ ਖੈਬਰ ਦੌਰੇ ਦੇ ਪੂਰਬੀ ਦਾਖਲੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਿਆ ਤਾਂ ਅਫਗਾਨ ਫੌਜਾਂ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਉਥੋਂ ਵਾਪਸ ਭਜਾ ਦਿੱਤਾ। ਇਥੋਂ ਹੀ ਦੂਸਰੀ ਐਂਗਲੋ-ਅਫਗਾਨ ਜੰਗ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਮਿਸ਼ਨ ਨੂੰ ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ 'ਚ ਦਾਖਲਾ ਤਾਂ ਨਾ ਮਿਲਿਆ ਪਰ ਬਰਤਾਨੀਆ ਦੀ ਚਾਲੀ ਹਜ਼ਾਰ ਤੋਂ ਉਪਰ ਫੌਜ ਨੇ ਉਧਰ ਨੂੰ ਕੂਚ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਸ਼ੇਰ ਅਲੀ ਖਾਨ ਬਹੁਤੀ ਦੇਰ ਅਤ ਨਾ ਸਕਿਆ ਤੇ ਜਾਨ ਬਚਾਉਂਦਾ ਮਜ਼ਾਰ-ਏ-ਸਰੀਫ ਵੱਲ ਨੂੰ ਭੱਜ ਗਿਆ। ਪਿੱਛੇ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਫੌਜਾਂ ਨੇ ਮੁਲਕ ਦਾ ਬਹੁਤਾ ਭਾਗ ਆਪਣੇ ਕਬਜ਼ੇ ਹੇਠ ਲੈ ਲਿਆ। ਹੁਣ ਬਾਜ਼ੀ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਹਕੂਮਤ ਦੇ ਹੱਥ ਸੀ। ਮੁਲਕ ਨੂੰ ਹੋਰ ਬਰਬਾਦੀ ਤੋਂ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਸ਼ੇਰ ਅਲੀ ਖਾਨ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਮੁਹੰਮਦ ਯਾਕੂਬ ਖਾਨ ਨੇ ਸਮਝੌਤਾ ਦਾ ਰਾਹ ਕੱਢਿਆ। ਉਸ ਨੇ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਹਕੂਮਤ ਦੀਆਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਮੰਨ ਲਈਆਂ।

ਸਮਝੌਤੇ ਵਿਚ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਹ ਸਭ ਸੀ, 'ਬਾਹਰੀ ਹਮਲੇ ਵੇਲੇ ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਫੌਜ ਦੀ ਮਦਦ ਕਰੇਗਾ, ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਏਜੈਂਟ ਪੱਕੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ 'ਚ ਰਹੇਗਾ ਅਤੇ ਵਿਦੇਸ਼ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਹਕੂਮਤ ਦੀ ਸਲਾਹ ਨਾਲ ਲਏ ਜਾਣਗੇ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਹਕੂਮਤ ਨੇ ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਕੋਲੋਂ ਖੈਬਰ, ਨਾਰਥ ਵੈਸਟ ਫਰੰਟੀਅਰ ਪਰੋਵਿੰਸ ਏਰੀਆ ਅਤੇ ਕੋਇਟਾ ਇਲਾਕੇ ਖੋਹ ਕੇ ਪੱਕੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਆਪਣੇ ਕਬਜ਼ੇ ਹੇਠ ਕਰ ਲਏ। ਇਸ ਸਭ ਪਿੱਛੋਂ ਸਮਝੌਤੇ 'ਤੇ ਦਸਤਖਤ ਹੋਏ ਤੇ ਮੁਹੰਮਦ ਯਾਕੂਬ ਖਾਨ ਨੂੰ ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਦਾ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਪਰ ਇਹ ਕਹਾਣੀ ਇਥੇ ਹੀ ਨਾ ਰੁਕੀ।

ਅਗਲੇ ਹੀ ਸਾਲ ਸਤੰਬਰ 1879 ਵਿਚ ਅਫਗਾਨ ਲੋਕਾਂ ਵੱਲੋਂ ਬਗ਼ਾਵਤ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈ। ਕਾਬਲ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਸਿਫਾਰਤਖਾਨੇ ਦੇ ਮੁਖੀ ਸਰ ਲੂਈਸ ਕਾਵਗਨਰੀ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਸਟਾਫ ਨੂੰ ਮਾਰ ਮੁਕਾਇਆ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਅਗਲੀ ਲੜਾਈ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈ। ਸਰ ਫਰੈਡਰਿਕ ਰੋਬਰਟਸ ਦੀ ਕਮਾਂਡ 'ਚ ਵੱਡੀ ਫੌਜ ਨੇ ਕਾਬਲ 'ਤੇ ਹਮਲਾ ਬੋਲ ਦਿੱਤਾ। ਦੋ ਦਿਨਾਂ 'ਚ ਹੀ ਉਸ ਨੇ ਕਾਬਲ ਸ਼ਹਿਰ ਕਬਜ਼ੇ 'ਚ ਕਰ ਲਿਆ। ਉਧਰੋਂ

ਗਾਜ਼ੀ ਮੁਹੰਮਦ ਖਾਨ ਵਾਰਡਕ ਨੇ ਦਸ ਹਜ਼ਾਰ ਬਾਗੀਆਂ ਦੀ ਫੌਜ ਨਾਲ ਕਾਬਲ ਨੇੜਲੀ ਸ਼ੇਰਪੁਰ ਛਾਉਣੀ 'ਤੇ ਹਮਲਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਕੁਝ ਹੀ ਦੇਰ 'ਚ ਛਾਉਣੀ ਨੂੰ ਚਾਰੇ ਪਾਸਿਉਂ ਘੇਰ ਲਿਆ। ਪਰ ਇਸ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਉਹ ਗਲਤ ਫੈਸਲਾ ਲੈ ਗਿਆ। ਛਾਉਣੀ ਘੇਰਨ ਪਿੱਛੋਂ ਉਸ ਨੇ ਦੂਸਰੇ ਪਾਸੇ ਫਰੈਡਰਿਕ ਰੋਬਰਟਸ ਦੀ ਫੌਜ 'ਤੇ ਹੱਲਾ ਬੋਲ ਦਿੱਤਾ। ਦੋ ਮੋਰਚੇ ਖੁੱਲ੍ਹ ਜਾਣ ਨਾਲ ਗਾਜ਼ੀ ਖਾਨ ਦੀ ਬਗ਼ਾਵਤ ਫੇਲ੍ਹ ਹੋ ਗਈ। ਸਾਰੀ ਬਾਜ਼ੀ ਫਿਰ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਹਕੂਮਤ ਦੇ ਹੱਥ ਆ ਗਈ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਪਣੇ ਵੰਗ ਦਾ ਸਮਝੌਤਾ ਕਰਨ ਦੀ ਸੋਚੀ। ਇਸੇ ਸੋਚ ਤਹਿਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮੁਲਕ ਨੂੰ ਕਈ ਹਿੱਸਿਆਂ 'ਚ ਵੰਡਣ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਕਰ ਲਿਆ। ਨਾਲ ਹੀ ਯਾਕੂਬ ਖਾਨ ਨੂੰ ਗੱਦੀਉਂ ਲਾਹ ਕੇ ਉਸ ਦੇ ਚਚੇਰੇ ਭਰਾ ਅਬਦਰ ਰਹਿਮਾਨ ਖਾਨ ਨੂੰ ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਦਾ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ।

ਸਮਝੌਤੇ ਦੀਆਂ ਸਭ ਮੱਦਾਂ ਅਜੇ ਲਾਗੂ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸਨ ਹੋਈਆਂ ਕਿ ਹੈਰਾਤ ਵੱਲੋਂ ਯਾਕੂਬ ਖਾਨ ਦੇ ਭਰਾ ਅਯੂਬ ਖਾਨ ਨੇ ਬਗ਼ਾਵਤ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਉਹ ਅਗਾਂਹ ਵਧਿਆ ਤੇ ਮੈਵੰਡ ਦੀ ਲੜਾਈ 'ਚ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਫੌਜ ਨੂੰ ਹਰਾਉਂਦਿਆਂ ਕੰਧਾਰ 'ਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰ ਲਿਆ। ਇਕ ਵਾਰ ਤਾਂ ਅਯੂਬ ਖਾਨ ਦਾ ਹੱਥ ਉਪਰ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ ਪਰ ਉਦੋਂ ਹੀ ਕਾਬਲ ਵੱਲੋਂ ਸਰ ਫਰੈਡਰਿਕ ਰੋਬਰਟਸ ਆਪਣੀਆਂ ਫੌਜਾਂ ਲੈ ਕੇ ਆ ਪਹੁੰਚਿਆ। ਕੰਧਾਰ ਦੇ ਬਾਹਰ ਦੋਨਾਂ ਧਿਰਾਂ ਵਿਚਾਲੇ ਬੜੀ ਲੂਹ ਡੋਲਵੀਂ ਲੜਾਈ ਹੋਈ। ਅਯੂਬ ਖਾਨ ਦੀਆਂ ਫੌਜਾਂ ਬੜੀ ਬਹਾਦਰੀ ਨਾਲ ਲੜੀਆਂ ਪਰ ਆਖਰ ਨੂੰ ਹਾਰ ਗਈਆਂ। ਇਸ ਵੇਲੇ ਮੌਕੇ ਦਾ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਅਬਦਰ ਰਹਿਮਾਨ ਖਾਨ, ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਹਕੂਮਤ ਦੇ ਹੱਕ 'ਚ ਖੜੋਤਾ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਗ਼ਾਵਤ ਖਤਮ ਹੋ ਗਈ। ਇਸ ਪਿੱਛੋਂ ਨੇਤ ਭਵਿੱਖ 'ਚ ਬਗ਼ਾਵਤ ਦਾ ਕੋਈ ਖਤਰਾ ਨਾ ਰਿਹਾ ਤਾਂ ਸਮਝੌਤੇ ਦੀਆਂ ਸਭ ਮੱਦਾਂ ਮੰਨਵਾ ਕੇ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਫੌਜਾਂ ਵਾਪਸ ਮੁੜ ਗਈਆਂ। ਮੁਲਕ ਨੂੰ ਹੋਰ ਕਮਜ਼ੋਰ ਕਰਨ ਦੇ ਇਰਾਦੇ ਨਾਲ ਅੱਗੇ ਚੱਲ ਕੇ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਨੇ ਡੁਰੈਂਡ ਲਾਈਨ ਵੀ ਖਿੱਚ ਦਿੱਤੀ।

ਡੁਰੈਂਡ ਲਾਈਨ 1893 ਵਿਚ ਹੋਂਦ 'ਚ ਆਈ। ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਰਾਜਦੂਤ ਸਰ ਮੋਰਟੀਮਰ ਡੁਰੈਂਡ ਅਤੇ ਅਫਗਾਨ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਅਬਦਰ ਰਹਿਮਾਨ ਖਾਨ ਵਿਚਾਲੇ ਸੰਧੀ ਹੋਈ ਜਿਸ ਅਨੁਸਾਰ ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਦੇ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਨਾਲ ਲੱਗਦੇ ਕਾਫੀ ਸਾਰੇ ਇਲਾਕੇ ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਨਾਲੋਂ ਤੋੜ ਕੇ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਇੰਡੀਆ ਨਾਲ ਜੋੜ ਦਿੱਤੇ ਗਏ। ਅਸਲ 'ਚ ਇਕੋ ਫਿਰਕੇ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਦੋ ਭਾਗਾਂ 'ਚ ਵੰਡਦਿਆਂ ਅੱਧਿਆਂ ਨੂੰ ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਅੱਧਿਆਂ ਨੂੰ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਦਾ ਭਾਗ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ। ਇਹ ਡੁਰੈਂਡ ਲਾਈਨ ਕਰੀਬ 22 ਸੌ ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਲੰਬੀ ਹੈ ਜੋ ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਦੇ ਇਕ ਸਿਰੇ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਦੂਜੇ ਸਿਰੇ ਜਾ ਲੱਗਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਾਈਨ ਨਾਲ ਬਲੋਚਿਸਤਾਨ, ਖੈਬਰ ਪਖਤੂਨਵਾ, ਫਾਤਾ ਇਲਾਕੇ, ਗਿਲਗਿਟ ਅਤੇ ਬਾਲਤਿਸਤਾਨ ਵਰਗੇ ਸੂਬੇ ਦੋ ਹਿੱਸਿਆਂ 'ਚ ਵੰਡੇ ਗਏ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਇਕ ਪਾਸੇ ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਸੀ ਤੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਇੰਡੀਆ।

ਅਗਲੇ ਕੋਈ ਚਾਲੀ ਸਾਲ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਅਤੇ ਅਫਗਾਨ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਵਿਚਾਲੇ ਕੋਈ ਸਮੱਸਿਆ ਨਾ ਆਈ। ਭਾਵੇਂ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਨੇ ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਦਾ ਵਿਦੇਸ਼ ਵਿਭਾਗ ਆਪਣੇ ਕੋਲ ਰੱਖਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਤੇ ਇਸ ਕਰਕੇ ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਦੀ ਦੁਨੀਆਂ ਨਾਲੋਂ ਸਾਂਝ ਟੁੱਟ ਚੁਕੀ ਸੀ। ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਹਕੂਮਤ ਨੇ ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਦਾ ਦਰਜਾ ਇਕ ਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਘਟਾ ਕੇ ਇਕ ਸੂਬੇ ਦਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਪਰ ਫਿਰ ਵੀ ਦੋਨਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਸਬੰਧ ਠੀਕ ਰਹੇ। ਸਾਲ 1901 ਵਿਚ ਅਬਦਰ ਰਹਿਮਾਨ ਖਾਨ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ। ਇਸ ਪਿੱਛੋਂ ਅਸਿੱਧੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਤੇ ਅਫਗਾਨਾਂ ਵਿਚ ਤਲਖੀ ਪੈਦਾ ਹੋ ਗਈ ਜੋ 18 ਸਾਲਾਂ ਪਿੱਛੋਂ ਜਾ ਕੇ ਜੰਗ 'ਚ ਤਬਦੀਲ ਹੋਈ। ਉਸ ਨੂੰ ਤੀਜੀ ਐਂਗਲੋ-ਅਫਗਾਨ ਜੰਗ ਵੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਖੈਰ! ਅਬਦਰ ਰਹਿਮਾਨ ਖਾਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਸ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਹਬੀਬੁੱਲਾ ਖਾਨ ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਦਾ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਬਣ ਗਿਆ। ਹਬੀਬੁੱਲਾ ਖਾਨ ਬੜਾ ਸਮਝਦਾਰ ਲੀਡਰ ਗਿਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਮੌਕੇ ਅਨੁਸਾਰ ਕਦੇ ਰੂਸ ਦੀ ਹਮਾਇਤ ਲਈ ਅਤੇ ਕਦੇ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਹਕੂਮਤ ਦੀ। ਹਬੀਬੁੱਲਾ ਇਕ ਸੁਲਝਿਆ ਤੇ ਨਵੀਂ ਪੀੜ੍ਹੀ ਦਾ ਅਗਾਂਹਵਧੂ ਨੇਤਾ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਸੁਧਾਰ ਕਰਦਿਆਂ ਮੁਲਕ ਨੂੰ ਮਾਡਰਨ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਕੋਈ ਕਸਰ ਨਾ ਛੱਡੀ। ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਵਕਤ ਵਿਚ ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਨਵੀਂ ਟੈਕਨਾਲੋਜੀ ਲਿਆਂਦੀ, ਸਕੂਲ-ਕਾਲਜ ਖੋਲ੍ਹੇ, ਮਿਲਟਰੀ ਅਕੈਡਮੀਆਂ ਖੋਲ੍ਹੀਆਂ। ਉਸ ਨੇ ਮੁਲਕ ਨੂੰ ਤਰੱਕੀ ਦੇ ਰਾਹ ਪਾਉਣ ਲਈ ਹਰ ਉਪਰਾਲਾ ਕੀਤਾ।

ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਗੱਲ ਉਸ ਨੇ ਪਹਿਲੀ ਸੰਸਾਰ ਜੰਗ ਦੌਰਾਨ ਕਿਸੇ ਵੀ ਧਿਰ ਦੀ ਹਮਾਇਤ ਨਾ ਕੀਤੀ ਤੇ ਨਿਰਪੱਖ ਰਿਹਾ। ਭਾਵੇਂ ਉਸ ਨੂੰ ਆਟੋਮਨ ਐਂਪਾਇਰ ਭਾਵ ਤੁਰਕੀ ਅਤੇ ਇੰਪੀਰੀਅਲ ਜਰਮਨੀ ਨੇ ਨਾਲ ਰਲਾਉਣ ਦੀ ਬਹੁਤ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਪਰ ਉਹ ਕਿਸੇ ਧਿਰ ਨਾਲ ਨਾ ਰਲਿਆ। ਉਸ ਨੇ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਇੰਡੀਆ ਨਾਲ ਸਬੰਧ ਸੁਧਾਰਨ ਲਈ 1905 ਵਿਚ ਇਕ ਦੋਸਤਾਨਾ ਸੰਧੀ ਵੀ ਕੀਤੀ। ਉਸ ਦੇ ਚੰਗੇ ਕੰਮਾਂ ਕਰਕੇ ਅੱਜ ਤੱਕ ਉਸ ਦਾ ਅਫਗਾਨ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਸਤਿਕਾਰ ਹੈ। ਇੰਨੀਆਂ ਖੂਬੀਆਂ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਉਸ ਦਾ 1919 ਵਿਚ ਕਤਲ ਹੋ ਗਿਆ।

ਹੁਣ ਗੱਲ ਤੀਸਰੀ ਐਂਗਲੋ-ਅਫਗਾਨ ਲੜਾਈ ਦੀ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਪਹਿਲਾਂ ਕੀਤੇ ਜ਼ਿਕਰ ਅਨੁਸਾਰ ਹਬੀਬੁੱਲਾ ਖਾਨ ਪਹਿਲੀ ਸੰਸਾਰ ਜੰਗ ਵਿਚ ਨਿਰਪੱਖ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਪਹਿਲੀ ਸੰਸਾਰ ਜੰਗ ਖਤਮ ਹੋਈ ਤਾਂ ਹਬੀਬੁੱਲਾ ਖਾਨ ਨੇ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਹਕੂਮਤ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਸੰਸਾਰ ਜੰਗ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਿਰੋਧਤਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਇਸ ਦੇ ਇਵਜ਼ 'ਚ ਕੋਈ ਰਿਆਇਤ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ। ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਹ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਦੇ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਵਿਚਰਨ ਲਈ ਪਹਿਲਾਂ ਹੋਏ ਸਮਝੌਤੇ 'ਚ ਤਬਦੀਲੀ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਤੇ ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਨੂੰ ਆਜ਼ਾਦ ਮੁਲਕ ਦਾ ਰੁਤਬਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ। ਉਂਜ ਭਾਵੇਂ ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਆਜ਼ਾਦ ਹੀ ਸੀ ਪਰ ਉਸ ਦਾ ਵਿਦੇਸ਼ ਵਿਭਾਗ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਹਕੂਮਤ ਕੋਲ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਉਹ ਸਿਰਫ ਨਾਂ ਦਾ ਹੀ ਆਜ਼ਾਦ ਸੀ। ਖੈਰ! ਹਬੀਬੁੱਲਾ ਉਲਾ ਦੇ ਪੱਲੇ ਨਿਰਾਸ਼ਾ ਹੀ ਪਈ ਕਿਉਂਕਿ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਹਕੂਮਤ ਨੇ ਉਸ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਨੁਕਰਾ ਦਿੱਤੀ। ਇਥੋਂ ਉਸ ਦੇ ਮਨ 'ਚ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਹਕੂਮਤ ਪ੍ਰਤੀ ਵਿਰੋਧ ਪਨਪਣ ਲੱਗਾ। ਲੇਕਿਨ ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿ ਉਹ ਕੁਝ ਕਰ ਸਕਦਾ, ਉਸ ਦਾ ਕਤਲ ਹੋ ਗਿਆ। ਉਸ ਪਿੱਛੋਂ ਉਸ ਦਾ ਭਰਾ ਨਸਰ ਉਲਾ ਖਾਨ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਬਣਿਆ, ਪਰ ਉਹ ਸਿਰਫ ਇਕ ਹਫਤਾ ਹੀ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਰਹਿ ਸਕਿਆ। ਉਸ ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਭਤੀਜੇ ਅਤੇ ਹਬੀਬ ਉਲਾ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਅਮਾਨ ਉਲਾ ਖਾਨ ਨੇ ਗੱਦੀਉਂ ਲਾਹ ਕੇ ਹਕੂਮਤ ਹਥਿਆ ਲਈ। ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਬਹੁਤ ਬੁਰਾ ਮਨਾਇਆ। ਨਸਰ ਉਲਾ ਖਾਨ ਦੀ ਲੋਕਾਂ 'ਚ ਬਹੁਤ ਇੱਜਤ ਸੀ ਜਦਕਿ ਅਮਾਨ ਉਲਾ ਖਾਨ ਦਾ ਲੋਕਾਂ 'ਚ ਕੋਈ ਚੰਗਾ ਅਕਸ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਬਹੁਤੇ ਲੋਕ ਤਾਂ ਇਹ ਵੀ ਸੋਚਦੇ ਸਨ ਕਿ ਹਬੀਬ ਉਲਾ ਨੂੰ ਕਤਲ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਵੀ ਉਸ ਦਾ ਖੁਦ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਅਮਾਨ ਉਲਾ ਖਾਨ ਹੀ ਸੀ। ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਪਾਸੇ ਹਟਾਉਣ ਲਈ ਅਮਾਨ ਉਲਾ ਖਾਨ ਨੇ ਬਹੁਤ ਲੁਭਾਉਣੇ ਵਾਅਦੇ ਕੀਤੇ ਪਰ ਉਸ ਦਾ ਅਕਸ ਸੁਧਰ ਨਾ ਸਕਿਆ। ਸਗੋਂ ਇਹ ਉਦੋਂ ਹੋਰ ਵੀ ਮਾਤਾ ਹੋ ਗਿਆ ਜਦੋਂ ਅਮਾਨ ਉਲਾ ਖਾਨ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪਿਉ ਦੇ ਕਤਲ ਦੇ ਜੁਰਮ ਵਿਚ ਨਸਰ ਉਲਾ ਖਾਨ ਨੂੰ ਹੀ ਉਮਰ ਭਰ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾ ਕੇ ਜੇਲ੍ਹ ਡੱਕ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਨਾਲ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਨਾਰਾਜ਼ਗੀ ਹੋਰ ਵੀ ਵਧ ਗਈ।

ਉਸ ਵੇਲੇ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ 'ਚ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਜੰਗ ਜ਼ੋਰ ਸ਼ੇਰ ਨਾਲ ਚੱਲ ਰਹੀ ਸੀ। ਇਹ ਸਾਲ 1919 ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ। ਉਨ੍ਹੀਂ ਦਿਨੀਂ ਜੱਲਿਆਂ ਵਾਲੇ ਬਾਗ ਦਾ ਸਾਕਾ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਲੋਕ ਬੜੇ ਹੀ ਗੁੱਸੇ 'ਚ ਸਨ ਤੇ ਮੁਲਕ 'ਚ ਅਰਾਜਕਤਾ ਵਾਲਾ ਮਾਹੌਲ ਸੀ। ਅਮਾਨ ਉਲਾ ਖਾਨ ਨੇ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਦੇ ਇਸ ਹਾਲਾਤ ਦਾ ਫਾਇਦਾ ਲੈਣ ਦੀ ਸੋਚੀ। ਉਸ ਨੂੰ ਲੱਗਾ ਕਿ ਬਰਤਾਨਵੀ ਇਸ ਵੇਲੇ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨੀਆਂ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਜੰਗ 'ਚ ਉਲਝੇ ਹੋਏ ਹਨ ਤੇ ਹੋਰ ਪਾਸੇ ਲੜਨ ਦਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਵਕਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸੋ, ਆਪਣੇ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਵੰਡਾਉਣ ਲਈ ਉਸ ਨੇ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਹਕੂਮਤ ਨਾਲ ਜੰਗ ਛੇਤਨ ਦੀ ਸਕੀਮ ਬਣਾ ਲਈ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਅਫਗਾਨ ਫੌਜ ਉਸ ਵੇਲੇ ਦੀ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਫੌਜ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਦੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪਰ ਅਮਾਨ ਉਲਾ ਖਾਨ ਨੇ ਹਾਲਾਤ ਦਾ ਜਾਇਜ਼ਾ ਲਏ ਬਿਨਾ ਹੀ ਲੜਾਈ ਦਾ ਬਿਗਲ ਵਜਾ ਦਿੱਤਾ।

ਲੜਾਈ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ 3 ਮਈ 1919 ਨੂੰ ਉਦੋਂ ਹੋਈ, ਜਦੋਂ ਅਫਗਾਨ ਫੌਜਾਂ ਨੇ ਪੱਛਮ ਵੱਲ ਦੀ ਸਰਹੱਦ ਲੰਘ ਕੇ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਇੰਡੀਆ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਹੇਠਲੇ ਬਾਘ ਸ਼ਹਿਰ 'ਤੇ ਹੱਲਾ ਬੋਲ ਦਿੱਤਾ। ਅੰਦਰੇ ਅੰਦਰ ਅਮਾਨ ਉਲਾ ਖਾਨ ਨੇ ਪੇਸ਼ਾਵਰ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਬਗ਼ਾਵਤ ਲਈ ਵੀ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਪਹਿਲਾਂ ਪਤਾ ਲੱਗ ਜਾਣ ਕਾਰਨ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਹਕੂਮਤ ਨੇ ਬਗ਼ਾਵਤ ਤਾਂ ਉਠਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਦਬਾ ਦਿੱਤੀ ਪਰ ਅਮਾਨ ਉਲਾ ਖਾਨ ਵੱਲੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਲੜਾਈ ਦਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਕਾਰਨ ਸਮਝ 'ਚ ਨਾ ਆਇਆ। ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਮਾਨ ਉਲਾ ਖਾਨ ਦੀ ਸਕੀਮ ਦੀ ਪੂਰੀ ਸਮਝ ਪਈ ਤਾਂ ਉਹ ਗੰਭੀਰ ਹੋ ਗਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ

ਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗ ਚੁਕਾ ਸੀ ਕਿ ਇਕ ਹੱਦ 'ਤੇ ਆ ਕੇ ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨੀ ਫੌਜ ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਉਥੇ ਦੇ ਸਭ ਕਬੀਲੇ ਵੀ ਅਮਾਨ ਉਲਾ ਖਾਨ ਦੇ ਨਾਲ ਆ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋਣਗੇ। ਇਹ ਸਭ ਵਿਚਾਰਦਿਆਂ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਹਕੂਮਤ ਨੇ ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਪੂਰੀ ਵੱਡੀ ਜੰਗ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਫੌਜ ਨੇ ਬਾਘ ਸ਼ਹਿਰ ਵਾਪਸ ਲੈਣ ਲਈ ਭਰਵਾਂ ਹੱਲਾ ਬੋਲਿਆ ਪਰ ਕਾਮਯਾਬੀ ਨਾ ਮਿਲੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਥੋੜ੍ਹਾ ਅੱਗੇ ਜਾਂਦਿਆਂ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਫੌਜ ਨੇ ਹਵਾਈ ਜਹਾਜ਼ਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦਿਆਂ ਅਸਮਾਨ 'ਚੋਂ ਅਫਗਾਨ ਫੌਜਾਂ 'ਤੇ ਬੰਬ ਵਰਸਾਏ। ਇਸ ਨਾਲ ਅਫਗਾਨ ਲੋਕ ਭੜਕ ਉਠੇ ਤੇ ਉਹ ਆਪਣੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੇ ਹੱਕ 'ਚ ਆ ਖੜੋਤੇ। ਇਹੀ ਸਭ ਕੁਝ ਅਮਾਨ ਉਲਾ ਖਾਨ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਖੈਰ! ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਫੌਜ ਨੇ ਕੁਝ ਦਿਨਾਂ ਬਾਅਦ ਫਿਰ ਤੋਂ ਬਾਘ ਸ਼ਹਿਰ 'ਤੇ ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਇਸ ਵਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਾਮਯਾਬੀ ਮਿਲੀ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਅਫਗਾਨ ਫੌਜੀ ਮਾਰੇ ਗਏ ਤੇ ਬਚਦੇ ਆਪਣੀਆਂ ਹੱਦਾਂ ਅੰਦਰ ਚਲੇ ਗਏ।

ਇਸ ਮੌਕੇ ਅਮਾਨ ਉਲਾ ਖਾਨ ਨੇ ਬਬੇਰਾ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਸ ਦਾ ਜੰਗ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਵਧਾਉਣ ਦਾ ਕੋਈ ਇਰਾਦਾ ਨਹੀਂ। ਪਰ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਫੌਜੀ ਅਫਸਰ ਇਸ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਨਜ਼ਰੀਏ ਤੋਂ ਵੇਖ ਰਹੇ ਸਨ। ਉਹ ਜਾਣਦੇ ਸਨ ਕਿ ਅਮਾਨ ਉਲਾ ਖਾਨ ਨੇ ਇਹ ਲੜਾਈ ਸ਼ੁਰੂ ਕਿਉਂ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਉਹ ਇਸ ਨੂੰ ਇਕ ਪਾਸੇ ਲਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਦੇ ਅੰਦਰ ਜਾਣ ਦਾ ਮਨ ਬਣਾ ਲਿਆ। ਕੁਝ ਹੀ ਦਿਨਾਂ ਬਾਅਦ ਖੈਬਰ ਦੌਰਾ ਲੰਘ ਕੇ ਸਟੋਨਹੋਗ ਰਿੱਝ 'ਤੇ ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ। ਪਰ ਇਥੇ ਅਫਗਾਨ ਫੌਜ ਦਾ ਬਹੁਤ ਤਕੜਾ ਗੜ੍ਹ ਸੀ। ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਫੌਜ ਨੂੰ ਵਾਰ ਵਾਰ ਵਾਪਸ ਮੁੜਨਾ ਪਿਆ। ਆਖਰ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਕਮਾਂਡਰ ਰੋਜ਼ ਕੈਪਲ ਆਪਣੀ ਸਿੱਖ ਬਟਾਲੀਅਨ ਨਾਲ ਅੱਗੇ ਆਇਆ ਤੇ ਉਸ ਨੇ ਹਮਲਾ ਕਰਨ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਉਹ ਖੁਦ ਬਹੁਤ ਚੰਗਾ ਫੌਜੀ ਜਰਨੈਲ ਸੀ ਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਉਹ ਸਿੱਖ ਫੌਜੀਆਂ ਦੇ ਬਹਾਦਰੀ ਨਾਲ ਲੜਨ ਤੋਂ ਬੜਾ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਸੀ। ਉਸ ਨੂੰ ਕੁਝ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਸਾਰਾਗੜ੍ਹੀ ਦੀ ਲੜਾਈ ਦਰਮਿਆਨ ਸਿੱਖ ਫੌਜੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਵਿਖਾਏ ਜੋਹਰ ਯਾਦ ਸਨ।

ਖੈਰ! ਰੋਜ਼ ਕੈਪਲ ਨੇ ਸਿੱਖ ਬਟਾਲੀਅਨ ਨਾਲ ਹੱਲਾ ਬੋਲਿਆ ਤੇ ਦੁਸ਼ਮਣ ਨੂੰ ਖਦੇੜਦਾ ਅਗਾਂਹ ਲੰਘ ਗਿਆ। ਪਰ ਹੁਣ ਲੜਾਈ ਘਟਣ ਦੀ ਥਾਂ ਵਧ ਗਈ। ਥਾਂ ਥਾਂ ਤੋਂ ਕਬੀਲਿਆਂ ਵਾਲੇ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਉਠ ਖੜੋਤੇ। ਨਾਰਥ ਵੈਸਟ ਫਰੰਟੀਅਰ ਜਾਂ ਖੈਬਰ ਦੇ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ, ਜਿੱਥੇ ਕਿਤੇ ਵੀ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਫੌਜ ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ ਸੀ, ਹਰ ਥਾਂ ਲੜਾਈ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈ। ਕਦੇ ਕਿਧਰੇ ਅਫਗਾਨ ਜਿੱਤ ਜਾਂਦੇ ਤੇ ਕਦੇ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਫੌਜ। ਇਹ ਲੜਾਈ ਕੋਈ ਚਾਰ ਮਹੀਨੇ ਚੱਲੀ ਤੇ ਅਗਸਤ 1919 ਦੇ ਅਖੀਰ 'ਚ ਜਾ ਕੇ ਜੰਗਬੰਦੀ ਹੋਈ। ਆਖਰ ਦੋਨਾਂ ਧਿਰਾਂ ਵਿਚਾਲੇ ਸੰਧੀ ਹੋਈ ਤੇ ਦੋਨਾਂ ਨੇ ਸਮਝੌਤੇ 'ਤੇ ਸਹੀ ਪਾ ਦਿੱਤੀ।

ਇਸ ਸੰਧੀ ਨਾਲ ਦੋਨਾਂ ਧਿਰਾਂ ਨੂੰ ਕੁਝ ਫਾਇਦਾ ਹੋਇਆ ਤੇ ਕੁਝ ਨੁਕਸਾਨ। ਅਮਾਨ ਉਲਾ ਖਾਨ ਨੂੰ ਫਾਇਦਾ ਇਹ ਹੋਇਆ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਹੋ ਚੁਕੀ ਜਨਤਾ ਉਸ ਦੇ ਹੱਕ 'ਚ ਹੋ ਗਈ ਤੇ ਉਸ ਦਾ ਅੰਦਰੂਨੀ ਵਿਰੋਧ ਘਟ ਗਿਆ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਇਸ ਸੰਧੀ 'ਚ ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਨੂੰ ਇਕ ਆਜ਼ਾਦ ਦੇਸ਼ ਐਲਾਨਦਿਆਂ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਹਕੂਮਤ ਨੇ ਉਸ ਦੇ ਸਾਰੇ ਹੱਕ ਉਸ ਨੂੰ ਸੌਂਪ ਦਿੱਤੇ। ਸੋ 1919 ਵਿਚ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਨੂੰ ਇਕ ਆਜ਼ਾਦ ਦੇਸ਼ ਵਜੋਂ ਮਾਨਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕੁਝ ਮਹਿਕਮੇ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਹਕੂਮਤ ਕੋਲ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਬਰਤਾਨਵੀ ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਦੀ ਮਾਲੀ ਮਦਦ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਇਸ ਸੰਧੀ ਪਿੱਛੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇਸ ਮਦਦ ਤੋਂ ਖਹਿਤਾ ਛੁੱਟ ਗਿਆ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਹਕੂਮਤ ਨੇ ਡੁਰੈਂਡ ਲਾਈਨ ਨੂੰ ਉਦੋਂ ਜਿਵੇਂ ਰਹਿਣ ਦੀ ਗੱਲ ਇਸ ਸੰਧੀ 'ਚ ਮੰਨਵਾ ਲਈ।

ਤੀਸਰੀ ਜੰਗ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਫਾਇਦਾ ਇਸ ਜੰਗ ਨੂੰ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਯਾਨੀ ਮੌਕੇ ਦੇ ਅਫਗਾਨ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਅਮਾਨ ਉਲਾ ਖਾਨ ਨੂੰ ਹੀ ਹੋਇਆ। ਉਸ ਨੇ ਬਿਨਾ ਕਿਸੇ ਵੱਡੀ ਅੜਚਣ ਦੇ ਅਗਲੇ ਦਸ ਸਾਲ ਤੱਕ ਰਾਜ ਕੀਤਾ। ਉਂਜ ਅਮਾਨ ਉਲਾ ਖਾਨ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪਿਉ ਹਬੀਬ ਉਲਾ ਖਾਨ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਮਾਡਰਨ ਬਣਾਉਣ ਅਤੇ ਤਰੱਕੀ ਦੇ ਰਾਹ ਤੋਰਨ ਦੀ ਪੂਰੀ ਪੂਰੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਅਤੇ ਬ੍ਰ

ਇਹ ਗੱਲਾਂ ਆਜ਼ਾਦੀ ਤੋਂ ਪੰਜ ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਦੀਆਂ ਹਨ। ਹੁਣ ਮਾਲੇਰਕੋਟਲੇ ਵੱਸਦੇ ਲੇਖਕ ਜਸਦੇਵ ਸਿੰਘ ਧਾਲੀਵਾਲ ਨੇ ਉਦੋਂ ਮਈ 1953 'ਚ ਦਸਵੀਂ ਕੀਤੀ ਸੀ ਜਦੋਂ 'ਹਿੰਦ' ਸਾਈਕਲ 85 ਰੁਪਏ ਦਾ ਆਇਆ ਸੀ। ਦਸਵੀਂ ਵਿਚੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਦੇ ਕੁੱਲ 26 ਮੁੰਡਿਆਂ ਵਿਚੋਂ 10 ਹੀ ਪਾਸ ਹੋਏ। ਇਸ ਪਿਛੋਂ ਦਾ ਹਾਲ ਇਸ ਲੇਖ ਵਿਚ ਸੁਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਉਹ ਸਮਾਂ ਸੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਅੱਜ ਲੋਕ 'ਭਲੇ ਵੇਲੇ' ਕਹਿ ਕੇ ਯਾਦ ਕਰਦੇ ਹਨ। -ਸੰਪਾਦਕ

ਗੁਰੂਸਰ ਸੁਧਾਰ ਨਵਾਂ ਨਵਾਂ ਕਾਲਜ ਬਣਿਆ ਸੀ। ਗਿਣਤੀ ਦੇ ਮੁੰਡੇ ਹੀ ਉਥੇ ਪੜ੍ਹਦੇ ਸਨ। ਇਕ ਦਿਨ ਮੈਨੂੰ ਤੇ ਹਰਚਰਨ ਨੂੰ ਕਾਲਜ ਵਲੋਂ ਪੋਸਟ ਕਾਰਡ ਆਇਆ ਜਿਸ ਵਿਚ ਹੋਰ ਗੱਲਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਲਿਖਿਆ ਸੀ: ਨੌ ਨੌਲੇਜ ਵਿਦਿਅੂਟ ਕੋਲੇਜ (No knowledge without College). ਮੈਂ ਸਾਰੀ ਗੱਲ ਬਾਪੂ ਨੂੰ ਦੱਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ, “ਤੈਨੂੰ ਆਪਣੇ ਘਰ ਦੀ ਹਾਲਤ ਦਾ ਪਤਾ ਹੀ ਹੈ, ਬੀਬੀ ਦੇ ਵਿਆਹ ਵੇਲੇ ਦੀ ਖੂਹ ਵਾਲੀ ਜਮੀਨ ਗਹਿਣੇ ਪਈ ਹੈ। ਆੜ੍ਹਤੀਏ ਦੇ ਵਿਆਜੂ ਪੈਸੇ ਖੜ੍ਹੇ ਹਨ। ਜਮੀਨ ਵਿਚੋਂ ਕੁਝ ਬਚਦਾ ਨਹੀਂ। ਕੋਈ ਨੌਕਰੀ ਮਿਲ ਜਾਏ ਤਾਂ ਚੰਗਾ।” ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਸੀ, ਭੈਣ ਦੇ ਵਿਆਹ ਵੇਲੇ ਦਾਜ ਦੇ 1100

ਜਸਦੇਵ ਸਿੰਘ ਧਾਲੀਵਾਲ

ਰੁਪਏ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮੌਕੇ 'ਤੇ ਜੋਤੀ ਘੋੜੀ ਦੇ 1500 ਰੁਪਏ ਦੀ ਮੰਗ ਰੱਖ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਫਿਰ ਜਦੋਂ ਭੈਣ ਦੇ ਪਲੇਠੀ ਦਾ ਲੜਕਾ ਹੋਇਆ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਸੂਸ਼ਕ ਵਿਚ ਕੜਿਆਂ ਦੀ ਜੋਤੀ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਕੋਰਸ ਬਿਨਾ ਕੋਈ ਨੌਕਰੀ ਮਿਲਦੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਅਹਿਮਦਗੜ੍ਹ ਦੇ ਗਾਂਧੀ ਸਕੂਲ ਵਿਚ ਫਸਟ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਤੋਂ ਘੱਟ ਜੇ.ਬੀ.ਟੀ. ਦਾ ਦਾਖਲਾ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ ਸੀ। ਸਾਡੇ ਨੰਬਰ ਘੱਟ ਸਨ।

ਅਸੀਂ ਕਾਰਡਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ। ਇਕ ਦਿਨ ਕਾਲੇ ਰੰਗ ਦੀ ਕਾਰ ਵਿਚ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਨਾਲ ਕੁਝ ਮੈਂਬਰ ਸਾਡੇ ਬਾਹਰਲੇ ਘਰ ਆ ਗਏ। ਚਾਹ ਪਾਣੀ ਪਿਛੋਂ ਗੱਲਬਾਤ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਈ। ਉਦੋਂ ਨੂੰ ਚਾਚਾ ਹੌਲਦਾਰ ਅਤੇ ਹਰਚਰਨ ਵੀ ਆ ਗਏ। ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਕਾਲਜ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਦਾ ਗੁਣਗੁਣ ਕਰਨ ਲੱਗਾ। ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਲਾਹੌਰ ਪੜ੍ਹਨ ਪਿਛੋਂ ਇੰਗਲੈਂਡ ਤੋਂ ਪੀਐਚ.ਡੀ. ਕਰ ਕੇ ਆਇਆ ਸੀ। ਨਾ ਇਕਬਾਲ ਸਿੰਘ ਦਿਓਲਾ, ਲੰਮਾ ਕੱਦ, ਚਿੱਟੀ ਦਾੜ੍ਹੀ।

“ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਸਾਹਬ, ਤੁਹਾਡੀਆਂ ਸਭ ਗੱਲਾਂ ਠੀਕ ਨੇ, ਇਉਂ ਦਸੋ, ਮਹੀਨੇ ਦਾ ਖਰਚਾ ਕਿੰਨਾ ਆਉਂਦਾ?” ਚਾਚੇ ਨੇ ਮਤਲਬ ਦੀ ਗੱਲ ਛੇਤੀ।

“ਸਭੇ ਬੋਰਡਿੰਗ ਦੇ ਵੀਹ ਪੱਚੀ ਰੁਪਏ ਮਹੀਨਾ ਤੋਂ ਵੱਧ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ।”

“ਬੇਨੂੰ ਮੈਂ ਦੱਸਾਂ, ਹਾੜ੍ਹੀ ਸੌਣੀ ਰੋਅ ਕਰ ਕੇ ਮਾਰੀ ਜਾਂਦੀ ਐ। ਬਟਾਈਆਂ ਬੰਦ ਹੋ ਗਈਆਂ। ਵੱਡੇ ਮੁੰਡੇ ਨੂੰ ਓਹਦੇ ਨਾਨਕਿਆਂ ਨੇ ਖੰਨੇ ਕੋਲਜ ਪੜ੍ਹਨ ਲਾਇਆ ਸੀ। ਕੋਟ ਪੈਂਟ, ਟਾਈ ਲਾਉਣ ਲੱਗਾ। ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਆਂਗੂੰ ਪਿਉ ਨੂੰ ਡੈਡੀ, ਮਾਂ ਨੂੰ ਮੰਮੀ ਕਹਿੰਦਾ। ਬਾਚੂਵੀ 'ਚੋਂ ਫੇਲ੍ਹ ਹੋ ਗਿਆ, ਨਾ ਘਰ ਦਾ ਰਿਹਾ, ਨਾ ਘਾਟ ਦਾ। ਗੁੱਸਾ ਨਾ ਕਰਿਉ। ਸਾਡੇ ਵਿਚ ਕਾਲਜ ਪੜ੍ਹਾਉਣ ਦੀ ਪਰੋਖੇ ਨਹੀਂ...।”

ਚਾਚੇ ਦੀਆਂ ਖਰੀਆਂ ਖਰੀਆਂ ਸੁਣ ਕੇ ਉਹ ਭੈਅਮਾਨ ਹੋ ਗਏ। ਅੱਧੀ ਫੀਸ ਮੁਆਫ ਕਰਨ ਦਾ ਦਾਣਾ ਪਾ ਕੇ ਚਲੇ ਗਏ।

ਮੈਂ ਸਸ਼ੋਪੰਜ 'ਚ ਸਾਂ ਅੱਗੇ ਪੜ੍ਹਨ ਦਾ ਕੋਈ ਰਾਹ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਮਾਤਾ ਸਰੀਰ ਕਰ ਕੇ ਖੇਤੀ ਮੈਥੋਂ ਹੋਣੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਕਰਾਂ ਤਾਂ ਕੀ ਕਰਾਂ? ਕੁਝ ਦਿਨ ਮਗਰੋਂ ਘੁਡਾਣੀ ਤੋਂ ਹਰਚਰਨ ਦਾ ਮਾਮਾ ਮਿਲਣ ਆਇਆ। ਉਹ ਮੁਰੱਬਾਬੰਦੀ ਦੇ ਮਹਿਕਮੇ ਵਿਚ ਦੁਰਾਹੇ ਏ.ਸੀ.ਓ. ਲੱਗਾ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਮੁਰੱਬਾਬੰਦੀ ਮਹਿਕਮੇ ਵਿਚ ਉਸ ਨੇ ਭਰਤੀ ਕਰਵਾਇਆ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਦੱਸਿਆ: ਅਗਲੇ ਮਹੀਨੇ ਮਾਲੇਰਕੋਟਲੇ ਮੁਰੱਬਾਬੰਦੀ ਦੇ

ਮੁਰੱਬਾਬੰਦੀ

ਮਹਿਕਮੇ ਵਿਚ ਭਰਤੀ ਹੋਣੀ ਹੈ। ਇੰਟਰਵਿਊ ਕੋਈ ਖਾਸ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਪਿੰਡਾਂ ਦੇ ਮੁੰਡਿਆਂ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਬੱਸ ਦਸਵੀਂ ਪਾਸ ਦੇ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਹੀ ਦੇਖਦੇ ਹਨ। ਪੋਸਟ ਦਾ ਨਾਂ ਤਾਂ ਸਬ ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਸੀ, ਪਰ ਲੋਕ ਇਸ ਨੂੰ ਪਟਵਾਰੀ ਹੀ ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ। ਨੌ ਕੁ ਮਹੀਨੇ ਦਾ ਕੋਰਸ ਕਰਨ ਮਗਰੋਂ ਨਾਲ ਦੀ ਨਾਲ ਨੌਕਰੀ ਮਿਲ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ਇੰਟਰਵਿਊ ਬਾਦਲ ਸਿੰਘ ਐਸ.ਓ. ਨੇ ਕਰਨੀ ਸੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਪਿੱਠ ਪਿਛੇ ਮਾਤਹਿਤ 'ਕਲਾਉਡ' ਸਿੰਘ ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ।

ਮਿਥੇ ਦਿਨ ਮੈਂ ਤੇ ਹਰਚਰਨ ਮਾਲੇਰਕੋਟਲੇ ਨੰਢੀ ਸੜਕ 'ਤੇ ਨੌ ਵੱਜਦੇ ਨੂੰ ਪੀਲੀ ਕੋਠੀ ਪਹੁੰਚ ਗਏ। ਤੁਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਬੇਜੀ ਨੇ ਅਰਦਾਸ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਗੁੜ ਦੀ ਰੋੜੀ ਨਾਲ ਸਾਡਾ ਮੂੰਹ ਜੁਠਾ ਲਿਆ। ਸਾਡੇ ਪਹੁੰਚਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਕਈ ਮੁੰਡੇ ਪਹੁੰਚੇ ਹੋਏ ਸਨ ਤੇ ਜਾਮਣ ਦੀ ਛਾਂ ਹੇਠ ਖੜ੍ਹੇ ਗੱਲ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਸੁਣਿਆ, ਅਫਸਰ ਬਹੁਤ ਸਖਤ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਦੀ ਮੰਨਦਾ ਨਹੀਂ। ਜਿੰਨੇ ਮੂੰਹ ਓਨੀਆਂ ਗੱਲਾਂ। ਮੇਰੇ ਮਨ ਵਿਚ ਇੰਟਰਵਿਊ ਦਾ ਫਿਕਰ ਸੀ। ਉਥੇ ਬਰਾਂਡੇ ਵਿਚ ਮੇਜ਼ 'ਤੇ ਨੀਲੇ ਰੰਗ ਦੇ ਮੇਜ਼-ਪੋਸ 'ਤੇ ਪਏ ਕਾਗਜ਼ ਪੱਖੇ ਦੀ ਹਵਾ ਨਾਲ ਪੰਛੀ ਦੇ ਪਰਾਂ ਵਾਂਗ ਫੜ-ਫੜਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਐਨਕਾਂ ਵਾਲਾ ਬਾਬੂ ਟਾਈਪ ਮਸ਼ੀਨ 'ਤੇ ਖਟ ਖਟ ਕਰਨ ਲੱਗਾ ਤੇ ਮੁੰਡਿਆਂ ਦੇ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਦੇਖਣ ਮਗਰੋਂ ਲਿਸਟ ਅੰਦਰ ਬੈਠੇ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕਰ ਦਿੱਤੀ।

ਦਸ ਵਜੇ ਉਥੇ ਲੰਮੇ ਕੱਦ ਅਤੇ ਲਾਲ ਸੂਹੇ ਚਿਹਰੇਵਾਲਾ ਅਫਸਰ ਬਰਾਂਡੇ ਵਿਚ ਆਇਆ। ਗੁੱਟੀ ਕਰ ਕੇ ਬੰਨ੍ਹੀ ਦਾੜ੍ਹੀ, ਚਿੱਟੀ ਕਮੀਜ਼, ਖਾਕੀ ਪੈਂਟ। ਸਿਰ 'ਤੇ ਚਿੱਟੀ ਮਲਮਲ ਦੀ ਟੁੱਕਦਾਰ ਪੱਗ; ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਰੋਹਬਦਾਰ ਅਤੇ ਜਬ੍ਹੇ ਵਾਲੀ ਸੀ। ਬਾਬੂ ਨਾਲ ਕੁਝ ਗੱਲਾਂ ਕਰਨ ਮਗਰੋਂ ਸਾਰੇ ਮੁੰਡਿਆਂ ਨੂੰ ਲਾਈਨ ਵਿਚ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋਣ ਨੂੰ ਕਿਹਾ। “ਪਿੰਡਾਂ ਵਾਲੇ ਮੁੰਡੇ ਅੱਗੇ ਆ ਜਾਓ।”

ਚਾਲੀ ਪੰਤਾਲੀ ਮੁੰਡੇ ਅੱਗੇ ਆ ਗਏ। ਮੇਰਾ ਦਿਲ ਡੁਬਕੂ ਡੁਬਕੂ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਕੀ ਪਤਾ, ਅੱਗੇ ਕੀ ਹੋਊ? ਹਰ ਚਿਹਰੇ 'ਤੇ ਹੈਰਾਨੀ ਦੀ ਝਲਕ ਸੀ।

“ਠੀਕ ਹੈ, ਤੁਸੀਂ ਸਾਰੇ ਸਿਲੈਕਟ ਹੋ। ਸੋਮਵਾਰ ਨੂੰ ਨਾਭੇ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦਿਓਲ, ਏ.ਸੀ.ਓ. ਕੋਲ ਟਰੇਨਿੰਗ ਲਈ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋ ਜਾਓ।”

ਇੰਟਰਵਿਊ ਖਤਮ। ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਇੰਟਰਵਿਊ ਅਤੇ ਚੋਣ ਮੁੜ ਮੈਂ ਸਾਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਦੇਖੀ। ਇਕ ਸ਼ਹਿਰੀ ਮੁੰਡੇ ਨੇ ਹੌਸਲਾ ਕਰ ਕੇ ਪੁੱਛਿਆ, “ਜਨਾਬ ਅਸੀਂ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਾਲੇ ਕਿਧਰ ਜਾਈਏ?”

“ਤੁਸੀਂ ਪਿਤਾ ਪੁਰਖੀ ਕੰਮ ਕਰੋ, ਤੱਕੜੀ-ਬੱਟੇ ਨਾਲ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਲੁੱਟੋ।” ਉਹ ਮਾਯੂਸ ਹੋ ਕੇ ਘਰਾਂ ਨੂੰ ਮੁੜ ਗਏ।

ਹੁਣ ਨਾਭੇ ਰਹਿਣ ਦਾ ਮਸਲਾ ਖੜ੍ਹਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਬਾਪੂ ਦਾ ਫੰਡੇਲੀ ਵਾਲਾ ਫੁੱਫੜ ਰਿਆਸਤ ਪਟਿਆਲਾ ਵਿਚ ਐਸ.ਪੀ. ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਸ਼ਾਹੀ ਖਰਚ ਹੋਣ ਕਰ ਕੇ ਉਹ ਕਰਜ਼ਈ ਹੋ ਗਏ ਸਨ, ਜਮੀਨ ਮੁਜਾਰਿਆਂ ਨੇ ਦੱਬ ਲਈ। ਮਹਾਰਾਜਾ ਭੁਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅੱਯਾਸੀ ਦੀਆਂ ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਅਤੇ ਅਫਸਰਾਂ ਦੀ ਗੁਟਬੰਦੀ ਕਰ ਕੇ ਨੌਕਰੀ ਤੋਂ ਡਿਸਮਿਸ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਸ਼ਾਹੂਕਾਰਾਂ ਦੇ ਕਰਜ਼ੇ ਤੋਂ ਬਚਣ ਲਈ ਉਹ ਦੂਸਰੀ ਰਿਆਸਤ, ਨਾਭਾ ਵਿਚ ਕਿਰਾਏ ਦੇ ਮਕਾਨ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਲੱਗਾ। ਉਦੋਂ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨ ਅਨੁਸਾਰ, ਦੂਸਰੀ ਰਿਆਸਤ ਵਿਚ ਕੋਈ ਡਿਗਰੀ ਕਰਨੀ ਔਖੀ ਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਬਾਬੇ ਦੀ ਮੌਤ ਪਿਛੋਂ ਹੁਣ ਬਾਪੂ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਮਿਲਦੇ-ਵਰਤਦੇ ਸਨ। ਭੂਆ ਕੋਲ ਕਾਫੀ ਪੁਰਾਣਾ ਜੇਵਰ ਸੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਭੋਰ ਭੋਰ ਕੇ ਉਹ ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ।

ਐਤਵਾਰੀ ਬਾਪੂ ਸਾਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਨਾਭੇ ਪਹੁੰਚ ਗਏ। ਭੂਆ ਬੜੇ ਚਾਅ ਨਾਲ ਮਿਲੀ। ਰੋਟੀ ਖਾਣ ਮਗਰੋਂ ਬਾਪੂ ਨੇ ਗੱਲ ਛੇਤੀ, “ਭੂਆ ਜੀ, ਜਸਦੇਵ ਨੂੰ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਜਾਣਦੇ ਹੀ ਹੋ, ਦੂਜਾ ਹਰਚਰਨ ਸਿਉਂ ਸੁਖਮਿੰਦਰ ਸਿਉਂ ਦਾ ਲੜਕਾ, ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਪੋਤਾ... ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਨੌ ਮਹੀਨੇ ਦਾ ਮੁਰੱਬਾਬੰਦੀ ਦਾ ਕੋਰਸ ਕਰਨਾ। ਸਾਡੀ ਹਾਲਤ ਦਾ ਬੇਨੂੰ ਪਤਾ ਈ ਐ। ਮਤੇਰ ਸਭ ਕੁਝ ਲੁਟ-ਪੁਟ ਕੇ ਲੈ ਗਈ ਸੀ।”

“ਪੁੱਤ ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿਆਂ, ਮੈਥੋਂ ਕੀ ਭੁੱਲਾ। ਖੁਰਦ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਡਿਗਰੀਆਂ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਕਿਹੜੀ ਕਸਰ ਛੱਡੀ ਸੀ। ਸ਼ਾਬਾਸੇ ਪੁੱਤਰ ਤੇਰੀ ਬਹੁ ਦੇ,

ਉਜੜਿਆ ਘਰ ਦੁਬਾਰਾ ਬੰਨ੍ਹ ਲਿਆ।”

“ਜੇ ਕਹੋ ਤਾਂ ਮੈਂ ਹਾੜ੍ਹੀ ਸੌਣੀ ਕਣਕ ਮੱਕੀ ਛੱਡ ਜਾਇਆ ਕਰੂੰ।”

“ਵਾਹ ਪੁੱਤ ਵਾਹ, ਹਾਅ ਤੂੰ ਕੀ ਗੱਲ ਕਰੀ? ਕੀ ਹੋਇਆ ਜੇ ਸਾਡੀ ਨੌਕਰੀ ਜਾਇਦਾਤ ਜਾਂਦੀ ਰਹੀ। ਮੈਂ ਬਾਬਾ ਦਸੌਧਾ ਸਿੰਘ ਦੀ ਪੜਪੋਤੀ, ਸਰਦਾਰ ਫਤਿਹ ਸਿੰਘ ਦੀ ਧੀ ਆਂ। ਚੰਗੇ ਮਾਤੇ ਦਿਨ, ਰਾਜਿਆਂ ਮਹਾਰਾਜਿਆਂ 'ਤੇ ਕਿਹੜਾ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੇ? ਸੁੱਖ ਨਾਲ ਮੇਰਾ ਦੋਹੜਾ, ਕਾਕਾ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਵੀ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਪੜ੍ਹਦੇ। ਚੁੱਲ੍ਹੇ ਪੱਕਦੀ ਇਹ ਖਾਈ ਜਾਣਗੇ। ਉਪਰਲਾ ਦੁਬਾਰਾ ਖਾਲੀ ਪਿਆ। ਬੀਰ ਸਿਉਂ ਬਚਾਰਾ ਬਬੇਰੀ ਸੇਵਾ ਕਰਦੇ। ਸਰਦਾਰ ਜੀ ਨੂੰ ਉਹੀ ਸਾਂਭਦੇ ਜਦੋਂ ਦਾ ਅਧਰੰਗ ਹੋਇਆ। ਅੱਗੇ ਤੋਂ ਪੁੱਤ ਘਿਉ ਨਹੀਂ ਲਿਆਉਣਾ। ਦੁਖ ਸੁਖ ਤਾਂ ਪੁੱਤ ਆਉਂਦੇ ਜਾਂਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਆ।” ਭੂਆ ਦਾ ਬਾਕਮਾਲ ਹੌਸਲਾ ਦੇਖ ਕੇ ਮੈਂ ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਗਿਆ। ਮੁਸੀਬਤਾਂ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਇਰਾਦੇ ਨੂੰ ਤੋੜ ਨਹੀਂ ਸਕੀਆਂ ਸਨ। ਧੀ ਜਵਾਨੀ ਪਹਿਰੇ ਵਿਧਵਾ ਹੋ ਗਈ। ਭਰ ਜਵਾਨੀ ਵਿਚ ਇਕੋ ਇਕ ਪੁੱਤਰ ਚਲਾ ਗਿਆ, ਤਾਂ ਵੀ ਅਡੋਲ ਸਨ।

ਅਗਲੀ ਸਵੇਰ ਬਾਪੂ ਪਿੰਡ ਨੂੰ ਮੁੜ ਗਿਆ। ਅਸੀਂ ਮਹਿਸ ਗੇਟ ਦੇ ਬਾਹਰਵਾਰ ਟਰੇਨਿੰਗ ਸਕੂਲ ਪਹੁੰਚ ਗਏ। ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦਿਓਲ ਟਰੇਨਿੰਗ ਸਕੂਲ ਦਾ ਇੰਚਾਰਜ ਸੀ, ਜੋ ਸਮਰਾਲੇ ਵਾਲੇ ਮਾਲ ਮੰਤਰੀ ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਦਾ ਜਵਾਈ ਹੋਣ ਕਰ ਕੇ ਪਿਛੋਂ ਪੀ.ਸੀ.ਐਸ. ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ।

ਟਰੇਨਿੰਗ ਲਈ ਇਕ ਕਾਨੂੰਗੋ, ਦੋ ਪੁਰਾਣੇ ਪਟਵਾਰੀ ਸਨ। ਰਿਕਾਰਡ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਉਹ ਦੱਸਦੇ ਰਹਿੰਦੇ। ਫੀਲਡ ਟਰੇਨਿੰਗ ਲਈ ਅਸੀਂ ਪਿੰਡ ਦੇ ਨੇੜੇ ਮਾਂਗੇਵਾਲ ਆ ਗਏ, ਜਿਥੇ ਪੈਮਾਇਸ ਹੋ ਰਹੀ ਸੀ। ਗਰਦਾਵਰੀ ਦੀ ਟਰੇਨਿੰਗ ਅਸੀਂ ਪਿੰਡ ਦੇ ਪਟਵਾਰੀ ਚਰੰਜੀ ਲਾਲ ਤੋਂ ਲਈ। ਪਰਚੇ ਹੋਏ। ਅਸੀਂ ਪਿੰਡ ਆ ਗਏ।

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਕੰਮ-ਕਾਜ ਚਲਾਉਣ ਲਈ 1952 ਵਿਚ ਬਣਾਏ ਆਰਜ਼ੀ ਦਫਤਰ

ਮਹੀਨੇ ਕੁ ਬਾਅਦ ਪਾਸ ਹੋਣ ਪਿਛੋਂ ਸਾਨੂੰ ਬਠਿੰਡੇ ਐਸ.ਓ. (ਸੈਟਲਮੈਂਟ ਅਫਸਰ) ਦੇ ਦਫਤਰ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋਣ ਦਾ ਹੁਕਮ ਮਿਲ ਗਿਆ। 50-3-80 ਦਾ ਗਰੇਡ ਸੀ। ਤਨਖਾਹ 85 ਰੁਪਏ ਮਹੀਨਾ। ਸਾਡੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਕ ਸ਼ਾਮ ਬਾਪੂ ਨੇ ਦੋ ਬੋਤਲਾਂ ਅਤੇ ਮੀਟ ਮੰਗਵਾ ਕੇ ਭਾਈਚਾਰੇ ਨੂੰ ਪਾਰਟੀ ਦਿੱਤੀ। ਵੀਹ ਰੁਪਈਏ ਮੈਂ ਤਾਏ ਕਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਆਇਆ ਸੀ। ਪਾਰਟੀ ਬੈਠਕ ਦੀ ਛੱਤ ਉਪਰ ਹੋਈ ਸੀ। ਮੈਂ ਤੇ ਹਰਚਰਨ ਗਈ ਰਾਤ ਤਾਈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਹਾਜ਼ਰ ਰਹੇ।

ਮੈਂ ਪਿੰਡ ਦੇ ਨੇੜੇ ਕੁਰਤ ਲੱਗ ਗਿਆ। ਅਸੀਂ ਤਿੰਨ ਜਣੇ ਸਾਂ। ਪਿੰਡ ਜਗਨ ਨਾਥ ਮੈਥੋਂ ਦੋ ਸਾਲ ਸੀਨੀਅਰ ਸੀ। ਦੂਜਾ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਮੇਰਾ ਹਾਣੀ ਸੀ, ਉਹ ਫੀਨੀਵਾਲ ਕਲਾਂ ਤੋਂ ਸੀ। ਪਿੰਡ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਸਾਡੇ ਰਹਿਣ ਲਈ ਆਦੇਆਲ ਪੱਤੀ ਦੀ ਪੱਕੀ ਹਥਾਈ ਦੇ ਦਿੱਤੀ। ਦੋ ਕਮਰਿਆਂ ਅੱਗੇ ਪੱਕਾ ਬਰਾਂਡਾ ਸੀ। ਇਕ ਪਾਸੇ ਕਿਚਨ ਅਤੇ ਗੁਲਖਾਨਾ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ।

ਗਰਮੀ ਕਰ ਕੇ ਅਸੀਂ ਰਿਕਾਰਡ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਲਈ ਬਰਾਂਡੇ ਵਿਚ ਹੀ ਬੈਠਦੇ। 15000 ਬਿੱਘੇ ਰਕਬੇ ਦਾ ਪਿੰਡ ਹੋਣ ਕਰ ਕੇ ਕੰਮ ਕਾਫੀ ਸੀ। ਪੈਮਾਇਸ ਹਾੜ੍ਹੀ ਬੀਜਣ ਮਗਰੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣੀ ਸੀ। ਪਿੰਡ ਵਾਲਿਆਂ ਹਰ ਇਕ ਪੱਤੀ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਮੈਂਬਰ ਚੁਣ ਕੇ ਕਮੇਟੀ ਚੁਣ ਲਈ ਜਿਸ ਦਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਅਨਪੜ੍ਹ ‘ਗੁਠਾ ਛਾਪ 200 ਬਿੱਘੇ ਦਾ ਮਾਲਕ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਪਿੰਡ ਵਾਲਿਆਂ ਉਪਰਲੇ ਖਰਚੇ ਲਈ ਬਾਛ ਇਕੱਠੀ ਕਰ ਲਈ। ਰੋਟੀ-ਟੁੱਕ ਲਈ ਹਰੀਜਨਾਂ ਦਾ ਮੁੰਡਾ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ। ਰਾਸ਼ਨ ਪਿੰਡ ਦੀ ਹੱਟੀ ਤੋਂ ਉਹ ਲੈ

ਆਉਂਦਾ, ਪੈਸੇ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਖਜ਼ਾਨਚੀ ਦੇਣੀ ਜਾਂਦਾ। ਦੁੱਧ ਲੋਕ ਆਪੇ ਦੇ ਜਾਂਦੇ। ਅਸੀਂ ਦੁੱਧ ਵਿਚ ਪੱਤੀ ਪਾ ਕੇ ਪੀਂਦੇ। ਹਰ ਤੀਜੇ ਦਿਨ ਖੀਰ ਬਣਦੀ। ਪਿੰਡ ਦਾ ਇਹ ਮਨ ਭਾਉਂਦਾ ਖਾਜਾ ਸੀ। ਵਾਧੂ ਦੁੱਧ ਦਾ ਗੁਰਨਾਮ ਖੋਆ ਅਤੇ ਘਿਉ ਬਣਾ ਲੈਂਦਾ ਜੋ ਪਿੰਡ ਜੀ ਪਿੰਡ (ਬਾਗੜੀਆ) ਦੇ ਆਉਂਦੇ।

ਮੇਰਾ ਦੂਸਰਾ ਸਾਥੀ ਸਾਹ ਦਾ ਮਰੀਜ਼ ਹੋਣ ਕਰ ਕੇ ਸਾਈਕਲ ਘੱਟ ਚਲਾਉਂਦਾ। ਪਿੰਡ ਤੋਂ ਸਾਈਕਲ ਚਲਾਉਣਾ ਸਿਖਿਆ ਹੀ ਨਾ। ਅਤਿ ਲੋੜ ਵੇਲੇ ਉਹ ਕਿਸੇ ਦੇ ਮਗਰ ਬੈਠ ਕੇ ਜਾਂਦਾ। ਬੱਸ ਆਬਣ ਸਵੇਰ ਹੀ ਚਲਦੀ ਸੀ। ਬਰਨਾਲੇ ਏ. ਸੀ. ਓ. ਤੇ ਸੀ. ਓ. ਦਾ ਦਫਤਰ ਡੇਰਾ ਬਾਬਾ ਗਾਂਧਾ ਸਿੰਘ ਦੇ ਡੇਰੇ ਵਿਚ ਸੀ। ਐਸ.ਓ. ਕਿਲੇ ਵਿਚ ਬੈਠਦਾ ਸੀ। ਬਰਨਾਲੇ ਦਾ ਕੋਈ ਦਫਤਰੀ ਕੰਮ ਹੁੰਦਾ, ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਭੇਜਦਾ, “ਲੋ ਕਾਕਾ ਜੀ, ਆਹ ਕਾਗਜ਼ ਦਫਤਰ ਦੇ ਕੇ ਸਿਲਮਾਂ ਦੇਖ ਆਇਉ।” ਸੂਏ ਦੀ ਪਟਤੀ ਵਜੀਦਕਿਆਂ ਤੱਕ ਅੱਜ ਦੀਆਂ ਸੜਕਾਂ ਤੋਂ ਕਿਤੇ ਵਧੀਆ ਸੀ। ਅੱਗੇ ਕੱਚੇ ਰਾਹ ਵਿਚ ਡੰਡੀਆਂ ਹੋਣ ਕਰ ਕੇ ਮੈਂ ਇਕ ਘੰਟੇ ਵਿਚ ਦਫਤਰ ਪਹੁੰਚ ਜਾਂਦਾ। ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਏ.ਸੀ.ਓ. ਬੀ.ਏ. ਪਾਸ ਸੀ। ਰਾਤੋ ਵਾਲੇ ਦੇ ਹਲਕੇ ਦਾ ਹੋਣ ਕਰ ਕੇ ਉਹ ਸਿੱਧਾ ਏ.ਸੀ.ਓ. ਭਰਤੀ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਸ਼ਰੀਫ ਬੰਦਾ ਸੀ, ਰਿਸ਼ਵਤਖੋਰ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਧੱਕੇ ਨਾਲ ਮੈਨੂੰ ਚਾਹ ਪਿਲਾਉਂਦਾ। ਕੰਮ ਬਾਰੇ, ਕਿਸੇ ਤਕਲੀਫ ਬਾਰੇ ਪੁੱਛਦਾ। ਉਥੋਂ ਵਿਹਲਾ ਹੋ ਕੇ ਮੈਂ ਸਾਧੂ ਰਾਮ ਮੁੱਛਾਂ ਵਾਲੇ ਹਲਵਾਈ ਦੀ ਦੁਕਾਨ 'ਤੇ ਲੰਸੀ ਪੀਣ ਚਲਾ ਜਾਂਦਾ। ਕਈ ਵਾਰ ਉਥੇ ਮੈਨੂੰ ਪ੍ਰੇਮ ਚੰਦ ਮਿਲ ਜਾਂਦਾ, ਉਸ ਨੂੰ ਵੇਤਵੀਆਂ ਖਾਣ ਦਾ ਸ਼ੌਕ ਸੀ, ਹਾਲ-ਚਾਲ ਪੁੱਛਦਾ, “ਸੁਣਾ ਕਾਕਾ ਜੀ, ਵਿਆਹ ਕਰਾਇਆ ਕਿ ਨਹੀਂ?”

“ਕਿਥੇ ਯਾਰ! ਦੇਖਣ ਵਾਲੇ ਤਾਂ ਕਈ ਆਉਂਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ...” ਬਾਪੂ ਦੇ ਪੰਜ ਮੋਹਰਾਂ ਮੰਗਣ ਦੀ ਗੱਲ ਮੈਂ ਲੁਕੇ ਲੈਂਦਾ। ਆਮ ਬੰਦੇ ਮੋਹਰਾਂ ਦੀ ਮੰਗ ਸੁਣ ਕੇ ਤਿੱਤਰ ਹੋ ਜਾਂਦੇ। ਜਿਹੜੇ ਮੰਗਣੇ ਵੇਲੇ ਪੰਜ ਮੰਗਦੇ ਹਨ, ਵਿਆਹ ਵੇਲੇ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕੀ ਮੰਗਣਗੇ?

“ਕਾਕਾ ਜੀ ਤੇਰਾ ਸੀਨੀਅਰ ਕੌਣ ਐ?”

“ਪਿੰਡ ਜਗਨ ਨਾਥ।”

“ਬਾਗੜੀਆਂ ਵਾਲਾ?”

“ਹਾਂ, ਤੂੰ ਜਾਣਦੈਂ ਉਹਨੂੰ?”

“ਮੈਂ ਤਾਂ ਓਹਦੇ ਪੋਤੜਿਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਜਾਣਦਾਂ। ਇਹਦਾ ਪਿਉ ਰਾਮ ਲਾਲ ਸਾਡੇ ਪਿੰਡ ਮਾਲ ਪਟਵਾਰੀ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਓਹਦੇ ਮੁੱਛੇ ਹੋਏ ਰੁੱਖ ਅਜੇ ਤਾਈਂ ਹਰੇ ਨਹੀਂ ਹੋਏ। ਉਹ ਤੜਕੇ ਹੀ ਪਟਵਾਰਖਾਨੇ ਜਮ੍ਹਾਂਬੰਦੀ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਬੈਠ ਜਾਂਦਾ, ਜਿਵੇਂ ਗੀਤਾ ਦਾ ਪਾਠ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ। ਜਮ੍ਹਾਂਬੰਦੀ ਵਿਚ ਖਸਰਾ ਨੰਬਰਾਂ ਦੀਆਂ ਨਾਵਾਂ ਦੀਆਂ ਗਲਤੀਆਂ ਹੋਣਾ ਆਮ ਗੱਲ ਹੈ। ਉਹ ਚੌਕੀਦਾਰ ਨੂੰ ਭੇਜ ਕੇ ਜ਼ਮੀਂਦਾਰ ਨੂੰ ਸੱਦ ਲੈਂਦਾ, ‘ਭਾਈ ਫਲਾਣਾ ਸਿਆਂ, ਤੇਰਾ ਤਾਂ ਖਾਤਾ ਹੀ ਖਰਾਬ ਹੋਇਆ ਪਿਆ, ਦਸ ਮੈਂ ਕੀ ਕਰਾਂ?’ ਜਿਵੇਂ ਬਾਣੀਆਂ ਨੂੰ ਨਾਮਾ ਪਿਆਰਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜੱਟ ਨੂੰ ਜਮੀਨ ਪਿਆਰੀ ਹੁੰਦੀ। ਅਗਲਾ ਕੋਈ ਚਾਰਜੇਈ ਕਰਨ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦਾ। ‘ਦੇਖ ਭਾਈ, ਦਿਤੇ ਲਏ ਬਿਨਾ ਤਾਂ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ, ਦੇਣਾ ਲੈਣਾ ਤਾਂ ਚੰਦ ਸੂਰਜ ਨੇ ਵੀ ਹੈ। ਉਪਰ ਵੀ ਦੇਣਾ ਪਊ। ਪੰਜ ਸੌ ਤੋਂ ਘੱਟ ਨਹੀਂ ਸਰਨਾ।’ ਉਸ ਨੇ ਸ਼ਾਇਦ ਹੀ ਕੋਈ ਘਰ ਮੁੱਛੇ ਬਿਨਾ ਛੱਡਿਆ ਹੋਵੇ।”

“ਕੋਈ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਰਦਾ?” ਨਾਲੇ ਕੌਣ ਕਰੇ? ਸਰਦਾਰ ਕਰਮਗੜ੍ਹੀਏ ਦੀ ਉਹ ਆਬਣ ਉਗਣ ਸਾਨੀ ਭਰਦਾ ਸੀ। ਰਿਟਾਇਰਮੈਂਟ ਮਗਰੋਂ ਉਹ ਸਰਦਾਰ ਦਾ ਮੁਖਤਿਆਰ ਹੈ। ਇਕ ਗੱਲ ਦੱਸਾਂ, ਜਦੋਂ ਮਲਾਈ ਲਾਹੁਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਆਇਆ, ਓਹਨੇ ਤੈਨੂੰ ਓਥੇ ਰਹਿਣ ਨਹੀਂ ਦੇਣਾ।”

“ਮਲਾਈ ਲਾਹੁਣ ਦਾ ਮਤਲਬ, ਮੈਂ ਸਮਝਿਆ ਨਹੀਂ...”

“ਯਾਰ ਤੂੰ ਤਾਂ ਭੋਲਾ ਐਂ। ਜਦੋਂ ਤਕਸੀਮ ਹੁੰਦੀ ਆ, ਉਹ ਮੌਕਾ ਮਲਾਈ ਲਾਹੁਣ ਦਾ ਹੁੰਦਾ। ਮੈਂ ਕਿਸੇ ਪਿੰਡ ਦੀ ਪੈਮਾਇਸ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ, ਨਾ ਰਿਕਾਰਡ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ, ਇਕ ਪਿੰਡ ਤਕਸੀਮ ਵੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਤੂੰ ਹਰਚਰਨ ਵਾਂਗ ਕਿਸੇ ਛੋਟੇ

ਯਾਦ ਝਰੋਖਾ

ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਲਗਣਾ ਸੀ।”

“ਤਕਸੀਮ ਤਾਂ ਏ.ਸੀ.ਓ. ਕਰਦਾ?”

“ਉਹ ਕਿਹੜਾ ਦੇਵਤੇ ਨੇ। ਮੇਰਾ ਏ.ਸੀ.ਓ. ਨਾਲ ਲੈਣ ਦੇਣ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ, ਟੱਕ ਬਣਾ ਦਿੰਦਾ। ਕੋਟਲੇ ਕੰਨੀ ਲੋਕਾਂ ਕੋਲ ਜਮੀਨਾਂ ਬੋੜ੍ਹੀਆਂ ਨੇ, ਲੋਕ ਮੱਲੇ ਮੱਲੀ ਨਾਮਾ ਦੇ ਜਾਂਦੇ। ਮੈਂ ਕੱਚਾ ਕਾਲਜ ਰੋਡ 'ਤੇ ਪਲਾਟ ਵੀ ਲੈ ਲਿਆ।”

“ਗਲ ਸੁਣ ਪ੍ਰੇਮ, ਇਹ ਲੋਕ ਐਨਾ ਪੈਸਾ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਜਾਣਗੇ?”

“ਗੁੱਸਾ ਨਾ ਕਰੀ, ਜੱਟ ਨਾਮਾ ਨਹੀਂ ਸਾਂਭ ਸਕਦਾ। ਇਹ ਤੋਫੀਕ ਤਾਂ ਬਾਣੀਆਂ ਨੂੰ ਹੀ ਹੈ। ਤੇਰਾ ਤਾਂ ਐਸ. ਡੀ. ਐਮ. ਸੁਣਿਆ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਹੈ, ਤੂੰ ਹਰਚਰਨ ਵਾਂਗ ਕਿਸੇ ਛੋਟੇ ਪਿੰਡ ਲਗਣਾ ਸੀ।”

“ਉਹਨੇ ਤਾਂ ਯਾਰ ਸੂ-ਸਾਈਡ ਕਰ ਲਿਆ।”

“ਹੈਂ...। ਉਹ ਤਾਂ ਦੋ-ਚਾਰ ਸਾਲ ਨੂੰ ਡੀ.ਸੀ. ਲਗਣ ਵਾਲਾ ਸੀ, ਇਹ ਕਿਉਂ ਕੀਤਾ?”

“ਬਸ ਇਸ ਕਿਉਂ ਦਾ ਕੋਈ ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ...” ਗੱਲਾਂ ਕਰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਸਟੇਸ਼ਨ ਵਾਲਾ ਚੌਕ ਆ ਗਿਆ ਸੀ।

“ਬੱਸ ਪਿੰਡ ਤੋਂ ਬਚ ਕੇ ਰਹੀ, ਸੀ.ਓ. ਨਾਲ ਓਹਦਾ ਸਿੱਧਾ ਲੈਣ ਦੇਣ ਹੈ। ਉਹ ਨਾਭੇ ਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਮੁੰਡਾ ਰਾਜਿੰਦਰ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਦਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਜਿਹੜਾ ਸ਼ਰਾਬ ਪੀ ਕੇ ਮਰ ਗਿਆ ਸੀ।”

ਉਹ ਸੱਜੇ ਪਾਸੇ ਘਰ ਨੂੰ ਮੁੜ ਗਿਆ, ਮੈਂ ਖੱਬੇ ਪਾਸੇ ਸਿਨੇਮੇ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ। ਸ਼ੁਕਰਵਾਰ ਹੋਣ ਕਰ ਕੇ ਨਵੀਂ ਫਿਲਮ ਲੱਗੀ ਸੀ। ਮੈਂ ਬਾਲਕੋਨੀ ਦੀ ਟਿਕਟ ਲੈ ਕੇ ਅੰਦਰ ਜਾ ਬੈਠਾ। ਉਸ ਦੀਆਂ ਕਹੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਮੇਰੇ ਮਨ ਵਿਚ ਘੁੰਮਣ ਲੱਗੀਆਂ। ਮਨ ਵਿਚ ਪੈਸੇ ਦੇ ਲਾਲਚ ਦੀ ਥਾਂ ਪਿੰਡ ਦੇ ਨੇੜੇ ਰਹਿਣ ਦਾ ਲਾਲਚ ਸੀ। ਸਾਝਰੇ ਆਉਂਦਾ, ਹਨੇਰਾ ਹੋਣ ਜਾਂਦਾ।

ਰਿਕਾਰਡ ਤਿਆਰ ਹੋ ਗਿਆ। ਜਰੀਬ ਚੈਕ ਕਰਨ ਦਾ ਪੱਕਾ ਅੰਡਾ ਬਣ ਗਿਆ। ਕਣਕ ਬੀਜੀ ਗਈ। ਪਿੰਡ, ਪ੍ਰਧਾਨ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਦੁਗਣੇ ਭਾਅ ਜਰੀਬਾਂ, ਕਰਾਸ, ਝੰਡੀਆਂ ਤੋਂ ਹੋਰ ਰਿਕਾਰਡ ਵਗੇਰਾ ਕੋਟਲੇ ਤੋਂ ਲੈ ਆਏ ਸਨ। ਪ੍ਰਧਾਨ ਚੰਗੀ ਜਮੀਨ ਪਟਾਉਣ ਲਈ ਉਸ ਦੀ ਸਾਨੀ ਭਰਦਾ ਸੀ। ਦੂਜਾ, ਉਸ ਨੇ ਪਿੰਡ ਦੇ ਕਈ ਗਰੀਬ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੀ ਜਮੀਨ ਖਾਨਗੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬਹੀ 'ਤੇ ਲਿਖਤ ਕਰ ਕੇ ਗਹਿਣੇ ਲਈ ਹੋਈ ਸੀ। ਰਿਕਾਰਡ ਮਾਲ ਵਿਚ ਰਹਿਨਾਮਿਆਂ ਦਾ ਇੰਦਰਾਜ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਲਿਖਤ ਦੀ ਮਿਆਦ ਵੀ ਲੰਘ ਗਈ। ਕੀ ਪਤਾ, ਅਗਲਾ ਕਦੋਂ ਹੁਰਾਅ ਕਹਿ ਦੇਵੇ? ਇਸ ਦੇ ਇੰਤਕਾਲ ਕਰਵਾਉਣ

ਬਦਲੇ ਪਿੰਡ ਤੇ ਗਏ ਦੋ ਕੰਨ ਵਰਗੇ ਦਸ ਨੌਟ ਲੈ ਲਏ। ਮੈਨੂੰ ਗੁਰਨਾਮ ਨੇ ਪਰਚੇ ਨਾਲ ਅੰਦਰਲੀ ਗੱਲ ਦੱਸ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਮੈਂ ਇਹ ਗੱਲ ਇਕ ਦਿਨ ਏ.ਸੀ.ਓ. ਦੇ ਕੰਨ ਵਿਚ ਚੋਆ ਦਿੱਤੀ। ਉਹ ਪੈਸੇ ਨਹੀਂ ਸੀ ਲੈਂਦਾ। ਉਸ ਨੇ ਸਾਰੇ ਇੰਤਕਾਲ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤੇ। ਪਿੰਡ ਤੋਂ ਪਿੱਠ ਪੈ ਗਏ। ਉਸ ਨੇ ਲਈ ਰਕਮ ਵਧੀਆ ਟੱਕ ਬਣਵਾਉਣ ਦੇ ਇਵਜ਼ ਵਿਚ ਰੱਖ ਲਈ। ਇਕ ਦਿਨ ਸੀ.ਓ. ਦੌਰੇ 'ਤੇ ਆਇਆ, ਕੁਦਰਤੀ ਉਸ ਦਿਨ ਮੈਂ ਛੁੱਟੀ 'ਤੇ ਸਾਂ। ਉਸ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਮੇਰੇ ਖਿਲਾਫ ਭੜਕਾ ਦਿਤਾ: “ਉਹ ਹੈਡਕੁਆਰਟਰ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ। ਹਰ ਰੋਜ਼ ਪਿੰਡ ਚਲਾ ਜਾਂਦਾ। ਕੰਮ ਵਿਚ ਅੜਿੱਕਾ ਪਾਉਂਦਾ।” ਨਾਲੇ ਏ.ਸੀ.ਓ. ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਦਾ ਲਵਾਉਣ ਨੂੰ ਕਿਹਾ। ਕਈ ਪਿੰਡ ਤਕਸੀਮ ਦੇ ਨੇੜੇ ਆਏ ਹੋਏ ਹਨ। ਸੀ.ਓ. ਕਾਨੂੰਗੋ ਹੋਣ ਸਮੇਂ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਦੀ ਪੇਸ਼ੀ ਵਿਚ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਉਸ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰ ਕੇ ਏ.ਸੀ.ਓ. ਮਨਮਰਜ਼ੀ ਦਾ ਲਵਾ ਲਿਆ। ਐਸ.ਓ. ਨੂੰ ਕਹਿ ਕੇ ਮੇਰੀ ਬਦਲੀ ਘਨੌਰੀ ਕਲਾਂ ਦੀ ਕਰਵਾ ਦਿੱਤੀ। ਬਾਦਲ ਸਿੰਘ ਰਿਟਾਇਰ ਹੋ ਚੁਕਾ ਸੀ। ਬਾਪੂ ਕਰਮਗੜ੍ਹੀਏ ਐਮ. ਐਲ.ਏ. ਕੋਲ ਗਿਆ। ਉਸ ਨੇ ਲਾਰੇ ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਕੁਝ ਪੱਲੇ ਨਾ ਪਾਇਆ। ਘਨੌਰੀ ਕਲਾਂ ਪਾਰਟੀਬਾਜ਼ੀ ਹੋਣ ਕਰ ਕੇ ਇਕ ਧੜੇ ਨੇ ਮੁਰੱਬਾਬੰਦੀ ਤੜਵਾਉਣ ਲਈ ਹਾਈਕੋਰਟ ਵਿਚ ਚਿੱਟ ਪਾਈ ਹੋਈ ਸੀ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਅਪੀਲਾਂ ਉਪਰਲੇ ਅਫਸਰਾਂ ਕੋਲ ਚਲਦੀਆਂ ਸਨ। ਪੇਸ਼ੀਆਂ ਭੁਗਤਣ ਦਾ ਕੰਮ ਸੀ।

ਮੈਨੂੰ ਪ੍ਰੇਮ ਦੀ ਕਹੀ ਗੱਲ ਯਾਦ ਆਈ: ਇਥੇ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ, ਕੰਮ ਨੂੰ ਕੌਣ ਪੁੱਛਦੈ? ਨਾਮਾ ਚਾਹੀਦੈ। ਨਵੀਂ ਥਾਂ 'ਤੇ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋਣ ਲਈ ਸੱਤ ਦਿਨ ਦਾ ਸਮਾਂ ਮਿਲਿਆ ਸੀ।

“ਮੇਰੇ ਵਰਗਾ ਗਧਾ ਹੋਰ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ!” ਇਕ ਜੋਸ਼ੀਲੇ ਨੌਜਵਾਨ ਨੇ ਛਿੱਥਾ ਪੈਦਿਆਂ ਅੰਦਰਲਾ ਗੁੱਸਾ ਬਾਹਰ ਕੱਢਿਆ। ਗੁੱਸੇ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਬੇਬਸੀ ਤੇ ਲਾਚਾਰੀ ਦੇ ਸੰਘਣੇ ਪਰਛਾਵੇਂ ਨੇ ਉਹਦੇ ਚਿਹਰੇ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੱਜ ਲਿਆ ਸੀ। ਉਹ ਵਾਰ ਵਾਰ ਘੜੀ ਵਾਲੀ ਬਾਂਹ ਉਪਰ ਚੁੱਕਦਾ, ਇਕ ਨਜ਼ਰ ਘੜੀ ‘ਤੇ ਸੁੱਟਦਾ, ਸੱਜੇ ਪਾਸਿਓਂ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਟ੍ਰੈਫਿਕ ਨੂੰ ਗੌਰ ਨਾਲ ਦੇਖਦਾ, ਮੁਹਰਿਓਂ ਨਿਕਲਣ ਵਾਲੀਆਂ ਬੱਸਾਂ ਦੇ ਨੰਬਰ ਪੜ੍ਹਦਾ, ਤੇ ਸਿਰ ਝਟਕ ਕੇ ਬਸ ਸਟਾਪ ਦੇ ਪਿਛਲੇ ਬੰਨੇ ਉਗੇ ਝਾੜ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਬੂਟਿਆਂ ‘ਤੇ ਕਹਿਰ ਭਰੀ ਨਜ਼ਰ ਸੁਟਦਾ। ਇਕ ਅੱਧ ਨੂੰ ਛੱਡ ਉਥੇ ਖਲੋਤੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਸਵਾਰੀਆਂ ਦੀ ਹਾਲਤ ਵੀ

ਕੁਝ ਇਹੋ ਜਿਹੀ ਸੀ, ਗੁੱਸਾ ਘੱਟ ਵੱਧ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਕੁਝ ਅਜਿਹੇ ਵੀ ਸਨ ਜੋ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਕਰਮ ਆਪਣੇ ਚਿਹਰੇ ‘ਤੇ ਜਾਹਰ ਨਹੀਂ ਸਨ ਕਰ ਰਹੇ,

ਅਸ਼ੋਕ ਵਾਸਿਸ਼ਠ

ਫੋਨ: 91-98106-28570

ਪਰ ਅੰਦਰੋਂ ਅੰਦਰੀ ਕੁਝ ਉਹ ਵੀ ਰਹੇ ਸਨ।
“ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ, ਕਿਧਰ ਜਾਵੇਂ ਤੁਸੀਂ?”
“ਜਾਣਾ ਤਾਂ ਤਿਲਕ ਨਗਰ ਐ ਪਰ ਰਾਹ ਵਿਚ ਅਟਕ ਕੇ। ਕਨਾਟ ਪਲੇਸ ਵਿਚ ਇਕ ਕੰਮ ਸੀ, ਸੋਚਿਆ ਸੀ ਇਹ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਜਾਵਾਂ ਪਰ...” ਕਹਿੰਦਾ ਕਹਿੰਦਾ ਉਹ ਰੁਕ ਗਿਆ।
“ਬੇਬਰਾ ਸਮਾਂ ਹੈ ਅਜੇ, ਬਸ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਆਟੋ ਕਰ ਲਈਂ।” ਕੋਲ ਖਲੋਤੇ ਇਕ ਸਿਆਣੇ ਨੇ ਬਿਨ ਮੰਗੀ ਸਲਾਹ ਦੇ ਦਿੱਤੀ।
“ਸਮਾਂ ਤਾਂ ਹੋਵੇ ਜੇ ਡੀ. ਟੀ. ਸੀ. ਦੀ ਬਸ ਆ ਜਾਵੇ ਤੇ ਉਹਦੇ ਆਸਾਰ ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਐਸ ਵੇਲੇ ਤਾਂ ਦਿਖਾਈ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੇ!”
ਨੌਜਵਾਨ ਨੇ ਸਾਫ਼ਗੋਈ ਤੋਂ ਕੰਮ ਲੈਦਿਆਂ ਕਿਹਾ। ਕੁਝ ਹੋਰ ਲੋਕ ਉਥੇ ਆ ਗਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖ ਉਹ ਫਿਰ ਕੁੜਨ ਲੱਗਾ, ਉਹਦੇ ਮੂੰਹ ਵਿਚੋਂ ਹੌਲੀ ਜਿਹੀ ਨਿਕਲਿਆ, “ਲਓ, ਇਹ ਵੀ ਆ ਗਏ ਨੇ, ਬਸ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਮੀ ਸੀ।” ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਸਾਹਮਣੇ ਵਾਲੀ ਸੜਕ ਵਲੋਂ ਦੋ ਮੁਟਿਆਰਾਂ ਕਾਹਲੇ ਕਦਮੀਂ ਸਟਾਪ ਵੱਲ ਆਉਂਦੀਆਂ ਦਿਸੀਆਂ ਤਾਂ ਉਹਦੇ ਚਿਹਰੇ ਦਾ ਤਣਾਓ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿਧਰ ਲੋਪ ਹੋ ਗਿਆ, ਤੇ ਉਹ ਸੱਧਰਾਈਆਂ ਨਜ਼ਰਾਂ ਨਾਲ ਮੁਟਿਆਰਾਂ ਨੂੰ ਸੜਕ ਪਾਰ ਕਰਦਿਆਂ ਦੇਖਣ ਲੱਗਾ। ਮੁਟਿਆਰਾਂ ਨੇ ਸਟਾਪ ‘ਤੇ ਪੁਜ ਕੇ ਸੁੱਖ ਦਾ ਸਾਹ ਲਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਨੇ ਪੁਜਦਿਆਂ ਸਾਰ ਨੌਜਵਾਨ ਨੂੰ ਹਾਏ ਕਹੀ।

“ਹਾਏ ਤੁਸ਼ਾਰ, ਹਾਉ ਆਰ ਯੂ?”
“ਫਾਈਨ! ਤਾਨੀਆ ਤੇਰੇ ਮਿੱਠੇ ਬੋਲ ਸੁਣ ਜੇ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਸੀ ਤਾਂ ਵੀ ਸਮਝ ਲੈ ਹੋਲਾ ਫੁੱਲ ਹੋ ਗਿਆ!”
“ਓ ਥੈਕਸ, ਕਿੰਨੀ ਦੇਰ ਹੋ ਗਈ ਏ ਇਥੇ ਆਇਆਂ?”

“ਅੱਧਾ ਘੰਟਾ ਹੋ ਗਿਐ, ਬਸ ਉਡੀਕਦਿਆਂ, ਪਹਿਲਾਂ ਬਹੁਤ ਔਖਾ ਸੀ, ਹੁਣ ਸੋਚਦਾ ਚੰਗਾ ਈ ਹੋਇਆ, ਬਸ ਅਜੇ ਤਕ ਨਹੀਂ ਆਈ!” ਤੁਸ਼ਾਰ ਦੇ ਇਹ ਬੋਲ ਸੁਣ ਕੋਲ ਖੜ੍ਹੀਆਂ ਸਵਾਰੀਆਂ ਦੇ ਮੱਥਿਆਂ ‘ਤੇ ਤਿਉਤੀਆਂ ਉਭਰ ਆਈਆਂ।
“ਚੰਗਾ ਬੰਦਾ ਏ, ਪਹਿਲਾਂ ਡੀ. ਟੀ. ਸੀ. ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਗਾਲ੍ਹਾਂ ਕੱਢੀ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ਤੇ ਹੁਣ ਮੁਟਿਆਰਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖਦਿਆਂ ਹੀ ਇਹਦੀ ਸੁਰ ਬਦਲ ਗਈ, ਕਹਿ ਰਿਹੈ ਚੰਗਾ ਈ ਹੋਇਆ ਬਸ ਅਜੇ ਤਕ ਨਹੀਂ ਆਈ।” ਉਹਦੀ ਗੱਲ ਸੁਣ ਹੁਣ ਤਕ ਉਥੇ ਚੁਪਚਾਪ ਖਲੋਤਾ ਇਕ ਜਣਾ ਕੁੜਨ ਲੱਗਾ। ਉਹਦਾ ਰੋਸਾ ਜਾਇਜ਼ ਸੀ। ਉਹ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਖਲੋਤੇ ਇਕ ਹੋਰ ਜਣੇ ਦੇ ਕੰਨ ਵਿਚ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਸੀ, “ਸੋ ਕੰਮ ਹੁੰਦੇ ਨੇ, ਘਰ ਛੇਤੀ ਪੁਜਣਾ ਹੁੰਦਾ, ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਮਿਲਣਾ ਹੁੰਦਾ, ਬਜਾਰੋਂ ਕੁਝ ਖਰੀਦਣਾ ਹੁੰਦਾ, ਜਾਂ ਫੇਰ ਦਫਤਰ ਦਾ ਕੋਈ ਕੰਮ ਛੇਤੀ ਤੋਂ ਛੇਤੀ ਖਤਮ ਕਰਨਾ ਹੁੰਦੈ, ਜੇ ਇਹਦੇ ਵਾਂਗ ਆਸ਼ਕੀ ਕਰਨ ਬਹਿ ਜਾਈਏ ਤਾਂ ਹੋ ਚੁਕੇ ਕੰਮ...”

ਉਬਲਣ ਵਾਲਾ ਅੰਦਰੋਂ ਅੰਦਰੀ ਉਬਲਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ਪਰ ਤੁਸ਼ਾਰ ਇਸ ਤੋਂ ਬੇਖਬਰ ਆਪਣੀ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਮਸਤ ਸੀ। ਮੁਟਿਆਰ ਦੇ ਮਿੱਠੇ ਬੋਲਾਂ ਨੇ ਉਹਦੇ ਤਪਦੇ ਚਿਹਰੇ ਨੂੰ ਠਾਰ ਦਿੱਤਾ। ਇਕ ਘੜੀ ਪਹਿਲਾਂ ਜਿਸ ਸੱਜਣ ਦੇ ਮੂੰਹੋਂ ਸਬਦਾਂ ਦੀ ਥਾਂ ਭਖਦੇ ਅੰਗਿਆਰ ਨਿਕਲਦੇ ਸਨ, ਉਹ ਅੱਖ ਝਪਕਦਿਆਂ ਹੀ ਖੁਸ਼ਦਿਲ ਬਣ ਗਿਆ।
“ਦੇਖ ਦੁਨੀਆਂ ਕਿੰਦਾਂ ਬਦਲਦੀ ਐ, ਤੇ

ਕਹਾਣੀਕਾਰ ਅਸ਼ੋਕ ਵਾਸਿਸ਼ਠ ਦਿੱਲੀ ਵਸਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀਆਂ ਬਹੁਤੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਦਾ ਧਰਾਤਲ ਵੀ ਦਿੱਲੀ ਦੀ ਰੋਜ਼ ਮੱਰੂ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਕਹਾਣੀ ਬੜੇ ਸਹਿਜ ਭਾਅ ਤੁਰਦੀ ਅਜਿਹੇ ਮੋੜ ‘ਤੇ ਆ ਖੜ੍ਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਿਥੇ ਪਾਠਕ ਨੂੰ ਇਕ ਤੁਣਕਾ ਜਿਹਾ ਲਾ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਅਜਿਹਾ ਹੀ ਕੁਝ ਵਾਪਰਦਾ ਹੈ ਇਸ ਕਹਾਣੀ ਵਿਚ। ਲੋਕਲ ਬਸਾਂ ਦਾ ਸਫਰ ਕਰਦੇ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਆਮ ਸ਼ਹਿਰੀ ਦੇ ਅਣ ਵਿਆਹੇ ਜੋੜਿਆਂ ਦੀ ਬੱਸ ਇਹੋ ਕਹਾਣੀ ਹੈ, “ਆਹ ਹੋਈ ਨਾ ਗੱਲ।” –ਸੰਪਾਦਕ

ਉਹ ਵੀ ਪਲਕ ਝਪਕਦਿਆਂ, ਸਮਝਿਆ ਕੁਝ?”
ਇਕ ਪਾਸੇ ਹਟ ਕੇ ਖਲੋਤਾ ਮੁੱਛ ਫੁਟ ਨੌਜਵਾਨ ਆਪਣੇ ਬੇਲੀ ਨੂੰ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਸੀ।
“ਇਹ ਆਸ਼ਕੀ ਦਾ ਰੰਗ ਹੈ ਪਿਆਰੇ, ਜੇ ਤੂੰ ਕੀਤੀ ਹੁੰਦੀ ਤਾਂ ਸਮਝਦਾ।”
“ਕਰਨੀ ਸੁਆਹ ਐ, ਸਾਡੇ ਕੰਨੀ ਕੋਈ ਝਾਕਦਾ ਤਾਂ ਇਹ ਰੰਗ ਦੇਖਦਾ, ਸਾਡੀ ਉਮਰ ਤਾਂ ਬਈ ਹੁਓਕੇ ਭਰਨ ਵਿਚ ਈ ਲੰਘ ਗਈ, ਜੇ ਮੈਂ ਉਹਦੀ ਬਾਂਹ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਛੱਡੋਪੇ ਨਾ ਮਾਰਦਾ ਹੁੰਦਾ।” ਮੁੱਛ ਫੁਟ ਨੌਜਵਾਨ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਸੀ।
“ਚਲ ਕੋਈ ਨਾ, ਛੱਡੋਪੇ ਵੀ ਮਾਰ ਲਈਂ, ਅਜੇ ਤੇਰੀ ਉਮਰ ਈ ਕੀ ਐ, ਇਹੋ ਕੋਈ...”
“ਛੱਡ ਪਰੇ, ਉਮਰ ਵਾਲੀ ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਹੀਂ, ਬੰਦੇ ਬੰਦੇ ਦੀ ਗੱਲ ਹੁੰਦੀ ਐ, ਕਈ ਲੋਕ ਤਾਂ ਸਿਆਣੇ-ਬਿਆਣੇ ਹੋ ਕੇ ਇਸ਼ਕ ਪੇਚੇ ਤੋਂ ਬਾਜ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮੁੱਲ ਵੀ ਪੈਦਾ, ਨਹੀਂ ਯਕੀਨ ਆਉਂਦਾ ਤਾਂ ਔਹ ਸਾਹਮਣੇ ਦੇਖ ਲਾ।” ਬੋੜੀ ਵਿੱਥ ‘ਤੇ ਖਲੋਤੇ ਬਜ਼ੁਰਗ ਜੋੜੇ ਵੱਲ ਸੈਨਤ ਮਾਰਦਿਆਂ ਮੁੱਛ ਫੁਟ ਨੌਜਵਾਨ ਨੇ ਆਪਣੇ ਬੇਲੀ ਦੀ ਗੱਲ ਵਿਚੋਂ ਕੱਟੀ।
“ਲਓ ਬਈ ਬਸ ਆ ਗਈ।” ਸਟਾਪ ‘ਤੇ ਖਲੋਤੀਆਂ ਸਵਾਰੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਦੇ ਮੂੰਹੋਂ ਆਪ ਮੁਹਾਰੇ ਨਿਕਲਿਆ। ਸਾਰੇ ਜਣੇ ਬਸ ਵੱਲ ਦੌੜਨ ਲੱਗੇ। ਤੁਸ਼ਾਰ ਤੇ ਤਾਨੀਆ ਵਿਚਕਾਰਲੀ ਖਾਲੀ ਸੀਟ ਮੱਲ ਕੇ ਬੈਠ ਗਏ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਸਹੇਲੀ ਸਾਹਮਣੇ ਵਾਲੀ ਸੀਟ ‘ਤੇ ਬਿਰਾਜਮਾਨ ਹੋ ਗਈ।
“ਘਰ ਜਾਣ ਦੀ ਕਾਹਲੀ ਤਾਂ ਨਹੀਂ?”
“ਨਹੀਂ, ਕਾਹਲੀ ਤਾਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਤੇ ਉਹ ਵੀ ਤੁਹਾਡੇ ਹੁੰਦਿਆਂ, ਬਈ ਆਰਾਮ ਨਾਲ ਚਲਾਂਗੇ ਕਾਫੀ-ਸਾਫੀ ਪੀ ਕੇ।” ਤੁਸ਼ਾਰ ਚਹਿਕਦਾ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਸੀ।

“ਚਲ ਫੇਰ ਠੀਕ ਐ।” ਤਾਨੀਆ ਨੇ ਹੁੰਗਾਰਾ ਭਰਿਆ ਤੇ ਦੂਜੇ ਬੰਨੇ ਬੈਠੀ ਸਹੇਲੀ ਨੂੰ ਤੱਕਦਿਆਂ ਪੁੱਛਿਆ, “ਤੂੰ ਵੀ ਚਲੇਂਗੀ ਨਾ ਸਾਡੇ ਨਾਲ?”
“ਨਾ ਬਈ ਨਾ, ਸਾਨੂੰ ਕਬਾਬ ‘ਚ ਹੱਡੀ ਬਣਨ ਦਾ ਸ਼ੌਕ ਨਹੀਂ, ਤੁਸੀਂ ਜਾਓ, ਮਜੇ ਲਓ, ਸਾਡੇ ਭਾਗੀਂ ਕਿਥੇ ਅਜਿਹੇ ਮਜੇ! ਉਂਜ ਵੀ ਅੱਜ ਘਰ ਜਲਦੀ ਪੁੱਜਣਾ।” ਸਹੇਲੀ ਨੇ ਟਕੋਰ ਕੀਤੀ।

“ਕਲ੍ਹ ਤਾਂ ਬਈ ਹੱਦ ਈ ਹੋ ਗਈ, ਪੂਰੇ ਸਾਢੇ ਅੱਠ ਵਜੇ ਘਰ ਪੁੱਜਾ।” ਬਸ ਸਟਾਪ ‘ਤੇ ਖਲੋਤਾ ਇਕ ਜਣਾ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਖਲੋਤੇ ਦੂਜੇ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਸੀ।
“ਇਹ ਕਿਹੜੀ ਨਵੀਂ ਗੱਲ ਹੈ ਵੀਰ ਮੇਰੇ, ਸਵੇਰ ਤੋਂ ਧੱਕੇ ਖਾਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰੀਦੇ ਆ, ਕਦੇ ਰਾਤ ਦੇ ਅੱਠ ਵਜੇ ਤੇ ਕਦੇ ਨੌਂ ਵਜੇ ਘਰ ਪੁੱਜੀਦਾ।” ਦੂਜਾ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਸੀ।
“ਸਾਡੀ ਤਾਂ ਬਈ ਏਦਾਂ ਈ ਨਿਕਲ ਜਾਣੀ ਆ, ਧੱਕੇ ਖਾਂਦਿਆਂ ਦੀ, ਕਦੇ ਬਸਾਂ ਵਿਚ ਤੇ ਕਦੇ ਉਂਜ।” ਕੋਲ ਖਲੋਤੇ ਇਕ ਹੋਰ ਸੱਜਣ ਨੇ ਉਦਾਸ ਹੁੰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ।
“ਸਹੀ ਕਿਹੈ ਤੁਸੀਂ, ਅਜੇ ਕਲ੍ਹ ਪਰਸੋਂ ਦੀ ਗੱਲ ਐ, ਬਸ ‘ਚ ਬੈਠਾ ਸਾਂ, ਮੇਰਾ ਸੂਗਰ ਲੈਵਲ ਘਟ ਗਿਆ। ਬੈਗ ਵਿਚ ਹੱਥ ਮਾਰਿਆ ਪਰ ਉਸ ਵੇਲੇ ਖਾਣ ਲਈ ਕੁਝ ਨਾ ਨਿਕਲਿਆ, ਮੈਂ ਕੁਝ ਨਾ ਕੁਝ ਜਰੂਰ ਰਖਦਾ ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਸਮੇਂ ਲਈ।”
“ਕੋਈ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਵਕਤ ਦਾ। ਖਿਆਲ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਬਈ।” ਪਹਿਲੇ ਨੇ ਗੰਭੀਰ ਹੁੰਦਿਆਂ ਉਹਦੀ ਗੱਲ ਦਾ ਹੁੰਗਾਰਾ ਭਰਿਆ।
“ਸੂਗਰ ਲੈਵਲ ਘਟਣ ‘ਤੇ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀ ਹੁੰਦਾ?” ਕੋਲ ਖੜ੍ਹੇ ਇਕ ਹੋਰ ਸੱਜਣ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ।
“ਇਸ ਬਾਰੇ ਅਸਲ ਗੱਲ ਤਾਂ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਹੀ ਦਸਣਗੇ ਪਰ ਮੈਂ ਆਪ ਬੀਤੀ ਜਰੂਰ ਦਸ ਸਕਦਾ, ਇਕ ਦਿਨ ਸਵੇਰੇ ਬੂਸ ਕਰਨ ਲੱਗਾ ਤਾਂ ਮੈਥੋਂ ਵਾਸ਼ ਬੇਸਨ ਅੱਗੇ ਖਲੋ ਹੀ ਨਾ ਹੋਇਆ, ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ ਏਨੀ ਜਾਨ ਨਾ ਰਹੀ ਕਿ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੂਸ ਫੜ੍ਹ ਸਕਦਾ, ਮਨ ਤਕੜਾ ਕਰਕੇ ਬੂਸ ਕਰਨ ਦਾ ਯਤਨ ਇਕ ਨਹੀਂ ਦੋ ਤਿੰਨ ਵਾਰ ਕੀਤਾ ਪਰ ਨਹੀਂ, ਹੁਣ ਵੀ ਧੜਾਮ ਦੇ ਕੇ ਡਿੱਗਿਆ ਕਿ

ਡਿੱਗਿਆ, ਇਹੋ ਜਾਪਦਾ ਸੀ। ਹਾਰ ਕੇ ਬੂਸ ਉਥੇ ਛੱਡ ਮੈਂ ਬੈਠ ‘ਤੇ ਲੇਟ ਗਿਆ, ਮੈਨੂੰ ਕੋਈ ਹੋਸ਼ ਨਹੀਂ, ਮੇਰੀ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਨੇ ਤਜਰਬੇਕਾਰ ਡਾਕਟਰ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੁਲੂਕੇਜ਼ ਦੇ ਦੋ ਤਿੰਨ ਚਮਚ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਘੋਲ ਕੇ ਮੇਰੇ ਮੂੰਹ ਵਿਚ ਪਾ ਦਿੱਤੇ, ਇਸ ਨਾਲ ਬੋੜੀ ਸੁਰਤ ਜਿਹੀ ਆਈ ਤਾਂ ਉਸ ਹੋਰ ਦੋ ਵਾਰ ਗੁਲੂਕੇਜ਼ ਦਾ ਪਾਣੀ ਪਿਲਾ ਦਿੱਤਾ, ਕੁਝ ਦੇਰ ਲੇਟਣ ਮਗਰੋਂ ਮੈਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਠੀਕ ਸਾਂ, ਕਈ ਵਾਰ ਸੋਚਦਾ ਜੇ ਉਸ ਦਿਨ ਘਰ ਨਾ ਹੁੰਦਾ ਤੇ ਮੇਰੀ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਕੋਲ ਨਾ ਹੁੰਦੀ ਤਾਂ ਖਬਰੇ ਕੀ ਹੋ ਜਾਂਦਾ, ਇਹੋ ਜਿਹੀ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਤਾਂ ਬੰਦਾ ਬੋਲਣ ਜੋਗਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ।”
“ਚੱਕਰ ਆਉਂਦੇ ਹਨ, ਸ਼ਰੀਰ ਵਿਚ ਸਾਹ ਸੱਤ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ, ਨੀਮ ਬੇਹੋਸ਼ੀ ਜਿਹੀ ਹਾਲਤ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਏ। ਹੁਣ ਤਾਂ ਗਿੱਝ ਗਏ ਆਂ, ਪਹਿਲਾਂ ਪਹਿਲ ਤਾਂ ਇਹੋ ਜਿਹੀ ਹਾਲਤ ਬਣਨ ‘ਤੇ ਹੱਥਾਂ ਪੈਰਾਂ ਦੀ ਪੈ ਜਾਂਦੀ ਸੀ!” ਨਾਲ ਖਲੋਤੇ ਇਕ ਹੋਰ ਮੁਸਾਫਰ ਨੇ ਆਪਣੀ ਗੱਲ ਕਹਿ ਸੁਣਾਈ।
“ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ, ਤਿੰਨ ਸੌ ਸਤਾਰਾਂ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਆਈ ਅਜੇ?” ਹੁਣੇ ਹੁਣੇ ਬਸ ਸਟਾਪ ‘ਤੇ ਪੁੱਜੇ ਨੌਜਵਾਨ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ।

“ਜੇ ਆਈ ਹੁੰਦੀ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਇਥੇ ਖਲੋਤੇ ਰਹਿੰਦੇ, ਅੱਧਾ ਘੰਟਾ ਹੋ ਗਿਐ, ਹੁਣ ਤਕ ਤਾਂ ਕਨਾਟ ਪਲੇਸ ਦੇ ਦੋ ਚੱਕਰ ਲਾ ਆਉਂਦਾ, ਬਸ ਹੁਣ ਆਈ ਹੁਣ ਆਈ, ਇਸ ਚੱਕਰ ਵਿਚ ਏਨਾ ਸਮਾਂ ਹੋ ਗਿਆ।”
“ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਹੀਂ, ਤੁਸੀਂ ਬਸ ਵਿਚ ਬਹਿ ਕੇ ਗੱਲਾਂ ਕਰੀਓ ਹੁਣ।” ਰੈਡ ਲਾਈਟ ‘ਤੇ ਖਲੋਤੀ ਬਸ ਨੂੰ ਦੇਖ ਪਹਿਲਾ ਬਜ਼ੁਰਗ ਚਹਿਕ ਉਠਿਆ।
ਬਸ ਸਟਾਪ ‘ਤੇ ਰੁਕੀ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਇਕ ਦੂਜੇ ਤੋਂ ਕਾਹਲੇ ਮੁਸਾਫਰ ਦੌੜ ਕੇ ਅਗਲੇ ਪਿਛਲੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਵੱਲ ਉਲਰੇ, “ਮੇਰੀ ਸੀਟ ਰੱਖ ਲਈਂ, ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਬਸ ਵਿਚ ਚੜ੍ਹੇ ਅਧੇੜ ਉਮਰ ਦੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਉਸ ਦਾ ਦੂਜਾ ਸਾਥੀ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਇਕ ਨੌਜਵਾਨ ਜੋੜਾ ਬਸ ਨੂੰ ਦੇਖ ਦੂਰੋਂ ਨੱਸਾ ਆ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਮੁਟਿਆਰ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਚੜ੍ਹਾ ਨੌਜਵਾਨ ਚਲਦੀ ਬਸ ਦਾ ਡੰਡਾ ਫੜ੍ਹ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਚੜ੍ਹ ਗਿਆ। ਦੋਵੇਂ ਪਿਛਲੀ ਸੀਟ ‘ਤੇ ਪੱਸਰ ਕੇ ਬਹਿ ਗਏ। ਉਹ ਖੁਸ਼ ਸਨ ਕਿ ਸਟਾਪ ‘ਤੇ ਪੁਜਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਬਸ ਮਿਲ ਗਈ।

“ਡੀ. ਟੀ. ਸੀ. ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਪੰਕਚੁਐਲਟੀ ਦੇਖ ਮਜਾ ਆ ਗਿਆ!” ਏਧਰ ਨੌਜਵਾਨ ਨੇ ਮੁਟਿਆਰ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਤੇ ਹੱਸਣ ਲੱਗਾ। ਮੁਟਿਆਰ ਵੀ ਹੱਸ ਪਈ, ਤੇ ਦੋਵੇਂ ਇਕ ਦੂਜੇ ਨਾਲ ਗੱਲਾਂ ਵਿਚ ਰੁਝ ਗਏ, ਪਰ ਕੋਲ ਬੈਠੇ ਬਜ਼ੁਰਗ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਚੰਗੀ ਨਾ ਲੱਗੀ ਤੇ ਉਸ ਇਕ ਤਿਰਛੀ ਨਜ਼ਰ ਦੋਹਾਂ ‘ਤੇ ਸੁੱਟੀ ਅਤੇ ਮਨ ਹੀ ਮਨ ਕੁੜਨ ਲੱਗਾ, “ਇਹਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਮਾਂ ਬਾਦੀ ਤੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਸੁਆਦੀ। ਸਾਡੀਆਂ ਲੱਤਾਂ ਦੀ ਟੈਂ ਬੋਲ ਗਈ ਖਲੋਤੀਆਂ ਤੇ ਏਧਰ...”

“ਜੇ ਆਈ ਹੁੰਦੀ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਇਥੇ ਖਲੋਤੇ ਰਹਿੰਦੇ, ਅੱਧਾ ਘੰਟਾ ਹੋ ਗਿਐ, ਹੁਣ ਤਕ ਤਾਂ ਕਨਾਟ ਪਲੇਸ ਦੇ ਦੋ ਚੱਕਰ ਲਾ ਆਉਂਦਾ, ਬਸ ਹੁਣ ਆਈ ਹੁਣ ਆਈ, ਇਸ ਚੱਕਰ ਵਿਚ ਏਨਾ ਸਮਾਂ ਹੋ ਗਿਆ।”

“ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਹੀਂ, ਤੁਸੀਂ ਬਸ ਵਿਚ ਬਹਿ ਕੇ ਗੱਲਾਂ ਕਰੀਓ ਹੁਣ।” ਰੈਡ ਲਾਈਟ ‘ਤੇ ਖਲੋਤੀ ਬਸ ਨੂੰ ਦੇਖ ਪਹਿਲਾ ਬਜ਼ੁਰਗ ਚਹਿਕ ਉਠਿਆ।
ਬਸ ਸਟਾਪ ‘ਤੇ ਰੁਕੀ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਇਕ ਦੂਜੇ ਤੋਂ ਕਾਹਲੇ ਮੁਸਾਫਰ ਦੌੜ ਕੇ ਅਗਲੇ ਪਿਛਲੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਵੱਲ ਉਲਰੇ, “ਮੇਰੀ ਸੀਟ ਰੱਖ ਲਈਂ, ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਬਸ ਵਿਚ ਚੜ੍ਹੇ ਅਧੇੜ ਉਮਰ ਦੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਉਸ ਦਾ ਦੂਜਾ ਸਾਥੀ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਇਕ ਨੌਜਵਾਨ ਜੋੜਾ ਬਸ ਨੂੰ ਦੇਖ ਦੂਰੋਂ ਨੱਸਾ ਆ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਮੁਟਿਆਰ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਚੜ੍ਹਾ ਨੌਜਵਾਨ ਚਲਦੀ ਬਸ ਦਾ ਡੰਡਾ ਫੜ੍ਹ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਚੜ੍ਹ ਗਿਆ। ਦੋਵੇਂ ਪਿਛਲੀ ਸੀਟ ‘ਤੇ ਪੱਸਰ ਕੇ ਬਹਿ ਗਏ। ਉਹ ਖੁਸ਼ ਸਨ ਕਿ ਸਟਾਪ ‘ਤੇ ਪੁਜਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਬਸ ਮਿਲ ਗਈ।

“ਡੀ. ਟੀ. ਸੀ. ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਪੰਕਚੁਐਲਟੀ ਦੇਖ ਮਜਾ ਆ ਗਿਆ!” ਏਧਰ ਨੌਜਵਾਨ ਨੇ ਮੁਟਿਆਰ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਤੇ ਹੱਸਣ ਲੱਗਾ। ਮੁਟਿਆਰ ਵੀ ਹੱਸ ਪਈ, ਤੇ ਦੋਵੇਂ ਇਕ ਦੂਜੇ ਨਾਲ ਗੱਲਾਂ ਵਿਚ ਰੁਝ ਗਏ, ਪਰ ਕੋਲ ਬੈਠੇ ਬਜ਼ੁਰਗ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਚੰਗੀ ਨਾ ਲੱਗੀ ਤੇ ਉਸ ਇਕ ਤਿਰਛੀ ਨਜ਼ਰ ਦੋਹਾਂ ‘ਤੇ ਸੁੱਟੀ ਅਤੇ ਮਨ ਹੀ ਮਨ ਕੁੜਨ ਲੱਗਾ, “ਇਹਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਮਾਂ ਬਾਦੀ ਤੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਸੁਆਦੀ। ਸਾਡੀਆਂ ਲੱਤਾਂ ਦੀ ਟੈਂ ਬੋਲ ਗਈ ਖਲੋਤੀਆਂ ਤੇ ਏਧਰ...”

“ਮਸਤ ਬਹਾਰੋਂ ਕਾ ਮੈਂ ਆਸ਼ਿਕ।”
“ਬਸ ਬਸ ਜਨਾਬ ਆਸ਼ਿਕ ਜੀ, ਇਥੇ ਕੋਈ ਬਹਾਰ ਨਹੀਂ ਆਈ ਤੇ ਮਸਤੀ ਦੀ ਤਾਂ ਗੱਲ ਈ

ਨਾ ਕਰੋ। ਹਾਂ ਫਾਕਾ ਮਸਤੀ ਦਾ ਅਨੰਦ ਜਰੂਰ ਲਈਦਾ ਏ।” ਤਾਨੀਆ ਨੇ ਖੁਸ਼ੀ ਵਿਚ ਝੱਲੇ ਹੋਏ ਤੁਸ਼ਾਰ ਨੂੰ ਰੋਕਦਿਆਂ ਪੁੱਛਿਆ, “ਕੀ ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੀ ਖੁਸ਼ੀ ਦਾ ਸਬਬ ਜਾਣ ਸਕਦੀ ਹਾਂ, ਸ਼੍ਰੀਮਾਨ?”
“ਸ਼੍ਰੀਮਾਨ ਤੁਸ਼ਾਰ।” ਉਹਦੀ ਗੱਲ ਵਿਚੋਂ ਕੱਟਦਿਆਂ ਤੁਸ਼ਾਰ ਨੇ ਤੁਣਕਾ ਮਾਰਿਆ, “ਪਹਿਲੀ ਗੱਲ ਤਾਂ ਇਹ ਕਿ ਸਾਡੀ ਖੁਸ਼ੀ ਦਾ ਕੋਈ ਸਬਬ ਨਹੀਂ, ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਸਬਬ ਉਂਜ ਵੀ ਘੱਟ ਵੱਧ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ਹਮਾਤਤ ਸਾਥ ਦੇ ਜੀਵਨ ਵਿਚ। ਦੂਜੀ ਗੱਲ ਇਹ ਕਿ ਰੋਜ਼ ਰੋਜ਼ ਦੇ ਝੱਖੜ ਝੇੜਿਆਂ ਨਾਲ ਹੈਰਾਨ ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨ ਇਹ ਮਨ ਜੇ ਕਦੇ ਭੁੱਲ ਭੁਲੇਖੇ ਮਸਤੀ ਵਿਚ ਆ ਵੀ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਕੀ ਗੁਨਾਹ ਹੋ ਗਿਆ। ਇਥੇ ਕਿਹੜਾ ਕੋਈ ਤਖਤੋ ਤਾਜ ਸਾਡੀ ਝੋਲੀ ਵਿਚ ਪਾ ਰਿਹੈ? ਸੱਚ ਤਾਂ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਭੁੱਖ, ਗਰੀਬੀ, ਕੰਗਾਲੀ, ਬੇਬਸੀ ਤੇ ਮਜਬੂਰੀਆਂ ਨਾਲ ਗੁਸਿਆ ਸਾਰਾ ਜਹਾਨ ਸਾਡੇ ਲਈ ਹੀ ਤਾਂ ਹੈ, ਅਮੀਰਾਂ ਇਹਤੋਂ ਕੀ ਲੈਣਾ!” ਤੁਸ਼ਾਰ ਨੇ ਰੁਮਾਨੀ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲਦਿਆਂ ਆਲਾ ਦੁਆਲਾ ਦੇਖਿਆ। ਤਾਨੀਆ ਨੇ ਉਹਦੀ ਗੱਲ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦੇਣਾ ਚਾਹਿਆ, ਪਰ ਉਹਦਾ ਧਿਆਨ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਲੱਗਾ ਦੇਖ ਉਹ ਚੁੱਪ ਕਰ ਗਈ। ਇਕ ਆਟੋ ਰਿਕਸ਼ਾ

ਉਨ੍ਹਾਂ ਅੱਗੇ ਰੁਕੀ, “ਕਨਾਟ ਪਲੇਸ?” ਆਟੋ ਰਿਕਸ਼ਾ ਵਾਲੇ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ। ਤੁਸ਼ਾਰ ਦੇ ਮੂੰਹੋਂ ਆਪ ਮੁਹਾਰੇ ਨਿਕਲਿਆ, “ਨੋ!” ਉਸ ਕੁਝ ਸੋਚ ਤਾਨੀਆ ਵੱਲ ਰੁਖ ਕੀਤਾ। “ਬਸ ਨੇ ਅੱਜ ਧੋਖਾ ਦੇਣਾ ਲਗਦਾ। ਇਥੇ ਬੈਠਣ ਨਾਲੋਂ ਤਾਂ ਚੰਗਾ ਹੈ ਮੰਡੀ ਹਾਊਸ ਚਲਦੇ ਆਂ। ਪਹਿਲਾਂ ਚਾਹ ਪੀਵਾਂਗੇ, ਫੇਰ ਅੱਗੇ ਦੀ ਸੋਚਾਂਗੇ। ਵੈਸੇ ਕੀ ਖਿਆਲ ਹੈ ਤੁਹਾਡਾ!”
“ਖਿਆਲ ਨੇਕ ਐ, ਇਧਰੋਂ ਈ ਨਿਕਲ ਤੁਰਦੇ ਆਂ।” ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਸਵਾਰੀਆਂ ਵੀ ਤੰਗ ਆ ਕੇ ਉਥੋਂ ਤੁਰ ਪਈਆਂ।

“ਤੁਹਾਨੂੰ ਚੰਗਾ ਭਲਾ ਪੜ੍ਹੇ, ਇਸ ਬਸ ਸਟਾਪ ‘ਤੇ ਬਸ ਛੇਤੀ ਕਿਤੇ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ, ਤੁਸੀਂ ਫੇਰ ਵੀ ਮੈਨੂੰ ਇਥੇ ਸੱਦ ਲਿਐ, ਇਸ ਨਾਲੋਂ ਤਾਂ ਚੰਗਾ ਸੀ ਅਸੀਂ ਦਫਤਰ ਤੋਂ ਈ ਆਟੋ ਫੜ੍ਹ ਲੈਂਦੇ।” ਤੁਸ਼ਾਰ ਨੇ ਆਉਂਦਿਆਂ ਈ ਗਿਲਾ ਕੀਤਾ।
“ਸ਼ਾਂਤ, ਸ਼੍ਰੀਮਾਨ ਤੁਸ਼ਾਰ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ, ਸ਼ਾਂਤ! ਇਥੇ ਬਸ ਕਦੇ-ਕਦਾਈਂ ਆਉਂਦੀ ਏ ਤੇ ਜੇ ਆਉਂਦੀ ਵੀ ਏ ਤਾਂ ਉਹ ਮਿਲ ਹੀ ਜਾਵੇ, ਇਹ ਜਰੂਰੀ ਨਹੀਂ। ਇਹ ਗੱਲ ਮੈਂ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਣਦੀ ਹਾਂ, ਬਿਲਕੁਲ ਤੁਹਾਡੇ ਵਾਂਗ। ਇਸੇ ਲਈ ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਥੇ ਸੱਦਿਆ ਤਾਂ ਜੋ ਇਸ ਮਹਾਪੁਰਸ਼ ਨਾਲ ਬੋੜੀ ਦੇਰ ਆਰਾਮ ਨਾਲ ਬਹਿ ਕੇ ਗੱਲਾਂ ਕਰ ਸਕਾਂ। ਭੀੜ ਵਾਲੇ ਬਸ ਸਟਾਪ ‘ਤੇ ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਮੌਕੇ ਮਿਲਦੇ ਨੇ ਕਿਤੇ! ਤੁਹਾਨੂੰ ਤਾਂ ਸਗੋਂ ਖੁਸ਼ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦੈ!” ਤਾਨੀਆ ਨੇ ਠਰੁਮੇ ਨਾਲ ਸਾਰੀ ਸਥਿਤੀ ਬਿਆਨ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਉਸ ਦੀ ਗੱਲ ਸੁਣ ਤੁਸ਼ਾਰ ਦਾ ਹਿਰਦਾ ਗਦਗਦ ਹੋ ਗਿਆ। ਉਹਦੇ ਮੂੰਹ ‘ਚੋਂ ਬਸ ਏਨਾ ਈ ਨਿਕਲਿਆ, “ਇਰਾਦਾ ਕੀ ਏ ਜਨਾਬ ਦਾ, ਇਹ ਦੱਸਣ ਦੀ ਖੋਚਲ ਕਰੋਗੇ?”
“ਆਪਣੇ ਹਿੱਸੇ ਦੀ ਬੋੜੀ ਜਿੰਨੀ ਐਸ਼ ਕਰਨ ਦਾ, ਜੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਤਰਾਜ਼ ਨਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ।”

“ਅਮੀਰ ਦਾ ਸਲਾਹੁਣਾ ਕੀ, ਗਰੀਬ ਦਾ ਨਿੰਦਣਾ ਕੀ! ਤੁਸੀਂ ਹੁਕਮ ਕਰੋ, ਜਿਧਰ ਕਰੋਗੇ ਧਾਵਾ ਬੋਲ ਦਿਆਂਗੇ।”
“ਇਹ ਹੋਈ ਨਾ ਗੱਲ!” ਤਾਨੀਆ ਨੇ ਖੁਸ਼ੀ ਵਿਚ ਤਾੜੀ ਵਜਾਈ।
“ਹੁਣ ਚੱਲਣ ਦੀ ਕਰੋ।” ਤੁਸ਼ਾਰ ਕਾਹਲਾ ਪੈ ਗਿਆ।
“ਬੋੜਾ ਸਬਰ ਕਰੋ, ਸਵਾਰੀ ਆ ਲੈਣ ਦਿਉ, ਫੇਰ ਚਲੇ ਵੀ ਜਾਵਾਂਗੇ।”
“ਪਰ ਐਸ ਵੇਲੇ ਕੋਈ ਸਕੂਟਰ ਵੀ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਮਿਲਣਾ।”
“ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਜੀ, ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ ਤਾਂ ਨਾ ਮਿਲੇ, ਅਸੀਂ ਕੋਈ ਸੁੱਖਿਆ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਜਰੂਰ ਸਕੂਟਰ ‘ਤੇ ਈ ਜਾਣਾ।”
“ਜਿੰਦਾਂ ਤੁਹਾਡੀ ਮਰਜ਼ੀ, ਬੰਦਾ ਹਾਜ਼ਰ ਐ।” ਇਹ ਕਹਿ ਉਹ ਬੈਠਣ ਲਈ ਬੈਂਚ ਵੱਲ ਵਧਿਆ।
“ਬਹਿਣਾ ਨਹੀਂ, ਇਥੇ ਈ ਖਲੋ ਜਾਉ, ਮੇਰੇ ਕੋਲ।” ਉਹਦੀ ਬਾਂਹ ਫੜ੍ਹ ਤਾਨੀਆ ਸੜਕ ਕੰਢੇ ਖਲੋ ਗਈ। ਇਕ-ਦੋ ਕਾਰਾਂ ਆਈਆਂ ਤੇ ਲੰਘ ਗਈਆਂ। ਕੁਝ ਪਲ ਏਦਾਂ ਈ ਬੀੜ ਗਏ। ਏਨੇ ਵਿਚ ਲਾਲ ਬੱਤੀ ਦੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਸਲੇਟੀ ਰੰਗ ਦੀ ਕਾਰ ਖਲੋਤੀ ਦੇਖ ਤਾਨੀਆ ਖੁਸ਼ੀ ਨਾਲ ਉਛਲ ਪਈ, “ਆਹ ਹੋਈ ਨਾ ਗੱਲ!” ਉਹਦੇ ਮੂੰਹੋਂ ਨਿਕਲਿਆ। ਲਾਲ ਬੱਤੀ ਖਤਮ ਹੋਣ ‘ਤੇ ਕਾਰ ਅੱਗੇ ਵਧੀ ਤੇ ਦੇਖਦਿਆਂ ਹੀ ਦੇਖਦਿਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਆ ਖੜ੍ਹੀ ਹੋਈ।
“ਹਾਏ ਰੀਮਾ, ਫੌਜੀਆਂ ਵਾਂਗ ਪੂਰੇ ਟਾਈਮ ਸਿਰ ਆਈ ਏ, ਥੈਕਸ।”
“ਥੈਕਸ ਮੇਰਾ ਨਹੀਂ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕਰ।” ਪਿਛਲੀ ਸੀਟ ‘ਤੇ ਨਾਲ ਜੁੜ ਕੇ ਬੈਠੇ ਨੌਜਵਾਨ ਵੱਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰਦਿਆਂ ਰੀਮਾ ਨੇ ਕਿਹਾ।
“ਥੈਕਸ।”
“ਰਮਨ!” ਉਸ ਨੂੰ ਚੁਪ ਹੁੰਦਿਆਂ ਦੇਖ ਨੌਜਵਾਨ ਨੇ ਆਪਣੀ ਜਾਣ ਪਛਾਣ ਕਰ ਦਿੱਤੀ।
“ਜੇ ਤੈਂ ਆਪਣੇ ਫਰੈਂਡ ਨਾਲ ਜੁੜ ਕੇ ਬਹਿਣਾ ਤਾਂ ਰਮਨ ਅੱਗੇ ਚਲਾ ਜਾਂਦਾ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਦੂਜੇ ਪਾਸਿਓਂ ਮੇਰੇ ਵੱਲ ਆ ਜਾ ਤੇ ਤੁਸ਼ਾਰ ਤੂੰ ਮੋਹਰਲੀ ਸੀਟ ਮੱਲ ਲੈ।”
“ਠੀਕ ਐ, ਮੈਂ ਮੋਹਰੇ ਬਹਿ ਜਾਨਾਂ।” ਤੁਸ਼ਾਰ ਡਰਾਈਵਰ ਨਾਲ ਬਹਿ ਗਿਆ।
ਕਾਰ ਤਾਲ ਕਟੋਰਾ ਗਾਰਡਨ ਅੱਗੇ ਖਲੋ ਗਈ। “ਬਈ ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਬੋੜ੍ਹੀ ਦੇਰ ਇਥੇ ਬਿਤਾਉਣੀ ਏ, ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਦੱਸੋ।”
“ਤੂੰ ਇਥੇ ਰਮਨ ਨਾਲ ਐਸ਼ ਕਰਨੀ ਏ ਤੇ ਮੈਂ ਕਿਹੜਾ ਰੱਬ ਦੇ ਮਾਂਹ ਮਾਰੇ ਨੇ, ਅਸੀਂ ਵੀ ਚਲਦੇ ਆਂ, ਫਿਕਰ ਨਾ ਕਰ, ਅਸੀਂ ਦੂਰ ਦੂਰ ਰਹਾਂਗੇ, ਡਿਸਟਰਬ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ।” ਤਾਨੀਆ ਨੇ ਹੱਸਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਤੇ ਦੋਵੇਂ ਜੋੜੇ ਇਕ-ਦੂਜੇ ਦਾ ਹੱਥ ਫੜ੍ਹੀ ਗਾਰਡਨ ਵਿਚ ਚਲੇ ਗਏ ਪਰ ਬੋੜ੍ਹੀ ਜਿੰਨੀ ਵਿੱਥ ਨਾਲ।
ਮੌਸਮੀ ਫੁੱਲਾਂ ਦੀਆਂ ਕਿਆਰੀਆਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਤੁਰਦਿਆਂ ਦੋਵੇਂ ਜੋੜੇ ਆਪੋ ਆਪਣੇ ਰੁਮਾਨੀ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਗੁਆਚ ਜਿਹੇ ਗਏ ਸਨ। ਇਕ ਜੋੜਾ ਪੌੜੀਆਂ ਨਾਲ ਬਣੇ ਸੀਮੇਂਟ ਦੇ ਬੁੜ੍ਹੇ ‘ਤੇ ਬੈਠ ਗਿਆ ਤੇ ਦੂਜਾ ਉਸ ਤੋਂ ਲਾਂਭੇ ਹੱਟ ਕੇ ਇਕ ਦਰਖਤ ਹੇਠ ਰੱਖੇ ਲੋਹੇ ਦੇ ਬੈਂਚ ਦੀ ਸ਼ੋਭਾ ਵਧਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਦਿਨ ਦਾ ਚਾਨਣ ਬਹੁਤੀ ਦੇਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਰੰਗ ਵਿਚ ਭੰਗ ਨਾ ਪਾ ਸਕਿਆ। ਉਹ ਗਿਆ ਤੇ ਉਹਦੀ ਬਾਂਹੋਂ ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਹਨੇਰਾ ਪਸਰ ਗਿਆ।
“ਬਈ, ਅੱਜ ਦੀ ਟਰਿੱਪ ਤਾਂ ਯਾਦਗਾਰੀ ਰਹੀ। ਮੈਨੂੰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪਤਾ ਤੈਂ ਏਨਾ ਹਸੀਨ ਪ੍ਰੇਮਰਾਮ ਬਣਾਇਆ ਹੋਇਆ। ਥੈਕਸ ਰੀਮਾ, ਇਸ ਸਭ ਲਈ ਇਕ ਵਾਰ ਫੇਰ ਥੈਕਸ।” ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਦਿਆਂ ਤੁਸ਼ਾਰ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਸੀ।
“ਯਾਦਗਾਰੀ?” ਰੀਮਾ ਦੇ ਮੂੰਹੋਂ ਨਿਕਲਿਆ।
“ਤੁਸ਼ਾਰ ਠੀਕ ਕਹਿੰਦਾ ਏ ਰੀਮਾ, ਇਹੋ ਜਿਹੀ ਪਹਿਲੀ ਟਰਿੱਪ ਸਾਰਿਆਂ ਲਈ ਯਾਦਗਾਰੀ ਹੁੰਦੀ ਐ, ਭਾਵੇਂ ਤੇਰੇ-ਮੇਰੇ ਲਈ ਇਹ ਮਾਮੂਲੀ ਜਿਹੀ ਗੱਲ ਐ।” ਰਮਨ ਨੇ ਤੁਸ਼ਾਰ ਦੀ ਹਮਾਇਤ ਕੀਤੀ।
ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਤੁਸ਼ਾਰ ਨਾਲ ਚੰਬੜੀ ਤਾਨੀਆ ਕਹਿ ਰਹੀ ਸੀ, “ਓ ਨੋ ਤੁਸ਼ਾਰ, ਥੈਕਸ ਤਾਂ ਤੇਰਾ ਕਰਨਾ ਬਣਦਾ ਏ। ਇਹਨੂੰ ਯਾਦਗਾਰੀ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲਾ ਤੂੰ ਏ। ਤੇਰੇ ਨਿੱਘ ਤੇ ਤੇਰੇ ਪਿਆਰ ਨੇ ਇਹਨੂੰ ਯਾਦਗਾਰੀ ਟਰਿੱਪ ਬਣਾਇਐ, ਹਾਂ ਯਾਦਗਾਰੀ ਟਰਿੱਪ।”

“ਅਮੀਰ ਦਾ ਸਲਾਹੁਣਾ ਕੀ, ਗਰੀਬ ਦਾ ਨਿੰਦਣਾ ਕੀ! ਤੁਸੀਂ ਹੁਕਮ ਕਰੋ, ਜਿਧਰ ਕਰੋਗੇ ਧਾਵਾ ਬੋਲ ਦਿਆਂਗੇ।”
“ਇਹ ਹੋਈ ਨਾ ਗੱਲ!” ਤਾਨੀਆ ਨੇ ਖੁਸ਼ੀ ਵਿਚ ਤਾੜੀ ਵਜਾਈ।
“ਹੁਣ ਚੱਲਣ ਦੀ ਕਰੋ।” ਤੁਸ਼ਾਰ ਕਾਹਲਾ ਪੈ ਗਿਆ।
“ਬੋੜਾ ਸਬਰ ਕਰੋ, ਸਵਾਰੀ ਆ ਲੈਣ ਦਿਉ, ਫੇਰ ਚਲੇ ਵੀ ਜਾਵਾਂਗੇ।”
“ਪਰ ਐਸ ਵੇਲੇ ਕੋਈ ਸਕੂਟਰ ਵੀ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਮਿਲਣਾ।”
“ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਜੀ, ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ ਤਾਂ ਨਾ ਮਿਲੇ, ਅਸੀਂ ਕੋਈ ਸੁੱਖਿਆ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਜਰੂਰ ਸਕੂਟਰ ‘ਤੇ ਈ ਜਾਣਾ।”
“ਜਿੰਦਾਂ ਤੁਹਾਡੀ ਮਰਜ਼ੀ, ਬੰਦਾ ਹਾਜ਼ਰ ਐ।” ਇਹ ਕਹਿ ਉਹ ਬੈਠਣ ਲਈ ਬੈਂਚ ਵੱਲ ਵਧਿਆ।
“ਬਹਿਣਾ ਨਹੀਂ, ਇਥੇ ਈ ਖਲੋ ਜਾਉ, ਮੇਰੇ ਕੋਲ।” ਉਹਦੀ ਬਾਂਹ ਫੜ੍ਹ ਤਾਨੀਆ ਸੜਕ ਕੰਢੇ ਖਲੋ ਗਈ। ਇਕ-ਦੋ ਕਾਰਾਂ ਆਈਆਂ ਤੇ ਲੰਘ ਗਈਆਂ। ਕੁਝ ਪਲ ਏਦਾਂ ਈ ਬੀੜ ਗਏ। ਏਨੇ ਵਿਚ ਲਾਲ ਬੱਤੀ ਦੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਸਲੇਟੀ ਰੰਗ ਦੀ ਕਾਰ ਖਲੋਤੀ ਦੇਖ ਤਾਨੀਆ ਖੁਸ਼ੀ ਨਾਲ ਉਛਲ ਪਈ, “ਆਹ ਹੋਈ ਨਾ ਗੱਲ!” ਉਹਦੇ ਮੂੰਹੋਂ ਨਿਕਲਿਆ। ਲਾਲ ਬੱਤੀ ਖਤਮ ਹੋਣ ‘ਤੇ ਕਾਰ ਅੱਗੇ ਵਧੀ ਤੇ ਦੇਖਦਿਆਂ ਹੀ ਦੇਖਦਿਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਆ ਖੜ੍ਹੀ ਹੋਈ।
“ਹਾਏ ਰੀਮਾ, ਫੌਜੀਆਂ ਵਾਂਗ ਪੂਰੇ ਟਾਈਮ ਸਿਰ ਆਈ ਏ, ਥੈਕਸ।”
“ਥੈਕਸ ਮੇਰਾ ਨਹੀਂ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕਰ।” ਪਿਛਲੀ ਸੀਟ ‘ਤੇ ਨਾਲ ਜੁੜ ਕੇ ਬੈਠੇ ਨੌਜਵਾਨ ਵੱਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰਦਿਆਂ ਰੀਮਾ ਨੇ ਕਿਹਾ।
“ਥੈਕਸ।”
“ਰਮਨ!” ਉਸ ਨੂੰ ਚੁਪ ਹੁੰਦਿਆਂ ਦੇਖ ਨੌਜਵਾਨ ਨੇ ਆਪਣੀ ਜਾਣ ਪਛਾਣ ਕਰ ਦਿੱਤੀ।
“ਜੇ ਤੈਂ ਆਪਣੇ ਫਰੈਂਡ ਨਾਲ ਜੁੜ ਕੇ ਬਹਿਣਾ ਤਾਂ ਰਮਨ ਅੱਗੇ ਚਲਾ ਜਾਂਦਾ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਦੂਜੇ ਪਾਸਿਓਂ ਮੇਰੇ ਵੱਲ ਆ ਜਾ ਤੇ ਤੁਸ਼ਾਰ ਤੂੰ ਮੋਹਰਲੀ ਸੀਟ ਮੱਲ ਲੈ।”
“ਠੀਕ ਐ, ਮੈਂ ਮੋਹਰੇ ਬਹਿ ਜਾਨਾਂ।” ਤੁਸ਼ਾਰ ਡਰਾਈਵਰ ਨਾਲ ਬਹਿ ਗਿਆ।
ਕਾਰ ਤਾਲ ਕਟੋਰਾ ਗਾਰਡਨ ਅੱਗੇ ਖਲੋ ਗਈ। “ਬਈ ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਬੋੜ੍ਹੀ ਦੇਰ ਇਥੇ ਬਿਤਾਉਣੀ ਏ, ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਦੱਸੋ।”
“ਤੂੰ ਇਥੇ ਰਮਨ ਨਾਲ ਐਸ਼ ਕਰਨੀ ਏ ਤੇ ਮੈਂ ਕਿਹੜਾ ਰੱਬ ਦੇ ਮਾਂਹ ਮਾਰੇ ਨੇ, ਅਸੀਂ ਵੀ ਚਲਦੇ ਆਂ, ਫਿਕਰ ਨਾ ਕਰ, ਅਸੀਂ ਦੂਰ ਦੂਰ ਰਹਾਂਗੇ, ਡਿਸਟਰਬ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ।” ਤਾਨੀਆ ਨੇ ਹੱਸਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਤੇ ਦੋਵੇਂ ਜੋੜੇ ਇਕ-ਦੂਜੇ ਦਾ ਹੱਥ ਫੜ੍ਹੀ ਗਾਰਡਨ ਵਿਚ ਚਲੇ ਗਏ ਪਰ ਬੋੜ੍ਹੀ ਜਿੰਨੀ ਵਿੱਥ ਨਾਲ।
ਮੌਸਮੀ ਫੁੱਲਾਂ ਦੀਆਂ ਕਿਆਰੀਆਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਤੁਰਦਿਆਂ ਦੋਵੇਂ ਜੋੜੇ ਆਪੋ ਆਪਣੇ ਰੁਮਾਨੀ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਗੁਆਚ ਜਿਹੇ ਗਏ ਸਨ। ਇਕ ਜੋੜਾ ਪੌੜੀਆਂ ਨਾਲ ਬਣੇ ਸੀਮੇਂਟ ਦੇ ਬੁੜ੍ਹੇ ‘ਤੇ ਬੈਠ ਗਿਆ ਤੇ ਦੂਜਾ ਉਸ ਤੋਂ ਲਾਂਭੇ ਹੱਟ ਕੇ ਇਕ ਦ

ਫਿਲਮਾਂ, ਅੰਨਾ ਕੌਮਵਾਦ ਅਤੇ ਆਰ. ਐਸ. ਐਸ. ਪੱਖੀ ਰੁਝਾਨ

ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਅੰਨ੍ਹੇ ਕੌਮਵਾਦ (ਰਾਸ਼ਟਰਵਾਦ) ਦੀ ਸੁਰ ਦਿਨੋ-ਦਿਨ ਉੱਚੀ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਸੁਰ ਨੂੰ ਅਲਾਪਣ ਵਾਲਾ ਸੰਘੀ ਲਾਣਾ ਵੀ ਦਿਨੋ-ਦਿਨ ਆਪਣਾ ਆਧਾਰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਸੰਘ ਦੀਆਂ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਫੈਲ ਰਹੀਆਂ ਸ਼ਾਖਾਵਾਂ ਤੋਂ ਲਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਵਿਅੰਜਨਾ ਭਾਰਤੀ (ਵਿਗਿਆਨ ਤੇ ਖੋਜ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਸਰਗਰਮ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੋਇਮਸੇਵਕ ਸੰਘ ਦਾ ਵਿੰਗ ਜਿਸ ਦੀਆਂ 11 ਉਪ-ਸ਼ਾਖਾਵਾਂ ਹਨ ਜੋ ਦੇਸ਼ ਦੇ 24 ਸੂਬਿਆਂ ਵਿਚ ਸਰਗਰਮ ਹੈ), ਵਿਦਿਆ ਭਾਰਤੀ

ਕੁਲਦੀਪ

(ਸਿੱਖਿਆ ਖੇਤਰ ਦਾ ਵਿੰਗ; ਸ਼ਿਸ਼ੂ ਮੰਦਿਰ, ਸ਼ਿਸ਼ੂ ਵਾਟਿਕਾ, ਵਿੱਦਿਆ ਮੰਦਿਰ, ਸਰਸਵਤੀ ਵਿਦਿਆਲਯਾ ਆਦਿ ਸ਼ਾਖਾਵਾਂ), ਸੇਵਾ ਭਾਰਤੀ, ਵਣਵਾਸੀ ਕਲਿਆਣ ਆਸ਼ਰਮ (ਸਮਾਜਿਕ ਸੇਵਾ ਵਿੰਗ), ਦੁਰਗਾ ਵਾਹਿਣੀ, ਹਿੰਦੂ ਯੁਵਾ ਵਾਹਿਣੀ, ਬਜਰੰਗ ਦਲ, ਗੁਰੂ ਰਕਸ਼ਾ ਦਲ, ਹਿੰਦੂ ਤਖਤ, ਸ਼੍ਰੀਰਾਮ ਸੇਨਾ, ਵਿਸ਼ਵ ਹਿੰਦੂ ਪ੍ਰੀਸ਼ਦ, ਯੁਵਾ ਭਾਰਤੀ ਆਦਿ ਵਰਗੀਆਂ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਅਤੇ ਸਹਿ-ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਰਾਹੀਂ ਸੰਘ ਨੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਕੋਨੇ ਕੋਨੇ ਅਤੇ ਸਮਾਜ ਦੇ ਹਰ ਵਰਗ ਤੱਕ ਆਪਣੀ ਰਸਾਈ ਬਣਾ ਲਈ ਹੈ; ਪਰ ਹੁਣ ਫਿਲਮ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਵੀ ਸੰਘ ਦਾ ਏਜੰਡਾ ਫੈਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਮੁਕੇਸ਼ ਖੰਨਾ, ਪਹਿਲਾਜ ਨਹਿਲਾਨੀ, ਅਨੁਪਮ ਖੇਰ, ਅਮਿਤਾਬ ਬਚਨ ਆਦਿ ਵਰਗੇ ਕਲਾਕਾਰ ਤਾਂ ਹੈ ਹੀ ਸੰਘ ਦੇ ਬੰਦੇ, ਪਰ ਉਸ ਦੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਦਾ ਫੈਲਾਅ ਫਿਲਮ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਪਿਛਲੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਵਧਿਆ ਹੈ। ਕੇਂਦਰੀ ਫਿਲਮ ਸਰਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਬੋਰਡ ਦਾ ਮੁਖੀ ਪਹਿਲਾਜ ਨਹਿਲਾਨੀ, ਫਿਲਮ ਤੇ ਟੈਲੀਵਿਜ਼ਨ ਇੰਸਟੀਟਿਊਟ ਆਫ ਇੰਡੀਆ ਦਾ ਮੁਖੀ ਗਜੇਂਦਰ ਚੌਹਾਨ ਅਤੇ ਬਾਲ ਫਿਲਮ ਸੁਸਾਇਟੀ ਦਾ ਮੁਖੀ ਮੁਕੇਸ਼ ਖੰਨਾ ਨੂੰ ਲਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਪਹਿਲਾਜ ਨਹਿਲਾਨੀ ਦੀ ਥਾਂ ਪ੍ਰਸੂਨ ਜੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਕੇਂਦਰੀ ਫਿਲਮ ਸਰਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਬੋਰਡ ਦਾ ਮੁਖੀ ਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। 2014 ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਭਾਜਪਾ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਆਉਣ ਨਾਲ ਕਲਾ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਸੰਘੀ ਰੁਝਾਨ ਵਧਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ ਹੈ।

‘ਬਜਰੰਗੀ ਭਾਈਜਾਨ’ ਦੇ ਇਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਵਿਚ ਸਲਮਾਨ ਖਾਨ

ਵੈਸੇ ਤਾਂ ਭਾਰਤੀ ਸਿਨੇਮੇ ਵਿਚ ਅੰਨ੍ਹੀ ਦੇਸ਼ਭਗਤੀ ਦਾ ਜਨੂੰਨ ਕੋਈ ਨਵੀਂ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਪਰ ਪਿਛਲੇ ਤਿੰਨ-ਚਾਰ ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਇਸ ਵਿਚ ਜੋ ਵਾਧਾ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਉਹ ਜ਼ਰੂਰ ਚਿੰਤਾਜਨਕ ਗੱਲ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਤਸਵੀਰ 2014 ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਹੁਣ ਤੱਕ ਬਣੀਆਂ ਫਿਲਮਾਂ ‘ਤੇ ਨਜ਼ਰ ਮਾਰਿਆਂ ਸਾਡੇ ਹੱਥ ਜਾਵੇਗੀ। ਇਸ ਦੌਰ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਫਿਲਮਾਂ ਅਜਿਹੀਆਂ ਬਣੀਆਂ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਅੰਨ੍ਹਾ ਕੌਮਵਾਦ ਯਾਨੀ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਅੰਨ੍ਹਾ ਗੁਣਗਾਨ, ਮੁਸਲਿਮ ਵਸੋਂ ਵਿਰੋਧੀ ਪ੍ਰਾਗਲਪਣ ਦੀ ਹੱਦ ਦਾ ਜਨੂੰਨ, ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਰੋਧੀ ਅਤੇ ਸੰਘ ਪੱਖੀ ਰੁਝਾਨ ਸਿੱਧੇ ਜਾਂ ਅਸਿੱਧੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਪੇਸ਼ ਹੋਇਆ ਦੇਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੌਰ ਦੌਰਾਨ ਬਣੀਆਂ ਫਿਲਮਾਂ ਦੀ ਵੰਡ ਦੋ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ: ਪਹਿਲੀ ਕਿਸਮ ਦੀਆਂ ਉਹ ਫਿਲਮਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਸਪਸ਼ਟ ਅੰਨ੍ਹਾ ਕੌਮਵਾਦ ਅਤੇ ਸੰਘੀ ਰੁਝਾਨ ਪੇਸ਼ ਹੋਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਦੂਜਾ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਫਿਲਮਾਂ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਡਾਇਲਾਗ, ਦ੍ਰਿਸ਼, ਨਾਅਰੇ, ਗੱਲਬਾਤ, ਬਿੰਬ, ਪ੍ਰਤੀਕ, ਰੂਪਕ ਆਦਿ ਰਾਹੀਂ ਅੰਨ੍ਹਾ ਕੌਮਵਾਦ, ਮੁਸਲਿਮ ਵਿਰੋਧ ਆਦਿ ਦੇਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਪਹਿਲੀ ਕਿਸਮ ਦੀਆਂ ਫਿਲਮਾਂ ਜੋ 2014 ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬਣੀਆਂ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ‘ਗ਼ਾਜ਼ੀ ਅਟੈਕ’, ‘ਸਰਬਜੀਤ’, ‘ਬੇਬੀ’, ‘ਜੈ ਜਵਾਨ ਜੈ ਕਿਸਾਨ’, ‘ਫੈਟਮਾ’, ‘ਬਜਰੰਗੀ ਭਾਈਜਾਨ’ ਆਦਿ ਦੇ ਨਾਂ ਮੁੱਖ ਹਨ। ਦੂਜੀ ਕਿਸਮ ਦੀਆਂ ਫਿਲਮਾਂ

ਵਿਚ ‘ਦੰਗਲ’, ‘ਸੁਲਤਾਨ’, ‘ਜੌਲੀ ਐਲ ਐਲ ਬੀ-2’, ‘ਡਿਸ਼ੂਮ’, ‘ਐਮ ਐਸ ਧੋਨੀ’, ‘ਸਚਿਨ: ਬਿਲੀਅਨ ਡਰੀਮਜ਼’, ‘ਮੇਰੀ ਕੋਮ’, ‘ਏਅਰ ਲਿਫਟ’ ਆਦਿ ਫਿਲਮਾਂ ਹਨ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਫਿਲਮਾਂ ਵਿਚ ਅੰਨ੍ਹੇ ਕੌਮਵਾਦੀ ਸਿੱਖ ਦੀਆਂ ਕੁਝ ਉਦਾਹਰਨਾਂ ਦੇਖਦੇ ਹਾਂ। ‘ਸਰਬਜੀਤ’ (2016) ਫਿਲਮ ਵਿਚ ਵੈਸੇ ਤਾਂ ਦ੍ਰਿਸ਼ਾਂ, ਗੱਲਬਾਤਾਂ

ਫਿਲਮ ਏਅਰ ਲਿਫਟ ਵਿਚ ਅਕਸ਼ੈ ਕੁਮਾਰ ਤੇ ਨਿਮਰਤ ਕੌਰ

ਵਿਚੋਂ ਅੰਨ੍ਹਾ ਕੌਮਵਾਦੀ ਜਨੂੰਨ ਦੇਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਇੱਕ ਗੱਲਬਾਤ ਵਿਚ ਇੱਕ ਕਿਰਦਾਰ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ, “ਤੁਮ ਲੋਗੋਂ ਕੋ ਪੀਠ ਪੇ ਵਾਰ ਕਰਨਾ ਆਤਾ ਹੈ, ਪਰ ਹਮਨੇ ਸੀਖਾ ਹੀ ਨਹੀਂ”, ਤਾਂ ਇਹ ਡਾਇਲਾਗ ਫਿਲਮ ਦੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਰੋਧੀ ਜਨੂੰਨ ਨੂੰ ਸਿਰੇ ਲਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ‘ਬੇਬੀ’ (2015) ਫਿਲਮ ਦਾ ਸਾਰਤੱਤ ਘੋਰ ਮੁਸਲਿਮ ਵਿਰੋਧੀ ਹੈ ਜੋ ਦੇਸ਼ ਚੱਖਿਆ ਦੇ ਨਾਂ ‘ਤੇ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਨੂੰ ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦ ਮੰਨਦੀ ਹੋਈ ਜਨੂੰਨ ਦੀ ਹੱਦ ਤੱਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਦਾ ਸੰਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ‘ਜੈ ਜਵਾਨ ਜੈ ਕਿਸਾਨ’ (2015) ਭਾਵੇਂ ਗਾਂਧੀਵਾਦੀ ਅਹਿਸਾਸਵਾਦ

ਚੰਗੇ, ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ, ਮਦਦ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਭਾਵੇਂ ਕਿਸੇ ਬੇਸਹਾਰੇ ਦੀ ਮਦਦ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿੰਨਾ ਵੀ ਦੁੱਖ ਉਠਾਉਣਾ ਪਏ, ਉਹ ਦੂਜਿਆਂ ਦੀ ਮਦਦ ਕਰਦੇ ਹਨ; ਭਾਵੇਂ ਮੁਸਲਮਾਨ ਹੀ ਕਿਉਂ ਨਾ ਹੋਣ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵੀ ਮਦਦ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਫਿਲਮ ਰਾਹੀਂ ਸੰਘੀ ਕੱਟਤਪੱਖੀਆਂ ਨੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਵਿਰੋਧੀ ਜਨੂੰਨ ਭੜਕਾ ਕੇ ਜੋ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ

ਨੂੰ ਮਾਰਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਮੁਸਲਿਮ ਆਬਾਦੀ ਨੂੰ ਖੌਫ਼ ਦੇ ਸਾਧੇ ਹੇਠ ਰਹਿਣ ਲਈ ਮਜ਼ਬੂਰ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਉਸ ਉਤੇ ਠੰਡਾ ਪੱਚਾ ਮਾਰਨ ਦਾ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਫਿਲਮ ਵਿਚ ਸੰਘ ਦੀ ਸ਼ਾਖ਼ ਦਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਦਿਖਾਇਆ ਹੈ। ‘ਫੈਟਮਾ’ (2015) ਤਾਂ ਬਿਲਕੁਲ ਸਪਸ਼ਟ ਹੀ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਤੇ ਮੁਸਲਿਮ ਵਿਰੋਧੀ ਫਿਲਮ ਹੈ ਜੋ ਸੰਘੀਆਂ ਦੀ ਇਸ ਸੁਰ ਵਿਚ ਸੁਰ ਮਿਲਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਰ ਵਿਚ ਘੁਸ ਕੇ ਮਾਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਫਿਲਮਾਂ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਇਸ਼ਾਰੇ, ਤਨਜ਼, ਬਿੰਬ, ਤਸਵੀਰ, ਪ੍ਰਤੀਕ, ਰੂਪਕ, ਗੱਲਬਾਤ ਆਦਿ ਰਾਹੀਂ ਸੰਘੀ ਕੌਮਵਾਦ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਗਲਾਂ ਹੇਠ ਉਤਾਰਨ ਦਾ ਯਤਨ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ‘ਦੰਗਲ’ (2016) ਫਿਲਮ ਵਿਚ ਕੁਸ਼ਤੀ ਵਰਗੀ ਭਾਰਤੀ ਖੇਡ ਨਾਲ ਜੁੜੀਆਂ ਲੋਕ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਵਰਤ ਕੇ ਗੀਤਾ ਫੋਗਟ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਰਾਹੀਂ ਭਾਰਤੀ ਸਰਮਾਏਦਾਰ ਜਮਾਤ ਦੀ ਉਤਮਤਾ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਬਿਆਨ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਪਰ ਅਖੀਰ ਵਿਚ ‘ਭਾਰਤ ਮਾਤਾ ਦੀ ਜੈ’ ਦਾ ਨਾਅਰਾ ਲੁਆ ਕੇ ਸੰਘੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਹਜ਼ਮ ਕਰਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਸੰਗ ਨੂੰ ਆਮੀਰ ਖਾਨ ਪਿਛਲੇ ਕਾਫ਼ੀ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਰਤਕ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਪਰ ਇਸ ਫਿਲਮ ਨਾਲ ਆਮੀਰ ਖਾਨ ਦੇ ਸੰਘ ਨਾਲ ਸਬੰਧ ਸੁਖਾਵੇਂ ਹੋ ਗਏ। ਐਵੇਂ ਨਹੀਂ ਆਰ ਐਸ ਐਸ ਦੇ ਰਸਾਲੇ ‘ਪੰਚਜਨਯਾ’ ਤੇ ‘ਆਰਗੇਨਾਈਜ਼ਰ’ ਵਿਚ ਦੰਗਲ ਦੀ ਤਰੀਫ਼ ਹੋਈ ਅਤੇ ਪਿੱਛੇ ਜਿਹੇ ਮੋਹਨ ਭਾਗਵਤ ਨੇ ਅਮੀਰ ਖਾਨ ਨੂੰ ‘ਦੰਗਲ’ ਫਿਲਮ ਲਈ ਸਨਮਾਨਿਤ ਵੀ ਕੀਤਾ। ‘ਸੁਲਤਾਨ’ (2016) ਫਿਲਮ ਵੀ ਕੁਸ਼ਤੀ ਦੀ ਖੇਡ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਬਣਾ ਕੇ ਬਣੀ ਹੈ, ਪਰ ਇਸ ਵਿਚ ਵੀ ਇੱਕ ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਸੁਲਤਾਨ ਹਾਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੁਬਾਰਾ ਰਿੰਗ ਵਿਚ ਜਾਂਦਾ ਹੋਇਆ ਕਾਹਲੀ ਨਾਲ ‘ਭਾਰਤ ਮਾਤਾ ਦੀ ਜੈ’ ਕਹਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਸ ਵਾਰ ਉਹ ਜਿੱਤ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ‘ਜੌਲੀ ਐਲ

ਐਲ ਬੀ-2’ (2017) ਵਰਗੀ ਫਿਲਮ ਭਾਵੇਂ ਹਲਕੀ ਕਮੇਡੀ ਵਾਲੀ ਫਿਲਮ ਹੈ, ਪਰ ਉਸ ਵਿਚ ਵੀ ਕੁਝ ਦ੍ਰਿਸ਼ਾਂ ਤੇ ਡਾਇਲਾਗਾਂ ਰਾਹੀਂ ਸੰਘੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਦੀਆਂ ਬੁੱਕਾਂ ਦਰਸ਼ਕ ਨੂੰ ਪਿਆਉਣ ਦਾ ਯਤਨ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਫਿਲਮ ਵਿਚ ਮੁਸਲਮਾਨ ਨੌਜਵਾਨ ਜਦ ਬੂਠੇ ਪੁਲਿਸ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਿਚ ਮਾਰਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਦੌਰਾਨ ਇੱਕ ਸਿਪਾਹੀ ਨੂੰ ਜਖ਼ਮੀ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਉਹ ਮਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਪੁਲਿਸ ਅਫ਼ਸਰ ਬਾਣੇਦਾਰ ਨੂੰ ਡਾਂਟਦਾ ਹੋਇਆ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੁਸਲਿਮ ਮੁੰਡਾ ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ, ਇਹਦੀ ਤਾਂ ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਹੀਂ, ਪਰ ਸਿਪਾਹੀ ਨਹੀਂ ਮਾਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ। ਫਿਰ ਬੁਰਕੇ ਵਾਲੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਅਤੇ ਸਾੜੀਆਂ ਵਾਲੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਕ੍ਰਿਕਟ ਮੈਚ ਵਿਚ ਬੁਰਕੇ ਵਾਲੀ ਜਦ ਸ਼ੋਟ ਮਾਰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਸਾੜੀ ਵਾਲੀ ਬੌਡਰੀ ਲਾਇਨ ‘ਤੇ ਕੈਚ ਕਰ ਲੈਂਦੀ ਹੈ, ਧੌੜੀ ਵਾਲੇ ਜਸ਼ਨ ਮਨਾਉਂਦੇ ਆਉਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਨੂੰ ਉਦਾਸ ਦਿਖਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ‘ਡਿਸ਼ੂਮ’ ਵਰਗੀ ਹਲਕੀ ਜਿਹੀ ਫਿਲਮ ਵਿਚ ਵੀ ਸ਼ੇਖਰ ਧਵਨ ਦਾ ਡਾਇਲਾਗ “ਸੁਣਤਾ ਸਭ ਕੀ ਹੂੰ ਪਰ ਮਾਨਤਾ ਮੋਦੀ ਜੀ ਕੀ।” ਇਸ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹਾਕੀ, ਕ੍ਰਿਕਟ, ਬਾਕਸਿੰਗ ਆਦਿ ਖੇਡਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜੀਆਂ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਅੰਨ੍ਹਾ ਕੌਮਵਾਦੀ ਏਜੰਡੇ ਲਈ ਵਰਤਣ ਦਾ ਕੰਮ ‘ਐਮ ਐਸ ਧੋਨੀ’, ‘ਸਚਿਨ: ਏ ਬਿਲੀਅਨ ਡਰੀਮਜ਼’, ‘ਮੇਰੀ ਕੋਮ’ ਆਦਿ ਵਰਗੀਆਂ ਫਿਲਮਾਂ ਰਾਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ‘ਨਾਮ ਸ਼ਬਾਨ’ ਫਿਲਮ ਵੀ ਆਪਣੇ ਢੰਗ

ਸਮਾਨਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲ ਰਹੀਆਂ ਸਹੂਲਤਾਂ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਖੋਹ ਰਹੀ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਸਮੇਂ ਮਿਥਕ ਦੁਸ਼ਮਣ ਖੜ੍ਹਾ ਕਰ ਕੇ ਅੰਨ੍ਹੇ ਕੌਮਵਾਦੀ ਤੀਰ ਨਾਲ ਨਕਲੀ ਰਾਵਣ ਮਾਰਨ ਦੀ ਸਿਆਸਤ ਖੇਡੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ; ਪਰ ਇਹ ਅੰਨ੍ਹਾ ਕੌਮਵਾਦੀ ਤੀਰ ਅੱਗੇ ਤਿੰਨ ਸ਼ਿਕਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਪਹਿਲਾ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦਾ ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦ ਦਾ ਬਿੰਬ ਉਘੇੜਦਾ ਹੋਇਆ ਉਨ੍ਹਾਂ ‘ਤੇ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਹੋ ਰਹੇ ਸੰਘੀ ਜਾਂ ਫ਼ੌਜੀ ਜਬਰ ਨੂੰ ਵਾਜਬ ਠਹਿਰਾਉਂਦਾ ਹੈ (ਭਾਵੇਂ ਇਹ ਗੱਲ ਹੀ ਗ਼ਲਤ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦ ਹਨ, ਸਗੋਂ ਬਹੁ-ਗਿਣਤੀ ਮੁਸਲਮਾਨ ਵਸੋਂ ਤਾਂ ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦੀ ਦੇ ਸਾਧੇ ਹੇਠ ਜਿਉਂ ਰਹੀ ਹੈ। ਤੇ ਜਦ ਇਹ ਸੋਚਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਜਿਹੜੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦ ਹਨ, ਉਹ ਪੈਦਾ ਕਿਵੇਂ ਹੋਏ ਤਾਂ ਇਹ ਮੁੱਖ ਤੌਰ ‘ਤੇ ਭਾਰਤੀ ਰਾਜਸ਼ੰਤਾ ਦੇ ਜਬਰ ਦੀ ਪੈਦਾਵਾਰ ਹਨ ਜਿਸ ਦਾ ਲੰਬਾ ਇਤਿਹਾਸ ਹੈ)। ਦੂਜਾ ‘ਦੇਸ਼ ਦੀ ਮਹਾਨਤਾ’, ‘ਭਾਰਤ ਮਾਤਾ ਦੀ ਜੈ’, ‘ਮੇਰਾ ਭਾਰਤ ਮਹਾਨ’ ਵਰਗੇ ਫੋਕੇ ਅਤੇ ਹਵਾਈ ਨਾਅਰਿਆਂ ਦੇ ਚੀਕ-ਚੰਗਿਆੜੇ ਵਿਚ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਹੱਕੀ ਅਵਾਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਦਬਾਉਣ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਤੀਜਾ ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦੀ ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦੀ ਦਾ ਰੌਲਾ ਪਾ ਕੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਹਰ ਹੱਕੀ ਸ਼ੰਘਰਸ਼ ਨੂੰ ਖੂਨ ਦੀਆਂ ਨਦੀਆਂ ਵਿਚ ਡੋਬਣ ਦੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤੀ ਬਕਸ਼ਦਾ ਹੈ। ਅੱਜ ਜ਼ਮੀਨੀ ਪੱਧਰ ‘ਤੇ ਵੀ ਤਾਂ ‘ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਖੜ੍ਹਾ’, ‘ਅਤਿਵਾਦ’, ‘ਦਹਿਸ਼ਤਵਾਦ’, ‘ਨਕਸਲਵਾਦ’ ਆਦਿ ਦੇ ਨਾਂ ‘ਤੇ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਤੇ

ਫਿਲਮ ਡਿਸ਼ੂਮ ਦਾ ਇਕ ਦ੍ਰਿਸ਼

ਨਾਲ ਅੰਨ੍ਹਾ ਕੌਮੀ ਗੁਣਗਾਨ ਦਾ ਅਸਿੱਧਾ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰਦੀ ਹੈ।

ਬਹੁਤ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਭਾਵੇਂ ਸੈਂਕੜੇ ਫਿਲਮਾਂ ਰਾਹੀਂ ਭਾਰਤੀ ਹਾਕਮ ਜਮਾਤ ਅੰਨ੍ਹਾ ਕੌਮਵਾਦੀ ਗੁਣਗਾਨ, ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਤੇ ਮੁਸਲਿਮ ਵਿਰੋਧੀ ਪ੍ਰਾਪੇਗੰਡਾ ਕਰਦੀ ਆ ਰਹੀ ਹੈ, ਪਰ ਪਿਛਲੇ ਕੁਝ

ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਦੀ ਖੇਡ ਖੇਡੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਟਾਕਰੇ ਵਿਚੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਇੱਕ ਹਿੱਸਾ ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦੀ ਦਾ ਰਾਹ ਅਪਨਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਹਰ ਮੁਲਕ ਆਪਣੀਆਂ ਵਿਸਥਾਰਵਾਦੀ ਨੀਤੀਆਂ ਦੇ ਚਲਦੇ, ਦੂਜੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਪੈਂਦੇ ਰੌਲੇ-ਰੱਪੇ ਦਾ ਫਾਇਦਾ ਉਠਾਉਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜਦ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਕੁਝ ਦਹਿਸ਼ਤੀ ਗਰੁਪ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਦਦ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜਦ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਕੋਈ ਫੌਡ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਭਾਰਤ ਵੀ ਪਿੱਛੇ ਨਹੀਂ ਹਟਦਾ। ਨਾਲ ਹੀ ਸੰਘ ਆਪਣੀਆਂ ਫਿਰਕੂ ਕਵਾਇਦਾਂ ਨਾਲ ਇਸ ਨੂੰ ਬਲ ਬਖਸ਼ਦਾ ਹੈ। ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੇ ਪਹਿਰਾਵੇ, ਰਸਮਾਂ-ਰਿਵਾਜਾਂ, ਖਾਣੇ ਆਦਿ

ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਇਹ ਬਹੁਤ ਵਧਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਇਜ਼ਹਾਰ ਤਿੰਨ ਚਾਰ ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਰਿਲੀਜ਼ ਹੋਈਆਂ ਫਿਲਮਾਂ ਵਿਚ ਦੇਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਹਰ ਤੀਜੀ ਫਿਲਮ ਵਿਚ ਸੰਘੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸੁਚੇਤ ਢੰਗ ਨਾਲ ਹਜ਼ਮ ਕਰਵਾਈ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਸਵਾਲ ਬਣਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਕਿਉਂ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ?

ਅੱਜ ਸਰਮਾਏਦਾਰਾ ਸੰਕਟ ਦੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਜਿਥੇ ਲੋਕ ਗ਼ਰੀਬੀ, ਭੁੱਖਮਰੀ, ਕੰਗਾਲੀ, ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ ਨਾਲ ਜਾਂ ਇਲਾਜ ਖੁਣੇ ਮਰ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਭਾਰਤੀ ਹਾਕਮ ਜਮਾਤ ਇਸ ਦਾ ਹੱਲ ਕਰਨ ਦੀ ਬਜਾਏ ‘ਉਨ ਦੇ ਮੂੰਹ ਵਿਚ ਜੀਰੇ

ਵਰਗੇ ਨਿੱਜੀ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿਚ ਘੁਸਪੈਠ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਫਿਲਮਾਂ ਵਿਚ ਵਧ ਰਿਹਾ ਇਹ ਰੁਝਾਨ ਜ਼ਮੀਨੀ ਪੱਧਰ ‘ਤੇ ਫਾਸ਼ੀਵਾਦੀ ਤਾਕਤਾਂ ਦੀ ਮਜ਼ਬੂਤੀ ਅਤੇ ਵਧਦੇ ਫਿਰਕੂ ਤਣਾਅ ਨੂੰ ਦਿਖਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਕਲਾ ਯਥਾਰਥ ਦੀ ਕਲਾਤਮਕ ਮੁੜ-ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਸਮਾਜਿਕ-ਆਰਥਿਕ-ਸਿਆਸੀ ਪੱਧਰ ‘ਤੇ ਕੀ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੀ ਕਲਾ ਵਿਚ ਇਸ ਦਾ ਇਜ਼ਹਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੀ ਹੈ। ਸਮਾਜਿਕ ਚੇਤਨਾ ਦਾ ਰੂਪ ਹੋਣ ਕਰ ਕੇ ਕਲਾ ਆਪਣੇ ਸਮੇਂ ਦੇ ਸਮਾਜਿਕ ਮਸਲਿਆਂ ਤੋਂ ਅਣਭਿੰਨ ਕਿਵੇਂ ਰਹਿ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਫਿਲਮ ਦੰਗਲ ਦਾ ਇਕ ਦ੍ਰਿਸ਼

GLOBAL MULTI SERVICES

ONE STOP SHOP FOR ALL TRUCKING NEEDS

Ask for Special Parking Rates. 1st Come 1st Serve.

Truck Parking Available for 500+ Trucks

Ph.: 209-986-0338
info@i5truckwash.com
www.i5truckwash.com

1137 S Stockton St, Stockton CA 95206

Truck parking
available.

Ph.: 800-696-3796
info@GlobalTruckTerminal.com
www.GlobalTruckTerminal.com

1801 E Charter Way, Stockton CA 95205

Services We Offer:

On site IRP Plate - License Plates - IFTA - Fuel Tax Return
New Mexico & Kentucky Permit - Dot - MC Authority - UCR Permits
Corporation Filing - 2290 Filing - Canadian Permits
Title Transfer etc.

General Truck & Trailer Repair - Brakes - Oil Change
BIT Inspection - Annual Inspection - Transmission
Truck & Trailer Alignment - New & Used Tires - Wheel Balancing
DPF Cleaning & Truck Wash etc.

Call Maneet Deol for more info : 209-982-9996

PUNJABI STARLIVE EVENT MANAGEMENT PVT LTD.

P R E S E N T S

Vaisakhi Mela

D Cali

Nirmal Sidhu

Resham Anmol

Sara Gurpal

LIVE IN USA

2018

**CONTACT FOR LIVE SHOW BOOKINGS
ACROSS USA**

 +1 - 847-907-1074 | +1 - 847-258-9595 Ext : 429

www.punjabistarlive.com